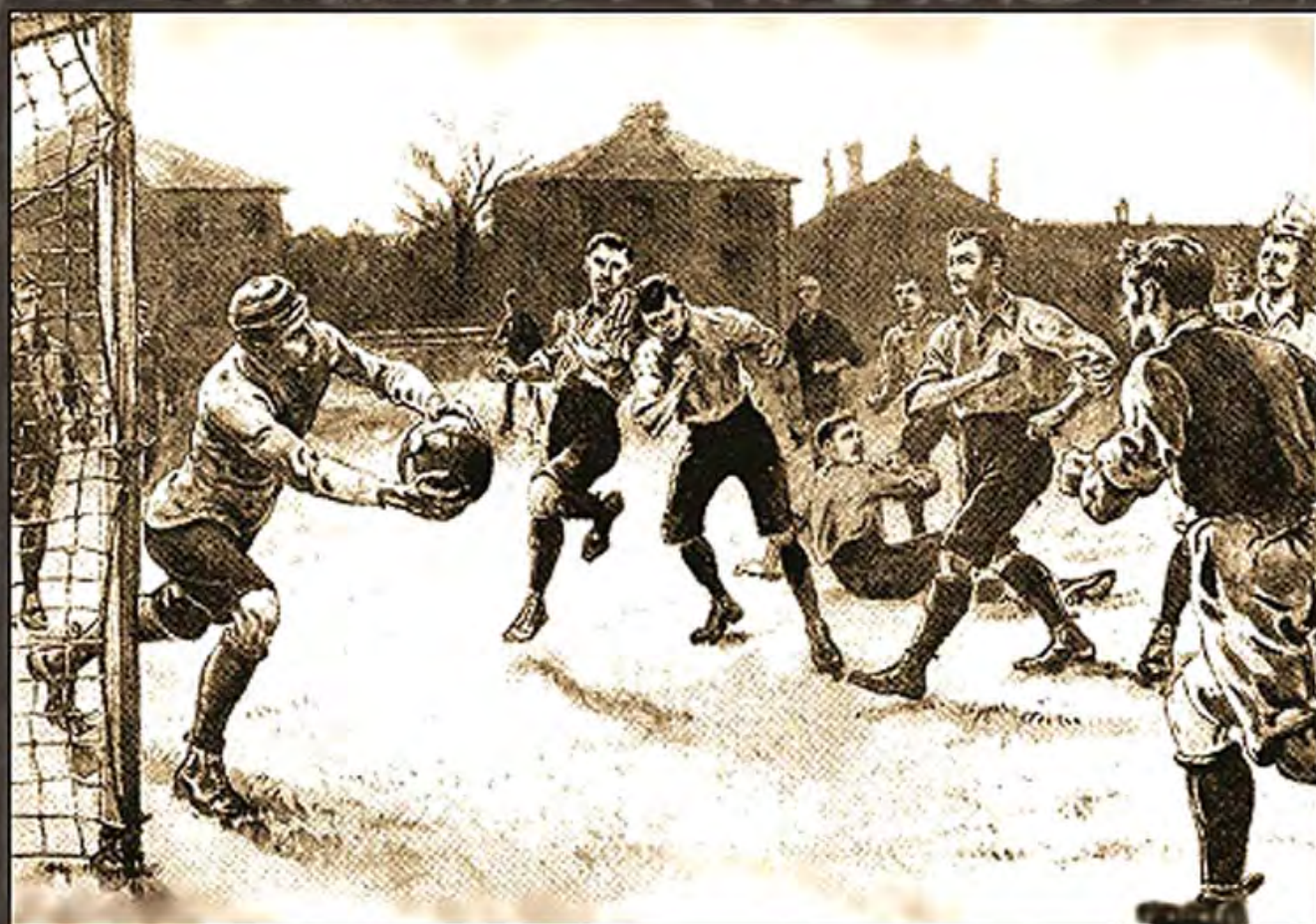

Анатолій Коломієць

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Том
II

ФУТБОЛЪ

АНАТОЛІЙ КОЛОМІЄЦЬ

**ПЕРШІ КРОКИ
ФУТБОЛУ УКРАЇНИ**

Том 2

Київ - 2020

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ. Том 2. Автор-упорядник А.Ф.Коломієць.
- Київ: 2020 р., 336 с., іл.

Підбір ілюстрацій та оформлення - А.КОЛОМІЄЦЬ, технічне редагування - О.ЧУЙКО, видавничі справи - В.ЗАРВАНСЬКИЙ.

В роботі брали участь: як співавтори - Б.ЛЮПА (Львів), В.ЗАРВАНСЬКИЙ (Тернопіль), О.ОЛЕКСИШИН (Івано-Франківськ), М.РУЦАК (Ужгород), Т.ВІНЦКОВСЬКИЙ (Одеса), А.ПРОДАН (Кишинів, Молдова) та як помічники - М.ОЛІЙНИК (Стрий, Львівської обл.) та В.ДАРМОСЮК (Херсон). Серед консультантів потрібно виділити Ю.ЛУКОСЯКА (Санкт-Петербург, Російська Федерація) та О.ЧУЙКО (Київ).

Другий том цього добре ілюстрованого історико-довідкового видання досить детально й з максимальним документальним підтвердженням знайомить із першими кроками та становленням футболу за часів Австро-Угорської імперії у Галичині (на Львівщині, Прикарпатті та Тернопільщині), народженням, першими кроками та становленням футболу у Закарпатті та на Буковині; а також за часів Російської імперії у Причорномор'ї (Одещина, Миколаївщина, Херсонщина та Бессарабія). До того ж, приділена значна увага міжміським товариським футбольним матчам в межах кожного з наведених регіонів (надані переліки матчів за датами їх проведення та повна відома нині інформація про їх перебіг).

© Коломієць Анатолій, 2019

*"Игра забывается, а результат навсегда останется в истории.
Смысл футбола в итоге".*

Валерій Лобановський
видатний український футболіст і тренер.

ВІД АВТОРА-УПОРЯДНИКА

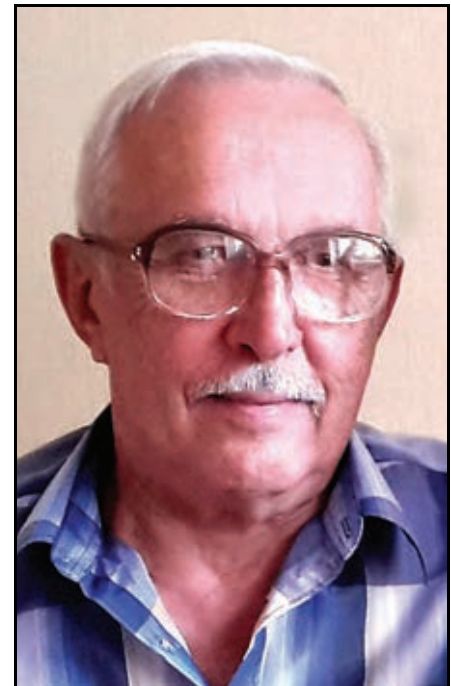
В цьому томі після великої кількості досліджень, проведених щирими і відданими футболу людьми за часів незалежності України, особливо в останні роки, і наведених у багатьох виданнях, вміщена перша частина здебільшого документально підтвердженої інформації щодо народження й становлення футболу на українських землях в тих регіонах, де це сталося раніше за інших, а саме в Галичині (Львівщина, Прикарпаття та Тернопільщина), Закарпатті, Буковині, Причорномор'ї (Одещина, Миколаївщина, Херсонщина та Бессарабія).

Загалом же тут і в подальших томах цього видання, саме завдяки цьому, нашим дітям, онукам, героям наступних поколінь гравців у футбол та багатотисячній армії шанувальників футболу гідно донесена історична правдива історія перших кроків футболу України, без тих легенд та вигадок, якими вона була насичена в радянські часи. Це видання, яке більшою мірою довідкового характеру, побачило світло завдяки безкорисливим зусиллям досить значної кількості футбольних дописувачів періодичних видань України та авторів-упорядників футбольних довідників та інших друкованих видань. За те, що це видання побачило світло та, напевно, таки залишить свій слід і у самій історії нашого футболу, надзвичайно велика їм усім подяка й від мене, як упорядника цієї книги, так і від усіх українських вболівальників.

Головна мета цього сумісного з багатьма співавторами та помічниками видання є досконале відсіювання того, що аж ніяк не підтвержене хоча б якимись документами, чи-то архівними, чи друкованими (з газет та журналів тих часів). Потреба у відсіюванні тієї відвертої брехні, якими просто пересичена величезна кількість видань минулих років, яка їх переповнювала виключно через те, що їх упорядникам через недостатню кількість інформації, нічого не залишалось, як використовувати спогади ветеранів місцевого футболу та й просто штучно створених за підтримкою, а то й за чіткими вказівками місцевої влади легенд (в повному значенні цього слова) радянських часів, й до того ж (чого гріх таїти) й також неправдивої інформації та просто зухвалих вигадок авторів усіляких сучасних видань та сайтів. Зрозуміло, що ніхто не застрахований від помилок в деяких визначеннях справедливості інформації. Тому, якщо комусь не будуть давати спокою ті помилки, які вони знайдуть в цьому виданні, а також якщо знайдуться нові архівні документи, авторський колектив книжки сприйматиме це з розумінням і належною увагою, якщо це заслугоує уваги, й в наступних усіляких виданнях зробить всі належні виправлення.

І ще одне питання, якому читачу потрібно приділити серйозну увагу - це проведене автором-упорядником, на його думку, справедливої класифікації усіх матчів, про які буде вестись мова, на

- **товариські** (проведені за домовленістю між тими чи іншими командами не в рамках затверджених турнірів та змагань, визначених відповідними керівними структурами міського, регіонального, державного чи міжнародного рівня) та **офіційні** (що проведені в боротьбі за призи чи титули турнірів і змагань або на честь якихось знаменних чи ювілейних подій, запроваджених відповідними керівними структурами міського, регіонального, державного чи міжнародного рівня);

Анатолій Федорович Коломієць

- **міські** (між командами міста), **міжміські** (між командами міст одного з регіонів), **міжрегіональні** (між командами з різних регіонів України) та **міжнародні** (між командами з різних державних утворень тих часів).

Річ у тому, що деякі сучасні друковані видання та засоби масової інформації іменують багато матчів між командами з автономних утворень Австро-Угорської імперії міжнародними. Але Австрія, Угорщина, Чехія, Словаччина, Галичина тощо були складовими частинами цієї імперії. Тому це неможливо й непотрібно робити, бо ці матчі проходили в межах однієї держави. Чомусь навіть в наші часи, нікому не спадає на думку іменувати матчі між командами регіонів Російської імперії (або республік СРСР) міжнародними. До речі вже тоді статут ФІФА, як правило, визнавав лише один державний футбольний союз, а не автономні. Навіть жодна з федерацій, яка на правах автономії входила до Австрійського футбольного союзу, крім угорської, не мала права виступати в офіційних міжнародних матчах.

Мабуть, комусь дуже хочеться називати такі матчі зустрічами між представниками, наприклад, угорського чи чеського народів з українськими командами з Галичини й тому вважати їх міжнародними, але це не так. По-перше, згадані команди в Галичині були більшою мірою польськими, бо становили собою польські спортивні клуби Львова, а по-друге, тоді потрібно рахувати й в Російській імперії зустрічі між, наприклад, командами Одеси та Санкт-Петербургу чи Москви, Києва та Тифлісу чи Єривані міжнародними. Чомусь, коли досліджується історія футболу в Російській імперії чи СРСР, навіть наміру такого ніхто не має.

Треба дуже уважно ставитися до такого роду класифікацій матчів, бо вони ні до чого доброго не призведуть, а тільки заплутають усе до Бог знає чого. Повинно бути усім зрозуміло лише одне - всі матчі між командами різних міст одного регіону або автономного утворення однієї держави потрібно класифікувати міжміськими, а матчі між командами з різних регіонів або автономій однієї держави - регіональними. Хоча, безумовно, додаткова інформація звідки конкретніше та чи інша команда, ніколи не завадить.

Через те, що в ті часи на територіях сучасної незалежної України загальних змагань з визначення кращої клубної команди або кращої збірної міста хоча б на регіональному рівні майже не проводилося, то слушно було б провести хоча б якийсь умовний аналіз виступів команд різних міст у міжміських матчах поміж собою кожного року, а може й хоча б приблизно й на міжрегіональному рівні. Тільки тоді можливо було б або автору, або самому читачеві на свій розсуд аргументовано визначити рівень чинних команд. Але для цього потрібно надати чітку інформацію, яка існує, бажано документально підтверджену, щодо усіх без виключення міжміських матчів, проведених щорічно в визначений період. Це й спробуємо зробити у цьому розділі щодо розглянутих регіонів.

* * *

А тепер залишається мені ще звернути увагу читача на усіх моїх співавторів та помічників (виключно по матеріалах цього тому), які усіляко мені допомагали при створенні окремих розділів та частин цієї книги, і з якими зроблені сумісні висновки з багатьох, навіть і досить спірних питань. Саме тому, я в першу чергу хочу дуже щиро подякувати їм за надану мені безкорисну допомогу - це перш за все моїм співавторам:

- **Богдану Мар'яновичу Люпі** (за найбільший підрозділ по Львівщині),
в тому числі помічнику **Михайлу Мироновичу Олійнику** (за частину по Стрию Львівської обл.);
- **Віктору Ігоровичу Зарванському** (за підрозділ по Тернопільщині);
- **Олегу Орестовичу Олексину** (за підрозділ по Прикарпаттю);
- **Михайлу Михайловичу Руцаку** (за розділ по Закарпаттю).
- **Тарасу Степановичу Вінцовському** (за значний за розмірами підрозділ по Одещині),
в тому числі помічнику **Віталію Валентиновичу Дармосюку** (за підрозділ по Херсонщині);
- **Андрію Михайловичу Продану** (за підрозділ по Бессарабії);

Особлива моя подяка за участь **Віктору Федоровичу Стріхі** (з Черкас) та **Віктору Ігоровичу Зарванському** (з Хмельницького) за величезну допомогу у виданні цієї книги. До того ж я щиро вдячний за безкорисну допомогу щодо технічного редагування моїх матеріалів з боку **Олександра Івановича Чуйка** (з Києва), а крім цього я з глибокою вдячністю зобов'язаний за допомогу заступнику директора краєзнавчого музею м. Бережани Тернопільської обл. **Миколі Павловичу Проціву** та львів'янці, онучці відомого футболіста й тренера Михайла Печеного, **Ірині Євгенівні Силіній**

ФУТБОЛУ УКРАЇНИ – 126 РОКІВ !

* * *

І нарешті треба ще навести імена тих письменників та шанувальників історії футболу України, праці яких майже повною мірою були використані мною при створенні саме цього тому, який читач тримає зараз у руках (щоб нікого серед них особливо не виділяти, вони наведені за алфавітом):

- Бояренко Олександр Олексійович** - м.Маріуполь (книга "Украинский футбол (энциклопедический словарь). 1 часть" - Маріуполь, 2010 р.вид., 75 с.).
- Галинський Борис Веніамінович** - м.Одеса (книга "Черноморцы" - Одеса, 1969 р.вид., 176 с. - сторінки 3-28)
- Двойнисюк Олександр Леонідович** - м.Миколаїв (книги: "Футбольный Николаев" - Миколаїв, 1997 р.вид., 88 с. - сторінки 5-35 та у співавторстві з Кутовим Б.І. "Футбольный Николаев" - Миколаїв, 2008 р.вид., 488 с. - сторінки 13-75).
- Коржевський Василь Миколайович** - м.Чернівці (книга у співавторстві з В.Степанчуком "Летопись буковинского футбола (1902-1992гг.)" - Чернівці, 1993 р.вид., 104 с. - сторінки 4-6).
- Крайняниця Петро Іванович** - м.Ужгород (книга "Історія закарпатського футболу" - Ужгород, 2004 р.вид., 268 с. - стор. 15-22).
- Легкий Левко Михайлович** - м.Тернопіль (книги: "Футбол Тернопілля" - Тернопіль, 2002 р.вид., 168 с. - сторінки - 5-6 та "Історія світового футболу" - Тернопіль, 2010 р.вид., 576 с. - сторінки 397-415, 517-525, 536-545)
- Люпа Богдан Мар'янович** - м.Львів (книга у співавторстві з Грисью Я.А. і Яремко І.Я. "Хроніки львівського футболу" Том I - Львів, 2015 р.вид., 596 с. - сторінки 18-186)
- Михалюк Юрій Андрійович** - м.Львів (книги: "Таємниці львівського футболу" - Львів, 2004 р.вид., 192 с. - сторінки 4-43, 67-70, 72-78; у співавторстві з Назаркевичем Ю. і Мелехом Р. "Історія львівського футболу", 1999 р.вид., 160 с. та у співавторстві з Б.Кобриним "Львівське коріння українського футболу", 2005 р.вид., 72 с.).
- Нога Олександр Павлович** - м.Львів (книга "Світ львівського спорту 1900-1939. Спортдосягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво" - Львів, 2004 р.вид., 784 с.).
- Паук Олександр Павлович** - м.Львів (у книзі А.Говаржевського та ін.. "Lwów i Wilno w ekstraklasie". Kolekcja klubów - tom 4, 1997 р.вид., 192 с. - підрозділ "1911. Ukraina Lwów" на сторінках 114-116).
- Попов Євген Миколайович** - м.Львів (книги: "Львів 1894-1939 рр." - Львів, 1997 р.вид., 50 с. - сторінки 4-7,31-32,37-42,45-47; "Український Спортовий Клуб "Скала" в Стрию" - Стрий, 2011 р.вид., 36 с. - сторінки 4-15 та "Самбір, гол!" - Львів,2019 р., 336 с. - сторінки 7-26).
- Попович Віталій Іванович** - м.Тернопіль (книги: "Зародження і перші кроки футболу на Тернопіллі" - Тернопіль, 2013 р. вид., 128 с. - сторінки 5-9 та "Футбол Тернопільщини. Сторінки історії і сьогодення 1978-2005", 2005 р. вид., 88 с.).
- Стріха Віктор Федорович** - м.Черкаси (книги: "Летопись футбола и других командных видов спорта в Украине. 1887-1944" - Черкаси, 2017 р. вид., 388 с. та "Футбольно-хоккейный альманах. Украина та сусідні держави. 1863-1954" - Черкаси, 2013 р.вид., 245 с.).
- Травкін Микола Іванович** - м.Москва, Російська Федерація (книги "Антология футбола Российской империи. Часть I. 1878-1912 гг." - 2014 р.вид., 500 с. та "Часть 2. 1913-1917 гг." - 2015 р.вид., 624 с.).
- Усатюк Юрій Іванович** - м.Одеса. (книга "Сто лет в Одессе" - Одеса, 2013 р.вид., 432 с.).
- Федак Василь Васильович** - м.Ужгород (книга "Закарпаття у спортивному вимірі" -Ужгород, 1994 р.вид., 150 с. - сторінки 9-13).
- Шваб Петро Гаврилович** - м.Чернівці (книга "Футбольні вершини "Буковини" т.1 - Чернівці, 1993 р.вид., 80 с.).

Хай пробачать автори деяких книжок, в яких про футбол в їх місті до 1917 року вказано зовсім небагато, а також автори нарисів у засобах масової інформації, які тут не наведені. Але будьте певні, що при розгляді вашого регіону ваші напрацювання відмічені й оцінені.

Рис. Ва. Эттеля.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Карта сучасної України з поділенням на історичні регіони
(з додатковими землями в місцях компактного проживання українців та кордонами сучасних областей)

В Австро-Угорській імперії

Герб Коронного краю
Галичини та Володимирії

Герб Герцогства
Буковина

Герб Північно-Східних земель
Королівства Угорщина

В Російській імперії

Герб Бессарабської
губернії

Герб Волинської
губернії

Герб Катеринославської
губернії

Герб Київської
губернії

Герб Кубанської
області

Герб Подільської
губернії

Герб Полтавської
губернії

Герб Таврійської
губернії

Герб Харківської
губернії

Герб Херсонської
губернії

Герб Чернігівської
губернії

ФУТБОЛ У РЕГІОНАХ

"Футбольна історія багатогранна. В ній задіяна сила-силенна дійових осіб... І лише на підставі документів тепер можна сміливо подати на суд читача бачення футбольної епохи... Футбольна історія не повинна підтасовуватися і переінакшуватися. Вона має бути максимально об'єктивною і правдивою..."

Богдан Люпа, автор книги "Хроніки львівського футболу"

Згідно з короткою історичною довідкою, наведеної у передмові до цієї книги, читач вже добре знає, що упродовж майже шести століть (XIV-XIX ст.) практично ніяких самостійних державних утворень на теренах сучасної України не існувало, бо ці землі входили до Великого Князівства Литовського, Речі Посполитої, а потім були поділені поміж двома імперіями - Російською та Австро-Угорською. Саме тому ця величезна територія, яка компактно була населена переважно українцями, для Європи в ті часи мала значення саме регіону під назвою "Україна" й саме так іменувалася на великій кількості старовинних мап тих часів, про які мова вже велась і які вже були наведені в попередній главі цієї книги.

Якщо ж розглядати цю територію на порозі ХХ століття, то найцікавішим документом є мапа, видана за науковими дослідженнями десь близько 1900 року у Відні (Австро-Угорська імперія), на якій червоним кольором позначені місця саме компактного розселення українців у Європі:

Карта земель, заселених компактно українцями (видана у Відні, близько 1900 р.)

На жаль, північний наш сусід ставиться до такого сорту документів навіть не те, що з недовірою, а й з засудженням, мотивуючи тим, що начебто це подробиці чи видавання бажаного за дійсне з "націоналістичними" цілями й метою відокремлення від єдиної Великої Росії. Тому саме для представників цього народу, який довгий час іменував себе не інакше, як "старшим братом" серед усіх народів їх імперії, наведемо ще одну мапу - етнічного розселення українців на початку ХХ століття, створену за матеріалами Петербурзької академії наук 1914 року (переписи населення, проведені в Російській імперії за тих часів):

Карта українських земель на початку ХХ ст. (за матеріалами Петербурзької академії наук 1914 р.)

І нарешті, якщо й це викликає недовіру, то наведемо ще й карту держави Україна, затверджену на Всесвітній конференції в Парижі 1919 року (за домовленістю Брест-Литовського договору 1918 р.)

Карта незалежної держави Україна (за матеріалами Паризької світової конференції 1919 р.)

ФУТБОЛ У РЕГІОНАХ

Саме виходячи з цих вищенаведених документів ми в цій главі й будемо розглядати зародження й перші кроки футболу на українських землях, розподіливши їх на історико-географічні регіони, які чітко вказані на мапі, що наведена на заголовній сторінці до цієї глави (з деякими уточненнями). Основними такими регіонами є Волинь, Полісся, Слобожанщина, Галичина, Поділля, Середня Наддніпрянщина, Запорожжя, Донеччина, Закарпаття, Буковина, Бессарабія, Таврія, Крим та Кубань. Звісно при цьому, по-перше, виникають два питання щодо назв регіонів - Донеччина здебільшого усіма сприймається як Донбас, а Бессарабія з Таврією як Причорномор'я та Приазов'я, а також Середня Наддніпрянщина - як Правобережжя (Київщина) та Лівобережжя (Полтавщина).

А по-друге, для більш чіткої прив'язки до сучасного адміністративного обласного поділення України вважаємо за доцільне мову вести саме про 14 наступних регіонів (вказані за алфавітом):

- **Буковина** (Чернівецька область);
- **Волинь** (Волинська та Рівненська області);
- **Галичина** (Львівщина - Львівська область, **Прикарпаття** - Івано-Франківська область та **Тернопільщина** - Тернопільська області);
- **Донбас** (**Донеччина** - Донецька область - за виключенням південних районів та **Луганщина** - Луганська область).;
- **Закарпаття** (Закарпатська область);
- **Запорожжя** (**Придніпров'я** - захід Дніпропетровської області та **Задніпров'я** - схід Дніпропетровської області та Запорізька область - без приморських районів);
- **Крим** (Автономна республіка Крим та Севастополь);
- **Кубань** (Краснодарський край Російської федерації).
- **Поділля** (Хмельницька та Вінницька області);
- **Полісся** (Житомирська та Чернігівська області);
- **Приазов'я** (Приозів'я - схід Запорізької області та південь Донецької області);
- **Причорномор'я** (Таврія - Одеська, Миколаївська та Херсонська області);
- **Середня Наддніпрянщина** (**Лівобережжя** - Полтавщина: Полтавська область та частина Київської) та **Правобережжя** - Київщина: Київська і Черкаська області та ще вирішено сюди додати й Кіровоградську область);
- **Слобожанщина** (**Харківщина** - Харківська область та **Сіверщина** - Сумська область);

Одразу ж, що б збити потік невдоволених щодо висвітлення матеріалів щодо Кубані, додаємо до вищенаведених матеріалів ще й фрагмент карти розподілу українців серед населення цього краю (зроблений вже в СРСР 1926 року) і вважаємо що питання доцільності повністю доведено й висвітлено.

Слід також зазначити, що футбол з кожним роком ставав все більш самостійним і про це свідчать навіть перші спроби змінити англійські терміни російськими. У друкованих виданнях з'явилося чимало нотаток щодо цього. Ось одна з них:

“Русская футбольная терминология делить всех игроков на четыре линии: вратарь, защитники, полузащитники и передовые...

Отдельные названия переведены так: офсайдъ - вне игры, пасъ - передача, хавтаймъ - перерывъ, матчъ - состязание, аутъ - за чертой”.

Теж саме сталося й на західних українських землях в Австро-Угорській імперії, де були запроваджені свої терміни як польською, так і українською (русинською) мовами. Та про це буде вестися мова нижче.

Розповідь про зародження, а в деяких з регіонів навіть становлення футболу, буде вестися послідовно й виключно за документально підтвердженим часом

Карта розподілу українців серед населення Кубані на початку ХХ ст. (за матеріалами перепису населення СРСР 1926 р.)

темно-червоного кольору - 90-75%,
червоного кольору - 75-50%,
світло-червоного кольору - 50-25%

народження футболу в містах тих чи інших регіонів. Тому тут, звісно, на першому місці знаходяться західні регіони - Галичина (Львівщина, Прикарпаття та Тернопільщина), а також Закарпаття та Буковина. Потім йде Причорномор'я з Одещиною, Миколаївщиною й Херсонщиною...

Щоб було більш зрозуміло й наочніше, наведемо визначений за датами народження футболу (вказані за новим стилем) перелік усіх регіонів, які в цій главі в цьому томі розглянуті:

1. **Галичина** - дата народження футболу Львова, регіону Галичини (нинішні Львівська, Тернопільська та Івано-Франківська обл.) й України в цілому - **14 липня 1894 р.**
2. **Закарпаття** - дата народження футболу Ужгорода й регіону Закарпаття (нинішня Закарпатська обл.) - **15 серпня 1901 р.**
3. **Буковина** - дата народження футболу Чернівців й регіону Буковина (нинішня Чернівецька обл.) - **умовно весна 1903 р.**
4. **Причорномор'я** - дата народження футболу Одеси й регіону Причорномор'я (нинішні Одеська, Миколаївська та Херсонська обл.) - **29 листопада 1908 р.**

Воротар на порозі ХХ століття

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

"Галичина - наша, українська земля, і галичани - наші брати українці, яких одірвали од нас, а нас од них..."

Микола Куліш, український драматург і режисер

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Герб Галичини
(початок XX ст.)

Галичина - історична назва центрально-європейських земель, які сьогодні поділені між Польщею та Україною. Однозначного тлумачення цього терміну досі серед дослідників немає, оскільки межі та конфігурація галицьких земель сильно змінювалися в різні часи.

Після утворення **Австро-Угорської імперії** Галичина увійшла до складу австрійської її частини (Ціслеїтанії) під назвою - **Коронний край "Галичина та Володимирія"** (Konigreich Galizien und Lodomerien). Поділялася Галичина на Західну та Східну. Столицею цього краю був Львів. До Східної Галичини входять землі північної Бойківщини та Розточчя, Прикарпаття та Надбужанщини. На початку XX ст. тут мешкали (за українськими джерелами) здебільшого українці - 72%, але було багато й поляків - 18%, а також

євреїв - 9%, а от за польськими джерелами (згідно перепису населення 1910 р.) тих, хто користувався русинською мовою (тобто українців) було майже 60%, польською - майже 40% німецькою - трохи більше 1%. У великих містах переважали поляки та євреї, а у селах - українці. Зараз на більшій частині земель Східної Галичини існують Львівська, Тернопільська та Івано-Франківська області. Таким чином, найбільшими містами цього регіону зараз є адміністративні центри трьох областей: Львівської - **Львів**, Тернопільської - **Тернопіль** та Івано-Франківської - **Івано-Франківськ**.

Розташування Східної Галичини на карті України

Сучасна Львівська обл

Сучасна Тернопільська обл

Сучасна Івано-Франківська обл

Однак, звісно, тут в першу чергу з футболем були ознайомлені мешканці саме Львова - того часу найбільшого міста на східних землях Галичини на півночі Австро-Угорської імперії. Тому розповідь про футбол Галичини в Україні потрібно розпочати саме зі Львова - батьківщини футболу не тільки цього регіону (без західних його земель, що зараз входять до складу Польщі), але й взагалі усієї України.

ФУТБОЛ НА ЛЬВІВЩИНІ

ЛЬВІВ

Герб Львова
(початок XX ст.)

Львів - центр Східної Галичини, нині адміністративний центр Львівської області України. Знаходиться поміж земель північної Бойківщини (населення - бойки) та Розточчя (на північ від Львова). Львів вважається столицею Галичини та Західної України.

Львів був заснований королем Данилом Галицьким у середині XIII ст., і близько 1272 р. став столицею Галицько-Волинського князівства. За австро-угорського панування місто **Львів** (Lwow) було столицею Коронного краю "Галичина та Володимирія" Австро-Угорської імперії. Тут, згідно перепису 1900 р., було біля 160 тисяч мешканців (майже половина - поляки, чверть - євреї та 20% - українці).

Потім Львів з 1920 року був столицею Львівського воєводства Польщі, а з 1939 р. адміністративним центром Львівської області Української РСР.

Львів. Площа Ринок (початок XX ст.)

Створення у Львові команд при спортивних осередках і перших футбольних клубів

Як ми вже визначилися в першому томі в розділі "Перші кроки футболу України наприкінці XIX століття" глави "Народження футболу України" (в частині "Футбол до 1900 року в Західній Україні"), саме у Львові на порозі нового століття й заснування справжніх спортивних клубів існував лише один серйозний осередок, де культивувався футбол - це "Гімнастичне товариство вчителів народних шкіл м. Львова". Також при "Львівському клубі циклістів" у IV і VI гімназіях та в реальній школі в класах починали створюватися футбольні команди, складені з учнів.

У засобах масової інформації першою потужний рух молоді підтримала газета "Słowo Polskie" в номері за 2 лютого 1901 року, де провідний спортивний журналіст, відомий вже нам Зигмунт Клосьнік-Янушовський вже просто закликав: **"...Час би подумати у Львові про створення футбольного клубу"**. Адже, цього часу в щойно створеній австрійській футбольній лізі вже розігрувалася першість Австро-Угорської імперії з футболу сезону 1900/01 років, в якій приймали участь крім 15 австрійських клубів, 3 угорських і 1 чеський. До того ж, вже 9 березня 1901 року в цій же газеті з'явився ще один його нарис, де він пророчив: **"...Ближчим часом має бути у Львові створений перший в нас атлетично-спортивний клуб на зразок чеського клубу "Славія", і якого завданням буде плекання різних спортів, ігор та рухомих забав. А також атлетики важкої та легкої в спортивному дусі"**.

Але й у загальному Академічному товаристві, яке було створене студентами Університету та Політехніки (саме їх іменували "академіками"), в листопаді 1901 року було поки що лише задекларовано, що з наступного року воно пропагуватиме окрім фехтування ще й інші спортивні дисципліни, зокрема і футбол. Та, на жаль, інформація про практичні кроки у цьому напрямку відсутня.

Таким чином, як бачимо, футбол у Львові з 1901 року поступово якось починав набирати оберти. Учнівська молодь в гімназіях почала формувати команди у класах і розігрувати міжкласні змагання, тобто - свої внутрішні турніри. З кращих гравців цих змагань створювалися збірні команди учбових закладів, які викликали на двобій команди із інших учбових закладів. З дозволу дирекцій почали створюватися гуртки футболістів, члени яких з метою оренди полів для тренувань, закупівлі м'ячів та форми, а також на інші

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

потреби збирали кошти до створених ними самими кас. Саме таким чином і з'явилися в місті при гімназіях головні репрезентаційні футбольні команди. Це й були перші шкільні клуби міста.

До того ж, саме цього року відомий нам Едмунд Ценар спромігся у Львові видати книжечку **"Ігри та рухові завави різних народів"** ("Gry i zabawy ruchowe różnych narodów"), що набрала популярності серед молоді. У ній цього разу просто чудово були викладені футбольні правила з усіма змінами на той час.

Книжка про футбол Е.П'ясецького. 1902 р.

Та не все бажане так скоро здійснювалося. Щодо наступного 1902 року, то є інформація в газеті "Słowo Polskie" (за 22 серпня 1902 року) про те, що під час канікулярних шкільних заходів із 16 липня до кінця серпня учні грали у футбол під керівництвом Й.Гамоти, вчителя школи ім. Шашкевича: **"...Молодь з тих прогулянок для себе багато користалася... Ігри та завави, а це ігри в м'яч, футбол, спричинялися до піднесення та ушляхетнення, а молодь набралася до них великого замилування..."**.

Цього року викладачем ІV міської гімназії Е.П'ясецьким була видана у Львові спочатку у скороченому газетному варіанті "Польського слова" брошура про футбол – **"Piłka nożna (Association Football)"**, де було вказано, що переклав із англійської мови й упорядкував її "Dr.E.P." (це саме ніхто інший як Еугеніуш П'ясецький - **Примітка автора**). Та не минуло й двох місяців, як це видання з'явилося у книжковому вигляді й до нього долучилася значна кількість мешканців міста, особливо молоді.

Все ж таки, найбільш важливою подією 1902 року, що запам'яталася мешканцям Львова, як вже було зазначено в попередній главі, було в першу чергу відкриття 25 травня на вул. Цетнерівці на Личакові другого сучасного, за мірками тих часів, міського стадіону – власності міського товариства "Сокул" (до речі, це єдиний, з побудованих за часів Австро-Угорської імперії, котрий існує й нині – він найстаріший у Львові; про нього мова вже йшла в першій главі книги - **Примітка автора**). Щодо футболу під час цієї події, то газета "Kurjer lwowski" за 26 травня писала: **"Після вправ настали вільні вправи і гра в футбол..."**. Окрім визначених нами двох львівських стадіонів, на порозі ХХ століття в цьому місті у футбол грали ще на майданчиках, які існували на оболонях Поліховських, Кульпарківських і Замарстинівських, а також і у Лоншанівці.

Футбольне поле львівського ГТ "Сокул"

Напевне, саме після відкриття цієї спортивної арени та поживавлення у Львові спортивної роботи, серед мешканців міста та в місцевих газетах того часу, після досить значної перерви вже 1903 року знову про футбол заговорили у повному обсязі. В газеті "Wiek nowy" №674 за 26 вересня було проанонсоване наступне:

"З "СОКОЛА". Кружок футболістів львівського "Сокола" ("Kółko footballistów towarzystwa "Sokół" we Lwowie" - Примітка Б.Люпи при перекладі) **повідомляє друзів про закінчення ігор у футбол на літньому боїску, яке відбудеться в неділю 27 ц.м. о 3 годині по полудню"**.

Тобто, це задокументоване оголошення від названого Кружка чітко свідчить про те, що він вже давно стабільно діяв. Все таки, спочатку зупинимося на тому, що з інформації, надрукованої в газетах "Słowo Polskie" 27 вересня, на стадіоні дві команди гімнастичного товариства "Сокул-Мацеж" - "червоні" та "зелені" зіграли між собою з рахунком 2:2 та... закрили сезон до весни наступного року. В "Słowo Polskie" №453 за 29 вересня З.Клосьнік-Янушовський чітко пише:

Емблема львівського окружного ГТ "Сокул"

"З КЛУБУ ФУТБОЛІСТІВ. У неділю, дня 27 ц.м. відбулася на стадіоні остання гра Клубу футболістів "Гімнастичного товариства "Сокул" у Львові". При великій зацікавленості публіки,

що у великій кількості зібралася. Після здобуття двох перших воріт (мається на увазі "голів" - Примітка Б.Люпи при перекладі) командою "червоних" - припали два наступні взяття команді противника, "зеленим". Через те цьогорічний матч залишився нерозіграним (мається на увазі "нічийним", 2:2 - Примітка Б.Люпи при перекладі). Успішний результат цих змагань, що свідчить про рівну вправність гравців, завершила дуже сердечна овація, зроблена керівнику забави, другові Зигмунту Геберту, який не щадив праці, аби не досить розвинутий у Львові спорт впроваджувати в життя".

у "Slowo Polskie" №459 за 5 жовтня той же З.Клосьнік-Янушовський вказує:

"Якщо нарешті у нас вдалося організувати Клуб футболістів, який планує в майбутньому поміряться з чехами, то не повинен він зупинитися в праці..."

Мало того, вже наступного року у "Slowo Polskie" за 27 травня знову З.Клосьнік-Янушовський повідомляє що після певного затишшя рушив процес організації команд:

"Доказом цього є наш "Сокул", а саме закладений у ньому минулого року, проте зараз досконало зорганізований і освіжений "Клуб футболістів". Дружина ця збирається на партії щочетвер, пізніше, скоріш за все, буде збиратися також щопонеділка або щовівторка. І порадив би усім, хто ще далекий від цих досконалих тренувань, і тим, хто пройнялися сліпо упередженням до гри, нехай би не полінувалися перейти на личаківське боїско, нехай би подивилися на ті рухи, на ту пильність гравців, на запал, що аж променить з їхніх очей, на жваві обличчя, здорові й веселі. І ручаюся, що за прикладом енергійної жменьки "соколів" повстануть і в нас незабаром десятки таких дружин".

Львів. Будинок V-ої гімназії

І, нарешті, до усього цього додамо ще й найбільш цікаву інформацію, опубліковану вже через 27 років в польській "Gazeta poranna" ("Ранкова газета") за 19 травня 1929 року - це стаття "25-ліття "Лехія", в якій наведено наступне:

"Футбол, як засновника сучасного спорту, запровадив до Львова проф. Ян Маєрський (Jan Majerski) з тогочасної 5-ї гімназії та 1-ї реальної школи. Вже у 1902 році у літню пору, шкільна молодь гасала за м'ячем по боїску "Сокола-Мацежи". Восени того року створюється своєрідний футбольний клуб з невизначеною назвою, який через те, що вправлявся на полі "Сокула", називали "Спортивною Дружиною "Сокола". У цій команді, яка була виключно футбольною, грали: св.п. ("святої пам'яті", так згадували усіх померлих в публікаціях - Примітка Б.Люпи при перекладі) Троян, св.п. Поляшнік, Геберт, Круль, Кохман і Макс Дудрик. Вони були першими спортсменами-футболістами Львова. Однак ця дружина не могла себе укомплектувати і у випадку змагань добиралося відносно гідних гравців, з яких далі сформувалися добрі на той час футболісти. Дружину "Сокола-Мацежи" тренував тренер-аматор з Відня Ботанер..."

А ось ще рядки з продовження цієї статті, з тієї ж газети за 19 травня 1929 року:

"1903 рік був роком інтенсивної праці команди "Сокола-Мацежи". Наприкінці року команда "Сокола-Мацежи" слабшає, а на її місті на боїску "Сокола" формується інша команда, яка приймає назву "Перший Львівський Клуб Футболістів", який зветь також "Лех'я". В цій команді збираються спортсмени з розпущеної команди "Сокола-Мацежи", а під час зими з року 1903 на 1904 під керівництвом п. Юзефа Навроцького, теперішнього полковника Корпусу Контролерів, а тоді учня VI класу Личаківської гімназії, організується "Клуб спортивної молоді", який приймає назву "Львівський Спортивний Клуб "Лехія".

Львів. Будинок I-ої реальної школи ім. Франца Йосифа

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Ще трохи розтлумачує деталі створення ЛКС "Лехія" професор Рудольф Вацек у спецвипуску, виданому до 15-річчя Львівського Окружного Футбольного Союзу (Okręgowy Związek Piłki Nożnej, OZPN) 1935 року, де він пише наступне:

"Серед групи вихованців VI гімназіум виникла ще у 1902 році (восени) думка створення спортивного клубу і думка ця була здійснена. Так виникла Спілка Спортивного Клубу "Лехія", чію дружину часом називали Клуб "Сокола-Мацежи" через те, що тренування та біганина з м'ячем відбувалися на "Сокільському стадіоні..."

Таким чином, після цього все стає на свої місця. Ясність в питанні, який клуб у Львові першим розпочав свою діяльність, встановлена Богданом Люпою. Знайдені ним, систематизовані й наведені тут документи і матеріали безспірно доводять право на першість саме клубу "Лехія", а не "Чарних", як це свого часу нав'язали всім самі ж "Чарні".

Відтиск печатки ЛКС "Лехія"

Документально в повній мірі підтверджено, що **першим у Львові спортивним клубом, команди якого грали у футбол, був ніхто інший, як добре відомий в подальші часи Львівський спортивний клуб "Лехія" (Lwowski Klub Sportowy "Lechia"), який було створено 2 травня 1903 року** під назвою "Львівський клуб футболістів "Лех'я" (з польської мови - "Lechja" - спочатку була саме така назва - Примітка автора) з команди "Гімнастичного товариства вчителів народних шкіл м.Львова" ("Towarzystwo gimnastyczne nauczycieli szkół

Перша офіційна емблема ЛКС "Лехія"

ludowych miasta Lwowa") та приєднаних до неї гравців **Кружка футболістів львівського "Сокола-Мацежи"** ("Kółko footballistów towarzystwa "Sokół" we Lwowie", створеного ще наприкінці 1902 року – Примітка автора) та й з інших спортивних осередків гімнастичного товариства "Сокола-Мацежи", а саме ГТ "Сокул II" та учнів III та VI гімназій, тобто усіх, хто приходив пограти на новозбудований стадіон на Личакові. Очолював цей клуб, коли він ще іменувався кружком, **Казімєж Чарнік** (Kazimierz Czarnik), при тренері **Ботанері** з Відня (Австрія), а коли вже отримав назву ЛКФ "Лех'я" головою його став **Юзеф Навроцький**, а тренером **Зигмунт Геберт**. Першими кольорами форми цього клубу були - синьо-чорно-червоні. Підтвердження року народження

цього клубу наведено тут на відтиску офіційної печатки та першої відомої емблеми клубу. Сьогодні, завдяки знайденим документам та їх аналізу, можна вже орієнтовно визначити й перших гравців цього клубу, які прийшли до клубу з "Кружка футболістів львівського "Сокола-Мацежи": **Троян, Поляшнік, Зигмунт Геберт, Й.Круль, Кохман, Максиміліан Дудрик-Дарлевський, Юзеф Навроцький, Дуда...** (на жаль, прізвища гравців з інших осередків залишилися невідомими – Примітка автора). Чому саме так прискіпливо й детально тут розглянуте питання підтвердження першості цього клубу в Львові читач зрозуміє, коли ознайомиться з нижче надрукованою інформацією.

Львів. Будинок III-ої гімназії ім. Франца Йосифа

Надалі розмова піде про ще один із перших футбольних осередків Львова, бо в багатьох виданнях існує інформація, що саме восени 1903 року, а то й раніше,

були створені справжні львівські футбольні гуртки ще й учнями двох польських середніх закладів – I-ої реальної школи та III-ої гімназії (ці заклади розташовувалися у сусідніх будинках і мали спільне шкільне подвір'я, що сприяло розповсюдженню цікавих ідей і зміцненню контактів). Кажуть, що першими створили свій гурток реалісти й нарекли його - **"Слава"** ("Sława" - польською мовою). Але чи насправді так воно було, і чи був цей гурток десь офіційно зареєстрований – важко сказати. Скоріш за все, так свою команду йменували самі її гравці, бо в газетах тих часів ця назва не згадується - скрізь мова йде про команду реальної школи або ж команду "реалістів". Дослідник Б.Люпа стверджує, що цю назву гравці запозичили у славетної чеської команди тих часів "Славія" з Праги, про що саме й натякав у вищезгаданому нарисі З.Клосьнік-Янушовський. Та й кольори собі реалісти запозичили у чеської команди – червоно-білі, хоча й ненадовго.

Цікаво, що довгий час усі вважали саме цю команду "Слава" першим структурованим футбольним клубом у Львові. Члени цього клубу розігрували матчі з командами інших львівських шкіл. Першим головою клубу став творець та організатор команди **Казімеж Солтинський** (Kazimierz Sołtyński), тоді ще учень V класу, а скарбником був - Валер'ян Паппіус (Walerian Pappius). Крім них, серед ініціаторів створення цього гуртка були учні того ж V класу: Леопольд Щерауц (Leopold Scherautz), Е.Хапка, Лонгін Дудрик (Longin Dudryk), Ян Бергер (Jan Berger), Юзеф Бізонь (Jozef Bizon) та Тадеуш Жадкий (T.Rzadki).

Саме 1903 року, як свідчить інформація, що наведена в першому звіті "Чарних" за 1910 рік (Sprawozdanie I. Lwowskiego Klubu Piłki Nożnej "Czarni"), "Слава" провела перші матчі з командою учнів львівських шкіл - перший виграла 3:0, а другий - 2:0:

"Власне у 1903-му році бачимо перші сліди майбутньої статутної діяльності... "Слава" розіграє перші матчі та виграє 3:0 та 2:0 у вересні того року з командою учнів львівських середніх шкіл, що свідчить про перевагу нашу з точки зору теорії та практики..."

К.Солтинський

Орім цього, є ще одна досить цікава інформація з газети "Przegląd Sportowy" ("Спортивний огляд") №25/1 вже за 1923 рік - стаття про матч у Львові навіть 1902, а не 1903 року на плацу в Стрийському парку, який був оточений шнуром, між командою студентів **"в чорного кольору костюмах"** (прямий натяк на майбутню львівську команду "Чарні") та командою учнів середніх шкіл Львова. Хлопці в чорному перемогли з рахунком... саме 3:0. В статті названо й арбітра цього матчу - пана Круля з товариства "Сокола-Мацежи", відомого львівського гравця в крикет.

Однак, як виявили спільно Б.Люпа та польський дослідник футболу Л.Следзьона, ці два матчі або з неухважності, а може й спеціально, аби завдати підтвердження першості цього клубу на львівській арені, були включені тими, хто готував звіт та статтю, з явно запрограмованою помилкою, бо про такі результати "Слави" у пресі того року не було жодного слова. Нині достовірно доведено, що саме ці зустрічі, з такими ж результатами були проведені лише у вересні наступного 1904 року. Можливо якісь матчі "Слава" проводила й 1903 року, але підтвержень цього в пресі взагалі немає.

Як видно, якщо не брати до уваги перший показовий матч у Львові 1894 року, то навіть ці матчі 1904 року не мають аналогів на землях Східної України в Російській імперії, хіба що трохи поступаються землям Закарпаття та Буковини. Тому, як не підходити до питання визначення місця народження місцевого футболу на теренах сучасної України, то Львів значно випереджає Одесу.

Та повернемося до Львова 1903 року, адже можливою причиною визначення дати створення "Слави" могло стати якесь непорозуміння між командами міста. Добре відомо, що коли на Личакові відкрився новий стадіон "Сокола", то на ньому грали й тренувалися не лише члени цього товариства, але й інші спортсмени, гімназисти та й, мабуть, й учні реальної школи, яким був офіційно виділений для цього час. Можливо, щось хлопці не поділили, як це частенько буває, чи щось інше стало причиною суперечок, а можливо й якась прикра поразка, про яку важко було забути... Та саме з цього часу й виник той самий, ніде й ніколи не приховуваний реалістами антагонізм та яскраво визначена впертість у бажанні саме за собою закріпити звання найпершої команди у Львові. Інакше просто ніяк не можна пояснити їх ствердження, що тільки вони, а не хтось інший, мають право носити титул "першого" львівського футбольного клубу. Виключно з цих позицій вони в подальшому й писали свою історію, постійно скрізь на це натякаючи, й закріпивши до своєї назви **"Перший львівський клуб футболу"**. Але ті, наведені вже вище, факти чітко й на документальній основі вказують, що до "Слави" у Львові було створено інший клуб, який вже з осені 1903 року, а команди, з яких його було створено навіть і раніше, на повну займалися футболом на Личаківському стадіоні.

Щоби закінчити розповідь про "Славу" цього 1903 року, треба зазначити,

1-й львівський клуб футболу "Слава" десь у 1903-05 роках

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

що існує навіть світлина команди цього клубу, до того ж досить колоритна, яка позначена у друкованих виданнях здебільшого 1904 роком (але є й такі видання, де вказано, що це фото саме 1903 року, хоча сучасні дослідники Б.Люпа та Л.Сльєдзьона взагалі впевнені що це фото 1905 року, коли у команди з'явилася чорна форма - **Примітка автора**). Та наведемо його тут і вкажемо зображених на ньому гравців (зверху до низу): **Салік Адам** (Salik Adam), **Солтинський Казімеж** (Soltinski Kazimierz), **Херльт Ян** (Herlt Jan), **Дудрик-Дарлєвський Льонгін** (Dudryk L.), **Бергер Ян** (Berger Jan), **Войцеховський Ян** (Wojciechowski Jan), **Ядовський Владислав** (Jadowski W.), **Шерауц Леопольд** (Szerauc Leopold), **Бізонь Юзеф** (Bizon Józef), **Паппіус Валер'ян** (Pappius W.), **Іжицький Юзеф** (Iżyski Józef). На фото ще відсутній **Жадкий Тадеуш** (Rzadki Tadeusz). Зверніть увагу на форму м'яча, чітко зображеного на фото, яким грали на початку ХХ століття.

І нарешті, саме 1904 року настав той час, коли внутрішні матчі між класами переросли у довгоочікувані матчі між львівськими клубами. Наведемо цитату з нарису Казімежа Хемерлінга у газеті "Wiek nowy" за 21 квітня 1904 року в рубриці "Спорт":

"Починає вже теж наша молодь до тої прекрасної гри братися. З теперішніх і колишніх учнів IV гімназії утворилися вже під керівництвом д-ра П'ясецького дві команди, котрі старанно грають на Повиставковій площі щонеділі і в свята у пополудневі години. Так і в наших гімназіях, і в реальній школі, проте і в лоні "Сокола" організовані футбольні кружки..."

Тобто, як було вже вказано вище, при IV-ій гімназії, в якій ще 1899 року була створена команда футболістів (про це вже велася детальна розмова в першому томі цього видання в розділі "Перші кроки футболу України наприкінці XIX століття" глави "Народження футболу України" - **Примітка автора**), вже весною 1904 року відомим нам вчителем гімназії Е.П'ясецьким було створено два гуртки, команди яких постійно грали кожної неділі після полудні на Виставковому стадіоні в Стрийському парку. Саме **Еугеніуша П'ясецького** потрібно вважати **першим місцевим тренером на теренах сучасної України** (не вчителем, що розповідає про правила, тактику і техніку футболу учням, а саме тренером, який постійно тренує футбольні команди спортивного осередку й дає їм настанови перед проведенням їх постійних матчів - **Примітка автора**). До того ж, звертається увага читача, що П'ясецького однозначно не потрібно називати першим українським тренером, бо він був поляком, та й польським тренером його вважати теж не зовсім справедливо, бо мешкав він у Коронному краї Галичини й Володимирії Австро-Угорської імперії, а тоді Польща існувала як Царство Російської імперії й Львів до неї не мав жодного відношення. Національність тут абсолютно ні до чого, бо тут мова йде про гру у футбол мешканців території, яка була в ті часи в складі Австро-Угорщини, потім Польщі, потім СРСР, а зараз незалежної України.

Щодо П'ясецького, то саме він не тільки вчив учнів гімназії азам футболу, а й створив Гімнастично-Спортивний Клуб при цій гімназії, який на той час вже мав можливість мати щонайменше дві команди, які мали можливість грати між собою у справжній футбол за усіма правилами цієї англійської гри, а також і змагатися з командами інших спортивних осередків.

Ситуація з футболем у Львові 1904 року найкраще показана в спогадах уродженця Кракова Едмунда Маріона (Edmund Marion), який навесні цього року переїхав до Львова:

"Коли 4 квітня 1904 року я перебрався з Кракова до Львова, першою моєю думкою було долучитися до футбольної команди. Та ба, незважаючи на пошуки, не вдалось мені відкрити існування якого-небудь "справжнього" клубу. Копано м'яча лише у створених при середніх школах колективах, переважно на Повиставковій площі, але, однак, за англійськими правилами. Цими гравцями були в основному учні, котрі групувалися у класні дружини. І наш 4 клас IV гімназії мав теж свою команду. Я став її членом.

Вже перші матчі принесли мені багато розчарувань. Наш спортивний вихователь проф. д-р Еугеніуш П'ясецький постійно виключав мене з гри за самовільні фінти і "мотання", яких я навчився у Кракові. Важко мені було відвикати від цього і схилитися до командної гри. Зауважив я тоді величезну різницю між футболем краківським та львівським. Передусім форми і розміри боїска були інші. Замість еліпсоподібного і позбавленого трави - так, як це було в парку Йордана - я побачив поле трав'яне, прямокутне і значно більше. Ворота ширші, ніж у Кракові, щонайменше вдвічі, видавалися мені легкі для здобуття. Команда складалася лише з 11 гравців, а не як там - довільна і часта нерівна кількість по обидва боки. Поміж тим, у Львові не гасали "купою", але з розстановкою, визначеною правилами гри. Лише тут я довідався, що для простої гри існують правила "Football Association", котрі зобов'язують всіх футболістів на світі. І що саме завдяки цим справжнім правилам футбольного союзу грають у Львові..."

...Одночасно створювалися також і в інших школах спортивні осередки, а головне у I реальній школі, III і IV гімназіях. Коло року 1904 зорганізувалися постійні спортивні кружки, які присвоїли собі назви: "I Львівський клуб футболу - I ЛКФ "Слава" (1 Lwowski Klub Pilki Noznej - 1.L.K.P.N. "Slawa"), "Львівський Спортивний Клуб "Лехія" (Lwowski Klub Sportowy - L.K.S. "Lechia") і "Гімнастично-Спортивний Клуб IV-ї гімназії" ("Klub Gimnastyczno-Sportowy IV-go gimnazjum", далі - КГС)..."

Таким чином, до двох перших львівських клубів "Лехії" та "Слави" 1904 року додався ще один – **Клуб Гімнастично-Спортивний IV-ї гімназії** (скорочено - КГС, з польської - Klub Gimnastyczno-Sportowy IV-go gimnazium). Кольори цього клубу були спочатку блакитно-червоні (запозичені у "Евертону" з Ліверпуля), але пізніше - блакитні. Головою цього клубу і тренером футбольної команди водночас був Євгеніуш П'ясецький, першими відомими гравцями команди були: воротар - **Мар'ян Стейфер** (Marian Steifer); захисники - **Александр Жадкій** (Aleksander Rzadki) та **Лютман**; півзахисники - **Тадеуш Кухар** (Tadeusz Kuchar), **Кароль Шайдек** та **Станіслав Полякевич**; нападаючі - **Едмунд Маріон** (Edmund Marion) та **Юзеф Рисяк** (Józef Rysiak), а також входили **Берко**, **Бодзьох**, **Слонь**, **Смоковський**, **Поляк**, **Соєцький**, **Хардт**... І матчі між ними вже не були матчі у "дир-дир", а були справжніми футбольними матчами за правилами англійської гри "футбол".

Група учнів IVгімназії – засновників КГС (зліва направо: М.Більор, Ю.Рисяк, Е.Маріон, М.Кавецький, В.Макович, Р.Пьотровський, Р.Хібель)

Матчі за честь, за славу, за першість!

Щоб читач краще зрозумів суспільні обставини тих часів, за яких проходило створення клубних команд, подамо ще деякі уривки з наведених вище спогадів юного Е.Маріона:

"Серед "мучеників" V-A класу, які невинно терпіли за ідею займатися нелегальним спортом, запанував шалений ентузіазм:

- Ми матимемо власний клуб, зможемо нарешті безкарно і цілком відкрито тренуватися та змагатися з дружинами інших закладів!

Наші члени в особах Кароля Шайдека і Станіслава Полякевича, котрі значно більше ніж решта "клубників" знали про закордонний спорт, вишпартали у спортивних тижневиках, що кольори клубу "Евертон", тодішнього чемпіона Англії, є блакитно-червоні:

- Отже, для початку матимемо принаймні такі самі барви, котрі поза тим перекликаються з кольорами нашого саду!

Мамам і сестрам нашим припала честь пошиття червоних штанців і блакитних футболок, котрі потім під час змагань підказали порівняння з маками та волошками редактору "Польського слова" Зигмунтові Клосьнік-Янушовському і поету Хенрикові Збежковському..."

Львівські гімназисти під час тренування на "Горі ЛКЦ" (зліва направо: стоять - Бодзьох і Хардт; сидять - Лютман, Берко, М.Стейфер, Поляк, Слонь, Смоковський, П.Солецький, А.Жадкій)

Команди тих років ще не володіли футбольним інвентарем, через те наявність м'яча в когось із гравців давала йому майже завжди титул капітана колективу. І він цим часто користувався, диктуючи правила гри згідно за своїм баченням. Грали, переважно, у шкільних мундирах або звичайних сорочках. Головною ознакою приналежності до тієї чи іншої команди, а пізніше й клубу, була спортивна сорочка-футболка, яка вдягалася лише на час визначних зустрічей. Бо набуття її за власний кошт було не для кожного доступним.

Найпопулярнішою в командах була позиція воротаря (брамкаря), недобррозичливо і презирливо відносилися до судді з свистком, і, навіть, до рулетки, якою мірялась відстань для пробиття пенальті.

Є велике бажання познайомити читача ще й з тим, що вже в ті часи в світі видавалися не тільки тоненькі брошури з правилами футболу, але, зокрема на батьківщині цієї гри, існували й товсті книжки вже з статистикою змагань та розповіддю про клуби, які брали у них участь. До того ж, такі видання були вже й добре ілюстровані. Цікаво мабуть, що того часу і деякі львів'яни, які були щирими прихильниками цієї гри, вже володіли такими творами й знайомили з ними усіх бажаючих: **"...Тут також мені вдалося вперше**

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

побачити спортивні англійські ілюстрації і дивитися з подивом, повним пошани, товсті ілюстровані твори про футбол на англійській мові. Проф. д-р П'ясецький часто нам дозволяє під час бесід у його помешканні заглядати до тих чарівних книжок і роз'яснює нам те, що нас особливо цікавило. Видається мені, що саме тут знаходилося перше джерело знань про правдивий, справжній футбол..." - так пише у споминах львівський гімназист тих часів Е.Маріон про мабуть першого на теренах України, в усякому разі відомого тепер, "футболофіла" Еугеніуша П'ясецького, який залюбки цікавився і збирав перші футбольні друковані видання.

Надалі наведемо інформацію про декілька матчів 1904 року. Одразу вкажемо, що відносно міжміських матчів в цьому розділі відведене окреме місце – підрозділ під назвою "Міжміські товариські матчі у Галичині", де розповідь починається з першої поїздки футбольної команди Львова до Кракова саме цього року (створення таких окремих підрозділів в цій книзі пов'язане в першу чергу з метою позбавлення від постійних повторів розповідей про одні й ті ж події – Примітка автора). У Львові перший футбольний матч цього року був проведений між КГС IV гімназії та "Славою". Ось як цей поєдинок був висвітлений газетою "Wiek nowy" №894 за 22 червня: **"19 червня відбулися змагання в футбол між учнями IV гімназії з одного боку і учнями реальної школи з другого. Результат 2:0 для реальної школи; судив п.Круль, член Кружка футболістів "Сокола"**. Також було вказано, що за КГС грали й випускники гімназії - "академіки" (ті, що вже вчилися в Університеті та Політехніці), також й те, що **"матч тривав 1 1/2 години"**, тобто як того вимагали правила гри. До того ж, в газеті "Slowo Polskie" за 20 червня З.Клосьнік-Янушовський повідомляв більш детально про цю гру й вперше критикував суддівство:

"Щодо перебігу ігор, то треба визнати, що команди, котрі мірялися силами ("червоні" - реалісти (зверніть увагу, "Слава" ще в червоних футболках, а в ніяких не чорних - Примітка Б.Люпи при перекладі, доповнена автором), "блакитні" - учні IV гімназії)... трималися добре... червоні відзначалися більшою жвавістю, більшим бажанням перемоги, аніж блакитні. Причиною браку життєвості, утрудненої свободи руху в блакитних було певне крестпугання та незручність гри в мундирах, які вони скинули наприкінці гри, в той час, коли червоні виступали одразу у відповідних спортивних вбраннях. Що ж до... певного роду апатії у блакитних, то причини цього можна здогадуватися у тому, що суддя був насправду один з найкомпетентніших серед нас у футболі член "Сокола"; у його справедливому посередництві між суперниками ніхто не може сумніватися, але суддя цей був якийсь час одночасно інструктором, тренером реалістів; сама його присутність посеред гравців мимоволі підносила дух його учнів, але настільки ж послаблювала протилежну сторону. Суддею має бути людина, котра ані з передуючими матчу інформаціями, які торкаються тактики гравців, їхніх тренувань - не повинна мати нічого спільного...

...Поведінка публіки мало досі в нас знайомої зі спортами, залишала бажати кращого. Безупинним перетинанням позначених на мураві прапорцями і білими лініями меж боїща, торканнями, копаннями м'яча - постійно перешкоджала гравцям. Неподобностю цим, що проходять у значній мірі з несвідомості нашої публіки, організатори спортивних ігор та забав легко можуть у майбутньому запобігти, запросивши шкільну молодь до утримання порядку".

Отже це був перший матч, який набув висвітлення - поміж командами майбутніх найсильніших клубів Львова - "Чарні" ("Czarni") та "Погоні" ("Pogoń"), а поки що "Слави" та КГС IV гімназії, який, як бачите, завершився перемогою "Чарних".

Та й матч-реванш між ними було проведено буквально через тиждень - 26 червня на тому ж місці й в той же час. Обов'язково потрібно надати репортаж про цю гру, який був опублікований в газеті "Wiek nowy" за 2 липня за підписом судді цього матчу Казімежа Хемерлінга:

"Перебіг повторних футбольних змагань на Повиставковій площі поміж учнями IV гімназії та "реалістами" був надзвичайно інтересним. Гімназисти, навчені попереднім досвідом, позбулися цього разу обтяжуючих свободу руху мундирів і на перший погляд з самого початку одразу можна було побачити, що не дозволять собі, як при першій зустрічі, бути пасивними, що "не дадуть собі з'їсти каші". Не обійшло це увагою бравих "реалістів" - ті були пильними і з подвоєною енергією взялися до справи. Хиталися шанси при зятятій з обох сторін боротьбі, при однаковій жазі до перемоги. У грі блакитних було видно більше правильності, більше опанування собою, в той же час червоні переважали противників фізичною силою, деколи виладнюючи її без потреби, спритністю рухів, а також певними "спеціальностями", у яких блакитні, котрі призвичаєні мабуть до точного дотримання правил, не завжди могли зорієнтуватися. Врешті-решт - перша частина після 20 хвилин принесла гарну перемогу блакитним, надзвичайно гарну, бо ж мали справу з вже тепер сер'йозним суперником. Друга, з кількахвилинною перервою, половина - закінчилася бурним тріумфом охочих, з твердими як сталь м'язами червоних - реалістів"... Судив зі знанням справи і задовольнивши обидві сторони п.Хемерлінг".

Таким чином, результат другої гри - 1:1. Перша бойова нічия в історії стосунків.

Днем раніше, 25 червня на стадіоні "Сокул", з нагоди завершення шкільного року теж відбувся матч - між двома командами Кружка футболістів "Сокула" - першою та другою (скоріш за все грали поміж собою

команди III та VI гімназій). А вже 29 червня між собою зустрілися дві команди КГС IV гімназії - "блакитні" та "червоні", як кажуть зараз - основа з дублем. Перемогли "блакитні" - 2:1. Судив матч той же К.Хемерлінг.

Якщо вже досліджувати футбольне життя у місті в повному обсязі, то тоді ніяк не можна обійти увагою такий собі "невеличкий скандальчик", який жваво висвітлювався в пресі. Справа в тому, що відомий вже нам прихильник футболу пан Юстин Ланг (на той час "радний", тобто депутат міськради) на Повиставковій площі міста в липні наказав просто викинути ворота з поля, бо це начебто його площа, а ворота тут... **"заважали йому грати у футбол" !?** Про це З.Клосьник-Янушовський сповістив у газеті, додавши: **"знаю про те, що п. Ланг любить грати в футбол з кількома своїми компаньонами, бо це його старе захоплення. Однак це не означає, що міська Рада надала Повиставкову площу для радних, а не для публічних забав"**. На що Ю.Ланг відповів, що він не потерпить, щоб П'ясецький перетворився у головного у Львові опікуна спорту, "хазяїна футболу". Та все ж, спортмайданчик він відновив, та й ще на додаток, організував розбивку поряд ще одного поля для гри у футбол. Ось тоді цей скандал, звісно, зам'яли.

А ось у липні (з того ж раніше наведеного першого архівного звіту 1.ЛКПН "Чарні" за 1910 рік) дійшла черга "Слави" зустрітися **"з новоорганізованою дружиною техніків"** (скоріш за все це були ті самі "академіки" - студенти з Університету та Політехніки, які збиралися створювати свою команду ще минулого року - Примітка Б.Люпи при перекладі), **що була підсилена кількома членами нашої команди, на полі "Сокула-Мацежи" з результатом 6:0 на нашу користь. Судив п.Казімєж Хемерлінг"**. Таким чином, знову замайоріла в місті ще одна команда, яку цього разу охрестили вже "техніками".

А вже восени після літніх канікул футболісти "Слави" Леопольд Щерауц та Юзеф Бізонь першими у Львові вийшли на поле і грали у справжньому футбольному взутті. Всі їм щиро заздрили й почали збирати гроші на придбання й собі таких же бутсів. До речі, в ролі тренера "Слави" цього року значився Й.Круль.

У вересні "Слава" знову двічі зустрілась з командою VI гімназії, в складі якої виступало декілька учнів і III гімназії (тобто фактично з "Кружком спортивної молоді", який усі вже величали "Лехією" і тренером якої в цей час значився Зигмунт Геберт). Обидва матчі судив Е.П'ясецький. Звіт про ці матчі був надрукований в газеті "Slowo Polskie" №355 за 25 вересня 1904 року. В обох матчах перемогли "реалісти" – 3:0 і 2:0, які й довели, що 1904 року сильніше "Слави" в місті команд не було. Це були саме ті два матчі, які в історії 1.ЛКС "Чарні" вказані в майбутніх виданнях чомусь як матчі 1903 року, про що вище вже було зазначено.

І ось саме тепер, вже можна дещо розповісти й про діяльність творця новітнього періоду спорту України **Івана Боберського**, про якого вже достатньо багато було наведено у першому томі цього видання, а повна інформація щодо цієї особистості, біографічні дані та творчий шлях викладені в останньому томі цього видання в розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали" цієї книги, бо саме він був ще й творцем, зокрема, також футболу серед української спільноти. 1901 року він із Дрогобича **"рескриптом цісарсько-королівської Ради шкільної Крайової"** був переведений до I-ої академічної гімназії Львова як вчитель німецької мови у V-VIII класах та завідувач бібліотекою. А після того як його обрали членом старшини українського спортивного товариства "Сокіл-Батько", то в червні того ж року саме при його значній підтримці й бажанню був створений самостійний вчительський гурток з метою підготовки української академічної та гімназійної молоді до публічних гімнастичних виступів. Вже 1904 року в академічній гімназії (в багатьох виданнях її іменують "Українською академічною гімназією", хоча офіційно вона такої назви не мала, бо взагалі в ті часи слово "український" на державному рівні не застосовувалося, а людей цієї національності іменували "русинами" -

Іван Боберський

Примітка автора) йому доручили вести практичні уроки гімнастики (з того часу вони стали тут практично обов'язковим предметом). Дивлячись на те, що гра з м'ячем, яку учні цього навчального закладу чомусь вже іменували на протигагу "пілки ножній" - "**союзняком**", набувала моди, і щоб цій стихії надати цивілізованого розвитку, йому вдалося в навчальній програмі цієї гімназії ввести забави та ігри з м'ячем для молодших класів. Тобто, починаючи з весни 1904 року, Іван Боберський вчив гімназистів 5-6-х класів не тільки теоретичним і практичним азам футболу, але виступав ще й в ролі арбітра під час двосторонніх зустрічей.

Наведене вище, як і все про футбол у цій гімназії, що буде викладено далі, документально підтверджено нотатками, зробленими у щорічних звітах цієї гімназії - **Звіти** (Справозданє - до 1900 р.) **Дирекції Ц.К. Академічної Гімназії у Львові за рік шкільний: 1895-1914, 1916-17 рр.** (нині зберігаються в Львівській бібліотеці

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

ім. В. Стефаніка у відділі україніки - за шифром ИП21368 - **Примітка автора**). Та, на жаль, вже через 30 років в газеті "Czas nowy" ("Новий час") за 3 червня 1933 року, у статті Едварда Жарського під назвою "**40-ліття українського спорту**", а потім узяті за основу навіть у деяких нинішніх друкованих виданнях, запровадження футболу в наведеному навчальному закладі чомусь вказане на рік раніше, бо саме 1903 рік визначено роком народження ось такого собі "українського футболу" - без жодного документального підтвердження вказано, що саме у вересні 1903 року, тобто раніше за інші клуби, та й ще, нібито, за безпосередньою ініціативою саме

Книга І. Боберського
"Забави і гри рухові" - ч. III, 1906 р. вид.

Івана Боберського у 1-ій львівській українській академічній гімназії було створено першу українську футбольну команду. Єдиним посиланням тут є саме те, що для кращого сприйняття гімназистами на уроках вправ "союзняка" Боберським були розроблені методичні поради та тлумачення цієї гри у вигляді трьох частин підручника "**Забави і гри рухові**", перша частина якого, ним був видана більш ніж через рік - в грудні **1904 року** та, до речі, вона стосувалася дитячих ігор і в ній не було жодного слова про футбол, як і у другій частині, виданій 1905 року. А от третя частина, яка побачила світло лише 1906 року була повністю присвячена "футболу". Прошу читача звернути увагу на те, що саме в цій третій частині **вперше назва англійської гри "football" (ножний м'яч)**, яка на той час, як ми вже знаємо, здебільшого серед українців (русинів) йменувалася як "союзняк", раптом **була замінена** незвичним тоді серед людей цієї національності саме **українським новоутвореним терміном - "кóпаний м'яч"**.

Цей ідеологічний крок на етапі становлення англійської гри "футбол" в Західній Україні, кажуть, був конче необхідний не тільки з погляду надання грі свого національного колориту, але й констатував той факт, що на цих землях був обраний шлях, за яким пішла майже вся європейська спільнота. Під "Основним законом" (правилами гри) підписалися всі, а що ж до стилю гри і національної своєрідності, то кожен мав змогу обирати їх самостійно.

До речі, є навіть ще й така інформація (теж нічим не підтверджена), що саме цього року в начебто вже створеній команді 1-ої академічної гімназії, подальшим організаційним кроком на шляху її становлення була купівля, завдяки заповзятості І. Боберського та фінансової підтримки українців з Америки, невеликого спортивного майдану на вул. Стрийській для Спортивного Товариства "Сокола-Батька". Насправді ж, це був лише заклик, щоб цей майданчик викупити до потреб українських спортивних організацій.

Але не тільки це автори деяких видань та статей хочуть щоб усі прийняли на віру. Наприклад, вказується про спроби цього ж 1904 року створити й студентами III-ої гімназії свій гурток при товаристві "Сокола-Мацежи" і його засновником начебто був учень цієї гімназії Тадеуш Кухар.

Та саме цього року після того, як польське товариство "Сокул-Мацеж" на землях Галичини вже стало виключно гімнастичним, та майже зовсім перестало приділяти увагу іншим "**різним спортам**", виникла проблема створення ще одного окремого товариства, яке б займалося розвитком і опікою бажаючих займатися іншими видами спорту на дозвіллі. Фактично це було першим кроком до створення Футбольного союзу Галичини. З історією його виникнення читач може детально ознайомитися у першому томі цього видання у частині "Створення Футбольного союзу в Галичині" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня", а тут ми лише вкажемо, що першою спілкою на шляху створення такого союзу стало вже восени цього року "Товариства розваг народу та молоді" (з польської - "Towarzystwo zabaw ludu i młodzieży").

Перший футбольний матч на належному рівні організації відбувся під проводом зазначеного товариства ще до урочистого відкриття реконструйованого "Тору ЛКЦ", а саме 12 червня. Грали команди "Кружок техніків" та "Слава", й "реалісти" знову розгромили "академіків" з рахунком 5:0. У цьому матчі "Слава" грала вже в новій, саме чорній формі, від якої потім і пішла нова назва цього клубу - "Чарні" (з польської - "Czarni"). Ось цитата про це з газети: "**Публіці, яка з цікавістю оглядала змагання, сподобалися відповідні, але досить невідомі в нас спортивні костюми суперників – сіро-блакитні техніків і чорні з червоними шарфами реалістів**".

Збереглася наведена нижче світлина "Слави" у цій формі, де видно, що "червоні шарфи" - це діагональні смуги з правого плеча попереду футболки. До того ж, на цій світлині зображені саме ті гравці команди, про яких мова велась вже й минулого року.

Львівський клуб футболу "Слава". 1905 р. (зліва направо): сидять - Л.Щерауц, В.Паппіус, Ю.Жицький, В.Ядовський, Ю.Бізюнь, присіли - Л.Дудрик-Дарлевський, Я.Войцеховський, Я.Бергер, стоять - Я.Херльт, А.Салік (воротар), К.Солтинський

До речі, тоді вже була відома повна назва цього футбольного осередку - **"Львівський клуб футболу "Слава"** (з польської - "Lwowski klub piłki nożnej "Sława" - LKPN "Sława"). Саме цей футбольний осередок, як повноцінний "клуб", в подальшому додав до своєї назви слово "перший", прагнучи видавати себе саме за клуб, який першим почав грати в футбол у Львові.

Цього ж 1905 року, як свідчить все той же перший архівний звіт клубу "Чарні" 1910 року, в червні "Слава" перемогла також і своїх основних суперників із Клубу Гімнастично-Спортового IV гімназії - 2:1. А також є відомості, що й 30 вересня "Слава" зустрічалася вдруге з цим же суперником (а за іншими даними - з "Лехією") і зіграли унічию - 0:0 (але матч тривав лише 33 хвилини).

Щодо Клубу Гімнастично-Спортового IV гімназії, то відомий майже повний його склад цього року: воротар - **Мар'ян Стейфер**; захисники - **Вільгельм Жадкій**, **Мар'ян Більор** та **Медард Кавецький** (Medard Kaweckі); півзахисники - **Єжи Мостовий**, **Тадеуш Кухар** та **Александр Жадкій**; нападаючі - **Рафал Пьотровський** (Piotrowski), **Юзеф Рисяк**, **Рудольф Хібель**, **Едмунд Маріон**, а також залучалися **Владислав Маковіч**, **Я.Землинський**, **А.Кавецький**, **Т.Павлівський** та **А.Веліховський**...

А вже в жовтні цього року, на замовлення товариства, до Львова з Чехії був відряджений інструктор з ігор та легкої атлетики, фаховий футбольний тренер **Кароль Сетцер-Бломер** (Karol Setcer-Bloomer), який з 1897 року був гравцем празької "Славії", у складі якої забив аж 122 м'ячі. Його запросили спеціально для проведення тренувань львівських футболістів, й працював він на полі "Парку ігор і розваг Товариства розваг народу та молоді" аж до 12 листопада. Вже коли він поїхав додому, то Товариство розваг народу та молоді й урочисто відкрило свій спортивний чудо-комплекс, до якого, окрім відновленого стадіону, увійшли кілька окремих полів для футболу та інших ігор і декілька тенісних кортів. А вінчав свято відкриття футбольний матч між львівськими клубами "Слава" та "Лехія". Перемогла знову ж "Слава" - 3:0. До того ж, цікаво, що в цей день **12 листопада 1905 року вперше на теренах України** (за наявними документами - **Примітка автора**) - команда **за перемогу була нагороджена** Почесним дипломом, виконаний художником Батовським. Диплом команді "Слава" був вручений в присутності багатьох глядачів самим керівником товариства Йорданом, котрий задля

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

такої важливої події спеціально приїхав з Кракова (дехто, звісно помилково, вважає це першим чемпіонатом Львова, а "Славу" першим чемпіоном цього міста - **Примітка автора**).

М.Кавецький

Ю.Мостовий

Р.Хібель

М.Більор

Кращі гравці Клубу Гімнастично-Спортового IV гімназії 1905 р.

Треба відмітити появу в складі "Слави" цього року воротаря **Едварда Радванека** та таких гравців як **Тшецьський, Кальницький, Козакевич** та **Станіслав Менда**.

Щодо **Львівського Клубу Спортивного (ЛКС) "Лехія"** (Lwowski Klub Sportowy "Lechia" - польською мовою), то відомо що його кольори цього року були й біло-червоні, й зелено-білі. Першим секретарем клубу в цьому році став воротар КГС IV гімназії **Мар'ян Стейфер** (Marian Steifer), який, як кажуть, був ініціатором назви цього клубу - "Лехія". Саме в цьому році головою клубу та його спортивним керівником, а то й навіть першим президентом клубу був Максиміліан Дудрик-Дарлевський. На жаль, ця інформація нічим не підтверджена. З нових гравців цього року засвітилися **Тадеуш Кухар** (він грав і за КГС IV гімназії), **Орест Джулинський** та **Мар'ян Клебан**.

Свого стадіону в ті часи цей клуб так і не спромігся збудувати, тому деякий час грав на стадіоні "Сокола-Мацежи" на Личаківці.

Вимпел ЛКС "Лехія" 1904 р.

М.Стейфер

Дехто вважає, що засновниками клубів були саме 15-17-річні хлопці, але, звісно, це не так – без вчителів та батьківських комітетів тут не обійшлося. Саме вони сприяли тому, щоб усе було дійсно за діючим законодавством: були обрані правління клубів на чолі з їх головами, сформовані "бюджети" з урахуванням потреби в м'ячах та відповідному екіпуванні. Були визначені кольори клубів та офіційні емблеми. Безумовно, першість у цих клубах надавалася футболу, тому при кожному з них одразу було створено по декілька команд (здебільшого за віком гравців). Грали вони спочатку на майданчику товариства "Сокола-Мацежи", але трохи пізніше ще й на Повиставковому стадіоні в Стрийському парку (до району "**за стрийською рогаткою**", як тоді казали).

Становлення футболу у Львові

Вище вже було вказано, що саме 1906 року у Львові професором, викладачем гімнастики I-ої української академічної гімназії Іваном Боберським була видана третя частина його трьохтомного підручника українською мовою "Забави і гри рухові" під назвою "Копаний м'яч". Також вже велася мова про те, що вершиною цієї його роботи у цьому напрямку стала не тільки публікація правил футболу, але й були такі розділи як "Копане" та "Перебіг гри", де автор описував ще й функції гравців та давав поради по тактичному проведенню матчів.

Обкладинка книжки І.Боберського "Копаний м'яч"

Безумовно, саме ця невелика книжечка внесла нове життя у гру серед української молоді та нові поняття про цю гру. Крім того, що І.Боберський в цій книзі подав українською мовою назву цієї гри у вигляді не інакше як "копаний м'яч" (хоча в той час серед українського населення міста була поширена назва цієї гри - "союзняк"), але й він взяв на себе сміливість перекладу на українську мову й різноманітних англійських термінів цієї гри. Звісно, українська мова на західних (галицьких) землях, особливо в ті часи, досить суттєво відрізнялася від мови центральних наддніпрянських регіонів. Також вона в Галичині на державному рівні й іменувалася не інакше, як "руським язиком". Тому деякі вигадані І.Боберським терміни в подальшому аж ніяк не "прижилися" на теренах східних українських земель. Щоби не бути голослівними, наведемо декілька термінів, які запровадив і в подальшому наполегливо рекомендував для використання І.Боберський у порівнянні з термінами сучасної української мови: футбол - **копаний м'яч**; матч - **гра**; тайм - **грайка**; поле для гри - **грище**; поле суперника - **гряда**; гравець (той, що б'є по м'ячу) - **копун, грач**; гол - **почислити ворота, здобути ворота**; штрафний майданчик - **приворотє**, офсайд - **відсторонь**; кутовий удар - **наріжняк**; аут (в тому числі й вихід м'яча за ворота) - **на дворі**; штрафний та вільний удари - **копняк**; пенальті - **займак, карний**; удар по м'ячу (введення в гру, штрафний, вільний, тощо) - **закоп**; удар від ворот - **грядяк**; викидання аута - **вмет**; бічна лінія - **побочина**; штовхати суперника - **друляти**; арбітр в полі - **судия**; асистенти арбітра (на лінії) - **підсудні**; свисток - **свиставка**; прапорці - **хоруговки**.

Але треба віддати належне цій людині, яка зробила все можливе для початку нової ери саме українського спорту в Галичині, й навіть через запровадження, на його погляд, більш зрозумілих для народу термінів із англійської гри, відомої як "футбол" та й за правилами, затвердженими у Великій Британії. Надзвичайно ж цікавими були "нововведення" у назви гравців за їх позиціями на полі (тоді практикувалася за правилами цієї англійської гри тактична схема 1-2-3-5, яку дехто йменував "пірамідою"): воротар - **воротар** (назва знайшла поширення й збереглася й донині), захисники - **заложники**; півзахисники - **помічники (середовик і бічники)**; нападаючі - **нападачі (чільник, злучники та крайники)**.

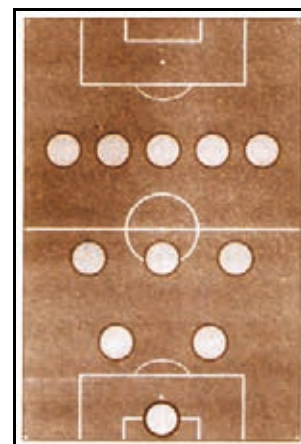
Звісно, це все сьогодні сприймається здебільшого як архаїзми, або ж, взагалі, ніяк не сприймається. Але потрібно розуміти, що тоді ж офіційної української мови не існувало, не кажучи вже про затверджених на державному рівні її словника та правил правопису. Ось по регіонах і застосовувалося усе більш-менш схоже до повсякденної мови народу з обов'язковим сприйманням регіональних особливостей, сумішню мови сусідів та усіляких незчисленних діалектів. Але спроби перевести все на рідну мову були, й були не поодинокі, тому все це треба сприймати з розумінням. Хоча до гри, запозиченої повністю у англійців з усіма створеними ними правилами, застосування перекладів якимось, безумовно, сприймається, м'яко кажучи, недоцільним і, навіть, трохи дивним.

Книга І.Боберського виявилася, як ніколи доречною, бо саме в ці часи знову поширилися нападки на футбол у Австро-Угорській імперії. Ось почитайте, що писала львівська "українська" газета "Діло" за 5 вересня 1906 року:

"Найшкідливішим і найнебезпечнішим для здоров'я спортом може статися т. зв. Football (ніжний м'яч)... Д-р Redfield доказує навіть, що ніжний м'яч є більше убійчим від війни і що умерших і окалічилих в Англії внаслідок сеї гри є більше, ніж число моряків Мікада погіблх підчас війни в р.1905... Взагалі багато лікарів стверджує, що найбільше шкідним для молодих людей є надуживанє football-у. По нім ідуть: боксованє, гімнастика, пливанє і тенніс..." (пробачте вже автора, але я, коли читав це, то більше сміявся від мови, начебто української, тих часів у цьому регіоні, ніж з висловлювань лікарів - Примітка автора).

Та повернемося до конкретних справ тих часів щодо саме футболу. Ось декілька рядків із відомих вже нам спогадів Тараса Франка щодо подій цього року в І-ій академічній гімназії Львова:

"Дальший етап розвитку копаного м'яча й інших спортів датується з приходом енергійного і фахового провідника, проф. І.Боберського. Професор, германіст і руховик, учив гімнастики надобов'язково, а в літній порі громадив учнів охотно на Кайзервальді і там почав правильні тренінги копаного м'яча. Систематично навчав подавати м'яч короткими пасінгами, стопувати (задержувати), провадити, стріляти наріжняка, карного, відбивати головою..."

Тактична схема тих часів "піраміда" (1-2-3-5)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

До вищенаведеного найбільш суттєвим у Львові в цей час є те, що саме тоді **1906 року** відбулася знаменна подія в українському спорті **Львова і Галичини** в цілому – професором І.Боберським при І-ій академічній гімназії разом із учнями двох п'ятих класів та трохи пізніше при бурсі (інтернаті для бідних учнів) Руського педагогічного товариства були **засновані українські "спортові кружки" - тобто перші суто українські молодіжні спортивні організації для розвитку і впровадження серед молоді спортивних дисциплін.**

Документальним підтвердженням цього є запис у "Звіті дирекції Ц.К.Академічної Гімназії у Львові на рік шкільний 1906/07" на сторінці 39: **"...Вправи відбувалися в салі товариства "Сокіл"... Провадив їх проф. І.Боберський при помочі п. Івана Сохацького, іспитованого учителя гімнастики... В Бурсі педагогічного товариства і в клясах V а,б утворили ся "спортові кружки". Оба кружки плекають гри: **Союзняк (Association Football)...**".** (чомусь зараз скрізь мова йде лише про "спортовий кружок" начебто **Української** Академічної гімназії, яка, до речі, як вже про це й раніше сповіщалося, "українською" на офіційному рівні ніколи не іменувалася, а про "спортовий кружок" Бурси **Руського** педагогічного товариства, який, до речі, відносився до академічної гімназії, стало відомо лише завдяки дослідженням Б.Люпи з його книги "Хроніки львівського футболу. Том I" - Примітка автора).

Таким чином, футбол, який вже культивувався в цих закладах освіти, одразу набрав ще більшого зацікавлення серед учнів. З метою підвищення інтересу української молоді до футболу та покращення навчально-тренувального процесу в гімназії на початку існування позаурочного гуртка одним із його завдань було проведення дуже потрібних в той час тренувань з м'ячем на зеленому полі.

Спортовий кружок гімназії спочатку був об'єднанням учнів, які розвивали між собою багато різних видів спорту, а також і різні народні ігри (гильку, п'ястучку, добувний та шпуряний м'яч, вежу, пліт). Але найулюбленішою грою, був звісно "футбол", хоча й іменували цю гру поки що як "союзняк".

До управи цього кружка тоді увійшли: голова – **Ярослав Хмільєвський**, містоголова (це заступник голови - Примітка автора) - Володимир Ольховий, писар - Антін Здерко, скарбник - Степан Іванець, провідники - Василь Апостол і Володимир Залозецький, господарі - Стефан Пшидемірський і Полянський, бібліотекар - Мирон Заячківський.

Членство в цьому осередку було платним - учні на зібранні кошти закупували для своїх потреб необхідні спортивні речі. Допомогала трохи й гімназія. Так у звіті гімназії за навчальний 1905/06 рік значиться: **"Прибори для забав. ...Закуплено: - 1) М'яч шпуряний о вазі двох кілограмів. - 2) М'яч копаний (німецький фабрикант). - 3) М'яч копаний (англійський фабрикант). - 4) М'яч до пориванки. - 5) М'яч до гильки. - 6) Прилад до визначення границь грища",** а в звіті за навчальний 1906/07 рік ще й: **"Інвентар забаво вий побільшив ся сего року о 4 м'ячі копані,..."**.

Та все ж, задля точності, треба відмітити, що до 1909 року футбол у цьому навчальному закладі залишався внутрішньою справою, бо практикувалася ця гра лише поміж класами самої гімназії, серед вузького кола молодих українських прихильників цієї гри. Це дуже нагадувало те, що відбувалося в 1903-04 роках у реальній школі та IV-ій гімназії з польською мовою навчання, про що вже зазначено вище.

І, як висновок щодо першого і саме українського спортивного осередку, в якому був запроваджений саме футбол, треба подати слова дослідника історії львівського футболу Богдана Люпи з його I-го тому "Хроніки львівського футболу" (з якого майже все, що ви тут читаете, запозичено у повній мірі), де він пише наступне: **"В історії українського футболу роль УСК є недооціненою, про діяльність Кружка майже нічого не відомо, крім деяких коротеньких і побіжних інформацій..."**.

Ось, наприклад, із тих же наведених вище звітів гімназії, розглядаючи списки учнів зазначених класів, вже зараз, у повній мірі, можна назвати **перших завзятих саме футболістів-українців**, до того ж, у майбутньому досить відомих: з класу 5а - **Кизима Стефан, Пачовський Омелян, Рогуцький Іван, Степанів Ананія і Франко Петро**; з класу 5б - **Гайдучок Стефан, Гуляй Іван, Калимон Дмитро, Цимбала Стефан та Цегельський Теодор**. На рік старшими були: з класу 6б - **Вахнянин Данило і Коновалець Євген**, а серед зовсім юних знаходимо: з 2-го та 3-го класів братів **Чучманів - Григорія, Євгена та Миколу**.

Ще на початку 1906 року після підписання 14 квітня угоди між "Товариством рухливих розваг" і дирекціями початкових шкіл і гімназій та I-ої реальної школи, створений на базі якої львівський клуб футболу "Слава" теж змінив свою назву на - **1-й львівський клуб футболу "Чарні"** (з польської - **I. Lwowski Klub Pilki Nożnej "Czarni"**) через чорний колір своєї спортивної форми, хоча в кольорах цього клубу був присутній і червоний. І, до речі, як бачите, він почав закріплювати свою першість серед львівських спортивних клубів тих часів, бо приставку "перший" в своїй назві таки протягнув.

Перша емблема "Чарні"

Першим головою 1-го львівського клубу футболу "Чарні" було обрано одного з його засновників - **Казімежа Солтинського** - в той час вже студента Львівської Політехніки (пізніше інженера, директора підприємства з видобутку нафти - **Примітка автора**), скарбником - Валер'яна Паппіуса, а членами правління були Я.Бергер, Ю.Бізонь, Л.Дудрик, Я.Херльт, Ю.Іжицький, В.Ядовський, Т.Жадкий, А.Салік, Л.Шерауц і Я.Войцеховський. Усі вони були гравцями першого складу футбольної команди клубу, капітаном якої був В.Паппіус.

Команда "Чарні". 1906 р. -? (фото запозичено з одного з друкованих видань)

На запланований в червні 1906 року виїзд до Кракова вперше було вирішено визначити у Львові найкращу команду, й саме їй довірити прийняти участь у матчах в Кракові, захищати честь Львова. Саме для цього й вирішили провести щось подібне до відбіркового турніру між претендентами на поїздку.

Перша гра цього турніру була проведена 20 травня між командами 1.ЛКФ "Чарні" та КГС IV-ої гімназії. Спочатку на 27-й хвилині рахунок відкрили гімназисти КГС, але вже через п'ять хвилин "реалісти" виправили становище. Подальша гра виявилася дуже впертою і збільшити результат жодній команді так і не вдалося – 1:1. Та вже через 4 дні команда "Чарних" просто розгромила КГС - 4:0.

27 травня перший матч між командами "Лехія" та "Чарні" закінчився нульовою нічиєю - 0:0, бо дуже добре відстояв у воротах воротар "Лехії" М.Стейфер. Але в другій зустрічі 31 травня він вже був безсилий і "Чарні" перемогли - 3:0.

Ось як за оцінкою добре знайомого нам З.Клосьніка-Янушовського грали переможці - це **"дружина, яка як ніколи раніше показала у грі поступ: ...ніколи раніше ми не бачили у неї такої доброї тактики, комбінування, розумної міри в атаках і такого якісного ансамблю згідно з гаслом "Один за всіх і всі за одного"**.

Стосовно ж "Лехії", то до неї претензія звучала так: **"Матеріал це безперечно досконалий, але йому дуже бракує, передусім зіграності; а позбутися мусять члени дружини "II Клубу" манії рятування небезпечних ситуацій надуживанням аутів"**.

Перше відоме фото КГС Львів. 1906 р. (зліва направо): Ю.Землинський, В.Жадкій, Е.Маріон, М.Кавецький, Ю.Рисяк, А.Кавецький, вчитель, Ю.Мостовий, Ю.Павлевський, А.Веліховський, А.Жадкій

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Фактично цей турнір можна було б вважати й першим чемпіонатом Львова - весняного 1906 року, в усякому разі вперше на змагальному рівні була виявлена найкраща команда міста. От якби ще зіграли між собою КГС та "Лехія". Але за браком часу ставилася мета визначення кращої команди для поїздки до Кракова, а коли раптом "Товариством рухливих забав" було прийняте рішення взяти з собою ще одну команду, то вони віддали перевагу команді КГС, тобто фактично визнали її другою за якістю гри на той час у місті.

Вже після поїздки до Кракова цього року команди "Товариства рухових розваг" (клубів "Чарні", КГС та "Лехія") організували виїзд і до сусіднього міста Стрий, де 29 червня демонстрували місцевим мешканцям набуте ними вміння грати в футбол. Цього дня в Стрию вони провели спочатку показовий матч між собою (КГС - "Лехія" - 5:0), а потім команда "Чарні" дала урок гри в футбол збірній команді гімназії цього міста (3:0).

До того ж, як вже було зазначено раніше, перша спроба створення збірної команди Львова 1904 року під проводом тренера команди КГС ІV гімназії Е.П'ясецького, пов'язана з тодішнім виїздом спортсменів Львова до Кракова, не увінчалася успіхом через те, що у футбол тоді так і не зіграли. А рішення створити 1906 року збірну Львова прийшло тоді, коли за пропозицією "Товариства рухливих розваг" з'явилася можливість провести футбольну зустріч із... артистами та працівниками різних національностей американського цирку "Буффало Білл", що перебував на гастролях у Львові. І цей матч таки було проведено 31 липня, збірна Львова перемогла 1:0. Вважати цей матч першим матчем збірної Львова, звісно, просто недоцільно, бо, фактично можна вважати що грала команда "Чарні" підсилена декількома гравцями з іншого клубу (більшість футболістів з львівських клубів влітку роз'їхалася на канікули, то збирали вже кого змогли знайти – 8 гравців з "Чарні" та 3 гравця з КГС). До того ж цей матч дехто вважає навіть... першим міжнародним матчем не тільки у Львові, але й одного з перших взагалі на теренах усієї України. Окремо про це ще буде наведено в одній з глав цього видання - "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах".

Восени, після відновлення занять у навчальних закладах, поновилися й футбольні змагання. 11 вересня в Парку "Товариство рухливих розваг" КГС ІV гімназії перемагає "Лехію" - 2:1, а 14 вересня там же - "Чарні" зустрілися з новоорганізованою командою ІІ-ої реальної школи.

А ось і вже досить суттєва подія. **3 6 по 11 листопада 1906 року "Товариством рухових розваг" був організований** 1-й міський турнір, який за усіма ознаками потрібно вважати **першим чемпіонатом Львова 1906 року**. У турнірі погодилися прийняти участь чотири команди трьох клубів Львова (ЛКФ "Лехія" виставила ще й другу свою команду - "Лехія-2", щось на кшталт більш зрозумілого усім - свого "дублюючого складу"). До певного часу вважалося, що через погодні умови турнір не було завершено, але недавні документальні дослідження першоджерел, зроблені спільно Б.Люпою та Л.Следзьоною (саме за архівним звітом про діяльність клубу "Погонь" /Sprawozdanie Lwowskiego Klubu Sportowego "Pogoń"/ до 1909 року - **Примітка автора**) підтвердили, що матч, який виявив переможця, таки відбувся. Саме після гри поміж КГС та "Лехією", яка закінчилась перемогою команди ІV гімназії - 3:0 і було визначено **першого чемпіона Львова 1906 року – КГС ІV гімназії**, який навіть був нагороджений спеціальним дипломом. Про це чітко свідчить і запис у наведеному вище звіті: **"... отримує у 1906 р. футбольний диплом..."**.

Для повного розуміння ситуації та наочності погляньте на фінальну турнірну таблицю 1-го чемпіонату міста Львова з футболу:

Фінальна таблиця 1-го чемпіонату Львова 1906 р.

місця	команди	1	2	3	4	м	в	н	п	м'ячі	о
1	КГС ІV гімназії		1:1	2:1	3:0	3	2	1	0	6:2	5
2	1.ЛКФ "Чарні"	1:1		1:1	2:0*	3	1	2	0	4:2	4
3	ЛКФ "Лехія"	1:2	1:1		-	2	0	1	1	2:3	1
4	ЛКФ "Лехія-2"	0:3	0:2*	-		2	0	1	2	0:5	0

Примітка: * Гра "Чарні" - "Лехія-2" за іншими даними - 3:0

Щоб бути більш точним щодо викладеного, треба зауважити, що все ж таки один останній матч цього турніру між двома командами "Лехії" таки не відбувся, але він аж ніяк не впливав на остаточний розподіл місць, тому, звісно, матч проводити не було жодної потреби, а тим паче – хто ж за таких обставин забажає грати у собачий холод?

Після цього є можливість назвати склади двох кращих футбольних команд Львова цього року:

Клуб гімнастично-спортивний (КГС) IV гімназії (Klub Gimnastyczno-Sportowy IV-go gimnazium) - **чемпіон Львова 1906 р.:** воротар - Мар'ян Більор; захисники - Вільхельм Жадкий, Юліан Карасінський (Julian Karasiński) і Фриштак; півзахисники - Роберт Мамчук, Медард Кавецький і Тадеуш Кухар; нападаючі - Александр Жадкий, Едмунд Маріон, Ян Новак, Рафал Пьотровський, Юзеф Рисяк, Рудольф Хібель і Єжи Місіньський та ще в матчах з'являлись Єжи Мостовий, Т.Павлівський, А.Веліховський і Землинський. Голова клубу та тренер - Еугеніуш П'ясецький.

I-й Львівський клуб футболу "Чарні" (I-y Lwowski klub piłky nożnej "Czarni") - **віце-чемпіон Львова 1906 р.:** воротар - Едвард Радванек; захисники - Тадеуш Жадкий і Ян Херльт; півзахисники - Ян Бергер, Льонгін Дудрик-Дарлевський, Ян Войцеховський і Гоздава; нападаючі - Юзеф Бізонь, Валер'ян Паппіус, Юліан Томашевський, Леопольд Шерауц і Мар'ян Легжинський та ще в матчах з'являлись Ян Кавецький і Лашкевич. Голова клубу та спортивний керівник - Казімеж Солтинський.

І, насамкінець, за цей рік: по-перше, у вересні поважаємий усіма шанувальниками футболу З.Клосьник-Янушовський з метою вивчення передового клубного функціонування й структури побував в Угорщині, в Пешті, в одному з найкращих на той час "Мадьяр Атлетікал Клубі" й перейняв досвід цієї справи, а по-друге, вперше у складі однієї з команд з'явився гравець, який виступав не за прізвиськом, а саме за прізвищем (якщо хочете, то за "псевдонімом" - Примітка автора) - це Юзеф Мостовий з КГС, а величали його усі "Анері" (начебто за ім'ям його дівчини - Ірени, бо саме так прізвище читалося навиворіт). Потім цю моду, а може хто й з інших причин, підхопили ще деякі футболісти.

Наступний 1907 рік можна вважати роком клубу Еугеніуша П'ясецького, гравці якого вже вирости зі "штанців гімназистів" й почали міркувати, особливо коли вже стали чемпіонами Львова, про створення самостійного клубу, незалежного не лише від рідної гімназії, але й від "Товариства рухових розваг". Як це сталося, є найбільш цікавим, бо значення цієї події у майбутньому для Львова дуже значне. Довіримося спогадам одного з учасників цих подій доктора Станіслава Полякевича, який цікавіше за інших усе розповів (подано з деякими скороченнями - Примітка автора):

"У ті часи ми... ловили з затамуванням подиху кожну звістку про славетні клуби Відня, Праги, а також Будапешта, про тамтешніх футболістів... З румянцем на обличчях студіювали ми віденську спортивну періодику ("Вінер Альгемайне Шпортцайтунг", "Іллюстрате Шпортблатт"), празьку ("Спорт а Хри")...

Ми знали що таке ВАСК (WASK, "Wiener Atletik Sport Club"), хто такі футболісти Студнічка і Фішера... знали кожну дрібницю про празьку "Славію"... з Будапешту близькою нам була слава ФТК (FTK, "Ferencvárosi Torna Club")... Охоплювала нас заздрість, що це все є потужні клуби, з власними полями..., з трибунами, роздягальнями, з могутніми управами і шеренгами прихильників, тисячами глядачів на змаганнях. І пристрасно зажадали стати такими ж...

На переломі 1906/07 років ми вирішили усамостійнитися, утворюючи власний, опертий на офіційному статуті, спортивний клуб і власну резиденцію-приміщення. Для зміцнення сил і розширення видів діяльності пролунала ініціативна пропозиція об'єднання з "Лехією" та створення клубу з новою назвою. Наша назва "Гімнастично-Спортивний Клуб IV гімназії" у жодній мірі не надавалася для статутного клубу, а через об'єднання не хотілося зберігати, хоч і досконало звучне, ім'я "Лехія".

Почалися тоді важкі переговори... про поєднання і створення нової організації...

Творцями "Погоні" були ті, хто в цих перемовинах брали участь. З боку КГС: Мар'ян Більор, Рудольф Хібель, Медард Кавецький, Юліан Карасінський, Едмунд Маріон, Рафал Пьотровський, Александр Жадкий та нижче підписаний (Станіслав Полякевич - Примітка Б.Люпи при перекладі), з боку "Лехії": Максиміліан Дудрик (єдиний вже не учень в нашому тісному колі засновників, бо рік чи два після навчання), Орест Джулинський, Мар'ян Клебан, Тадеуш Кухар, Мар'ян Стейфер.

Які ж довготривалі та палкі були диспути! Мій Боже, які ж важливі проблеми темою нарад... і ті найголовніші, зрозуміло три: назва клубу, його кольори і склад двох перших дружин (третю зорганізували децю пізніше).

Найдовше ми не могли порозумітися щодо назви. Кілька зібрань минуло безплідно на дискутуванні і відкиданню різних проектів. Аж нарешті втомлені вирішили по-становити перервати на кілька днів наради і ще раз зійтися для остаточного прийняття чийогось проекту - кожен з нас міг подати свій. І пам'ятаю, наче

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

сьогодні: у помешканні М.Дудрика по вул.Замойського, 18 (тепер вул. М.Конопницької) відбулося весною року 1907 те засідання, на якому з ентузіазмом ми прийняли проект Максиміліана Дудрика, назву: "Львівський Спортивний Клуб "Погонь" (Lwowski Klub Sportowy "Pogoń")...! На думку цю наштотували М.Дудрика величезних розмірів герби Польщі (Орел, Погонь і Архангел), які висіли на стіні його помешкання, у якому ми засідали.

І оце народився клуб, у який потім ми вклали стільки праці, ідеї, серця і думки.

Чимало праці коштувало ще узгодження барв і складу команд, але це вже було простіше. КГС мав кольори червоно-блакитні, "Лехія" біло-червоні. Звісно, для задоволення обох сторін усі три мали бути узгоджені і звідси "Погонь" отримала біло-червоно-сині. Перші костюми "Погоні" були: сорочки наполовину білі, наполовину червоні, з пів рукавом червоним і навпаки, а шорти - сині...

Перша дружина "Погоні" у 1907 році виглядала наступним чином: ворота: Ян Харасимович, оборона: Александер Жадкий, Спанрінг, півзахист: Медард Кавецький, Клебан, Перожинський, напад: Маріон, Рисяк, Зауснер, Карасінський, Максиміліан Дудрик".

Ще раз перелічимо усіх, хто входив до першого складу футбольної команди цього клубу: воротар - Ян Харасимовіч (Jan Harasymowicz); захисники - Александер Жадкий (Aleksander Rzadki) і Рудолф Спанрінг (Rudolf Spanring); півзахисники - Медард Кавецький (Medard Kawecki), Мар'ян Клебан (Marian Kleban) та Ян Перожинський (Jan Pierożiński); нападаючі - Максиміліан Дудрик-Дарлевський (Maksymilian Dudryk-Darlevski), Бела Зауснер (Bela Zausner), Юліан Карасінський (Julian Karasiński), Едмунд Маріон (Edmund Marion) та Юзеф Рисяк (Józef Rysiak).

Саме цей склад і присутній на відомому першому фото "Погоні" цього року:

Перша емблема "Погоні"

Команда "Погонь" 1907 р. (зліва направо): стоять - Р.Спанрінг, Я.Харасимовіч, А.Жадкий; присіли - Я.Перожинський, М.Клебан, М.Кавецький; сидять - М.Дудрик, Ю.Карасінський, Б.Зауснер, Ю.Рисяк, Е.Маріон

Після цієї розповіді залишається лише пояснити, що термін "Погонь" - це назва одного з елементів герба середньовічного Великого князівства Литовського, а саме фігури лицаря у повному озброєнні на коні. Більш точне пояснення щодо цього таке: коли литовський князь Владислав Ягелло став польським королем, то він поєднав погонь литовської землі із польським срібним орлом (кажуть, що нібито "погонь" - це просто символ мужності й благородства - Примітка автора). До того ж, зі згадок інших ветеранів клубу відомо, що першим запропонував цю назву ніхто інший, як присутній на зібранні футболістів Людвик Кухар - батько шести синів, які усі стали

видатними футболістами цього клубу (про це буде окрема розповідь) і саме ця назва тоді усім сподобалась.

Е.Маріон
з числа засновників ЛСК "Погонь"

Т.Кухар

Отже, початок створення спортивних самостійних товариств було покладено. Таку ж ідею виношували і "Чарні". Але обидві команди не дуже поспішали, бо перебування у складі "Товариства рухливих розваг" давало змогу користуватися полями, інвентарем та певними перевагами під його егідою. Тому статuti обох цих товариств були офіційно зареєстровані вже 1908 року. Статут саме **Львівського Спортивного Клубу "Погонь"** (Lwowski Klub Sportowy "Pogoń") був спочатку в грудні 1907 року затверджений на загальних зборах клубу, а потім його подали на реєстрацію в намісництво Краю. Першим президентом клубу став **Еугеніуш П'ясецький**, його заступником Максиміліан Дудрик-Дарлевський, секретарем Мечислав Кістрин.

Пошук футбольного поля під власні потреби розпочали восени. Після одного з тренувань гравці з керівництвом пішли на той самий "Тор ЛТЦ" (так вже йменували Повиставковий стадіон), який "Товариство рухливих розваг" збиралося звільнити. Спочатку вирішили орендувати лише поле всередині стадіону у тогочасної господині пані Левицької. Потрібні гроші на це зібрали за три дні з членів клубу й передали скарбнику клубу Александеру Літвіновичу. Вдалося назбирати ренту за I квартал 1908 року і довгоочікувана угода була підписана.

А ось "Товариство рухливих розваг" начебто й не помітило якихось складнощів, бо давно вже хотіло позбавитися він старого "Тору ЛТЦ", який так і не перейшов у повну власність до нього. А коли навесні 1908 року товариство повністю перебалося до свого нового сучасного "Парку ігор та розваг", то звільнило не лише поле "Тору ЛТЦ", де вже господарював ЛКС "Погонь", але й усю Повиставкову площу Стрийського парку.

Та повернімося до поточних справ 1907 року. Ще 9 травня був проведений матч, присвячений святкуванню річниці польської конституції, в якому вперше проти команди ЛКФ "Чарні" грала вже новостворена команда ЛКС "Погонь" і цей матч був першим в її новій історії. Ось що писав З.Клосьнік-Янушовський в своєму звіті про цей матч в газеті "Slowo Polskie" за 10 травня 1907 року:

"З фахового погляду обидві команди грала без плану, хаотично, робили безперервно помилки як в обороні, так і в атаці, не створили насправді жодного цікавого моменту - чого причиною був брак відповідного тренінгу, якому не могла досі молодь належно віддаватися з приводу так сильно спізненої весни, а також зміни у складах гравців... За якийсь місяць, коли вже більше будуть зіграні, потішать нас значно кращим видовищем, ніж було вчора".

Ця зустріч завершилася перемогою "Погоні", яка спочатку програвала (гол Паппіуса на 43 хв.), але потім проявила силу волі, й її капітан Рисяк забив два голи - 2:1. На честь цієї перемоги команда отримала навіть пам'ятну нагороду від "Товариства рухливих розваг" - срібну медаль з вигравіюваними на ній написами: з одного боку - **"Переможній дружині у змаганнях у футбол на честь 116 річниці Конституції 3 Травня"** та з іншого - **"ТРР. 1907 р."**. Залишається лише додати, що в цьому матчі у складі команди "Чарні" вже грав один із кращих захисників Галичини Тадеуш Ковальський, відомий як футболіст, який першим продемонстрував відбивання м'яча таким прийомом, як "ножиці".

Треба відмітити що й цього року зв'язки "Товариства рухливих розваг" із сусідами не припинялися, особливо з чехами, з якими львів'яни вже традиційно підтримували найтісніші контакти. Так, у травні до Львова прибув Кароль Вовалецький (деякі видання вказують не досить все ж аргументовано саме його першим тренером ЛСК "Погонь" - **Примітка автора**) - технік-кандидат інженерії, член празького клубу "Славія", фаховий спеціаліст, який пройшов стажування у Глазго у відомого шотландського тренера М.Маддена. З 25 травня він розпочав цикл навчання й тренувань, у тому числі - з футболу, на запроваджених з приводу його приїзду курсах, на яких мали можливість отримати настанови усі львівські клуби. А бажаючих навчатися тоді було вдосталь, бо й "Чарні" й "Погонь" цього року вже мали по три повні склади, та ще й із запасними гравцями.

1907 року, навчені гірким досвідом минулого року, керівники "Товариства рухливих розваг" у Львові своїми силами провели другий турнір із виявлення кращої команди вже влітку - з 17 червня по 8 липня. Та й нагода для цього була якнайкраща - у місті мав відбутися X з'їзд "Союзу природознавців і лікарів". Переможцю турніру планувалося вручити нагороду цього Союзу, запроваджену з'їздом цієї організації. Звісно, цей турнір має всі підстави вважатися **другим чемпіонатом Львова**.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

У турнірі взяли участь 6 команд із 2-х клубів - ЛКС "Погонь" і І.ЛКС "Чарні" (по три команди з кожного). "Погонь" була представлена командами "Погонь-1", "Погонь-2" та "Погонь-3", а "Чарні" - першою командою саме під назвою "Чарні" (капітан В.Паппіус), другою командою під назвою "Ляуда" ("Lauda", капітан Г.Білор) і третьою під назвою "Юніор" ("Junior", капітан Г.Літинський).

Спочатку все йшло просто чудово - команди змагалися, вигравали, програвали, все відбувалося в спортивному дусі. Та лише, як кажуть - "до пори, до часу". Перший "прокол" стався вже наприкінці чемпіонату, коли 24 червня після виграшу "Юніора" у "Погоні-3" (2:1), спортивна комісія раптом анулювала результат цього матчу начебто через порушення регламенту турніру. Та "Юніор" у повторному матчі знову виграє, та ще й 4:2. Саме тоді, "Погонь" вирішила просто поглумитися над суперниками, також - над організаторами турніру "Товариством рухових розваг", якого вони вже однозначно мали намір зректися.

"Погонь-1" (у комбінованих футболках) і "Погоні-2". Львів, 1907 р.

"Погоньчики" (таке прізвисько приклеїлося до цього клубу вже з тих часів - **Примітка автора**), на сміх усім, в останньому турі 8 липня, у матчі між своїми командами "Погонь" - "Погонь-2" встановлюють глузливий "рекорд результативності", до речі, не перевершений й досі, та вартий, мабуть, "Книги рекордів Гіннеса". Перша команда програє другій... **9:28** (!). Після цього в останньому, ще не зіграному матчі між "Погонь-2" та "Погонь-3", результат вже був передбачуваний. А так, як за регламентом турніру повинен був бути проведений ще й фінал поміж двома кращими командами, то його учасники вже завчасно стали відомі.

Звісно, "перестаралися", та "не на тих напали". Такої зухвалості та насмішки організатори турніру, звісно, не могли їм пробачити - обидві команди були справедливо дискваліфіковані на три місяці, тому до фіналу вийшли "Чарні" та її резерв - "Ляуда".

Таблиця 2-го чемпіонату Львова (літо 1907 р.)

місяця	команди	1	2	3	4	5	6	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ЛКС "Погонь-2"		28:9	3:1	1:3	1:1	5:0	5	3	1	1	38:14	7
2	ЛКС "Погонь-1"			5:2	2:0	2:0	-	4	3	0	1	18:30	6
3	І.ЛКС "Чарні"				4:1	8:0	14:0	5	3	0	2	29:9	6
4	"Ляуда" (резерв "Чарні")					7:0	8:0	5	3	0	2	19:7	6
5	"Юніор" (резерв "Чарні")						4:2*	5	1	1	3	5:20	3
6	ЛКС "Погонь-3"							4	0	0	4	2:31	0

Примітка: * Враховано перегравання між "Юніором" і "Погонь-3" (перша гра - 2:1)

Фінал другого чемпіонату Львова відбувся вже 25 липня й зустріч завершилася очікуваною перемогою першої команди клубу "Чарні":

фінал: "Чарні" - "Ляуда" - 6:1 (4:0)

Переможці таки отримали з рук голови комітету з'їзду природознавців і лікарів доктора Биліцького срібну, артистично виконану дошку-барельєф з вигравіюваною відзнакою.

Треба відзначити, що цього року поки відбувався вищезазначений турнір у Львові, проходили ще й урочистості з нагоди 40-річчя заснування гімнастичного товариства "Сокола-Мацеж" в Галичині. До ювілею у Львові побачила світло вже згадувана нами нова чудова книжка "Сорокаріччя львівського "Сокола" 1867-1907" ("Czterdziestolecie "Sokoła" Lwowskiego. 1867-1907"), що була упорядкована Х.Цепником (H.Cepnik).

25 вересня львів'яни могли прочитати у вечірньому випуску газети "Польське слово", що на стадіоні "Сокола-Мацежи" для учнів усіх гімназій міста розпочато осінній навчальний сезон ігор та розваг. Цей курс узявся вести той самий Максиміліан Дудрик-Дарлевський, якого усі знали як першого голову клубу "Лехія", яка згодом об'єдналася з КГС IV гімназії у клуб "Погонь". Вже ходили чутки, що він став ініціатором відродження "Лехії", головою клубу обрали **Казімежа Чарніка**, до того ж допомогти їм у цьому згодилися молоді Людвік та Тадеуш Тировичі. Вже 2 листопада "Польське слово" анонсувало проведення наступного дня **"змагання 2-х дружин шкільної молоді у гру в футбол, а потім змагання з бігу. Початок о 2 годині по полудні"**. Саме ці рядки свідчили про перші кроки по відродженню цього клубу, що сталося вже наступного року.

Звісно, керівництво "Товариства рухових розваг" добре розуміло, що було багато незадоволених дискваліфікацією "Погоні" у проведеному в червні чемпіонаті. Також ширились чутки про те, що "Погонь" має намір залишити це товариство. Тому поспіхом, поки ще не зіпсувалася погода, вже з 13 по 22 жовтня "Товариство рухових розваг" вирішує провести ще один футбольний турнір у цьому році для остаточного й справедливого визначення кращої команди міста. Щоб встигнути використати хороші погодні умови було вирішено до турніру залучити лише по дві команди з кожного з двох товариств. А щоби хоч якось забезпечити відсутність махінацій із результатами, матчі між командами одного клубу вирішено було не проводити. Цього разу переможцю було підготовлено приз самим товариством.

Стартував турнір матчем головних команд - "Погоні" та "Чарних", й знову "Погонь" була сильнішою - 2:1. У наступній грі "Ляуда" виставила команду в неповному складі, тому їй спочатку зарахували поразку - 0:1, але потім для замирення дозволили гру з "Погонь-2" переіграти. Ну а далі - 21 жовтня - сенсаційна поразка "Погоні" від "Ляуди" - 1:2, а наступного дня таки не обійшлося без скандалу - в матчі перегравання "Погоні-2" із "Ляудою" арбітр, при рахунку 1:1, зарахував гол у ворота "Погоні-2" за явним офсайдом. Останні забунтували. А так як суддя не збирався змінювати свого рішення, то "погонячі" просто на знак протесту покинули поле.

Протест розглядався 31 жовтня і правління "Товариства рухових розваг" винесло суворий вердикт, який підписали Хорнунг і Хемерлінг - за відмову погодитися з рішенням судді, відмову продовжити гру, тобто - за явне порушення норми спортивної поведінки, команду "Погонь-2" та її гравців виключити з товариства. Таким чином, чемпіонат був завершений і організатори змагання без особливих вагань визнали клуб **"Чарні"** чемпіоном Львова 1907 року, хоча перше місце було за другою командою цього клубу - "Ляуда". І на цьому було вирішено поставити крапку.

"Чарні" на стадіоні "Тор ЛТЦ" 1907 р. (зліва направо): Т.Солецький, А.Попович, Л.Щерауц, П.Дашинський, К.Бурдон, В.Папшіус, Т.Жадкий, В.Халькевич, М.Більор, Ю.Бізонь, у костюмі - Е.П'ясецький

Таблиця 3-го чемпіонату Львова (осінь 1907 р.)

місця	команди	1	2	3	4	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Ляуда"		2:1	1:1*	х	2	1	1	0	3:2	3
2	"Погонь"			х	2:1	2	1	0	1	3:3	2
3	"Погонь-2"				1:1	2	0	2	0	2:2	2
4	"Чарні"					2	0	1	1	2:3	1

Примітка: * Враховано результат незавершеного матчу між "Ляудою" та "Погонь-2"

Але, як виявилось, одразу після такого рішення ЛКС "Погонь" у повному складі виходить з "Товариства рухових розваг", і повністю, остаточно розриває з ним будь-які стосунки. Проводити ж чемпіонати міста в наступні роки не було вже сенсу, бо пристрасті з обох сторін розпалилися до краю. Почалися обопільні звинувачення, встановити справедливість ніхто навіть і не пробував - знайти компроміс навряд чи вдалося б.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Та й проводити чемпіонат між двома клубами було нераціонально, адже для визначення сильнішого достатньо було провести лише один матч між ними. До цього залишається ще додати відому інформацію про те, що на противагу товариству "Сокул-Мацєж", яке за використання свого стадіону на Личакові не брало грошей, "Товариство рухових розваг" про свій інтерес добре дбало. Дорослий квиток для глядачів на трибуни коштував 1 корону, у партері - 40 халлерів. До того ж, брали гроші й з членів самого товариства, щоправда половину вартості квитка. Крім того, ще й учасники змагань платили за вхід на "Тор ЛТЦ" - прості школярі платили по 20 халлерів, а школярі-учасники товариства - по 10 халлерів. Звісно, таке відношення товариства до своїх же членів, певним чином також напружувало стосунки, особливо з новими клубами, але тим поки що не було куди подітися. Тому змушені були платити.

Також ніяк не можна обійти увагою й те, що в "Погоні" цього року грав **перший "легіонер"** (гравець, який перейшов із іншої команди, іншої держави чи іншої автономної одиниці імперії), відомий на теренах сучасної України. Ним був угорець **Бела Дейч з будапештського "Ференцвароша"** (ФТК). Він ще запам'ятався в історії футболу Галичини як **перший гравець, що забив м'яча у ворота головою**. Це сталося 1907 року в одному з матчів між львівськими командами "Погонь" та "Чарні". Щоб не робити з цього якоїсь сенсації, треба відмітити, що у подальшому в "Погоні" грало багато "легіонерів". Одним із найбільш популярних серед уболівальників був австрієць Йоханн Каммерер з австрійського ФАК (Florisdorfer Athletic Club) Відень за прізвиськом "Ясько", потім чех Коуделя з празької "Славії", потім угорець Бела Зауснер - вихованець футболу Угорщини, а також австрійці Льобль (безробітний актор) і Мехлер (кравець капелюхів) з "Вікторії" Відень. Як бачите, хоча б через цих осіб вважати "Погонь" польським клубом щось не дуже хочеться. Чи не так? Бо легіонерів інших національностей у цьому клубі було досить багато.

Підводячи підсумки року, нагадаємо, що два найпопулярніші клуби Львова цього року надали можливість засвітитися достатньо великій кількості новачків;

- у "Погоні" - воротар Ян Харасимович, захисник Рудольф Спанрінг, півзахисник Ян Перожинський, нападаючі Орест Джулинський і Бела Зауснер, а також Еміль Вотроубец та Бела Дейч;

- у "Чарних" - воротарі Стефан Врубель і Андрій Попович, півзахисники - Корнель Бурдон, Тадеуш Ковальський, Тадеуш Солецький і Стефан Охли; нападаючі - Вітольд Халькевич, Стробах і Фелікс Забжа, а також Єжи Мостовий, Станіслав Ваніцький, П.Дашиньський та Мар'ян Більор. Звертаємо увагу, що головою клубу вже був **Юзеф Врубель (Józef Wróbel)**.

А що ж робили наші "погоньчики" після того, як наприкінці 1907 року після вже нам відомого відношення до них з боку "Товариства рухових розваг", вони розірвали з ним усі відносини? До того ж й відносини з сусідами - клубом "Чарні" зовсім погіршилися. Звісно, перші позитивні емоції після "сп'яніння" від свободи, що звалилась на них, дуже скоро їх покинули, бо свобода, перш за все, вимагала підкріплення фінансами та господарством. Потрібно було швидко діяти, тому вже з початку 1908 року почалося доведення до ладу взятого в оренду поля стадіону "Тор ЛКЦ".

Людвик Кухар

Людвіка Кухар

Та на допомогу їм прийшли батьки членів клубу - шесті братів із багатодітної львівської заможної родини **Кухарів - Людвика (1865-1917 рр.) та Людвіки (1870-1928 рр.)**, про старшого з яких - Тадеуша вже мова була.

Цьогорічний сезон "Погонь" розпочала матчем своїх першої та другої команд за хмарної, холодної (+8°C) погоди ще 5 квітня. Цікаво й те, що в безкомпромісній боротьбі з молоддю основний склад клубу цю зустріч програв 2:3.

Позбувшись опіки товариства важко було вирішувати хоча б якісь організаційні питання, тому постала необхідність затвердження на державному рівні власного статуту клубу, проект якого було розглянуто ще в грудні минулого року на загальних зборах клубу. Його одразу доопрацювали, а 10 червня надали до місцевої влади - Цісарсько-Королівського

намісництва Галичини (С.К. Namiestnictwo we Lwowie), де його було затверджено вже через тиждень - 17 червня 1908 року (див. ілюстрацію звернення на затвердження статуту та резолюцію про затвердження - **Примітка автора**). Отже, вже влітку 1908 року "Погонь" першою з спортивних клубів Львова отримала нарешті свій власний офіційний Статут. А на кінець цього року в клубі вже було 107 членів і 231 учасник (ті що активно

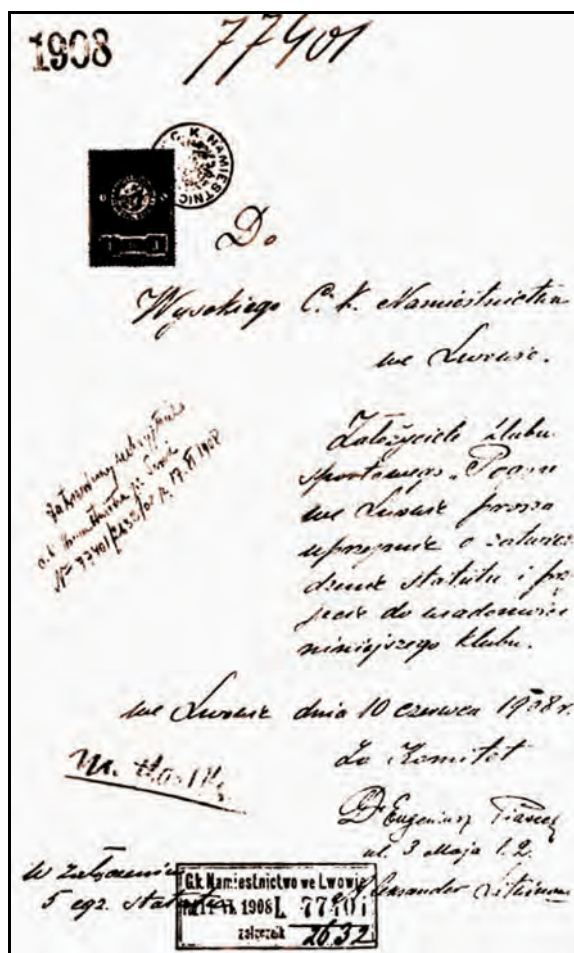

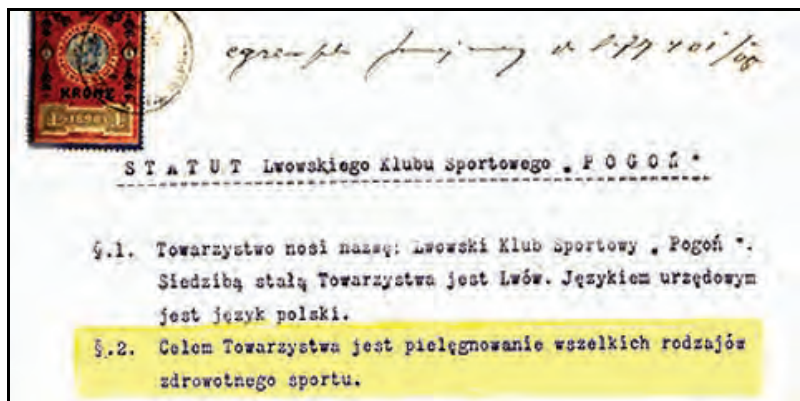
Команда "Погонь-2" 1907 р.

16 квітня 1908 року було складено також проект статуту й І-го Львівського клубу футболу "Чарні", за основу якого було узятو статут празької "Славії". Статут 1.ЛКФ "Чарні" було затверджено Намісництвом Галичини 9 липня 1908 року (згідно документам Центрального українського історичного архіву Львова - фонд 146, опис 25, справа 1597 - **Примітка автора**). До речі, в цьому статуті його автори знову несправедливо наполягли на записі про те, що цей клуб є саме першим футбольним клубом у Львові. Також і ФІФА, за наданою їй значно пізніше Польською федерацією футболу інформацією, у своїх офіційних документах зареєструвала цей клуб як перший футбольний клуб Польщі. Хоча він юридично, звісно, був і одним із перших футбольних клубів ще й на теренах сучасної України. Нарешті, якщо його вважати клубом з польським корінням, то ми вже достеменно знаємо, що в реальній школі Львова, де було створено цей клуб, вчилися і українці, і євреї (хоча й в значно меншій кількості), які грали в футбол у командах цього клубу. До речі, §2 статуту цього клубу свідчив, що **членом клубу може бути особа без будь яких обмежень щодо національності**. (див. наведену тут ілюстрацію - **Примітка автора**). До того ж, факти вперто свідчать про те, що навіть статут вони свій зареєстрували, все ж таки, лише другими, після такого ж самого, з таким же польським корінням, клубу "Погонь". Тобто, й тут вони поступилися у постійній суперечці за першість між цими двома клубами.

крім футболу розвивали й інші види спорту). Одразу ж тут вкажемо, що цього року в першій команді клубу "засвітилося" досить багато новачків. По-перше, були долучені ще два сини "спонсорів" Людвика та Людвіки Кухарів - Владислав та Кароль, які приєдналися до брата Тадеуша, а по-друге: захисник Пьотр Солецький (Solecki), нападаючі - Штефан Шлярп (Schlarp), Теофіль Сикала (Sykala), Казімеж Бедлевич (Bedlewicz) і Францішек Коуделя (Koudela), а також Єжи Каучинський, Владислав Бахр, Валер'ян Глаас, Роман Хородинський та Хартдман (Hardtmann).

Свідчення затвердження статуту ЛКС "Погонь" на його титульній сторінці

Перші два параграфу затвердження статуту ЛКС "Погонь"

І на додаток, після минулорічних "розбірок" вже розпочалася відкрита й відверта ворожнеча між цими двома клубами, що тривала аж до літа наступного року: були призупинені будь-які контакти як на полі, так і за його межами. Хоча як свідчить преса, ще на 15 листопада 1908 року анонсувалася зустріч "замирнення" між першими командами цих клубів, але цього разу втрутилась вже погода - через її значне погіршення матч не відбувся.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Треба нагадати, що з 1907 року президентом 1.ЛКФ "Чарні" був Юзеф Врубель (Józef Wróbel). Напевно, сприяло спробі замирення, у деякій мірі, проведення 31 жовтня на загальних зборах 1.ЛКФ "Чарні" перевиборів керівництва, бо новим його президентом став **Мар'ян Більор** (Marjan Bilor), а секретарем - Льонгін Дудрик-Дарлевський.

Відзначимо, що й в повсякденному житті "чарних" з'явилися проблеми, адже "Товариство рухових розваг" переїхало на нове місце й, залишивши "Тор ЛКЦ", зайнялося будівельними роботами поряд, на місці майбутнього свого "парку". Саме наразі залишились гравці клубу "Чарні" без постійного місця тренувань й вимушені були запозичувати чужі майданчики для цього. Тому вони, ще з ранньої весни 1908 року розпочали пошук власної земельної ділянки під власний майбутній стадіон. Але це виявилось не такою вже простою справою, тому до початку першої світової війни вони так і не змогли позбутися опіки "Товариства рухових розваг".

Цього року фактично для підтримки клубу "Чарні" опікуни навіть провели розіграш гарної срібної статуетки футболіста, як приз "Нагорода любителя спорту", який відбувся 24 травня поміж першою командою "Чарні" та її "дублюючим" складом "Ляудою". Звісно, старші були на голову сильніші й без особливих зусиль перемогли аж 7:1 (ім'я мецената, який залишився в історії під маскою "любителя спорту" так і залишилося в таємниці, хоча дехто вказує саме на Владислава Хойнацького – **на думку Б.Люпи**).

Наприкінці року в 1.ЛКФ "Чарні" було лише 40 постійних членів та трохи більше сотні учасників. Зате у складі першої команди клубу цього року новачків взагалі майже не було, хіба що з'явився лише воротар Ян Харасимович із "Погоні".

Вище ми вже зупинялися на інформації про спробу наприкінці минулого року відродити "**Лехію**". І ці чутки були не безпідставними. Хоча більшість основних гравців "Погоні" з колишньої "Лехії" все ж залишилися у цьому клубі, але не пройшло й декілька місяців, як "Лехія" відродилася під головуванням все того ж **Казімежа Чарніка**. Як свідчить звіт "Гімнастичного товариства "Сокул-Мацеж" за 1908 рік, цей клуб звернувся до цього товариства за дозволом проводити тренування на стадіоні "Сокола", який він і отримав. Чисельність членів клубу складала 60 осіб, які були зорганізовані у три команди: "Лехія-1", "Лехія-2" та "Лехія-3". А так, як вони від "Сокола-Мацежи" отримали стадіон для тренувань і проведення матчів, то й не поспішали офіційно себе якось легалізувати, що робили інші клуби. Ось як про це писалося у газеті "Польське слово": **"На полі розіграла "Лехія" кілька футбольних матчів із іншими командами, а під кінець сезону взяла участь у міжклубних змаганнях у футбол, які проводило Товариство рухових розваг..."**.

Та й саме "Товариство рухових розваг", отримавши вже навесні майже готовий свій новий стадіон під назвою "Парк ігор та розваг", теж не сиділо склавши руки, а вже при новому голові **Ігнаці Дембовському** (Ignacy Dębowski) створило три нові команди, хоча й слабенькі:

- "**Маратон**" ("Maraton"), яка концентрувала учнів шкіл з околиць вул. Городоцької;
- "**Зніч**" ("Znicz" – вічний вогонь), з молоді інших різних шкіл Львова;
- "**Марс**" – на жаль, інформації про неї зовсім мало, бо проіснувала трохи більше року.

Перші дві команди поступово набували досвіду в матчах із резервними командами трьох заможніших клубів - "Погоні", "Чарні" та "Лехії". У газеті "Польське слово" за 15 травня цього року повідомлялося, що при VIII гімназії за участю учнів V гімназії створено футбольний клуб, котрий одразу ж при "Товаристві рухових розваг" почав тренування своїх трьох команд. Це мова йшла про "Маратон". Перша гра з "Чарні-Юніорс" 31 травня закінчилася мінімальною поразкою "Маратона" - 0:1. А перед цим була проведена ще й гра двох інших складів цього молодого клубу: "блакитні" проти "помаранчевих", в якій верх узяли "помаранчеві" - 6:0.

Відзначимо, що з цього року вже роль "Товариства рухових розваг" у розвитку львівського футболу стала чітко вираженою - товариство посіло свою окрему нішу, яку виконувало усі останні роки свого існування (до 1939 р.). Після того, як воно допомогло першим львівським командам міцно стати на ноги й вирушити в самостійне футбольне життя у ранзі спортивних клубів, воно у повній мірі стало своєрідним спортивним, але й передусім футбольним "інкубатором" для учнівської молоді львівських навчальних закладів.

У червні 1908 року кільканадцять молодих людей з Єврейського гімнастично-спортивного товариства "Дрор" (з польської - Żydowskie Towarzystwo Sportowe (ŻTG) "Dror", в перекладі на українську означає - "свобода"), а також одночасно й члени "Товариства єврейської молоді "Гасмонея", яке свій статут отримало наприкінці 1907 року (від назви древньої єврейської династії, що в далекі часи панувала в Палестині - тоді й нині - Ізраїлі), вирішили створити самостійну секцію, яка б здебільшого культивувала футбол.

Емблема
ЖСК "Гасмонея"

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

З ініціативи одного з активних членів і організаторів "Дрору" **Адольфа Кона** (Adolf Kohn) у Львові було створено ще й **Жидівський спортивний клуб "Гасмонея"** (ЖСК, з польської - Żydowski Klub Sportowy), який у наступному 1909 році 16 липня зареєстрував свій статут саме під цією назвою.

Першим президентом клубу було обрано саме А.Кона. Серед засновників цього клубу були Сало Левінтер (автор історії цього клубу, створеної ним вже в Ізраїлі 1961 року - **Примітка автора**), Маннер, Енсер, Штернер та Леон Арнольд. Кольори цього клубу були синьо-білі. У ті часи це товариство власного стадіону ще не мало і використовувало майданчик на Янові (район Львова). Дебютна гра молодшої команди відбулася 20 червня, її суперником була команда "Погонь-3" (1:5). У наступному матчі з цією ж командою вони поступилися набагато скромніше - 3:4 (свідчення про те, що першим був начебто матч з першою командою львівського УСК - "Україна" й про програш "з двозначним рахунком", пробачте, жодного документального підтвердження не мають - **Примітка автора**). Перша перемога цього клубу була зафіксована під акомпанемент дощу 1 жовтня з "Чарні-Юніорс" (2:1).

До речі, якось дивно виглядає те, що на сьогодні в Україні євреї обурюються, що інколи їх називають "жидами". Але в Західній Україні (перш за все в Галичині) того часу їх ніхто інакше й не називав. Також наразі, у Польщі їх усі без виключення іменують жидами, й ніхто не звертає на це уваги, бо польською офіційно на державному рівні євреї - це "Żyd", а на німецькій мові взагалі це "іуди" - "Jude". Й ніхто ні в Польщі, ні в німецькомовних країнах від цього галасу не піднімає. На підтвердження цього - вище наведене фото членського квитка товариства "Гасмонея", де вказана повна назва клубу - "Żydowski Klub Sportowy".

Членський квиток ЖСК "Гасмонея"

ЖСК "Гасмонея" 1908 р. (зліва направо): стоять - Тегер, Агід, Райчук, Арнольд, Й.Кьонігль, Енсер, Мейсельс, Гельб; сидять - Здзіслав Фрюхтер, Еренпрейсс, Йосеф Фрюхтер

команду **1.ЛКФ "Чарні"**. Звернемо увагу на те, що у грі з "Чарні" гравці команди "Маратон" при рахунку 1:2 покинули поле на знак протесту - суддя не зарахував забитий ними другий м'яч. А в матчі "Лехія" - "Чарні-Ресервес" останнім зарахована поразка за те, що вони не погоджувалися з призначенням на цю гру судді. Ось таке коїлося у ті часи при спробах проведення хоча б якихось чемпіонатів на місцевому рівні.

Таблиця 4-го чемпіонату Львова (осінь 1908 р.)

команди	1	2	3	4	5	6
1. "Лехія"		0:9	1:3	2:1	+ : -	2:2
2. "Чарні"						2:1
3. "Чарні - Юніорс"				1:2		
4. "Гасмонея"						
5. "Чарні - Ресервес"						1:1
6. "Маратон"						

Примітка: не відомі результати 7 матчів.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Щодо 1908 року треба не забути сказати про те, що й українські навчальні заклади Львова (гімназія та бурса) теж не стояли осторонь цього процесу. Після того, як наприкінці серпня 1907 року Академічна гімназія нарешті змогла переїхати до нового приміщення на вул. Леона Сапєги, 8 (зараз вул. С.Бандери) і старші класи розпочали там заняття вже 14 вересня, то й "Спортовий кружок" (з учнів двох вже 6-х класів) перебрався туди.

Цікаві документи були знайдені у звіті цієї гімназії за навчальний рік 1907/08, де чітко було вказано, що саме футбол став найпопулярнішою дисципліною в цьому гуртку: *"...В осени і на весну відбувалися в погідні дні гри і забави. Ученики виходили о годині 5 з гімназії, а по півгодинним ході доставалися на обліг за Цісарським ліскомь... Першої пів години тревали звичайно гри бігові без приладів... Відтяк слідували гри м'ячеві: Вежа, Пліт, Добуваний, Шпуряний, **Союзняк (Association Football)**, Пястучка, Гилька..."* (маю надію, що читач, переглядаючи цитати з цих документів, вже має добре уявлення на якій саме мові розмовляли тоді українці в Галичині та вчили в гімназії своїх дітей. Визнати її українською досить важко, може через це ніде не вказано, що ця Академічна гімназія була саме українською. Скоріш за все - це саме русинська мова, але спроба приєднати мешканців, які розмовляли цією мовою до східних братів - українців з Російської імперії були значні, тим паче що інші брати-слов'яни - поляки аж ніяк не хотіли визнавати українців-русинів і через надмірну зверхність створювали лише свої осередки, навіть спортивні, не кажучи вже про інші громадські та владні структури саме виключно з польською мовою спілкування - **Примітка автора**).

Ще раз підкреслимо, що футболом серйозно вже займалися й учні бурси "Руського педагогічного товариства", яка знаходилася по вул. Кшижовій, 95 (тепер Національний лісотехнічний університет України, вул. генерала Чупринки, 103), де існував ще один "спортовий кружок" для також місцевих українців.

Все наведене запозичено з офіційних звітів Дирекції Ц.К.Академічної гімназії за навчальні роки й тому дивно, що в них жодного слова немає про створення саме 1908 року тут якоїсь футбольної команди під назвою "Україна". Тому, на жаль, трохи незрозумілим є ствердження в спогадах Стефана Цимбала про те, що *"вперше перед галичанами офіційно повсталала дружина копаного м'яча з такою милою назвою "Україна"* (до того ж він не пояснив, що це так можливо іменувалася лише одна з багатьох команд класів гімназії, що входила до "Спортового кружка" гімназії - **Примітка автора**). До того ж цей пан згадував, що перша емблема команди була у формі мазепинки, яка була обведена золотою стрічкою. У верхній частині емблеми на золотому полі була витиснена назва "УКРАЇНА", а посередині на синьому полі в золоті зображені - зверху архангел Михаїл, а під ним лев - символ міста Львова. Завершувався цей знак золотим полем, на якому було витіснено рік створення емблеми. Цікаво, що цей знак начебто першої української футбольної команди носили на шапках і січові стрільці в період Західно-Української Народної Республіки.

Звісно, в повній мірі мало місце те, що кружок Академічної гімназії на той час вже мав дві повноцінні

Львів. Будинок бурси "Руського педагогічного товариства"

Дербі команд навчальних закладів Львова 1908 р.

команди, які не тільки проводили між собою зустрічі, але й вивчали теорію футболу за існуючими тоді посібниками. Дехто вважає, що до складу однієї команди вже тоді входили 11 гімназистів старших класів: Анатоль Лукасевич (воротар), Василь Остапчук, Степан Гайдучок, Степан Кізима, Степан Цимбала, Петро Франко, Гриць Лучаківський, Василь Косаревич, Василь Заворотнюк, Ананій Степанів і Антін Зелений. А за іншу команду начебто вже тоді виступали - В.Бабій, Роман Носковський, В.Котецький, Д.Вахнянин, І.Романчукевич, М.Войтович, М.Равка, Е.Бабин, С.Гуляй, В.Нарожняк і П.Мазурак (хоча ці особи за наявними документами запозичені зі складів цих команд 1910 року)..

До того ж, є нічим непідтверджена інформація, що саме цього 1908 року українські спортсмени ще й з інших, польських гімназій вже створили своє Українське спортове товариство (УСТ) "Дніпро" (скоріш за все не товариство, а лише такий же гурток як і УСК - **Примітка автора**). Серед кращих гравців футбольної команди цього осередку начебто були Зиновій Дума, Костянтин Гуссаковський і Володимир Богонос.

Однак, потрібно чітко розуміти, що створити якесь центральне об'єднане спортивне товариство під назвою "Україна", до якого б увійшли усі члени обох гуртків гімназії та бурси, нехай і того ж "Дніпра", І.Боберському цього часу не судилося, бо вже у серпні 1908 року його обирають головою "Руханково-пожежного товариства "Сокіл", а таке високе довір'я змушує його тимчасово відійти від активної участі у спортивному житті своїх вихованців. Щодо ведення тренувань та занять фізкультурою, то цим все більше переймався його помічник іспитовий вчитель **Іван Сохацький**. Були закуплені для потреб осередка десять м'ячів. У тому ж звіті гімназії за 1907/08 рік є цікаві рядки, котрі свідчать про те, що цього року **"Спортовий кружок" відбув в осені вісім грайок** (матчів – **Примітка автора**) **"Союзняка" (Assotiation Football)...**. Це були матчі всередині гімназії між командами класів, але на широкому загалі з командами інших клубів вони жодного матчу не проводили.

Досі важко сказати якого саме року провідні львівські клуби Львова "Погонь", "Чарні", "Лехія" та "Гасмоня" почали замовляти для своїх членів нагрудні металеві значки, а для привітання почесних гостей пам'ятні шовкові вимпели. Але щодо значків, то однозначно в той час вони вже були виготовлені, бо на них ще фігурують перші емблеми клубів, хоча б тих же "Погоні" та ЛКФ "Чарні".

ЛКС "Погонь"

ЛКФ "Чарні"

ЛКС "Лехія"

ЖКС "Гасмоня"

Подальшу розповідь вже про події наступного 1909 року просто неможливо не розпочати саме з того моменту в історії футболу України, коли саме виключно "національна" львівська команда того самого "спортового кружка", складена начебто лише з гравців української національності, нарешті знайшла в собі сили й потрібний глузд дебютувати у матчі з місцевою командою іншого клубу. Кажуть, що порадив хлопцям це зробити, тобто виходити вже в ширший світ, безпосередньо сам Іван Боберський.

Ще 21 березня 1909 року, як стверджує звіт гімназії за 1908/09 рік, він змінює структуру гуртка в І-й Академічній гімназії Львова й замість поділення за класами **"поділив кружок на секції для: 1. копаного м'яча, 2. бігу, 3. скоку, 4. ратища і кружка, 5. сітківки, 6. дужання, 7. прогулок"**. До секції футболу записалося найбільше бажаючих, тому прийшлося створювати щонайменше 5 команд. УСК закупив у кредит 17 пар футбольних черевиків й докупив ще одного м'яча... і, як кажуть, **"закіпіла робота"**.

Неподалік від нового корпусу гімназії знаходилися так звані - Янівські оболоні, величезний природний зелений простір, ніким до цього часу ще не зайнятий. Саме тут і були учнями львівських шкіл та гімназій розбиті усілякі майданчики для проведення активного відпочинку у вигляді ігор та розваг. І... **"застугонів м'яч на оболонях"**. Дивно, але Стефан Гайдучок 9 травня нащось зробив лекцію (**"відчит"**) для учасників команд про гру у "Союзняка". Дивно, бо по-перше, начебто вони за три роки існування "спортового кружка" так і не зрозуміли в що саме вони грають, а по-друге, начебто і не читали ніколи існуючої вже три роки книжечки їх наставника й провідника, який давно вже цю гру обізвав на український манер "копаним м'ячем".

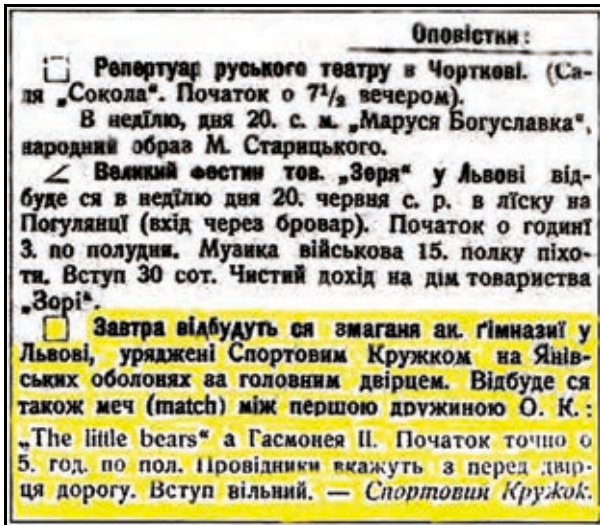
До того ж, за вказаним звітом гімназії цього навчального року 20 травня був зіграний перший тренувальний матч між створеними новими командами - тоді зустрічалися третя та четверта команди й результат цієї гри теж трохи дивний - 1:4, що свідчить про поділення гравців на команди в той час без усякого аналізу їх здібностей.

За тим же річним звітом **"Перша дружина прийняла назву: "The little bears"** (маленькі відмедики). **Краска синьо-жовта** (кажуть що це не випадково, бо вже тоді (напевно) всі українці знали свої національні кольори, які й використала патріотична молодь на футбольному полі у пику, мабуть, чи то забороні їх, наперекір усім... противникам - **Примітка автора**). **Того самого дня відбули ся по полудни змагання між I. та II. дружиною на янівських оболонях. Вислід 4:0**

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Перше повідомлення про матч команди УСК Львів з газети "Діло" за 19.06.1909 р.

кілька інших матчів, а можливо й щось інше. Та все ж точно відомо, що перша гра УСК з іншим львівським клубом (тією ж другою командою ЖСК "Гасмонея") таки відбулася цього року, але вже восени – 12 вересня, тому саме її потрібно вважати першою для УСК. Також добре відомо, що цього року головою "Спортивного кружка" було обрано **Петра Франка**, того часу учня VIIа класу, що перейшов до VIIIа класу (молодшого сина видатного українського письменника Івана Франка - Примітка автора).

Та все ж, більш значимою подією було те, що саме перед початком нового навчального 1909/10 року вперше в друкованому виданні **спортивний кружок Академічної гімназії вже був поіменований саме як "Український спортивний кружок" (УСК)**, тобто не "руський" або "русинський", а саме "український". Підтвердженням цього є наступний запис у річному звіті гімназії: **"Ученики, що любують ся в руханці і спорті, творили подібно як попереднього року кружок, який має назву "Українського спортивного кружка" (УСК). Кружок має 110 членів і втворив 11 дружин, що вправляли ся в "Союзняку" (Association Football)"**.

Іншою, не менш значною подією, був приїзд у вересні до Львова, як слухача "Політехніки", з Праги відомого правого крайнього нападаючого празької "Славії" **Вацлава Ломоза** (Václav Lomoz), якого І.Боберський одразу запросив до себе в гості й домовився з ним про тренерську роботу в гуртках Академічної гімназії. Той погодився проводити окремі тренування з командами "Українського спортивного кружка" й навіть сам грав у нападі за ці команди, забиваючи величезну кількість голів досить слабким суперником. Є інформація, що В.Ломоз 5 вересня проводив перший свій урок-тренінг (або, як казали в той час українці на цих землях - **"підготов"** - Примітка автора) на полі "Товариства рухових розваг" (а учні української гімназії в той час проводили заняття з фізкультури або на Вульці в новому "Парку ігор і розваг" цього товариства, або на Кайзервальді, чи в крайніх випадках - на Янівських оболонях - Примітка автора). Щодо цього наведемо одну з поміток з записів у щорічному Звіті гімназії, де вказано наступне:

"Тренер показав спосіб, як здержувати м'яч, коли він спадає з гори та як подавати. Радив не бити ніколи в гору, лиш все низько, добре виміряним копом, по переднім здержанню. Копати м'яч треба не кінцем черевика, але підбитєм, ізза чого м'яч йде о много влучнійше".

Отже, висновок - чех В.Ломоз 1909 року деякий час тренував футбольні команди УСК. До того ж, деякі видання, спираючись на ту ж статтю "Початки українського спорту у Львові" з альманаху "25-ліття С.Т."Україна" відомого вже нам Тараса Франка, свідчать, що це все відбувалося у Львові ще 1907 року (!?). Ще автор статті вказав про ганебну поразку якоїсь однієї з команд ЖСК "Гасмонея" від УСК, а ми добре знаємо,

в користь першої. Судією був проф. І.Боберський, підсудними (асистентами арбітра - Примітка автора) п. І.Сохацкий і п. О.Сеник"

А щоб це, вже друге народження "українського футболу" було сприйняте читачем із більшою впевненістю, наведемо ще й анонс подальших подій з львівської україномовної газети "Діло" №132 за 19 червня 1909 року та й ще надамо фото з цієї газети:

"Завтра відбудуть ся змагання ак. гімназії у Львові, уряджені Спортовим Кружком на Янівських оболонях за головним двірцем (вокзалом - Примітка автора). Відбуде ся також меч (match) між першою дружиною С.К.: "The little bears" а Гасмонея II. Початок точно о 5 год. по пол. Провідники вкажуть з перед двірця дорогу. Вступ вільний. - Спортовий Кружок."

Про те, чи відбулася анонсована гра з другою командою ЖСК "Гасмонея", на жаль, ніякої інформації немає, бо про це мовчить і преса, і звіт гімназії. Можливо завадила погода, бо у той день точно був дощ, через який, до речі, було відмінено й

Зразок членського квитка УСК Львів

Вацлав Ломоз

що команди цього товариства, не маючи ще власного майданчика, тренувалися саме на Янівських оболонях і звісно, грали з усіма, хто бажав пограти. Та деякі "історики", скориставшись споминами Т.Франка заради пропаганди величі українців над усіма іншими націями, які мешкали на українських землях, й зараз пишуть про те, що свій перший матч львівський єврейський клуб ганебно програв команді українців з двозначним рахунком. Ми це вже добре проходили за часів незламного Радянського Союзу, тому дивуватися немає чому. Для справедливості наведемо фрагмент із цих споминів щодо чеського тренера та перемогу над "Гасмонєю":

"Пан Льомоз, низький, симпатичний блондин показався добрим організатором, імпував усім змагунам феноменальною технікою гри, чудесним опануванням м'яча й ефектовними "бомбами" (ударами по воротах - Примітка Б.Люпи при перекладі). Учив наших хлопців так пильно, що вже по кількох тренінгах, рівень гри цілої дружини піднісся вчасно. Пам'ятаю, яке захоплення викликала двоциферна перемога української одинадцятки над "Гасмонєю" на янівських оболонях. Льомоз грав у центрі нападу і сам стрілив переважну кількість воріт. Жиди не доходили до голосу і ганебно програли (ту мова, мабуть йде про гру з якоюсь, може найслабшою командою ЖСК "Гасмоня". У звітах та пресі про таку "видатну" перемогу УСК жодного слова ніде немає - Примітка Б.Люпи при перекладі). З польськими дружинами йшло трудніше, бо ті швидше почали копати й швидше мали власні грища. Пам'ятаю, що ні з "Чорними", ні з "Погонєю" УСК не міг виграти".

Перше відоме фото першої команди Українського спортивного кружка в матчі з "Погонь-4" 26.09.1909 р. (зліва направо): стоять В.Ломоз (тренер), П.Франко, С.Цимбала, М.Заворотюк, С.Кизима, проф. І.Боберський, С.Гайдучок, ...; середній ряд - В.Остапчук, А.Степанів, А.Зелений; сидять - В.Косаревич, А.Лукашевич і Г.Лучаківський

Насправді ж, свій **перший офіційний матч**, який має чітке документальне підтвердження, перша **команда Українського спортивного кружка** з другою командою "Гасмоней" на Янівських оболонях **12 вересня 1909 року** програла - 1:3. До того ж, єдиний гол у цій зустрічі спромігся забити саме її "граючий тренер" - чех Вацлав Ломоз (гравець "Славії" Прага). Ось цей документ з звіту Дирекції Ц.К. Академічної гімназії за 1909/10 рр.:

"Дня 12.IX. відбула ся стріча (меч) з другою дружиною "Асмоней" на янівським оболоню. Наша дружина виглядала так: напад: Теодор Черник, Евген Ломницький, Вацлав Льомоз, Михайло Заворотюк, Антін Зелений. Поміч: Стефан Гайдучок, Ярослав Секела, (Стефан Цимбала). Залога: Григорій Лучаківський, Василь Косаревич. Воратар: Петро Франко. С.Цимбала спізнив ся і в стрічі участі не взяв. Вислід (результат - Примітка автора) 3:1 в користь "Асмоней". Судією був п.Гібель з клубу "Рогой". Гра тривала від 3½ - 5. "Асмоня" поводила ся при копанню мяча необережно. Ворота пробив п. В.Льомоз".

Для любителів історії саме національного футболу України (виключно гравців української національності) приведемо на згадку навіть протокол цього першого матчу їх першої команди, щоб вони запам'ятали, що ця історія розпочалася не з перемоги над "жидами" із двозначним рахунком, а саме з поразки другій команді цього єврейського клубу:

Протокол матчу:

Товариський матч

"Український спортивний кружок" Львів - "Гасмоня-2" Львів - 1:3 (0:2)

12 вересня 1909 р., м. Львів, Янівські оболоня, +19°C, дощ.

УСК (10 гравців): П.Франко - Лучаківський, Косаревич - Гайдучок, Секела - Черник, Ломницький, Ломоз, Заворотнюк, Зелений. Тренер (граючий) - Вацлав Ломоз (Чехія).

"Гасмоня-2": склад команди невідомий.

Суддя: Р.Хібель (Львів).

Голи: у УСК - Ломоз (? хв.), у "Гасмоней" - ?

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Ось це - правда, а не якісь спомини та видання бажаного за дійсне. А ось і перша перемога УСК через 4 дні над командою... Бурси руського педагогічного товариства (тут, як ми знаємо, теж був створений кружок) - 8:0, а у матчі-реванші 18 вересня вже скромніша перемога - 4:0. Та все ж це матчі поміж собою.

Вже 19 вересня УСК іде до Стрия з метою налагодження контактів та проведення матчу, але він не відбувся. Через тиждень 26 вересня знову цікавий матч із самим ЛКС "Погонь", хоча й з його аж четвертою командою. Тут перемога... 1:0. І от після цього матчу настав час прощатися зі знаменитим Вацлавом Ломозом через те, що того запросили на службу до війська. 27 вересня він покинув Львів.

Петро Франко

Степан Гайдучок

Одні з перших футболістів УСК Львів

Ще одне чудове фото команди УСК Львів з тренером В.Ломозом

І... почалися проблеми!? Начебто до цього все було дуже добре.

Поразки посипалися одна за одною: 29 вересня з "Погонь-3" - 1:5, два матчі з "Чарні-4": 1 жовтня - 1:4 та 20 жовтня - 1:9, у матчах-реваншах: 3 жовтня з "Погонь-3" - 2:6 та 27 жовтня з "Погонь-4" - 0:2, а потім зі щойно створеними командами - три матчі з командою львівських чехів **"Чеські Тім"**: 12 жовтня - 0:2, 17 жовтня - 1:1 та 31 жовтня - 2:4 і два матчі з командою **"Збараж"** (це команда польського "Сокола-ІІ", що базувалася на Личакові - **Примітка автора**): 30 жовтня - 1:3 та 3 листопада - 2:4. Все це натякає на те, що ця перша саме українська футбольна команда цього року була начебто командою "хлопчиків для биття". Сумно, але що зробиш - факти про це свідчать.

Є навіть документально підтверджена інформація (у тому ж звіті гімназії), що цього року численна група футболістів УСК 12 жовтня зі своїм "заведеним" керівником приїжджала навіть до Тарнополя до існуючої й там української гімназії. Пан І.Боберський тут прочитав лекцію, а після обіду влаштував показовий матч між першою та другою своїми командами УСК (2:0 перемогла перша команда). Після цього гості чемно запросили тарнопільчан до Львова (більш детально про це читач зможе переглянути далі - у підрозділі "Міжміські товариські матчі в Галичині" - **Примітка автора**).

А те, що 12 і 17 жовтня команда львівського УСК грала саме з львівською командою "Чеські Тім" свідчить інформація з неодноразово вказаного нами щорічного звіту гімназії цього року.

Загалом цього року команда "синьо-жовтих" провела 14 зустрічей, і навіть через переважну більшість поразок, все ж набула потрібного їй в той час досвіду. Читач напевно ж зрозумів, що з себе уявляла ця, так нині розрекламована (через те, що була саме українською), команда вже 1909 року. Тому вести розмову про її попередні якісь успіхи та талант її керівника пана І.Боберського начебто й не дуже доречно, бо виглядає якось упереджено... Хоча, а чому б і ні? Хто ж їх, рідних нам, похвалить? Окрім нас, так і немає кому...

В Українському спортовому кружку наприкінці 1909 року вже було створено 9 (!) повноцінних команд і, як виявляється, саме на цей час, а не значно раніше, як нам про це сповіщають багато чудових друкованих видань та засоби масової інформації, постало нарешті питання... пошуку саме спортивного майданчика для проведення хоча б футбольних матчів і тренувань усіх команд цього гуртка. І пошуки, звісно, дуже швидко закінчилися успіхом, бо усім добре відоме гарне прислів'я - "хто шукає, той завжди знайде". Іван Боберський провів перемовини з міською владою та власниками усіх спортивних споруд міста й... повернувся до того

самого відомого усім легендарного Виставкового стадіону в Стрийському парку, який у повиставковий період йменувався велотреком - вірніше "Тором ЛКЦ" і який орендувала в останні роки саме знаменита львівська "Погонь". Було домовлено й прийнято рішення, що з 1910 року цю споруду зможе орендувати саме львівське гімнастичне товариство "Сокіл-Батько". До того ж, умови домовленості передбачали ще й можливість поступового викупу цієї арени у власність української громади. І хоча, як виявилось, достатньої кількості грошей так ніколи вже й не зібрали, але аж... до другої світової війни ця спортивна споруда залишалася за українським "Соколом", а той завжди люб'язно надавав її для усіх без виключення футбольних заходів, в яких приймали участь українські команди Львова.

В.Хойнацький

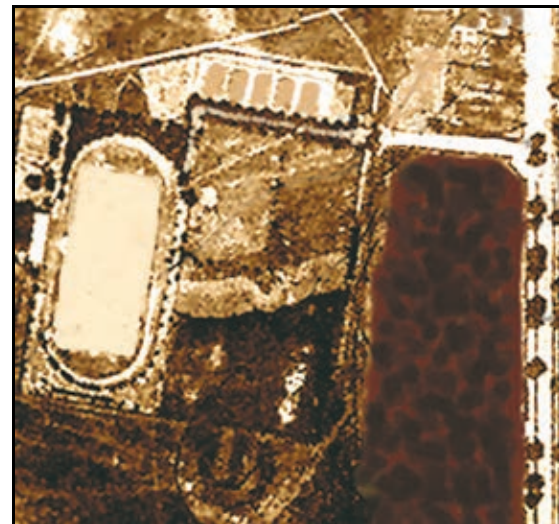
Цього року кількість членів 1.ЛКФ "Чарні" зросла до 40 осіб, а учасників – до 100. Після наполягань Більора і самих гравців, котрі прекрасно розуміли, що їх клубу на посаді президента необхідна впливова людина, цю посаду запропонували одному з членів правління "Товариства рухових розваг" лікарю-гінекологу **Владиславу Хойнацькому** (Władysław Chojnacki, був на цій посаді до 1912 р.), тому самому, який минулого року для підтримки клубу "Чарні" начебто придбав приз "Нагорода любителя спорту", який ті й вибороли. До того ж, саме він відстоював інтереси цього клубу при реєстрації його статуту. Він же запровадив використання для документів офіційної печатки круглої форми, на якій значилася повна назва клубу - "I Lwowski Klub Pilki Noznej" та був вказаний 1908 рік. Насамкінець, цього року в лавах клубу було вже 150 членів і 250 учасників. А кількість команд стала рекордною - 10.

Але в усьому іншому, все ж, ЛКС "Погонь" їм ніяк не вдалося б наздогнати, бо в складі цього клубу було аж 267 членів та 382 учасника, хоча команд було теж 10. Звісно, при такій чисельності проблем вистачало, бо саме місця для тренування при такій кількості команд винайти було майже неможливо. Тому в обох командах вже

давно зріли думки про пошуки нових арен для змагань. Наприкінці квітня команді 1.ЛКФ "Чарні" вдалося навіть провести декілька матчів у Чехії (дивись детально про це турне в главі "На міжнародній арені" - **Примітка автора**). Саме там вперше судді з українських земель - Мар'ян Більор та Леопольд Щерауц пройшли перевірку своїх професійних здібностей - здали екзамен комісії Чеського футбольного союзу й отримали чинний документ про свою кваліфікацію (про це дивись детально в останньому томі цього видання в главі "Витоки футбольного арбітражу на теренах України" - **Примітка автора**).

Ще до того, коли "Чарні" повернулися до Львова, там їх чекала чудова довгоочікувана ними звістка - вони нарешті отримали можливість постійно грати і тренуватися на футбольному полі, яке їм "Товариство рухових розваг" віддало у безкоштовне користування - одне з шести тренувальних полів (три морги землі) на території їх "Парку ігор та розваг". Радості футболістів не було меж, адже тепер вони мали де постійно тренуватися та проводити будь які свої матчі. Тому й почали вони тут розбудовувати свій власний стадіон.

Саме ж "Товариство рухових розваг" теж не довго бідкалося, й вже 29 червня 1909 року урочисто відкрило свій власний "Парк ігор та розваг", про який мова велася вище. Цей стадіон являв собою велику кількість спортивних майданчиків: мав аж п'ять футбольних полів (чотири для тренувань, а одне для проведення головних матчів) з легкоатлетичними секторами та біговими доріжками, шість тенісних кортів та великий майдан для дитячих ігор. Перед центральним полем була споруджена трибуна на 500 місць. Вхід до парку прикрашала висока брама, зроблена у карпатському стилі. Поруч була сторожка, а за брамою будинок з роздягальнями, кімнатою для жінок і дівчат та складом спортивних приладів та обладнання. Від входу поміж майданчиками прямувала дорога, довжиною понад 200 м, з висадженими деревцями. Львівський спорт, врешті-решт, отримав чудовий подарунок. А центральною подією відкриття цієї споруди у Львові був, як свідчить наведений тут анонс з однієї з місцевих газет, був міжміський матч між краківською "Краковією" та львівськими "Чарні".

Парк ігор і забав "Товариства рухових розваг" на карті Львова (праворуч Стрийська дорога)

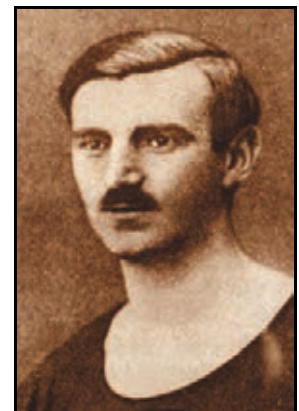
ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

— Uroczyste otwarcie „Parku gier”
Towarzystwa zabaw ruchowych odbędzie się
29 b. m. według następującego programu:
Przed południem o godzinie 10 Msza św. polo-
wa na boisku Towarzystwa; poświęcenie parku
przez J.E. Arcybiskupa Józefa Bilezewskiego;
przemówienia; ogólne 15-minutowe gry i za-
bawy młodzieży. W czasie uroczystości śpiewać
będzie chór „Echa”. — Po południu o godzi-
nie 4: gry młodzieży szkolnej; zawody druży-
ny T. Z. R. w palancie i hockey'u; zawody żeń-
skich drużyn T. Z. R. w basket-ballu; match
footballowy: „Cracovia” (Kraków) przeciw
„Czarnym” (Lwów).

Інформація про відкриття стадіону "Парк ігор та розваг" Товариства рухових розваг

дер, Зелінський - А.Жадкій, Рафалевич, Халькевич - Маріон, М.Більор, Хібель, Робаковський, Мар'янський (капітан), а до складу команди **"Політехніка"** (чорно-сині): Стейфер - Т.Жадкій, К.Літвінович - Щерауц (капітан), В.Літвінович, Поллак - М.Дудрик-Дарлевський, Шеліговський. Ваніцький, Сикала, Лашкевич. Перемогли в цьому матчі політехніки - 4:3. Таке протистояння й гравцям, і публіці настільки сподобалось, що усі однозначно вирішили проводити такі матчі кожного року, й вони з цього часу стали тут традиційними. Та через те, що того часу вже добре зміцніли самостійні клуби у Львові, "Товариство рухових розваг" поступово втрачало роль головної спорторганізації в місті й вже опікувалося, переважно, учнівським спортом. Тож членами товариства цього року було не багато - не мало, аж два десятки спортивних гуртків і в усіх були футбольні команди. Крім відомих вже нам "Збаража", "Маратона", "Зніча та "Марсу", були ще команди під назвами **"Полонія"** ("Polonia"), **"Тарча"** ("Tarcza" - щит), **"Стржала"** ("Strzała" - стріла), **"Ожел"** ("Orzeł" - орел), **"Гвезда"** ("Gwiazda" - зірка), **"Леополія"** ("Leopolia"), **"Грюнвальд"** ("Grunwald"), **"Бітні"** ("Bitni" - гонорові), **"Берло"** ("Berło" - скіпетр), **"Щербец"** ("Szczerbiec" - символічний польський щербатий меч), **"Вікторія"** ("Victoria"), **"Літва"** ("Litwa"), **"Корона"** ("Korona"), **"Млот"** ("Młot" - молот), **"Декерт"** ("Dekert" - по імені бурси ім.Декерта). Деякі з них потім швидко зникли, а деякі існували декілька років і навіть грали з командами провідних львівських клубів. Про декілька цих зустрічей буде повідомлено трохи нижче.

Що ж до славної "Погоні", яка певний час орендувала велотрек "Тору ЛКЦ", то вона теж вирішила поруч з ігровим парком, на так званій Боднарівці, збудувати й свій стадіон. Також потрібно неодмінно сповістити читача, що саме цього року у цьому клубі відбувся дебют найвидатнішого львівського футболіста першої половини ХХ століття за часів панування Польщі на цих землях, а в подальшому - тренера кількох львівських клубів того та й радянського періоду, інших команд та збірної Польщі у повоєнний час - нападаючого **Вацлава Кухара** (Wacław Kuchar, більш відомий на початку своєї кар'єри під псевдонімом "Вацек") - четвертого з шести братів, синів тих самих Людвіка та Людвіки Кухарів, про яких вже велася мова вище. Цьому талановитому футболісту найбільше уваги щодо біографічних відомостей і досягнень буде наведено в останньому томі цього видання у розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали". Цей гравець з показниками у понад тисячу проведених матчів й понад тисячу забитих голів заслуговує на таке визнання. Цього ж року дебютував "Вацек" Кухар у складі львівської "Погоні-3" у матчі 13 червня, в Стрию, з тамтешньою "Погонню" (1:2). До того ж, в цьому матчі він провів ще й перший свій гол на 88-й хвилині матчу, зрівнявши рахунок. А було тоді йому... майже 12 років і три місяці та, до речі, грав він під прізвиськом "Юніор".

Вацлав Кухар

Вже з урахуванням проведених матчів з клубами Кракова, що стали традиційними, залишається лише визнати - хто ж поміж самими львів'янами був кращий. Цього року між "Чарними" та "Погонню" було проведено два матчі й обидва на полі "Погоні" - 16 травня беззаперечна перемога "Погоні" - 4:1, та 10 червня вони вже на 25-й хвилині вели у рахунку аж 3:0 (один гол на рахунку Коуделі, а два - Хардтмана). Але на 60-й хвилині суддя матчу Більор вилучив з поля Коуделю за грубу підніжку Щерауцу. Звісно, амбітні "погоньчики" цього допустити просто не змогли й на знак незгоди з рішенням арбітра просто... залишили поле. Цього разу справа дійшла аж до арбітражного суду, вердиктом якого було визнання... технічної перемоги за "Чарними", виходячи з існуючих правил та спортивних регламентів. А зараз наведемо лише останні слова прийнятого

судом рішення: *"...Стосовно роздратування обох клубів, на що довгий час різні дрібні непорозуміння наскладувалися, арбітражний суд передусім висловлює переконання, що не бачить приводу до подальших непорозумінь між обома клубами, і живить надію і просить обидва клуби, аби в інтересах справи публічної нав'язали з цього моменту якнайприятніші стосунки поміж собою".*

Щодо цих двох кращих львівських команд, то залишається лише назвати новачків, які засвітилися в цих командах цього року: у "Погоні" - Юзеф Навроцький та Калінський, а у "Чарних" лише захисник Ян Партика.

Інші знайомі вже нам команди Львова, звісно, теж не сиділи без дій. Львівський сокольський спортивний клуб "Лехія" вже мав у своєму складі понад 100 членів і 50 учасників. Тут існували три команди - "Лехія-I", "Лехія-II" та "Лехія-III". Серед відомих матчів першої команди два матчі з "Чарні-Ресервес": 10 жовтня - 0:1 і 7 листопада - технічна перемога (через неявку суперника); два матчі з "Чеські Тім": 30 травня - 0:2 і 13 червня - 5:0; два матчі з "Погонь-3": 9 травня - 1:2 та 14 жовтня - технічна перемога (через неявку суперника); а також матчі з "Чарні-Юніорс" 2 травня - 2:5, "Гасмонеєю" 3 жовтня - 1:0, "Погонню-2" 26 жовтня - 2:2. До того ж, ще один матч у Стрию в турнірі за нагороду Л.Влодка з місцевою "Погонню" 31 жовтня - поразка 1:3. Відомий склад цієї команди: воротар - Л.Попельнік (L.Po-pielnik), захисники - Ян Перожинський (J.Piero-żyński) і А.Фок (A.Fok); півзахисники - Клосовський (Kłosowski), Б.Радніцький (B.Radnicki) і Мечислав Тарнавський (M.Tarnawski); нападаючі - Роман і Віктор Тарнавські (R.+W.Tarnawski), Тадеуш Дудрик-Дарлевський (T.Dudryk-Darlevski), Тадеуш Тировіч (T.Tyrowicz) і І.Седлячек (I.Sedlaczek).

ЛСК "Лехія" 1909 р. (зліва направо в команді): стоять - Я.Перожинський, Л.Попельнік і А.Фок; присіли - Клосовський, Тарнавський і Б.Радніцький; сидять - В.Тарнавський, Р.Тарнавський, Т.Дудрик, І.Седлячек і Т.Тировіч

туві та скарбнику Мечиславі Кістрині також цього року в квітні зареєстрував свій статут. Цей осередок налічував 12 членів та 70 учасників (мав 3 команди). Відомі дві гри за його участю: поразка 1 травня "Полонії" - 0:3 та нічия 20 травня з "Маратоном-3" - 1:1.

Три команди останнього суперника теж грали на Янівських оболонях, як і УСК та ЖСК "Гасмонея". Ось як про це пише все той же Кльоснік-Янушовський у "Польському слові" за 26 квітня:

"Янівські оболоні віднедавна стали новим "вогнищем" у колі спортивних теренів, які оточують наше місто. А терен цей прегарний, розлогий, з натури рівний і настільки для наших молодих спортсменів цінніший, бо піскуватий і швидко, навіть при сильному дощі, висихає. І нічого дивного, що Янівські оболоні згромаджують вже зараз величезну кількість загонів молоді. Минулої суботи, наприклад, було її там майже дві сотні. Саме там створив собі постійне місце для гри і там також розпочав свій сезон "Маратон".

Саме цього року перед запланованим матчем 20 червня з "Погонню-2" клуб "Маратон" вирішив змінити свою назву, а точніше, для підсилення просто вирішив об'єднатися з існуючою при "Товаристві рухових розваг" командою **"Спарта"** та й, до того ж, ще й узяв собі її назву. (це версія Б.Люпи - Примітка автора). Таким чином, останнім матчем "Маратону" під цією назвою був матч 23 травня з "Погонню-2" - 0:3, а вже матч, що відбувся із цим же суперником 19 липня, потрібно вважати матчем "Спарти", хоча й його вони програли, але більш гідно - 2:3.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Щодо клубу "Збараж", то він мав цього року 2 команди. Крім двох вже вказаних перемог над УСК Львів, він провів ще 4 матчі: 15 жовтня поступився "Чарні" - 0:6, потім виграв у "Ожеля" - 2:0 та 22 жовтня у "Чарні-Юніорс" - 3:2, але, вже наприкінці року, 12 грудня просто здивував усіх, програвши "Погоні" аж 0:13.

І нарешті "Чеські Тім" цього року виступав у складі: Б'єн - Турек, Боублік - Хорак, Коуделя, Каданік - Шишка, Хартман, Ломоз, Ваврік, Стрібрни. Крім вищезазначених трьох матчів із УСК Львів, ця команда 30 травня раптово перемогла "Лехію" на своєму майданчику, але в матчі-реванші (теж вдома) 13 червня поступилася 0:5, до того ж, була невдала її поїздка і до Станіславів. (про це в підрозділі "Міжміські товариські матчі в Галичині" - Примітка автора).

Насамкінець, в розповіді про події 1909 року трохи для усмішки. Цікавий випадок стався у Львові, про який не проминув надрукувати повідомлення "Львівський кур'єр" у розділі "Хроніка": **"Викрадений футбол"** (мається на увазі - м'яч). **Студенти Роман Лесецький і Попович вчора бавилися футболом на Повиставковій площі. Під час забави надійшли троє невідомих хлопців, котрі вкрали у граючих футбол і втекли в напрямку Личакова. Футбол коштував 12 корон 50 грошів**". Ось таке траплялося в ті часи, а подана інформація вказує саме на те, наскільки м'яч був цінною річчю... і в прямому, і в переносному значенні.

Цього ж року І.ЛКС "Чарні" вперше надрукував свій щорічний звіт (sprawozdania) за 1909 рік. Надалі цей клуб до війни звіти друкував ще двічі - 1910 і 1913 (за 192-13 роки).. Згідно цих звітів відомо, що в складі клубу наприкінці 1909 року були представлені учні з 14 польських середніх навчальних закладів Львова - усього 150 членів і 250 учасників. На 1909 рік у клубі було 10 футбольних команд.

А ось в історії львівського клубу "Чарні" вже 1910 року відбулися серйозніші зміни. Спочатку 29 січня на річних зборах був на наступний термін президентства переобраний Владислав Хойнацький, а його першим заступником став Станіслав Адамський. На той час в клубі було 150 членів та 270 учасників.

Але впродовж року більшість членів клубу була незадоволена тим, що в клубі зовсім не приділялося ніякої уваги іншим видам спорту, крім футболу. Це питання було винесене на надзвичайні збори членів клубу, які були проведені 30 листопада 1910 року. На цих зборах були затверджені чергові зміни до статуту клубу і його остаточна назва з цього часу вже була - **1-й Львівський спортивний клуб "Чарні"** (з польської - I Lwowski klub sportowy "Czarni", скорочено - І.ЛКС "Czarni"). Звісно, змінилася й емблема клубу виключно щодо назви його, бо рік заснування на емблемі залишився - 1903.

Вимпел І.ЛКС "Чарні"

Печатка І.ЛКС "Чарні"

Емблема І.ЛКС "Чарні" з листопада 1910 р.

Команда І.ЛКС "Чарні" в оточенні вболівальників. 1910 р.

Цей клуб 1910 року провів 16 зустрічей, з яких 9 з львівськими командами - наприклад, з "Погонню" два матчі "Чарні" програли - 1:3 і 0:1 (через те що залишили поле), а з "Лехією" зіграли 1:2 і 0:0. До речі, на вищезазначених зборах було вирішено розпрощатися з Польським Союзом Спортовим, діяльність якого **"виявилася не тільки позбавленою будь-якої користі, а й шкідливою"**. Тому з нового року клуб вже вирушив у вільне плавання.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Щодо друкованих видань, то в Львові цього року з'явилася нова книжка з правилами футболу - "**Prawidła piłki nożnej - Angielskiej Football-Association z uwagami i objaśnieniami**" (Правила футболу англійської футбольної асоціації з примітками й поясненнями) у перекладі Казімежа Хемерлінга польською мовою, а видало її Товариство рухливих розваг 1910 року.

У "Погоні" 15 березня 1910 року замість Є.Пясецького, який зосередився на виключно науковій роботі й праці в Польському Союзі Спортовому, президентом

Я.Любіч-Войтковський

С.Мізевич

обрали доктора графа **Яна Любіч-Войтковського** (Jan Lubicz-Wojtkowski). Але він був президентом недовго, й вже наприкінці цього ж року його замінив **Станіслав Мізевіч** (Stanislaw Miziewicz), який на цій посаді пробув до 1914 року. У цьому клубі 1910 року налічувалося 267 чоловік, ще було 382 учасника, футбольних команд - 7.

3 весни 1910 року, за домовленістю з українським товариством "Сокіл-Батько", поки будувався власний стадіон "Погоні", її команди проводили тренування та матчі на улюбленій львів'янами спортивній арені Площі українського "Сокола-Батька". Їхнім тенером деякий час був чех з празької "Славії" **Францішек Коуделя**, який прекрасно проявив себе у минулому сезоні, граючи і за "Погонь", і за "Чеські Тім". У червні його змінив Й.Ігнатович, бо Коуделя подався у стан "Чарних", де виступав вже за конкурентів. Склад першої команди клубу повністю стабілізувався, а капітаном її було обрано Тадеуша Кухара. Перша команда "Погоні" цього року провела 15 матчів, з яких 11 виграла, 2 програла й 2 звела до нічиєї. Щодо матчів з львівськими командами, то крім двох перемог над

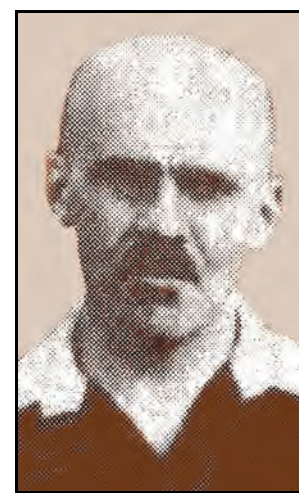
Команда "Погонь" Львів 1910 р. (зліва направо):
стоять - Ю.Карасінський, М.Стейфер, Т.Кухар, М.Клебан,
Р.Пьотровський, В.Жадкій; сидять - М.Кавецький, К.Кухар,
О.Джулинський, Т.Романовський, Е.Маріон

ючі Кароль Кухар, Юзеф Рисяк, Скальський і Ваврік.

Дещо докладніше спинимося на другому матчі поміж "Чарними" та "Погонню" 22 травня, бо вже через кільканадцять хвилин після запеклої боротьби він був перерваний. Захисник "Чарних" Тадеуш Жадкій, намагаючись зупинити прорив у штрафному майданчику захисника "Погоні" Юліана Карасінського, пішов тому навперейми і намагаючись

Правила футболу. 1910 р.

Ф.Коуделя

"Чарними" - 3:1 та 1:0 (технічна), були ще 4 перемоги над "Лехією" - 5:0, 1:0 і 2:1, 5:1 та перемога над "Гасмонеею" - 4:1. Друга команда провела 12 матчів: 5 виграла, 5 програла та 2 зіграла унічию.

У першій команді "Погоні" цього року з'явилися захисники Йоханн Каммерер і Владислав Кухар, півзахисники - Юліан Юркевич і Дзєслєвський та напада-

Ще одне фото "Погоні" Львів 1910 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

вибити м'яча, мимоволі зробив підніжку. Суддя О.Джулинський, хоч і належав до "Погоні", однак судив завжди справедливо: про нього завжди з повагою відгукувалися всі футболісти, котрі бачили його у справі. Він негайно призначив пенальті. Гравці "Чарних" не погоджувалися з таким рішенням, бо вважали, що це був підкат. Тоді гравець "Погоні", який підійшов до м'яча, зіграв по-чесному - вибив шкіряного з 11-метрової позначки в аут. Але гравці "Чарних" й на цьому не заспокоїлися, почалася шарпанина, наслідком якої було рішення "Чарні" залишити поле. Звісно, "Погоні" після цього зарахували технічну перемогу - 1:0.

До цього треба додати, що в "Чарні" цього року також з'явилися: захисник Кальдеріні, півзахисник Жешудко, нападаючі Хенрик Білбор, Лех Дашинський, Генік, К.Яворський, Густек, Дзіндзю, Бублінський і Х.Літинський. Потрібно наголосити про встановлення цим клубом нового рекорду результативності - 1 червня вони розгромили львівську молодшу команду "Наленч" з рахунком 21:0! Заради справедливості, якщо згадати скандальний матч кількарічної давнини цих двох команд "Погоні" - 28:9, то "Чарні" встановили лише рекорд у різниці забитих і пропущених м'ячів.

Щодо ЖКС "Гасмонея", то відомо, що 5 лютого тут одним із представників "Дрору" та членом клубу паном Кольмом була проведена спеціалізована лекція "Про футбол". Цього року "Гасмонея", як і "Погонь" та "Чарні", стає напряму членом Австрійського Футбольного Союзу (ÖFV) й їй присвоюють ранг команди II-го класу. Змінюється також адреса офісу цього клубу - вул.Шпитальна, 28. Серед нових гравців першої команди були брати Готфріді, Юліан Менкес і Мілек.

Емблема
ЛКС "Спарта" Львів

Утворена ще минулого року у Львові солдатами 6-го полку, дислокованому в Скнилові (під Львовом), команда "Спарта", яка того ж року об'єдналася з командою "Маратон" в єдиний Львівський Клуб Спортивний "Спарта", з чорно-білими кольорами форми, почала вже міцно спинатися на ноги. Під головуванням пана Й.Ньохра з п'яти відомих матчів вона вже мала на своєму рахунку перемоги 16 вересня над "УСК" - 3:2 та 2 жовтня над "Погонню-3" - 4:2. Відома світлина футбольної команди цього клубу за 1910 рік, з якої пізнаємо перших гравців клубу:

Печатка ЛКС "Спарта" Львів

"Спарта" Львів. 1910 р. (зліва направо): Башняк, Ашенберг, Карасінський, Павловський, Преліч, Макович, Буляк, Воляк, Конопка, Кустанович

Казімеж Башняк (Kazimierz Baszniak), Владзімеж Ашенберг (Włodzimierz Asczenberg), Юліан Карасінський (Julian Karasiński), Юліан Павловський (Julian Pawłowski), воротар Преліч (Prelicz), Тадеуш Макович (Tadeusz Makowicz), Буляк (Bulak), Станіслав Воляк (Stanisław Wolak), Ромуальд Конопка (Romuald Konopka) та Едвард Кустанович (Edward Kustanowicz).

А от щодо львівської "Лехії", то існування цієї футбольної команди вже було під загрозою. Справа в тому, що в спортивному товаристві "Сокул-Мацеж" цього року відмовилися від підтримки футболу, повністю сконцентрувавшись лише на гімнастиці. Ворота стадіону цього товариства для "Лехії" зачинилися

і тренуватися команді вже було ніде. Лише 7 грудня були проведені загальні збори клубу, на яких його президент Казімеж Чарнік надіслав прохання про відставку, пояснюючи надмірною завантаженістю в товаристві "Сокул-Мацеж". Новим президентом клубу обрали самого **Едмунда Ценара**, а клуб, до речі, змінив назву на **"Сокольський спортивний клуб "Лехія"**. Серед новачків першої команди клубу були брати Вейгелі, ще один Тарнавський - Віктор та Скрабек. Але з 8 відомих матчів можна вказати хіба що єдину перемогу 29 вересня над... "Чарними" (!).

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Цього року був проведений і другий футбольний матч між двома командами, складеними з найкращих гравців Львова - Львівського університету та Політехнічного інституту. Цього разу перемогла у матчі команда Університету - 2:1.

Команда УСК-4 1910 р.

складом "Гасмонеї" - 4:0 (на жаль, ніяких подробиць щодо саме цього матчу в пресі не було - **Примітка автора**).

До того ж, потрібно звернути увагу, що саме цього року серед двох українських осередків (Український спортивний кружок та Спортивний кружок Бурси руського педагогічного товариства) з'явився вже й третій - "**Дніпро**", офіційно створений підлітками українського походження - учнями навчальних закладів із польською мовою викладання. Клуб мав свій статут та навіть штамп для діловодства.

УКРАЇНЬ. КРУЖ. СПОРТ.
„ДНІПРО“

Штамп УКС "Дніпро". 1910 р.

Серед відомих 4-х матчів цього клубу були спочатку поразки він "Погоні-6" - 0:2 та УСК-2 - 2:7, потім ще й від УСК - 0:4 та одна нічия з УСК - 1:1. Відомий навіть склад команди (з матчу з УСК 29 травня): Шуховський - Дума, Стоцький - Кулик, Левкович, Стецьк - Богонос, С.Качмарський, Гуссаковський, Щерба, В.Качмарський.

З цього року чимало гравців різних клубів вирішили обрати собі псевдоніми (простіше сказати - прізвиська - **Примітка автора**). По-перше, тоді це було модно за кордоном, по-друге, дехто через те, що в навчальних закладах знову почали боротися з грою учнів у футбол, а по-третє, особливо серед братів з однаковими прізвищами, найменування їх цифрами не всіх задовольняло.

Наприклад, Вацлав Кухар з когорти шістьох братів-футболістів спочатку іменував себе "Юніором", а з часом перейшов просто на "Вацека".

Ось надійшла черга й до "Українського спортивного кружка" (УСК), до якого вже входило 110 учнів і було створено 8 команд. Все частіше про гру цієї команди писали газети. Так, після гри з третьою командою "Погоні", незважаючи на поразку УСК, у "Львівському кур'єрі" за 26 квітня писалося:

"Це молоді дружини, але зіграні - пробують комбінувати. Відзначає їх рідкісна у нас відсутність брутальності. Тож про цей матч ми можемо висловитися тільки з повним відчуттям визнання".

Перед початком нового навчального року, в червні тут було обране нове керівництво - головою кружка став **Михайло Заворотюк**, який змінив Петра Франка. А вже 5 листопада 1910 року прийшов до першої команди цього осередку і перший успіх - несподівана перемога над першим

Команда "Дніпро" 1910 р.

Матч команд УСК - "Дніпро" в травні 1910 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

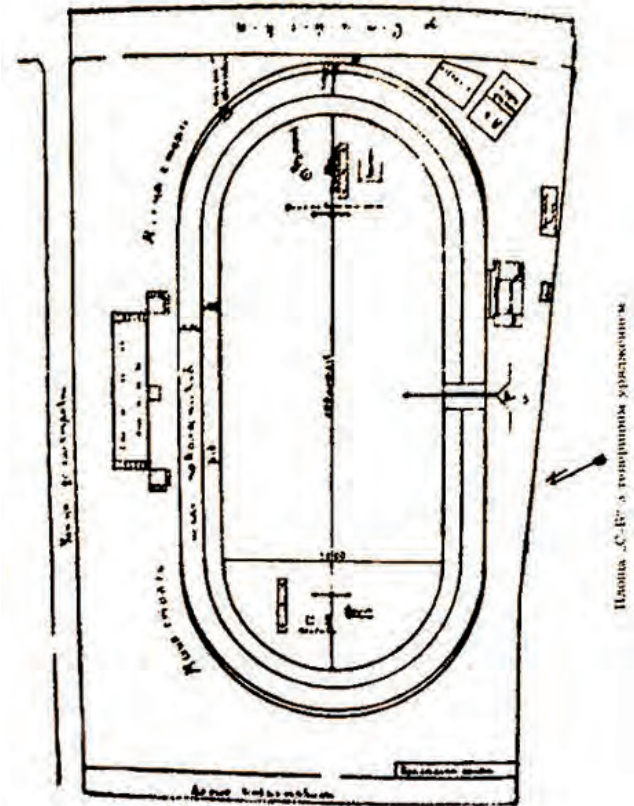
Ще потрібно придати висвітленню й те, що того часу в усіх клубах досить масово почали вже з'являтися й ветерани футболу, а через те що місця у клубних командах їм не знаходилося, вони почали об'єднуватися в свої команди - назаході так званих "олдбоїв" (з англійської), а на сході - "дідуганів" (з російської, при перекладі слова "старичков" - Примітка автора). Саме тому ці ветерани прийшли до висновку, що їм краще грати з трьома захисниками й трохи відтягнутими в усередину поля півсередніми нападаючими. Цей, своєрідний, новий для тих часів, тактичний хід у грі зафіксований в одному з міжміських матчів у містечку Новий Сонч, що в польських Бескидах, тому більш детально це викладено в підрозділі "Міжміські товариські матчі в Галичині".

Стадіон "Український город" спортивного товариства "Сокіл-Батько"

1911 року львівська "Погонь", очолювана вже С.Мізевицем, стикнулася з проблемою місця тренування та проведення самих матчів. Прохання про виділення частини терену "Товариства рухових розваг" не знайшло відгуку й розуміння. Лише з українським "Соколом-Батьком" вдалося домовитися про оренду раніше свого ж, а тепер орендованого українцями стадіону, який вже був усім відомий як "Український город". Хоча над побудовою своєї власної спортивної арени в цей час вже почали активно думати. Саме весною на повиставковому стадіоні "Сокола-Батька" відбулися міжрегіональні матчі з закарпатським УАК з Унгвару (нині Ужгород, у ті часи входив до Угорщини Австро-Угорської імперії) та два історичні матчі "Погоні" з "Вікторією" Відень (нині столиця Австрії, а в ті часи Австро-Угорської імперії), а потім ще й з "Діаною" Катовіце (нині польське місто, яке в той час перебувало в складі Німеччини). Там же читач знайде також розповідь про дуже цікавий матч тих часів, а саме - зустріч львівських "Чарних" у Кракові 7 травня зі збірною Австрії та поразка аж 0:12. От так! Потім дві поразки "Чарних" у Львові другому складу угорського "Ференцвароша" з Будапешту, і нарешті, перемога "Погоні" над збірною Австрійського футбольного союзу 4 червня у Львові - 6:1. Про всі ці події детально викладено в останньому томі цього видання у главі "Змагання на міжрегіональній футбольній арені України".

Цього року ЛКС "Погонь" змінив свою офіційну емблему на таку, що несла більше інформації - щодо точного найменування клубу, мала позначку року заснування клубу та

План „С.Б.“ з товариства українського

5. Стадіон товариства „Сокіл-Батько“ у Львові, на якому відбулося посвячення прапора.
Рисунок 1911 р.

Схема "Українського города" (1911 р.)

Нова емблема "Погоні" Львів у 1911-13 рр.

його кольорів. Дехто ще й досі вважає, що з самого початку свого заснування клуб отримав не тільки назву гербу легендарного Литовського князівства, але й також лицаря з мечем на коні з цього гербу на своїй емблемі. Та це виявляється не так - багато друкованих видань помилялися, видаючи емблему з вершником, яку клуб затвердив пізніше, чомусь першою.

У квітні цього року ЛКС "Погонь" вперше провів на зборах нагородження своїх засновників і найбільш ініціативних членів, надавши їм титули "почесних членів" з врученням дипломів. Їх отримали перший президент клубу Еугеніуш П'ясецький та... Людвік Кухар. Останній - за виховання талановитих синів, які були кращими футболістами клубу, та за фінансову допомогу клубу. Сім'я Кухарів була родом із Кракова. Батько Людвік - угорець, аї мати Людвіка - полька зі знатних родів (саме тому вважати однозначно Кухарів поляками якось недоцільно - **Примітка**

автора), переїхали 1898 року з Кракова до Львова і там виховали шістьох синів - завятих футболістів і доньку Казимиру. Усі сини були високоосвіченими й працювали на керівних посадах, але змалку приділяли максимальну увагу своїй улюбленій грі та своєму рідному клубу. Батько працював в лабораторії спиртової фабрики та мав власну мережу кінотеатрів по всій Галичині, але все життя поважав спорт і сам був членом товариства "Сокул".

Вже цього року до основного складу "Погоні" входили: захисник Владислав (з 1911р.), півзахисники Кароль (з 1908 р.) і Тадеуш (з 1908 р.) Кухарі, з наступного року загравав Вацлав. Інші брати заграли в "Погоні" вже пізніше - воротар Мечислав (грав з 1918 р.) і нападаючий Збігнев (з 1926 р.).

Брати Кухарі - завяті футболісти "Погоні" (зліва направо): Владислав (1895 р.н.), Збігнев, Тадеуш (1891 р.н.), Мечислав, Вацлав (1897 р.н.) і Кароль (1893 р.н.)

"Погонь" 1911 року провела 26 матчів, 12 - з яких міжміські; "Погонь-ІІ" провела 7 матчів, а "Погонь-ІІІ" - лише один. Найбільш значною була перемога у Львові 4 червня над збірною Відня - столиці Австро-Угорської імперії - 6:1, але про це більш докладно в главі "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах". Треба відмітити, що цього року в основному складі "Погоні" грали: воротарі - Стейфер і Рейнер, захисники - Карасінський, Жадкій і Солецкий, півзахисники - Тадеуш Кухар (капітан), Пьотровский, Клебан, Місінський, Мьолер і Кавецкий, нападаючі - Кароль Кухар, Романовский, Юркевич, Рисяк, Сикала, Бедлевич, Маріон, Ломоз, Бодек, Хардтман і Мехлер. У другій половині сезону на поле вже виходив як захисник і Владислав Кухар.

На будівництві нового стадіону "Погоні". 1911 р. (з тачкою лівий зліва Вацлав Кухар)

Цього року "Погонь", окрім того, що програла обидва матчі "Чарним", зіграла з львівськими командами "Спарта" - 6:0, 2:0, "Літва" - 7:0 та "Лехія" - 0:0, 1:0.

До того ж, цього року вже на повну силу йшло будівництво нового стадіону "Погоні", на яке були кинуті всі сили. Гравці клубу постійно безкоштовно приймали участь у будівництві, а це теж вимагало багато часу.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Ще одна подія заслуговує на увагу - з вересня 1911 року воротар львівської "Погоні" **Мар'ян Стейфер** на запрошення "Варшавського Спортивного Кола" переїхав до тоді російської Варшави, де офіційно обійняв посаду інструктора з футболу (фактично тренера, за сучасними мірками), тобто **став першим з українських земель тренером, якого запросили працювати за кордон.**

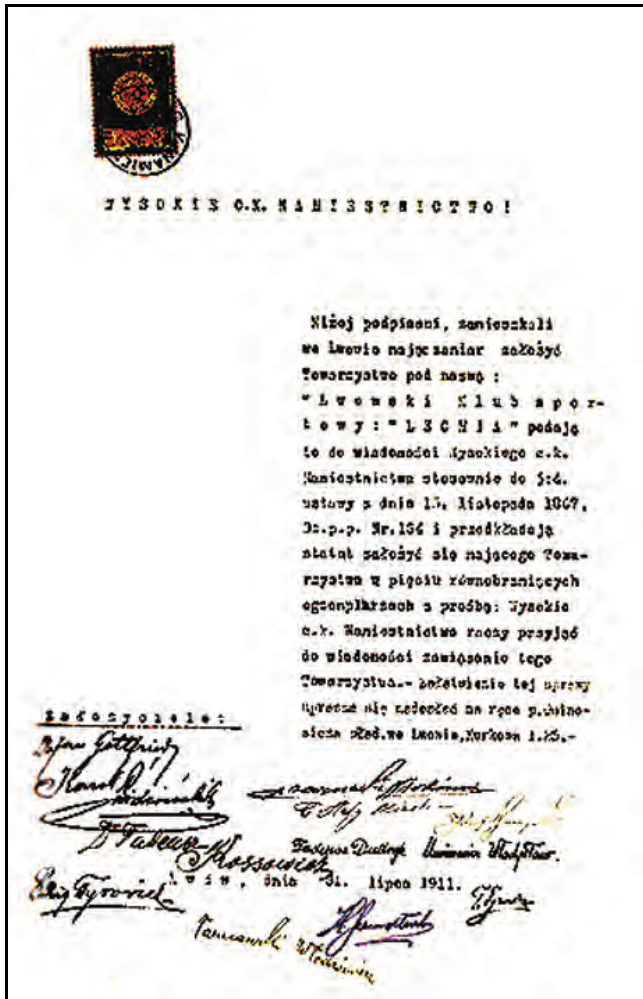
ЛКС "Спарта" цього року 18 серпня зареєструвала свій власний статут і тепер назва клубу була вже офіційною. А 17 жовтня на загальних зборах клубу були обрані керівні органи. Президентом клубу став доктор **Францішек Балашескуль** (F.Balaszekul). До правління, крім того, увійшли Й.Ньохр (заступник президента, раніше виконував обов'язки президента), Ян Романишин (голова спортивної комісії) та капітан першої команди - Л.Новоцень. Крім нього відомо, що до складу команди входили: Максиміліан Преліч - Юліан Павловський і Мечислав Воляк - Казімеж Башняк і Тадеуш Маковіч - Буляк, Ашенберг, Едвард Конопка і Едвард Кустанович. У звіті клубу за рік вказано 14 матчів із співвідношенням м'ячів 21:38 (перша команда провела 8 матчів: 3 перемоги, 1 нічия, 4 поразки, м'ячі 12:17, а серед переможних матчів слід виокремити два з "Гасмонею" - 2:0 і 2:1.

До речі, цього року новий президент з'явився і у ЖСК "Гасмонеї" – ним став Мориц Гевандтер. Відомо, що до складу команди входили Агід, Арнольд, Гельб, брати Готфріди, Енсер, Еренпрейсс, Кьонігль, Й.Маннер, Юліан Менкес, Мейсельс, Мілек, Райчук, Тегер, брати Здзіслав і Йосеф Фрюхтери та Штернер. Цього року команда провела 8 матчів: 1 нічия і 7 поразок, м'ячі 6:20.

Цього року також відродився й клуб "Лехія", який позбувся прихильництва "Сокола-Мацежі". Справа у тому, що Едмунд Ценар захворів і був змушений припинити свою діяльність як у сокольському товаристві, так і в усіх інших організаціях, у тому числі - і в "Лехії". Без Ценара "Лехія" заборонила навіть проведення тренувань і матчів на полі сокольського стадіону. За організацію "життєдіяльності" клубу узявся новий її очільник (президент) **Максиміліан Дудрик-Дарлевській** (Maksymilian Dudryk-Darlewski) - інженер-політехнік, а також спортсмен, альпініст, турист і фотограф. Завдяки йому, нарешті, було 8 серпня зареєстровано статут клубу, в якому, звісно, з повної назви було вилучено перше слово - "Сокольський" через зрозумілі причини. До основного складу цього року входили: Л.Попельнік - А Фок, Ян Перожинський, Вейгель-І - Б.Радніцький, Клосовський, Мечислав Тарнавський, Скрабек - І.Седлячек, Тадеуш Дудрик, Тадеуш Тировіч, Вейгель-ІІ, Віктор Тарнавський, Роман Тарнавський... Команда цього року провела 9 матчів (4 міжміських), з яких один виграла, а 7 програла (результат ще одного матчу невідомий), при співвідношенні м'ячів 6:37.

М.Дудрик-Дарлевській

Прохання "Легії" від 31.07.1911 р. на визнання і реєстрацію статуту

Щодо так званого "першого" ЛКС "Чарні" Львів, то 1911 року перша команда цього клубу провела 20 матчів (з них 6 міжміських і 7 міжрегіональних), з яких 13 виграла й 7 програла, при співвідношенні м'ячів 74:45. Щодо матчів із львівськими командами, то тут документально підтвержені дві перемоги над "Лехією" - 4:0 і 4:2 та перемоги над "Погонню" - 2:1, "Гасмонею" - 5:0, над "Спартою" - 5:0 і "Літвою" - 10:0. Про інші матчі інформація викладена у відповідних підрозділах та главах цього видання. Основними гравцями першої команди "Чарні" були: Ян Харасимович - Тадеуш Жадкій, Тадеуш Ковальський, Стефан Охли, Юзеф Бізонь - Сікора, Ян Бергер, Хенрик Більор, Латуї, Сміт, Аллах, Влодзімеж Роздул - Францішек Коуделя

Матч між командами "Погонь" і "Чарні" 1911 р. У чорних футболках команда "Чарні" (зліва направо): стоять - Т.Жадкій, М.Бізонь, Я.Бергер, С.Охли; сидять - Я.Харасимович (воротар "Погоні"), Т.Ковальський, М.Більор, В.Ядовський

(граючий тренер), Леопольд Щерауц, Ян Карнецький, Валер'ян Паппіус, Владислав Коневич, Фулу, Мар'ян Більор, Пенік, Владислав Ядовський, Юліуш Мюллер.

1911 року в кожному з існуючих на той час клубів Львова існувало по п'ять-шість команд, тому давно вже назріла необхідність організації проведення змагань як між ними, так і між командами інших міст Галичини.

3 вересня 1911 року у Кракові вже було створено союз польських команд, але у вигляді загальнокрайового Футбольного Союзу Галичини, бо тільки на таку назву

була, нарешті, отримана згода Австрійського Футбольного Союзу з наданням права автономії такого союзу в межах ÖFV. Футбольний союз Галичини отримав назву "Związek Polski Piłki Nożnej" (ZPPN), тобто в перекладі - "союз польського футболу". Подробиці щодо цього викладені в I-му томі в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Багато хто вважає це за загально крайове об'єднання Польським Футбольним Союзом Галичини. Але треба щоби читач знав, що навіть до числа учасників першого чемпіонату Галичини, який мало бажання запровадити це "польське" об'єднання по II-му класу, мала честь входити також і єврейська "Гасмоней" Львів. Ось вам і відповідь на запитання поділення команд Галичини начебто цілком за національностями.

Отож, якщо ми вже знову торкнулися цього питання, то воно вимагає приділення відповідної уваги саме українським спортивним осередкам. І почнемо з того, що 27 серпня студентами української національності Львівського університету було вирішено створити своє спортивне товариство під назвою "Україна", бо саме ця назва, тоді не всім громадянам Галичини знайома, давала чітке поняття самоідентифікації народу та його прагнення до свободи і незалежності. Як згадував потім І.Боберський, саме він порадив студентам дати саме таке ім'я: *"Від себе можу сказати, що звернув я увагу тодішнім знайомим серед академічної молоді, що на університеті потрібно доконче репрезентаційний спортивний клуб, який повинен називатися "Україна". Моя увага стрінулася з певного рода непевністю, чи не натрапить такий клуб, з таким іменем на університеті на спротив. Сміливість перемогла і клуб заложено..."*.

І.М.Боберський

М.Яворський

22 вересня активістами-засновниками цього товариства Степаном Рудницьким, Альфредом Будзиновським, Степаном Гайдучком і Петром Франком були підготовлені **перші збори (сходини)**, і на їх заклик вони **відбулися 30 вересня** у приміщенні ГТ "Сокола-Батька" (вул.Руська,20). На цих перших загальних зборах прихильників створення такого товариства було обговорено статут цього товариства, який було доручено передати на реєстрацію до Намісництва. До статуту була внесена конкретна назва організації, а саме: **"Спортивне товариство студентів вищих шкіл "Україна"**.(скорочено – **СТ "Україна"**)

12 листопада на **"звичайних"** зборах було обрано так званий **"виділ"** (управу) товариства. Першим головою СТ "Україна" став **Матвій Яворський** - уродженець с.Корчмин Сокальського повіту, того часу студент права, а в майбутньому - кадемік

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Всеукраїнської Академії наук, історик і політичний діяч. Його заступником обрали Василя Косаревича, секретарем - Антіна Зеленого, господарем - Володимира Котецького, начальником спортивної комісії - Степана Гайдучка, писарем та делегатом спортивної комісії - Івана Гасмана, членами управи Гриця Лучаківського, Романа Носковського та Дмитра Вахнянина. Була обрана й **"провірна комісія"** - Олекса Кривий, Олександр Довбенко та Тарас Франко.

На цих зборах, що проходили теж у приміщенні "Сокола-Батька" виступив Іван Боберський, котрий закликав студентів-академіків Університету та Політехніки, бо саме вони спочатку були основою товариства, до вдосконалення себе у спорті:

"Любі мої академіки. Тішуся з того, що недаремно я вам прищеплював у гімназії любов до тіловиховання, любов до вправління різних спортів. Здоровий громадянин - конче потрібний суспільству. А особливо нашому, яке потрепає від хвороб, негідних звичок. Здоров'я кожного українця потрібне не лише йому самому. Здорові нація здатна на подвиги, здатна на те, аби колись збудувати власну державу, як про те мріяв наш Шевченко. До справи!"

Вже 26 листопада товариство було офіційно зареєстровано у Львівському магістраті. Тим самим міська влада жалувала українському студентству **"узаконену грамоту для реалізації спортивних прагнень"**.

Організаційними питаннями футболу та інших ігор з м'ячем доручили **Степану Гайдучку**, про якого мова вже йшла раніше, а повна інформація викладена в останньому томі цього видання в розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали". Він очолив спортивну комісію СТ "Україна". При цій комісії одразу ж була створена і **"м'ячова секція"** (яка нас найбільше цікавить), керівником якої було призначено **Антіна Зеленого**.

Кольори товариства були обрані біло-чорні (в деяких друкованих сучасних виданнях помилкова або з патріотичних мотивів вказані перші кольори - червоно-чорні, але насправді ці кольори, що символізували боротьбу за незалежність та за Україну - краплі крові, проліті та українську землю, з'явилися у товариства аж у 1926 році - **Примітка автора**). А от перша офіційна емблема товариства була обміркована та запроваджена майже одразу після створення товариства.

Емблема СТ "Україна"

Футбольну команду створити було неважко - кандидатів до неї було достатньо. А свій перший матч вирішили провести з тими, з ким нещодавно грали в одній команді - з командою "Українського спортивного кружка" (УСК) академічної гімназії Львова. Цей матч відбувся 15 жовтня на стадіоні "Сокола-Батька", і новостворена команда поступилася молодшим - 1:2. Відомий перший склад футбольної команди СТ "Україна" Львів у цьому матчі: І.Шуховський - Василь Косаревич і Роман Носковський - Григорій Лучаківський,

Антін Зелений і Семен Королик - Володимир Богонос, Костянтин Мацюрак, Стефан Гайдучок, Данило Вахнянин, Іван Трушанко. Дуже оригінально цей матч був проанонсований в українській щоденній газеті "Діло" за 11 жовтня. 1911 року:

"Обід в неділю с.м. мусить бути точно в 1-тій годині вполудне, бо точно в 3-тій годині зачнеться стріча в союзнику (Association football) - І. дружина академічного спортивного Т-ва "Україна" з І. дружиною львівського У.С.К. - Початок точно в 3-тій на площі Сокола-Батька. Вступ 60 сот. Ученики, академіки й військові 30 сот. Сидячі місця на ступениці застережені для пань по 70 с. Місця в льожі по 1.20 К".

Це оголошення свідчить про чемність організаторів з боку створеної команди, які попіклувалися навіть про жінок. До того ж, підтверджує, що назва гри "копаний м'яч", запропонована І.Боберським, довгий час не мала підтримки в українському середовищі, а студенти продовжували іменувати гру "футбол" - "союзняком".

Відомо, що гра відбувалася за холодної погоди - надворі було лише 2 градуси тепла. Звіт про гру команд СТ "Україна" - УСК був надрукований у тій же газеті "Діло" №230 за 17 жовтня 1911 року в розділі "Із наших спортів":

"Стріча між "І.Україною" а "І.У.С.К." відбула ся дня 15 жовтня на площі "Сокола Батька". Початок "по українські" спізнив ся о 17 хв. Гра відразу йшла жваво і досить остро але зате без комбінацій, безладно і з розбивансм. "Україна" хоч має старших і досвідчених гравців одначе зовсім не зіграла, бо не мала ані одної

А.Зелений

Печатка СТ "Україна"

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

спільної підготовки. Напад "України" особливо слабкий і брак йому спільної акції. Зате заложенники справляли ся добре а і воротар не дармував, бо пустив два м'ячі прямо в сітку. "Україна" здобула ся лише на одні ворота при кінці першої половини. І так остаточний вислід 2:1 (1:1) в користь "У.С.К.І.". Судював судія з "Укр.Змагового Союзу" П.Франко".

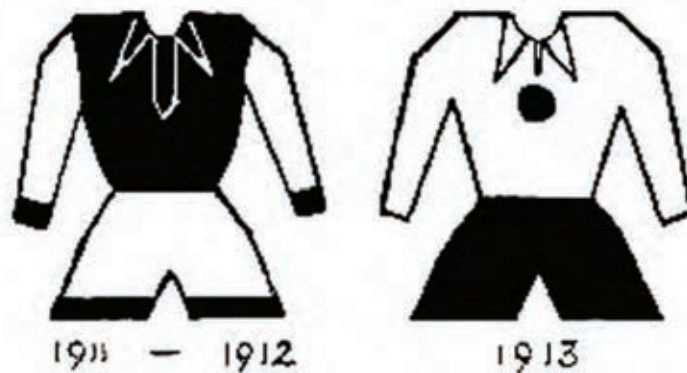
Команда СТ "Україна" Львів перед першим своїм матчем 15.10.1911 р. (зліва направо): П.Франко (суддя матчу), Королик, Богонос, Мацюрак, Вахнянин, Шуховський, Лучаківський, Носковський, Зелений, Трушанко, Косаревич, Гайдучок

До кінця цього року команда СТ "Україна" зіграла ще два матчі, в яких ще долучалися А.Могильницький, Зіновій Дума, Ананія-Роман Степанів, Матвій Яворський і Петро Франко. Вже у другому матчі 1 листопада з командою "Ческі Тім" була здобута перша перемога - 5:2, але про силу команди в цьому році свідчить результат матчу 8 листопада з командою "Чарні-Ресервес" - 0:5 (!).

Вже наприкінці 1911 року СТ "Україна" обзавелася гарними, типографічно виданими посвідченнями своїх членів, а також остаточно визначилась з формою футбольних команд товариства.

Зразок посвідчення (членського карти) членів СТ "Україна"

Форма гравців футбольних команд СТ "Україна"

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

А от ще одна група українців Львова вирішила піти ще далі - заснувати "Український змаговий союз" (УЗС), але про цю регіональну спортивну організацію докладно наведено у I-му томі в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Що ж до відомого вже нам Українського спортивного кружка (УСК) при Академічній гімназії Львова, то він ще з весни, сплативши 300 корон за рік товариству "Сокола-Батька", отримав право проводити заняття, тренування та організувати свої матчі на стадіоні, який орендувало це товариство й збирало кошти, щоби викупити його. Як читачу відомо, цей стадіон вже інакше як "Український город" і не іменувався (колишній Повиставковий стадіон, а потім "Тор ЛКЦ" (Львівського клубу циклістів). 11 вересня новим головою УСК обрали Петра Стасіва, До того ж, кружок мав нового спортивного керівника, яким був вчитель гімназії Юрій Семотюк. У кружку було 60 членів і 4 команди. У складі першої команди УСК цього року грали: Семен Букайло, Грицик, Костянтин Гуссаковський, Михайло Зазуляк, Антін Здерко, Степан та Володимир Качмарські, Степан Когут, Лещак, Людвік Ліщинський, Володимир Ольховий, брати Рамчаки, Скавинський, Федір-Теодор Черник та Михайло Чичкевич. Команда провела цього року 9 матчів (2 матчі міжміські): у чотирьох перемогла, у п'яти прогнала, при співвідношенні м'ячів – 13:13.

Треба відзначити, що польські команди Львова цього року переймалися участю у футбольному турнірі I-х Польських Ігор Галичини, які були запроваджені львівським "Товариством рухових розваг". Про цей турнір детально наведено в I-му томі в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня". А тут ми лише розмістимо світліну фрагменту одного з матчів цього турніру в "Парку ігор та розваг" вказаного товариства.

Фрагмент матчу між "Лехією" Львів і "Реверою" Станиславів 1911 р.

1912 року наприкінці січня у Львові були створені два нових спортивних осередки:

- Робітничий спортивний клуб (РСК) **"Львовія"** ("Lwowia"), що зосереджував у своїх лавах робітників, підприємців та торговців. Президентом цього клубу був інженер Кароль Ріхтман;
- **"Варта"**, яка була створена ремісниками.

Іще зовсім молоді клуби, зіткнувшись з проблемою важкої долі самостійності, або зникали, не витримавши випробувань, або об'єднувалися - приклад **"Унія "Бленкітні" з "Ляудою"**. Також відомо, що при "Товаристві рухових розваг" цього року існували такі команди, як **"Одвет"** ("Odwet"), **"Рекорд"** ("Rekord"), **"Тенча"** ("Tęcza")...

Польські команди Львова цього року переймалися участю у кваліфікаційному турнірі, який запровадив Футбольний Союз Галичини, а українські – участю у I-й першості українських команд Галичини. Обидва турніри не були завершені, але про це детально наведено у I-му томі в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

До команди СТ "Україна" долучилися ще троє чудових гравців А.Королик, В.Ольховий і Зиновій Дума. У червні, у Львові, проходив ще й фестиваль українських шкіл Галичини, одним із заходів якого планувався матч між українською збірою Львова та стрийською "Скалою". Відомо декілька гравців, залучених до української збірної Львова - Степан Гайдучок, Антін Зелений, Григорій Лучаківський, Кость Гуссаковський, Стах Качмарський... Але результат цього матчу невідомий і, скоріш за все, він не відбувся. А вже в листопаді новим головою СТ "Україна" було обрано відомого вже нам **Антіна Зеленого**.

До речі, 15 грудня відбулася так звана "Запорожська Рада", на яку товариство "Сокіл-Батько" запросило представників своїх округів, СТ "Україна", "Українського змагового союзу" та патріотичних організацій "Луг" і "Січ". На нараді було прийняте рішення про спільне **"проведення у червні 1914 року II Краєвого здвигу, присвяченого столітнім уродинам Тараса Шевченка"**.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

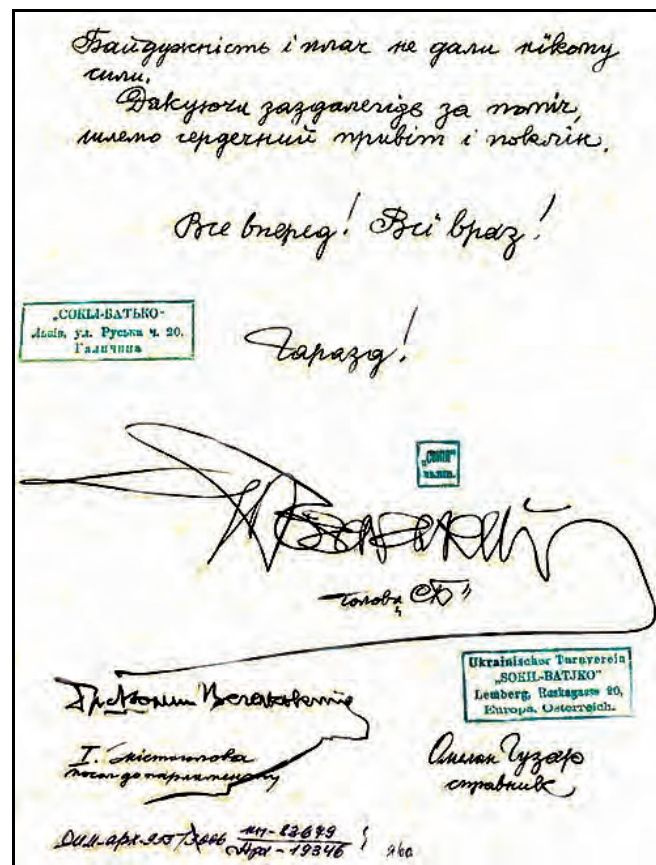
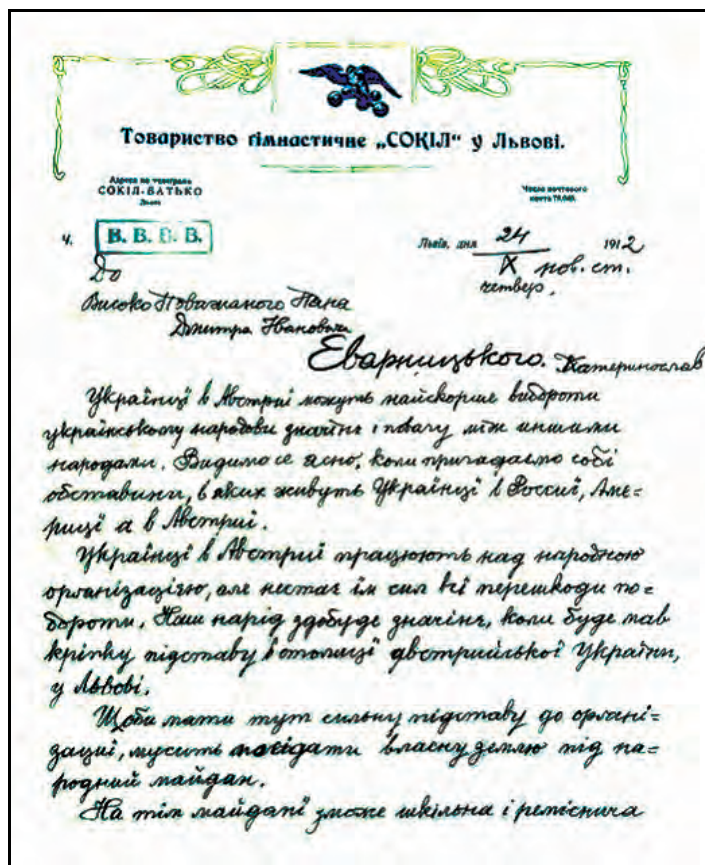

Команда СТ "Україна" Львів 1912 р. (зліва направо): Мусаковський, В.Богонос, С.Качмарський, В.Качмарський, Мазурак, А.Зелений, Р.Перфецький (воротар), К.Мацюрак, С.Королик, В.Стоцький і З.Дума,

Нагадаємо читачу, що ще на початку 1911 року засновник УСК в Академічній гімназії Львова І.М.Боберський розпочав збір коштів для викупу території стадіону "Тор ЛТЦ" в Стрийському парку з навколишньою площею в 5 гектарів (саме тут ще 1894 року було проведено перший футбольний матч у Львові), щоби збудувати великий стадіон "Сокола-Батька" - "Український город" для проведення, як ми вже

знаємо, тут на повітрі **"руханкових вечорів, фестин та забав"**. Але тоді це йому вдалося зробити лише частково, тобто взяти в оренду цей стадіон. Хоча з цього часу й до 1939 року цей стадіон вже носив назву "Площа "Сокола-Батька" (іноді "Український город") і практично всі матчі команди УСК та "Україна" проводили на орендованому футбольному полі цього стадіону.

До речі, цього року голова СТ "Сокол-Батько" І.М.Боберський приклав багато зусиль ще й для встановлення зв'язків з українськими організаціями Східної України для поширення зусиль щодо об'єднання українського народу Російської та Австро-Угорської імперій (тут наведений лист ТГ "Сокол" до Катеринослава, підписаний головою "Сокола-Батька" І.М.Боберським - Примітка автора):.

Щодо УСК Львів, то вже з вересня цього року його головою був замість П.Стасіва - Петро Скавинський, а спортивним керівником вже інший вчитель гімназії - Іван Криницький. Цього року перша команда УСК, в складі якої з'явилися Стефан Іванець і В.Залозецький, провела 5 матчів, але жодного не виграла, лише одна нічия та співвідношення м'ячів 5:13. "Україна" цього року нічого особливого не демонструвала - з чотирьох матчів відома лише одна перемога, а загальне співвідношення м'ячів 6:4.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

А що ж наші "гранди"? У "Чарні" цього року з 30 березня президентом знову став Владислав Хойнацький. Клуб на свій страх і ризик, безумовно добре знаючи заборону ÖFV, домовився у вересні зіграти матч з чеською "Спартою" з Праги. Про цей міжрегіональний матч і чергове виключення "Чарні" з ÖFV детально викладено в останньому томі цього видання у главі "Змагання на міжрегіональній футбольній арені України".

Членами 1.ЛКС "Чарні" цього року були 297 чоловік. Вони потроху наздоганяли "Погонь", членство у якій мали 329 її прихильників. Цього року "Чарні" провели 21 матч (з них усього 6 з місцевими командами) й мали 12 перемог, 5 нічиїх і всього 4 поразки, при співвідношенні м'ячів аж 81:39.

"Погонь" цього року провела 22 матчі (з них теж 6 з місцевими командами) й мала 13 перемог, 6 нічиїх і лише 3 поразки, при співвідношенні м'ячів, уявіть собі - 82:25. Може й не така вже відчуття перевага над "Чарні", але все ж таки, перевага. До того ж, у складі "Погоні" з'явилися новачки - воротар Еміль Шішка, півзахистники Сильвестр Барткевич і Йоханн Каммерер та нападаючі Карел Юст і С.Льобль. До речі, обидва матчі поміж "грандами" закінчилися унічию - 2:2 і 1:1.

Треба обов'язково відзначити, що 1912 рік відомий в історії футболу Галичини як ще й рік запровадження традиції вручення перед матчами командами одна одній вимпелів. Вперше це сталося 31 березня у Кракові під час урочистого відкриття стадіону місцевої "Краковії", коли львівська "Погонь" грала з цією командою. Саме перед цим матчем у Львові був виготовлений офіційний вимпел з вишитим написом **"Cracovii Pogon. 31/III 1912"**, який був подарований львів'янами "Краковії" (він і зараз зберігається в музеї футболу в Кракові - **Примітка автора**).

Вимпел до матчу "Краковії" з "Погонню" 31.03.1912 р.

Фото цього вимпелу наведено на ілюстрації й, завдяки йому, є можливість побачити один із варіантів емблем клубів-суперників тих часів. Як бачите, на вимпелі розміщена нова емблема "Погоні" Львів з вказаною датою створення цього клубу - саме 1907 рік, а не прийнята чомусь пізніше (1904 рік). Цю емблему потрібно вважати офіційною, бо саме вона використовувалася цим клубом у період 1911-13 років.

До того ж, наявність цього вимпелу свідчить про те, що усі наведені раніше за текстом вимпели клубів, представлені здебільшого для прикраси тексту, насправді вони могли бути виготовлені вже в ті часи. А це свідчить про значні досягнення промисловості на заході України вже у другому десятилітті XIX століття, бо

добре видно, що наведений на ілюстрації вимпел виготовлений вже на гарному обладнанні на замовлення в якійсь майстерні, хоча й у незначній кількості.

Щодо "середнячків", то "Лехія з 13 матчів виграла 7 і програла 4, м'ячі 39:23, а "Спарта" з 10 матчів виграла 3, а програла 6, м'ячі 15:37. Єврейська "Гасмонья" з 12 матчів виграла 4, а програла 6, м'ячі 12:24.

Тепер потрібно декілька слів сказати й про створення саме цього року збірної команди Львова, вже не лише в балачках, але й в дійсності - з проведенням її перших матчів 4 червня та 27 жовтня зі збіркою Кракова за Кубок Желенського. Про це детально наведено у I-му томі в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

"Погонь" Львів 1912 р. (зліва направо): Барткевич, В.Жадкій, Рейнер, Маріон, Романовський, Льобль, Карасінський, К.Кухар і Вл.Кухар.

А от щодо традиційного щорічного матчу між "Університетом" і "Політехнікою", то він відбувся 8 липня, але вперше в цьому матчі не було виявлено переможця - 2:2. Команда з університету двічі вела в рахунку, але політехніки (Сикала і Щерауц) згодом його зрівняли.

Команда "Погонь" Львів 1912 р.

Цього року дійшла черга й до відродження турніру за "Нагороду любителя спорту", який довгий час не розігрувався. Цього разу турнір розіграли за три дні - 14-19 червня й він носив кубковий характер (за олімпійською системою - матчі з вибуванням). У цьому турнірі взяли участь 9 львівських команд (звісно, без перших команд "Погоні" та "Чарних"). На першому етапі 14 червня, через неявки останніх, отримали технічні перемоги "Чарні-2" над "Львовією" та "Лехія" над "Гасмонеєю-2", а "Спарта" перемогла "Унію" "Ляуди" і "Бленькітних" (2:1). Ще одну технічну перемогу за два дні отримала "Гасмонея" над "Спартою-2" (0:0, додатковий час, наступного дня і відмова останніх продовжити гру). А дев'ята команда "Чарні-3", що підключилася 15 червня, поступилася "Спарті" (2:4). У півфіналах 15 червня "Лехія" переграла "Гасмонею" (4:0), а 17 червня "Чарні-2" - "Славію" (2:0). Вже 19 червня у фіналі "Чарні-2" перемогли "Лехію" (1:0) і таким чином, після значної перерви "Нагороду любителя спорту" таки розіграли - вона дісталася команді "Чарні-2".

Але, щодо цього турніру, треба обов'язково додати досить цікавий факт - у ході боротьби **вперше** (в усякому випадку, у Львові) **глядачі стали свідками матчу з додатковим часом**, при цьому не обійшлося і без курйозів. 14 червня в матчі "Гасмонеї" зі "Спартою-2" ще за 20 хвилин до закінчення матчу наступила практично повна темрява й продовжувати гру не було ніякого сенсу. Тому було прийняте рішення дограти ці 20 хвилин наступного дня. Так і зробили. Але й наступного дня за зіграні 20 хвилин переможець не визначився. Тоді суддя призначив ще 20 хвилин, аби таким чином виявити переможця у цьому матчі. І знову це нічого не дало. Знову суддя почав вимагати продовження гри, але тут гравці "Спарти-2" запротестували й відмовилися грати далі. Дивно, але виявляється такий випадок організатори турніру, чомусь, навіть не могли передбачити. І от тоді перемогу, як технічну, признали за "Гасмонеєю".

Десь у ці роки ще одне нововведення з'явилося у місті - була створена **перша на теренах сучасної України команда ветеранів футболу**. Вона тоді мала назву "Олд-бойз" й приймала участь у декількох матчах із командами львівських клубів. Збереглася фотосвітлина цієї команди 1913 року (див. ілюстрацію) та, на жаль, вона не підписана і визначити прізвища гравців наразі проблематично.

Команда ветеранів футболу Львова - "Олдбойз". 1913 р.

1913 року президент львівського "Чарні" В.Хойнацький таки подав у відставку, пояснюючи це зайнятістю більш поважними

справами, тому в лютому, після обрання його почесним президентом клубу, займану ним посаду зайняв **Едвін Хаусвальд** (Edwin Hauswald) - ректор львівської Політехніки. Одразу після його обрання у березні "Чарні" покидають Футбольний Союз Галичини й, звісно, ÖFV через дискваліфікацію за матчі з чеськими командами, які не були членами федерації, що входила до ФІФА. Із цієї причини "Чарні" вже мали наміри утворити новий Союз польських клубів і вступити до УІАФА. Цей вихід дорого їм коштував, бо "Чарні" одразу ж було відмовлено у будь яких зустрічах не лише з командами ÖFV, але й з переважною більшістю польських клубів, що входили до Футбольного Союзу Галичини.

Щодо ГКС "Погонь", то ще до початку проведення чемпіонату Галичини він нарешті збудував собі новий стадіон із трибуною на 250 місць, що знаходився на вул. Стрийській, поблизу від стадіону "Чарні" та Товариства Рухових Розваг. Дебют на цьому стадіоні відбувся 1 травня у матчі з краківською "Краковією" (3:1).

Е.Хаусвальд

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Завершення будівництва центральної трибуни нового стадіону "Погоні"

На відкритті стадіону "Погоні" 1913 р.
(з промовою виступає Е.П'ясецький)

Цього року "Погонь" провела 24 матчі, в котрих виграла 14, програла 8 і зіграла внічию 2. У матчах з львівськими командами були лише перемоги: з "Чарні" - 7:1 і 1:0, з "Спартою" - 8:0, з "Лехією" - 8:0 і 4:2, з "Україною" - 4:0 і 2:0 (або за іншими джерелами 7:0 і 2:1), з ЖКС "Гасмонея" Львів - 6:0 і 3:0. У цьому році до основного складу "Погоні" входили: Мар'ян Стейфер, Вільгельм Жадкій, Йоханн Каммерер, Юліан Бодзьох II, Єжи Місінський, Тадеуш Кухар I, Сильвестер Барткевич, Владислав Кухар III, Кароль Кухар II, Вацлав Кухар IV, Теофіль Сикала, Едмунд Маріон, Едмунд Хардт, Шнейдер, а також грали: Еміль Шішка, Криса, Конрад Літвінович, Станіслав Богонос, Зигмунт Менцель, Юліуш Юркевич, Тадеуш Романовський, Карел Юст, Тадеуш Забжа, Сосновський, Віктор Вітковській та Скальський.

Гравці "Погоні" (білі футболки) та гравці будапештського БЕАК перед грою у Львові. 1913 р.

У зв'язку з тим, що в період, про який йдеться у цій книзі мова, чемпіонати Львова не проводилися, то за вказаними тут показниками проведених матчів між львівськими командами із великою впевненістю можна зазначити, що **кращою командою міста 1913 року була команда ЖКС "Погонь"**.

8 травня стартував перший чемпіонат Коронного краю Галичини та Володимирії, але усі подробиці й його результати наведені у першому томі цього видання у главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

А "Чарні" цього року відзначили свій 10-річний ювілей. Урочистості ще за два роки до цього вирішено було проводити на Зелені Свята 26-27 травня. Святкували не дуже гучно, але треба звернути увагу на те, що в газетних публікаціях щодо цього ювілею, вперше було вказано, що клуб брав свій початок саме від команди реальної школи, яку прийнято називати "Славою". "Чарні" загалом 1913 року провели 13 матчів (7 перемог, 5 поразок і 1 нічия). У матчах із львівськими командами, крім 2 поразок від "Погоні" (1:7, 0:1), вони зіграли внічию з УСК - 2:2; перемогли "Лехію" - 2:0 та ЖКС "Гасмонею" - 6:1. У цьому році до основного складу "Чарні"

входили: Ян Харасимович, Максиміліан Прелич, Тадеуш Ковальський, Тадеуш Жадкій, Бургас, Станіслав Міціньський, Стефан Охли, Хенрик Більор, Владислав Коневич, Влодзімеж Роздул, Станіслав Ваніцький, Вадзецький, Юліуш Мюллер, Валер'ян Паппіус, Ярослав Чулік, Ян Карнецький, а також Сковроньський, Козловський, Преліцький, Рамсдорф і Казімеж Міціньський.

Відомо, що 1913 року львівська "Лехія" завдяки старанням нового президента Людвіка Тировіча (Ludwik Tyrowich, промисловець і скульптор - відомий майстер зведення надгробних пам'ятників на кладовищах), який змінив з 9 березня М.Дудрика-Дарлевського, знову знайшла притулок у спортивному товаристві "Сокола-Мацежі" й приступила до тренувань на стадіоні цього товариства.

1913 року вона спочатку традиційно поступилася сусідам з "Погоні" - 0:8 і 2:4 та з "Чарні" - 0:2, але розгромила "Погонь-2" - 5:0, "Спарту" - 5:1 та двічі "Гасмонею" - 6:0 і 4:0.

До речі, ЖСК "Гасмонея" під керівництвом Моріца Гевандтера теж не мав сталого місця для проведення своїх матчів, тому цього року домовився з українським СТ "Сокіл-Батько" і свої матчі почав проводити на полі "Українського городу" ("Площі Сокола-Батька"). Треба відзначити, що між собою єврейська "Гасмонея" та українська команда СТ "Україна" провели тут 4 матчі, з яких лише перший 13 квітня завершився унічию (2:2), а в трьох інших "Гасмонея" перемагала (2:1, 3:0 і 4:1)

Фрагмент матчу 25.05.1913 р. ЛСК "Лехія" з "Погонню" на стадіоні "Погонь"

Матч СТ "Україна" 13.04.1913 р. з ЖСК "Гасмонея" (стадіон "Сокола-Батька")

До того ж, треба відмітити, що у вересні п'ять гравців "Гасмонеї" та шість "Маккабі" спільною командою взяла участь у Відні під час зазначеного конгресу в турнірі єврейських команд, де програли команді "Хакоах" Відень (2:4).

А от українських футбольних осередків цього року було у Львові два. Перший - "Український спортивний кружок" (УСК) мав аж 4 команди. Головою УСК до червня був Петро Скавинський, а спортивними керівниками - вчителі гімназії Іван Криницький та Петро Франко. У травні перша команда провела три матчі: спочатку 12 травня прогала другій команді іншого українського осередку - СТ "Україна" (1:3), потім 18 червня провела один із найкращих матчів у своїй історії - зіграла унічию (2:2) з "Чарні", які цього дня повинні були грати з "Лехією", але та відмовилася, побоюючись санкцій від ÖFS за матчі цього львівського гранда з чеськими клубами. "Чарні" знайшли заміну в УСК, але віднесли до цього матчу як до тренувального і

Цього року цей єврейський клуб мав вже 4 команди, з яких друга команда вже мала свою назву **"Юдея"**.

Головним змаганням ЖСК "Гасмонея" 1913 року була участь у Львові, в червні у святі так званого тоді юдейського (єврейського) спорту "Лаг ба-Омер", одним із ініціаторів проведення якого виступив саме цей львівський клуб з нагоди скликання віденського "Сіоністського конгресу". Свято було проведено на новому стадіоні "Погоні", а окрасою його був футбольний матч між "Гасмонеєю" Львів та "Маккабі" Краків (на жаль результат цього матчу й навіть дата його проведення невідомі - **Примітка автора**).

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

задовольнилися лише нічиєю. Ось як про цей матч писав спортивний оглядач газети "Новий вік" К.Хемерлінг вже наступного дня:

"Гра, яку лихацько вели обі сторони, закінчилася нерозіграною 2:2, перша ж половина була 2:0 на користь "Чарних". Щоправда, у другій половині "Чарні" грали вдесьтох, бо один з найважливіших гравців, центральний напад (Ярослав Чулік - Примітка Б.Люпи), як видається - внаслідок розтягнення м'язів стегна майже одразу після паузи зійшов з боїща. Як би там не було, але "Чарні" дістали научку, що не належиться легковажити слабшим противником..."

А останній, як виявилось, свій матч УСК провів у Стрию 25 травня, де переміг місцеву "Скалу" (2:1).

Відомий склад першої команди УСК Львів, що приймав участь у цих матчах: Михайло Чичкевич, Семен Букайло, Іван Демчина, Стефан Іванець, Володимир Ольховий, Єронім Сиротинський, М.Дицьо, В.Залозецький, Ростислав Шумило, Петро Скавинський, Іван Децик, Іван-Богдан Полянський, Стефан Пшедзімський та Лев Голінатий.

Влітку міністерство освіти раптом заборонило гру "футбол" в усіх гімназіях краю. А вже після цього у вересні головою УСК було обрано Михайла Чичкевича, який зміг запровадити цю гру лише наступного року, коли після настійливих звернень та роз'яснень лікарями та вчителями гімнастики важливості улюбленої учнями футбольної гри в школах і гімназіях, її, все ж, дозволили запроваджувати.

Також у спортивному товаристві студентів вищих шкіл "Україна" у листопаді змінився голова - замість Антіна Зеленого був обраний Григорій Дорожинський. Навесні у газеті "Вісті з Запорожжя" була футбольній команді цього товариства надана досить висока оцінка: *"Дружина "України" добре зібрана, має дуже доброго воротаря, заложників і поміч, брак лише зіграння в нападі і нестача цільних стрільців до воріт. Напад повинен вправляти біги на коротку мету і стріляє м'ячем до воріт"*.

Команда СТ "Україна" 1913 р.

самі високі, плечисті гравці, дружина "України" малі ростом, але рухливі неначе альпійські стрільці. Публіка очікує нетерпеливо перебігу гри. В першій половині грайки, нападає "Україна" остро чужі ворота. "Погонь" боронить ся завзято і пробиває одні ворота. В другій половині робить "Погонь" два рази ворота, один раз з "відстороні", яку судия не хотів видіти. "Україна" пробиває тепер ворожі ворота з "Займака". Судия не хотів також бачити, як гравці "Погоні" затримували мяч руками... Склад (нашої) дружини дуже добрий, лише треба справи, щоби виробити сполуку".

Відсутність ігрового досвіду пов'язана з тим, що команда не могла грати з багатьма клубами, що бажали з нею позмагатися, бо не була членом ні Футбольного Союзу Галичини (Польського Футбольного Союзу), ні австрійського ÖFV. Щоб знайти вихід із такого становища було прийняте рішення вступити напряму до "Вербанду" (ÖFV), що й було зроблено ще весною цього року. До речі, цього року це ж зробила і "Спарта", а потім, все ж таки, до цього союзу повернулися і "Чарні". Окрім цього, СТ "Україна", а разом з ним і "Український змаговий союз" вступили й до львівського гімнастичного товариства "Сокіл-Батько".

Вже у серпні "Україна" двічі зустрічається з "Погонню" й двічі програє (3 серпня - 0:4, а 15 серпня - 0:7). Потім така ж ситуація з "Гасмонеею" - 19 вересня - 0:3 і 21 вересня - 1:4.

Перший матч "Україна" 13 квітня зіграла внічию з "Гасмонеею" (2:2) і 20 квітня почесно програла значно досвідченішому другому складу "Погоні" (1:3), а потім 10 травня таки поступилася і "Гасмонеею" (0:4). Тут слід навести дуже колоритний звіт з газети "Діло" про матч з "Погонню-2":

"Це була інтересна стріча, яка зграла дуже багато нашої і чужої публіки. Прегарний день. Гравці обох дружин зачинають властиво доперва свій сезон. Резерва "Погоні"

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Команда "Аматожи" Львів 1913 р.

У матчах 1913 року честь "України" боронили: **Петро Досконалий, А.Могильницький, Людвік Ліщинський, П.Мазурак, Григорій Лучаківський, Василь Косаревич, Антін Зелений, Зиновій Дума, Стах Комарів, Ананія-Роман Степанів, Петро Ольховий, Володимир Комарів, Семен Королик, Костянтин Гуссаковський, Володимир Богонос, Василь Паліїв, Костянтин Мацюррак, Володимир Качмарський, Данило Вахнянин та Матвій Яворський** (виділені новачки цього року - Примітка автора).

Із нових клубів Львова, що 11 вересня зареєстрував свій статут, був **"Аматожи"** ("Amatorzy").

Його президентом був Казімеж Вітський. Але усі 5 матчів, які в вересні-листопаді провів цей клуб, були ним програні.

З інших клубів, що ще функціонували при Товаристві Рухових Розваг слід відмітити такі, як **"Одвет"** ("Odwet" - реванш), **"Тенча"** ("Tęcza" - хмара), **"Варта"** ("Warta"), **"Нева"** ("Newa"), **"Еллада"** ("Hellada") і **"Світеж"** ("Świtez"). До речі, є можливість тут навести й обкладинку членського квитка Товариства Рухових Розваг, заснованого ще 1904 року, тобто майже 10 років тому.

А тепер потрібно приділити увагу ще й першим у Львові змаганням команд другого місцевого ешелону - турніру за "приз любителя спорту Марціна Якубовського". Організатором цього турніру був ЛКС "Погонь" (в деяких виданнях помилково цей турнір історики відносять до якогось міфічного чемпіонату Галичини у II класі, мабуть через те, що у Кракові в цей час проводився теж аналогічний турнір, організатором якого була "Краковія", а польський футбольний союз до цих змагань ніякого відношення не мав - Примітка Б.Люпи). Переможцем цього турніру, в якому прийняли участь 5 команд, стала друга команда "Погоні". До речі, крім самого призу, врученому команді-переможцю, її гравці отримали комплект пам'ятних медалей.

Квиток члена TZR

**Таблиця I турніру за "Приз любителя спорту Марціна Якубовського"
29.09 – 2.11.1913 р.**

м	команди	1	2	3	4	5	і	в	н	п	м'ячі	о
1	"Погонь-2" Львів		2:0	0:0	5:0	6:1	4	3	1	0	13:1	7
2	"Спарта" Львів			2:1	5:4	5:0	4	3	0	1	12:7	6
3	"Чарні-2" Львів				3:0	2:0	4	2	1	1	6:2	5
4	"Україна" Львів					5:0	4	1	0	3	9:13	2
5	"Аматожи" Львів						4	0	0	4	1:18	0

Тепер трохи про збірні команди. Спочатку в матчах зі збірною Кракова за Кубок Желенського цього року збірна Львова двічі поступилася, при чому вдома, у Львові 1 червня, з розгромним рахунком (0:7). А 31 серпня у Львові був проведений міжрегіональний матч поміж збірними Львова та Черновіц (нині Чернівців), в якому львів'яни легко перемогли буковинців (6:2). Але на цей же день був призначений у Кракові міжнародний матч збірної Коронного краю Галичини та Володимирії зі збірною двох австрійських коронних країв: Маркграфства Моравії і Герцогства Верхньої і Нижньої Сілезій. Тому до Кракова львів'яни відправили лише двох своїх представників Х.Більора та Й.Каммерера. Цей матч завершився поразкою галичан - 1:2 і грав зі Львова лише Х.Більор. Досить детальна розповідь про цей матч наведена у першому томі цього видання в главі "Участь у державних структурах та змаганнях державного рівня".

Надалі у цьому році збірна Львова провела ще три міжрегіональні матчі з австрійцями - зі збірною Відня (II клас): в першому матчі на виїзді 6 липня львів'яни (збірна повністю складалася з гравців "Погоні") програли

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

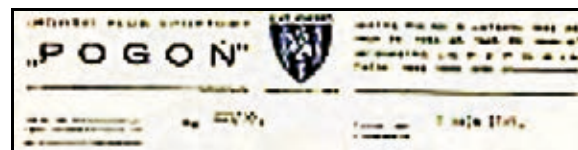
(0:4), а потім у Львові - спочатку 7 вересня збірна Львова знову поступилася (2:3), але в останньому матчі наступного дня, 8 вересня здобула перемогу (1:0).

1914 року рання весна начебто надала можливість футбольний сезон у Львові розпочати вже 21 лютого, про що ЛКС "Погонь" повідомив в пресі: **"...футбольні тренування. Перші поточного року, клуб розпочне завтра, у неділю о 3 годині після полудня на власному боїску"**. Між тим, перші футбольні зустрічі розпочалися у Львові у квітні, хоча у Кракові ще в березні був турнір "сімок" (по 7 гравців в команді), але як ми домовилися, це була не гра "футбол", а щось інше, тому на ці змагання ми не звертаємо увагу.

У керівництві "Погоні" у березні 1914 року виникли чвари й невдоволення керівництвом, але проведені позачергові вибори не дали переваги опозиції. Мало того, були звільнені ініціатори "заколоту" - секретар Мар'ян Стейфер, Є.Місінський і В.Понурський. На їх місце обрали Р.Хібеля (секретарем), Л.Влодека та Плутиńskiego. Саме цього року до складу правління "Погоні" увійшов ще й Р.Вацек (про нього трохи далі - Примітка автора).

Прапор з емблемою ЛКС"Погонь".

Офіційні дані на бланках для листування

Нова емблема ЛКС"Погонь" 1914 р.

Печатка ЛКС"Погонь"

Перша команда ЛКС "Погонь" цього року провела 13 матчів: 5 перемог, 1 нічия та 8 поразок (з них 5 міжміських і 2 від "Чарні") при співвідношенні м'ячів 22:24. Основний склад "Погоні" мав такий вигляд: Еміль Шішка - Владислав Кухар III, Йоханн Каммерер - Єжи Місінський, Франтішек Турмінський, Дворжак - Кароль Кухар II, Віктор Вітковський, Вацлав Кухар IV, Станіслав Земанек, Хольманн. Крім них ще грали Мар'ян Стейфер, Вільхельм Жадкій, Конрад Літвінович, Мар'ян Клебан, Юліан Бедзьох II, Едмунд Маріон, Сильвестер Барткевич, Карел Юст, Станіслав Бедлевич, Біль, Пьотр Фіхтль і Юліан Юркевич.

ЛКС "Погонь" Львів у 1914 р. (злів направо): Вл.Кухар, Е.Маріон, Т.Сикала, С.Барткевич, К.Юст, Вац.Кухар, М.Стейфер, Є.Місінський, Й.Каммерер, В.Жадкій, К.Кухар

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

У "Чарних" у черговий раз змінився 3 березня президент - ним став **Леонард Сталь** (Leonard Stahl, 1866-1929 рр.) - віце-президент Львова. До речі, він очолював клуб "Чарні" до 1924 року. Собі в заступники від узяв вже відомого нам Казімежа Хемерлінга - справжнього патріота футбольної команди клубу.

Офіційні дані на бланках для листування "Чарні"

Хенрик Більор, Владислав Конєвич - Казімеж Місінський II, Броніслав Дарський, Ярослав Чулік, Тадеуш Ковальський, Юліуш Мюллер, а також ще грали Вітковський II і Е.Старкевич.

Л.Сталь

Перша команда ЛКС "Чарні" цього року провела 14 матчів: 8 перемог, 2 нічії та 4 поразки (усі в міжміських матчах). Основний склад "Чарні" мав такий вигляд: Ян Харасимович - Тадеуш Жадкій, Станіслав Місінський I - Ромуальд Копець I, Хенрик Більор, Владислав Конєвич - Казімеж Місінський II, Броніслав Дарський, Ярослав Чулік, Тадеуш Ковальський, Юліуш Мюллер, а також ще грали Вітковський II і Е.Старкевич.

До того ж, і друга команда клубу "Чарні-2" відзначалася на львівській футбольній арені перемогами 19 квітня та 24 травня над "Аматожами" (3:1 і 1:0), 7 червня над "Ляудою" (1:0) і 21 червня над "Гасмонєєю" (2:0).

"Чарні-2" у 1914 р.

У січні 1914 року помер засновник ЖСК "Гасмонєя" Адольф Кон. Це була величезна втрата для єврейського спорту Галичини. Цього ж року клуб провів удруге у Львові "День спортсмена" за участю єврейських команд Львова, Чернівців, Стрия, Тарнополя, Станиславів та Знесення (села під Львовом). А вінчав ці змагання футбольний матч між львівською "Гасмонєєю" та чернівцьким "Хакоахом". Львів'яни розгромили цього новоспеченого чемпіона Буковини з рахунком 8:0, довівши усім, що краще львівської серед

єврейських команд північного сходу Австро-Угорської імперії у ті часи не було.

Крім всього, потрібно відзначити, що саме цього року у Львові народився ще один єврейський осередок - **Ремісничий клуб "Юдея"**, який цього разу відокремився від "Гасмонєї".

З обранням цього року знову президентом "Футбольного (польського) Союзу Галичини" (ZPPN) Людвіка Хрїстельбауера центр футбольного життя перемістився до Львова. Вже 27 лютого колегія судів ZPPN прийняла рішення розділитися на східногалицьке і західногалицьке відділення. Щодо матчів, то після відмови від зустрічі 2 та 3 травня зі збірною Будапешту, була вирішена 7 червня у Львові доля Кубка Желенського, який львів'яни отримали в тимчасове користування до наступної зустрічі, перемігши краків'ян 3:1. Та 5 липня збірна Львова у Відні прогнала другій збірній столиці Австрії (0:3). Про це вже було інформовано у першому томі цього видання. До того ж, 5 червня команда Університету перемогла команду Політехніки (4:2).

1914 року в ЛКС "Лехія" президентом клубу було обрано **Людвіка Туровича** (Ludwik Turowich), а секретарем його брата - Тадеуша (Tadeusz Turowich). Тоді штаб-квартира клубу знаходилася по вул. Пекарській, 95. Незважаючи, що з цього року кількість футбольних команд зменшилася до трьох, це не завадило "Лехії" виграти першість Львова по класу II. Кольорами клубу тоді вже були синьо-чорно-червоні.

На початку 1914 року у Львові грало, крім добре нам відомих "Чарних", "Погоні", "Лехії", "Спарти", "Гасмонєї" та "України", ще 10 команд (вже раніше названі): "Маратон", "Збараж", "Стшала", "Леопольдія", "Зніч", "Літва", "Ожел" та нові **"Львовія"** і **"Гренада"**. Кращі футбольні команди Львова цього року вже мали металеві значки із своїми емблемами.

Офіційні дані на бланках для листування "Гасмонєї"

Значки з емблемами кращих львівських клубів

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Тільки цього року український Сокіл" перетворився у об'єднання українських сокільських товариств Галичини. 8 червня було змінено статут товариства, і з цього дня це товариство вже офіційно іменувалося як

"Руханкове і стрілецьке товариство "Сокіл-Батько" на протипагу польському "Сокул-Мацеж". Саме цього року був проведений II Краєвий здиґ, присвячений 100-річчю народження Т.Г.Шевченка. Про футбольні змагання цього турніру досить детально наведено в першому томі цього видання в підрозділі "Участь команд Східної Галичини в офіційних змаганнях Коронного краю Галичини та Володимирії" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня", там наведено і значок із емблемою цього турніру, хоча справжня емблема трохи відрізнялась від тієї. Тому тут є можливість її навести. Та на жаль, фінальний футбольний матч, запланований на 29 червня на цьому стадіоні для визначення найкращої української команди Галичини та і не відбувся, бо на Європу насувалася абсолютно ніким не очікувана у той час загроза війни.

Емблема Шевченківського здиґу

Читач вже знайомий з тим, що українське товариства "Сокіл-Батько" вже декілька років брало в оренду перший у Львові та Україні, в цілому, колишній "Виставковий стадіон" на Стрийській рогатці та збирало кошти щоб його викупити. Цей стадіон навіть вже мав назву "Український Город" і на момент проведення Шевченківського здиґу 1914 року українське населення Галичини сприяло цьому. Станом на 14 березня 1914 року з 22 771 кв.м площі стадіону було викуплено 9 214 кв.м. Треба відмітити, що для викупу стадіону були надруковані спеціальні номерні талони товариства "Сокіл-Батько", яке офіційно свідчило, що цей талон насправді для закуплення 1 кв.м площі у Львові для Города українського народу (фото талону тут наведене - Примітка автора).

Талон вартістю 1 кв.м "Українського Городу"

Випробування війною

Під час першої світової війни львівські футболісти, як українці, так і поляки, пішли до австрійського війська. Львів із 3 вересня 1914 року по 22 червня 1915 року був окупований військами Російської імперії, і було створене Галицько-Буковинське генерал-губернаторство. Тоді, звісно, не до футболу тут було. До того ж, одним із перших розпоряджень російського військового генерал-губернатора Галичини графа Бобринського була заборона **"функціонування усілякого типу клубів, союзів і товариств без отримання кожним з них особистого дозволу Генерал-Губернатора"**. Багато стадіонів, збудованих з великими затратами грошів і сил, під час цієї окупації постраждали.

Та все ж, деякі футбольні поля використовувалися за призначенням. Так на стадіоні "Погонь" під керівництвом Вацлава Кухара відбувалися тренування школярів. Цікавим фактом було те, що у змаганнях, які відбувалися на стадіоні, приймали участь і російські солдати. Всю турботу про збереження стадіону взяли на себе, крім В.Кухара, ще й ті, хто залишився у Львові: Кароль Шайдек, Юзеф Вітошинський, Медард Кавецький і Рудольф Вацек. Трибуни, інвентар та огорожа вціліли завдяки старанням доглядача та сторожа стадіону Дмитра Брухаля.

Але вже 22 червня 1915 року, внаслідок спільного наступу австро-угорських та німецьких військ, землі Галичини були відвойовані й повернуті Австрії.

Ще за часів окупації Львова росіянами 8 травня 1915 року ЛКС "Погонь" очолив професор **Рудольф Вацек** (Rudolf Wacek, 1883-1956 pp.) - відомий доктор і журналіст, який вже 1939 року разом із Тадеушем Дренгевичем, Мар'яном Коб'яком та Станіславом Полякевичем підготував до 35-літнього ювілею цього клубу чудове друковане видання **"Пам'ятна книга Львівського спортивного клубу "Погонь"** (Pamiętkowa księga Lwowskiego klubu sportowego "Pogoń") на 420 сторінок з багатьма ілюстраціями, на які в цьому підрозділі є багато посилань. Повітовий львівський суд призначив його тимчасовим куратором клубу з метою оберігання майна, що належало клубу.

З липня розпочалися й футбольні матчі в місті, але головними учасниками змагань були тільки учні та молодь допризовного віку.

Р.Вацек

Через те, що повні склади команд жоден клуб не зміг зібрати, прийшлося створити дві команди - "білих", з не залученої до війська молоді Львова, і "блакитних" з австрійських військових, що перебували у місті. В обох командах грали й відомі львівські футболісти. Восени у трьох матчах виграли "білі" - 6:3 (3 жовтня), 3:1 (17 жовтня) і 6:4 (24 жовтня), а в одному "блакитні" - 2:1 (10 жовтня). Два матчі були проведені з благочинною метою зібрати кошти для вдів і сиріт загиблих польських легіонерів, а два інших - для голодуючих у Варшаві.

Ось відомі склади команд в цих матчах:

- "білі" - Надель ("Погонь"); А.Фок та Казімеж Вуйціцький (обидва з "Лехії"), Францішек Овсьонка ("Краковія"), Фіала та Юліан Бодзьох (обидва з "Погоні"); Людвік Шнейдер, Вацлав Кухар (обидва - з "Погоні"), Колосці (БТК Будапешт), Лабега та Юзеф Слонецький (обидва - з "Погонь"),

- "блакитні" - Кельч ("Чарні"); Сейдль ("В'єнна" Відень) та Г.Брайтмайер ("Погонь"); Б.Раппапорт, Амон, Скотт-ІІ (усі троє - з "Погоні"), В.Брайтмайер, Здарський (обидва - з "Погоні"), Хенрик Білбор ("Чарні"), Скотт-І та Шреєр (обидва - з "Погоні").

Також за ці команди грали: з "Погоні" - Ф.Навроцький, Р.Скомпський, Станіслав Земанек, Еміль Шішка, Барткевич, Терлецький, Кучковський, Цемьор та Броніслав Грабовський; з "Чарних" - Валер'ян Паппіус та з Прешбурга - Немет.

Судьями у цих матчах були - Станіслав Полякевич та Владислав Коневич.

Цього року 12 листопада помер талановитий спортивний дописувач і кореспондент "Польського слова" Зигмунт Клосьнік-Янушовський. Мабуть лише він та, хіба ще Казімеж Хемерлінг з "Нового віку", у своїх статтях та картинах змогли змалювати повну картину становлення львівського футболу, донести ті далекі події як до сучасників, так і для майбутніх поколінь, в тому числі і до нас з вами - сучасних читачів.

Футбольна команда "Погонь" 1915 р. (зліва направо): верхній ряд - С.Земанек, Р.Скомпський, Е.Шішка, Л.Шнейдер, Барткевич, Ф.Овсьонка, Терлецький; нижній ряд - Цемьор, Кучковський, Вацлав Кухар, Б.Грабовський

Надалі футболу Львова дуже пощастило, бо 1916 року військовим комендантом міста було призначено генерала Франца Рімль фон Альтросенбурга, який дуже прихильно ставився до футболу. З його ініціативи було відремонтовано стадіон "Погоні" (до речі, ремонтували цей та інші стадіони російські військовополонені, звісно ж, безоплатно). Він же сприяв прибуттю до Львова на деякий час тих футболістів, які були задіяні в австрійській армії в тилу та навіть на фронті. Також завдяки йому були встановлені контакти з футбольними

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

командами з інших міст. На матчах за його наказом грав оркестр 41-го піхотного полку, а військові мали право відвідувати усі матчі без квитків.

Замість команди "блакитних" вже грала команда "Погонь військова" (складена з військових не тільки поляків, але й інших національностей, які на той час служили в австро-угорській армії). Замість команди "білих" - "Погонь цивільна" (складена з учнів середніх навчальних закладів і була посилена іншими львівськими футболістами). У першому матчі між цими командами виграли "цивільні" - 2:1, в другому "військові" - 6:2, а третій матч завершився внічию - 2:2. Але у четвертому матчі "військові", все таки, довели свою перевагу - 4:0.

Як відзначав Станіслав Полякевич, який став спортивним дописувачем у "Вечірній та Ранковій газеті": **"в клубі "Погонь" дружина "Цивільна" складається з виключно 18-річної молоді... Коли ті гравці більше фізично розвинулись, не багато рівних собі противників знайдуть серед команд. І саме в цьому бачу майбутнє "Погоні"**. І він був правий.

У команді "військових" грали: Р.Шиндлер (Прешбург), Ашкеназі (Черновіці), Хаек (Брно - з "Спарти" Прага), Фодор (Будапешт), Пфайфер (Будапешт), Крітш (Відень), Л.Немет (Прешбург), а в команді "цивільних" - Людвік Шнейдер, Е.Бірнах, Францішек Овсьонка, Тадеуш Ігнарович, Плугар, А.Земанек, Блахута, Надель, Хавлінг, Мечислав Батш і Юзеф Слонецький. Особливо виділялися серед них грою угорець Фодор, німець Бургер та чех Гаек із празької "Спарти".

Хоча, враховуючи, що лінія фронту довгий час проходила недалеко від Львова, а воєнні дії були настільки млявими, що бійців навіть відпускали часом на кілька днів додому, то молодь використовувала такі моменти і час від часу збиралася на футбольному полі. Про один з таких матчів влітку 1916 року Вацлав Кухар згадував з гумором:

Приклад: гра військових на фронті у футбол

"Військова частина, в якій я служив капралом, стояла під Бережанами, звідки до Львова було всього понад сотню кілометрів. Якось в суботу отримую з дому телеграму, що в неділю відбудеться зустріч з футболістами угорських та австрійських військ, що стоять у Львові, і бажана моя участь. Командир підрозділу, до якого я звернувся за перепусткою, вирішив так: "Спочатку маєш завдання розвідати бойові позиції противника, а коли повернешся, отримаєш перепустку". Що ж, завдання я виконав і отримав відразу ж наступне: "Вирушити до Львова, звідти привезти кіноапарат та фільми". Де пішки, де на возі, а врешті і поїздом я прибув до міста за півгодини до матчу. Встиг переодягнутися, та й ще забити два голи. А на другий день капрал з важким кінопроектором та комедіями Макса Ліндера рушив до

лінії фронту. Фільми мали серед вояків величезний успіх. Тому, коли прийшло наступне повідомлення про матч у Львові, я отримав чергове завдання - поїхати і привезти нові фільми".

Отак, не знімаючи військової форми, хлопці не витрачали і футбольного гарту, нетерпляче очікуючи повернення до цивільного життя.

Сезон 1916 року розпочали давні суперники "Погонь" та "Чарні", останні - з весни цього року теж потроху почав відновляти свою діяльність у вигляді команди "Чарні-Військові". Вхідні білети в цей час були спеціально дешевими, а зароблені кошти здебільшого йшли на благодичність.

У першому матчі 10 травня "Чарні" святкували перемогу - 3:1, а матч-реванш 24 травня дав нічийний результат - 1:1. Та й "Погонь військова" програла "Чарним" 14 травня - 1:4. А щоб не склалася уява, що грали **1916 року** лише ці клуби, наведемо результати й інших матчів "Чарних", хоча й різних складів: з "Ляудою" - 3:2, з "Гертою" - 0:2, з "Літвою" - 13:3, а також з військовими командами 4-ої частини - 1:2 та ще команди одного з легіонів - 4:1. По матчах двох кращих команд Львова першість все ж, потрібно віддати **"Чарні"**.

Та й **"Погонь"**, маючи цього року 4 команди: "військову" та "цивільні" - I, II, III, провели чимало матчів поміж собою, а також і з іншими львівськими клубами: "Погонь-II" грала з "Україною" - 4:0 і 5:0, з "Чарні-II" - 4:1, з ЖКС "Гасмонея" - 2:1 та з "Гертою" - 8:0, 1:2 і 7:0; а "Погонь-III" поступилася "Чарні-III" - 1:2.

В червні повторні матчі відбулися вже за "Нагороду любителя спорту", фундатором якої був Казімеж Хемерлінг. 4 червня гра знову не виявила переможця - 2:2, а 22 червня виграли "Чарні". Але через те, що в їхньому складі на полі був гравець з "Погоні-2" Чізек, то "Погонь" подала протест. Шанований усіма і вже добре знайомий читачу К.Хемерлінг розсудив справедливо і запропонував провести вирішальну третю гру. Ця

Юзеф Гарбень

гра відбулася вже восени 2 вересня - і знову нічия - 1:1. Потім 17 вересня "Чарні" довели, що цього року у Львові вони найсильніші - перемогли "Погонь" - 3:1. Приз у вигляді статуетки футболіста дістався їм. Це підтверджує їх першість цього року.

Слід відмітити, що 18 жовтня у Львові в матчі "Погоні" з командою Автомобільних військ (2:0) на позиції правого захисника "Погоні" дебютував вихованець стрийського футболу **Юзеф Гарбень** - один із видатних львівських нападаючих у майбутніх футбольних змаганнях в Польщі. З 1916 року почав грати у "Погоні" ще один видатний нападаючий **Мечислав Батш** - вихованець львівської дитячої команди "Хеллада". Перелічені троє найкращих львівських футболістів - Гарбень, Вацлав Кухар і Батш вже за часів незалежності Польщі у 1922-

Мечислав Батш

26 роках складала ту саму легендарну трійку атаки "Погоні" Львів - чотирьохразового чемпіона Польщі з футболу. Тому саме до них приділена велика увага.

Ще 20 серпня у Львові відбувся надзвичайно цікавий матч між командами "Білих" (гравці з Австрії) та "Зелених" (гравці з Угорщини) - тобто між двома основними краями імперії. Австрійці показали досить високу майстерність і розгромили угорців аж 7:0.

Потім дійшла черга і до міжміських матчів львів'ян. Команда "Погоні" Львів (цивільна) приймала 1 жовтня вдома у Львові "Краковію" і прогала їй - 0:2, а через тиждень юнаки Львова виїжджали до Кракова, де взагалі були розгромлені - 7:0.

Крім "Погоні" та "Чарних", почали відновлятися "Гасмонея" і "Ляуда", з'явився новий клуб **"Герта"** - заснований австрійськими військовими, які служили у Львові, на честь віденської "Герти" (щоправда, він проіснував лише рік).

11 травня 1916 року відновив свою діяльність **"Український Спортовий Кружок"**. Своім керівником учні обрали **Романа-Євгена Ластовецького**, учня VI класу. Ось що про це писав звіт гімназії за 1915/16 навчальний рік:

"Кружок мусів почати свою роботу на ново, бо крім з'єднання нових членів мусів зарядити недостачі всяких приладів та одягів, які перед війною кружок посідав, а котрі в часі російської інвазії зграбовано з одягалень на "Українськiм Городі", де стояв московський трен. За місячні вкладки (по 20 ст.) і добровільні датки закуплено копаний м'яч і члени поки що віддали ся гри сим м'ячем (Football).

Всі члени числом 86 ділили ся на 5 дружин, які... вправляли ся на грищі "Рогої-і". Перша дня 28 мая с.р. з ви слідом 0:4 (м'ячі забили Чізек (два) та Земанек і Романовський – Примітка Б.Люпи), а друга (revange) дня 18 червня с.р. з вислідом 0:5, оба рази в хосен (користь) "Рогої-і".

Дуже прикро, що це було останнє повідомлення про цей український осередок, який був першим творцем історії футболу серед мешканців України саме української національності, хоча й саме тих, які досить довгий час тут на державному рівні іменувалися "русинами".

А на порозі 1917 буремного року слід ознайомитись ще раз зі складом "Погоні військової", щоб не склалася уява, що в цій команді грали не військові, а львів'яни з військових частин. Ось вони: Блашке (Кладно) - Ропас (Грац) і Крітш (Відень) - Ашкеназі (Черновіці), Оппенгейм (Відень) і Пфайфер (Будапешт) - Р.Шиндлер (Прешбург), Фодор (Будапешт), Хаек (Брно - з "Спарти" Прага) і Людвік Шнейдер (Відень). Тут в дужках вказані міста Австро-Угорської імперії, з яких прибули до Львова ці військовослужбовці.

1917 року комендантом Львова став генерал Адам Новотни - поляк, який досить уважно відносився до діяльності львівських спортивних клубів і надавав їм фінансову допомогу. Він на матчі приходив разом зі

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

свою родину. Одним із його розпоряджень було звернення до шкільного керівництва, аби директори навчальних закладів усіляко сприяли зацікавленості учнів спортом та залучали їх до спортивних осередків.

При "Погоні" з подання куратора клубу Рудольфа Вацека було створено тимчасову управу клубу, до якої були залучені, крім ветеранів, ще й 5 професорів середніх навчальних закладів. Крім куратора, це Казімеж Бохенський (лікар клубу), Казімеж Цибульський та Тадеуш Кухар (керівники легкоатлетичної секції), Едмунд Маріон (капітан цивільної футбольної команди), Рудольф Шиндлер (капітан військової футбольної команди), Александр Мединський (прес-секретар), Тадеуш Урбанський і Медард Кавецький (скарбники), Станіслав Полякевич (секретар), Герман Отто, Владислав Пробульський, Густав Венгжин і Роман Лозинський.

Загальне фото усіх футболістів "Погоні військової" та "Погоні цивільної" 1917 р. (зліва направо):
стоять - Р.Шиндлер, Крогильський, Фодор, Овсьонка, Кустановіч, Ю.Слонєцький, Надель, Гавлінг, Фішер, Ропас,
Шнейдер-ІІ, Шнейдер-І, Романовський, Т.Ігнарівіч, Блахута, Голда, Лаховіч, М.Батш, Ю.Бодзьох, А.Земанек, Куніцах,
Пругар, Е.Скотт, Гебер; сидять на лавці - Блауштейн, Лорберг, Бендель, Щеремета, Лаховіч (воротар), Голіцер, Сінгер,
Корцил; сидять на землі - Башняк, Куркевіч, Марголд, Цілінський, Щеремета-ІІ, Бендель-ІІ.

На початку року з "Погоні" забрали до війська 15 гравців, а наприкінці року - ще 13 (усі вони були провідними гравцями "Погоні-Цивільної"). Лише 3 червня перша команда (майже уся з "Військової") побувала у Кракові, де несподівано звела гру до нічиєї (1:1). Одразу вкажемо, що в осінній поїздці до того ж Кракова "Погоні" (майже усі гравці з "Погоні-Цивільної") була чергова поразка (1:5). Але це був успіх, бо у складі було вісім 17-річних хлопців - Фіхтель, Слонєцький, Батш, Ляхович І та Ляхович ІІ, Скотт ІІ, Скомпський і Воханка.

28 і 29 липня Львів приймав угорських футболістів - "Вашаш" Будапешт (віце-чемпіон Угорщини). Перевага угорців була очевидною: цивільна команда "Погоні" програла 0:6, а військова 1:4. У липні "Погонь"

Учніські команди "Погоні". 1916 рік.

подалася до Перемишля і поступилася другим складом місцевої "Олімпії" 0:6. Та в Станиславові "Погонь-Цивільна" розгромила місцеву "Реверу" 8:0 (до речі, матч-реванш у Львові закінчився з таким же рахунком).

Серед матчів "Погоні" в цьому році деякі видання відзначають зустрічі 8 вересня "Погоні-Цивільної" з 41-ою військовою частиною - 2:3, але наступного дня військові легіонери програли - 2:4 і за загальним рахунком (6:5) перемогу відсвяткувала "Погонь". Крім того, "Погонь" цього року 16 вересня, ще й жорстко розправилася з ЖКС "Гасмонея", яка знову відродилася в Львові, розгромивши цей єврейський клуб аж 8:1.

Зі своїми постійними непримиримими суперниками - з "Чарні", за деякими сучасними друкованими джерелами, "Погонь" цього року зустрічалася тричі. "Чарні" за прикладом "Погоні" теж вже грали двома складами - "цивільним" і "військовим" (з легіонерів). Але "Чарні-Військові" були поки що слабші за "Погонь-Військову" й програли їм - 0:3 і 2:6, та й "Чарні-Цивільні" програли такій же "Погоні" - 2:4. Таким чином, кращою командою Львова **1917 року** можна визнати **"Погонь"**, а **"Чарні"** - лише другою.

Тепер трохи про "Чарних", у яких цей сезон не склався - фронт забрав усіх міцних і здорових. Тільки наприкінці року вони змогли зібрати більш-менш належну команду, яка обіграла "Гасмонею-2" (3:0) і першу команду цього єврейського товариства - 6:2 і 3:3, а вже 8 жовтня розгромили вдома станиславівську "Реверу" (8:0). До поєдинків із першою командою "Погоні" справа не дійшла.

Цього року, у вересні члени ЛКС "Погонь" можливо й не дуже урочисто, але як змогли, скромно відсвяткували свій 10-річний ювілей. Була запланована зустріч з віденською "Гертою", навіть по усьому місту були вивішені великого розміру афіші на цей матч. Але "Герта" знеацька відклала свій приїзд на пізніше. На афішах навіть наклеїли текст телеграми з Відня "Herta kommt nicht" (Герта не приїде). Куратор "Погоні" професор Рудольф Вацек був у розпачі, але на допомогу йому прийшов гравець "Погоні" Юзеф Гарбень, який тоді служив в І-й бригаді польських легіонів і грав у їхній футбольній команді. Він запропонував заміну "Герти" на цю військову польську команду, яка у Львові користувалася досить високою повагою. Футболістів своєчасно змогли зібрати й доставити до Львова. Таким чином, на ювілейних урочистостях двічі 8 та 9 вересня виступила проти "Погоні цивільної" команда І-ої бригади Легіонів (3:2, 2:4), тобто, на жаль, "Погонь" на свій ювілей прогнала гостей. Тут наведемо світліну обох команд перед переможним матчем "Погоні" 8 вересня.

Матч на честь 10-річчя ЛКС "Погонь" з командою І бригади польських Легіонів (зліва направо): стоять - Вуйтович, Ришанек, Когут, Длугоцький, Рудніцький, Стопа, Галлас, Тарнавський, Мазуркевич, Гарбень, Курнік, суддя Рубін; сидять - Ашкеназі, Т.Ігнарівич, М.Батш, Фодор, Опенгейм, Ю.Слонєцький, Б.Ляхович, Р.Шиндлер, Е.Маріон, Копець, Р.Скомпський

Також потрібно скласти і протокол цього переможного матчу "Погоні" на святі свого першого ювілею, бо цей поєдинок займає, все ж таки, неабияке місце в історії знаменитого львівського клубу:

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Протокол матчу

Товариський матч (перший), присвячений 10-й річниці ЛКС "Погонь"

"Погонь" Львів - Збірна I-ої бригади польських Легіонів - 3:2 (...)

8 вересня 1917 р., м. Львів, Стадіон "Погонь".

"Погонь": Б.Ляхович - Ігнарівич, Скомпський - Ашкеназі, Оппенгейм, Шіндлер - Маріон, Копец, Фодор, Батш, Слонецький.

I бригада Легіонів: Длугоцький - Рудницький, Стопа - Галлас, Тарнавський, Мазуркевич - Курнік, Гарбень, Когут, Вуйтович, Ришанек.

Суддя: Рубін (Відень, Австрія).

Голи: ?

Ще треба не забувати, що завдяки здебільшого кращим гравцям із Галичини, пізніше до найкращої польської команди "Легія" з Варшави були залучені львів'яни Гардт з "Погоні", Більор і Ковальський з "Чарних" та Тарнавський і Тирович з "Лехії".

Дуже хочеться поставити крапку, привівши відомі світлини кращих львівських команд "Чарні" та "Погоні" в останньому, охопленому цим виданням, 1917 році. На них представлені кращі гравці, які увійшли до наступного славного історичного етапу футболу Львова вже у незалежній Польщі.

"Чарні" Львів. 1917 р. (зліва направо): Вінницький, Кміцинський, Копец-2, Герас, Вітковський, Копец-1, Мюллер. Гарасимович, Копец-4, Стефек, Лангер

"Погонь" Львів. 1917 р. (зліва направо): Маріон, Місінський, Дворак, В.Кухар, Шішка (воротар), Каммерер, К.Кухар, Фіхтель, Вацлав Кухар, Вітковський та присів Лахович

Потрібно відзначити, що у цій війні загинуло багато футболістів СТ "Україна", а саме: захищаючи незалежність України 1918 року, більшовики вбили сотника Січових стрільців Федора Черника (похований в Києві на Аскольдовій могилі) та розстріляні у Києві Ананій Степанів, Зиновій Дума, Володимир Богонос, Костянтин Гусаківський – гравці українських команд Львова. Також не повернулися до Львова воротар Роман Перфецький, Матвій Яворський, Антін Зелений, а Романа Носковського ще на початку війни засипала сніжна лавина в Альпах. З різних рядів футбольної секції "Погоні" війна назавжди вирвала 31 гравця.

У львівських клубах тих часів розпочинали свою кар'єру:

- такі відомі футболісти, як **Вацлав Кухар, Тадеуш Кухар, Юзеф Гарбень і Мечислав Батш**, про яких вже велась мова, а в останньому томі цього видання в розділі цієї книжки "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали" про них розповідається більш детально;

- а також і не дуже відомі, які вже грали в розглянуті нами часи: Ян Волак, Ромуальд і Станіслав Копеці, Філіп Кміцинський, Юліус Мюллер, Тадеуш Ковальський, Богуслав Ляхович, Тадеуш Ігнарівич Людвік Шнейдер, Броніслав Фіхтель, Юзеф Слонецький, Адам Вінницький, Ян і Станіслав Драпали, Францішек Гебартовський, Маріан Вецистий;

Тадеуш Ковальський

Людвік Шнейдер

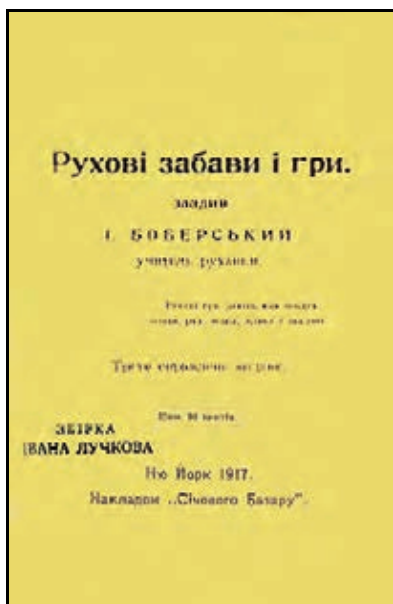

Брелок "Україна 1917"

В українському футбольному середовищі справу І.Боберського продовжили його учні-послідовники - тоді вже студенти Львівського університету (їх в ті часи іменували "академіками") та Політехнічного інституту (їх іменували "техніками"). Це, насамперед, Гриць Лучаківський, Василь Паліїв, Матвій Яворський та інші.

Необхідно тут ще раз нагадати з наданням нової документальної інформації, що у своєму зверненні професор І.Боберський радив їм дати назву товариству саме "Україна". Так от саме вони, коли з'явилися відділи ще й інших видів спорту, за допомогою вже в ті часи професора Степана Гайдучка, почали з того, що створили спочатку таке товариство вищих шкіл з назвою "Україна" при Львівському університеті, де секція копаного м'яча була основною і наймасовішою.

Книжка І.Боберського (Нью-Йорк. 1917 р.вид.)

Звернення до української молоді І.Боберського

До речі, цього року у Нью-Йорку (Сполучені Штати Америки) була видана українською мовою книжка І.Боберського "Рухові забави і гри" (це було вже третє її видання).

Загальні висновки:

У розглянутий нами період, перш за все, потребують визначення кращі футбольні команди спортивних осередків Львова, а також видатні особистості цього виду спорту повинні бути оцінені.

Методика розгляду досягнень команд і визначення кращих, тут і в усіх подальших розділах, належить виключно автору цього видання і, якщо хтось з нею не згодний, то має повне право визначення кращих за своїми показниками. Автор не наполягає на тому, що його методика є бездоганною.

Тому розглянемо досягнення львівських команд - офіційних призерів чемпіонатів Львова та Галичини, а також в деяких випадках неофіційного їх визначення автором цього видання:

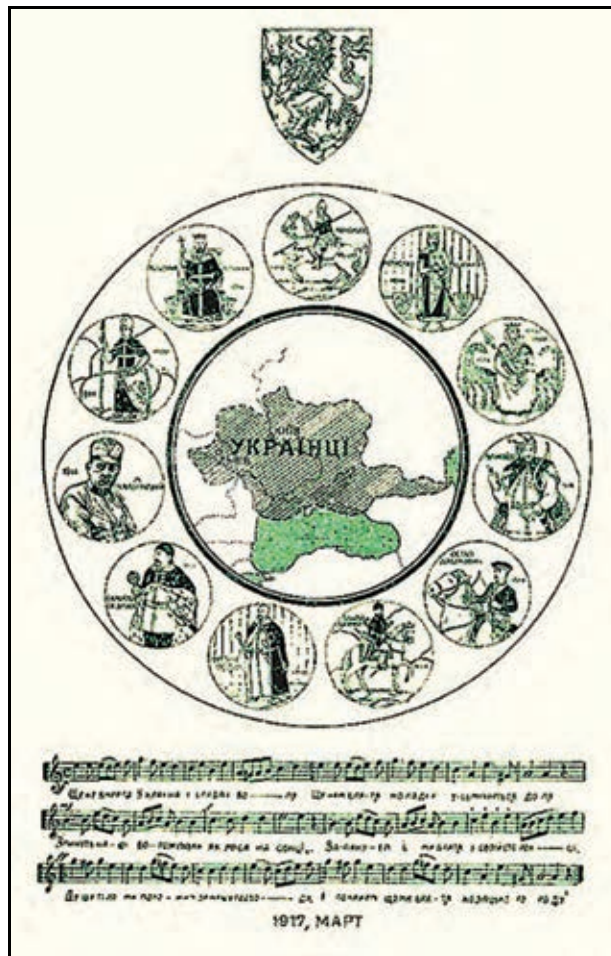
ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Кращі команди Львова за роки їх визначення у чемпіонатах Львова та Галичини

назва	1906	1907		1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	I	II	III	бали
		л	о											
"Чарні"	II	I	I**	I***	4	3	2	4		2	4	4	-	20
"Погонь"	I*				3	1	4	2	3	3	5	2	-	19
"Чарні-2" ("Ляуда")		II					3				-	1	1	3
"Лехія"	III						4				-	-	1	1

Примітка: позначені * - як КГС IV гімназії, ** - I місце у резервної "Ляуди", *** - неофіційно (чемпіонат не завершено); 1909-10.рр. за підсумками проведених матчів, 1911 у Польських іграх, 1912-14 р. - у чемпіонатах Галичини

Звісно ж, за наведеними показниками найвизначнішими футбольними командами цього міста були **1.ЛКС "Чарні"** та **ЛКС "Погонь"**. Визначити, хто з них був кращим виявилось не так просто, бо за кількістю років, коли той чи інший клуб можна визнати кращим - на першому місці "Погонь" (5 років), а "Чарні" другий (4 роки), але за кількістю балів, як видно з наведеної таблиці всіх кращих команд "Чарні" на один бал випереджають своїх основних суперників. До того ж, треба мати на увазі, що й резервна команда "Чарних" один раз була другою і один раз третьою. Навіть, якщо доповнити цю таблицю неофіційними висновками автора по 1916 та 1917 роках, то й це додає рівне число балів (по 3) саме цим двом командам. Тому, заради справедливості, треба визнати переможцями у цій боротьбі між основними суперниками Львова у період Австро-Угорської імперії все ж таки **"Чарних"**. Але обом цим клубам у повній мірі приділена увага в останньому томі цього видання в розділі "Перші кращі клуби України" глави "Довідкові матеріали".

Листівка з гімном України та історичною її картою (видана у березні 1917 р. у Львові)

Герб Стрия
(початок XX ст.)

Стрий - місто обласного підпорядкування в Україні, адміністративний центр Стрийського району Львівської області. Місто розташоване в галицькому Передкарпатті, на лівому березі річки Стрий.

Перша згадка про місто датується 1385 роком, коли місто було вже центром волості Польського королівства. 1431 року місто одним із перших серед українських міст отримало Магдебурзьке право. Найбільше зростання Стрия відбувалося у другій половині XVII ст. за часів Речі Посполитої короля Яна Собеського, коли місто носило титул "вільного королівського міста".

1772 року Стрий відійшов до імперії Габсбургів, згодом Австро-Угорської імперії - спочатку як центр округи, пізніше як повітове місто. Після розпаду імперії з листопада 1918 по травень 1919 року місто входило до складу Західно-Української народної республіки. У 1920-30-х роках Стрий у міжвоєнній Польщі був центром повіту Львівського воєводства. 1939 року місто відійшло до Радянського Союзу і вже після другої світової війни було містом обласного підпорядкування Львівської області Української РСР, районним центром цієї області.

СТРИЙ

Стрий. В центрі міста (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Стрию

DZIAŁ FELIETONOWY

Pierwsza piłka nożna w Striju.

Rok 1904 w Striju... W pobliżu dworca kolejowego i odlewni żelaza Benchera, w miejscu, gdzie dziś dwoma szeregami murywanym kamieniem ciągnie się prosta linia ulicy Trybunalskiej, zielenilo się wówczas wielkie pastwisko zwane „Benczerówką”. Służyło ono latem wygodzie kilku pasących się krów i harcom niezorganizowanej młodzieży.

Na „Benczerówce” rozgrywały się wiosną turnieje słynnej „kiczki”, słyszano ciężkie boje między Moskulami i Japończykami, a gdy trawa podrosła, urządzano polowania na kryjących się w tym stepie Indian. Na tym to pastwisku przed końcem roku szkolnego już wczesnym ranicem ukazywali się z książką w ręku zamiebanani w nauce uczniowie, przygotowując się do zdawek „promocji”, lub dzieciarnia z koszykami, poszukująca wyrosłych w ciągu nocy pieczarek. Jesienią na „Benczerówce”, rok w rok wlatywały najpiękniejsze latawce: „orys”, „kwadratówki” i „gwiazdy”. A gdy zimą zaficielały pastwisko śnieg zmiekił i stał się lepki, całą przestrzeń pokrywały arcydzieła architektury młodzieńczej: liczne forty wojenne, gdałe temperament i fantazja nasza znajdowały nieograniczone ujście.

W ten sposób upływały rozkoszne dni najszcześliwszego okresu żywota ludzkiego i my młodzi nie przeczuwaliśmy bynajmniej, że naszym zabawom i igraszkom grozi już w najbliższym czasie zasadniczy przewrót.

Pewnego czwartkowego dnia 1904 roku, ku wielkiemu zdziwieniu uganiających po pastwisku chłopaków, w jednej z ich grup ukazała się niewidzianych dotychczas rozmiarów elastyczna piłka, obszyta skórą. Piłkę tę miał wyrzucić rękoema, kopano nogami, kierując nieudolnie w przypadkowe kierunki.

Nowa zabawa ślagnęła momentalnie innych jeszcze nie wtajemniczonych, którzy początkowo przypatrywali się temu z niedowierzaniem, lecz

zwołna coraz bardziej zbliżali się, okazując agresywne zamiary inwazji, jako niezaproszeni do towarzysstwa bawiących się.

Właściciel tej pierwszej piłki nożnej w Striju, Władysław Cyganiewicz, uczeń IV klasy gimnazjalnej, brat głośnego już w świecie zapośnika Zbyszka, chcąc uratować zagrożoną pozycję inicjatora i przewodnika nowej gry, w pewnej chwili schwył piłkę i uciekł z nią do domu. W następnych jednak dniach, chociaż nie znano zasad gry w piłkę nożną a kopiac ją, nie zdawano sobie sprawy, o co chodzi, coraz więcej amatorów zabiegalo o względy Cyganiewicza, by ich przyjął do grona swoich towarzyszy. Wkrótce potem, za poradą widocznie jakiegoś znawcy, zaczęto wbić na placu gry dwie tyczki dla znaczenia w ten sposób bramki, przez którą usiłowano piłkę przeprowadzić. Była to improwizacja, tym bardziej jednak interesująca, że dawała sposobność do rozwijania najrozmaitszych pomysłów i tematy do sporów, jakby właściciel należało posługiwać się piłką Cyganiewicza.

Tak powstały samorodne reguły gry w piłkę nożną, podczas gdy piłka sama, nekana przez pierwszych adeptów bez przerwy i zmiany, pewnego dnia zakończyła zasłużony żywot.

Wielu z tych, którzy na „Benczerówce” ujrzeli po raz pierwszy piłkę nożną, wstąpiło w niedlugi czas później do zorganizowanych w gimnazjum drużyn piłki nożnej „Niebieskich” i „Czerwonych”, przystoconych rychło w Klub Sportowy „Pogon” w Striju.

Znalazło się już wtedy więcej piłek, lecz ta pierwsza spowodowała niezapomniany przewrót w naszych poprzednich upodobaniach i zabawach zespołowych.

Schwartz Leon
Inspektor Pałej Państwowej
pierwszy bramkarz „Pogoni”
stryjskiej w r. 1907.

У Стрию ще на початку XX століття біля залізничного вокзалу та ливарні Бенчера, на розі вул. Трибунальської (зараз - вул. Олесьницького), була велика галявина, яка звалася Бенчерівкою. Тут було тоді місце для забав місцевої молоді.

Створенню однієї з легенд зародження футболу в Стрию послужили спомини Леона Шварца - першого воротаря стрийської "Погоні", який в ювілейній книзі до 35-річчя "Погоні" Львів свідчив (щоправда чогось в розділі "фейлетони", звичайно ж з деяким гумористичним ставленням до викладеного ним - Примітка автора) в нарисі під назвою "Перший футбол у Стрию" на сторінці 369, що червневого дня 1904 року на Бенчерівці зібралася група учнів місцевої гімназії й почала ганяти м'яча. Ось безпосередній переклад деяких цитат цього "фейлетону":

"Рік 1904 в Стрию... Поряд з залізничним вокзалом і ливарнею Бенчера, там де сьогодні між двома рядами будинків тягнеться вул. Трибунальська, зеленіло тоді велике пасовисько, яке іменували Бенчерівкою... (не будемо тут наводити гумористичну розповідь чим займалася тут в ті часи місцева молодь - цей "твір" тут наведено і, хто бажає, може перекласти з польської - Примітка автора)...

...Певного червневого дня 1904 року, на велике здивування хлопців, що йшли на пасовисько, в одній з їх груп з'явився небачених раніше розмірів тугий м'яч, обшитий шкірою. Того м'яча потрібно

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

було вкидати руками, потім копати ногами за вигаданими, як кому заманеться, правилами.

До цієї нової забави в момент почали усі інші придивлятися, хоча їх ніхто й не запрошував побавитися.

Тому власник цього першого в Стрию м'яча Владислав Циганєвич, учень 4 класу гімназії, брат відомого тоді борця Збишка... раптом схопив свого м'яча і втік з ним додому. Однак наступними днями, ще не знаючи правил гри у футбол, з кожним разом все більше зацікавлених почали просити Циганєвича залучити їх до гурту його товаришів. А вже пізніше хтось запропонував вбити на полі дві жердини для позначки воріт, куди саме треба було провести м'яча. Була то імпровізація...

Так були створені своєрідні, перші правила гри в футбол (звичайно ж це не була саме англійська гра "футбол" - Примітка автора), що застосовувалися до тих пір, поки м'яч, копаний без перерви й заміни, одного дня заслужено таки закінчив своє існування.

Багато з тих, хто на "Бенчерівці" побачили перший раз футбол, **через деякий час пізніше** вступали до справжніх футбольних команд, організованих у гімназії - "Блакитних" та "Червоних", з яких був сформований незабаром спортивний клуб "Погонь" у Стрию. Тоді знайшлося більше м'ячів, хоча саме той перший зробив таки свою справу й змінив уподобання і командні ігри, що раніше використовувалися.

Шварц Леон - інспектор Державної поліції, перший воротар стрийської "Погоні" у 1907 р. "

Таким чином, ствердження у деяких сучасних друкованих виданнях, що коли тоді хтось спитав у студентів, що то за гра така, ті відповіли, що це "фусбаль" (тобто з нім. *Fußball*) - хибне й вигадане, бо як бачите нічого цього у спогадах Л.Шварца немає. Та й то добре, що ніхто з цього "фейлетону" й гадки не мав приписати це дійство офіційному народженню футболу в Стрию.

Далі вже є не спогади, а більш точна інформація, що 15 травня 1904 року цісарсько-королівська Окружна шкільна рада звернулася до міської ради Стрия з проханням розглянути на найближчому засіданні питання про виділення земельної ділянки, де могли б займатися, принаймні, 4000 дітей з народних шкіл і гімназії міста, поділених на групи за віком і статтю, забезпечити обгородження і облаштування парку, а також придбати духові музичні інструменти для оркестру - бо без музики ж ніяк. А вже 28 червня магістрат надав ділянку у 10 моргів (більше 5 га) біля залізничного мосту на так званому Руніу - оболоні Ринь, що над річкою Стрий (це зараз поряд із міським стадіоном "Сокіл" - Примітка автора), поруч вулиць Йоахіма Лелєвеля (нині вул. Заньковецької) та неіснуючої вже вул. Надбережної - саме там, де на полянах поблизу річки ще з 1902 року учні гімназії грали в крикет. Тут і розпочали облаштувати парк для занять молоді фізичною культурою, а вже 23 листопада вирішено було побудувати накриття, складські приміщення й веранду на 800 осіб (це напевно мається на увазі якісь трибуни або приміщення для перевдягання - Примітка автора).

Керівництво і нагляд за всіма роботами взяв на себе барон Юліан Бруницький (1864-1924), а нівеліруванням місцевості,

39

IX.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Stan zdrowotny był w ubiegłym roku szkolnym w zakładzie pomyślny. Oprócz jednego wypadku duru brzuszkiego nie było zresztą żadnych zakaźnych chorób między młodzieżą gimnazjalną.

W bursach mieściło się 79 uczniów, mianowicie 46 w Bursie polskiej im. Adama Mickiewicza, a 33 w Bursie ruskiej.

Oprócz gimnastyki udzielanej w zakładzie w liczbie 12 godzin tygodniowo, odbywały się dla młodzieży osobne ćwiczenia fizyczne na wolnem powietrzu.

W zimie korzystała młodzież ze ślizgawki, a z nastaniem cieplejszej pory roku uczęszczała na wycieczki poza miasto i oddawała się zabawom towarzyskim lub innym ćwiczeniom fizycznym w obecności nauczyciela kierującego. Najwięcej uprawiano grę w piłkę (Partie ball), foot ball, krikiet, krokiet, lawn tennis, oprócz tego odbywano ćwiczenia rządowe według najprostszycich zasad, wyłożonych w podręcznikach Związku Tow. sokolich. W ogólności starano się o wybór takich zabaw i ćwiczeń, które obok celów fizycznych uwzględniają korzyść etyczną.

Wycieczki odbywają się w porze pogodnej prawie codziennie po południu; chodziła na nie głównie młodzież klas niższych. Miejscem gier i ćwiczeń były polanki w pobliżu rzeki Struj na t. z. „Ryniu“.

W zimie korzystała młodzież ze ślizgawki, a z nastaniem cieplejszej pory roku uczęszczała na wycieczki poza miasto i oddawała się zabawom towarzyskim lub innym ćwiczeniom fizycznym w obecności nauczyciela kierującego. Najwięcej uprawiano grę w piłkę (Partie ball), **foot ball**, krikiet, krokiet, lawn tennis, oprócz tego odbywano ćwiczenia rządowe według najprostszycich zasad, wyłożonych w podręcznikach Związku Tow. sokolich. W ogólności starano się o wybór takich zabaw i ćwiczeń, które obok celów fizycznych uwzględniają korzyść etyczną.

Wycieczki odbywają się w porze pogodnej prawie codziennie po południu; chodziła na nie głównie młodzież klas niższych. Miejscem gier i ćwiczeń były polanki w pobliżu rzeki Struj na t. z. „Ryniu“.

Зі звіту дирекції гімназії Стрия за 1904 р.

розміткою стежок, газонів і майданчиків займався інженер Гассман.

Що ж до стрийської гімназії, то за звітом її дирекції 1904 року (Sprawozdanie dyrekcji c.k. Gimnazjum w Stryju za rok szkolny 1904), фрагменти якого наведені на попередній сторінці, тут серед занять гімнастикою число ігор поповнили крикет, теніс та футбол під керівництвом вчителя Владислава Пікузінського (Wladislaw Pikuziński). Зробимо дослівний переклад головних для нас цитат з сторінки 39 цього звіту:

"Окрім гімнастики, яка надавалася в закладі 12 год. щотижнево, відбувалися для молоді індивідуальні фізичні тренування на свіжому повітрі... з настанням теплішої пори року брали участь в прогулянках поза містом і віддавали себе забавам товариським або іншим фізичним тренуванням в присутності вчителя-керівника. Найбільше займалис: **футболом**, крикетом, теннісом. Окрім того проводилися заняття за звичайними вказівками з підручників Зв'язку Товариства Соколів...

...Місцем ігор і тренувань були поляни поблизу річки Стрий, на так званому "Риню".

Потрібні для ігор предмети надавав заклад за рахунок зібраних для цього коштів, які постійно поповнювалися... Забавами керував заступник вчителя Владислав Пікузінський".

До того ж, зі сторінки 6 цього звіту також відомо, що вчителем над-

B.) Do nauki przedmiotów nadobowiązkowych.			
1.	Franciszek Fryz j. w.	spiewu	4
2.	Jan Halagarda j. w.	hist. kr. rodz. w kl. IVa IVb VII. VIII.	4
3.	<u>Julian Kostecki j. w.</u>	<u>gimnastyki</u>	12
4.	Witold Kurkowski	jęz. francuskiego	4

З переліку вчителів звіту дирекції гімназії Стрия за 1904 р

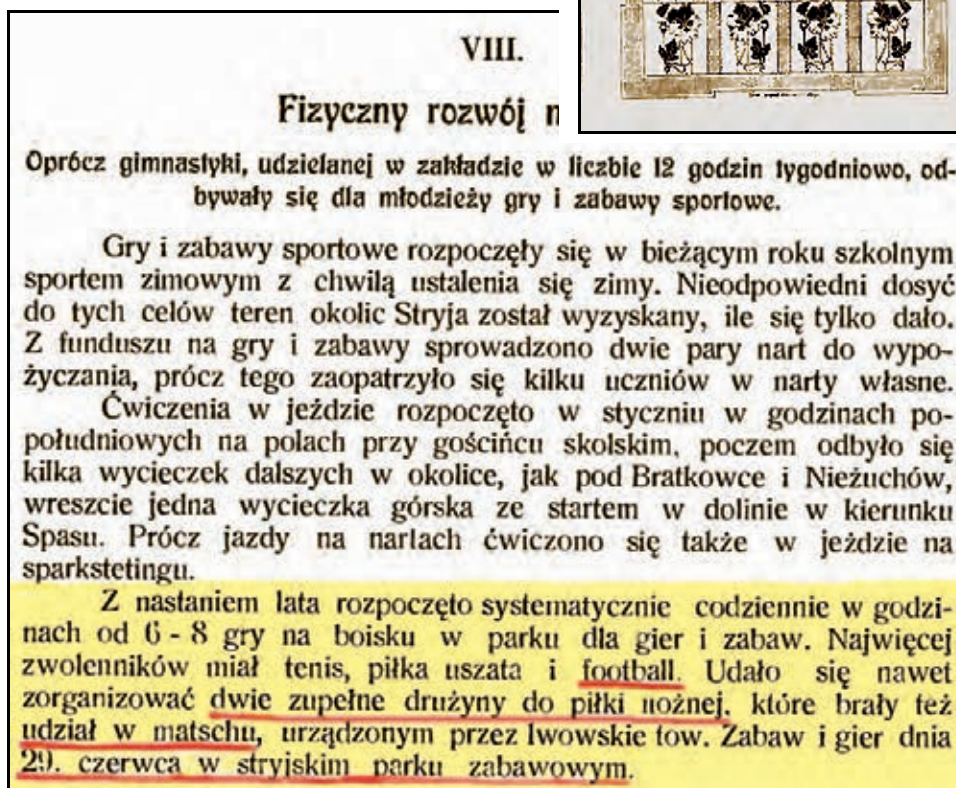
обов'язкового предмету - гімнастики - цього року був Юліан Костецький (Julian Kostecki) - по 12 годин щоденно (в 6 відділеннях).

Отже документально доведено - [про футбол в Стрию знали вже 1904 р.](#)

У лютому 1905 року територію парку було обкопано глибоким ровом, а 30 квітня окружний староста Щуровський видав розпорядження: "призначити керівника і виділити йому кілька осіб на допомогу, які б у певні години керували заняттями гімнастикою, іграми і забавами усіх груп шкільної молоді... залучити постійного управляючого та доглядача парку, а також вирішити питання шкільного оркестру під опікою... п.Хана".

Впродовж літа 1905 року впорядкування парку для шкільної молоді було завершено й було вирішено парк віддати до вжитку. Він мав досить значні розміри - 200x300 м. Тут розмістилося стрільбище, тенісні корти, кегельбан та декілька майданчиків для ігрових видів спорту. **Футбольного поля начебто тоді ще не було** (скоріш за все, воно просто було недобудоване, бо планувалося за проектом, адже бажаних тут погнати м'яча було досить багато. Урочисте відкриття відбулося наприкінці вересня (зверніть увагу, що в ці роки ще цей парк ніякої назви не мав і про назву "парк Йордана" мова піде далі - Примітка автора). І ось восени 1905 року до Стрия переїхав зі Львова вчитель математики

Зі звіту дирекції гімназії Стрия за 1906 р.

Skład grona nauczycielskiego	
w r. szk. 1906.	
1.	Dolnicki Julian, dyrektor, członek Rady szkolnej okręgowej.
2.	Błażek Bolesław, nauczyciel, kierownik zabaw i wycieczek młodzieży, gospodarz V a, uczył mat. w III b, V a, VI a, VIII, fiz. IV c, proped. VII, VIII tyg. godz.

20.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

професор **Болеслав Блажек** (Boleslaw Blažek), який раніше викладав у III-ій гімназії Львова. Він і став керівником забав і прогулянок у місцевій гімназії, а так як він був знайомий у Львові з футболом у клубі "Лехія" та, до того ж, був серед засновників і організаторів Товариства Забав Рухових (ТЗР) у Львові, то й почав прививати любов до футболу учням стрийської гімназії. Однак, ствердження у деяких друкованих виданнях, що це начебто за його ініціативою в місті був відкритий такий же, як у Кракові спортивний парк (надалі більш відомий як парк Г.Йордана на честь краківського лікаря, який пропагував спорт і виступав ініціатором будівництва подібних об'єктів), виявляється неправдоподібним.

А ось першим документом, що свідчить про саме народження футболу в Стрию, тобто про перший задокументований футбольний матч - є звіт тієї ж гімназії за навчальний рік 1906 (Sprawozdanie dyrektu s.k. Gimnazjum w Stryku za rok szkolny 1906). Фрагменти його наведені на попередній сторінці, де вказано саме наступне в розділі "Фізичний розвиток молоді" на сторінках 59-60:

"Окрім гімнастики, щоденно в закладі, з урахуванням 12 годин щотижнево, відбувалися для молоді спортивні ігри та забави... З настанням літа, розпочато систематично щодня о 6-8 годинах, ігри на полі в парку для ігор і забав. Найбільше прихильників має теніс, "м'яч вухатий" і football. Вдалося навіть організувати дві повні футбольні команди, які брали участь у матчі, який був організований через львівське тов. Забав і ігор 29 червня в стрийському парку забав..."

Болеслав Блажек".

Автором тексту цього розділу був, як бачите, саме Болеслав Блажек, інформація про якого наведена в цьому ж звіті на сторінці 31 у складі вчителів гімназії як про керівника 5а класу та викладача математики у 4-х класах та фізики у 3-х класах. Саме через його зв'язки з відомим у ті часи в Галичині Товариством Забав Рухових (ТЗР) у Львові і вдалося організувати цей матч. Деякі сучасні "дослідники" футболу, щоб збільшити значення саме мешканців Стрия у проведенні першого матчу в цьому місті, усіяко замовчують цей факт і, не довго розмірковуючи, іменують команди "блакитними" та "червоними", начебто за кольором футболок, у які були одягнені гравці (без жодного документального підтвердження цього, очевидно запозичивши з фейлетону Леона Шварца, наведеного на початку нашої розповіді). Але насправді все було зовсім інакше.

А що ж то був за **"матч 29 червня"**? Справа в тому, що саме цього дня до Стрия зі Львова, на запрошення професора Б.Блажека, прибули спортсмени львівського Товариства Забав Рухових (ТЗР) (представники одразу трьох клубів - "Чарні", КГС IV-ої гімназії та "Лехії") з метою пропаганди легкої атлетики та футболу. Львівську делегацію у кількості 33-х осіб очолювали керівники львівського ТЗР Кароль Хорнунг і Казімеж Хемерлінг. Після показової демонстрації місцевим мешканцям набутого ними вміння грати в футбол, львівські гості провели тут показовий матч між собою (КГС - "Лехія" - 5:0), а потім після легкоатлетичних виступів вже команда "Чарні" дала урок гри у футбол збірній команді місцевої гімназії. Очевидно, що гравці створеної команди Стрия хоч якось та були, все ж, знайомі з правилами тієї гри, в яку їм запропонували грати, і назву її вже знали. Відомо, що гра тривала лише 25 хвилин, але й цього вистачило львів'янам щоб тричі поцілити у ворота стриян, і визначний в історії футболу цього міста матч вони програли з рахунком - 0:3.

Таким чином, немає жодного протиріччя щодо

дати народження футболу в Стрию саме 29 червня 1906 року.

Деякі сучасні історики також, чомусь, визначають, що основу стрийської команди склали учні IVa (чи Va) класу, де Блажек був класним керівником, але до них долучилися й футбольні ентузіасти з інших класів гімназії. Насправді, й цьому немає жодного документального підтвердження, до того ж, як ми бачимо з вищенаведеного, Блажек мав, окрім основної посади вчителя, ще й загальну посаду керівника забав і екскурсій молоді. Тому йому краще було знати кого залучати до збірної команди гімназистів. Хтось ще й визначив, що чомусь, їх середній вік складав десь по 16 років (?). Є навіть фото цих гравців, яке наводиться. Відомо, що першими гравцями, що виступали у цих командах, були: **Кароль Обермаєр** (Karol Obermayer), **Бенедикт Вагнер** (Benedykt Wagner), **Едвард Йоханн** (Edward Johann), **Леон Шварц** (Leon Schwarz), **Станіслав Івашко** (Stanisław Iwaszko), **Вацлав Лепута** (Wacław Leputa), **Лемещак** (Lemieszczak), **Едвард Єнджейовський** (Edward Jędrzejowski), **Марьян Станкевич** (Maryan Stankiewicz), **Францішек Літинський** (Franciszek Lityński), **Зигмунд Вассераб** (Zygmunt Wasserab), **Тадеуш Кручек** (Tadeusz Króczek), **Еліаш Шюшман** (Eliasz Süßmann), **Юзеф Савіцький** (Józef Sawicki), **Станіслав Позняк** (Stanisław Późniak), **Станіслав Щедівий** (Stanisław Szediwy), **Штефан Тхужницький** (Stefan Tchórznicki)...

Збірна команда гімназії Стрия. 1906 р. (в центрі в головному уборі Б.Блажек)

Дехто з авторів сучасних друкованих видань, не дуже переймаючись істиною, до цього складу долучає і **Єжи Місінського** (Jerzy Misiński), але той тоді мешкав у Львові, й був членом КГС, а у Стрию з'явився вже восени цього року. Повна інформація про цього видатного футболіста Галичини тих часів, а також - спорторганізатора і фахівця, була запозичена з тієї ж ювілейної книги до 35-річчя "Погоні" Львів (сторінка 351), наведена в останньому томі цього видання у розділі "Видатні особистості футболу" глави "Довідкові матеріали".

Після цих подій, вже наступного року, під впливом минулорічних вражень від візиту львів'ян у місті та з ініціативи Є.Місінського, який переїхав до Стрия зі Львова, вже напочатку нового 1907/08 навчального року діяльність найактивніших ентузіастів спорту з викладачів і учнів гімназії втілилась у заснування першого в місті спортивного клубу в Стрию. Був створений "**Стрийський Клуб Гімнастичний**" (СКГ, з польської - Stryjski Klub Gimnastyczny). Про це трічі вказується у ювілейній книзі до 35-річчя "Погоні" Львів: вперше - на сторінці 31 (текст наведений тут на ілюстрації - **Примітка автора**),

Місінський Єжи

Dzięki tej wycieczce już w tym roku grono miejscowych zapaleńców przystąpiło do pracy nad stworzeniem klubu sportowego w Stryju. Tak to powstała, za przykładem Lwowa, w r. 1907 „Pogon” stryjska, po dzień dzisiejszy pozostająca w ścisłej współpracy z nami, jeden z czołowych klubów prowincjonalnych Małopolski Wschodniej.

З книги "Pogon" Lwów 1904-1939. Księga miatkowa"

вдруге - на сторінці 351 в інформації про Є.Місінського: **"...До року 1906 член КГС - восени переїжджає до Стрия. Застаючи там шкільні футбольні команди, організує з них восени 1907 року Стрийський клуб спортивний "Погонь"..."**. Та втретє - на сторінці 369 у підпису до спогадів Л.Шварца **"перший воротар стрийської "Погоні" у 1907 р."**.

Тобто, чітко встановлено, що перший спортивний клуб у Стрию був заснований саме 1907 року, хоча й на основі команд стрийської гімназії, про матч збірної яких 1906 року наведено вище. Та, очевидно, комусь дуже захотілося додати хоча б на рік більше існуванню своїх улюбленців. Навіть 1931 року відсвяткували 25-річчя стрийського клубу, про що свідчить наведений тут

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

фрагмент ювілейного фотомонтажу. Та й то добре, що хоча б раніше не відсвяткували, наприклад, появу у одного з гімназистів справжнього футбольного м'яча - тобто 1904 р.

З перших же днів існування цей клуб (а в деяких сучасних виданнях він іменується як Студентський Клуб Спортовий (СКС) - **Примітка автора**) встановлює тісні зв'язки з львівським клубом "Погонь". На його за-

Фрагмент ювілейного фото до 25-ти річчя СКС "Погонь" Стрий 1931 р.

прошення футбольна команда клубу виїжджає до Львова, де 6 жовтня відбувся її дебют на міжмісцевому рівні проти другого складу "Погоні". Однак початківці цього іспиту не витримали й солідно програли - 0:7 (через те, що цей матч, як і попередній відноситься до категорії міжміських матчів, то повна відома інформація про нього, як і про наступні, про які тут буде вестися мова, викладена в підрозділі "Міжміські товариські матчі у Галичині" цього розділу - **Примітка автора**).

А що ж наш парк шкільної молоді? Як і все, що потребує постійного нагляду, без такого почав занепадати. 10 листопада 1908 року голова опіки над парком звернувся за фінансовою допомогою. Ось, що писалося про ті часи в спортивних виданнях: ["park zabawowy im. dr Jordana", o wymiarach 300 x 200 m, w którym znajdowały się m.in.: strzelnica, korty tenisowe i kręgielnia. Inicjatywa dr Jordana wywarła wpływ na ponowne zainteresowanie się grami i zabawami na wolnym powietrzu..."](#), з чого вже стає відомо, що парк 1908 року таки мав назву парку забав імені Йордана. Хоча знову ж, жодного натяку на існування у парку справжнього футбольного майданчика встановлених правилами гри розмірів із потрібними розмітками так і немає.

Розгромна поразка СКС Стрий 1907 року у Львові не завадила стрийським фанатам футболу продовжувати побудову свого клубу. Вже наступного 1908 року, за підтримки Стефана Шедівого, а також ще й Єжи Місінського, на зборах учнів і вчителів гімназії цей перший стрийський клуб вирішено було перейменувати в **Стрийський спортивний клуб "Погонь"** (з польської - Stryjski klub sportowy "Pogoń"). Чому саме "Погонь"? Звісно, що взірцем для стрийської молоді був саме львівський "старший брат", хоча дехто вважає, що цей клуб став начебто філією (як зараз кажуть - "фарм-клубом") львівської "Погоні". До речі, команда ССК "Погонь" цього року приїжджала до Львова, й 24 травня зустрічалася з командою "Погонь-3" та знову поступилася "старшим братам" - 2:8.

Емблема "Погоні" Стрий

СКС "Погонь" Стрий в 1908 р. (зліва направо): стоять - Х.Схенк, Е.Ванке, Ф.Шихлінський, Е.Єнджейовський, З.Вассераб, професор А.Лукасевич, Є.Місінський, К.Обермаєр-Огінський, Ф.Літинський, Р.Йоханн; сидять - С.Тхужніцький, Л.Шварц і Т.Кручек

Відома світлина цієї команди саме 1908 року, тренував яку професор **Антоні Лукасевич**. Це був клуб, членами якого у більшості були гімназисти, і кольори собі він обрав синьо-червоні. Є можливість назвати декого з гравців, які входили цього часу до клубу крім тих, що були переліковані вище: **Рудольф Йоханн, Леон Равський, Еугеніуш Сьокало, Владзімеж Щуровський, Хенрик Схенк, Едвард Ванке, Франц Шихлінський.**

За цей рік відомі три матчі команди цього клубу: крім вказаного вже матчу 24 травня у Львові, 18 червня вдома обіграла "Корону" з Самбора (4:0), але 18 жовтня у Самборі програла (2:4).

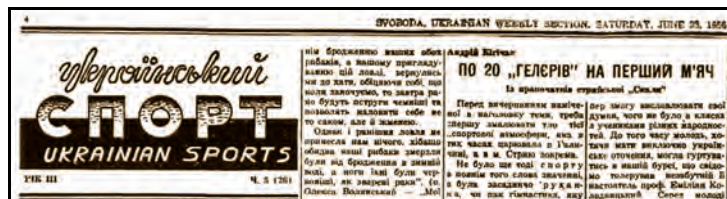
У ці часи перші кроки у футболі робили й студенти української національності в гімназії Стрия, де ще з 1907/08 року були створені утравістично-паралельні класи, саме в яких гуртувалися українці. Того часу тут гімнастику, як побічний предмет, викладав по сумісництву математик професор Вайцович (тут і далі інформація щодо запровадження спорту в Стрию серед українців запозичена з спогадів емігрантів, надрукованих у тижневику "Svoboda" (Свобода), що друкувався у Нью-Йорку (США), в якому у 50-х роках існувала рубрика "Український спорт" - Примітка автора). Ось як про це у двох із номерів цієї газети розповідають ветерани стрийського футболу А.Кігічак і М.Соловій:

Пізнавальна інформація:

Андрій Кігічак

По 20 "гелерів" на перший м'яч

Із прапочатків стрийської "Скали"

Рубрика "Український спорт" з газети "Свобода" Нью-Йорк (США)

...Не було ще тоді спорту в повнім того слова значенні, а була засадничо "руханка", чи пак гімнастика... Місто Стрий не мало до року 1907/8 української гімназії, аж щойно від згаданого року потворено утравістично-паралельні класи, що... були згуртовані українські ученики... Отже, коли в тих часах в гімназії поза "гімнастикою" нічого іншого не було, то в тому часі в місцевому нашому "Соколі" поза руханкою... молодшим, залишалися на потіху поза гімнастикою ще "гри та забави", які улаштовувала гімназія кожної суботи по пополудні в місцевому парку ім. д-ра Йордана... Отже, в тих то "грах і забавах" у тому часі появляється перший м'яч, власність польської групи... Але вертаймося до нашого "футболу", бо вже на найближчу суботу і наші старші ученики прийшли зі своїм м'ячем. Не була це легка справа: м'яч коштував тоді 5 корон, що на учнівські бюджети було високою сумою... але, як згодом виявилось, старші ученики зібрали між собою по "шустці", і пішли слідом поляків (за брамку служили їм зложені у приписаній віддалі учнівські блюзи). Почалася "копанина"...

А коли згодом здобулись на власний і колеги жидки, то їх "старозаконні" батьки, коли виходили у суботу у парк і задивилися на нову гру, з невдоволенням казали: "Ну що то за забави, пощо таке біганина? Та тут можна нога зломати". Почалася тоді спільна акція всіх батьків проти "футболу". Правда, проф. Вайцович, інтервенював в магістраті, як у власника площі, в справі побудування брамок, та магістрат закрався браком такої витрати у бюджеті. Але однієї суботи таки стояли готові брамки, які вициганив від батька молодий Мондшайм, батько якого був власником тартаку на Слобідці.

"Футболівок" ніхто не має, інколи, щоб вдома не було цвантур за черевики, то копали правою, а інколи й обома ногами "на босака", але згодом кожний десь добув імпровізовані, а згодом (багатші з дому) і предиві "футболівки"... І не було змагань, а так собі кожна група "копала" до одної брамки "венгерку". Але коли роз'їхались на ферії (вакації), то де було двох-трьох учеників, то вже робили м'яч з клоччя, добирали пастушків чи товаришів-неучеників, і "фотбаль процвітає".

Трохи згодом поляки роздобули светери й інший виряд, а це коштовна річ, а там охрестили свою дружину чомусь з-литовська "Погонь"...

Тижневик "Svoboda" 23.06.1956 р. - Ukrainian weekly section - Нью-Йорк (США) (рубрика "Український спорт" №5 (26)), на с.4

Від "Січі" до "Скали"

...Початків "праісторій" клубу копаного м'яча "Скала" в Стрії шукати треба ще в роках 1908-1909. Ми, гімназійні учні 2-ої і 3-ої класи в Стрії, започаткували новий напрям в українському спорті... наші очі блистіли, коли дивились на "тренінги" або змагання польських футбольних команд "Погоні" з її запрошеними гостями. В часи, коли наш спорт копаного м'яча почав ставити перші свої кроки в Стрії - український футбол у нас в Галичині був ще взагалі в "пеленках". ...Та ще такі хлопці наші пішли "копати" до спортового парку "Йордана" за місток, не маючи "правдивого" м'яча, почали "тренувати" на гімназійному подевірі... За м'яч служив нам клубок зі шматинок, а найчастіше з панчіх наших мамів. З часом через якийсь рік, склались ми по "20 гелерів на перший м'яч", як пише А.Кігічак, і пішли до парку Йордана, де на тренінгах на "одну браму, очевидно на малих грищах, намагались переводити в діло поволі й частинно "всю філософію" копаного м'яча, підглядаючи й по змозі наслідуючи польську "Погонь"..."

Мгр. М.С-ій, б. грач Укр. Футб. Клубу "Скала" в Стрії

тижневик "Svoboda" - Ukrainian weekly section за 28.07.1956 р. - Нью-Йорк (США) (рубрика "Український спорт" №6 (27)), с.4

З рубрики "Український спорт" з газети "Свобода" м.Нью-Йорк (США)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Як бачите тут мова вже йде не тільки про футболістів української національності, але й з єврейського середовища. Поляки з "Погоні" після тренувань забирали з поля ворота і ховали їх до господарчого будиночку, а завдяки саме євреям (батьку молодого Мондшайма) у цьому парку на майданчику з'явилися постійні ворота, що на той час мало велике значення. До речі, випадок із Мондшаймом, який був власником тартаку на Слобідці, унікальний, адже більшість батьків були вороже налаштовані до захоплення своїх чад. Не на користь юним футболістам прийшла і звістка з Праги про загибель воротаря однієї з тамошніх команд, в якого влучили важким м'ячем фірми "Грегорі". Після цього випадку використання м'ячів такого гатунку заборонили. Та переконати батьків у безпечності гри у футбол ще не вдавалося довгий час..

Вже 1909 року стрийська "Погонь" взагалі здивувала багатьох. У жовтні в цьому місті проводився турнір за "нагороду любителя спорту" - **приз Людвіка Влодка** (Ludwik Włodek) - діяча місцевого клубу "Погонь". У цих змаганнях прийняли участь 3 команди - крім місцевої "Погоні", до Стрия прибули 10 жовтня львівська "Погонь-3", а 31 жовтня - львівська "Лехія". У результаті двох перемог (над "побратимами" - 4:0 та над "Лехією" - 3:1) стрийська "Погонь" була визнана переможцем турніру, й одразу симпатії міських шанувальників футболу до неї значно зросли, і також і вболівальники з інших міст також визнали якісну гру цієї команди.

Людвік Влодек

місця	команди	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Погонь" Стрий		3:1	4:0	2	2	0	0	7:1	4
2	"Лехія" Львів			1:0*	2	1	0	1	2:3	3
4	"Погонь-3" Львів				2	0	0	2	0:5	0

* Гра 16 жовтня "Лехія" – "Погонь-3" не відбулась і перемогу 1:0 (за неявку) присудили "Лехії"

Серед гравців основного складу "Погоні" цього року з'явилися новачки: **Каша, Марціняк, Скочиляс, Бляткевич, Ліншайд та Собольтя**. Відомі результати ще 5 міжміських безпрограшних матчів стриян (лише одна нічия): 6 червня на виїзді з "Короною" Самбір (0:0), 13 червня вдома перша перемога над львівською "Погонню-3" (2:1), а потім вже восени, 12 вересня, перемога над станиславівською "Реверою" аж 3:0, 19 вересня у Львові в матчі-реванші знову перемога над "Погонню-3" (4:2) та 26 вересня ще в одному матчі-реванші вже над самбірською "Короною" (3:0). Як бачите - значний прогрес за два роки існування клубу, в якому вже було аж 6 футбольних команд.

Футбольна команда СКС "Погонь" Стрий 1909 р.

А у стрийській гімназії, як нам відомо, мішаній, де навчалися діти усіх національностей, тамтешні учні-українці (а таких там було чверть з усіх) також долучилися до участі у створеному в місті клубі "Погонь". Пік популярності цього клубу припав на сезон 1909/10 років, коли він налічував, уявіть собі, 272 активних футболіста, які були об'єднані у 25 команд. Якщо проаналізувати їх склади за національною ознакою, то звісно, в них більшість була за поляками, потім йшли євреї, але й українців вистачало.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Одна з команд мала назву "**Бель**" (з польської - "Biel"), її капітаном був тоді 13-річний **Юзеф Гарбень** (Jozef Garbien) - видатний гравець польського футболу часів між світовими війнами. Він 1909 року сам створив цю команду і був її капітаном. Грав він тут до 1914 р. включно, поки не переїхав до Львова (з 1916 р. там він грав в "Погоні" Львів).

Та Стрий нічим не відрізнявся від Львова й у ньому теж почали створюватися клуби за національними ознаками. Вже 1910 року тут були спроби створити організацію єврейського спорту. Ініціатором створення такого клубу під назвою "**Гакоах**" (у перекладі - "**сила**") й футбольної команди при ньому, була саме група студентів місцевої гімназії. Серед них були у майбутньому досить відомі особистості - як **Алерганд**, **Енде Фінк** і **Френкель**. Клубними кольорами у них були синьо-білі. А перший свій матч команда цього клубу, звісно, провела з командою клубу "Погонь" в червні, вже на своєму майданчику, але поступилися - 0:2.

Гарбень Юзеф

Футбольна команда СКС "Погонь" Стрий 1909-10 рр.

В листопаді цього року повинен був проведений другий турнір за "нагороду любителя спорту" (приз Людвіка Влодка). За умовою фундатора, у цих змаганнях повинні були взяти участь виключно лише учнівські чи студентські команди. погодилися прийняти участь другі команди львівських клубів "Погонь", "Чарні" та "Лехія", але ніде ніякої інформації щодо результатів немає, то ж очевидно - щось завадило їх проведенню.

Вже 1910 року є інформація, що у стрийській гімназії викладав професор **Іван Вахнянин** - громадський діяч, один із засновників товариства "Січ" у Стрию, уродженець Сеняви Ярославського повіту Коронного краю Галичини та Володимирії (21.06.1847 р. - 5.02.

1909 р.). За його сприяння почалося зацікавлення футболом у середовищі української молоді. Деякі сучасні дописувачі історії футболу мешканців Галичини української національності (а в ті часи це русини - **Примітка автора**) скаржаться на нестачу жодних офіційних документів про українську команду у Стрию, тому, начебто нічого не залишається як трохи щось і домислювати. Ми, все ж, спробуємо відділити "мухи від котлет" і загостримо увагу на деяких, напевно ж, бажаних декому вигадках. Більшістю стверджується, що група студентів української національності, яка вчилися в II та III класах гімназії, та не змогли знайти спільну мову з польськими студентами з клубу "Погонь", вирішили створити свій український клуб. Але спочатку вони, як

До клубу "Погонь" 1910 року входило 20 команд, у яких було задіяно 270 учнів. А перша команда цього року вже традиційно зустрічалася зі львівськими командами, але відомі результати 10 матчів свідчать, що рівень її гри, на жаль, не підвищився. Вона прогала львівським командам: першій ЛКС "Чарні" 25 вересня у Львові - 0:8, "Чарні-Ресервес" 19 червня у Львові - 2:5 та "Чарні-Юніорс" 29 травня вдома - 0:2. Лише одного разу перемогла "Чарні-Ресервес" 5 травня вдома - 2:0; з першою ЛКС "Погонь" 16 травня вдома - 0:2, 26 травня у Львові - 0:6 та "Погоні-2" двічі вдома 10 квітня і в гостях 17 квітня з однаковим рахунком 1:2; першій ЛКС "Лехія" у Львові 6 червня (технічна поразка), але вдома 2 жовтня все ж перемогла - 2:0.

Гімназисти з гравцями "Погоні" на заходах місцевого "Сокола"

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

ми вже знаємо, навіть м'яча не спроможні були купити. Ще за спогадами Мирона Соловія (із того ж джерела), начебто, весною 1911 року **"зорганізувалися ми вже у постійну "дружину", створюючи клуб, який назвали "Український Спортовий Клубок "Січ" у Стрії..."**, що підтверджує - у місті за сприянням І.Вахнянина та товариства "Січ" гімназистами української національності було створено **"Український Спортовий Клубок (УСК) "Січ", "... "Січ" зростала в силу, а маючи з бігом часу вже "вишколених" гравців, вийшла з "тренінгів" на одну браму-ворота. І могла дозволити собі вже на товариські змагання, т.зв. "венгерку" з рівнорядними дружинами "чужих клубів". Як спортивний одяг, кожний гравець мав свою власну, звичайно білу, сорочку, свої цивільні черевики та придбані синенькі штаниці. До розгрівок на головному, правдивому грищі управа парку, головою якої був проф. д-р Пйонтек, нашої січі ще не допускала... ..нашим меценатом, в розумінні моральним і матеріальним, став о.Остап Нижанківський, парох Нежухова, біля Стрії... Перша дружина "Січі" у нових синьо-жовтих дросях і футболках, придбаних на гроші нашого покровителя-мецената, почала вправляти надобре. Під змілим керівництвом першорядного футбольного техника, чільника нападу Стаха Паращак, вона вже в скорому часі присвоїла собі всякі "тріки" футбольної тактики і техніки... "**

Хоча в ті часи здебільшого команду цього гуртка (за львівськими газетами) іменували просто "УСК". Це дехто з істориків пояснює тим, що частина населення Стрії недружелюбно сприймала цю назву, що асоціювалася з козацькою добою та визвольною війною під проводом Б.Хмельницького. Частенько чулися на матчах лайливі вигуки, а часом і до сутичок доходило. І начебто, тоді на перший план висувався гравець "Січі" Дмитро Мачалаба ("Дмитрунь" - так його усі звали) - селянський син із Великі Дідушичі, який при лагідному характері, відрізнявся відвагою й неабиякою силою. Ось як про це "згадує" ще один ветеран УСК Юрій Герасимів:

- "Січовики", провоковані шумовинням, серед якого була й польська шкільна молодь, наступом відбивалися від авантюристів, а тоді зав'язувалися справжні баталії в рукопашних бійках. Тут власне мав поле для попису Мачалаба, який безстрашно влітав у саму гущу батарей, бив немилосердно, так би казати по-дідушицьки, вихопивши і забезпечивши себе якоюсь ломакою з рук першого ліпшого нападника. Само прізвище Мачалаба - то вже вносило страх і респект на різнене шумовиння. І коли часом вибухла бійка, а Мачалаби не було, то вистарчало, як хтось крикне "Мачалаба - бий", а частіше - "вали", то батарея подавалася в розтіч".

Перші матчі "Січ" проводила із однією із молодших команд "Погоні" або з такими ж, як і вона, "дикими" (неофіційними) командами. Та згодом налагоджуються перші контакти з львів'янами - 21 травня у Львові з третьою командою місцевого УСК (5:8) та 22 жовтня, вже у Стрию, з львівською УСК (1:4). З львівської преси відомі гравці УСК "Січ": **Леон Шварц, Олексій Гусак, Нижанківський І Степан-Андріан, Нижанківський П Нестор, Богдан Лотоцький, Юке Фогель, Віктор Коваль, Осип Ярема, Станіслав Паращак, Олександр Соловій, Володимир Федорак.** До того ж, у матчах 1911 року грали також **Блискун Микола, Гнатів Йосафат, Левицький Юліан, Николишин Микола, Тивонович Володимир, Мачалаба Дмитро, Хроньовський Михайло та Мінів Олександр.** (вибачайте, але вражає що у цій футбольній команді, начебто виключно українського спортивного клубу значне місце займають гравці Шварц і Фогель - тобто далеко не українського походження, тому вже тут проглядається щось трохи нафантазоване поборниками націоналізму - **Примітка автора**). Також тут, чомусь, відсутні автори наведених вище спогадів - Андрій Кігічак, Юрій Герасимів, а Соловій названий не Мироном, а Олександром (до речі, він підписував свої спогади псевдонімом "М.С-ій" - **Примітка автора**), хоча добре відомо, що ще зо три десятки гравців входили до "резервних" дружин - 2-ої та 3-ої команд "Січі". Та то таке, а головне те, що за короткий проміжок часу таки вдалося закласти підвалини українського футболу у Стрию.

7 жовтня ця команда кидає виклик землякам зі стрийської "Погоні" на майданчику у парку Вільшина (нині - парк ім.Т.Шевченка), де УСК "Січ" поступається значно досвідченішій "Погоні" - 0:5.

До речі, 1911 року "Погонь" Стрий 2 квітня вдома зіграла унічию з "Погонню" Львів (1:1), 7 травня теж у Стрию із "Сяном" Перемишль (5:0) та 14 травня - з Погонню-2" Львів (4:1) А вже восени вони двічі перемогли самбірську "Корону" - 15 жовтня в Самборі (6:0) і 22 жовтня вдома (3:1).

Читаєч, напевно ж, звернув увагу на появу в Стрию вже третього майданчика, де можна було проводити матчі з футболу. Справа у тому, що "Парк Йордана" у ці роки вже прийшов до занепад через нестачу фінансування. У субвенції, що надійшла до магістрату 20 грудня 1911 року про футбол було вказане наступне:

"Закладений у нашому місті парк не відповідає до сих пір своєму призначенню, бо з парку не користалась молодь шкіл народних і виділових, а молодь гімназійна обмежувалась тільки кількома футбольними дружинами, які цілими днями зі шкодою для власного здоров'я і науки цій грі віддаються" (з Діловодства

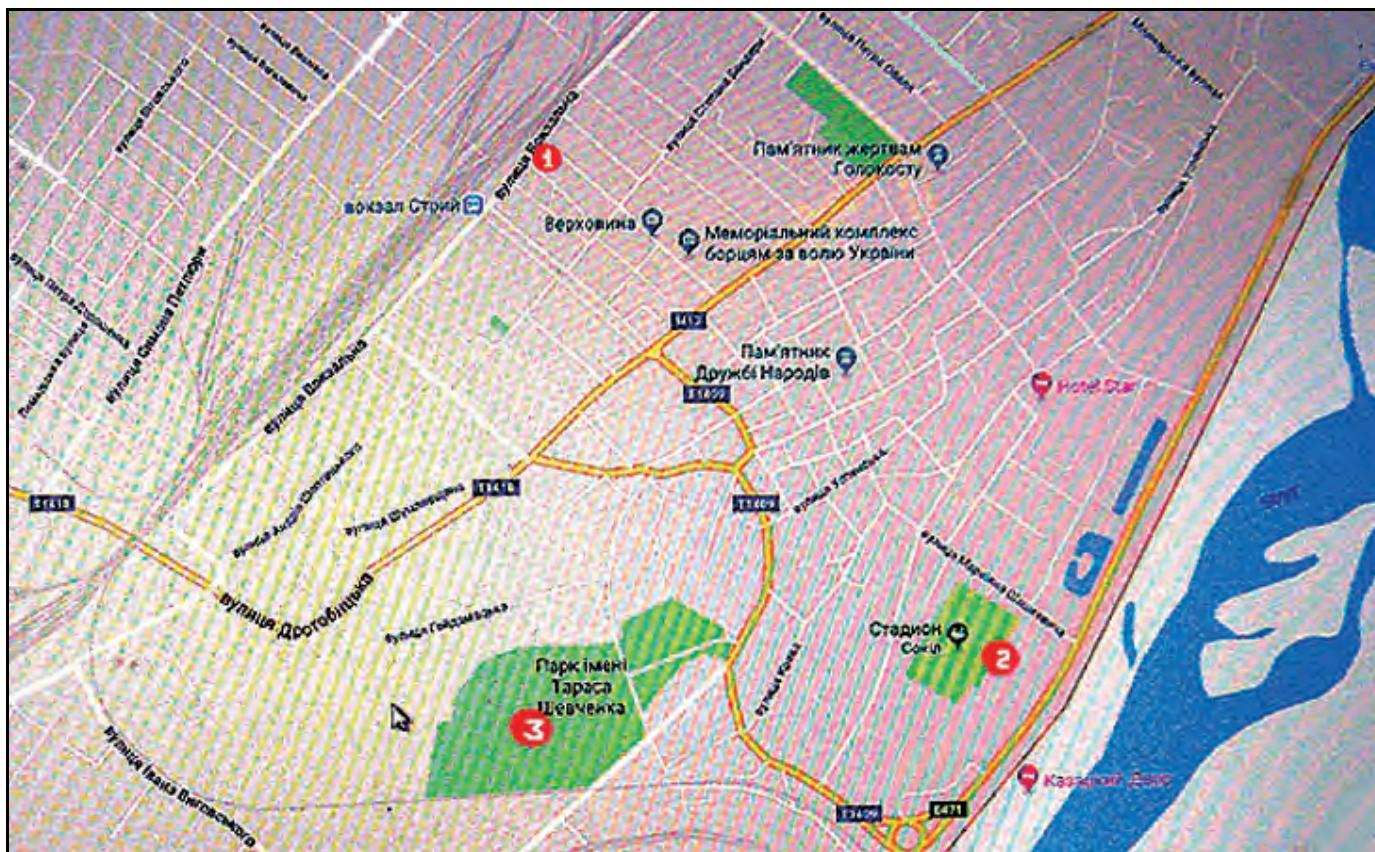

Будинок ГТ "Сокул" у Стрию

Стрийського магістрату 1911 р. - Державний архів Львівської області, ф.1059, оп.1, спр.733, арк.73 - Примітка автора). Ось таке насправді було на той час відношення до цієї гри.

За розмірами цей парк поступався лише Кракову. Щодня він міг прийняти до 1000 учнів. Тогочасні спортивні заняття вимагали музичного супроводу, а інструменти зберігалися у щойно збудованому приміщенні "Сокола" (діяло в Стрию з 1892 року й приділяло особливу увагу фізичному вихованню молоді). Та й український "Сокіл", що зародився 1906 року в Стрию, також орієнтувався на тіловиховний і організаційний напрямки. Тому саме на цій сокільській основі й існував тут спортивний рух, який на тлі

загального нейтрального ставлення до футболу, все ж таки, заохочував до цієї гри шкільну та гімназійну молодь. І при виникненні проблем із місцем проведення занять з футболу й проводилися пошуки нових місць розташування майданчиків для цієї гри.

Фрагмент сучасної карти Стрия з відмітками місць розташування на початку ХХ ст. перших футбольних майданчиків міста: 1- місце забав молоді на Бенчерівці, 2 - парк забав ім.Йордана на оболоні Ринь, 3 - футбольний майданчик в парку Вільшина (нині міський парк ім. Т.Г.Шевченка)

Як і у Львові, колишні стрийські гімназисти, які закінчили навчання, вже не могли виступати за команду своєї гімназії УСК "Січ" Вони вирішують також заснувати своє українське спортивне товариство у Стрию (на зразок львівської "України"). І вже наприкінці 1911 року вони на базі "Січі" починають створювати новий осередок - **"Український спортивний клуб "Скала"**. На початку 1912 року команда стрийського УСК (поки ще не "Скала") почала вже здобувати перші перемоги. Першою жертвою стала саме львівська команда УСК, яка цього разу 21 квітня в Стрию була просто розгромлена (4:0). Крім Станіслава Парацака, у команді виокремлювався від інших старший брат Степана Нижанківського - Нестор. Є інформація що колишній воротар "Погоні" Леон Шварц саме цього часу поповнив лави УСК.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

С.Паращак

Як бачите, назва "Скала" з'явилася не одразу. Можливо згадані вище конфлікти сприяли зміні назви, але український спортивний тижневик "Змаг", що виходив друком вже у 1937-39 роках, в одному з перших чисел вмістив нотатку, що надійшла зі Стрия, у якій автор (В.Кониш) так подав обставини зміни назви українського спортивного клубу 1912 року:

- "Оце їхала наша "безіменна" спортова дружина на змагання до перемиської "Сянової чайки". Амбіції молодих спортсменів не хотіли очевидно й допустити думки, що могли би програти матч. Радили над черемиськими змаганнями, над тактикою то-що. Тоді зривається з місця змагун Паращак і заявляє, що має добру раду на "Сянову чайку": "Належить назвати нашу дружину "Скалою", щоб усі атаки черемиських Черників відбивалися об дружину, як об скалу". Аллявс решти змагунів визначав, що проєктодавець і його проєкт приймаються".

Таким чином, цю назву запропонував один із гравців - Станіслав (Стах) Паращак (кращий на той час у команді, до того ж, він потім навіть декілька років грав у "Погоні" на перших ролях), саме 12 травня 1912 року, коли команда їхала до Перемишля на зустріч із місцевою "Сяною Чайкою". У деяких сучасних виданнях ці слова Паращака перекладені з тодішньої русинської мови на сучасну українську і це виглядає вже так: **"Нам належить назвати свою команду "Скалою", щоб усі атаки суперників відбивалися від наших воріт, як від скелі"** (читачу треба пояснити, що на русинській мові, а точніше "руському языку", українського слова "скеля" не існувало в ті часи на Галичині, а було лише "скала" - Примітка автора).

Ще й Мирон Соловій у своїх спогадах доповнює: **"Тому, що назва нашого клубу "Січ", декого колола в очі, ми змінили її на "Скала", об "твердість" якої мали розбиватись всі наші "футбольні вороги"**.

А ось ще й третя частина з розповіді відомого вже нам своїми спогадами ветерана Андрія Кігачака:

"... Тоді наші, не знаю на чю пропозицію, охрестили нашу - "Скала". З першої дружини залишилися мені в пам'яті тільки три прізвища, а саме: брати Ніжанковські та старший Паращак. Чи Блискун та Мачалаба (тепер у Клівленді) грали в першій дружині, чи у нас в "юньорах", не пригадую, але знаю, що пок. о. Остап Ніжанковський, діяльний на всіх царинах стрийського життя, зафундував першій дружині комплектний наряд, а перші светери (спроваджені з Чех), то були соборно українські, і синьо-жовті, і жовто-сині. І десь 1912 або 1913 р. заграла "Скала" перші офіційні змагання з перемиською "Сяною Чайкою". Але щоб перед гостями не вийшла для браку публіки "кляпа", то устроєно фестон, до чого громадянство звикло, а на афішах заповіджено ще привяність вже тоді доброї Сокільської Оркестри так, що публіка "дописала". "Примусові" глядачі змагань "зм'якли", батьки побачили масу інтелігенції, наших професорів, і перші леди були проломані. Правда, негостинні стріяни не дали гостям виграти, та це й "Діло" написало, що "Сянова Чайка" розбилася об "Скалу". Чи "Скала" їздила на відплатні змагання до Перемишля, - не пам'ятаю, але коли д-р Дмоховський Степан не згадує в своїх цінних спогадах, що "Скала" в Перемишлі "набрала", то все в порядку..."

Тобто, насправді саме 12 травня 1912 року колишні "січовики" провели вперше міжміський матч - у Перемишлі (зараз це місто в Польщі) з клубом української гімназії "Сяною чайкою" і виграли цей матч (2:1). А вже 26 травня у Стрию був проведений іще один переможний для "Скали" матч із командою Перемишля (5:0) у парку Йордана, куди "Скала" вже отримала доступ завдяки тому, що цей матч проводився у рамках першого турніру українських команд Галичини. Зустріч було проведено із запрошенням оркестрів, тому на матч прийшло багато глядачів, в тому числі й заможних громадян та інтелігенції. Ще один матч цього турніру відбувся 2 червня у Львові на фестивалі українських шкіл Галичини, де "Скала" знову перемогла (1:0). Про цей турнір докладно вже велася мова у першому томі цього видання в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Щоби не склалася хибна думка, що цей спортивний осередок був створений юнаками без допомоги дорослих, одразу вкажемо, що значну роль у становленні цього гуртка відіграв **Остап Нижанківський** (24.01.1863 - 22.05.1919 рр.) - священик і композитор, уродженець с.Малі Дідушичі (зараз Стрийського району), постать дуже відома в Стрию, який окрім проповідування слова Божого, ще був талановитим композитором, здібним підприємцем і активним громадським діячем, людиною з прогресивними поглядами на життя. Він виховував трьох синів - Нестора, Степана та Богдана, які грали у командах цього гуртка. Хоча деякі друковані видання визначають, що Нижанківський не міг обіймати посаду першого голови УСК "Січ", хоча напевно - тільки офіційно. Але формально саме він керував цим гуртком, а не якийсь

О.Нижанківський

учень гімназії, що навіть смішно виглядає, бо таким чином абсолютно знецінюється сама система громадських спортивних організацій на Галичині з обов'язковими статутами та їх реєстрацією органами влади. Саме Нижанківський надавав фінансову допомогу гуртку: придбав для команди справжню форму - спочатку саме синьо-жовту, потім зелено-червону з білими штанцями, також він оплачував поїздки команди на матчі в інші міста. До того ж, саме за його протекцією команду допустили до майданчика у парку Йордана. Щодо придбаної для команди першої справжньої форми, то ось що пише у своїх споминах М.Соловій: **"...Тоді прийшов другий подарунок для нас, вже тоді "Скали", о.Ост.Нижанківський справив нам новий виряд - прекрасні зеленої та червоної барви светери, декому нові футболівки та нові білі штанці. А старий виряд припав в спадщину нашій другій команді"**.

Ревеляція перших років українського футболу в Галичині: Стрийська Скала, 1912 р. Горішний ряд з ліва: Коваль — Н. Н. — Паращак — Соловій — Федорик (званий Коломийка), Нестор Нижанківський — Гусак (званий Гусьокроп) — Лотоцький, Степан Нижанківський — Ляля (Шварц) — Фогель (пізніший поручник У. Г. А.).

"Скала" Стрий 1912 р.

У складі "Скали" 1912 року грали дуже чудові на той час виконавці. У нападі: на лівому фланзі атаки грав Володимир Федорак (на прізвище "Коломийка"), місце ближче до центра займав Мирон Соловій, у центрі нападу - найдосвідченіший з усіх гравців Станіслав Паращак - він і забив гол вже на 3-й хвилині матчу; пару йому складав Осип Ярема (найкращий бомбардир команди), а доповнював п'ятірку форвардів Віктор Коваль. В півзахисті: ліворуч - Юке Фогель, в центрі - Нестор Нижанківський, праворуч - Михайло Хроньовський. У захисті грали: **Антін** (Антоній) **Блаткевич** та **Олексій Гусак** (на прізвище "Гусьокроп"). І нарешті, воротар **Леон Шварц** (на прізвище "Ляля") - німець за походженням, високий, із "залізними" нервами.

Після успішного сезону 1912 року з різних причин змушені були покинути команду УСК "Скала" одразу декілька гравців: Н.Нижанківський та А.Блаткевич закінчили гімназію та продовжили навчання у Львові. М.Хроньовський і О.Гусак пішли служити до армії, й хоча вони службу проходили у Стрию, але часу на футбол вже не мали. С.Паращак повернувся до "Погоні". Новачки не досягли ще рівня тих, хто вибув. Ось чому діяльність клубу якимось призупинилась і 25 травня 1913 року "Скала" Стрий в єдиному

міжміському матчі цього року прогнала львівському УСК (1:2).

Ще й Мирон Соловій у своїх спогадах доповнює:

" Тоді то був час, роки 1913-1914, коли справді об нашу "Скалу" розбивалися наші українські футбольні дружини зі Львова, Перемишля, а стрийська І."Погонь", тоді сильна, мусіла таки раз зійти з грища переможена.

Склад І."Скали" тоді був такий (почну від лівого крайника нападу): Федорик, Мир, Соловій, Ст.Паращак, Ярем, Коваль; Ю.Фогель, Нест, Нижанківський, Хроньовський, Бляткевич, Гусак І.; Л.Шварц.

"Скала" у цьому складі "набила" в 1913 р. у червні на фестивалі українських шкіл у Львові, при наявності кількох тисяч глядачів, збірну Львова., зложену з гравців "України" і "У.С.Кружка"... з наслідом 1:0 Пригадую собі, що в 3-ій хвилині змагань Стах Паращак стрілив голя й цей наслід, мимо завзятих спроб збоку львова'ян змінити його, вдержався до кінця змагань.

"І.Скала" мала тоді дуже добрих гравців (тут не маю на думці себе), мала й прекрасних змагунів з дуже доброю футбольною технікою, швидких крайників, "розумного" дріблера "Коломийку" Федорика та досконалого "центриста" Ковалю... а нашого чільника Ст.Паращак і правого лучника Ярема, стрільця найбільшого числа "голів", завидували нам всі польські кращі клуби. Юке Фогель, лівак, не перепустив нікого по своєму лівому боці, а Н.Нижанківський, сильної будови тіла і "стрілу", разом з Хроньовським добре давали собі раду з противником в двобоях, домінуючи часто на середині грища. Всі атаки "ворога" розбивалися справді об тверду скалу нашої оборони - Гусака і Блаткевича та спокійного "без нервів" довгоногого воротаря Л.Шварца, з походження німця, який в найбільш критичних "підбражкових" ситуаціях сміявся й не тратив ніколи "голови"...

То була "Скала" передвоєнного типу й часу (до першої світової війни) футбольна дружина..."

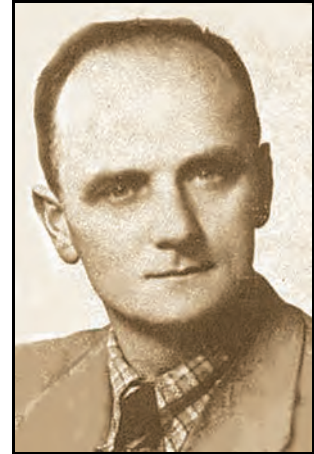
ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

А у 1914 році, ще до початку першої світової війни, клуб взагалі перестав практично існувати. Тому з причини занепаду він не прийняв участь у грандіозному Шевченківському здвизі у Львові в червні 1914 року.

Вже пізніше, як свідчить розповідь Лева Штинди (на жаль, без наведення хоча б якихось років - **Примітка автора**) в історико-мемуарному збірнику "Стрийщина" том 1, виданого 1990 р. у Нью-Йорку (США), головою клубу був обраний **Іван (Гжесьо) Сухар**. Ось цитата з цієї розповіді:

"Історія стрийської "Скали" - це життєпис Івана (Гжесьо) Сухаря, його братів - Стефана, Владка і Юлька та дружини його - Мухи. Найзаметнішою постаттю у моїй пам'яті від ранніх гімназійних літ, нечебто синонімом Українського Спортивного Клубу "Скала" був Іван "Гжесьо" Сухар. Він був одночасно головою клубу "Скала", секретарем, скарбником, господарем, тим що чистить футболівки, що пере й лає спортсменів штанці та сорочки. Був усім, навіть змагуном у потребі. Багатим він не був, але із малих приходів за вступи на змагання "Скала" гордилася шатнею, яку Гжесьо побудував водночас із багатим жидівським клубом "Гакоах". Члени товариства мали свою домівку, спочатку у подвір'ї "Народної торгівлі" на ринку, згодом в центрі міста, при вулиці 3-го Мая - "Корзо". Було відомо, що Іван Сухар вкладав багато грошей у "Скалу"... Кольори клубу - зелено-малинові..."

Однак головою цього клубу І.Сухар став вже точно не раніше 1917 року, про що свідчать декілька слів зі згадок все того ж Кігічака, який пригадує його як гравця вже у післявоєнні часи: *"...З повеснних гравців "Скали" пригадую... Івася Сухара..."*

І.Сухар

Треба відмітити, що належна інформація про цей один із перших українських клубів Галичини наведена в останньому томі цього видання у розділі "Перші кращі клуби України" глави "Довідкові матеріали". Потрібно додати, що 2011 року за заохоченням міської влади Стрия та при підтримці з боку Львівської обласної федерації футболу було на належному рівні відсвятковане 100-річчя народження "Скали" Стрий. У Львові до цієї дати були видана брошура "Український Спортивний клуб "Скала" в Стрию" Євгена Попова та альманах "100 років. Літопис ФК "Скала" 1911-2011"

Брошура Е.Попова

Альманах О.Паука і Т.Теляка

О.Паука та Т.Теляка, а у самому Стрию буклет "100-річчю футбольного клубу "Скала" (Стрий) присвячується... 1911-2011: Славетна історія галицького клубу" та книга М.Олійника "Від У.С.К. "Скала" Стрий до Ф.К."Скала" Стрий (1911-2012) з серії "Віхи футбольної історії Стрийщини". Навіть до 105-річниці клубу міською владою теж була приділена певна увага.

Буклет М.Олійника

Книга М.Олійника

Сякування стрийськими вболівальниками 105-річчя ФК "Скала"

1912 року в Стрию через внутрішні чвари відбувся розпад місцевої "Погоні" - виникло дві команди: гімназисти з філії стрийської гімназії присвоїли собі стару назву, а та молодь, яка вчилася у головному відділенні, змушена була додати до назви доповнення і називалася вже **"Погонь-Аматори"**. Відомі цього року міжміські матчі "Погоні" зі станіславівською "Реверою" - 9 червня вдома (6:2)

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

та 30 червня у гостях (4:3); 1 вересня вдома з "Погонню" Львів (0:3) та 6 листопада з третьою командою цього клубу теж вдома (6:0), а також 6 листопада вдома із "Короною" Самбір (2:0). До того ж, ще й два міжрегіональних матча в Унгварі з місцевою Унгварі 21 і 22 липня (1:1 і 3:2).

Що ж до інших команд Стрия, і першу чергу "Погоні", то вона, звісно, не сиділа без діла. Наприклад, 1913 року в Тернополі 25 травня вдома перемогла тернопільську команду "Креси" (6:2), але до цього традиційно програла львівській "Погоні" 20 квітня (0:2), а 4 травня зіграла унічию з "Гасмонесею" Львів (1:1). На цей раз вдома були зіграні два міжрегіональних матчі-реванші з унгарським клубом "Унгварі", що закінчилися перемогою стрийчан 11 травня (8:0) і 12 травня (2:0).

Печатка "Погоні" Стрий

Значок "Погоні" Стрий

На жаль, про матчі команд Стрия 1914-17 років інформація відсутня, очевидно в місті з початком Першої світової війни не до футболу було. Безумовно, на фронті у футбол грали не всі, хто грав у цю гру до війни, тому залучалися усі бажаючі. У містах при появі можливості збиралися команди клубів минулих років. Є гарна світлина стрийської "Погоні" десь за 1917-19 роки, тому, насамкінець розповіді про цю команду хочеться розмістити саме цієї ілюстрацію.

"Скала" Стрий десь у 1917-18 роки

футболъ

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Герб Самбора
(початок XX ст.)

САМБІР

Самбір - місто обласного підпорядкування в Україні, адміністративний центр Самбірського району Львівської області. Місто розташоване на лівому березі Дністра (через місто протікає невелика річка Млинівка) на перехресті автодоріг Львів - Ужгород і Дрогобич - Перемишль (відстань до Львова залізницею 78 км).

Місто засноване 1241 року під назвою Погонич і до 1349 року було у складі давньоруської Галицько-Волинської держави як центр княжої волості. З 1340 року під владою польських феодалів на чолі з королем Казимиром III (остаточно ці землі відійшли до Польщі вже 1387 року, після короткочасного перебування у складі Угорського королівства. В складі польської держави це один із повітів Перемишльської землі Руського воєводства. 1390 року місто отримало магдебурзьке право. З 1772 року Самбір вже під пануванням Габсбургів (з 1804 р. - Австрійської імперії, з 1867 р. - Австро-Угорщини). Спочатку як адміністративний центр Самбірського округу Королівства Галичини та Володимирії, а з 1788 року йому надано титул "вільного королівського міста". Після розвалу Австро-Угорської монархії 1918 року в Самборі встановили владу Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). У травні 1919 року у місто увійшли польські війська і воно до початку другої світової війни було у складі Польщі. У післявоєнний період тут встановлена радянська влада Української РСР, а з кінця 1962 року Самбір став містом обласного підпорядкування Львівської області, п'ятим за населенням містом в області.

Самбір. Площа Ринок (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Самборі

У Самборі місцевий осередок гімнастичного товариства "Сокул" з'явився ще 1890 року. До його лав вступила чи не вся місцева еліта (здебільшого польського походження й з польською мовою спілкування). Але це панство, звісно ж, віддавало перевагу саме гімнастиці й не поспішало займатися спортом, особливо такою грою англійського походження, як "футбол", тобто ганяти м'яча на міських галявинах. Інша справа - молодь, якій це було більш притаманно. Особливо учні старших класів, віком 16-18 років, до того ж, у гімназіях була майже чверть учнів і більш старшого віку - аж до 24-річних, тобто, це вже були далеко не діти. Таким чином, сліди футбольних першопрохідців Самбора слід, перш за все, шукати в стінах міської гімназії - Цісарсько-Королівської 8-ми класової ім. Архикнягині Єлизавети (нині вул. Січових стрільців, 10).

Якщо зазирнути в "Gazeta Samborska" (Самборську газету) цього міста (виходила наприкінці XIX - на початку XX ст.), то вже 1904 року можна знайти повідомлення про закінчення спорудження в Самборі будинку спортивного товариства "Сокул" (нині тут Народний дім, вул. Коперника, 6, поряд з міським стадіоном).

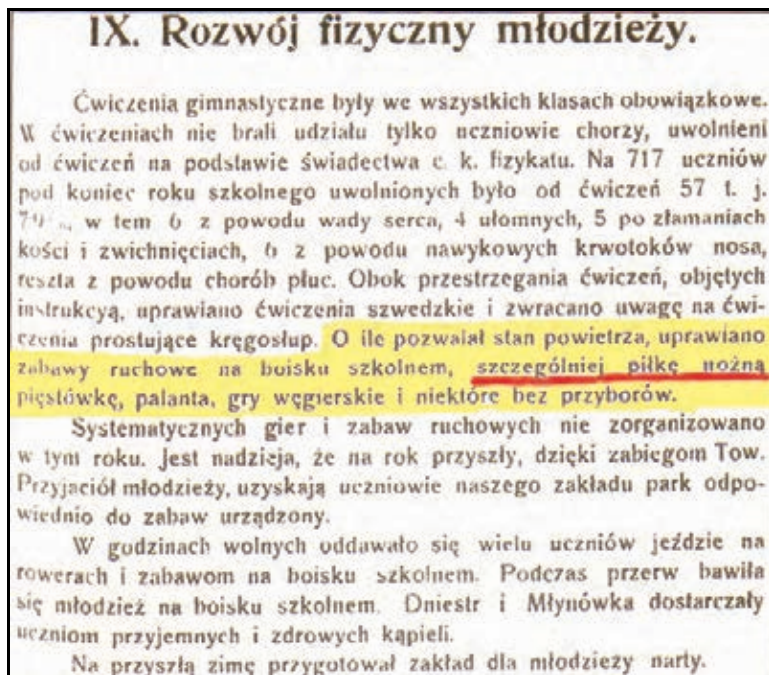

Самбір. Будинок ГТ "Сокул"

Будинок I гімназії в Самборі

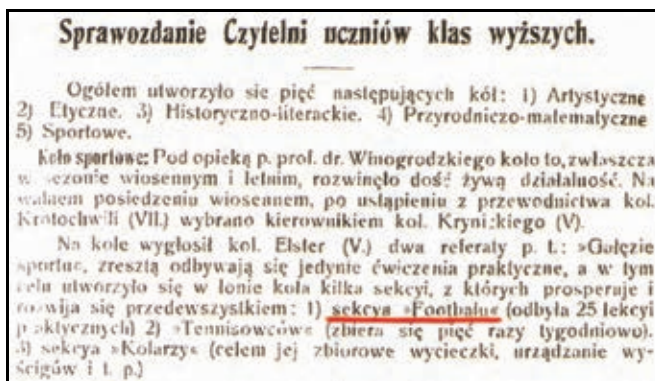
Зі звіту дирекції гімназії Самбора за 1905/06 pp.

палким прихильником і пропагандистом спорту. Лікар за освітою, він бачив у спорті засіб для зміцнення здоров'я підрастаючого покоління галичан. Саме за його підтримки у Самборі видавався з травня 1906 року щомісячник "Ruch" (Рух), присвячений **"фізичним заняттям, гігієні та реформі школи"**. На жаль, як відомо, футболу на шпальтах цього періодичного видання (за оглядом примірників, що збереглися до наших часів - **Примітка автора**) присвячено лише декілька рядків, але ж, напевно, саме цей викладач і надихнув декого зі своїх підопічних все ж таки спробувати побавитися у "пілку ножну".

До речі, саме тут потрібно відмітити, що у ці часи серед учнів самбірської гімназії майже третина була українцями (за тогочасним визначенням - русинами) й, безумовно, вони були й серед засновників і першого футбольного клубу в цьому місті, про який мова піде далі.

Зі звіту дирекції гімназії Самбора за 1906/07 pp

Але якщо конкретно про навчальні заклади міста, то вперше про футбол у них, наприклад у гімназії, спомин можна знайти вже в звіті дирекції гімназії за **1905/06 навчальний рік**, у розділі "Фізичний розвиток молоді" (подаємо мовою, наближеною до оригіналу - **Примітка автора**):

"Наскільки дозволяє стан повітря, вправляли рухливі розваги на шкільному боїску, зокрема НОЖНИЙ М'ЯЧ, пестувку, палант, ігри угорські і деякі без приладів."

Звичайно, застосування тут слова "пілка ножна" не дає жодних підстав вважати, що гімназисти Самбору вже опанували якомсь цю англійську гру. Але можна припустити, що, принаймні, деякі вчителі та учні цієї гімназії, звичайно ж, не тільки чули про її існування, але й мали вже певне уявлення саме про гру під назвою "футбол".

Одним із таких "посвячених" у тайни футболу, напевно ж, був доктор **Альфред Віногородський** (Alfred Winogrodski, 1863-1920 pp.). У самбірській гімназії він викладав гімнастику з 1903 року, був

Фрагмент титули газети "Рух"

А ось вже з такого ж звіту цієї гімназії за навчальний 1906/07 рік з розділу "Звіт читальні учнів старших класів" відомо, що тут для учнів були запроваджені самостійні гуртки самоосвіти: **"Загалом створено п'ять наступних гуртків: 1) Артистичний; 2) Етичний; 3) Історично-літературний; 4) Природничо-математичний; 5) Спортивний"**. І одразу далі йде розповідь про цей спортивний гурток:

"Гурток спортивний. Під опікою п.проф.др.Віногородзкого гурток, особливо у сезоні весняному і літньому, розвинув досить активну діяльність. На загальних весняних зборах, після відходу від керівництва кол.Кротохвіла (VII), обрано керівником кол.Криницького (V).

На зборах гуртка кол.Ельстер (V) зробив дві доповіді на тему "Види спорту". В інші рази відбувалися практичні заняття, для чого в межах гуртка організовані декілька секцій, з яких найактивніше розвиваються : 1) секція "Футболу" (провела 25 практичних лекцій) 2) "Тенісистів" (збирається три рази на тиждень) 3) "Велосипедистів" (з метою спільних мандрівок, організації перегонів і т.п.)"

Тобто, від осені 1906 року в

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Самборі вже проводилися заняття саме з футболу, в тому числі практичні, тобто тренування. Тому рік 1906 можна вважати роком ознайомлення мешканців Самбора з футболу. До того ж, за проведеними дослідженнями визначено, що учень VII класу гімназії Юліуш Кротохвіл був першим керівником цього гуртка, але вже на початку 1907 року він залишив гімназію і замість нього обрали учня VІ класу Стефана Криницького.

А ось вже з ювілейного видання до 30-річчя львівської "Погоні" (1939 року) у розповіді про самбірську "Корону" наведено наступне:

"За ініціативи дир. Юзефа Шафрана і проф. Болеслава Півонського повстає у 1907 році в I гімназії "Студенцькі Клуб Спортові", який у травні 1908 року змінює назву на "Корона"... Фактично засновниками клубу і ініціаторами його назви були гравці тогочасного першого складу команди: Бауер I, Бауер II, Томчик (зараз староста), Пфістер Ігнаци (загинув в Легіонах), Гамерман Ізудор, Кітай, Шулер (чи Ступлер?) Владислав (зараз суддя), Шулер Мечислав (зараз пплк. ВП), Сервацькі, Стружкєвіч Станіслав, Петру".

Таким чином, нам відомо, що на базі секції "футболу" спортивного гуртка місцевої гімназії, де почали восени 1906 року заняття з футболу, наступного 1907 року був створений "Студентський Клуб Спортовий" (СКС, з польської - Studencki Klub Sportowy), в якому вже була не одна футбольна команда, а декілька, основна з яких почала іменуватися "Короною". 1908 року клуб був офіційно зареєстрований під назвою **Клуб Спортивний "Корона"** (з польської - KS "Korona").

Наскільки досягли майстерності гімназисти 1907 року важко було тоді визначити, до того ж - недоцільно вважати ці вправи з футболу цього року матчами команд із потрібною кількістю гравців та на майданчику з полем відповідних правилам цієї гри розмірів.

А от за матеріалами звіту дирекції гімназії Самбора за 1907/08 роки відомо, що у спортивному гуртку гімназії залишилося лише дві секції - футбольна та тенісна, і очолював гурток вже учень VIа класу **Гжегож Шварц**. Ось цитата з цього звіту:

"Спортивний гурток під керівництвом д-ра Віногородзкого і на чолі з кол. Шварцем (VI) обмежив свою діяльність заняттями на вільному повітрі. Поділений був на дві секції: "футболістів" (очільник - кол. Сервацькій VII) і "тенісистів" (очільник - кол. Кохман VI). Перша секція провела 54 заняття на приміських луках і навіть взяла участь у змаганнях з клубом футболістів колег львівських і стрийських..."

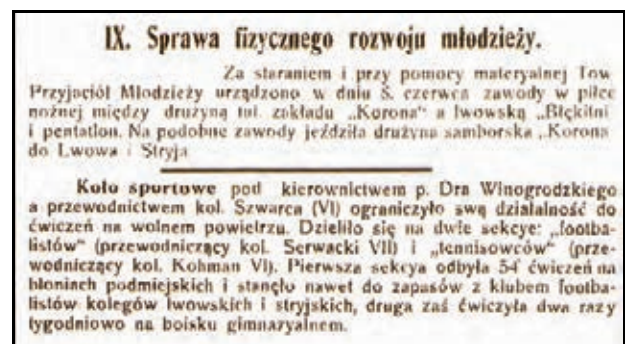
По перше, вже відомо де грали футболісти - на приміських луках, і що очолював секцію футболістів учень VIа класу **Мар'ян Сервацький**. Окрім цього, з цього звіту ще й відомо головне:

"Стараннями і за матеріальної підтримки "Товариства друзів молоді" організовано 8-го червня (1908 р.) змагання з футболу і пентатлону між командою місцевого закладу "Корона" і львівського "Блакитні". На подібні змагання їздила самбірська команда "Корона" до Львова і Стрия".

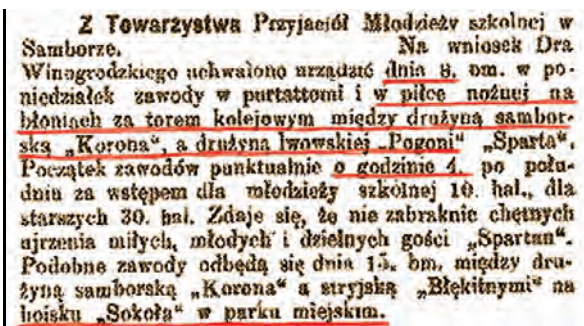
Таким чином, офіційно підтверджено, що команда місцевого закладу (напевно мається на увазі "Студентський Клуб Спортовий") під назвою "Корона" свій перший матч провела **8 червня 1908 року** вдома з командою "Блакитні" Львів (однією з команд львівської "Погоні"), тобто, самбірські футболісти зрозуміли, що тренування - це справа потрібна, але тільки у двобоях із іншими командами можна якось оцінити проведену ними роботу.

А тепер наведемо усю відому інформацію, тобто документальне підтвердження, про цей офіційний товариський матч, перший у футбольній історії Самбора. Першою розголосу про цю подію надала місцева "Gazeta Samborska" (Газета Самборська), яка до цього взагалі про спорт нічого не друкувала. І ось в №23 за 7 червня 1908 року на сторінці 2 з'явився нарис наступного змісту:

"З Товариства друзів шкільної молоді в Самборі. На пропозицію д-ра Віногородзкого вирішено організувати дня 8 цього місяця змагання з пуртатону і футболу на луках за залізничною колією між командою самбірська "Корона" і командою львівської "Погоні" "Спарта". Початок змагань пунктуально

Зі звіту дирекції гімназії Самбора за 1907/08 pp.

Нарис з "Gazeta Samborska" за 7.06.1908 p.

о 4-ій годині після полудня, вхід для шкільної молоді - 10 гал., для старших 30 гал. Сподіваємося, що не забракне бажаючих побачити милих, молодих і вправних гостей "спартанців". Подібні ж змагання відбудуться дня 15 ц.м. між командою самбірська "Корона" і стрийською "Бленкитні" на майданчику "Сокола" в міському парку".

Доповнення, які ми отримали з цього нарису - це що місцем зустрічі була галявина за залізничною колією, яку якимось напевно огородили, бо організатори брали за вхід 10 галерів зі школярів і 30 - з дорослих. Замість помилково названої "Спарти" до Самбора прибула третя команда львівської "Погоні" - Бленкитні". Саме цьому підтвердження надруковане в ювілейній книзі "Погоні" Львів, де й вказаний рахунок матчу - 1:10 програти самбірчани (за львівською пресою рахунок був 1:11 - Примітка автора).

Звичайно ж, лише через цей перший офіційно організований матч в Самборі у підставою зробити висновок -

Piłka nożna we Lwowie.

Zamknięty właśnie sezon wiosenny piłki nożnej był tak ożywiony, jak nigdy przedtem. Jak grzyby po deszczu powyrastały nowe kluby, niektóre z nich operujące kilkoma drużynami, a wszystkie prawie obiecujące pomyslny rozwój. Ośrodkiem ruchu stał się młody klub „Pogoń” rozporządzający metyliko pierwszorzędnym materiałem graczy, ale i najlepszym dziś we Lwowie boiskiem. Dwie pierwsze drużyny „Pogoń” w tym sezonie wyjątkowo reprezentowały Lwów w czterokrotnych harcach z Krakowem („Cracovia” i „Wisła”), osiągując raz zwycięstwo, raz ponosząc klęskę, dwa razy zaś bez wyniku, jak już zresztą wiadomo czytelnikom „Przeglądu”. Największą ilość walk stoczyła drużyna III („Błękitni”), bo 8 i to wszystkie zwycięskie. 24 maja bije ona Strój (7:2), 8-go czerwca Sambor (11:1); z lwowskich klubów zwycięża „Harmoneę” (zyd. tow. gimn.) 22 maja 4:3, 21 czerwca 5:1 „Marsa” (1.VI 3:0, 1.VII tak samo) 24.VI „Lechię I” 3 2 26.VI „Maraton I” 1:0 — Drużyna czwarta „Pogoni” („Sparta”) na wstępie poniosła porażkę od „Maraton II” (3:2, 22.VI); 2/6 jednak pobija go (4:1), 17.VI zaś „Lechię II” (7:0). „Pogoń V.” złożona z małych chłopców

З львівської преси про матч у Самборі 8.06.1908 р

8 червня 1908 року є днем народження футболу в місті Самборі

А далі вкажемо й про другий матч самбірської команди цього року. "Gazeta Samborska", нотатка з якої наведена вище, все переплутала з наступними матчами на виїзді. Насправді, другий матч відбувся 18 червня у Стрию, де самбірці програли лише 0:4 (про цей матч двічі писала львівська газета "Слово польське" (анонс і звіт у номері за 22 червня). Ці матчі були міжміськими, тому більш детальну інформацію про них можна отримати в підрозділі "Міжміські товариські матчі у Галичині" розділу "Футбол у Галичині".

Як ми бачимо з вищенаведеного анонсу першого матчу в Самборі з "Gazeta Samborska" у місті було навіть два майданчика, де можна було пограти у футбол. Першим був майданчик гімнастичного товариства "Сокул" у міському парку, який виділявся товариством для проведення тренувань і змагань. Але коли вже при гімназії були сформовані учнями молодших класів ще декілька команд під назвами "Вавель", "Самборія", "Польонія", "Літва", "Олімп" тощо, що існували окремо від спортивного клубу "Корона", то виявилось, що

поле на цьому майданчику для гри у футбол замале. Але це не спинило членів клубу й вони одразу знайшли нове місце, на оболонях, які в той час мали назву Заводувка.

Саме тоді у клубі сформувалися унікальні звичаї, серед яких один був надзвичайно оригінальним: за командою, яка мала провести гру, клубні вболівальники, окрім усякого спортивного причадалля (сітки для воріт, прапорці, шнури та вапно для розмітки поля, тощо...), несли головне - це стовпчики та перекладины воріт.

Фрагмент карти міста Самбір з позначками історичних місць, пов'язаних з футболом (1 - будинок ГТ "Сокул", 2 - будинок гімназії, 3 - перший спортивний майданчик у Міському парку, 4 - майданчик на оболонях, 5 - новий стадіон "Корони", 6 - сучасний Міський стадіон)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Цього ж, 1908 року, "Корона" провела ще три матчі: 20 серпня вдома програла третій команді львівського "Чарні" - 1:9, 13 вересня у Львові в матчі-реванші з третім складом "Погоні" та ж сама поразка - 1:10, і вже 18 жовтня, ще в одному матчі-реванші вдома зі стрийською "Погонню" (начебто в сніг та дощ), нарешті перша перемога - чи-то 3:1, чи 4:1. До речі, гості свою поразку виправдовували окрім відсутності чотирьох провідних гравців, поганим станом поля і його малими розмірами та й ще недосвідченістю арбітра, який на власний розсуд трактував правила гри. І дійсно, усі ці аргументи мали реальне підґрунтя - майданчик "Сокула" у міському паку, де відбулася зустріч, дійсно не був за розмірами пристосований для футболу, та все ж треба зважати на те, що умови були однаковими для обох команд та й домовленість перед матчем певна була.

Весною 1909 року перші матчі були проведені з тією ж третьою командою "Погоні". У Львові 23 травня поступилися вже з більш пристойним рахунком (1:5), а вдома 31 травня перевага їх була мінімальною - 2:3. Згодом, вже традиційно другим суперником була "Погонь" зі Стрия - 6 червня "Корона" звела матч до нічиєї (0:0). 10 червня у Львові "Корона" поступилася четвертій (юнацькій) команді "Чарні" (0:5). Звісно, до рівня футболу столиці Галичини їй було ще ой як далеко. Не даремно ж львівська газета "Słowo Polskie" (Слово польське) гру "Корони" оцінила коротко і влучно: **"Самбір дуже слабкий як в техніці, так і у взаємодії гравців"**.

Взагалі, восени цього року самбірську "Корону" чекали усілякі негаразди. По-перше, кадрові проблеми - більшість кращих гравців завершили навчання в гімназії, а головне ще й те, що багаторічний опікун клубу доктор Віногородський отримав запрошення на іншу роботу і покинув гімназію. Одразу ж дало себе знати негативне, звісно ж, ставлення більшості педагогів гімназії до черезмірного й масового захоплення учнів гімназії футболу. Спочатку вчителі якось не звертали уваги на "забави" своїх підопічних, але з часом вони таки побачили й реальну загрозу. На їх думку футбол не тільки заважав навчанню, але й... шкодив здоров'ю учнів. Аби якось повернути ситуацію, що виникла, під свій контроль, ними була створена спеціальна комісія, результатом якої став досить серйозний документ - "Програма ігор і рухливих розваг, а також прогулянок учнів" із 10 пунктів (наведений тут в оригіналі), а декілька пунктів перекладені:

"...6. Клуб футболу "Корона" є секцією читальні і має опікуна з числа вчителів.

7. Поза його межами учні не можуть займатися іграми і розвагами.

8. Учні, які не мають успіхів у навчанні, потрібно з клубу і навіть від спільних розваг виключити".

Пункт 6 начебто й раніше існував і його ніхто не відміняв, а от пункти 7 та 8 ставили хрест на розвитку і становленні футбольних команд клубу. По-перше, вони могли грати лише поміж собою, а по-друге, найбільш фізично, а не розумово, обдаровані юнаки одразу залишалися за межами команд.

Нічого не залишалось, як переймати досвід інших міст і створювати клуби за межами навчальних закладів, тому футболісти у них виступали... під псевдонімами. Але для цього потрібні були знайти ініціатори (найчастіше - з колишніх гімназистів). Але в Самборі таких, на жаль, не виявилось в ті часи. Саме тому самбірський футбол суттєво загальмував

Та все ж у навчальному сезоні 1909/10 років футбольній команді клубу "Корона" (начебто резервній, тобто другій, бо з першої усі гравці, що закінчили навчання в гімназії, вже порозбігалися) таки вдалося ще 29 вересня зіграти у Стрию з

Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

Ze względu na to, że gry i zabawy ruchowe zajmują wybitne miejsce w wychowaniu fizycznym, wprowadzono je w naszym zakładzie i uprawiano jużto na boisku szkolnym, jużto na błoniach za miastem.

W sprawie tej odbyła się na wiosnę b. r. konferencya plenarna naszego Grona, na której omówiono kwestyę wychowania fizycznego młodzieży i wybrano komisję, mającą ułożyć program gier i zabaw ruchowych, tudzież wycieczek uczniów. Komisya ta przedłożyła Gronu następujący program:

1. Gry i zabawy ruchowe odbywają się we wszystkie dni pogodne w lecie na boisku szkolnym w godzinach przeznaczonych na gimnastykę.
2. Raz w tygodniu a mianowicie w czwartek lub w sobotę wyrusza młodzież całego zakładu na błonia.
3. Zgromadzenie się uczniów na boisku szkolnym — od godz. 4^{3/4} po południu; o godz. 5-tej — pochód klasami pod nadzorem profesorów na błonia.
4. Każda klasa ma również swego »przodownika«, który ma obowiązek przestrzegać porządku i nadzorować przybory i przyrządy do gier.
5. Przodownicy otrzymują odznaki t. j. niebieskie opaski na lewym ramieniu.
6. Klub piłki nożnej »Korona« jest sekcją Czytelni i ma opiekuna z grona nauczycielskiego.
7. Pozatem nie wolno uczniom uprawiać gier i zabaw.
8. Uczniów, nie robiących należytych postępów w nauce, należy z klubu a nawet od wspólnych gier i zabaw wykluczyć.
9. Co do wycieczek naukowych — to należy je urządzać tylko w dni przedświąteczne i święta i to najwyżej dwa razy w miesiącu w każdej klasie.
10. Żadnych przyborów lub przyrządów nie wydaje się na wyłączny użytek klubu lub poszczególnych uczniów.

Програма проведення ігор і забав
зі звіту дирекції гімназії Самбора за 1909/10 навчальний рік

другим складом тамошньої "Погоні" (0:3). Є інформація, що з цього сезону до команди залучилися такі гравці як Стефан **Левіцький**, **Халька**, Марцелі **Орштайн-Швачка**, Станіслав **Юзефчик**, **Мархоцький**, а зіркою цієї команди був **Зигмунт Штоєрман** - видатний центрфорвард галицького футболу по кличці "Дусьо". У "Короні" він грав у 1911-14 рр. Більш детально про нього наведено в останньому томі цього видання в главі "Видатні особистості футболу України".

.А вже 1910 року ця нова команда спочатку вдома 22 травня зіграла з "Погонню" Стрий (знову 0:3), потім 12 червня навіть змогла все ж таки виїхати до Львова й провести там матч все з тією ж третьою командою "Чарні" (1:6).

Є ще інформація, що саме 1910 року в Самборі зміцнилася ще одна команда, яка мала назву "Вавель", з тих про які ми вже вели мову раніше. Основу її склали учні молодших класів гімназії. Ось саме з цією командою "Корона" й наостаннє в навчальному сезоні 1909/10 років і зіграла без усяких проблем, тобто в начебто і в межах свого клубу, як осередку гімназії, й розтрошила цю юнацьку команду з рахунком 5:0.

Вже в навчальному сезоні 1910/11 років спортивний гурток самбірської гімназії очолив Петри (VII клас), а його заступником був призначений Подольській (теж VII клас) і головним питанням гуртка було знайти спонсорів, які б допомогли облаштувати місце для справжнього стадіону в Самборі на ділянці, яка вже давно була виділена владою міста за міським парком вздовж русла річки Млинівка. Навесні 1911 року тут лише вирівняли територію, але футболісти "Корони" це місце одразу ж "обжили": ворота приносили з собою, перевдягалися за куцями, а освіжались в струмочку.

Свій перший матч тут "Корона" зіграла 12 червня 1911 року зі станиславівською "Реверою" (0:1). Це був другий її матч цього року - ще 21 травня команда "Корони" відвідала Станиславів і поступилися господарям тоді з рахунком 1:8. 29 червня на новому "стадіоні" "Корона" приймала команду вже основного складу "Чарних" зі Львова й прогнала - аж 2:12.

Існуюча стрийська гімназія, через збільшення бажаючих тут навчатися, вимушена була створити собі філіал в іншому приміщенні. Щоб якось припинити чвари між викладачами і учнями, які були прихильниками футболу, під цю реорганізацію їх просто позбавилися - майже всіх перевели до філіалу, і в гімназії взагалі одразу забули про футбол. Але від цього сама футбольна команда спортивного клубу "Корона" практично не постраждала. Навпаки, вже восени були проведені традиційні матчі з "Погонню" Стрий: 15 жовтня вдома "Корона" прогнала 0:6, а 22 жовтня в Стрию - 1:3. Також відомий матч ще однієї місцевої команди "Самборія" (вже поза клубом "Корона"), яка вдома 13 серпня приймала команду "Маратон" з Дрогобича й переграла її з рахунком 3:0. Є інформація про створення у Стрию саме цього року ще й єврейського ЖСК "**Гасмоней**", але ані про матчі футбольної команди цього клубу, ані про її склад, нічого не відомо.

Інформація про справи з спортивним життям серед гімназистів, а також про спортклуб "Корона" в Самборі можна знайти лише у звіті керівника філії гімназії Самбора за 1911/12 роки, який було надруковано окремо від звіту самої гімназії. У цьому звіті футбол згадується двічі, у різних розділах. Спочатку сповіщається, що "**футбольний клуб корона місцевого закладу**" не тільки не зник, але й протягом навчального року досить жваво діяв. Зокрема, були встановлені контакти з футбольними командами Дрогобича і Перемишля, а також "корона" вперше зустрілася з львівською "Лехією". Про нормальний "стан здоров'я" футболу Самбора свідчить і наявність другої команди "Корона", і активність конкуренції від місцевих команд "Вавель" та інших. До речі, 22 травня 1912 року "Вавель" зіграв унічию з "Короною-2" (3:3), а "Корона" ще до цього вже першим складом 5 травня вдома прогнала "Лехію" Львів - 1:7. Відомий ще матч 16 травня у Перемишлі, де місцева команда "Термопіле" перемогла "Корону" (2:1)

Восени 1912 року, 6 жовтня, в Стрию "Корона" поступилася ще одній новоутвореній там команді "Погонь" (0:2), а вже весною 1913 року вдома у матчі-реванші, 4 травня, задовольнилася нічиєю (1:1).

Червень 1913 року пройшов під знаком матчів "Корони" з командами Перемишля: 1 червня у гостях з "Сяном" (1:4) та 16 червня вдома з "Бялі" (10:0). А в останній передвоєнний сезон 1914 року, точно відомо, що планувалося провести у Самборі 28 та 29 червня два матчі з другою командою "Сяну" Перемишль, але не відомо чи відбулися вони, бо результати їх не знайдені. Про подальші, вже воєнні часи, теж немає аж нічого.

Koło sportowe.

Klub

piłki nożnej „Korona” młodzieży tuż zakładu odbył kilka meczów footballowych w Stryju, Przemyślu i Drohobyczu.

Opiekunem koła był prof. Dobrzański.

Do koła należało 50 uczniów od klasy V. - VIII. W czasie zimowym uprawiano sport narciarski i łyżwiarski na stawku T. P. Mł. W czasie lata uprawiano z zamiłowaniem sport piłki nożnej. Prócz całego szeregu meczów z drużynami tutejszemi, walczone z drużyną stryjską, lwowską, drohobycką, i przemyską; nadto Koło brało udział w meczu w Przemyślu, Stryju i we Lwowie. Przy końcu roku szkolnego udało się zorganizować oddział kolarski z uczniów tuż zakładu, do którego przystąpiło 15 członków.

Зі звіту керівника філіалу гімназії за 1911/12 рр.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Герб Дрогобича
(початок ХХ

року, це центр староства Перемишльської землі Руського воєводства Королівства Польського, згодом Речі Посполитої. Та вже після першого поділу Польщі 1772 року **Дрогобич відійшов до Австро-Угорської імперії** у складі її Коронного краю "Галичина та Володимирія". Після першої світової війни місто було центром повіту Львівського воєводства у складі Польщі. 1939 року відійшло до Радянського Союзу як центр Дрогобицької області, яка біла скасована вже 1959 року і приєднана до Львівської області Української РСР.

ДРОГОБИЧ

Дрогобич - місто обласного підпорядкування в Україні, адміністративний центр Дрогобицького району Львівської області. Місто розміщується на північних землях Бойківщини в передгір'ї Карпат в долині річки Тисмениця.

Виникло місто приблизно в ХІ ст. на землі, багатій соляними джерелами, з яких здавна видобували сіль. Вперше згадка про Другабець відноситься до 1377 року. Після захоплення земель Галицько-Волинського князівства 1340

Дрогобич. Площа Ринок (початок ХХ ст.)

Перші кроки футболу в Дрогобичі

Вперше про футбол у цьому місті стало відомо з маленької нотатки в львівській газеті "Słowo Polskie" (Слово польське) за 29 липня 1909 року. Ось що писалося в газеті:

"...у Дрогобичі нещодавно створено спортивний клуб "Погонь", як філія львівського клубу під такою ж назвою. Ця нова організація налічує 32 члени, в тому числі 25 діючих, активних. Тренуються вони на передмісті Залісся тричі на тиждень. Дрогобицька "Погонь" має дві організовані футбольні дружини, а саме: "Біло-червоні" та "Бленкитні", котрі 3 травня зіграли матч, який закінчився перемогою "Бленкитних" 3:1..."

І тому, саме **16 травня** (за старим стилем) **1909 року** потрібно вважати **днем народження футболу в Дрогобичі**. Відомо, що в клубі "**Погонь**" окрім футболу практикували ще інші види спорту.

Про матчі команд цього клубу наступного року інформація відсутня, але добре відомий матч 12 червня 1910 року в Стрию між п'ятою командою місцевої "Погоні" та новою командою дрогобицької "**Аттіки**", що програла 0:13.

1911 року намвідомо про виїзний матч місцевої команди "**Маратон**" до Самбора, де вона 13 серпня поступилася місцевій "Самборії" - 0:3. На жаль, іншої інформації немає.

* * *

У **Золочеві** 1911 року відомий склад місцевої команди спортивного клубу "**Погонь**": А.Гулка, Щербінський, брати Петриця, Лейнер, Топольницький, П.Тейтельбаум, Гофрик, Стекель, Петришин, Джулинський-ІІ та Мандель. До того ж, відомо й про існування 1911 року футбольної команди спортивного клубу "**Чарні**", головою якого був Чеслав Лясковський та про матч цієї команди у Тарнополі 12 листопада з місцевою командою "Креси", який золочівці програли аж 1:18.

1912 року відомі три матчі "Чарні" - 28 квітня вона програла своїм землякам з "Погоні-2" Золочів - 1:2, 12 травня вдома львівським "Чарні" - 2:16, а 29 вересня вже першій команді "Погоні" Золочів - 2:6. Золочівська "Погонь" цього року, крім двох вказаних матчів з "Чарні" Золочів, ще зіграла в Тарнополі 5 травня з "Кресами" Тарнополь - 1:4, а 9 червня у матчі-реванші поступилася їм - 3:5, 30 червня у Львові також програла "Погоні-3" Львів - 0:7.

Вже 1913 року "Чарні" Золочів вдома 18 травня програли "Спарті" Львів - 0:8, а "Погонь" зіграла вдома 4 травня матч з тарнопольською командою "Креси" - 5:2, а 1 червня в Тарнополі програла 2:5. Також 22 червня у Львові поступилася з таким же рахунком і місцевій "Погоні-3" - 2:5. У цьому році відомо про існування і команди "**Яніна**". А 1914 року у Золочеві існувала ще й команда "**Лехія**".

В **Жовкві** 1910 року, як свідчить "Słowo Polskie" (Слово польське) за 14 червня, **"9 червня прибула у Жовкеу на екскурсію група IV-класників I реальної школи зі Львова під керівництвом проф. Т.Урбанського...** (після перегляду природних та архітектурних пам'яток) **відбулися футбольні змагання між місцевою командою "Любич"-2 і учасниками екскурсії. Рахунок 3:1 на користь гостей зі Львова".**

А вже весною 1912 року стараннями 15-го регіменту драгунів архієпископа Франца-Йосифа, що переважно складався з мешканців Відня, була організована команда, котра у цьому містечку й почала тренування. У газеті "Słowo Polskie" (Слово польське) за 10 серпня можна прочитати про гру цієї першої, напевно ж, в Галичині військової команди: **"Вперше ця команда виступила перед чисельною, як на Жовкеу аудиторією, в грі з дружиною, що складалася з жовкських та львівських студентів, що знаходилися там на вакаціях (канікулах - Примітка автора). Матч, зіграний на плацу для військових вправ, проходить у гострому темпі, але в повному значенні слова – у дусі fair (чесно). Виграють драгуни 7:0 (Halftime 4:0). Минулої неділі (4 серпня - Примітка автора) розіграно реванш: команда студентів постала в сильнішому складі, складена була майже повністю з львівських гравців, котрі належать до львівських клубів. Незважаючи на це, знову студенти поступилися драгунам 2:0 (0:0)".** До того ж, є інформація ще про один матч у Жовкві цієї військової команди: 6 листопада з львівською "Лехією", в якому драгуни програли 0:9.

В **Дублянах** (місто Жовківського р-ну, 7 км від Львова) 1906 року при Рільничій академії було створено кружок "Товариства рухових розваг" і був відкритий власний спортивний майданчик. 1910 року відомі два матчі місцевих футболістів Реальної академії під назвою **"Дубляни"** (створена як чергова дочірня команда львівської "Погоні"). Обидва матчі були проведені в Дублянах: 1 травня з львівською командою "Погонь-Технічна" - нічия 2:2, та 22 травня з сьомою командою "Погоні" Львів - перемога 3:0. 1913 року 16 листопада відомий матч "Погоні" Дубляни у Львові з місцевою "Погонню-2" - поразка 3:16 (відомо, що у цьому матчі Вацлав Кухар забив аж 7 голів).

В **Бучачі** (нині місто Тернопільської області - на кордоні з Львівською) ще 1905 року був зведений будинок польського гімнастичного товариства "Сокул" (тепер Будинок культури), а вже пізніше, в середині 10-х років минулого століття є інформація про існування у цьому місті футбольних команд **"Буревій"** і **"Пилява"**.

І на останнє, про футбол у селищах тих часів у передмісті Львова, які зараз вже входять в склад Шевченківського району цього міста:

- в **Клепарові**, знаменитому широчезними оболонями, де текла річка Полтва і було своє озеро, проводили своє дозвілля мешканці цього передмістя (нині це поміж вул. Варшавською і проспектом В.Чорновола та вул.Замарстинівською) було облаштоване футбольне поле (наразі тут базарчик "Старий Лицар"). Саме тут і вправлялися з м'ячем місцеві хлопці двох громад - польської та української. 1910 року є натяк, що існувала при місцевому гімнастичному українська товаристві **"Сокіл"**, створеному ще 22 грудня 1909 року, однойменна футбольна команда. А 1913 року відомо про три матчі польської команди **"Клепаровія"** (Kleparowia) - 12 червня була гра у Львові зі "Спартою" Львів (результат невідомий), 29 червня знову у Львові з "Погонню-3" - 0:0, а 18 вересня у Львові з "Погонню-2" - 0:7. Вже 1914 року "Клепаровія" в травні грала з єврейською кокандю **"Жидівський спортивний клуб"** (ŻKS) із **Знесення** - теж передмістя Львова. Також і в **Замастиніві** 1913 року відомо про матч місцевого **"Світежа"** - 1 листопада тут з львівською "Ляудою" - перемога 2:0, а 1914 року - 20 травня з львівськими "Чарні-3" - 0:3. Про ці зустрічі так писала львівська газета "Słowo Polskie" (Слово польське):

"Змагання ці викликають певне зацікавлення у наших спортивних сферах, подають їм можливість оцінити, в якій мірі розвивається футбол у передмістях Львова"

До того ж, у **Немирові** (місто Явірського р-ну біля кордону з Польщею) 1910 року є інформація у "Słowo Polskie" про поїздку в це місто групи львівських спортсменів з ЛСК "Чарні", де вони 26 червня 1910 року у грі поміж собою, незважаючи на проливний дощ, продемонстрували місцевим мешканцям упродовж години футбол.

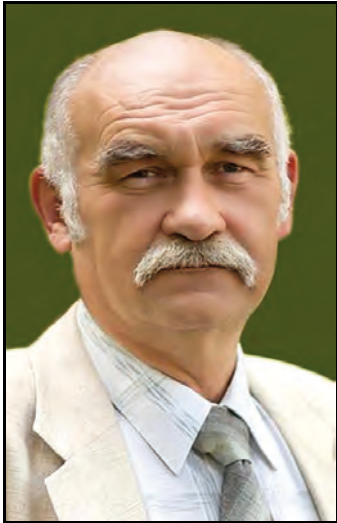
* * *

Основою матеріалів, наведених у цьому підрозділі "Футбол на Львівщині", послужила достатньо велика чисельність книжок щодо перших кроків футболу на Львівщині, і в першу чергу у Львові, але майже усі з них носили вибірковий характер до конкретних історичних подій. Про найбільш цікаві з них ми розповімо трохи нижче і не забудемо вказати їх авторів-упорядників, які інформацію запозичували з деяких друкованих

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Б.М.Люпа

видань минулих часів та й, інколи, і архівних документів, на жаль, у правило літературно прикрашаючи ті чи інші події з внесенням вигадок, перекручуванням фактів та просто за своїм бажанням чи вказівками когось, сфальсифікувати справжні дати й інформацію.

Першим, хто взявся справедливо й документально точно все привести до істини, став **Богдан Мар'янович Люпа** - історик і статистик львівського футболу, автор і

головний редактор багатоілюстрованого науково-популярного видання "**Хроніки львівського футболу**" (том I - про період від другої половини XIX ст. до 1965 р.). Видання 2015 року на 596 сторінках заслуговує того, щоб ілюстрацію його обкладинки тут розмістити. У цій чудовій книзі він детально розклав по полицям все, що друкувалося у ті часи в засобах ма-

сової інформації та виданих книжках, а також навів велику кількість архівних документів. Допомігав йому створити цей шедевр львівський шанувальник футболу зі стажем журналіста - **Іван Ярославович Яремко** (автор книги "Персона львівського футболу. 1894-2019").

Серед попередніх авторів, напевно все ж, потрібно виділити **Юрія Андрійовича**

Ю.А.Михалюк

Є.М.Попов

Михалюка, який був автором трьох невеличких книг: "Історія львівського футболу" (1999 р. вид. на 160 с.), "Таємниці львівського футболу" (2004 р. вид. на 192 с.) і "Львівське коріння українського футболу" (2005 р. вид. на 72 с.) і співавтором книги "Спортове товариство "Україна" (1991 р.вид., на 136 с.). У двох з них йому допомагали Ю.М.Назаркевич та І.Я.Яремко. Також була і книжка П.М.Пилипчука "Футбольні постаті Львова" (2008 р.вид. на 160 с.).

Напевно, треба зупинитися і на трьох виданнях **Євгена Миколайовича Попова** - ще одного львівського історика футболу, який видав такі брошури як "Львів 1894-39 рр." (1997 р.вид., на 52 с.) та "Український Спортовий клуб "Скала" в Стрию" (2011 р. вид. на 36 с.). Однак однією із кращих була остання його книжка "**Самбір, гол!**" (2019 р.вид., на 336 с.).

І нарешті, ніяк не можна не згадати мого помічника по створенню частини цього підрозділу під назвою "Стрий" **Михайла Мироновича Олійника** - справжнього ентузіаста й прихильника викладення справедливої історії перших кроків футболу Стрия, який, до того ж, був автором книги до 100-річчя "Скали" Стрий "**Від У.С.К "Скала" Стрий до Ф.К."Скала" Стрий 1911-2012"** (2012 р.вид на 144 с.).

І.Я.Яремко

М.М.Олійник

ФУТБОЛ НА ПРИКАРПАТТІ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Герб Станиславів
(початок XX ст.)

Івано-Франківськ - місто на Прикарпатті, нині адміністративний центр Івано-Франківської області України. Знаходиться на землях східної Бойківщини, Гуцульщини, Покуття та південного Опілля. Івано-Франківськ заснований у середині XVII ст. за часів Речі Посполитої під назвою Станиславів (Stanisławów). У період існування Австро-Угорської імперії у складі Коронному краї "Галичина та Володимирія" носив офіційну назву - **Станіслав** (*Stanislaw*). Польськомовне населення міста іменувало його здебільшого як Stanisławów, а українці (русини) - **Станиславів**. У часи СРСР назва міста трансформувалася в Станіслав, який 1962 року перейменували на Івано-Франківськ. З 1939 року це адміністративний центр Станиславської, а пізніше Івано-Франківської області Української РСР.

Місто розташоване на Покутській рівнинній території південного заходу України у межиріччі Бистриці Надвірнянської і Бистриці Солотвинської.

Станиславів. Вул. Карпинського (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Станиславові

Зрозуміло, що зародження футболу у Станиславові потрібно відслідковувати у контексті появи тут перших осередків польського гімнастичного товариства "Сокул", які почали створюватися ще з 1884 року. Але сам цей факт ще не дозволяє нам стверджувати про запровадження в цей час у місті футболу.

Перша група обмундированих "соколів" Станиславів 1891 р.

Що стосується української громади Станиславова, то перше суто національне товариство "Сокіл" у її середовищі було створено 1902 року. Свідченням цього є інформація, подана на другій сторінці місцевої щотижневої газети "Kurjer Stanislawowski" №870 за 25 травня 1902 року, яка тут наводиться. Зверніть увагу, що українське товариство у цій нотатці означене як "руське" - саме так, або ж "русинами", того часу так іменували в цьому краї українців.

Створення українського товариства "Сокіл" 1902 року у цьому місті однозначно підтверджене ще й інформацією в чудовому альманасі, виданому у Львові 1996 року до 100-річчя спортивно-руханкового товариства "Сокіл-Батько" (1884-1994 рр.).

Організацією цього товариства у Станиславові займалися пани Генрик Будзиновський та Володимир Янович. Більш детальну інформацію про керівників українського "Сокола" можна віднайти в нарисі краєзнавців І.Драбчука і М.Скаврінко "Іван Мирон - міністр ЗУНР" (Галич, 2007 р.). Серед іншого автори цієї праці зазначали:

*** Ruski Sokół w Stanisławowie. Namiestnictwo zatwierdziło statut dla ruskiego Sokola w Stanisławowie, do którego założenia przyczynili się przede wszystkim pp. Henryk Budzynowski i dr. Włodzimierz Janowicz.**

Цитата з газети "Kurjer Stanislawowski" за 25.05.1902 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

"Розв'ій діянь Товариства „Сокіл" у Станіславі та повіті тісно пов'язані з іменами таких відомих громадських діячів, як інженер Іван Мирон, д-р Володимир Янович, Генрик та Йосип Будзиновські, інженер Володимир Дутка та інші.

Перше сокільське гніздо в Станіславі засновано вже у 1902 р. Саме того року сюди з Бібрки переїхав лікар Володимир Янович. Тут він... став на чолі „Просвіти", Іван Мирон - секретарем цього товариства. Тоді ж Іван Мирон очолює Товариство „Сокіл". Заходами діячів „Просвіти" і „Сокола" у місті почали будувати Народний дім...Кредитове товариство „Народний дім", яке спільно з „Соколом" купує площу, де зводить будинок „Сокола"..."

Акцентуючи увагу на постаті першого очільника українського гуртка "Сокіл" у Станіславі Івана Мирона, вважаємо за доцільне розповісти більше про цю непересічну людину, відому не тільки за свою подвижницьку працю в спортивно-гімнастичному русі краю:

Пізнавальна інформація:

Мирон Іван - український громадський діяч, державний секретар шляхів, пошти і телеграфу (комунікацій) уряду Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), інженер залізничної служби.

Народився 21 листопада 1857 р. у селі Залуква у дяківській релігійній та національно свідомій родині. Початкову освіту здобував самотужки, середню - у Станіславській гімназії, а вищу - у Віденському університеті (інженер залізничного транспорту). Його трудовий шлях почався в управлінні залізниць у Станіславі, потім у Львові. Як службовець залізничного відомства, керував будівництвом тунелів та віадуків-переходів у районі Яремчі.

Ще навчаючись в університеті, І.Мирон під час канікул з друзями їздив по селах і організовував спортивні товариства, спілки „Власна поміч", „Сільський господар", кооперативи та бібліотеки, а в своєму домі заклав основи сільської бібліотеки (1882 р.).

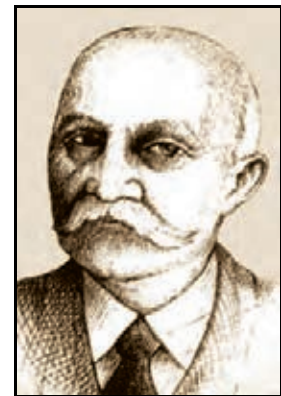
Проводив громадську роботу в Станіславі: очолював місцеві осередки українських товариств "Сокіл" і "Бесіда", був скарбником філії "Просвіти". Саме за ініціативи І.Мирона у місті почали споруджувати Народний дім, а ще й будівлі гімнастичного товариства "Сокіл" і "Рідної школи".

З переходом влади у місті до українців 31 жовтня 1918 р. І.Мирон очолює управління залізниць Станіславської дирекції, якій підпорядковувалася залізнична сітка Галичини. 1 листопада 1918 р. за його безпосередньої участі було переобрано владні повноваження в Станіславському повіті від австрійських представників до українських. З 9 листопада 1918 р. він входить до складу першого українського уряду ЗУНР - Тимчасового Державного секретаріату, як Державний секретар шляхів. На початку січня 1919 р. І.Мирон стає Державним секретарем шляхів, пошти і телеграфу (комунікацій) уряду ЗУНР, а пізніше очолює Державний секретаріат комунікацій. Він організував і керував роботою Дирекції пошти та телеграфу, а у повітах - поштово-телеграфними службами, забезпечував кур'єрський зв'язок. Згідно з розпорядженням Секретаріату пошти і телеграфу від 19 грудня, колишні австрійські емблеми, написи на установах, їхні печатки були замінені українськими, а на телеграфі ввели українську мову.

Після анексії Східної Галичини поляками Іван Мирон оселився в селі Дора (біля м.Яремча), брав участь у роботі місцевої "Просвіти", а з 1926 р. і осередку Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО).

Помер Іван Мирон 1940 року у Дорі, де й похований.

У сучасному м. Івано-Франківську нині існує вулиця, названа на його честь.

Іван Мирон

Як зазначалося в першому томі цього видання, в сокільських гімнастичних товариствах широко популяризувалися рухливі ігри, однією з яких була і гра "футбол". Серед очільників польського "Сокула" у Станіславі, які переймалися популяризацією футболу в товаристві, слід виділити постать **Влодзімєжа Св'янткевича** (Włodzimierz Świątkiewicz, 1865-

16.05. 1927 рр.) - вчителя гімнастики місцевої реальної школи. В 1884 р. він був одним із співзасновників відділення цього товариства у Станіславі, протягом 1894 -1908 рр. займав відповідальну посаду його начальника, а у 1915-1918 рр. навіть керував ним як голова. Про високий авторитет цієї людини свідчить той факт, що напередодні Першої світової війни В.Св'янткевича обрали почесним членом товариства "Сокул" у Чикаго (США). У цьому американському місті він побував на запрошення польських переселенців, займаючись пропагандою "сокольніцтва". У повоєнні часи В.Св'янткевич

В.Св'янткевич

Будинок ГТ "Сокул" в Станіславі

переїхав до Львова, де працював інструктором фізичного виховання Львівського шкільного куратора, а потім до самої смерті займав високу посаду начальника сокольського Малопольського відділення.

Слід зауважити, що поряд з українською та польською громадою до розвитку спортивного руху в місті долучилася ще одна його чисельна етнічна спільнота - єврейська. 1905 року з ініціативи членів молодіжних сіоністських гуртків "Бетар" ("Bethar") і "Бар-Кохба" ("Bar-Kochba"), при підтримці окремих впливових представників місцевої гебрейської громади, у Станіславові було створено Єврейське Гімнастичне Товариство "Гакоах" (в оригіналі з польської мови - **Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczne "Hakoach"**). Доказом цього є посилання на дослідження R.Urbana "Geneza i działalność Żydowskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Hakoach” w Stanisławowie (1905-1939)" в колективній праці "Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku" ("З історії фізичної культури національних меншин Польщі в XX ст.") за ред. Tomasza Jurka, вміщеній у польському науковому журналі з галузі фізкультури і спорту "Scientific Review of Physical Culture" №3(2) за 2013 р. на сторінці 68 (англійською мовою) і на сторінках 76-77 (польською мовою). Але впровадження в цьому товаристві занять з "футболу", скоріш за все, сталося пізніше, й про це мова піде нижче.

Серед доступних нам на дану мить, джерел чи не першою документально підтвердженою подією з демонстрації елементів футболу у Станіславові стали показові виступи учасників окружного зльоту польського товариства "Сокул" (10-11 червня 1905 року). Про це ми довідуємося з публікації газети "Kurjer Stanislawowski" від 18 червня 1905 року. У цьому дописі вказується, що серед гімнастичних вправ запропонованих глядачам для огляду під час заходу була також й "гра у футбол" (**graja w piłkę nożną**). Саме з цього, а також з наголошення на калейдоскопічності змін гімнастів і спортсменів на святковому майданчику, можна зробити висновок, що це було виключно показове представлення цієї гри на публіці членами Станіславівської сокольської округи. Наведемо повний дослівний переклад з польської фрагменту цього історичного нарису:

Wtedy przedstawił się widzom chaos bardzo malowniczy. Jedni z nadzwyczajną lekkością i precyzją budowali na środku boiska żywe piramidy dwu i trzy piętrowe zmieniające się co chwila jak kalejdoskopy, drudzy **grają w piłkę nożną**, ci wykonywują przeskoki, inni młynki, ćwiczenia na drążku, poręczkach, kółkach, koniu, tam walczą szermierze z gniazda kołomyjskiego, opodal wznosi się wspaniała piramida przy pomocy dwóch ruchomych drabin, słowem powstaje taka różnorodność ćwiczeń, że Publiczność nieprzygotowana na taki nagły zwrot, nie wiedziała gdzie i na co pierwiej patrzeć powinna.

Нотатка з газети "Kurjer Stanislawowski" за 18.06.1905 р.

*"Тоді побачили глядачі хаос вельми мальовничий. Одні з надзвичайною легкістю і старанністю будували посеред майданчика живі дво- і триповерхові піраміди, калейдоскопічно змінюючись щохвилини, другі **грають в футбол**, хтось виконує стрибки, а ще інші млинки..."*

Будинок українського "Сокола" у Станіславові. 1905 р.

Станіславівські "соколи" на окружному зльоті 1905 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

У першому томі цього видання в підрозділі "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" глави "Народження футболу України" вже було вказано про перший спортивний гурток у Станиславові, який було створено лише в лютому 1908 року студентами II-ої міської гімназії під назвою **"Kółko Sportowe II Gimnazjum Stanislawowskiego"**. Про його функціонування довідуємося з документу "Sprawozdanie Dyrekcji c. k. II. Gimnazjum z polskim językiem wykładowym w Stanisławowie za rok szkolny 1907/08" ("Звіт дирекції II гімназії за навчальний 1907/08 рік"). З повним текстом цього документу можна ознайомитися на сайті "Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa" Польського консорціуму бібліотек та архівних установ Підкарпатського воєводства (www.pbc.rzeszow.pl).

Що цікаво, у згаданому звіті наводиться не лише сам факт існування при вказаному спортивному гуртку футбольної секції, але й міститься цінна інформація про проведення її членами двох матчів з учнями I-ої станиславівської гімназії. У документі дослівно читаємо:

"У лютому цього року створила молодь нашого закладу "Спілку спортивну". До спілки належало близько 100 учнів. Спілка поділялася на 3 секції: а) футбольну, б) туристичну, в) велосипедну.

Правління Спілки перебувало в руках учнів і, підкріплене досвідом та порадами професора-куратора, виступало з ініціативами про проведення спільного відпочинку, забав, змагань і т.д. Вправи у грі з м'ячем відбувалися систематично три рази на тиждень на "Діброві"; там було також організовано 2 матчі з учнями I-ої гімназії"

У відповідному звіті I-ої міської гімназії Станиславова за той же 1907/08 навчальний рік знаходимо інформацію, що 25 березня 1908 року в даному навчальному закладі теж був створений спортивний гурток, а також є згадки про проведення міжгімназійних матчів кожної суботи і напередодні святкових днів. Відомо, що керівником цього гуртка був гімназист Мар'ян Гольський (Maryan Holski), а наставником юних спортсменів - вчитель Тадеуш Чапчинський (Tadeusz Czarczyński). Нижче наводимо дослівний переклад фрагменту тексту й цього документу:

B) W lutym b. r. zawiązała młodzież tutejszego zakładu „Związek sportowy”. Do związku należało blisko 100 uczniów. Związek dzielił się na 3 sekcje: a) footballową, b) turystyczną, c) kolarzy.

Zarząd Związku spoczywał w ręku uczniów, a wspierany doświadczeniem i radą profesora-kuratora, dawał inicjatywę do zbiorowych wycieczek, zabaw, zapasów i t. d. Ćwiczenia w grę w piłkę odbywały się systematycznie trzy razy w tygodniu na „Dąbrowie”; tu urządzono też 2 matchy z uczniami I. gimnaz.

Цитата з "Звіту дирекції II гімназії за навчальний 1907/08 рік"

"Гурток копаного м'яча утворився на весні, коли під час погожих днів можна було віддаватися на лугах приємній та здоровій забаві. Організаційне засідання відбулося 25 березня. Крім членів читальні, до гуртка належали також учні IV класу. Керівником гуртка став Мар'ян Гольський (VI кл.). Гурток складався з єдиної групи, яка лічила 22 члени. Зазвичай грали у повнім комплекті на "Діброві", а під кінець піріччя разом з молоддю II-ої польської гімназії. Гра відбувалася кожної суботи і в дні передсвяткові. Опікуном гуртка був заступник учителя Тадеуш Чапчинський."

e) Kółko piłki nożnej powstało na wiosnę, kiedyto podczas dni pogodnych można było oddawać się na błoniach przyjemnej i zdrowej zabawie. Organizujące posiedzenie odbyło się 25. marca. Prócz członków

Czytelnii należeli do kółka także uczniowie klasy IV. Przewodniczącym kółka został Maryan Holski (VI. kl.). Kółko liczyło jedną partię złożoną z 22 członków. Grało zwykle na „Dąbrowie” przeważnie w pełnym komplecie, pod koniec półrocza łącznie z młodzieżą II. gimn. polskiego. Gra odbywała się każdej soboty i w dniach przedświątecznych. Opiekunem kółka był zast. naucz. Tadeusz Czarczyński.

Цитата з "Звіту дирекції I гімназії за навчальний 1907/08 рік"

В обох наведених гімназійних звітах вказується, що матчі між командами спортивних гуртків I-ої та II-ої місцевих гімназій проходили на майданчику, який у ті часи існував в районі урочища Діброва (нині це територія в межах вулиць Петлюри й Довженка).

Таким чином, за наявності документального підтвердження декількох футбольних матчів, проведених у Станиславові протягом квітня-травня 1908 року, можна чітко зазначити, що

футбол у Івано-Франківську народився весною 1908 року.

Ще 1907 року за кошти місцевого відділення Каси Ощадності (Kasa oszczędności) для ігор і забав місцевої молоді неподалік від першого спортивного майданчика міста під назвою "Діброва" за міським парком була придбана 10-моргова ділянка землі (приблизно 6 гектарів - Примітка автора). У подальшому вона служила учням шкільних закладів для проведення занять з фізичного виховання, а також членам спортивних товариств. Через рік на ній був відкритий вже більш сучасний майданчик, який отримав назву "Парк Йордана" (нині це територія стадіону "Рух", див. на наведеній нижче мапі - Примітка автора). **"За досвідом їздили у Краків. Упорядкування парку здійснювалося під наглядом гімназійних вчителів гімнастики. Наступної весни він був переданий для ігор і забав молоді"** - описував заходи з облаштування майданчика івано-франківський історик М.Ф.Головатий у своїй книзі "Етюди старого Станиславова", саме тому й назвали тоді цей майданчик тією ж назвою, як і стадіон у Кракові.

Фрагмент сучасної мапи міста Івано-Франківська з позначками історичних футбольних місць (1 - орієнтовне місце першого футбольного майданчика в урочищі Діброва, 2 - спортивний майданчик "Парк Йордана" (нині сучасний стадіон "Рух"), 3 - стадіон ГТ "Сокул" (потім "Електрон", нині "Наука" ім. Р.Микитюка)

Важливо зазначити, що пізньої осені 1908 року відбулися ще й установчі збори **Товариства забав рухових (ТЗР) "Ревера"** (*Towarzystwo Zabaw Ruchowych "Rewera"*), створеного на базі спортивного гуртка II-ої гімназії Станиславова. Назва товариства походить від латинського виразу "**re vera**", який приблизно тлумачать як **"річ, яка варта уваги"**. За переказами, згаданий вираз часто вживав Станіслав Потоцький (польський магнат, полковodeць), син якого Андрій вважається засновником міста Станиславова. Цікаво, що ініціативу молоді зі створення спортивного товариства підтримав один з директорів Каси Ощадності **Людвік Преговський** (Ludwik Pregowski). Він був відомим у регіоні спортсменом та популяризатором фізичної культури, а також арбітром перших футбольних матчів на Прикарпатті (більш повна інформація про цю непересічну людину наведена в останньому томі цього видання в розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали" - Примітка автора). Людвік Преговський і став першим президентом ТЗР "Ревера". У числі засновників товариства

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

були: управляючий поштою Роман Ярачинський, вчитель гімнастики Ян Музикаж, підприємець Владислав Кровіцький, вчитель Станислав Рола-Міхальський, купець Антоні Заячек, а також добродії Олександр Бладач і Здіслав Слотвінський. Серед великих ентузіастів у справі створення клубу історія доносить також імена учнів II-ої гімназії Тадеуша Ясельського, Аполлінарія Ляхавця (в майбутньому знаного лікаря) і Сильвестра Барткевича, добре відомого у ті часи серед спортивної молоді міста за прізвиськом "Браток". Що цікаво, ТЗР "Ревера" мала загальноміський статус і об'єднувала представників різних національностей. Вже 18 березня 1909 року статут товариства було затверджено у Львові Галицьким намісництвом, і воно розпочало свою активну діяльність.

В окремих джерелах можна зустріти інформацію, що нібито ТЗР "Ревера" було створено раніше вказаного нами 1908 року. Однак більшість фактів свідчать саме на користь цієї дати. До них можна віднести хоча би спогади Т.Ясельського "Мій спомин про клубне зібрання з okazji 25-річного ювілею Станиславівського клубу спортового "Ревера", надруковані 1933 року в газеті "Wiadomosci Sportowy". Зрештою, саме влітку 1938 року в польських медіа широко висвітлювалися урочистості з нагоди святкування у Станиславові 30-річчя товариства.

До того ж, саме 1908 року у Станиславові почали впроваджувати заняття з футболу у Єврейському Гімнастичному Товаристві "Гакоах", підтвердженням чого є довідкове видання "Z.T.G "Nakoach" Stanisławów: jesienna jednodniówka sprawozdawcza w listopadzie 1938" ("Ж.Т.Г "Гакоах" Станиславів: осіння одностоденка звітодавча в листопаді 1938"), з яким можна ознайомитися на сайті польської "Бібліотеки Народової" ("Biblioteka Narodowa"). Відкриває довідник нарис Леопольда Арнольда "Генега виникнення та історія розвитку "Гакоаху" в Станиславові". У ньому автор спростовує поширену думку щодо виключно гімнастичного спрямування спортивної діяльності товариства на початковому етапі існування. Л. Арнольд стверджує, що в лоні організації у 1908 році було створено "Żydowski Klub Sportowy (Ż.K.S.) "Nakoach" ("Єврейський Клуб Спортивний "Гакоах"), який поміж іншим культивував футбол. Першим капітаном футбольної дружини "Гакоаху" був Шацбергер. Крім нього активну участь в житті команди брали Ю.Кіршенблатт, М.Вортман, Г.Райх, С.Арнольд та І.Фальк. Зазвичай, тренування відбувалися на Діброві. В цьому ж довіднику наведено й фото футбольної команди "Гакоаху" (1909 р.), яке тут представлено.

Перша команда "Гакоах" Станіславів 1909 р.

Цікавою для аналізу є інформація того ж Л.Арнольда, що футбольна дружина "Гакоаху" не перебувала в спортивній ізоляції, відточуючи свою майстерність у змаганнях з місцевими командами. З часом, зміцнившись організаційно і фінансово, клуб почав щорічно проводити матчі проти єврейських спортивних товариств із сусідніх Львова і Чернівців у рамках відзначення чергової річниці смерті лідера Всесвітньої сіоністської організації, австрійського громадсько-політичного діяча Теодора Герцля. На жаль, через втрату в часи лихоліть обох світових війн багатьох архівних матеріалів, відсутнє саме документальне підтвердження проведення цим клубом матчів у перші два роки його існування.

Першим відомим на сьогодні зі сторінок тогочасної преси матчем футбольної команди ТЗР "Ревера" Станиславів став поєдинок у Львові проти резервістів місцевого клубу "Чарні" 20 червня 1909 року. Дебютували станиславівці з поразки - 1:4. А вже за два тижні, 4 липня, відбулася гра-відповідь у Станиславові на новоствореному майданчику Каси Ощадності (1:3). Через те, що ці матчі мали статус міжміських, то більш повна інформація про них викладена наприкінці цього розділу в підрозділі - "Міжміські товариські матчі у Галичині".

rozgrywał się w Stanisławowie tego samego dnia — jak nam donoszą — match footballowy między „Rewerą III” a „Wiktoria I”, zakończony wynikiem 8:1 na korzyść „Rewery”.

Звіт в газеті "Kurjer Stanislawowski" за 19.09.1909 р.

"Ревери" зустрівся в Станиславі з зібраною із чехів - місцевих мешканців та працюючих у місті службовців з Чехії, командою, яку очевидно, на швидку руку, поіменували просто **"Чеським тімом"** ("чеською командою", з *англійської*). Вважати цей матч якимось першим у Станиславі регіональним на загальній австро-угорській арені, звичайно, недоцільно (десь в цей час і у Львові була створена команда під такою ж назвою, але то інша історія і ці команди одна до одної не мають ніякого відношення - **Примітка автора**).

Перемогу у цьому матчі святкували реверівці - 7:0. А тут є можливість, завдяки нарису в краківському часописі "Nowosci illustrowane" №40 за 2 жовтня 1909 р. на с.4, навести перший відомий нам склад "Ревери" Станиславів: воротар (брамкар) - **І.Нементовській** (I.Niementowski); захист (беки, оборона) - **Мал** (Mal) і **Баркєвіч** (Barkiewicz); півзахист (помоч) - **Гравовецький** (Grabowiecki), **Борисюк-сеньор** (Borysiuk), **Борисюк-юніор** (Borysiuk); напад (атака) - **Роєк** (Rojek), **Ясельській** (Jasielski), **Гожовській** (Hoszowski), **Копаніцький** (Kopanicki), **Сковронській** (Skowronski). До того ж, надаємо звіттіля ж фото команди "Ревера" та моменту матчу на тому самому місцевому майданчику "Парк Йордана":

З наведеного трохи вище Звіту І-ої гімназії та дописів місцевих часописів відомо, що футбольний гурток цієї гімназії в 1909 році придбав назву **"Вікторія"**. Як свідчать джерела, у цьому році згадана команда зіграла два матчі проти третьої команди "Ревери", зазнавши двох поразок - 1:8 та 2:6 (газета "Kurjer Stanislawowski" за 19 вересня та 3 жовтня 1909 року).

Також зазначимо, що 26 вересня основний склад

— Match footballowy. W ubiegłą niedzielę odbył się match footballowy, na boisku w nowopowstającym parku Jordana, między drużynami Rewera III i Wiktoria. Wynik dał 6 bramek na 2 (6:2) na korzyść pierwszej. Zaraz po ukończeniu tych zawodów odbył się drugi match między Rewerą I i Czeskim Teamem. Gra obu drużyn była zupełnie poprawna, choć w Teamie znać było brak zgrania, czemu też przypisać należy wynik 7:0 na korzyść Rewery. Sędzią był p. Pregowski.

Звіт в газеті "Kurjer Stanislawowski" за 3.10.1909 р.

Команда ТЗР "Ревера" в матчі з "Чеським тімом"

Під час матчу ТЗР "Ревери" з "Чеським тімом"

А вже 10 жовтня в останньому матчі "Ревери" цього року вона у міжміському матчі програла вдома львівській "Гасмоней" - 1:3.

Наступним 1910 роком датовані вже перші контакти "Ревери" з буковинськими футболістами. У Чернівцях станиславівці обмінялися перемогами з "Буковинським загальним спортклубом" - 1:0 і 1:2. Ці матчі мають беззаперечний статус міжрегіональних, тому про них більш повна інформація викладена в останньому томі цього видання в главі - "Змагання на міжрегіональній футбольній арені України".

На початковому етапі свого існування Товариство Забав Рухових "Ревера" з міста Станиславова мало вже й власну емблему, яку можна побачити на клубному значку товариства тих часів. Також, того часу вимальовуються й традиційні барви товариства - червоно-чорні. Крім того, збереглося кілька фото футбольної команди товариства "Ревера", найякісніше з яких наведено нижче. Показово, що під світлиною вказані прізвиська усіх футболістів першої команди товариства.

Значок з емблемою ТЗР "Ревери"

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Перші футболісти міста Станиславова. Команда ТЗР "Ревера" зразка 1910 року.
(зліва направо: стоять - К.Кітрис (K.Kitrys), Я.Сковронський (J.Skowronski), А.Галинський (A.Galinski), С.Барткевич (S.Bartkiewicz), Р.Копаницький (R.Koranicki), В.Балко (W.Balko), М.Капаницький (M.Koranicki), Кубинський (Kubinski); присіли - Л.Гродзицький (L.Grodzicki) і С.Копаницький (S.Koranicki); сидить Гюркович (Gyurkovich).

Наприкінці квітня 1911 року станиславівці знову побували у Львові, й 23 квітня вчергове зазнали прикрої невдачі у зустрічах зі старими знайомими - футболістами місцевого клубу "Чарні" (3:8). Уся інформація, яка є про цей матч, наведена в цьому розділі в підрозділі "Міжміські товариські матчі у Галичині", а тут ми лише сповістимо про відомий склад команди "Ревера" у Львові: воротар - **Жіоло** (Ziolo), беки - **Май** (Maj) і **Барткевіч** (Bartkiewicz); хавбеки - **Вітрилак** (Witrylak), **Дзюбінській** (Dziubiński) і **Ванке** (Wanke) та нападники - **Новак** (Nowak), **Ясельській** (Iasielski), **Р.Копаницькій** (R.Koranicki), **Сковронській** (Skowronski) і **М.Копаницькій** (M.Koranicki). Там же вказаний і матч "Ревери" вдома 21 травня, в якому станиславівці відігралися ще з чудовим рахунком у зустрічі з самбірською "Короною" (8:1).

Також треба відмітити ще й три офіційні матчі цього року "Ревери" (знову у Львові), які були проведені у рамках футбольного турніру I-х Польських Ігор Галичини: 13 жовтня з "Віслою" Краків (8:2), 14 жовтня з "Чарні-2" (1:2) та 16 жовтня з "Лехією" (2:3). Про них вже розповідалося в першому томі цього видання у главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

У пору становлення товариства на "Реверу" очікував підступний удар. Власники майданчика Каси Ощадності "Парк Йордана" раптом передали його в оперативне управління активу польського "Сокула". У той же час, керівництво "Ревери" відмовилося перейти під крило цієї організації, і, перебуваючи в самостійному статусі, спортсмени-реверівці змушені були на певний час повернутися на вже знайомий нам старий майданчик на Діброві. Залишившись у рідному місті без якісного і облаштованого за всіма вимогами гри футбольного поля, станиславівський клуб значно знизив свій рівень гри. Наступного 1912 року відомі лише два програні матчі зі стрийською "Погонню" - 9 червня в Стрию (2:6) та 30 червня вдома (3:4).

Щодо єврейського спортивного клубу "Гакоах", то він до цього року мав на першочергові потреби свого розвитку певні фінансові субвенції з міської казни, а також дозвіл на користування стадіоном Каси Ощадності. Але після передачі стадіону "Сокулу" почав винаймати окрему ділянку по сусідству з будинком сиріт на вул. Матейка, на якій його члени і симпатички облагородили власний майданчик для занять футболом. Як свідчить тогочасна чернівецька преса, у рідних стінах станиславівський "Гакоах" в міжрегіональному матчі перегравав у середині липня 1911 року буковинських одноклубників з Черновіць (3:2), а вже у жовтні й львівську "Гасмонею" (1:0). Також 15 жовтня у Черновіцях вони програли регіональний матч місцевому

"Гакоаху" (1:4). Більш повна інформація про матч з львів'янами наведена в цьому підрозділі в частині про міжміські матчі, а про матчі з чернівецькими командами - вже в останньому томі цього видання в главі про міжрегіональні матчі команд України.

Діяльна спортивна громадськість Станіславова вже у серпні 1913 року на базі ТЗР "Ревера" створює новий спортивний клуб під назвою "**СКС Маратон**". Футбольна команда цього клубу 26 жовтня спробувала свої сили вдома з львівською "Спартою", та програла (0:3), тим самим засвідчивши, що до рівня львівських клубів станіславцям ще дуже далеко.

Та невдовзі, у квітні 1914 року на зборах засновників СКС "Маратон", було ухвалено рішення про зміну назви на добре знану "Ревера". З цього моменту спостерігається значне поживлення у роботі клубу. Відділ футболу в цей час організовує матчі без огляду на погодні умови щонеділі та в свята. Для прикладу, тільки у червні відбулося 7 поєдинків, а до кінця літнього сезону планувалося зіграти ще 5. З десятків матчів мало відбутися також восени. Тобто, за один рік планувалося провести не менше 24-х поєдинків, що, у порівнянні з двома-трьома у попередні роки, засвідчило значне зростання уваги до футболу в спортивному житті Станіславова. До речі, влітку 1914 року була продовжена традиція організації зустрічей з львівськими клубами. Але вже у перших матчах вдома станіславців знову чекали, хоча й за їх впертого супротиву, поразки - 1 червня від команди "Аматожи" (1:2) і 12 липня від "Чарні" (2:3).

Сучасний міський стадіон Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника "Наука" ім. Романа Микитюка (у радянські часи – "Електрон" з-ду "Промприлад", а раніше стадіон ГТ "Сокул")

Зліт сокольських дружин Прикарпаття у Станіславові 1914 р. на новому стадіоні "Сокол" - "Парк Йордана"

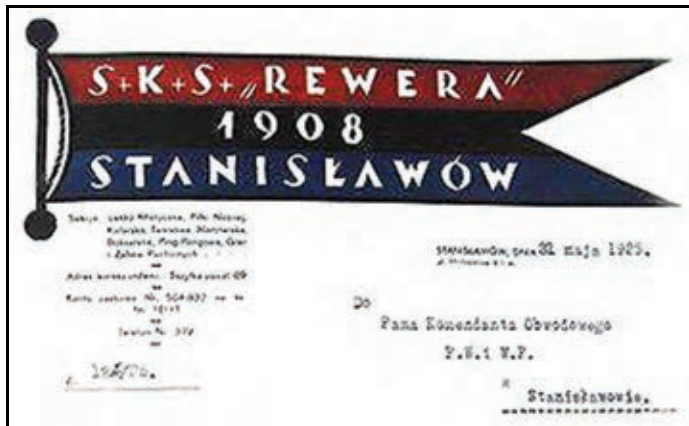

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Напередодні Першої світової війни футбол у Станиславові, якщо говорити про масовий розвиток цієї гри, ще остаточно не вийшов за межі навчальних закладів, хоча передумови для цього почали з'являтися. У місті та його околицях продовжувало плідно працювати гімнастичне товариство "Сокул". Саме силами членів цього товариства протягом 1912-14 років у Станиславові було зведено ще один спорткомплекс з футбольним полем (див. розміщення на вищенаведеній мапі міста, у радянські часи стадіон носив назви "Динамо", "Електрон", а нині - "Наука" ім. Р. Микитюка - **Примітка автора**). Відкриттю стадіону 28 червня 1914 року було приурочено масовий зліт членів товариства "Сокул".

Незаперечним свідченням зростання кваліфікації станиславівських футболістів був той факт, що вже 1914 року за підсумками відбіркових матчів другого чемпіонату Галичини місцева "Ревера" потрапила до класу II-A Східної Галичини. У самій першості реверівці встигли провести лише половину матчів, посідаючи напередодні вибуху війни друге місце у таблиці розіграшу. Детально про перебіг змагань вже розповідалося в першому томі цього видання у главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня". Подальший хід змагань, на жаль, унеможливило оголошення воєнного стану на території краю.

Слід зауважити, що матчі чемпіонату Галичини у Станиславові відбувалися на стадіоні "Парк Йордана", і вхід на них був платним. Ціна перепустки складала 50 геллерів, для учнівської молоді - 30, для членів клубу

Бланк для ділового листування SKS "Ревера"

- 20. Згодом дешевші квитки продавали й військовим у чині нижчому від фельдфебеля. Потрапити на стадіон "зайцем" можливості не було, адже власники стадіону Каси Ощадності встановили 2-метрову дротяну огорожу.

До речі, в цей час Станиславівський Клуб Спортовий "Ревера" вже мав і свою емблему, яка була і на клубних значках і на усіх ділових документах клубу (один із таких бланків для листування тут наведений, щоправда вже за часів 20-х років - **Примітка автора**)

Під час війни будь-яка активна спортивна діяльність у Станиславові фактично припинилася. З окремих джерел хіба що відомо про перемогу реверівців під час окупації міста над офіцерською дружиною російських

Значок з новою офіційною емблемою SKS "Ревера"

військовиків "Орёл" з рахунком 2:1. Цей матч за прийнятими нами правилами можна віднести без жодного сумніву до міжнародних матчів тих часів, тому про нього йде розповідь ще й в останньому томі цього видання в главі "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах".

А вже 1917 року команда "Ревера" отримала нагоду зустрітися знову з львів'янами: спочатку до неї в гості 23 вересня навідалася "Погонь цивільна" й розгромила станиславців з рахунком 8:0. Потім, "Ревера" з'їздила до Львова, де 7 жовтня програла теж з цим же рахунком. Є навіть інформація, що у Львові наступного дня "Ревера" грала і з першою командою "Чарних" і, як не дивно, начебто знову програла і навіть

знову 0:8 (та достовірного підтвердження останнього матчу немає - лише балачки - **Примітка автора**).

Також у ювілейному виданні "Pogoń Lwów: 1904-1939. Księga pamiątkowa" ("Погонь Львів: 1904-1939. Пам'ятна книга"), 1939 року видання, можна зустріти інформацію, що після звільнення міста від російських військ місцева "Ревера" провела 5 матчів проти збірної чеських вояків, укомплектованої колишніми спортсменами празьких товариств "Спарта", "Славія" та "Вікторія". У згаданих матчах між "Реверою" та "Ческі Тім" були зафіксовані наступні результати: 1:4, 8:2, 2:3, 2:1 і 2:2.

Одним із найкращих гравців станиславівської "Ревери" 1909-11 років був Сильвестр Барткевич (S.Bartkiewicz) - відомий в ті часи хавбек (більш повна інформація про цього вихованця футболу Прикарпаття наведена в розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали" цієї книги - **Примітка автора**).

С.Барткевич

= Ф У Т Б О Л =

Герб Коломиї
(початок XX ст.)

Коломия - центр Покуття, нині адміністративний центр Коломийського району Івано-Франківської області, місто обласного підпорядкування, розміщене у південно-східній частині області на річці Прут.
Коломия відома з середини XIII ст. як центр видобутку солі; зазнала значних руйнувань під час турецько-татарських нападів XVI-XVII століть. З 1781 р. входила до Станіславської округи (*Kolomea* - німецькою мовою, *Kolomyja* - польською мовою), а з 1811 р. - центр Коломийської округи. Від середини XIX ст. місто пережило підйом культурно-національного розвитку спочатку за часів Австро-Угорської імперії у Коронному краї Галичини та Володимирії, а потім за часів Польщі. Від 1939 р. - у складі УРСР; районний центр - від 1940 р.. Від 1991 р. - у незалежній Україні; значний економічний, освітній і культурний осередок Покуття та західної частини України.

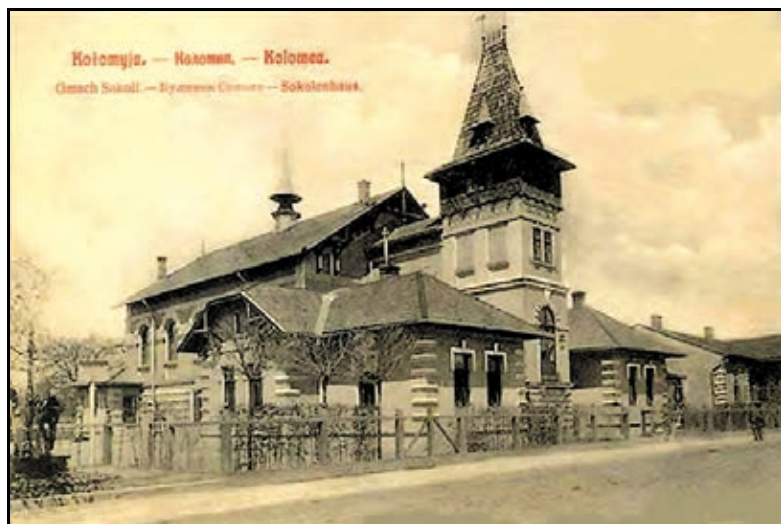
КОЛОМИЯ

Коломия. Площа Ринок

Перші кроки футболу в Коломиї

Роком пізніше ніж у Станіславові, а саме 1885-го, в Коломиї було теж засноване гімнастичне товариство "Сокул". 5 травня цього року відбулося урочисте освячення та закладання наріжного каменя під будівництво будинку товариства на тодішній вул. Тарновських. А ось перший осередок українського товариства "Сокіл-батько" з'явився у цьому місті, як і в Станіславові, 1902 року.

Будинок гімнастичного товариства "Сокул" у Коломиї

Як стверджує один із дослідників історії футболу Прикарпаття Володимир Дмитрович Горошак **"Коломия цілком могла б посперечатися за першість в освоєнні копаного м'яча на теренах нашого краю з Станіславівом. Сто років тому місто над Прутом нічим не поступалося майбутньому воєводському та обласному центру, а за кількістю мешканців навіть переважало його. Однак покутянам забракло організаторських здібностей. Якщо в Станіславові перший спортовий клуб постав у 1908 році, то в Коломиї - лише по завершенні першої світової війни"**.

Можна припустити, що футбол до Коломиї "завіз" визначний громадсько-політичний діяч, адвокат, засновник "Січей" і популяризатор спорту в Галичині доктор **Кирило Трильовський**. Побувавши у столичному Відні на матчі місцевої команди з голландцями, він ще у жовтні 1906 року із захопленням ділився своїми враженнями про побачене на сторінках місцевої газети "Новий громадський голос". Наведемо цитату з одного із його дописів:

"Копаний м'яч - є дуже добрим для наших Січей. Проте січовики вже мусять бути згрубша обтесані, обрихтовані", так як простим людям не можна братися до такої гри" (малося на увазі, що будь-яке єдиноборство в ті часи переростало у бійку - Примітка автора). І він тут же додає, що в Коломиї вже існує **"руський"** (мається на увазі "український" - Примітка автора) клуб футбалевий **"Прут"** і має навіть свій майдан для гри".

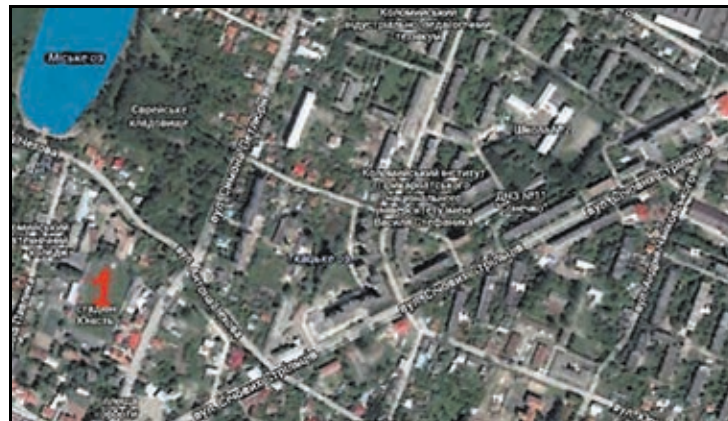
ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Одразу ж зауважимо, що мова йдеться не про повноцінне футбольне поле, а про невеликий майданчик. У доступних нам джерелах відсутнє документальне підтвердження про існування в Коломиї будь-якої футбольної команди, у тому числі під назвою "Прут".

Але є інформація, що 1906 року в Коломиї за будинком польського гімнастичного товариства "Сокул" був збудований і відкритий власний спортивний майданчик (нині тут розміщується міський стадіон "Юність" - **Примітка автора**). На цьому майданчику вже 1909 року польське товариство "Сокул" проводило своє гімнастичне свято, до програми якого входив і "футбол". Проте, знову ж таки, невідомо чи був то саме футбольний матч, чи демонстрація глядачам окремих елементів цієї невідомої їм гри.

Місце першого футбольного майданчика ("79") на мапі Коломиї 30-х років

Місце стадіону "Юність" (позначка "1") на сучасній мапі Коломиї

У наступні роки з невідомих причин на подібних гімнастичних святах "соколів" футбол до програми заходів вже не входив. Хоча, начебто, 1910 року в Коломиї, все ж таки, було проведено футбольний матч між місцевими командами - польською "Сокул" та єврейською "Гатіква". Також відомо, що трохи пізніше, 26 липня 1914 року, коломийську футбольну команду (клуб КЗС) очікували у Станиславові. Можна б було зазначити про перший виїзд покутян до інших міст, якби ж це усе було чимось підтверджено. Та в цей час у повітрі вже пахло війною, то ж бо очікувати підтвердження проблематично.

КАЛУШ

Герб Калуша

Калуш - місто розташоване на Бойківщині, нині місто обласного підпорядкування Івано-Франківської області, розміщене в північно-західній частині області.

Калуш відомий з давніх часів як центр видобутку солі. З 1772 року входив до Стрийської округи (*Kalusz* - німецькою та польською. мовами), з 1811 року - входив до Станиславівського державного управління, а з 1850 року - центр Калуського повіту.

Від середини XIX століття місто пережило підйом культурно-національного розвитку спочатку за часів Австро-Угорської імперії у Коронному краї Галичини та Володимирії, а потім за часів Польщі. Від 1939 року - у складі УРСР.

Від 1991 року - у незалежній Україні; значний економічний, освітній і культурний осередок Бойківщини та західної частини України.

Калуш. Народний дім

Перші кроки футболу в Калуші

Солева копальня ТЕСПу у Калуші

Добре відомо, що перший осередок українського товариства "Сокіл-батько" з'явився у цьому місті 1906 року. Десь саме в ці часи в Калуші було засноване товариство по переробці калійної солі "Калі", і саме з цього часу почалося спорудження значного на ті часи за розмірами та потужністю підприємства - Товариства есоціативного солі поташової (ТЕСП), яке й проводило розробку покладів калійних солей у Калуші. Звісно, достатньо велика кількість працівників вимагала від господарів прийняття належних заходів щодо їх культурного відпочинку. Саме тому й вирішено було недалеко від підприємства на березі невеликої річки Сівки збудувати так званий "Spezer-platz" - місце для проведення прогулянок та відпочинку панства. А

через деякий час тут з'явився й спортивний майданчик, та й ще такий, що за розмірами дозволяв проводити змагання з футболу (це місце біля теперішнього Палацу культури "Мінерал", зараз тут стоїть 4-х поверховий житловий будинок по вул. В.Чорновола - **Примітка автора**).

Саме тут, на березі річки Сівки, й грали у футбол спочатку німецькі колоністи та польські робітники Саліни (калійного комбінату). Дані факти не мають серйозного документального підтвердження. Про них переважно відомо зі споминів місцевих ветеранів та шанувальників футболу, зібраних завдяки старанням місцевого дослідника Ростислава Михайловського. Почалося все зі спогадів досить відомого калуського спортсмена Антона Луціва, який розповів, що його батько Мілян Луців був присутній на першому футбольному матчі в Калуші. Та гра відбулася ще напередодні першої світової війни у 1914 році якраз на майданчику "Spezer-platz" з нагоди відкриття першої копальні ТЕСПу.

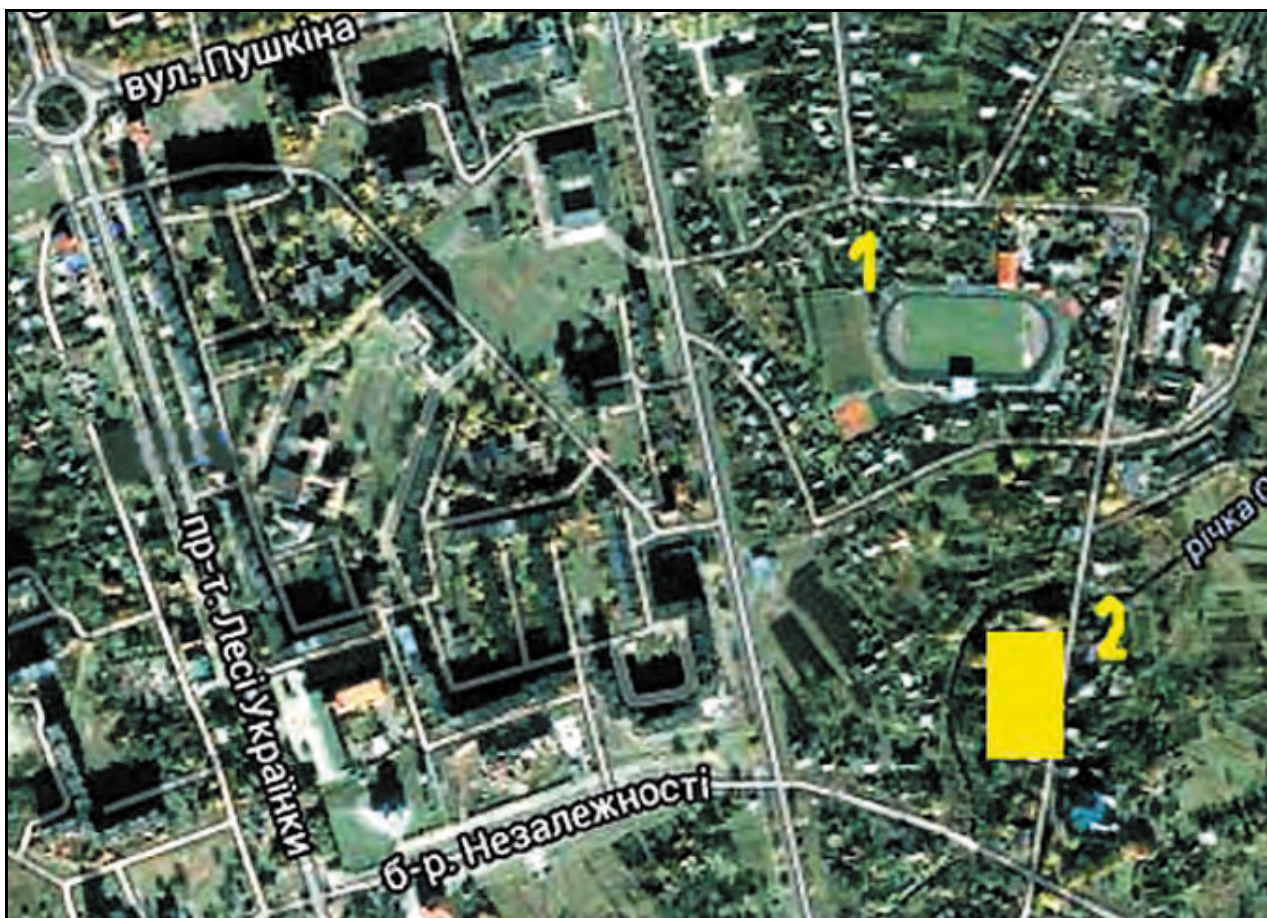
Місце спортивного майданчику ТЕСПу біля річки Сівки нині, де 1914 року відбувся перший футбольний матч

Житловий будинок на місці колишнього спортивного майданчику ТЕСПу в Калуші

Керівництво ТЕСПу тоді влаштувало грандіозне свято для інженерів і робітників, які тут працювали. До його програми входила дивовижна на той час гра - футбол. На спортивному майданчику на березі річки Сівки і відбулося це видовище. На майданчик вийшли команди калуських колоністів (вихідців з Німеччини), інженерів та робітників-австрійців, які працювали на ТЕСПі (тобто зовсім не місцеві мешканці!!!). Воротами на полі слугували по два стовпи, закопані по обидва боки (їх називали "штанглями"). Гравці намагалися заштовхати між них шкіряну кулю. На тому матчі було забито один гол.

Спортивні місця Калуша на сучасній мапі (1 - стадіон "Хімік", 2 - місце першого в Калуші спортивного майданчика, де було проведено перший футбольний матч)

Також батько Антона Луціва розповів, що вже пізніше йому вдалося потоваришувати й з автором забитого тоді голу - австрійцем Йоганном Кватембером. Останній залишився жити в Калуші, обзавівся родиною, а його син Карл навіть був знаменитим воротарем української калуської "Зорі", що грала у довоєнних чемпіонатах Польщі. До речі, сам Антон Луців був капітаном цієї команди. Та, на жаль, родина Кватемберів під час другої світової війни виїхала до Австрії.

Крім того, факт проведення футбольного матчу в Калуші 1914 року підтверджували й гравці місцевих команд "Гашомер" і "Гакоах" відповідно - Яків Зейдельман та Олександр Кульберг, а також й перший професійний калуський арбітр Іван Максим'як. Але найголовніше - про цей матч калуських колоністів і інженерів-австрійців писав в одному зі своїх рекламних проспектів про Калуш нині покійний калуський журналіст Михайло Коломієць.

Чому усі згадують лише цей матч? Бо інших у місті, яке зазнало значних руйнувань вже на початку першої світової війни, просто не було. Усім в ті часи вже було не до футболу.

Про футбольний майданчик на березі річки Сівки під час панування Польщі спочатку забули, оскільки поляки збудували у районі Лесинога села на Сербниках інший сучасний стадіон. Пізніше старий майданчик неподалік річки було відроджено вже за часів радянської влади, та проіснував він недовго - до середини 60-х років на ньому займалися футболом учні калуської ДЮСШ.

Ще декілька слів можна сказати про футбол у селищах поряд з Калушом. У селі Підгірки (нині в межах Калуша) того часу організаторами змагань були студенти Павло і Микола Капці та Григорій і Йосафат Смольські. В той час тут "копали" м'яча Василь і Семен Піщаки, Олекса і Микола Довжанські та Панько Когут, який славився, як кажуть, могутнім ударом.

* * *

О.О.Олексишин

Ймовірно, що одним із перших історію народження та становлення футболу у Станиславові висвітлив **Т.Ясельський** у своїх нарисах "Мій спомин про клубне зібрання з okazji 25-річного ювілею Станиславівського клубу спортивного "Ревера", опублікованих в п'яти номерах газети "Wiadomosci Sportowy" №№8-12 за 1933 рік. Та більш комплексні та фактологічно наповнені розвідки з історії зародження футболу у Станиславові з'явилися вже в новітню добу. Зокрема, спробу систематизувати весь напрацьований раніше матеріал з даної проблематики, спираючись на нововиявлені документальні факти, зробив івано-франківський історик **Олег Орестович Олексишин**. Саме завдяки йому у цьому підрозділі книги вдалося узагальнити ряд документальних підтверджень стосовно етапів появи й становлення футболу в Івано-Франківську. Слід відмітити серйозні напрацювання, які побачили світло на сторінках місцевих газет та Інтернет-ресурсів, авторства івано-франківського спортивного статистика і журналіста **Володимира Дмитровича Горощака**. Також чимало цінної інформації міститься у розвідці львів'янина **Євгена Миколайовича Попова** "Футбол Станиславівщини", вміщеної в івано-франківському календарі-довіднику "Футбол 93-94" (с.30-32). Заслуговує на увагу й праця місцевого історика **І.Дейчаківського** "Копаний м'яч у Станиславові" (2010 р.вид., 144 с. з іл.). Але здебільшого уся наведена у нашій роботі інформація зібрана по крихтам із багатьох джерел, а особливо цінна - саме з польських видань та друкованої преси.

Книжка І.Дейчаківського

ФУТБОЛ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

ТЕРНОПІЛЬ

Герб Тернополя (початок XX ст.)

Тернопіль - місто у Східній Галичині, зараз адміністративний центр Тернопільської області України. Знаходиться на землях Надбужанщини та Північного Опілля. Тернопіль вважається одним із трьох головних центрів Східної Галичини. Місто засноване Яном Тарновським 1540 року на річці Серет під назвою **Тарнополь** (польською - *Tarnopol*) і з 1772 року було центром Тернопільського округу, а з 1867 року центром **Тернопільського повіту Коронного краю "Галичина та Володимирія" Австро-Угорської імперії**, з 1920 року - центр Тернопільського воєводства Польщі, а з 1939 року вже під назвою Тернопіль (з 1944 року) - адміністративний центр Тернопільської області Української РСР.

Тернопіль. Вул. 3-го травня (початок XX ст.)

Перші кроки футболу у Тернополі

В першому томі цього видання в розділі "Перші кроки футболу України наприкінці XIX століття" глави "Народження футболу України" вже розповідалося про існування у Тернополі ще в останньому десятиріччі XIX століття гімнастичного товариства "Сокул", перші згадки про гру "футбол" у цьому місті вже в ті часи.

До того ж, вже 1903 року у Тернополі й Чорткові були створені перші відділення українського (русинського, руського - на ті часи) "Сокола-Батька". Першим головою такого відділення в Тернополі на протязі майже двох років був адвокат **Сидір Голубович**, а вже у 1904-14 роках його очолив адвокат, доктор **Станислав Чикалюк**. Треба відмітити й ініціатора розвитку "сокольництва" у цьому краї **Іллярія Бриковича** (1881-1942 рр.), професора, який був головою тарнопільського "Сокола" вже у 1922-26 і 1932 роках.

І.Брикович

Чомусь раніше першість у запровадженні занять з футболу була закріплена за I-ою вищою гімназією міста, але там перші згадки про гру під назвою "футбол" датуються лише 1905 роком. Так, у річному звіті дирекції I-ої вищої гімназії за 1904/05 навчальний рік повідомлялося, що **"з 1 травня по 1 липня 1905 року було організовано 22 застави на плацу, який має назву "бараки". В кожній грі брали участь 150-200 учнів гімназії, з яких старші грали в футбол, а молодші - в руханкові ігри"**. Саме з цього звіту ми знаємо про місце

розміщення майданчика у місті, де грали в ті часи у футбол, яке іменувалося **"бараками"**, або місцем **"біля парку"** (нині саме тут розміщується й краший в Тернополі Міський стадіон - **Примітка автора**).

В аналогічному звіті за наступний 1905/06 навчальні роки черпаємо інформацію про фізичний розвиток молоді в гімназії, де активно займаються спортом близько сотні учнів цієї гімназії: **"старші грають у "piłke nozna (foot-ball)"**. Іграми та забавами керували професори гімназії **Мединський (Medynski)** і **Зеновіч (Zenowicz)**. Але футбол навіть тих часів через брак відповідного розбудованого місця для проведення забав та ігор ще не був тією англійською грою з затвердженими правилами.

А вже в навчальному сезоні 1907/08 років у футбол почали тут грати не тільки старші учні, а й молодші. Розвитком спорту і,

Будинок Вищої реальної школи Тернополя (початок XX століття)

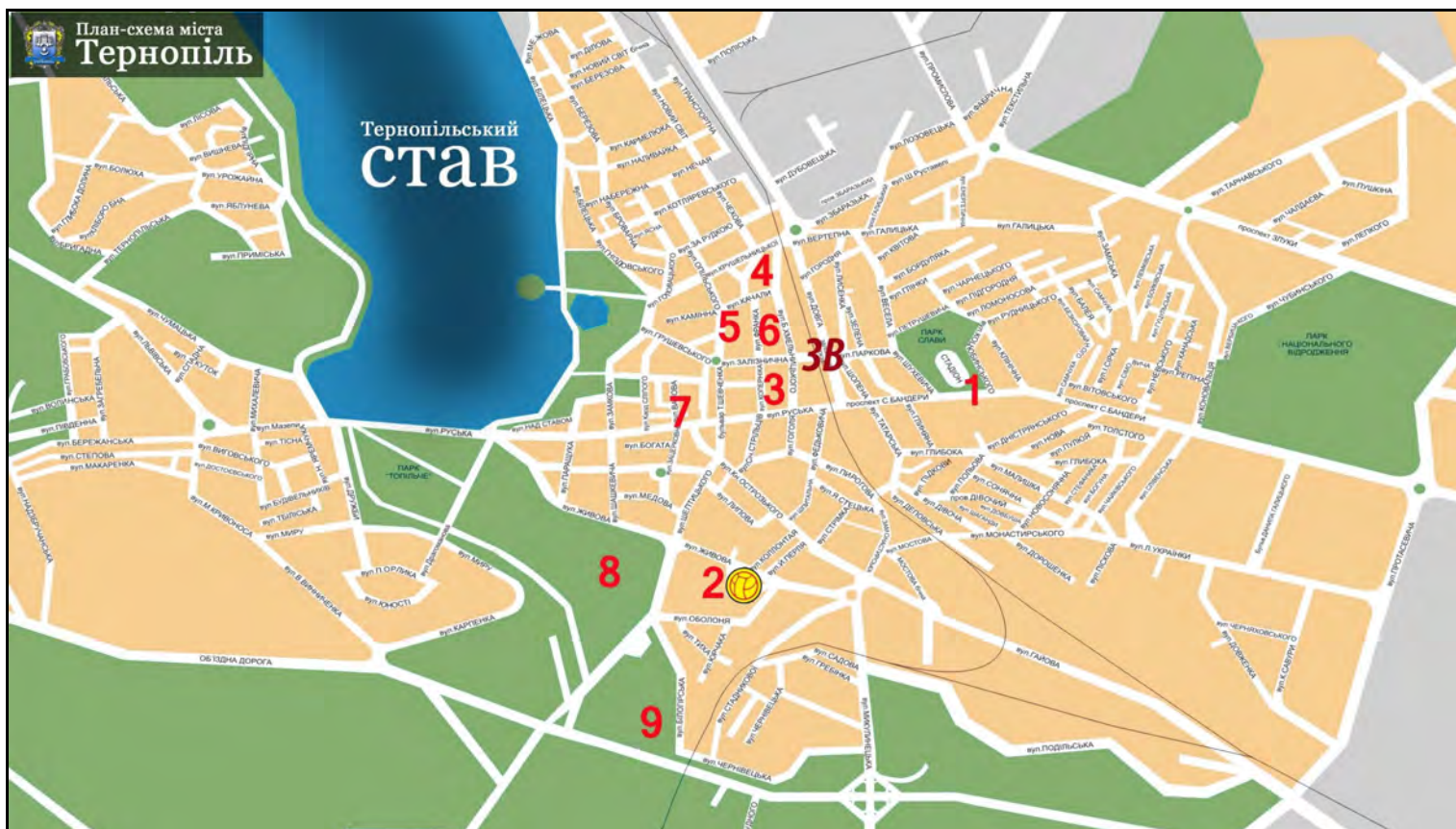
Перша емблема
ТКС "Креси"

зокрема, футболу опікувалися професори з товариства "Сокул" Мечислав Куліковський (Mieczyslaw Kulikowski) і Станіслав Романський за прізвиськом "Дракон" (Stanislaw Romanski), а також викладачі - той же Мединський і Войцех Словік (Wojciech Slowik).

Саме в цей період під час шкільних канікул 1907 року з ініціативи Куліковського було засновано перший спортивний осередок - **1-ий Тарнопольський Клуб Спортовий (ТКС) "Креси"** ("1-szy Tarnopolski Klub Sportowy Kresy" - польською мовою). Першим його президентом було обрано вчителя цієї гімназії, професора **Олександра Мединського**. Добре відомо, що серед засновників цього клубу були учні гімназії - Станіслав та Євгеніуш Шпітталь (Stanislaw i Eugeniusz Spittal), Діонісій Баліцький (Dionisij Balicki) та Адам Івашкевіч (Adam Iwaszkiewicz). А в навчальному сезоні 1909/10 років вже вищезгаданим Мечиславом Куліковським була сформована й справжня футбольна команда зі старших учнів гімназії. На тому, вже відомому нам місці біля міського парку, гімназисти з цього клубу й збудували своїми силами справжній футбольний майданчик. Кольори цього клубу спочатку недовго були червоними, а потім - чорно-білими. Ось як пише у своїх споминах один із засновників клубу Євгеніуш Шпітталь (подаємо зі значними скороченнями):

"В 1907 року створено спортивний клуб... "Креси", який заснували: професор гімназії Олександр Мединський, інструктор "Сокола" Мечислав Куліковський і академік Максиміліан Белемер.

По правді кажучи, це до виникнення "Кресів", спорту в сучасному сенсі цього слова у Тернополі не пропагували... Кожна з молодих шкіл, ліцеїв рвалася до... гімнастики, хоча і вона була предметом необов'язковим... І в цих стінах Сокола тарнопольського... виникла ідея створення відомої, студентської футбольної команди... Скромна група з декількох учнів гімназій з 4-6 класу незабаром перетворилась на сходку фанатів футболу. Місцевість біля міського парку, так звані "баракки", стали місцем збору футболістів. З грошових внесків придбали пилку, над яким знущалися немилосердно... А що громада наша інкогніто бути не могла, довелося створити компанію, дати вивіску. Після досить яскравих дебатів..., яку прийняти назву "Чарні" або "Погоні" і т.д., ми погодилися, нарешті, на "Креси"... Після визначення імені прийшла черга на значок: повітряна куля, перепоясана стрічкою з написом "Креси" – а потім ми змінили і

Фрагмент сучасної мапи міста Тернополя з позначками історичних футбольних місць

(1 - Перша вища гімназія Тернополя й футбольний майданчик "баракки" або "біля парку", а нині тут сучасний Міський стадіон, 2 - футбольний майданчик "на оболоні" біля Петрикова, тут був стадіон ЖКС "Студа", а зараз - автовокзал, 3 - Вища реальна школа, 4 - Руська бурса, 5 - будинок ТСЛ, 6 - Товариство спортове "Сокул", 7 - Руська гімназія, 8 - ніші майданчики ДЮСШ, 9 - сучасна "Оболонь", стадіон "Політехнік"). Буквами "ЗВ" позначений залізничний вокзал)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

сорочки з червоного на білі в чорні смуги на чорних шортах, ну і взуття на реальне, футбольне. Тому що на початку були звичайні черевики, якими розбивали носи, а шортами були старі обрізані вище колін штани з уніформи. На початку суворого поділу на I та II команди не існувало. В I команді не грали спеціально кращі гравці, лише власники реального взуття футбольного, придбаного за власні гроші гравця, тому що взуття таке забезпечувало далекий і потужний постріл, що на початках і було основним.

У 1909 р. нарешті, ми приступили до оптимізації території під футбольне поле на "бараках"... Тоді почалися перші змагання між клубами. Тому що пару років після "Кресів" утворились в Тернополі й інші клуби: клуб TSL з вихованцями бурси TSL, клуб "Поділля" з учнів гімназії руської... і єврейський клуб "Єзуда" – частково з сіоністів євреїв з "Кресів". Але тоді "Креси" були сильним клубом, очолені капітаном команди Белемером... (одночасно слухача права і гравця львівської "Погоні")... "Креси" грали матчі в Золочеві з "Погонню", в Бережанах з "Синявою", з "Чарними" із Золочева..."

(з польського сайту в Інтернеті - www.cracovia-leopolis.pl).

Становлення саме українського спорту у Тернополі пов'язане з іншим навчальним закладом міста - Українською державною гімназією Франца Йосифа I (відкрита ще 1898 року). Коли 1908 року до цієї гімназії з Львова переїхав професор природи Семен Сидоряк (1870-1939 рр.), то саме він і створив тут першу у місті футбольну команду при **Українському спортивному товаристві (УСТ) "Поділе"**, яке вже існувало у Тернополі (зверніть увагу як на тамтешній українській (русинській) мові тих часів іменувалася назва "Поділля", тому саме так надалі ми й будемо його іменувати - **Примітка автора**). Остаточо ж при цьому УСТ футбольна команда (зі своїми офіційними зелено-чорними кольорами) сформувалася вже восени 1909 року, коли до Тернополя приїздив зі Львова засновник УСК Львів Іван Боберський з двома складами своєю УСК, але про це трохи далі.

Перший футбольний матч у Тернополі, який документально підтверджується звітом у газеті "Голос Польщі" ("Głos Polski") №35 за 28 серпня 1909 року, було проведено 21 серпня цього року саме між командами "Креси" та "Поділе", який закінчився з рахунком 4:1 на користь команди "Креси". Відомо, що серед глядачів було багато шкільної молоді, але й були представники старшого покоління, які дивилися без особливого задоволення на "вибрики" гімназистів. Відомо також, що у складі "Поділе" був залучений гравець, який раніше захищав кольори вже іменитої на той час львівської "Погоні". Саме дата проведення цього матчу визнана офіційною датою народження футболу Тернополя. Надамо текст цього звіту як польською мовою, так і з перекладом на українську:

Пізнавальна інформація:

"Już i nasza młodzież zrozumiała znaczenie sportu, czego dowodem uformowanie dwóch drużyn sportowych "Kresy" i "Podilla". Staraniem p.Kulikowskiego odbyły się pomiędzy tymi drużynami zawody w sobotę 21 b.m. Zwycięzają "Kresy" 4:1. W drużynie "Podille" grał członek lwowskiego klubu sportowego "Pogoń" p.Grapelna życia i dość poprawna wykazała wcale dobre wyniki wobec krótkiego ćwiczenia. Zawody jak i ćwiczenia odbyły się na placu koło Nowego Ogrodu. Dobrą oraz pożyteczną myśl podał p.Kulikowski organizując drużyny sportowe, które już spotykamy w wielu miastach i mniejszych od Tarnopola".

(Вже і наша молодь зрозуміла значення спорту, доказом чого є формування двох спортивних команд "Креси" і "Поділля". За сприяння п.Куліковського відбулись між цими командами змагання в суботу 21 цього місяця. Перемогли "Креси" 4:1. У команді "Поділля" грав член львівського спортивного клубу "Погонь" п.Грапельна, який проявив себе вправно і під час показової короткої вправи. Змагання як і вправи відбулися на майдані біля Нового Саду. Добру і корисну думку підняв п.Куліковський організовуючи спортивні команди, які ми вже зустрічаємо у багатьох містах і менших від Тернополя)".

"Głos Polski" (Голос Польщі) №35 за 28 серпня 1909 р.

Таким чином, **датою народження футболу у місті Тернополі є 21 серпня 1909 року.**

На жаль, цю дату керівництво футболу на Тернопіллі, м'яко кажучи, не визнає за офіційну, вважаючи, очевидно, що таке значне відставання (аж на 15 років) від Львова неможливе. Але що поробиш, документального підтвердження якогось матчу за правилами гри "футбол" у цьому краї раніше 1909 року не знайдено. Навіть, 100-річчя футболу Тернопілля 2009 року не відмічалось не тільки на державному рівні, але й на обласному. Єдине - це з'явилася чудова стаття тернопільського історика футболу В.І.Поповича у місцевій газеті "Номер один" за 29 вересня 2009 року на сторінці 16 - **"100 років тернопільському футболу! Перший в історії футбольний матч на Тернопіллі зіграли "Креси" та "Поділе"**. І все.

Саме цього часу, сто років тому, вже через кілька днів після першого матчу, 27 серпня відбувся повторний матч між цими ж командами, який виграли ті ж "Креси" - 5:4, що вказує на безкомпромісність у

цьому поєдинку (за інформацією з книги Ч.Бліхарського. "Тернопольські міщани" 1994 р. вид.). Обидві зустрічі були проведені на майданчику "коло парку" й організатором їх був знову М.Куліковський.

Цього ж року команда ТКС "Креси" зіграли ще два матчі з клубом товариства народної школи Тарнополя - **КС "ТСЛ"** (Klub Sportowy "Towarzystwo szkoły ludowej - TSL), 21 вересня - 2:0 та 23 вересня - 2:1. Це підтверджується нарисом у газеті "Glos Polski" №40 за 5 жовтня 1909 року. Також планувався матч між цими командами і 24 жовтня (анонс у "Glos Polski" за 23.10.1909 р.), але проведення його нічим не підтверджено. Це товариство народної школи було створено при бурсі імені короля Казимира Великого, а в товаристві існувала й вказана футбольна команда.

Будинок TSL (Towarzystwo szkolv ludowej)

Таким чином, за матчами **1909 року** однозначно кращою футбольною командою Тарнополя потрібно визнати команду **ТКС "Креси"**.

До того ж, "Креси" 1909 року, начебто, виїжджали до Бережан (за спогадами одного з ветеранів місцевого футболу, та на жаль, це документально нічим не підтверджено - **Примітка автора**), де провели перший свій міжміський матч з тамтешньою командою (на жаль, це документально нічим не підтверджено - **Примітка автора**). Взагалі ж, про це, й про усі міжміські матчі розповідь ведеться нижче в підрозділі "Міжміські товариські матчі у Галичині".

А от про приїзд восени 1909 року до Тарнополя 16 жовтня зі Львова засновника УСК Львів Івана Боберського з двома складами футбольної команди цього УСК достеменно відомо. Саме він тут прочитав лекцію учням місцевої гімназії "Про основи гри в копаний м'яч", а одна з його команд після обіду провела показовий матч, що завершився її перемогою - 2:0. В деяких друкованих виданнях вказується що львів'яни провели матч з командою I-ої вищої гімназії міста й перемогли 2:0, та на жаль, все це документального підтвердження не має. Але те, що ця гра сприяла становленню в Тарнополі УСТ "Поділе", то це однозначно. Наведемо підтвердження цієї знаменної події зі "Звіту Дирекції Ц.К.Академічної Гімназії у Львові за рік шкільний 1909/10" на сторінці 18:

"На запросини тернопільської гімназії виїхала I і II дружина з двома підсудними і судиєю проф. І.Боберским дня 16 X до Тернополя. Перед полуднем вимірено грище 110м x 65м на площі "Коло різні" і оглянено місто. З сердечною ввічливістю запросив п. проф. Сидоряк, водир гор і забав в тернопільській гімназії обі дружини на смачний обід в "ученичій кухні". О годині 1½ відбувся в зали "Мищанського Брацтва" одногодинний відчит проф. І. Боберського про правила "Союзняка", а від 3-4½ слідувала гра обох дружин, якій приглядалися учителі і ученики гімназії і учительського семінара. Вислід був 2:0 в користь I дружини. Під напором нападачів потовк собі воротар II дружини праву ключицю. Гра йшла млаво, бо відбулася зараз по обіді. По вечери в "ученичій кухні" удалися дружини, прощані сердечно проф. Сидоряком і учениками тернопільської гімназії на дворець, щоби вернути до Львова. Поїздка відбулася на кошт тернопільської гімназії. Проф. Боберский запросив іменем Академічної Гімназії тернопільську дружину на стрічу в "союзняці" до Львова. Очікуємо дорогих гостей. Не хочемо лишитися довжниками в гостинности".

1910 року ТКС "Креси" вже існував на офіційному рівні, бо був міською владою затверджений статут цього клубу. Щодо матчів клубу "Креси" вдома, то документально підтверджені ("Glos Polski" №21 за 21.05.1910 р.) дві перемоги над "Поділе" - 5 травня (5:1) та 14 травня (3:0), а також над командою "ТСЛ" - 15 травня (1:0). Тренування ця команда проводила все ще на тому ж майданчику, який вони іменували "бараками". У членів цієї команди в той час були вже навіть значки.

Перший значок "Креси"

У червні, внаслідок поповнення каси клубу, усім футболістам придбали бутси (це для цього регіону в ті часи ще була велика розкіш). У членів цієї команди в той час були вже навіть значки.

Саме на цей час приходиться й, начебто, **перший міжміський матч** тарнопольської "Креси" **26 червня 1910 року** у Бережанах, за анонсом, вміщеним у газеті "Glos Polski", з тамтешньою командою (на жаль, достеменно не відомо чи відбувся цей матч, бо результат його не відомий - **Примітка автора**). А вже восени цією ж газетою за 24.09.1910 р. був проанонсований і матч 25 вересня "Креси" - "Поділе", але і його результат невідомий.

Останні матчі цього року за інформацією, наведеною в газеті "Glos Polski" за 29.10.1910 р., були в Тарнополі проведені 23 жовтня між "Креси" - "Поділе" (5:2) та "Креси-2" - ТСЛ-2 (1:3)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Добре відоме за цих часів і перше фото команди ТКС "Креси", яке тут наведене:

Футбольна команда ТКС "Креси" Тернопіль, 1910 р. (зліва направо): стоять - Подфіліпський (*Podfilipski*), Висогляд (*Wysoglad*, більш відомий як "Робцьо" ("*Robcio*"), Івашкевіч (*Iwaszkiewicz* - "Івась" ("*Iwas*"), Штерншусс (*Sternschuss*), професор Олександр Мединський, Белемер (*Belemer*) - капітан команди тих часів, Новіцький (*Nowicki* - "Сташек" ("*Staszek*"), Седлачек (*Sedlaczek* - "Рудек" ("*Rudek*"), Сяржевський (*Siarzewski*); сидять - Місевич (*Misiewicz* - "Місько" ("*Misko*"), Домарадзький (*Domaradzki*) та Щасни (*Szczasny* - "Фелек" ("*Felek*", гравець празької "Спарти").

У цьому, як багато хто вважає, польському клубі серед членів були не лише поляки. У футбольній команді тут грали декілька чехів, які були на той час на військовій службі у Тернополі. А також достеменно відомо, що влітку з клубу вийшли усі учні єврейської національності, які утворили у місті свій окремий **Жидівський Клуб Спортовий (ЖКС) "Єгуда"** (*Zydowski Klub Sportowy "Jehuda"*). До речі, цей клуб офіційно був зареєстрований вже 1914 року, і саме у ці часи він мав свій футбольний майданчик під назвою "на оболоні" біля села Петриків (нині біля цього місця розташований міжміський автовокзал - **Примітка автора**).

Відомо, що у сезоні 1910/11 років у місті існувало 6 футбольних осередків, а саме з **ТКС "Креси"** - команди першої вищої гімназії, з **УСТ "Поділе"** - команди української (у ті часи іменувалася руською) гімназії та споріднені з ними: **"Руська бурса"** - команди з незаможних учнів української (руської) бурси і **"Селянська бурса"**, а також так звана **"Бурса-ТСЛ"** - зі спортивного товариства Народної школи - *Towarzystwo Szkoły Ludowej (TSL)* та **"Єгуда"** - з учнів-євреїв середніх шкіл міста.

До речі, 15 жовтня 1910 року українська команда УСТ "Поділе" відвідала Львів і зіграла з четвертою командою УСК Львів унічию - 1:1. Із "Звіту Дирекції Ц.К.Академічної Гімназії у Львові за рік шкільний 1910/11" та "Гімназійний звіт за 1910-11 рік (Тернопіль)" відомий склад "Поділе" у цьому матчі: голкіпер - **Михайло Доброміль**, беки **Осип Гриневич**, **Олекса Білинський**; хавбеки - **Ярема Малик**, **Андрій Філь** і **Петро Стадник**; форварди - **Володимир Дудик**, **Іван Огар**, **Петро Вацик** (капітан), **Микола Назаревич** і **Осип Вітшинський**. Відомі подробиці матчу наведені в підрозділі "Міжміські товариські матчі у Галичині".

Деякі сучасні видання вважають першу команду УСТ "Поділе" найсильнішою з усіх тернопільських команд, але це не так, про що свідчать результати її матчів із "Кресами" 1910 р. - три поразки і одна нічия. Таким чином, за матчами **1910 року** однозначно кращою футбольною командою Тернополя потрібно визнати знову, як і в минулому році, команду **ТКС "Креси"**.

Значок ЖКС "Єгуда" Тернопіль

Є чудова світлина команди УСТ "Поділе" 1910 року. Під нею наведено перелік усіх гравців, але - де з них хто - можна лише здогадуватись. До того ж амплуа гравців вказані за зовсім незвичними в інших регіонах, особливо у наші часи, найменуваннями. Тому, текст під цим фото краще навести в оригіналі, щоб і читач поміркував хто тут захисник або півзахисник, а хто нападаючий.

Футбольна команда УСТ "Поділе" Тарнополь, 1910 р.

Дудик Володим. (VII кл.) правий крайник, Огар Іван (VII кл.) правий злучник, Вацик Петро (VII кл.) чільник і водир дружини, Назаревич Микола (VII кл.) лівий злучник, Вітошинський Осип (VII кл.) лівий крайник, Стадник Петро (VII кл.) правий помічник, Філь Андрій (VII кл.) середній помічник, Малис Ярема (VII кл.) лівий помічник, Гринкевич Осип (VII кл.) правий заложник, Доброміль Михайло (VII кл.) воротар, Ростислав Бі-ліньський (IV кл.) лівий заложник

Вже весною 1911 року команда "Поділе" 28 травня змогла перемогти "Креси" - 2:0 (хоча за одними джерелами - матч не було завершено, а за іншими - навпаки, виграли "Креси" - Примітка автора). До речі, треба визначити, що дотримання дисципліни під час матчів було на далеко не належному рівні. Наприклад, під час вказаного матчу гравець "Кресів" просто стрибнув на одного із супротивників - Івана Огара, й завдав йому дуже важкої травми. Після цього інциденту представник "Поділе", професор Семен Сидоряк просто порадив більше з "Кресами" не грати. Але не треба забувати й поразку "Поділе" від "Креси" 23 жовтня 1910 року - 2:5 ("Glos Polski" №44 за 29.10.1910 р.). Загальний баланс змагань у сезоні 1910/11 років, як занотовано у звіті дирекції гімназії, становив:

- для **"Поділе-1"** - **5 переможних матчів при співвідношенні забитих і пропущених м'ячів - 47:7** (відомі результати матчів: з "Поділе-2" - 12:2; з "Креси" - 2:1 (насправді 2:0, до того чомусь забута поразка 2:5 - Примітка автора), з "ТСЛ" - 16:4; з "Руською бурсою-1" - 8:0 і 9:0);

- для "Поділе-2" - 6 матчів, 3 перемоги та 3 поразки, при співвідношенні забитих і пропущених м'ячів - 9:16 (відомі результати матчів: з "Поділе-1" - 2:12; з "Руською бурсою-1" - 1:3, 0:1 і 2:0; з "Руською бурсою-2" - 2:0; з ЖКС "Єгудюю-1" - 2:0).

Для повноти інформації наведемо й наданий у звіті результат матчу "Руської бурси" з "Селянською бурсою" - 3:0.

1911 року одним із перших матчів у Тарнополі був переможний - 21 травня тарнопольської команди "Креси" з "Погонню" із Золочева (5:1), а крім вказаного вище матчу 28 травня "Поділе" з "Кресами" (2:0), вже 15 червня "Креси" перемогли в черговий раз земляків "ТСЛ" - 2:0 ("Glos Polski" №28 за 1.07.1911 р.). Надамо текст і цього звіту:

"15-go czerwca na boisku T.S.L. match footballowy między "Kresami" a "T.S.L." przyniósł zwycięstwo "Kresom" 2:0. Sędziował p. St. Lewandowski b. członek jednego z wiedeńskich klubów sportowych". (15-go червня на спортивному майданчику T.S.L. відбувся футбольний матч між "Кресами" і "Т.С.Л.", який приніс перемогу "Кресам" 2:0. Судив п.Ст. Левандовський, колишній член одного з віденських клубів".

Навчального сезону 1911/12 років у Тарнополі 22 жовтня першими відбулися матчі ТСЛ з "Поділлям" (2:0) та "Креси" - "Єгуда" - 10:0 (обидва - зі звіту в "Słowo Polskie" №500 за 26 жовтня 1911 року), далі "Креси" зіграли внічию (1:1) 5 листопада з третьою командою львівської "Лехії", а 12 листопада просто розгромили "Чарні" Золочів (18:1).

Отже, якщо при визначенні кращої тернопільської команди **1911 року** орієнтуватися на матчі команд "Креси" та "Поділе" поміж собою, то за єдиним матчем кращою все ж, напевно, треба назвати **УСТ "Поділе"**.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Потім, вже наступного року, 29 квітня у Станиславові "Креси" програли місцевій "Ревері" (2:5), 5 травня вдома перемогли "Погонь" Золочів (4:1), а 6 травня зіграли з нею унічию (4:4), 12 травня у Львові програли місцевій "Лехії" (1:3), 26 і 27 травня у двох матчах вдома поступилися другій команді львівської "Погоні" відповідно - 1:4 і 0:4, у матчі-реванші у Золочеві 1 червня перемогли цю команду - 5:1 (за одним із джерел), а за іншим - 9 (або 6) червня - 5:3 і на останок - 13 жовтня вдома зіграли з "Лехією" Львів і програли 0:4.

За цей сезон, знову зі звіту дирекції руської гімназії за 1911/12 навчальний рік, відомі результати матчів УСТ "Поділе", перша команда якого зіграла з "Єгудою-1" - 7:2 та "ТСЛ-1" - 3:2, а друга команда перемогла "ТСЛ-2" - 2:1 та зіграла унічию з "ТСЛ-1" - 1:1.

Ще весною 1912 року при черговому наборі на військову службу було залучено до армії декілька провідних гравців "Поділе", тому серед новачків до першої команди влилася молодь: **Теофіпіль Волошин, Микола Костів, Теодор Качалуба, Петро Кабарівський, Ілля Блажкевич** та інші.

За навчальний сезон 1912/13 рр., у тому ж звіті дирекції Української державної гімназії Франца Йосифа I зазначено, що, по-перше, у "Спортивному Кружку" цієї гімназії учні для занять футболом вже мали аж 10 м'ячів, а по-друге, в місті вже було 6 футбольних товариств й серед нових вказані **"Зоря", "Степовики"** та **"Орли"**. Також було наведено декілька результатів матчів першої команди тарнопольського "Поділе": з "Єгудою-1" - 3:1 та "Поділе-2" - 6:5 і 7:0, а також вказані результати матчів "Поділе-2" з "Креси-2" - 1:0, "Зоря-1" з "Креси-2" - 5:1 та "Степовики" з "Орлами" - 9:0.

Визначити кращу команду Тернополя 1912 року практично неможливо, бо цього року не було проведено жодного матчу між головними супротивниками "Кресами" та "Поділе", напевно - через той самий випадок нанесення важкої травми у матчі між ними ще 28 травня минулого року. Та все ж, відсутність міжміських матчів у "Поділе" свідчить про її, скоріш слабкість, ніж обережність.

1913 року з міжміських матчів 4 травня у Золочеві, у матчі з тамошньою "Погонню" тарнопольські "Креси" програли 2:5, але вже 1 червня вдома обіграли золочевців з тим же рахунком - 5:2, а от 18 (або 25) травня вдома програли "Погоні" Стрий - 2:6.

У вересні 1913 року (за звітом дирекції Української державної гімназії Франца Йосифа I навчального сезону 1913/14 років) відомо, що "Поділе-1" перемогло "Єгуду-1" (4:2) та прогало команді "Креси-1" (2:3), а у Львові "Поділе" Тернополь у традиційних змаганнях із УСК Львів знову зіграло традиційно унічию - 1:1.

Звертаємо вашу увагу, що усі матчі місцевих команд між собою носили неорганізований хаотичний характер. Наприкінці вересня 1913 року у Тернополі, начебто, відбулася спроба провести щось схоже на чемпіонат міста, в усякому разі, за інформацією, наведеною у газеті "Słowo Polskie" №296 за 27 червня 1913 року, тут був проведений **справжній турнір між трьома кращими командами міста**: 27 вересня - "Креси"-Єгуда" - 5:1, 28 вересня - "Креси"-Поділе" - 2:1 та 29 вересня - "Єгуда"-Поділе" - 1:0, **який і визначив, хто був найсильнішим серед них на ті часи**. Більш наглядно це видно по наведеній таблиці турніру:

місце	команди	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ТКС "Креси"		5:1	2:1	2	2	0	0	7:2	4
2	ЖКС "Єгуда"			1:0	2	1	0	1	2:5	2
3	УСТ "Поділе"				2	0	0	2	1:3	0

Цього ж 1913 року, відбулися й перші міжрегіональні матчі тарнопольської команди "Креси" – перемога вдома 2 листопада над буковинською командою "Гакоах" з Черновіч (6:3) і 18 листопада в гостях, у Черновіцях (4:1). Про це більш докладно викладено в главі "Змагання на міжрегіональній арені України".у останньому томі цього видання.

Саме навчальний сезон 1913/14 років стає роком розквіту цього місцевого спортивного осередку ТКС "Креси", в якому, за тим же щорічним звітом дирекції першої гімназії за 1914 рік кількості учнів гімназії, які були 1914 року залучені до занять футболом - дорівнювала 247 осіб, а по класам вони розподілялися таким чином: перший - 29, другий - 63, третій - 59, четвертий - 44, п'ятий - 22, шостий - 14, сьомий - 8, восьмий - 8. Тобто, залучення з кожним роком зростало, й це свідчить про зростання популярності футболу у місті з кожним роком. У самому клубі "Креси" серед футболістів було понад 80 членів. Деякі футбольні команди мали повну форму, а деякі - лише футболки й труси, бо справжні бутси ще й тоді на Тернопільщині були розкішшю.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Клуб вже тоді мав свій особистий клубний футбольний майданчик "коло парку" та й вже сотні вболівальників, хоча й, здебільшого, з учнівської молоді. Відомі результати весняних матчів цього сезону "Кресів" з місцевою "Єгудою" - 5:2 (26 квітня) та 7:3 (3 травня), а 21 травня (або вже 1 червня) "Креси" вдома зіграли унічию - 2: 2 з львівською командою "Чарні" - найбільш суттєве досягнення тернопільського футболу за часів Австро-Угорщини. Знову, за Гімназійним звітом гімназії Франц-Йосифа за 1913-14 рік (Тернопіль) відомо про матчі 1914 року "Подоле" з "Кресами" між першими та другими командами цих клубів, де перемогу в обох матчах святкували "Креси". Таким чином, кращою за **1914 рік** можна вважати команду **ТКС "Креси"**.

До того ж, "Креси" брали участь і в II чемпіонаті Коронного краю Галичини та Володимирії у класі II, де у класифікаційному турнірі I-го раунду матч 3 травня у Тарнополі з "Реверою" Станиславів не відбувся, а вже 24 травня в III-му раунді "Креси" програли станиславівцям - 1:3. Детальніше про цей чемпіонат наведено в першому томі цього видання у главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Там же розповідається і про участь тарнопольської "Поділе" в червні 1914 року в другому футбольному турнірі серед чотирьох українських команд - Шевченківському Сокольському здвизі, який був організований Спортивним Товариством "Україна" з нагоди святкування 100-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка, де "Поділе" зайняло третє місце. Перший матч здвигу був проведений ще 29 травня у Тарнополі, де місцеве "Поділля" традиційно зіграло унічию з командою УСК Львів (1:1). Потім, вже у Львові, "Поділля" 7 червня програло львівській "Україні" (1:4), а 30 червня переграло "Сянову чайку" з Перемишля - 1:0 і зайняло третє місце серед чотирьох учасників змагань з трьома очками: 1 виграш, 1 нічия та 1 поразка, при співвідношенні забитих та пропущених м'ячів 3:5 (на жаль, дати цих трьох матчів за різними джерелами вказані різні - **Примітка автора**).

Серпнева мобілізація забрала до австрійської армії багатьох футболістів Тарнополя, а інші потрапили до так званих "стрілецьких дружин". Коли Тарнополь зайняли війська російської армії, то була заборонена діяльність будь яких громадських організацій. Цього часу тільки непосидяча молодь все ще ганяла м'яча "на оболоні". Лише 1917 року, після перевороту Керенського у Петрограді (Російська імперія), у місті знову почали відроджуватися спортивні клуби, але вже із значно молодших хлопців, які не були залучені до армії. За спогадами ветерана Мар'яна Сороки, тоді гравця "Кресів", у червні 1917 року була знову створена команда "Креси", яка, начебто, грала з військовою командою бельгійців, які служили в союзницькій механізованій колонії, перемога - 7:4. І хоча, це документально не підтверджено, але внесено до глави "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах" останнього тому цього видання.

Тоді ж, після залишення Тарнополя російськими військами й створення Української Народної Республіки зі столицею у Києві, змінилася й назва українського спортивного товариства з "Поділе" (з русинської мови) на "Поділля" (українською мовою).

Печатка УСТ "Поділля" Тарнополь

Знаток УСТ "Поділля"

Загальні висновки:

У розглянутий нами період потребують визначення кращі футбольні команди спортивних осередків Тарнополя. Ось зведені зроблені нами висновки за кожним роком:

назва	1909	1910	1911	1912	1913	1914	I	II	III	бали
ТКС "Креси"	I	I	II		I*	I	4	1	-	14
УСТ "Подоле"	II	II	I		III*	II	1	3	1	10
ЖКС "Єгуда"					II*		-	1	-	2

Примітка: позначені * - це офіційно визнані за результатами турніру між ними

Звісно ж, за наведеними показниками найвизначнішим футбольним осередком цього міста був **Тарнопольський Клуб Спортивний (ТКС) "Креси"** (Tarnopolski Klub Sportowy "Kresy" - польською мовою), а от визначити кращих діячів футболу Тарнополя в ці роки досить важко.

Герб Бережан
(початок XX ст.)

БЕРЕЖАНИ

Бережани - місто обласного значення в Україні, центр Бережанського району Тернопільської області (до складу району не входить). Розташоване в долині річки Золота Липа.

Перші згадки про це поселення датуються 1445 р. (по-польськи назва міста *Brzeżany*). Магдебурзьке право місто отримало 1530 р. Від 1772 р. Бережани належали Австро-Угорській імперії, з 1971 р. як повітове місто, з 1909 р. відкрито залізничне сполучення з містом.

Під владою Польщі 1919-39 рр. як центр сільської гміни. Від вересня 1939 р. у складі Української РСР, а трохи згодом вже районний центр, після війни райцентр Тернопільської області. У незалежній Україні з 2015 р. отримало статус міста обласного значення.

Бережани. Церква Св.Троїці (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Бережанах

В містах Тернопільщини поява футболу, як було вказано вище, могла бути пов'язана лише зі становленням гімнастичних товариств "Сокол", які почали тут з'являтися вже після того, як 1894 року було створено "Союз польських гімнастичних сокольських товариств" ("*Związek polskich gimnastycznych towarzystw sokolich*"), однією зі складових частин якого була VI Тернопільська підокруга. Та й на початку XX століття, коли вже було створено українське крайове товариство "Сокол-Батько", в якому приділялася значна увага саме футболу, тут потрібно було чекати розвитку цього виду спорту.

У Бережанах, не дивлячись на те, що українське товариство "Сокол" було започатковане 1906 року, популярності воно не отримало. У товаристві було небагато членів, які збиралися раз на тиждень у залі громадського товариства "Надія" для гімнастичних вправ. Заходили туди й учні гімназії показати свою майстерність на знарядді, закупленому військовим лікарем доктором

Будинок "Сокола" у Бережанах

Осипом Ковшевичем. До першої світової війни члени цієї організації спромоглися провести декілька гімнастичних показових вечорів. Що до футболу, то, як свідчить інформація у розділі VII "Справа фізичного розвитку молоді" річного звіту Бережанської гімназії за 1909/10 навчальний рік (Sprawozdanie Dyrekcji s.k. Gimnazjum wyższego w Brzeżanach za rok szkolny 1909/10), яку надав заступник директора краєзнавчого музею Микола Павлович Проців, перша секція футболістів тут утворилася вже весною 1910 р.:

"Весною цього року утворилася серед учнів секція футболістів, якій місцевий "Сокол" надав безкоштовно площу, призначену для цього.

Для забезпечення забав склав кожен учень, за винятком найбідніших, по 1 короні. З фонду, утвореного цими пожертвуваннями, закуплено деякий інвентар для забав, зроблено лижну трасу на ставі і покрито видатки, пов'язані з проведенням забав під час канікул. Решта коштів буде використано для закупки інвентарю, а частина для оплати керівників забав".

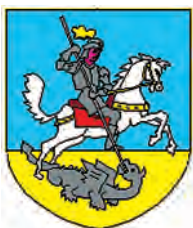
Na wiosnę b. r. zawiązało się wśród uczniów kółko footballistów, któremu Sokół tut. odstąpił bezinteresownie do użytku plac na ten cel urządzony.

Na urządzenie zabaw złożył każdy uczeń z wyjątkiem najuboższych, po 1 koronie w myśl rozporządzenia J.E. P. Ministra W. i O. z dnia 15. października 1893 do l. 17830 i Wys. c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 15. kwietnia 1895 l. 7912 Z funduszu zebranego z tych datków zakupiono niektóre przybory do zabaw, urządzono tor łyżwiarski na stawie i pokryto wydatki, połączone z urządzeniem zabaw podczas wycieczek, reszty zaś użyje się częścią na dalsze zakupno przyborów, częścią na opłacenie kierowników zabaw.

Перша відома інформація про футбол у Бережанах

Хоча вище вже зазначалося, що, начебто, ще 1909 року за споминами одного з ветеранів, що до Бережан приїздила футбольна команда "Креси" з Тарнополя й тут зіграла матч із якоюсь місцевою командою. А за анонсом, вміщеним у газеті "Glos Polski", тут, начебто, 26 червня 1910 року планувався перший міжміський матч тарнопольської "Креси" (на жаль, не відомо чи відбувся цей матч, бо результат його не відомий - Примітка автора).

ЗБАРАЖ

Герб Збаража (початок XX ст.)

Збараж - адміністративний центр Збараського району Тернопільської області України. Місто розташоване на обох берегах річки Гнізна - притоки Серету.

Ще за часів Галицько-Волинської держави місто було одним з укріплених її центрів. Перші згадки про нього, як про місто вже польського короля, датовані 1211 р. (польською - назва міста *Zbaraż*). З XIV ст. у цьому місті, вже як волосному центрі, сіверським князем Корибутом було збудовано замок Великого Литовського князівства. Під час Речі Посполитої місто належало Волинському воєводству. Від 1772 р. Збараж належав Австро-Угорській імперії, з 1906 р. відкрито залізничне сполучення з містом.

Під владою Польщі 1919-39 рр. як повітовий центр, від вересня 1939 р. у складі Української РСР, а після війни районний центр Тернопільської області.

Збараж. Костьол бернардинів (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Збаражі

Статут ТГ "Сокул" у Збаражі

Щодо заснування футболу в Збаражі, то, як стверджує місцевий краєзнавець та історик Володимир Кравчук, зі спогадів покійної члена збараського спортивного товариства "Сокул" Дорки Фещук, які записала краєзнавець Бржиська О.Я. "засновником футболу тут був видатний спортсмен, виходець з села Капустинці, Василь Остапчук. Він на громадських засадах організував українську молодіжну футбольну команду. Крім вишколу гравців, він подбає про їх спортивний одяг, взуття та й облаштування футбольного поля. Перший матч відбувся влітку 1912 року з футболістами вищих класів Збараської польської державної гімназії на подвір'ї біля будинку польського гімнастичного товариства "Сокул". Закінчився він перемогою української команди. Але вже з початком першої світової війни футбол в Збаражі занепає". Цієї ствердження, зі зробленою тричі переадресацією на джерело інформації, з'явилося 2013 року в Інтернеті на сайті "Народне слово". Хочете вірте, а хочете - ні. Також відомий затверджений владою в ті часи статут товариства "Сокул" у Збаражі.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

* * *

Ще є незначна інформація й про існування єврейського спортклубу "Гакоах" у містечку **Хоростків**, що на півдні від Тернополя. У книжці Давіда Штоквіша, виданій 1968 року у Тель-Авіві (Ізраїль), є згадка про спортивне свято "сіоністської молоді" - ще 1910 року на полях за цим містечком на травичці бавилися дорослі й діти. Ініціатори цього свята - брати Парижські, Гельзен, Кац і Менаше Фелнер, через два роки провели його вже в самому містечку. Цікаво, що до цього тексту в книжці наведено фото з підписом: спорт-клуб "Накоах", на якому без сумніву зображена футбольна команда, щоправда, у коротеньких трусах, які вже використовувалися у 20-30-ті роки ХХ ст.

Фото команди спорт-клубу "Гакоах" начебто з містечка Хоростків

* * *

В.І.Зарванський

Інформація цього підрозділу книги зібрана по крихтах з декількох видань, що побачили світло вже за часів незалежності України. Зліпити все це до купи та відрізнити те, що документально підтверджено - від запозичень зі споминів ветеранів, які здебільшого неоднозначні й частенько просто вигадані, було б просто неможливо без допомоги справжнього ентузіаста й прихильника викладення справедливої історії перших кроків футболу на Тернопіллі **Віктора Ігоровича Зарванського** (1977 р.н.). Саме він усе привів у належний порядок. До того ж, він був співавтором (з В.І.Поповичем) і першої брошури з історії футболу цього краю - **"Тернопільщина футбольна"** (2004 р. вид.).

Книга В.Зарванського та В.Поповича

Зупинимося на виданнях, в яких було щось знайдено про футбол цього краю. По-перше, це три книжки тернопільського історика футболу **Левка Михайловича Легкого**: **"Футбол Тернопілля"** (2002 р. вид.), **"Історія світового футболу"** (2010 р. вид.) та **"Футбол. Історія та статистика"** (2012 р.

Л.М.Легкий

вид.). Але, на жаль, у цих виданнях, особливо в першому, практично відсутня хоча б більш-менш суттєва інформація за ту, що наведена вище. Ще в одній книжечці - інформаційному довіднику **"Футбол Тернопільщини. Сторінки історії і сьогодення 1978-2005"** (2005 р. вид.), наведено, взагалі, зовсім мало про часи до першої світової війни, до того ж, зовсім незрозуміло, хто писав цей твір, бо на обкладинці вказано - Олег Садовський, але потім виявляється, що він, як президент ФК "Нива", був тільки керівником проекту. Редактором цього видання був Ярослав Мармаш, як керівник прес-служби клубу. Матеріали підібрав Євген Стахов, тобто він, начебто, був упорядником довідника, але виявляється, що інформацію надав все ж відомий тернопільський

В.І.Попович

футболофіл **Віталій Іванович Попович**. І все стає на свої місця. Ось як важко іноді знайти автора матеріалів у довідниках.

Ще про одну книжку потрібно згадати - це створений **Євгеном Кучмою** **"Погляд у минуле: ретроспекція УСТ "Поділля"** (2009 р.вид.).

А останню крапку поставив все ж все той же В.І.Попович, який усе зібране ним за ці часи навів у книзі **"Зародження і перші кроки футболу на Тернопіллі"** (2013 р. вид.), яка на цей час найкраще висвітлила події до 1917 року.

Книга В.Поповича

МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ У ГАЛИЧИНІ

Як було вказано на початку цього розділу та в передмові до цієї глави відносно міжміських матчів, у цьому виданні відведені окремі місця - підрозділи або частини під назвою "Міжміські товариські матчі у відповідних регіонах". До них включені лише товариські матчі основних складів футбольних команд спортивних осередків різних міст регіону, а також перших та других збірних міст поміж собою.

Звичайно, ніхто й заперечувати не буде, що першим міжміським футбольним матчем не тільки в Галичині, а й на теренах усїєї України є саме матч:

1894 рік

14 липня - Львів - показовий матч між командами "Гімнастично-співоче коло вчителів народних шкіл" (Львів) та гімнастичного товариства "Сокул" (Краків), який завершився перемогою львів'ян з рахунком 1:0. Цьому матчу присвячено 53 сторінки першого тому цього видання - глава "День народження футболу на українських землях", тому повторювати вже надруковане не має ніякої потреби.

Тривалий час у деяких виданнях подавалася думка, що слід вважати другим міжміським матчем саме матч, проведений у Кракові 22 травня на змаганнях спортивних колективів із міст Галичини, які відбулися на Зелені свята 21-22 травня 1904 року. Участь у цих змаганнях приймала і футбольна команда Львова під керівництвом Е.П'ясецького. У складі цієї команди були не тільки члени Клубу Гімнастично-Спортивного ІV гімназії, але й учні І та ІІ реальних шкіл Львова зі Львівського клубу футболу "Слава".

Тут потрібно відзначити позитивний момент цих змагань: запровадження ідеї проведення зустрічей між командами найбільших міст Галичини - Львова та Кракова, про яку давно мріяв доктор М.С.Токарський з Кракова.

Але є лише одне повідомлення про цей матч і воно суттєве - ніякого матчу у гру "футбол", правила якої були відомі вже в багатьох країнах світу, в Кракові не було проведено. І справа не в якихось тонкощах цих правил (розміри поля, переколади на воротах, відсутність належної розмітки, трьох суддів або 11-ти гравців у командах), а у тому, що команди грали зовсім в іншу гру, відому усім під назвою "вухатий м'яч". Ця гра відбувалася з 1,5-кілограмовим м'ячем, до якого закріплювався шнур чи поясок; проводилася вона на полі розмірами 100x15 метрів. Основний кидок (так званий "шлейддер", здійснювався розкручуванням м'яча за шнур (як пращею) і киданням його у напрямку воріт суперника. Бити такий м'яч ногами взагалі було небезпечно через його вагу, тому ця гра не була ніяк схожою на футбол. Саме на тому, що учасники грали у "вухатого м'яча", а не у футбол - наголосив Богдан Люпа у книзі "Хроніки львівського футболу", спростувавши цю помилку дослідників історії.

Додати можна лише те, що ця зустріч була проведена на майданчику парку ігор і розваг Х.Йордана з місцевою командою краківської ІІІ-ої гімназії, львів'яни її звичайно програли - 0:3, бо їхали грати у футбол.

В інших друкованих виданнях вказано, що причиною поразки львів'ян було проведення матчу в незвичних для львівських хлопців умовах - поле еліпсоїдної форми, без натяку на хоч якусь травичку та майже вдвічі коротші ворота за ті, що були на львівських футбольних майданчиках.

Про все це був надрукований звіт у місцевій газеті "Slowo Polskie" №249 за 27.05.1904 р., а про умови проведення матчу відомо зі згадок воротаря Е.Маріона, які були надруковані вже пізніше. Ці нариси ми тут не наводимо, бо до футболу ця гра не має жодного відношення.

1906 рік

4 червня - Краків - Команда середніх шкіл (Краків) - "Чарні" (Львів) - 0:2 (0:2).

Другий міжміський матч був проведений лише після створення у Галичині "Товариства рухових розваг" (з польської - Towarzystwo Zabaw Ruchowych) під головуванням Хенрика Йордана з Кракова. Завдяки цьому товариству були започатковані виїзди команд клубів Львова на міжміські матчі до інших міст Галичини.

Перший такий виїзд знову, як і два роки тому, був запланований до Кракова й саме конкретно вже на футбольні зустрічі на Зелені Свята у червні 1906 року. Цікаво, що вперше було вирішено визначити у Львові найкращу команду й саме їй довірити взяти участь у матчах у Кракові, захищаючи честь Львова.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Саме для цього й вирішили провести щось подібне на турнір між претендентами на поїздку, на якому поза конкуренцією найсильнішою виявилася команда 1.ЛКФ "Чарні". Але "Товариством рухливих забав" раптом було прийняте рішення взяти з собою ще одну команду, і вони віддали перевагу команді КГС IV гімназії, тобто фактично, навіть не дочекавшись закінчення турніру, визнали її другою за якістю гри на той час у місті.

Таким чином, **другі в історії львівського футболу міжміські матчі**, бо їх виявилось одразу два, **відбулися 4 червня 1906 року в Кракові між командами Львова та Кракова**. Цікаво, що перед початком матчів команди-учасниці отримали можливість сфотографуватися на згадку, й ці світлини, які наведені далі, стали одними з найчудовіших сувенірів в історії футболу Галичини та України у цілому, і мабуть ще й Польщі (бо в ті часи на цих землях не було ні України, ні Польщі).

Учасники гри команди учнів середніх шкіл Кракова та "Чарні" Львів - 4.06.1906 р. (зліва направо):
"Чарні" (у чорних футболках з косою смугою): стоять - Л.Шерауц, Т.Жадкій, Я.Войцеховський, Я.Херльт, Ю.Бізонь,
Л.Дудрик-Дарлевський, Е.Радванек, М.М.Леґежинський, Я.Бергер, В.Паппіус, Ю.Томашевський;
середній ряд - К.Хорнунг, В.Хойнацький, невідома дівчинка, К.Йордан, К.Хемерлінг, З Клосьнік-Янушовський

Отже, 4 червня 1906 року у Кракові на території парку ігор та розваг Г.Йордана відбулося два матчі, які проходили на трав'яному полі розмірами 60x35 м, на якому вапном були проведені усі лінії за правилами футболу, але за домовленістю кожна гра мала тривати два тайми лише по 30 хвилин кожен. **Перший матч між командами збірної учнів середніх шкіл Кракова та львівською командою "Чарні" закінчився перемогою львів'ян - 2:0** (першого м'яча було забито на перших же хвилинах матчу, а другого – на початку другого тайму). В другому матчі **львівська команда КГС IV гімназії також перемогла краківську команду "академіків" - учнів технічних училищ Кракова, але вже з рахунком 4:0**. Голи були забиті в перші 30 хвилин (цей матч проходив за скороченою процедурою, бо вже надходила ніч). До речі, у цьому другому матчі за краківську команду грало 10 футболістів, котрі невдовзі утворили легендарну краківську команду "Краковія".

Обидва матчі судив львів'янин К.Хемерлінг. Окрім цих поєдинків було серед футболістів обох міст проведене ще й змагання з бігу на 1000 метрів по дорозі навкруги парку, в якому прийняли участь кращі бігуни з обох сторін. Тут кращими серед львів'ян були Херльт і Мостовий.

Учасники гри команди "академіків" Кракова та КГС IV гімназії Львова - 4.06.1906 р. (зліва направо): КГС (у білих сорочках): стоять - А.Жадкій, М.Кавецький, В.Жадкій, Я.Новак, Ю.Рисяк, Р.Мамчук, Е.Маріон, Р.Пьотровський; сидять - Ю.Карасінський, М.Більор, Фриштак. В середньому ряді - К.Хорнунг, В.Хойнацький, невідома дівчинка, Х.Йордан, К.Хемерлінг, З Клосьнік-Янушовський, Ворош; нижній ряд - Ю.Карасінський, М.Більор, Фриштак

Крім фотографій учасників обох матчів, надрукованих у журналі "Nowosci Pustrowanie", завдяки вказаним друкованим виданням нині відомі склади команд в обох матчах. Честь "Чарних" захищали: Щерауц, Т.Жадкій, Войцеховський, Херльт, Бізонь, Дудрик, Радванек, Леґежинський, Бергер, Паппіус і Томашевський, а честь КГС: А.Жадкій, Кавецький, В.Жадкій, Новак, Рисяк, Мамчук, Маріон, Пьотровський, Карасінський, Більор і Фриштак. Це дає можливість навести дані, більш-менш повного протоколу одного з матчів:

Протокол матчу:

Товариський матч

Команда середніх шкіл Кракова - "Чарні" Львів - 0:2 (0:2)

4 червня 1906 р., м. Краків, поле "Парку Йордана".

Краків: Лямберт - Басьцік, Хованец - Фрінберг, Келлер, Красінський - Кубін, Куч, Мацьоловський, Штойгер, Шеліговський; тренер - Токарський.

"Чарні" Львів: Радванек - Харльт, Е.Жадкій - Дудрик (Дарлевський), Войцеховський, Бергер - Щерауц, Паппіус, Леґежинський, Томашевський, Бізонь.

Суддя: К.Хемерлінг (Львів).

Голи: 0:1 - ?, 0:2 - ? (32 хв..)

Про все це досить докладно було наведено в газеті "Kroniczka Krakowskie" №246 за 5.06.1906 року у нарисі "Zawody Młodzieży" та в ювілейному виданні "30-річчя "Кракові", в якому краків'янин Юзеф Люстгартен, учасник другої гри з КГС, так описав події цього дня:

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

"...Так надійшли Зелені Свята 1906 року. На звістку про приїзд львівських дружин, було зібрано найкращих лідерів Парку (Йордана), яким декілька разів роз'яснено основні правила. На трав'яному полі №13 визначено вапном лінії і так вдалося отримати довжину коло 60 м, а ширину коло 35 м. Сама поява "Чарних" викликала фурор. Дружина в спортивних костюмах, футбольному взутті, викликала глибоке враження. Тим більше, що краків'яни, яким Львів запропонував вбратися у спортивне вбрання, відкинули пропозицію і гордо приступили до гри у шкільних, щоденних, а може не один у святкових - мундирах. Зрозуміло, що у 1906 р. і на такому малому полі не могли "Чарні" показати жодних чудес. Але їхня гра показала, що краківські гравці все одно безсилі стосовно думки в грі, що командна гра має остаточно затріумфувати навіть над найвидатнішими солістами. Що з того, що герой цієї зустрічі Шеліговський обігрував чотирьох чи навіть п'ятьох "чарних", все одно втрачав м'яча на наступному".

29 червня - Стрий - перший у цьому місті задокументований матч, від якого бере початок футбол Стрия, а саме матч львівської команди "Товариства рухових розваг" (клубів "Чарні", КГС та "Лехія"), де вона продемонструвала місцевим мешканцям набуте ними вміння грати в футбол. Львівську делегацію у кількості 33-х осіб очолювали керівники львівського "Товариства рухливих розваг" Кароль Хорнунг і Казімеж Хемерлінг. Цього дня у Стрию львів'яни провели спочатку показовий матч між собою (КГС - "Лехія" – 5:0), а потім після легкоатлетичних виступів вже команда "Чарні" дала урок гри в футбол збірній команді гімназії цього міста. Відомо, що гра тривала лише 25 хвилин, але й цього вистачило львів'янам, щоби тричі поцілити у ворота стриян. Тому визначний в історії футболу цього міста матч вони програли з рахунком - 0:3. У багатьох друкованих виданнях через відсутність достатньої інформації про цей матч, "дослідники" футболу не довго розмірковували - хто ж грав у цьому матчі - узяли й поіменували команди "блакитними" та червоними", начебто за кольором футболок, у які були одягнені гравці (без жодного документального підтвердження). Але насправді все було зовсім інакше. Тобто, це був матч між "Чарними" Львів та збірною гімназії Стрия.

30 вересня - Львів - на матч-реванш сюди приїхала краківська коман-да учнів середніх шкіл "Мазур" ("Mazur", майбутня "Краковія"), яка зустрілася зі своїми недавніми кривдниками - "Чарні". Цього разу краківські футболісти були добре підготовлені. Особливо серед них виділявся їх капітан Шеліговський, який і забив вирішального єдиного м'яча на 75-й хвилині матчу - 0:1 програли "вчителі" (саме Шеліговському вже наступного року вдалося створити в Кракові знаменитий клуб "Краковію" - Примітка автора). Події цього матчу добре висвітлені у додатку до львівської газети "Przewodnik Gimnastyczny", де, навіть, серед кращих гравців цього матчу названі й львів'яни Паппіус, Щерауц і Легежинський.

Фрагмент матчу "Чарні" Львів - "Мазур" Краків 30.09.1906 р.

Визначення кращої команди Східної Галичини 1906 р. на міжміській арені (тут і далі прийняте рішення за перемоги нараховувати по 3 очки, а за нічий - по 2)

ісця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	3	2	0	1	5:1	6
2	КГС IV гімназії Львів	1	1	0	0	4:0	3
3	Збірна гімназій Стрий	1	0	0	1	0:3	0

Примітка: До таблиці увійшли усі команди міст, які грали в міжміських матчах

1907 рік

1 липня - Львів - тут відбулися ювілейні урочистості з нагоди 40-річчя заснування гімнастичного товариства "Сокола-Мацежи" в Галичині. З цієї нагоди на стадіоні "Сокола" було проведено футбольний матч між львівськими "Чарними" та краківською "Краковією" ("Cracovia", так вже іменувалася минулорічна команда "Мазур" - Примітка автора), що прибула знову цього року до Львова, довести, що вона таки сильніша. Але їх сподівання були марними, бо львів'яни розгромили їх з рахунком 4:1. Відомий склад "Чарних" в цьому матчі: Радванек, Жадкій, Войцеховський, Бергер, Шерауц, Бурдон, Бізонь, Паппіус, Стробах, Більор і Галкевич. Треба ще відмітити, що до цього принципового матчу готував команду "Чарні" чех Кароль Вовалецький. Також слід навести й протокол цього матчу:

Протокол матчу:

Матч на честь 40-річчя львівського "Сокола"

"Чарні" Львів - "Краковія" Краків - 4:1 (2:0)

1 липня 1907 р., м. Львів, Стадіон "Сокул".

"Чарні": Радванек - Т.Жадкій, Войцеховський - Бергер, Шерауц, Бурдон - Бізонь, Паппіус, Стробах, Більор, Халькевич; тренер - Кароль Вовалецький.

"Краковія": Поллак - Яхець, Шольц - Люстгартен, Балабушинський, Кельнер - Шеліговський, Штойгер, Рильський I, Рильський II, Міллер.

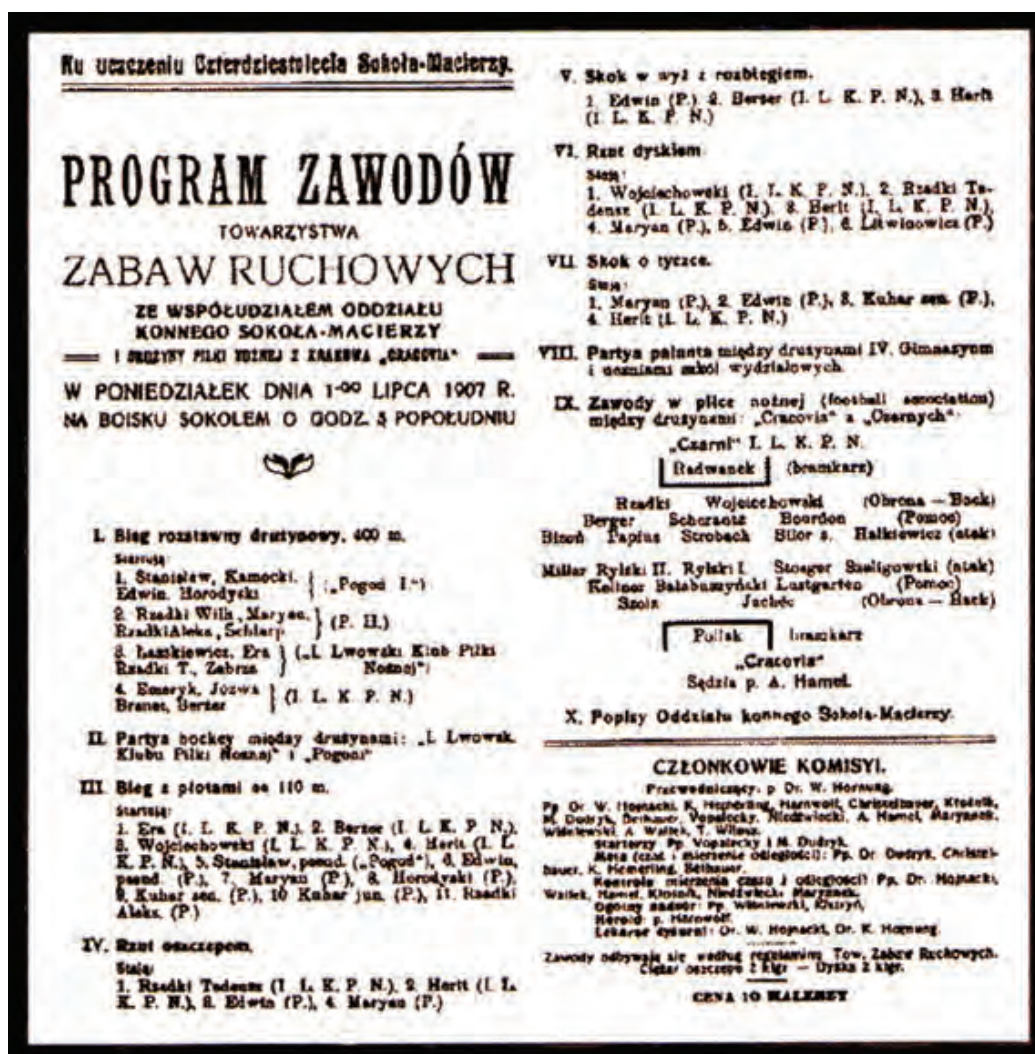
Суддя: А.Хамель (Львів).

Голи: 1:0 - ? (10 хв.), 2:0 - ? (16 хв.), 2:1 - 7 (47 хв.), 3:1 - ? (49 хв.) 4:1 - ? (65 хв.).

Збереглася програмка заходів на цьому стадіоні до свята, в якій належне місце приділено й вказаному футбольному матчу з належним переліком, навіть, повних складів гравців. Невідомо, чи друкувалися раніше програми ще на якісь матчі у Львові, але поки що цей сувенір є першою відомою програмкою футбольного матчу не тільки у Львові, але й взагалі на теренах України. До того ж, є можливість подати тут її повне зображення.

6 жовтня - Львів - дебют створеної цього року "Стрийського гімнастичного клубу" на міжмісцевому рівні на виїзді, де ця команда прогала другому складу львівської "Погоні" - 0:7 (інформація про зустріч з другою командою осередку надана на честь цього дебюту - Примітка автора).

В деяких друкованих виданнях повідомляється про відвідини 1907 року львівськими командами Самбора, Тарнополя і Станіславіва, але жодного документального підтвердження цьому немає.

Перша відома на теренах України програмка футбольного матчу ("Чарні" Львів - "Краковія" Краків, м.Львів. Стадіон "Сокола-Мацежи" 1 липня 1907 р. - 4:1)

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Визначення кращої команди Східної Галичини 1907 р. на міжміській арені

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	3	2	0	1	5:1	6

Примітка: Тут розглянута лише одна команда, бо інші в міжміських матчах участі не приймали

1908 рік

26 квітня - Краків - перший цього року матч, де зустрілися команди львівської "Погоні" та місцевої "Краковії". Цей матч завершився мирною нічиєю - 1:1.

10 травня - Львів - другий матчу у відповідь між командами місцевої "Погоні" та краківської "Краковії" був проведений на "Торі ЛКЦ" при гарній сонячній теплій погоді й завершився перемогою господарів поля з рахунком 1:0. Цікаво, що єдиний гол у цій зустрічі був забитий захисником "Краковії", який зрізав м'яч у власні ворота. Суддею у цьому матчі був сам Еугеніуш П'ясецький. Цей матч на майданчику "Погоні" відвідало 2 тисячі глядачів, що на ті часи було рекордним для Галичини. Ця інфор-

"Погонь" на матчі з "Краковією" Краків 26.04.1908 р. у Кракові (в центрі в капелюсі - Е.П'ясецький)

"Погонь" на матчі з "Краковією" Краків 10.05.1908 р. у Львові

мація отримана з вперше виданого 1909 року щорічного звіту (sprawozdania) КГС "Погонь" за 1908 рік (насправді, до нього занесена інформація за період від заснування клубу до 1908 року включно - за поясненням Б.Люпи). Тут чітко вказано, що 10 травня у Львові на матчі "Погоні" з "Краковією" Краків було **2 тисячі глядачів** - встановлено **рекорд відвідування матчів у Львові**. Таким чином, читач може орієнтуватися щодо популярності футболу взагалі в ті часи на теренах сучасної України.

Протокол матчу:

Товариський матч

"Погонь" Львів - "Краковія" Краків - 1:0 (1:0)

10 травня 1908 р., м. Львів, "Тор ЛКЦ", 2000 гл., +16°C, сонячно.

"Погонь": інформація про склад команди відсутня.

"Краковія": Люстгартен - Кальдер, Яхець - Шварцер, Маркхейм, Поллак - Шеліговський, Т.Забжа, Ю.Стойгер, Міллер, Юст.

Судья: Е.П'ясецький (Львів).

Голи: 1:0 - ? автогол (? хв.).

8 червня - Самбір - перший офіційний і задокументований матч "Корони" Самбір відбувся на майданчику на оболонях, за залізничною колією в районі Заводувки з командою "Бленкитні" з Львова - 1:10 (за іншими джерелами - 1:11). Повна інформація про цей матч наведена вище у підрозділі "Самбір" цього розділу.

18 червня - Стрий - команда "Погонь" Стрий обіграла "Корону" з Самбора - 4:0. Про цей матч (перший виїзний в історії футболу Самбора) двічі писала львівська газета "Słowo Polskie" (Слово польське) - анонс і звіт у номері за 22 червня. З цієї газети відомо, що за присутності чисельної публіки на полі спортивного парку Йордана, гравці команд спочатку продемонстрували свою вправність у легкій атлетиці, а потім - у футбольному матчі господарі забили 4 "сухих" голи.

— Zawody. W czwartek, d. 18 bm., o g. 4 popoł. odbęda się w Stryku, w parku dr. Jordana, zawody w piłce nożnej z drużyną gimnazjum samborskiego — „Korona”.

— Sport na prowincji. Nowym a pocieszającym objawem budzącego się zamilowania do sportów wśród młodzieży nie tylko dwóch stolic, ale także szkół prowincjonalnych były zawody, odbyte ub. czwartku w Stryku, w parku Jordana, między l. drużyną tamtejszej „Pogoni” a samborską „Koroną”.

Zawody te dały następujące rezultaty w lekkiej atletyce: Bieg na 105 m.: 1. Szwarz (Stryk) 13,8, 2. Sabaraj (Sambor) 13,6, 3. Lityński (Stryk) 14; stawalo 6. Rzut dyskiem: 1. Sabaraj 29,29, 2. Lityński 27,5, 3. Dohnal (Sambor) 27; stawalo 6. Rzut oszczepem: 1. Johan (Str.) 37,35, 2. Szwarz 36,40, 3. Tchóznicki (Str.) 36,90; stawalo 6. Skok o tyczce: 1. Johan 2,31, 2. Lityński 2,10, 3. Szwarz 2,5; stawalo 3. Match footballowy zakończył się rezultatem 4:0 na korzyść stryjskiej „Pogoni”.

Organizacją zawodów, którym przysparzała się bardzo liczna publiczność, zajmował się prof. Łukaszewicz.

Нарис з газети "Слово польське" за 22.06. 1908 р.

11 жовтня - Краків - після поразки влітку у Кракові львівської команди "Погонь-2" від місцевої "Вісли" та нічиєї цих команд у Львові, звісно, всі зрозуміли що дещо недооцінили суперника. Цього разу з ним вирішив, все ж таки, зустрітися ще й основний склад "Погоні". Але їх чекало розчарування - вони поступилися тій же "Віслі" з рахунком 1:2.

LWOWSKI KLUB SPORTOWY „POGOŃ”
TOR CYKLISTÓW (PRZY ROGATCE STRYJSKIEJ).

PROGRAM

II. ZAWODÓW SPORTOWYCH KRAKÓW – LWÓW
NIEDZIELA DNIA 14. CZERWCA 1908.

- Skok w dal. Tylko dla członków „Wisły” (Kraków) i „Pogoni II” (Lwów). Zgłoszeni: Cybulski (L) 4,70, Pustelnik (K) 4,70, Stolarski (K) 4,90, Tadeusz (L) 4,65, Weysenhoff (K) 5,18.
- Rzut dyskiem. Otwarty dla wszystkich członków „Sekcji sport. Kraj. Zw. Turyst.” (Kraków) i „Pogoni” (Lwów). Zgłoszeni: Belski (K) 2,80, Cybulski (L) 2,6, Edwin (L) 2,6, Litwinowicz (L) 2,6, Rządki W. (L) 2,6, Skopal (L) 2,6.
- Skok o tyczce. Otwarty jak 1. Zgłoszeni: Cybulski (L) 2,45, Górski (K) 2,3, Rutkowski (K) 2,45, Tadeusz (L) 2,45.
- Rzut oszczepem. Otwarty jak 1. Zgłoszeni: Brodek (K) 35,15, Cepurski (K) 36,5, Codek (K) 36,5, Cybulski (L) 4,3, Piotrowski (L) 4,3, Sykala (K) 4,3.
- Bieg rozstawny na 400 m. Otwarty jak 2. Zgłoszone dwie pary: Edwin—Gozdawa i Kleban—Maryan; wszyscy ze Lwowa.
- Piłka nożna (Association football). Drużyny: 3:3

a) „Wisła”:
Brodek
Pustelnik, Cepurski
Weysenhoff, Stolarski, Sykala
Poznański, Górski, Polaczek, Codek, Rutkowski.

b) „Pogoń II”:
Steifer
Litwinowicz, W. Rządki
A. Rządki, Tadeusz, Solecki
Schlarp, Dzużyński, Piotrowski, Häbel, Bedlewicz.
Zastępcy: Cybulski, Kowalczuk.

POCZĄTEK O GODZINIE 5. POPOŁUDNIU.
Cena programu 10 hal.

Друга відома програмка футбольного матчу на теренах України – Львів. 1908 р.

18 жовтня - Самбір - місцева команда "Корона", за сніг та дощу, перемогла "Погонь" Стрий - 4:2 (або 3:2) - це була перша перемога в історії футболу Самбора..

У деяких сучасних виданнях вказано, що першою програмкою футбольного змагання на теренах сучасної України була програмка на матч 14 червня на других спортивних змаганнях Львова та Кракова у Львові, де був проведений матч-реванш між командами місцевої "Погоні-2" та краківською "Віслою". У ній були надруковані склади команд і результат матчу (3:3), хтось також зробив написи на цій програмі (дивись ілюстрацію). Але, як нам вже відомо, ця програмка є другою відомою на теренах України.

Для визначення кращої команди тепер виникла необ-хідність поділення усіх команд Східної Галичини умовно на два класи: кращі (два львівських найкращих клуби) та інші, які дійсно були значно слабкішими.

Визначення кращої команди Галичини 1908 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Львів	3	1	1	1	3:3	5

Примітка: Тут розглянута лише одна команда, бо друга в міжміських матчах участі не приймали

(серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Корона" Самбір	3	2	0	1	4:6	6
3	"Погонь" Стрий	2	1	0	1	6:5	3

Примітка: До таблиці не увійшла лише одна команда, яка провела лише один матч

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

1909 рік

25 квітня - Краків - гра "Погоні" в цих традиційних матчах була більш вдалою. Перший матч 25 квітня в Кракові вони проти "Вісли" зіграли унічию - 1:1.

2 травня - Львів - у другому матчі "Погоні" вдома з "Краковією" знову перемога львів'ян - 2:1. Протокол цього найцікавішого матчу 1909 року є можливість тут навести у повному належному вигляді:

Протокол матчу:

Товариський матч

"Погонь" Львів - "Краковія" Краків - 2:1 (1:0)

2 травня 1909 р., м. Львів, "Тор ЛТЦ", 1500 гл., +10°C.

"Погонь": Стейфер - Солецький, В.Жадкій - Т.Кухар, Клебан, Кавецький - Маріон, Карасінський, Коуделя, Навроцький, Калінський.

"Краковія": Люстгартен - Поллак, Кальдер - Забжа, Шварцер, Маркхейм - Юст, Бенек, Яхець, Шеліговський, Едвін.

Суддя: М.Дудрик-Дарлевський (Львів).

Голи: 1:0 - Маріон (35 хв.), 2:0 - Коуделя (55 хв.), 2:1 - Юст (78 хв.).

30 травня - Краків - цього 1909 року, на жаль, "Чарні" (після поїздки до Чехії) довго не могли повернутися до своєї стабільної форми, їхні матчі на виїзді з краківськими командами були невдалими: 30 травня нічия з "Віслою" - 4:4

31 травня - Краків - "Чарні" Львів у другому матчі програли місцевій "Краковії" - 0:5.

6 червня - Львів - "Чарні" Львів у матчі-реванші з "Віслою" Краків ще більше підтвердили свою слабкість, програвши - 2:3

6 червня - Самбір - у матчі-реванші місцева "Корона" з стрийською "Погонню" зіграла унічию - 0:0.

13 червня - Краків - у матчі-реванші "Погоні" Львів з місцевою "Краковією" теж була нічия - 2:2.

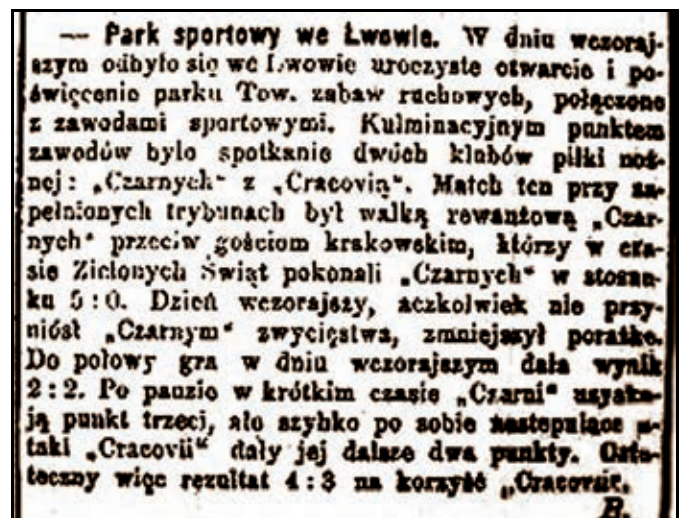
20 червня - Львів - першим міжміським матчем футбольної команди ТЗР "Ревера" Станіславів був матч з місцевою командою "Чарні", щоправда, не з основною командою, а з її резервним складом - гості програли 1:4 (про це свідчить коротенька нотатка у газеті "Kurjer Lwowski" №281 за 18. 06. 1909 р.). Станіславівська "Ревера" вперше завітала до Львова.

29 червня - Львів - матч місцевих "Чарних" з "Краковією", і знову поразка - 3:4. Хоча, як бачите, супротив і бажання виграти (або хоча б не програти) таки мали місце. Інформація про цей матч узята з газети і наведена поруч.

4 липня - Станіславів - тут відбулася гра-відповідь футбольної команди ТЗР "Ревера" Станіславів із резервним складом "Чарних" в Станіславові на тому самому новоствореному майданчику "Парк Йордана". *"Матч відбувся на взірцево підготовленому, дуже вирівняному боїску у новоствореному парку Йордана за міським парком при великому напливі глядачів"*, - саме так відзначив цю подію репортер газети "Kurjer Stanisławowski" №1244 за 11 липня 1909 р. Львів'яни знову перемогли - 3:1. Це був перший міжміський матч у Станіславові.

19 вересня - Стрий - матчі "Погоні" Стрий із станіславівською "Реверою" завершився з рахунком 3:0 на користь господарів.

26 вересня - Стрий - у матчі-реванші "Погонь" Стрий перемогла самбірську "Корону" - 3:0.

Нарис про матч "Чарні" – "Краковія" 29.06.1909 р.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

10 жовтня - Станиславів - матч станіславівської "Ревери" з львівською "Гасмонеею"- останній міжміський матч у цьому місті цього року, поразка "Ревери" - 1:3.

17 жовтня - Краків - вже восени "Чарні" показали значно кращі у Кракові результати. У цьому матчі з "Краковією" була нічия - 1:1. До речі, цей матч проходив досить дивно - перший тайм суддею за часом було перебільшено аж... на 21 хвилину, тобто перерви між таймами просто не було. І коли рахунок вже став 3:1 на користь краків'ян, то "Чарні" почали протестувати. Після проведених перемовин було прийняте рішення - м'ячі, які були забиті після 45-ї хвилини не зараховувати й визнати результат матчу за результатом першого тайму - тобто 1:1. Ось як про ці витівки арбітра писав кореспондент "Польського слова" Кльоснік-Янушовський:

"Суддя, не орієнтується добре у часі і гра відбувається далі. Багато осіб з публіки (на грі було 3 000 глядачів) з годинниками в руках звертають увагу на це зволікання із закінченням першої половини партії раз, інший. Але суддя вірить у непомильність свого хронометра (!?) і гри не перериває - "Краковія" здобуває на 47 хвилині другий гол, ба, на 64-й третій!"

24 жовтня - Краків - ще в одному матчі "Чарні" Львів з місцевою "Віслою" була зафіксовано нічию - 1:1.

31 жовтня - Стрий - у турнірі за "нагороду любителя спорту" - приз Людвіка Влодка (Ludwik Włodek) - діяча місцевого клубу "Погонь" - стрийська "Погонь" перемогла львівську "Лехію" - 3:1.

7 листопада - Краків - тут восени команда "Погонь" Львів таки програла - 0:2 місцевій "Краковії" й, до того ж, пропустивши ці два м'ячі, через незгоду з діями арбітра її гравці просто узяли й... залишили поле (ось такі були часи, й такі норози - Примітка автора). Таким чином, дуелі цього року з сусідами з Кракова були, однозначно, не на користь кращих львівських команд.

Для визначення кращої команди тепер виникла необхідність поділення усіх команд Східної Галичини умовно на два класи: кращі (два львівських найкращих клуби) та інші, які дійсно були значно слабкішими.

Визначення кращої команди Східної Галичини 1909 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поражок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Львів	4	1	2	1	5:6	7
2	"Чарні" Львів	6	0	3	3	11:18	6

(серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поражок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Стрий	4	3	1	0	9:1	11
2-3	"Лехія" Львів	1	1	0	0	3:1	3
2-3	"Гасмоней" Львів	1	1	0	0	3:1	3
4	"Корона" Самбір	2	0	1	1	0:3	2
5	"Ревера" Станиславів	2	0	0	2	1:6	0

А тепер треба відмітити ще й матчі, яких насправді не було, але в деяких сучасних виданнях вони фігурують. По-перше, це начебто, матч **12 жовтня** у **Тарнополі**. Є чітка, документально підтверджена інформація (у щорічному звіті гімназії навчального 1909/10 року), що 1909 року численна група футболістів УСК

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

12 жовтня зі своїм керівником паном І.Боберським приїжджала до Тарнополя до існуючої там української гімназії. І.Боберський тут прочитав лекцію, а після обіду був влаштований показовий матч між першою та другою командами УСК (2:0), а наприкінці, **"під напором глядачів потовк собі воротар II дружини** (Котецький - за поясненням Б.Люпи) **праву ключицю...** нотує у щоденнику Боберський. - **Запрошено тернопільську дружину на стрічу в «Союзнеці» до Львова. Очікуємо дорогих гостей. Не хочемо лишити ся довжниками в гостинностію»,** тобто чемно запросили у гості тарнопільчан до Львова. Таким чином, цього дня ніякого матчу з тернопільськими футболістами, про який пишуть частенько сучасні друковані видання, насправді не було. Ось якими легендами насичені газети і книжки досить поважних "істориків" футболу, які пишуть, що начебто, "ветерани" свідчать про те, що якась команда "Україна" 16 жовтня провела свій перший міжміський матч у гостях у Тарнополі. Цей матч з командою місцевої Української державної гімназії носив показовий характер і закінчився перемогою з рахунком 2:0. Треба відмітити, що саме ця гра у Тарнополі сприяла утворенню в названій гімназії українського спортивного товариства "Поділля". Але саме тут засвідчимо, що ніякі докази цьому не існують.

По-друге, у книзі "Хроніки львівського футболу" (том I), через відсутність у Б.Люпи детальнішої інформації по грі (яку він пізніше, вже у травні 2020 року узгодив з О.Олексиним), віднесено матч станиславівської "Ревери" **26 вересня у Станиславові** з чеською командою до матчу створеної в той час львівської команди чехів, відомої під назвою "Чеські Тім", і вказано програш цієї команди зі Львова аж 0:7. Але, як вже документально підтверджено, - це була команда не львівських, а місцевих чехів і тому, скоріше, цей матч треба відносити до міської зустрічі (див. наведений нарис в газеті "Kurjer Stanislawowski" за 3 жовтня - **Примітка автора**).

Також, в деяких виданнях вказано, що начебто в Станиславові цього року побувала УСК Львів і ця поїздка завершилася невдало, а також "Креси" Тарнополь 1909 року виїжджали до Бережан і провели перший свій міжміський матч із тамтешньою командою (на жаль, це документально не підтверджено - **Примітка автора**). Ця інформація є у згадках одного із засновників клубу "Креси" Євгеніуша Шпітгала на польському сайті в Інтернеті - www.cracovia-leopolis.pl і абсолютно загальна "...У 1909 р. ... "Креси" грали матчі в Золочеві з "Погонню", в Бережанах з "Синявою", з "Чарними" із Золочева...".

1910 рік

березень - Краків - цікавими були налагоджені цього річ-ні стосунки львівського ЖКС "Гасмоней" з краківським клубом "Маккабі" - у Кракові в березні була поразка - 0:1.

26 квітня - Львів - місцевій команді "Лехія" зарахована технічна перемога +:- (1:0) за те, що стрийська "Погонь" залишила поле.

1 травня - Львів - окрасою сезону знову були матчі львівських грандів з краківськими клубами "Віслою" та "Краковією, які збирали найчисленнішу аудиторію. Спочатку 1 травня до Львова приїхала "Вісла" і зіграла з "Чарні" внічию 1:1.

16 травня - Стрий - матч місцевої "Погоні" з львівською "Погонню" - 0:2

22 травня - Самбір - матч місцевої "Корони" зі стрийською "Погонню" - рахунок матчу невідомий, але про цей матч писалося у звіті гімназії Самбора за 1909/10 роки (див. ілюстрацію поряд).

Klub »Korona« brał udział w dwu matchach footballowych a mianowicie: 22 maja br. ze stryjską drużyną gimnazjalną »Pogoń« w Samborze, 12 czerwca b. r. z lwowskim klubem »Czarni juniores« we Lwowie.

Зі звіту дирекції гімназії Самбора за 1909/10 pp.

26 травня - Львів - матч місцевої "Погоні" зі стрийською "Погонню" - 6:0.

29 травня - Краків - тут львівські "Чарні" програють "Краковії" аж 0:3.

29 травня - Краків - львівська "Погонь" цього ж дня грає з "Віслою" і вже на 25-й хвилині воротар краків'ян сам собі забиває... 11-метровий (справа у тому, що після призначення суддею пенальті львів'яни

роблять жест чесної гри (fair-play) і відмовляються його пробивати, та стається нечуване - воротар підходить до встановленого вже м'яча і сам забиває його у свої порожні ворота). Однак, після такого подарунку долі "Погонь" за дві хвилини до закінчення гри, все ж таки, пропускає гол.

5 червня - Львів - матч-реванш через тиждень у Львові 5 червня між львівською "Погонню" та "Віслою" теж завершився бойовою нічиєю з тим же рахунком - 1:1.

12 червня - Львів - відбувся матч п'ятої команди "Погонь" з командою. "Аттіка" з Дрогобича. Цей матч сюди занесений, як перший відомий міжміський матч футбольної команди Дрогобича.

12 червня - Львів - через тиждень 12 червня, "Погонь" знаходить сили перемогти вдома іншу краківську команду "Краковія" - 1:0. Цікаво, що матч через шалену грозу призупинили на 40-й хвилині, але після перерви, у суцільному багні, таки дограли. Вирішальний гол з вини воротаря, який підсковзнувся, забив наприкінці гри Тадеуш Кухар. Глядачі просто шаленіли від радості. А так, як цей матч, все ж, на розсуд усіх, був головним цього року, то наведемо його повний протокол:

Протокол матчу:

Товариський матч

"Погонь" Львів - "Краковія" Краків - 1:0 (0:0)

12 червня 1910 р., м. Львів, "Тор ЛТЦ", +26°C (наприкінці 1-го тайму - гроза).

"Погонь": Стейфер - В.Жадкій, Карасінський - Солецький, Т.Кухар, Кавецький - Бедлевич, Скальський, Вавжик, Рисяк, Маріон.

"Краковія": Люстгартен - Кальдер, Поллак - Овсьонка, Шварцер, Синовец - Познанський, Шайновський, Сінгер, Міллер, Юст.

Суддя: М.Більор (Львів).

Голи: 1:0 - Т.Кухар (83 хв. або 72 хв.?), у першому таймі гравець "Погоні" не реалізував пенальті.

19 червня - Краків - у матчі-реванші у Кракові "Погонь" Львів поступилася "Краковії" - 0:3.

19 червня - Краків - у матчі з "Краковією" львівським "Чарні" присудили технічну перемогу (+:-) за відмову "Краковії" розпочати гру.

26 (або 10) червня - Львів - матч місцевої "Лехії" зі стрийською "Погонню" - +:- (1:0 - технічна поразка, бо команда Стрия залишила поле).

26 червня - Бережани - за анонсом, вміщеним у газеті "Głos Polski", тут, начебто, планувався перший міжміський матч тарнопольської "Креси" з місцевою командою (на жаль, достеменно не відомо чи відбувся цей матч, бо результат його не відомий - **Примітка автора**).

29 червня - Львів - перший матч-реванш "Чарних" з краківською командою був на цей раз у Львові і запам'ятався першою дискваліфікацією в історії львівського футболу. Справа в тому, що крім Коуделі, який перейшов до "Чарних" з "Погоні", цей клуб вмовив ще й колишніх гравців "Краковії" Карасінського та Юзефа Рисяка. Вони цього разу вийшли на поле грати з колишньою своєю командою у складі вже львів'ян. Звісно, краків'яни здійняли гвалт і відмовилися грати, залишивши поле. Численна публіка вимушена була розійтись. 20 вересня Польський Союз Спортовий, зарахувавши технічну поразку "Краковії" (0:1), двох порушників правил союзу, які примудрилися виступати за два клуби одночасно, дискваліфікував до кінця сезону.

З матчу "Погонь" Львів – "Краковія" Краків (смугасті) 12.06.1910 р.

25 вересня - Львів - відбувся матч місцевих "Чарних" зі стрийською "Погонню" - 8:0.

2 жовтня - Стрий - відбувся матч місцевої "Погоні" з львівською "Лехією" - 2:0.

9 жовтня - Перемишль - відбувся матч місцевого "Сяну" з львівськими "Чарними" - 0:7.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

15 жовтня - Львів - українська команда УСТ "Поділе" з Тернополя відвідала Львів, де з четвертою командою УСК Львів (академічної гімназії) на майданчику "Сокола-Батька" її зустріч завершилася почесною нічиєю - 1:1. Документальним підтвердженням цього матчу є "Звіт Дирекції Ц. К. Академічної Гімназії у Львові за рік шкільний 1910/11", де на сторінці 22 наведено наступне:

"Стріча дружини "Поділе I" з тарнопольської гімназії з дружиною УСК IV з Академічної Гімназії у Львові. Гра тривала 70 мін., а закінчила ся вислідом 1:1 (в першій половині 0:1).

Склад дружини "Поділе I": Доброміль Михайло, воротар; Гринкевич Осип пр. зал., Білинський Олекса л. зал., Малис Володимир л. пом., Філь Андрій осередник, Стадник Петро пр. пом., Вітошинський Михайло п. кр., Назаркевич Іван л. зл., Вацик Петро чільн., Огар Іван пр. зл., Дудик Володимир пр. кр. (всі – VII кл.).

УСК IV: Чернавський Іван, вор. (VI), Кулай Олекса (V) л. зал., Зазуляк Михайло (VI) пр. зал., Лучинський Іван (IV) л. пом., Пеленський Михайло (VI) осер., Петрина Іван (V) пр. пом., Ольховий Володимир (IV) л. кр. з III друж., Здерко Володимир (IV) л. злуч., Гуссаківський Кость (V) чільник з I друж., Максимішин Іван (IV) пр. зл., Козут Петро (IV) пр. кр. з II друж. Судив п. Гайдучок Стефан студ. мед.

Тернопільська дружина відзначалася силою, львівська звиністю. Обі дружини дорівнювали собі в грі. Дружина тернопільської гімназії прибула на запросини Академічної гімназії під проводом п. проф. Сидоряка.

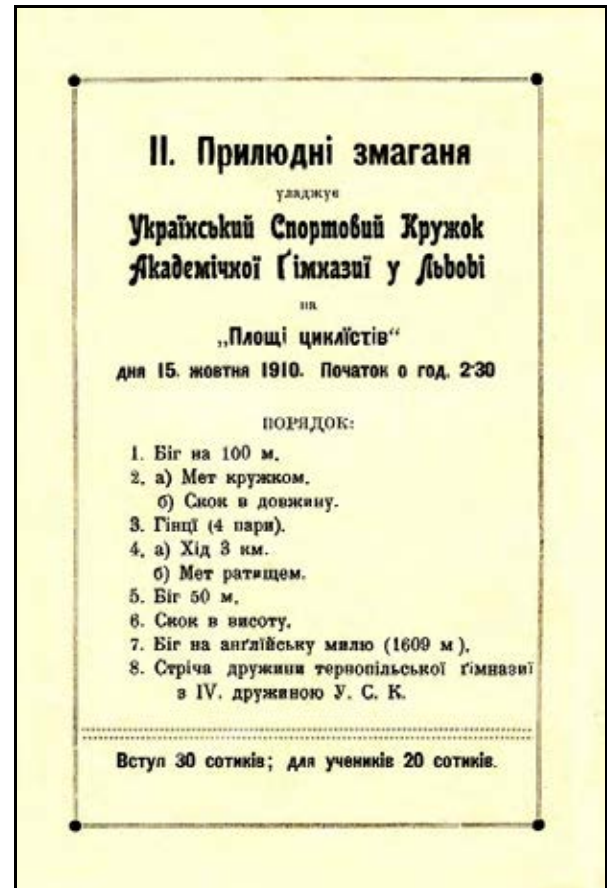
Видцями були самі ученики і кількох п. академиків. Дощ росив через цілий день, але се для змагань і гри в "Союзняка" ніколи не може шкодити (опис змагань помістило "Діло" в ч.232 з 18. Жовтня 1910)".

Щодо львівської газети "Діло" №232 за 18.10.1910 р., то там було вказано **"Гра була 15.10. Другі прилюдні змагання Українського Спортивного Кружка академічної Гімназії. "У.С.К. IV" - "Поділля I" 1:1. t - +6 град. Похмуро"**.

Інформація про цей матч була наведена і в "Гімназійному звіті за 1910-11 рік (Тернополь)".

А в сучасних друкованих виданнях наведено, що на згадку про цей матч "подоляни" отримали грамоти за підписом проводу УСК - самого професора Івана Боберського, Михайла Заворотнюка та Володимира Котецького.

Володіючи такою численною інформацією, є можливість подати тут протокол цього матчу:

Афіша матчу УСКЛьвів – "Поділля" Тернополь 1910 р.

Протокол матчу:

Товариський матч

"Український спортивний кружок - IV" Львів - "Подоле" Тернополь - 1:1 (1:0)

15 жовтня 1910 р., м. Львів, +6°C, похмуро, цілий день йшов дощ.

Львів: І.Чернавський - О.Кулай, М.Зазуляк - І.Лучинський, М.Пеленський, І.Петрина - В.Ольховий, В.Здерко, К.Гуссаківський, І.І.Максимишин, П.Козут.

Тернополь: М.Доброміль - О.Гринкевич, О.Білинський - В.Малис, А.Філь, П.Стадник - М.Вітошинський, І.Назаркевич, П.Вацик, І.Огар, В.Дудик (під проводом проф.Сидоряка).

Судья: С.Гайдучок (Львів).

Голи: 1:0 - в першому таймі, 1:1 - у другому таймі

15 жовтня - Львів - сюди прибула краківська "Вісла", але "Чарні" її цього разу перемогли у чесній боротьбі - 1:0.

23 жовтня - Львів - матч місцевої "Погоні" з краківським клубом "Маккабі" - 4:0..

24 жовтня - Львів - в матчі-реванші місцева "Гасмоня" зіграла унічию з краківською "Маккабі" - 1:1.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Цікаво, що створений наприкінці 1909 року Польський Союз Спортовий вже на початку весни 1910 року запропонував проведення матчів між "збірними" командами Львова та Кракова. 22 березня навіть було прийняте таке рішення, але впродовж наступних двох років, на жаль, зробити це так і не вдалося.

Тут ще слід відмітити і наступну зустріч, хоча вона не про основні команди спортивних осередків:

Фрагмент одного з матчів "Краковія" Краків (смугасті) з "Погонню" Львів

Визначення кращої команди Східної Галичини 1910 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	7	5	1	1	18:4	17
2	"Погонь" Львів	6	3	2	1	11:5	13

(серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Стрий	6	2	0	4	6:17	6
2	"Лехія" Львів	3	2	0	1	2:2	6
3-5	"Гасмоня" Львів	2	0	1	1	1:2	2
3-5	"Поділе" Тарнопіль	1	0	1	0	1:1	2
3-5	УСК Львів	1	0	1	0	1:1	2
5	"Ревера" Станиславів	1	0	0	1	1:6	0

1911 рік

2 квітня - Стрий - тут відбувся перший міжміський матч між місцевою "Погонню" та першою командою львівської "Погоні" - 1:1.

9 квітня - Краків - львівська "Погонь" Львів програла у традиційному матчі між Краковом і Львовом місцевій "Краковії" - 1:5.

23 квітня - Львів - станиславівці побували у Львові й позмагалися з місцевою командою "Чарні" в парку Товариства забав рухових, який закінчився з непристойно великим, розгромним рахунком - 8:3 на користь львів'ян. Щоправда, перший тайм проходив досить напружено і завершився відповідно 3:4. Звіт про цей перший матч наведено у газеті "Kurjer Stanisławowski" за 30 квітня. Цікаво, що в цьому звіті є посилання на те,

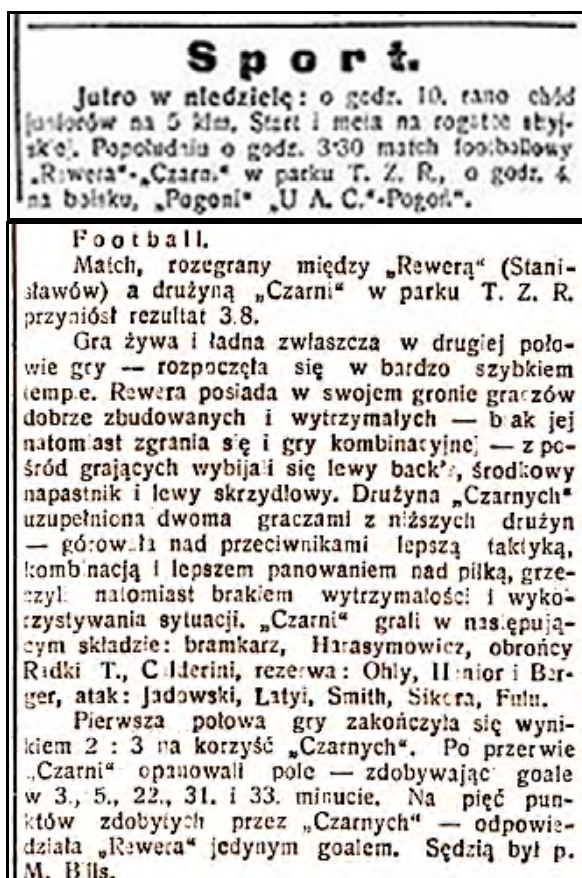

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

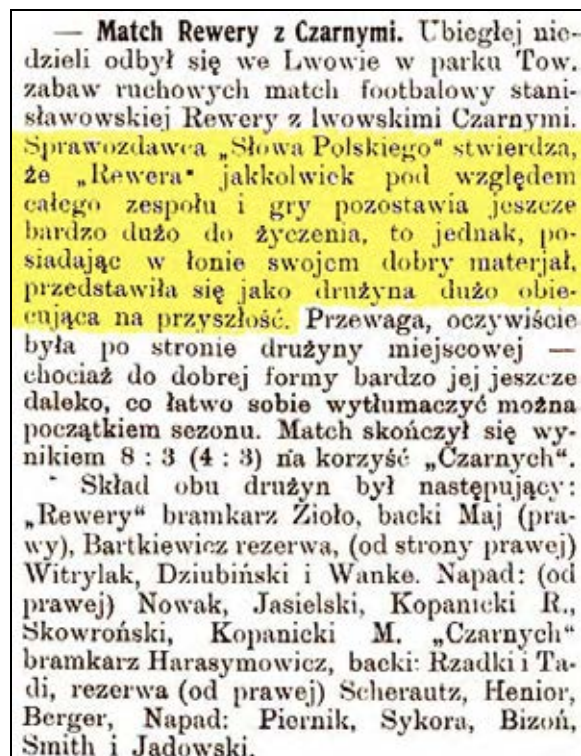
що львівська газета "Słowo Polskie", незважаючи на рахунок і суттєву перевагу господарів, оцінила гру станіславівців як непогану, відзначивши добрий потенціал гостей. До того ж, у наведеному звіті вказані повні склади обох команд:

- "Чарні": Гарасимович (Harasymowicz) - Ржадкий (Rzadki), Таді (Tadi) - Щерауц (Scherautz), Хеніор (Henior), Бергер (Berger) - Пернік (Piernik), Сикора (Sykora), Бізонь (Bizoń), Сміт (Smith), Ядовський (Jadowski).

- "Ревера": Жіоло (Żiolo) - Май (Maj), Барткевич (Bartkiewicz) - Вітрилак (Witrylak), Дзюбинський (Dziubiński), Ванке (Wanke) - Новак (Nowak), Ясельський (Jasielski), Р.Копаницький (R.Kopanicki), Скворонський (Skowroński), М.Копаницький (M.Kopanicki).

Цитата про непогану гру "Ревери"
з "Kurjer Lwowski" за 24.04.1911 р.

Цитата про непогану гру "Ревери"
з "Kurjer Stanisławowski" за 30.04.1911 р.

6 травня - Краків - тут "Чарні" Львів у своєму виїзному матчі програли "Кракові" Краків - 0:3.

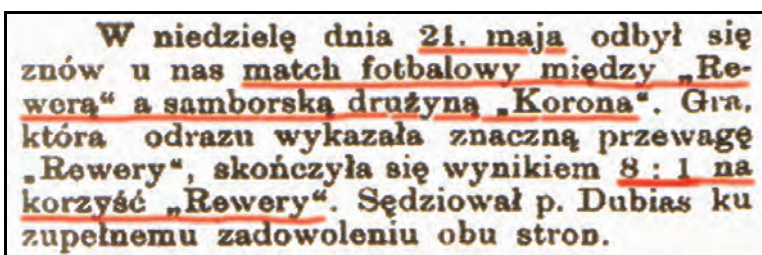
7 травня - Стрий - у матчі місцевої "Погоні" з "Сяном" Перемишль перемогли стрийчани - 5:0.

21 травня - Станіславів - матч місцевої "Ревери" з "Короною" Самбір - 8:1 (4:0). Ось як писала газета "Кур'єр станіславівський" про цей матч:

"Гра, яка одразу показала перевагу "Ревери", завершилася з рахунком 8:1 на користь "Ревери"...". Відомий і суддя в цьому матчі - Дубіас.

21 травня - Тернополь - "Креси" зіграли з командою "Погонь" із Золочева й перемогли 5:1 ("Głos Polski" №22 за 27.05.1911 р.). Надамо текст цього звіту як польською мовою, так і з перекладом на українську:

"W ubiegłą niedzielę odbył się na błoniach match footballowy drużyny I tarnopolskiego klubu sportowego "Kresy" z drużyną "Pogoń" ze Złochowa. Granicę obszernego boiska zaległo sporo widzów, a młodzież zwartym walem śledziła poszczególne stadia zapasów. Rezultat walki "Pogoń" z "Kresami" przedstawia się 1:5 na korzyść "Kresów". Sympatyczna nasza drużyna panowała nad przeciwnikiem wywyczeniem swych członków, zwłaszcza "ataku", który tak dzielnie się sprawował, że prawie cała walka rozgrywała się pod bramką nieprzyjaciela. Tam brakło wywyczenia i pewnych kombinacji we walce, a chociaż prowadzący "atak" był wytrawnym graczem, nie zdołał wywalczyć dla drużyny lepszych wyników". (У минулу неділю відбувся на оболоні футбольний матч команди 1 тернопільського спортивного клубу

З газети "Kurjer Stanisławowski"

"Кресів" з командою "Погонь" із Золочева. Навкруги спортивного майданчика зібралось чимало глядачів, а молодь ще й стежила окремі стадії запасів. Результат боротьби "Погоні" з "Кресами" 1:5 на користь "Кресів". Наша симпатична команда панувала над супротивником, особливо виділявся напад, який так відважно грав, що більшість боротьби розігрувалася під воротами противника. Та бракувало навчання і певних комбінацій у боротьбі, і хоч напад атакував, не вдалось завоювати для команди ще кращого результату - переклад Б.Люпи".

Інформація про цей матч також наведена у книгах "Тридцятиріччя "Кресів". 1907-1937" (1937 р. вид.) та Ч.Бліхарського "Тернопільські міщани" (1994 р. вид.).

12 червня - Самбір - матч місцевої "Корони" зі станиславівською "Реверою" - 0:1. Це був перший матч на новому майданчику "Корони", за Міським парком вздовж річки Млиновка, де почали вже буду-

Match footballowy rozegrany w dniu 12. b. m w parku młodzieży szkolnej, obok ogrodu miejskiego, między tut. drużyną: „Korona“ a staniławowską „Rewera“ przyniósł zwycięstwo drużynie: „Rewera“ (1-0). Mimo doznanej porażki, druhowie z tut. „Korony“ z całą serdecznością żegnali na dworcu kolejowym odjeżdżających do Stanisławowa zwycięzców.

з "Gazeta Samborska"

вати стадіон. Про цей матч була нотатка в "Gazeta Samborska", де була відмічена дружня атмосфера матчу: **"Попри поразку, колеги з місцевої "Корони" сердечно проводжали на вокзалі переможців, які від'їжджали до Станіслава"**. А також про обидва матчі з "Реверою" було вказано у Звіті дирекції гімназії Самбора за 1910/11 роки.

Nadto w skład Czytelni wchodziło tego roku koło sportowe. . . przewodniczącym był kol. Petry VII., zast. kol. Podolski VII. W sezonie letnim rozwija się znakomicie najliczniejszy oddział koła sportowego a mianowicie sekcya footballistów (Korona). — Na rozwój tej sekcji wpłynęło przedewszystkiem otrarcie nowego boiska footballowego (dzięki staraniom Tow. przyj. młodz. szkol.), którego brak dotkliwie dawał się odczuwać. Rozegrano dwa matcze z Rewera w Stanisławowie (8:1) i w Samborze (1:0)

Зі звіту дирекції гімназії Самбора - в 1910/11 рр.

25 червня - Львів - "Погонь" Львів вдома програла "Краковії" Краків - 1:4.

29 червня - Самбір - місцева "Корона" була розгромлена основним складом львівських "Чарних" - аж 2:12, і два м'ячі провела у свої ворота.

2 липня - Львів - вдома "Чарні" Львів отримали технічну перемогу в матчі з "Краковією" Краків - +:- (1:0) через те, що "Краковія" залишила поле на 70-й хвилині за рахунку 1:1.

13 серпня - Самбір - місцева "Самборія" перемогла в матчі з дрогобицьким "Маратоном" - 3:0 (0:0).

10 вересня - Краків - "Лехія" Львів програла в матчі місцевій "Краковії" з досить непристойним рахунком - 0:7.

17 вересня - Львів - вдома "Чарні" Львів перемогла "Віслою" Краків - 1:0

24 вересня - Львів - "Погонь" Львів вдома зіграла унічию з "Віслою" Краків - 1:1

30 вересня - Ясло - "Чарні" Львів на виїзді, звичайно, з великим рахунком перемогли "Чарні" Ясло - 12:0.

30 вересня - Краків - тут львівська "Лехія" програла місцевій "Ляуді" - 1:8.

8 жовтня - Львів - "Погонь" Львів вдома програла "Краковію" Краків - 0:1.

8 жовтня - Львів - УСК Львів вдома програв "Сяновій Чайці" з Перемишля - 0:2.

десь до **13 жовтня** - Станіславів - вдома місцевий "Гакоах" переіграв львівську "Гасмонею" - 1:0 (про це є інформація в чернівецькій газеті "Czernowitzer Tagblatt" за 13 жовтня 1911 року.

15 жовтня - Самбір - тут відбувся матч між місцевою "Короною" та стрийською "Погонню" - 0:6. (0:1).

Sport. Sonntag, den 15. d. gelangt zwischen den jüdischen Sportklubs „Dobrod“ (Stonislau) und „Salsach“ (Czernowitz) ein Fußballmatch zur Austragung. Das erste Zusammentreffen dieser Klubs fand im Frühjahre vor einem sehr zahlreichen Publikum in Stanislaw statt und endete mit einem Siege der Stanislawer (3:2). Das Match mit der „Dobrod“ (Kemberg) konnten sie ebenfalls mit 1:0 für sich entscheiden. Man ist nun auf das neue Begegnis sehr gespannt. Das Wertspiel verspricht einen überaus interessanten Verlauf zu nehmen. Hier die Aufstellung der Stanislawer, die bereits am Freitag, den 13. d. hier eintreffen und für die Beiertage Gäste des hiesigen Salsachvereines bleiben: Schatzberger, Wortmann, Kirshenblatt, Zimberman, Doras, Wendler, Reich, Schenkelbach, Hoff, Uzman, Krusold. Beginn des Wertspiels präzisé halb 3 Uhr (Dobrodspielplatz).

Цитата з "Czernowitzer Tagblatt" (Чернівці) за 13.10.1911 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

22 жовтня - Стрий - перша команда УСК Львів побувала цього року в Стрию, де 22 жовтня переграла місцеву УСК "Січ" - 4:1. Ось як про цей матч написав професор Юрій Самотюк у львівській газеті "Дѣло":

"...Стрий має прегарний майдан для рухових ігор молодежи, просторий і добре положений. Львівська дружина одіта була в білі вовнянки а чорні штанці, стрийська дружина мала синьо-жовтий одяг... Гравці "Січи" збігають ся за дуже до м'яча. Повинні більше розсіяти ся по площі. Грачі "УСК" повинні вправляти ся більше в цілянню м'ячем в ворота".

22 жовтня - Стрий - тут місцева "Погонь" переграла самбірську "Корону" з рахунком 3:1 (1:1).

12 листопада - Тарнополь - відомий матч місцевих "Кресів з "Чарні" Золочів із розгромною перемогою тарнопільчан - 18:1 ("Słowo Polskie" №535 за 16 листопада 1911 року).

Визначення кращої команди Східної Галичини 1911 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	6	5	0	1	34:8	15
2	"Погонь" Львів	5	0	2	3	4:12	4

Визначення кращої команди Східної Галичини 1911 р. на міжміській арені (серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Стрий	4	2	2	0	15:8	10
2-3	"Креси" Тарнопіль	2	2	0	0	23:2	6
2-3	"Ревера" Станіславів	3	2	0	1	12:9	6
4	УСК Львів	2	1	0	1	4:3	2
5-6	"Лехія" Львів	2	0	0	2	1:15	0
5-6	"Корона" Самбір	5	0	0	5	4:30	0

Примітка: Ще 8 команд із 7-ми міст зіграли по одному з міжміських матчів, але вони до цієї таблиці не занесені

1912 рік

31 березня - Краків - під час урочистого відкриття стадіону місцевої "Краковії", коли львівська "Погонь" зіграла з цією командою унічию 2:2, вперше була запроваджена традиція вручення перед матчами командами одна одній сувенірних офіційних вимпелів на пам'ять від проведеного матчу від суперника (фото першого такого вимпела наведено в частині "Львів" підрозділу "Футбол на Львівщині" цього розділу, де вказано що зараз він зберігається у музеї "Краковії" в Кракові).

21 квітня - Стрий - переможний матч місцевої команди "Скала" з УСК Львів - 4:0. Крім Станіслава Паращака, у команді відрізнявся від інших старший брат Степана Нижанківського - Нестор. Є інформація, що колишній воротар "Погоні" Леон Шварц саме в цей час поповнив лави УСК. Ось що писала газета "Діло" про цей матч:

"В першій половині гри відчувала ся певного рода одноманітність. Перебіг гри зовсім звичайний. Два

карні неудалі копи по обох сторонах, два роги (кутові - за поясненням Б.Люпи) по стороні львівських, кілька добре перепроведених приступів до воріт противника - от і все...

Много інтересніша і більш різноманітна була друга половина. Темпо перше повільне, тепер зростає з замітною швидкістю. Обі сторони роблять всьо можливе, щоби зреалізувати свої наміри.

Зовсім природно удає ся се лиш одній стороні - тим разом "Скалі", якої чільник (центр нападу - за поясненням Б.Люпи) і правий злучник (правий півсередній напад - за поясненням Б.Люпи) зараз в перших п'ятнадцяти мінутах цільними копами пробивають два рази ворота У.С.К. Темпо гри прискорює ся ще більше, але запал той остуджує рясний дощ з крупами. По дощи не витренована ще добре того сезону дружина У.С.К. не то що не відбиває ся, але навіть дає собі пробити ще два рази ворота правим лучником "Скали" і гра кінчить ся вислідом 4:0 для "Скали".

29 квітня - Станиславів - тут "Креси" Тарнополь програли місцевій "Ревері" - 2:5 (інформація з книги "Тридцятиріччя "Кресів". 1907-1937" (1937 р. вид.).

5 травня - Самбір - місцева "Корона" прогнала вдома львівській "Лехії" Львів - 1:7.

5 травня - Тарнополь - "Креси" Тарнополь перемогли "Погонь" Золочів - 4:1 (з газети "Słowo Polskie" №212 за 1 травня 1912 року, з журналу "Wędrowiec" №14 за 20 травня 1912 року та з Гімназійного звіту за 1912 рік (Тарнополь).

6 травня - Тарнополь - другий матч "Креси" Тарнополь зіграли з "Погонню" Золочів унічию 4:4 (з книг "Тридцятиріччя "Кресів". 1907-1937" (1937 р. вид.) та Ч.Бліхарського "Тернопільські міщани" (1994 р. вид.).

12 травня - Золочів - тут прибувши "Чарні" Львів просто розгромили місцеву команду "Чарні" - 16:2.

12 травня - Львів - "Креси" Тарнополь програли львівській "Лехії" - 1:3 (з Гімназійного звіту за 1912 рік (Тернопіль), з газети "Słowo Polskie" №224 за 14 травня.1912 року та журналу "Wędrowiec" №14 за 20 травня).

12 травня - Перемишль - матч стрийської "Скали" (колишніх стрийських "січовиків") з місцевим клубом української гімназії "Сяновою Чайкою", в якому перемогла "Скала" - 2:1. У господарів "першу скрипку" відігравав вихованець львівського УСК Федір Черник. Саме після його влучного удару було відкрито рахунок у матчі, але у підсумку цього виявилось замало. Судив матч Антін Зелений (на той час голова СТ "Україна" зі Львова).

16 травня - Перемишль - у матчі "Корони" з Самбора з місцевим "Термопіле" перемогли господарі - 1:2 (0:1).

19 травня - Жешув - "Погонь" Львів, що прибула до цього міста, переграла "Ресовію" Жешув - 6:1.

1 (або 6 чи 9) червня - Золочів - "Креси" Тарнополь у матчі-реванші перемогли місцеву команду "Погонь" - 5:1 або 5:3 (за інформацією з книги Ч.Бліхарського "Тернопільські міщани" (1994 р. вид.), з газети "Słowo Polskie" №270 за 12.06.1912 р. та щодо дати - 6 червня з Гімназійного звіту за 1912 рік (Тарнополь).

9 червня - Золочів - місцева "Погонь" прогнала прибувшим до цього міста "Кресам" з Тарнополя - 3:5.

9 червня - Стрий - матч місцевої "Погоні" з "Реверою" Станиславів, в якому станиславівці програли - 2:6.

23 червня - Львів - місцеві "Чарні" програли своїм традиційним суперникам "Краковії" з Кракова - 0:1.

30 червня - Станиславів - у матчі місцевої "Ревери" вдома з командою "Погонь" зі Стрия станиславівці програли - 3:4.

4 серпня - Жовква - команда "15 полк драгунів" з цього міста перемогла збірну студентів Львова - 2:0.

1 вересня - Стрий - тут місцева "Погонь" традиційно прогнала "Погоні" Львів - 0:3.

22 вересня - Краків - "Чарні" Львів в зустрічі з "Краковією" Краків на цей раз перемогли на виїзді - 3:1.

29 вересня - Львів - "Погонь" Львів вдома з тією ж "Краковією" Краків зіграла внічию - 1:1.

6 жовтня - Львів - "Чарні" Львів перемогли більш слабку краківську команду АЗС - 6:1

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

6 жовтня - Жовква - "Лехія" Львів довела, що львів'яни набагато сильніші за місцеву команду "15 полк драгунів" - 9:0.

6 жовтня - Стрий - "Корона" з Самбора прогала місцевій "Погоні" - 0:2. Відомо, що цей матч був перерваний на 40-й хвилині при рахунку 2:0, бо гості відмовилися від подальшого змагання на полі, що розмгло від осіннього дощу та було ще й добряче "переоране" учасниками попереднього матчу.

13 жовтня - Тернопіль - "Креси" зіграли з "Лехією" Львів і програли 0:4 (з газети "Słowo Polskie №485 за 16 жовтня 1912 року).

20 жовтня - Краків - "Чарні" Львів, на останнє, на виїзді, все ж, не поступилися місцевій "Віслі" - 1:1.

Визначення кращої команди Східної Галичини 1912 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поражок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	5	3	1	1	26:6	11
2	"Погонь" Львів	4	2	2	0	12:4	10

Визначення кращої команди Східної Галичини 1912 р. на міжміській арені (серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поражок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Стрий	6	5	0	1	18:9	15
2	"Лехія" Львів	4	4	0	0	23:2	12
3	"Креси" Тернопіль	7	3	1	3	21:21	11
4	"Ревера" Станиславів	3	1	0	2	10:12	3
5	"Погонь" Золочів	4	0	1	3	9:18	2
6	"Корона" Самбір	3	0	0	3	2:11	0

Примітка: Ще 2 команди з 2-х міст зіграли по одному з міжміських матчів, але вони до цієї таблиці не занесені

1913 рік

"Погонь" Львів і "Краковія" Краків перед матчем 1.05.1913 р.

Матч "Погоні" Львів і "Краковії" Краків 1.05.1913 р.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

20 квітня - Стрий - львівська "Погонь" у товариському матчі переграла місцеву "Погонь" - 2:0.

1 травня - Львів - місцева "Погонь" у товариському матчі на честь відкриття свого новозбудованого стадіону перемогла краківську "Краковію" - 3:1. Збереглися чудові фото з цього матчу, а під фото обох команд перед початком гри вказані, навіть, прізвища гравців (два наведені вище, а одне - тут).

Команди "Погоні" Львів і "Краковії" Краків перед матчем 1.05.1913 р. (зліва направо): стоять - Овсьонка, Місінський, Барткевич, Синовец, Проховський, Трауб I, Мелех, К.Кухар, Трауб II, Романовський, Й.Каммерер, Оберт, Вл.Кухар; сидять - В.Ржадкий, Земьянський, К.Юст, Вацек Кухар, Кулук, Роганський, Маріон, Стейфер ,

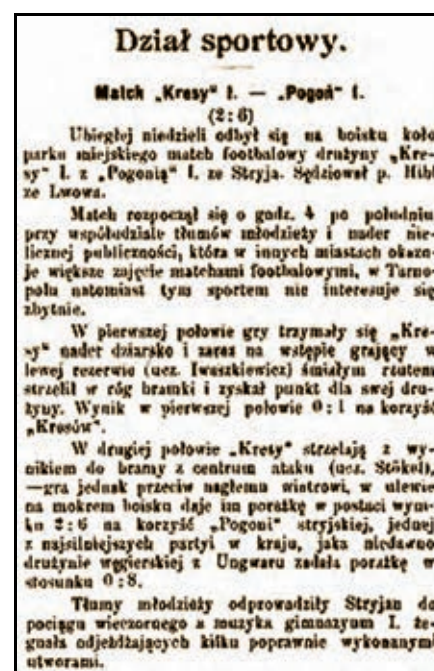
4 травня - Львів - місцева "Погонь" у товариському матчі програла краківській "Віслі" - 1:2.

4 травня - Стрий - тут львівська "Гасмонея" зіграла унічию з місцевою "Погонню" - 1:1.

4 травня - Золочів - "Креси" Тернополь прогнали "Погоні" Золочів - 2:5 (це інформація з газети "Słowo Polskie" №215 за 9 травня 1913 року, Гімназійного звіту дирекції вищої гімназії №1 за 1913 рік (Тернопіль) та Гімназійного звіту дирекції гімназії за 1914 рік (Золочів).

18 травня - Львів - місцева "Спарта" вдома розгромила "Чарні" Золочів - 8:0.

18 (або 25) травня - Тернополь - "Креси" Тернополь прогнали "Погоні" Стрий - 2:6 (з книги "Тридцятиріччя "Кресів". 1907-1937" (1937 р. вид.) та з тарнопільської газети "Głos Polski" №21 за 24 травня 1913 року, де є звіт та фото суперників (наведені нижче), а от з Гімназійного звіту дирекції вищої гімназії №1 за 1913 рік (Тернопіль) та з газети "Słowo Polskie" №240 за 26 травня 1913 р. цей матч відбувся 25 травня).

З "Głos Polski" за 24 .05.1913 р.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

25 травня - Стрий - львівська УСК у товариському матчі переграла місцеву "Скалу" - 2:1.

1 червня - Тернопіль - "Креси" Тернопіль перемогли "Погонь" Золочів - 5:2 (з газети "Słowo Polskie" №256 за 4 червня 1913 р., з Гімназійного звіту дирекції вищої гімназії №1 за 1913 рік (Тернопіль) та Гімназійного звіту дирекції гімназії за 1914 рік (Золочів).

1 червня - Перемишль - матч місцевого "Сяну" з самбірською "Короною" - 4:1. Місцева газета "Przegląd Pszemyślski" за 30 квітня 1913 року у анонсі до матчу, зокрема, писала:

"Цю команду ми вже знаємо з минулорічного матчу "Тенопілами". Зараз вона набагато сильніша і "Сян" буде мати поважного противника"

8 червня - Львів - місцева "Спарта" у товариському матчі програла "Сяну" Перемишль - 0:4.

12 червня - Клепарів - тут львівська "Спарта" грала з "Клепарівією" Клепарів - рахунок невідомий.

16 червня - Самбір - матч місцевої "Корони" з "Бялі" Перемишль - 10:0.

18 червня - Львів - місцева "Погонь" переграла "Ресовію" з Жешува - 5:0.

... **червень** - Львів - начебто, був матч місцевої "Гасмонеї" з краківською "Маккабі", але результат його невідомий.

17 серпня - Львів - футболісти "Ревери" з Станіславіва вперше зустрілися з львівською "Погонню" (основним складом), якій програли - 0:3. Про це є декілька документальних підтверджень: анонс у газеті "Kurjer Lwowski" за 15 серпня цього року та згадка у віденському спортивному тижневику "Illustriertes (Österreichisches) Sportblatt" від 30 серпня.

21 вересня - Краків - львівська "Погонь" у товариському матчі програла місцевій "Краковії" - 1:3.

21 вересня - Львів - львівські "Чарні" у товариському матчі обіграли краківську "Віслу" - 1:0.

28 вересня - Перемишль - львівська "Лехія" у товариському матчі обіграла місцевий "Сян" - 2:1.

29 вересня - Перемишль - львівська "Лехія" у повторному матчі обіграла місцевий "Сян" - 3:2.

... **вересня** - Львів - "Поділе" Тернопіль у традиційних змаганнях з УСК Львів зіграло традиційно унічию - 1:1 (з Гімназійного звіту дирекції гімназії Франц-Йосифа за 1913-14 рік (Тернопіль).

Команди в матчі "Креси" Тернопіль (в смугастих футболках) - "Погонь" Стрий 18.05.1913 р. У шляпі проф. Еугеніуш Шпітгаль.

Co do projektowanych zawodów to na otwarcie sezonu zjedzie do nas K. S. „Korona“ ze Sambora. Drużynę tę znamy już z tamtego rocznego matchu z „Termopilami“, obecnie jest ona o wiele silniejszą i „San“ będzie miał poważnego przeciwnika. Dokładny termin i skład samborskiej drużyny podamy w swoim czasie.

З газети "Przegląd Pszemyślski" за 30.04 1913 р.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

26 жовтня - Станиславів - футболісти місцевого СКС "Маратон" зіграли з львівською "Спартою" та програли - 0:3.

1 листопада - Львів - місцева "Ляуда" в товариському матчі програла "Світежу" Замарстинів - 0:2.

восени - Тарнополь - "Креси", начебто, перемогли "Погонь" Стрий - 1:0 (зі звіту дирекції 1-ої вищої гімназії Тарнополя за 1913 рік).

Визначення кращої команди Східної Галичини 1913 р. на міжміській арені (серед двох кращих перших львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Львів	6	4	0	2	15:6	12
2	"Чарні" Львів	1	1	0	0	1:0	3

Визначення кращої команди Східної Галичини 1913 р. на міжміській арені (серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Креси" Тарнополь	5	3	0	2	15:15	9
2-3	"Спарта" Львів	3	2	0	1	11:4	6
2-3	"Лехія" Львів	2	2	0	0	5:3	6
4-5	"Погонь" Стрий	4	1	1	2	7:6	5
4-5	УСК Львів	2	1	1	0	3:2	5
6-7	"Корона" Самбір	2	1	0	1	10:4	3
6-7	"Погонь" Золочів	3	1	0	2	9:12	2

Примітка: Ще 8 команд із 6-ти міст зіграли по одному з міжміських матчів, але вони до цієї таблиці не занесені

1914 рік

5 квітня - Краків - місцева "Вісла" перемогла вдома львівські "Чарні" - 3:2 (фото з матчу див. нижче).

26 квітня - Краків - місцева "Краковія" вдома перемогла львівські "Чарні" - 4:0.

(див. фото з цих обох матчів нижче).

10 травня - Львів - місцева "Погонь" вдома перемогла "Віслу" з Кракова - 2:0.

Анонс матчу- "Вісла" Краків - "Чарні" Львів 5.04.1914 р..

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

Фрагмент матчу "Вісла" Краків - "Чарні" Львів 5.04.1914 р..

Фото команд "Краковія" Краків та "Чарні" Львів перед матчем 26.04.1914 р..

21 травня (або 1 червня) - Тернопіль - "Креси" Тернопіль зіграли з "Чарні" Львів унічию - 2:2 (з газети "Słowo Polskie" №215 за 23 травня 1914 р., з Гімназійного звіту дирекції вищої гімназії №1 за 1914 рік (Тернопіль), а дата 1 червня за версією книги Ч.Бліхарського "Тернопільські міщани" (1994 р. вид.).

24 травня - Львів - місцева "Спарта" перемогла "Сян" з Перемишля - 3:2.

... травня - Клепарів - місцева "Клепаровія" грала з ЖСК "Знесення" з Знесення - рахунок невідомий.

1 червня - Станиславів - тут місцева "Ревера" перемогла львівський "Аматожи" - 2:1.

14 червня - Львів - тут місцева "Лехія" програла "Ревері" Станиславів - 0:1.

29 червня - Перемишль - тут Львівська "Лехія" переграла місцевий "Сян" з рахунком 3:2.

12 липня - Станиславів - тут місцева "Ревера" програла львівським "Чарним" - 2:3.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

**Визначення кращої команди Східної Галичини 1914 р. на міжміській арені
(серед двох кращих перших львівських команд)**

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Чарні" Львів	4	1	1	2	7:4	5
2	"Погонь" Львів	1	1	0	0	2:0	3

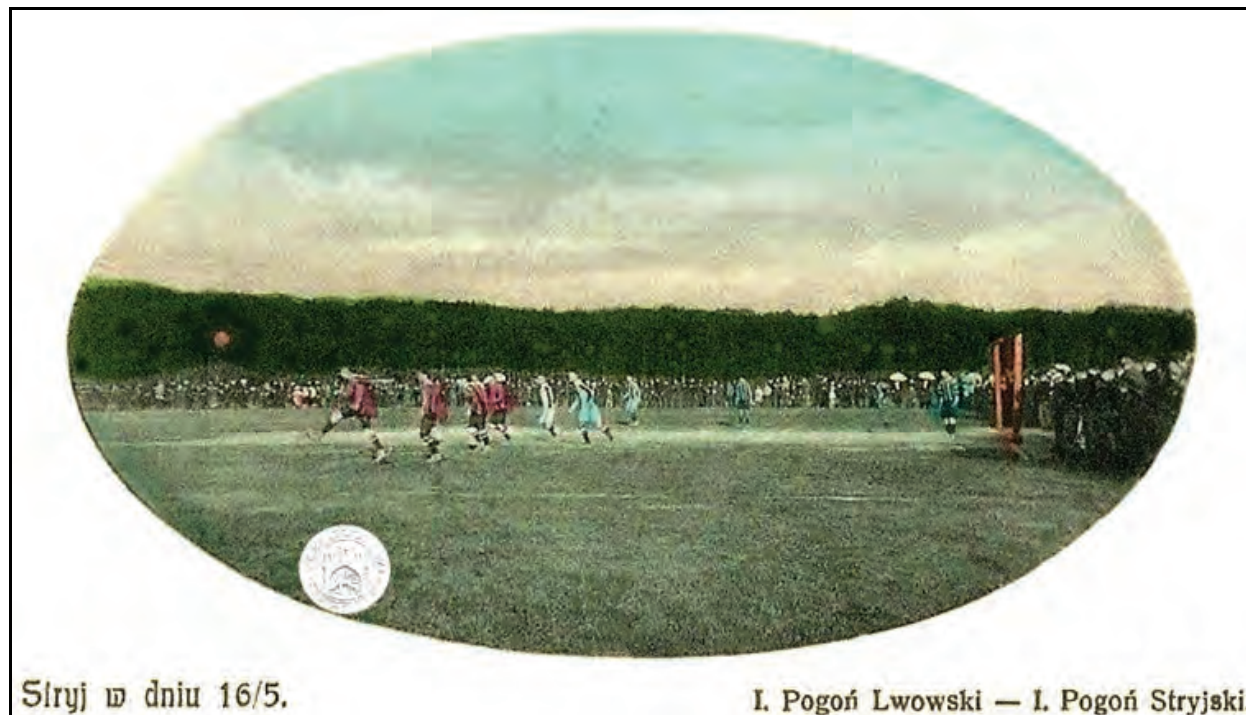
(серед інших перших команд, окрім двох кращих львівських команд)

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Ревера" Станиславів	3	2	0	1	5:4	6
2	"Лсхія" Львів	2	1	0	1	3:3	3

Примітка: Ще 3 команди з 2-ти міст зіграли по одному з міжміських матчів, але вони до цієї таблиці не занесені

1915 рік

16 травня - Стрий - матч між місцевою "Погонню" та львівською "Погонню" - рахунок невідомий, але є чудове кольорове фото з фрагментом цього матчу, надруковане, начебто, у "Львівському спорті" за 16 травня 1915 року, яке можливо перенесене на наведену тут поштову картку вже в кольорі (тобто, якісно підкрашену). До речі, Б.Люпа доводить, що це фото з матчу стрийської та львівської "Погоні" ще 1910 року (0:2).

1917 рік

23 вересня - Стрий - місцева "Ревера" у матчі з командою "Погонь-Цивільна" прогала - 0:8.

7 жовтня - Львів - у матчі-реванші з командою "Погонь-Цивільна" станиславівській "Ревері" знову прийшлося задовольнитися поразкою з тим же рахунком - 0:8.

ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ

8 жовтня - Львів - у матчі вже з першою командою "Чарних" станіславівській "Ревері" знову прийшлося задовольнитися поразкою і, як не дивно, вже в третє, з тим самим рахунком - 0:8 (про це згадується у Справозданню "Чарних" за 1914-1919 рр.).

Визначення кращої команди Східної Галичини 1917 р. на міжміській арені

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Погонь" Львів	2	2	0	0	16:0	6
2	"Чарні" Львів	1	1	0	0	8:0	3
3	"Ревера" Станіславів	3	0	0	0	0:24	0

Примітка: До таблиці увійшли усі команди міст, які грали з в міжміських матчах

Загальні висновки:

В розглянутий нами період потребують визначення кращі футбольні команди спортивних осередків Галичини за їх офіційними досягненнями і за прийнятою автором цього видання методикою:

Кращі команди Галичини за 1906 - 1917 роки

назва	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1917	I	II	III	бали
"Чарні" Львів	1	1		2	1	1	1	2	1	2	6	3		24
"Погонь" Львів	2		1	1	2	2	2	1	2	1	4	5		22
"Погонь" Стрий	3			3	3	3	3						5	5
"Ревера" Станіслав									3	3*			2	2
"Корона" Самбір			3										1	1
"Креси" Тарнополь								3					1	1

Примітка: позначення * - ця команда не набрала жодного очка, але була серед трьох учасниць

Усім футбольним командам цих спортивних осередків, у повній мірі, приділена увага в останньому томі цього видання в розділі "Перші кращі клуби України" глави "Довідкові матеріали".

* * *

Тепер нам нам ще треба проінформувати читача про те, що у цьому розділі в

кожному підрозділі, крім використаних друкованих видань, там наведених, у значній мірі використана деяка інформація, яка запозичена з багатьох польських футбольних видань, а саме - неперевершених за поданням історичних подій, в тому числі і в Східній Галичині.

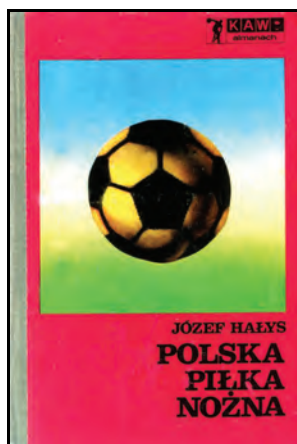
Аналізуючи ці видання, у повній мірі потрібно віддати пальму першості саме польському досліднику **Юзефу Халису** (Józef Hatys), який першим і найбільш докладно та з дуже багатим ілюстративним матеріалом виклав історичні події тих часів на Галичині у двох виданнях: альбомі "Футбол у Польщі" ("Piłka nożna w Polsce"), 1981 р. вид.

Józef Hatys

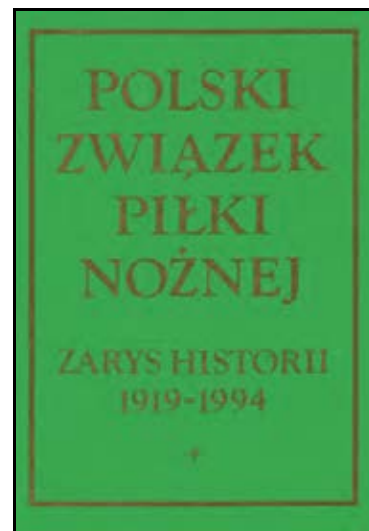

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

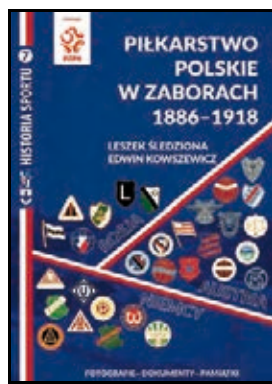

на 264 с. та альманасі "Польський футбол" ("Polska piłka nożna"), 1986 р. вид. на 966 с. Тут треба згадати "Пам'ятну книгу ЛКС "Погонь" 1939 року (за редакції Р.Вацка, Т.Дренгевича, М.Коб'яка і С.Полякевича). Це головне джерело, яке дало масу фактажу і статистики, й було використане Ю.Халисом у першу чергу.

Вже за наших часів у Польщі було видано альбом "Польський Союз футболу. Виклад історії 1919-1994" (Polski Związek Piłki Nożnej. Zarys historii 1919-1994), 1994 р. вид. на 368 с. великого формату, також книги: перша - Лешека Следзьони (Leszek Śledziona) та Пьотра Хомицького (Piotr Chomicki) "Футбольні змагання в Галичині. До 1914 року" ("Rozgrywki piłkarskie w Galicji. Do roku 1914"), 2015 р. вид. на 256 с.; друга - Лешека Следзьони та Едвіна Ковшевича

(Edwin Kowszewicz) "Польський футбол у роки 1886-1918" (Piłkarstwo polskie w zaborach 1886-1918", 2018 р. вид. на 342 с., і третя - Єжи Криштофовіча (Jerzy Krzysztofowicz), яка мала безпосереднє відношення до футболу Львівщини під назвою "Футбол на землі Львівській 1894-1939" (Piłka Nożna na Ziemi Lwowskiej 1894-1939), 1996 р. вид. на 160 с.

Щодо видань України, то ми, зацікавленого усім цим читача, відправимо до чудового видання О.П.Ноги "Світ

львівського спорту 1900-1939", 2004 р. вид. на 784 с.

Ну, і звісно, найбільше використано інформації з книги Б.Люпи, Я.Грися та І.Яремка "Хроніки львівського футболу (друга половина XIX ст. - 1965 р.)". Том I. 2015 р. 596 с. - про яку вже було неодноразово згадано. Це - найбільше і найдетальніше джерело про історію футболу в Галичині саме того періоду, який розглянуто тут.

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

*"Хвала футболу - вулканічній грі!... Дар найщедротніший з усіх дарів -
самозабуття насолода грою..."*

Іван Петровій, український закарпатський поет

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Герб Закарпаття
(початок XX ст.)

Закарпаття - історико-географічний край на південному заході України, у Центральній Європі, обіймає південне узбіччя Карпат та прилеглу до них частину низовини, що знаходиться в басейні річки Тиси. Приблизно збігається з територією сучасної Закарпатської області України.

Ще за часів Київської Русі землі за Карпатами входили до її складу, а до Галицько-Волинського князівства входила північна частина Закарпаття, а південна - до Угорщини. Закарпаття було надто мале, щоб відігравати якусь роль, і тому становило лише крайню провінцію Угорщини (навіть не творило адміністративної одиниці), як і у складі Австро-Угорської імперії. 1919 року Закарпаття було відділено від Угорщини і, як окрема автономна країна в межах Чехословаччини, мало назву Підкарпатська Русь (*Země Podkarpatoruská*). З 1938 року вже як Закарпатська Україна (*Země Zakarpatskoukrajinská*)

вона обіймала лише етнографічну територію без Ужгорода та Мукачева. Але відділені до Угорщини території були 1944 року повернуті, й Закарпатська область була включена до складу Української РСР. Й нині, вже за часів незалежної України, вона зберігає цей статус.

Закарпатська область України

Розташування Закарпаття на карті України

УЖГОРОД

Герб Унгвара
(початок XX ст.)

Ужгород - центр Закарпаття, нині адміністративний центр Закарпатської області України. Знаходиться на заході цього краю і вважається столицею Закарпаття.

Ужгород заснований білими хорватами у другій половині IX століття на річці Уж і мав назву Унгвар. **За Австро-Угорської імперії** місто **Унгвар (Ungvár)** входило до складу Угорщини, потім з 1919 року було столицею Підкарпатської Русі в межах Чехословаччини, з 1945 року - адміністративним центром Закарпатської області Української РСР, з 1992 року - незалежної України.

Унгвар. У центрі міста (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Унгарії

Як грали в футбол в угорських гімназіях
(з книги угорця Й.Отто "Ігри молоді для середніх шкіл" 1897 р.)

У першому томі цього видання в підрозділі "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" глави "Народження футболу України" було чітко вказано, що у Закарпатті перший спортивний осередок був створений в Унгарії в гімназії ще 1856 року й це був перший на теренах сучасної України спортивний гурток. Вказано там і про перші спортивні майданчики, де учні міської гімназії займалися вправами з гімнастики та деякими іграми на свіжому повітрі. Взагалі, ця гімназія була у місті закладена ще 1646 року й спочатку знаходилася біля Кафедрального собору, але коли це місце зайняла греко-католицька церква, то гімназію перемістили в інше приміщення (нині тут комерційний технікум - **Примітка автора**). З 1862 ро-

ку гімназія мала таку повну назву - Унгарська королівська католицька головна гімназія.

У першому томі цього видання в підрозділі "Поява футболу на українських землях" тієї ж глави "Народження футболу України" йшла мова й про першу появу футболу на цих землях ще 1893 року, про що чітко відмічено у гімнастичному віснику унгарської гімназії за 1893/94 навчальний рік. До того ж, там вказано про розроблену програму навчання нової гри "футболу", за якою вже з 1 вересня навчали студентів 5-8-х класів правилам гри.

1895 року було розпочате будівництво нового корпусу гімназії, в який вона переїхала в 1895/96 навчальному році (нині тут розміщується хімічний факультет Ужгородського національного університету – **Примітка автора**).

Новий будинок гімназії Унгару з 1896 р.

Колишній будинок гімназії Унгару нині

Нам вже відомо, що гімназістам ще з 1893 року офіційно було дозволено освоєння існуючого спортивного майданчика "Фюзеш" ("Вербовий", з угорської від *Fűz* - верба) на лівому березі річки Уж (це неподалік від теперішнього шосейного моста, де розташовані нині школи №№10 і 11 по вул. Анкудінова - **Примітка автора**). Саме тут вони й спорудили справжнє футбольне поле. Очевидно, основні футбольні баталії проводилися на цьому полі й здебільшого під час літніх канікул студентів, і так це продовжувалося аж до 1901 року.

Саме на початку ХХ століття унгарську молодь для популяризації фізичної культури і спорту вже не влаштовували розміри та можливості майданчика "Фюзеш". Тому тут, поруч із улюбленим місцем відпочинку мешканців, у міському парку Сечені, ентузіастами міста був збудований ще один спортивний майданчик, вже другий в Унгарії. На відміну від першого, суто гімназійного, цей стадіон зберігся й до наших днів. Він добре відомий усім як "Спартак", а парк навколо нього давно має назву Підзамкового. Ось деяка інформація про цей парк: свого часу цю частину міста називали Звіринцем (з угорської *Vadaskert* - заповідник, звіринець), бо там розводили диких звірів, на яких виходили полювати володарі унгарського замку. З часом цю територію почали використовувати як міський парк, який на початку 70-х років ХІХ століття отримав ім'я Іштвана Сечені

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

- відомого угорського громадсько-політичного діяча. На цій території довгий час існували ресторан і готель. Відмітимо, що урочисте відкриття оновленого парку Сечені відбулося вже 1904 року. До того ж, цього часу біля футбольного поля були ще й тенісні корти, а вже в 30-х роках ХХ століття тут збудували і басейн. Таким чином, цей парк вже понад 100 років є центром спортивного життя Ужгороду.

У далекому 1901 році, в цьому міському парку також завжди було людно, а мешканцям, окрім власне прогулянок на свіжому повітрі, пропонували стати свідками ще й футбольних баталій.

Унгарський міський парк Сечені на початку ХХ ст..

Фрагмент сучасної карти міста Ужгороду з позначками історичних футбольних місць

(1 - місце знаходження старого будинку гімназії Унгару, 2 - місце знаходження нового будинку гімназії Унгару, 3 - місце футбольного майданчика "Вербовий" (Фізеш), 4 - місце нового футбольного майданчика, відкритого 1901 р. (сучасний стадіон "Тиса", в недавньому - "Спартак"), 5 - орієнтовне місце майданчика "Товариства ужгородських футболістів", збудованого 1902 р. (нині - приватний сектор)

Потрібно звернути увагу і на той факт, що старт офіційних чемпіонатів Угорщини з футболу датується саме 1901 роком. Популярна гра набирала таких обертів, що ця хвиля докотилася навіть до Унгару, на той час ще маленького провінційного міста, тому не випадково перша гра у футбол в місті також відбулася саме 1901 року. Ужгородські гімназисти, закінчивши альма-матер, продовжували навчання в столичних вишах і мали можливість спостерігати за спортивним життям Будапешту. Повертаючись додому на канікули, вони взялися до справи разом з місцевими однодумцями. Спільними зусиллями майданчик було розбудовано.

Звісно, в якості суперника на перший футбольний матч місцевої команди хотілося запросити більш-менш відомого суперника, а найкраще - зі столиці, з Будапешту. Очевидно, це було не так просто, але все ж, погодилася на цю зустріч команда Атлетичного клубу Будапешту (БАК), яка грала у другому дивізіоні чемпіонату Угорщини (у цьому сезоні вона зайняла 4-е місце). Потрібно добре розуміти, що в ті часи для унгарців, як для самих гравців, так і для мешканців міста, цей візит мав історичне значення, адже суперником був справжній футбольний столичний клуб!

До речі, в організації свята добре спрацювали й періодичні друковані видання міста, які на своїх шпальтах не тільки щедро анонсували неординарну й цікаву подію, а й провели свого роду просвітницьку діяльність – пояснювали широкому загалу, що ж це за така нова й невідома пересічному унгарцю спортивна гра. Враховуючи значимість цієї події, наведемо усі відомі на цей час нотатки з газет.

Першою зацікавила мешканців міста щотижнева газета "Ung" ("Уж"), що виходила кожної неділі, і в №30

* **Football.** A footballportot üző fiatalság ez uton értesiti a t. cz közönséget, hogy ma, vasárnap délután 6 órakor a Széchenyi-kert melletti pályáján nyilvános **football-mérkőzést** fog tartani, melyre felhívja a közönség érdeklődését és figyelmét.

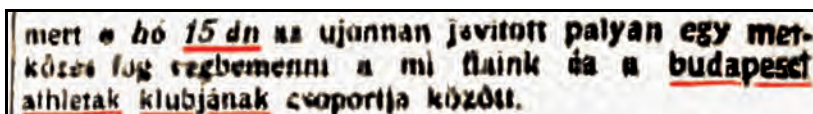
Нотатка з газети "Ung" за 28.07.1901 р.

за 28 липня 1901 року, сповістила про футбольну гру на збудованому майданчику (скоріш за все це було тренування, але в присутності публіки). Ось текст з цієї газети у перекладі з угорської мови:

"Футбол. Молодь, яка займається футбольним спортом таким чином повідомляє шановним глядачам, що сьогодні в неділю о 6-й годині після обіду на майданчику поруч з парком Сечені буде проходити публічна футбольна гра, на яку закликає звернути цікавість та увагу публіки" (зверніть увагу, що ця гра вже іменувалася саме як "футбол", а не за відомою до цього угорською назвою **"angol rugó-labda"** -

Примітка автора)

А вже 11 серпня 1901 року ця ж газета за №32 розповіла мешканцям Унгвара, що це за гра "футбол" і до того ж проанонсувала матч місцевої футбольної команди з командою будапештського клубу: **"15 серпня на поновленому стадіоні відбудеться зустріч між нашими хлопцями і командою Будапештського атлетичного клубу"**.

Анонс матчу 15.08.1901 р. в газеті "Ung" за 11.08.1901 р.

15 серпня в Унгварі на, підготовленому учнівською молоддю міста новому майданчику (як вже сповіщалося, зараз це територія відомого ще за радянських часів стадіону "Спартак" -

Примітка автора), був проведений перший офіційний матч, про який цього разу вже було, нарешті, зазначено й в місцевих газетах. Взагалі про футбол, підготовку до матчу, та про сам матч писали, здебільшого, дві унгарські газети: щоденна "Ungvári közlöny" (Унгарський вісник) та тижневик "Ung" (Уж). Також - центральні будапештські: "Budapesti Hirlap" та "Sport-Világ",

Звісно, як було вказано в розділі "Від автора-упорядника", цей матч потрібно вважати міжміським, а не ніяким міжнародним, і тому про нього буде наведена інформація нижче у підрозділі "Міжміські товариські матчі команд Закарпаття в Угорщині". Але, враховуючи, що це перший задокументований матч в Ужгороді й з нього йде відлік футболу не тільки у цьому матчі, але й на Закарпатті в цілому, дата його проведення, безумовно, заслуговує на день народження футболу Закарпаття. Тому, саме тут йому буде приділена найбільш

належна увага.

* **Labdarugás.** A Budapesti Atlétikai Klub augusztus 15-én tartotta meg első vidéki football-mérkőzését és ez alkalommal az ungvári football-játékosok válogatott csapatával állott szemben. A játék mindvégig fair volt és a B. A. K. csapata nem annyira goalokra, mint szép összjátékra igyekezett. Az ungváriak védelme is jó volt, különösen Csűrös dr. és Gulovich háttvédő és Neumann kapus tünt ki, a csatázók közül Meisels II., Patay és Chornidas. Eredmény 3 : 0 a B. A. K. javára. A bíró tisztét Meisels Hugó töltötte be.

Нотатка "Budapesti Hirlap" за 18.08.1901 р.

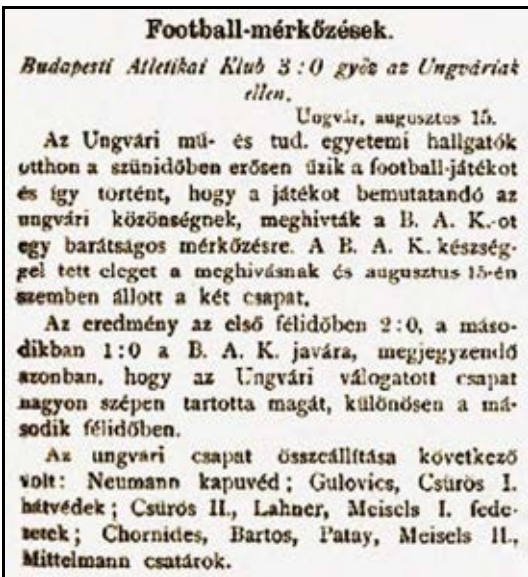
Переглянемо декілька найбільш цікавих звітів про цей матч і, по-перше, звичайно, нас цікавить інформація з центральних будапештських газет. Ось як про цей матч писала газета "Budapesti Hirlap" №226 за 18 серпня 1901 року:

"Футбол. Будапештський атлетичний клуб 15 серпня виступив в першій провінційній футбольній грі і цього разу зустрічався з ужгородською збірною футбольних гравців. Гра проходила з взаємоповагою і команда БАК не була спрямована на голи, а на красиву загальну гру. Ужгородський захист теж був добрим, особливо відзначилися захисники др. Чурьош і Гулович та воротар Нойманн, з числа нападників Майзельс II, Патай і Корнідес. Рахунок 3:0 на користь БАК. Чітке суддівство провів Гуго Майзельс".

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Нотатка з "Sport-Világ" за 18.08.1901 р.

кавлення публіки було дійсно імпозантним, продемонстрована гра дійсно гарна, повчальна, таким чином також і ті, які були сповнені забобон зрозуміли, що футбольні ігри - це чудовий спорт, тренування, розвиток майстерності і підтримка дружби.

Будапештський атлетичний клуб відправив на гру чудову команду; її капітан з прізвищем Борош визнаний авторитет на полі; воротар Вайнбер був предметом захоплення; ужгородській команді забили 3 голи під час обох половин гри, яка, враховуючи підготовку гостьової команди, позначена прогресом наших. Захист у всякому випадку був задовільний, що визнано також будапештцями; в нападі не могли вразити ціль, оскільки ще не було потрібної взаємодії, хоча при цьому заспокоїли нас впевнено, що недалеко час, коли це також станеться. Подальшими членами будапештської команди були: Фітт, Молнар, Партош, який виконав перший гол, Вінце, Гросс, який забив другий та третій гол своєї команди, далі Родош, Фодор, Пік та Вереш.

В ужгородській команді брали участь др. Чюрош I як капітан, далі Міттельман, Майзельс II, Патай, Бартош, Корнідес, Майзельс I, Ланер, Чюрош II, Гулович та Нойманн.

Серед аудиторії там бачимо окружну та міську знать; генерала Конйо та його дружину, голову адміністрації комітату з Кьолче Пийтера Кенде та його дружину, вдовицю Патай Дюла, полковника Нештора та його дружину і всю інтелігенцію, молодь, чарівне жіноцтво; число глядачів - багато тих, хто не платив - разом з публікою безумовно може оцінюватися в 1000.

Організація і загалом все свято було у вмілих руках аж до харчування; однак з того часу почався справжній хаос. Місце не було придатне на те, щоб трьом сотням людей, які там забажали облаштуватися, догодити; не було жодного придатного ресторану, щоб стільком людям дати їжу і напої, обслужити. До цього незручного непорозуміння також додалося, що ніхто цього разу не забезпечив відповідального за бар. І так буде до тих пір, поки місто в парку Сечені не розмістить відповідну літню їдальню та продуманий ресторан. Цього літа відбувалися й дійсно вдалі свята, так що побудова там просторого скляного павільйону, розміщення корчми із забезпеченою акуратною кухнею, витрати на це необхідних фондів будуть окуплені. Теперішній ресторан без столових приборів, без столів, засобів освітлення неспроможний, так що запрошені на вечерю два на два їли з однієї тарілки, пили з однієї склянки.

Др. Шандор Тюхлер, як голова ужгородських футболістів привітає гостей, на що головний інженер Штіллі, заступник голови БАК, відповів і привітає гостинне місто; і відразу сюди додамо також те, що прийом був дійсно теплий, гості чудово себе почували і повезли в столицю найкращі вісті.

А ось нотатка з угорської центральної спортивної газети "Sport-Világ" №31 за 18 серпня 1901 року:

"Футбольні матчі.

Будапештський атлетичний клуб переміг 3:0 проти ужгородців

Ужгород, 15 серпня.

Ужгородські студенти технічного та наукового університету вдома під час канікул посилено займаються грою у футбол і так сталося, що представляли гру ужгородській громадськості, запросили БАК на товариський матч. БАК із задоволенням прийняв запрошення і 15 серпня відбулася зустріч двох команд.

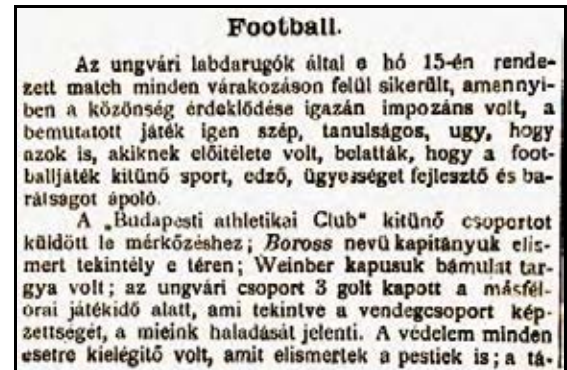
Рахунок першого тайму 2:0, другого 1:0 на користь БАК, відзначимо разом з тим, що ужгородська збірна команда дуже добре себе проявила, особливо в другому таймі.

Склад ужгородської команди був наступним: Нойманн воротар; Гулович, Чюрош I захисники; Чюрош II, Ланер, Майзельс I півзахисники; Корнідес, Бартош, Патай, Майзельс II, Міттельманн нападники".

І, звісно, найбільш детальний опис цієї події розміщений в угварській газеті "Ung" №33 за 18 серпня 1901 року:

"Футбол

Ужгородські футболісти провели 15-го числа цього місяця організований матч, всі очікування повністю вдалися, оскільки зацікавлення публіки було дійсно імпозантним, продемонстрована гра дійсно гарна, повчальна, таким чином також і ті, які були сповнені забобон зрозуміли, що футбольні ігри - це чудовий спорт, тренування, розвиток майстерності і підтримка дружби.

Фрагмент з статті в газеті "Ung" за 18.08.1901 р.

Свято пройшло з дійсно хорошою виручкою, на жаль, разом з тим, приведення в порядок поля та інші неминучі затрати сильно зменшили чистий дохід. Підсумок та внески детально опублікуємо у випуску наступного тижня".

На основі наведених звітів про цей матч можна зробити такі висновки: грала збірна команда Унгвару (учні гімназії та студенти з університетів Будапешту та Праги, що в цей час перебували вдома на канікулах) з досить натренованою командою Будапештського атлетичного клубу (БАК) з другого дивізіону чемпіонату Угорщини і прогала столичним футболістам - 0:3. До речі, на матчі були присутніми понад тисячу глядачів (в Ужгороді того часу мешкало усього 14 тисяч чоловік). Квитків було продано на рекордну суму – близько 500 корун. Матч проводився в урочистій обстановці. Перед змаганням, у перерві та після матчу, поперемінно грали два оркестри: духовий міського військового гарнізону та циганський. Судив цей матч місцевий арбітр, ужгородський кадет **Гуго Майзельс**. Звісно ж, він залишився в історії футболу Закарпаття **першим відомим нині арбітром з цього регіону**. Та й ще відомо, що сіток на воротах не було.

Відомий склад збірної Унгвару, а саме: воротар **Бийло Нойманн**, захисники **Тіводор Гулович** і **Ференц Чюрош**, півзахисники **Сілард Чюрош**, **Кальман Ланер** і **Шандор Майзельс** та нападаючі **Мігай Корнідес**, **Кальман Бартош**, **Дюло Патай**, **Дюло Майзельс** і **Т.Міттельманн** (сім студентів, один юрист та три викладачі). Капітаном команди був Ференц Чюрош. А до складу угорського БАКу входило навіть троє гравців, які претендували на місце у збірній Угорщини - Гросс, Вінце та Фодор.

Усю отриману зі звітів інформацію щодо конкретно першого відомого нині офіційного футбольного матчу в Ужгороді, тепер можна чітко врахувати, щоби скласти протокол цього матчу:

Протокол матчу:

Товариський матч

Збірна Унгвару - БАК Будапешт (Угорщина) - 0:3 (0:2)

15 серпня 1901 р., м. Унгвар, Водошкерті пайо, 1000 глядачів.

Арбітр - Гуго Майзельс (Унгвар).

Унгвар: Бийло Нойманн - Тіводор Гулович, Ференц Чюрош (к) - Сілард Чюрош, Кальман Ланер, Шандор Майзельс - Мігай Корнідес, Кальман Бартош, Дюло Патай, Дюло Майзельс, Т.Міттельманн.

БАК: Вайнбер, Борош (к), Фітт, Молнар, Партош, Вінце, Гросс, Родош, Фодор, Пік, Вереш.

Голи: Партош, Гросс (2).

Вищенаведений матч, про який майже все відомо, дає нам, більш, ніж повні підстави вважати

**15 серпня 1901 року
датою народження футболу Ужгорода та Закарпаття в цілому**

А ще через тиждень, у випуску тижневика "Ung" №34 за 25 серпня, знову згадали події гри 15 серпня. Зокрема, проаналізували фінансовий бік такого заходу:

"Публічний звіт футбольного свята. Матеріальний результат футбольної зустрічі, що відбулася 15-го числа цього місяця, як вже недавно сповіщали, незважаючи на велику виручку, лише посередній. Дійсно з багатьма витратами пройшли перша організація, впорядкування майданчика та забезпечення будапештського атлетичного клубу. Загальна виручка була 497 корон та 30 філлерів, загальні видатки 451 корона та 30 філлерів, залишок чистого прибутку 46 корон, тобто сорок шість корон, про подальше використання яких буде приймати рішення зібрання ужгородських футболістів. Меценати: Ондраш Патай 60 к, Пийтер Кенде 20 к, др. Шандор Тюхлер, др. Вілмош Феньєш по 6 к, генерал Шандор Конйо 2 к 20 ф, Борнемісо, Морці Відор, Пийтер Гросман, Жігмонд Вайнбергер, Ференц Форкош, Бертолон Райзман, Олодар Гамош, др. Гуттман, Міклош Прайс, Ференц Чюрош, Ничей по 2 к, Йожеф Камінські 1 к 40 ф, Еміл Нештор 1 к 40 ф, інженер Молнар 1 к 20 ф, аптекар Бене 1 к 20 ф, др. Лео Рожо, Міклош Попович, Мігай Фінціці, Іштван Фелфьолді, Шандор Сепеші, Лойош Могозінер, др. Герман Рот, Ференц Болаж, Іштван Мінай, власник кафе Шандор Рот,

* A football-mulatság nyilvános szám-
adása. Az ez hó 15-en rendezett footballmérkő-
zés anyagi eredménye, miként már a multkor jeleztük,
daczára a nagy bevételnek, csak közepes. Igen sok
költséggel jart az első szervezés, a pálya rendbehozása
és a budapesti atletikai club ellátása. Az összes bevé-
tel volt 497 K 30 f, összes kiadás 451 K 30 f, marad

Фрагмент з статті в газеті "Ung" за 25.08.1901 р.

Дюло Райзман, Бернат Олександр, Лойош Блага, Йожеф Відоні, др. Шойо, Жігмонд Гойош, Зомборі, Шандор Лам, Герман, Розгоні, Ігнац Кляйн, Майер Кестембаум, Шлезінгер, Герман Міттельман, Дюло Мезеї, Адольф Шехтер, Н.Н. по 1 к, Патай 60 ф, Лойош Гамош, Герман Гросман, Н.Вайнбергер по 40 ф, нарешті Фінціцкі та Н.Н. по 80 філлерів. Організатори висловлюють після цього велику подяку як меценатам, так і громадськості, які надали можливу підтримку цій публічній грі і результатом якої напевно буде те, що наступного року публіка цим чудовим тіло гартуючим спортом буде займатися в більшій мірі, оскільки пізнала його благородну та красиву сторону. Чистий дохід поповнить статок або товариства, або ж ужгородського району".

Пізнавальна інформація:

**Інтерв'ю з доктором Ендре Тагі -
найяскравішою фігурою ужгородського спортивного життя на початку ХХ ст.**
(узяте В.В.Федаком вже в 40-х роках)

E. Tari

"Як ви оцінюєте першу публічну футбольну зустріч в Ужгороді і яке враження справила на вас гра будапештських футболістів?"

Насамперед треба сказати кілька похвальних слів про ужгородських молодих студентів та учнів гімназії, про публіку, бо тільки у такому аспекті можна належно оцінити і гру будапештців. Схиляю голову перед натхненником ужгородського учнівського спортивного руху Іштваном Медрецьким, який з 1875 року вів у гімназії гімнастику. З його іменем пов'язано успіхи ужгородських гімназистів на все угорських учнівських змаганнях в Будапешті, проведених перших шкільних спортивних свят в 1892 році, ознайомлення ужгородських гімназистів з футболом, створення першого футбольного поля та тенісного корта, першого спортивного майданчика у "Фізеші". Його вважаю піонером ужгородського футболу.

З глибокою пошаною згадую і перших шанувальників футболу. Із першого дня зародження ужгородського футболу вони масово відвідували не лише ігри, але й тренування. Їх надмірна любов, величезний ентузіазм та інтерес до футболу був таким натхненним, що міг служити взірцем навіть для англійських уболівальників. Тому і не дивно, що після Будапешта, столиці Угорщини, Ужгород став другим містом, у якому студентська та учнівська молодь з таким захопленням та любов'ю сприйняла футбол. А тепер вже можемо належно оцінити найперший футбольний матч в Ужгороді. Не було ніякого сумніву в тому, що будапештська команда БАКУ значно сильніша. Вона раніше була організована і, звичайно, гравці були набагато краще підготовлені, серед них були навіть члени угорської збірної (Гросс, Вінце, Фодор). Вже перед грою було зрозуміло, що гості всю свою увагу й силу спрямують на непрестанні атаки, щоб якнайскоріше та найбільше забити голів і таким чином деморалізувати суперників. Щоб перешкодити намірам столичних футболістів, ужгородці значно посилити оборону, а тому гості завдяки максимальним зусиллям виграли перший тайм з рахунком 2:0. У другому таймі наші хлопці грали вже значно спокійніше і були рівноцінними партнерами гостей, які зуміли забити ще тільки один гол. Отже, результат 3:0 – досить скромний для будапештців.

Які ж висновки зробили тодішні керівники ужгородської команди?

Для результативного футболу потрібні добрі бігуни, технічно підготовлені спортсмени і злагоджена співпра. Без цього не може бути й мови про будь-які успіхи. Велика справа - належна підготовка голкіпера, бо із слабим воротарем і найкраща футбольна команда приречена на провал. Запевняю вас, що ужгородці при кращому голкіперові могли з кращим результатом закінчити цю, між іншим, дуже цікаву гру. Наскільки я пригадую, в ній прекрасно виступили Кальман Бартош, доктор Ференц Чюрош, Тиводор Гулович та молодий гімназист Дюла Патай".

Вищенаведена дата офіційно визнана на державному рівні датою народження футболу Закарпаття і наведені нижче заходи це підтверджують. А нам залишається лише подати інформацію про святкування нашої державою, і в першу чергу, її футбольними структурами сторічного ювілею футболу цього регіону України.

Святкування 100-річчя футболу Закарпаття 2001 року проходило в Ужгороді у декілька етапів. По-перше, ще 25 червня 2001 року, в день проведення останнього туру в першій футбольній лізі сезону 2000/2001 років, адже саме тоді ужгородська футбольна команда ОСК "Закарпаття" завоювала право виступати у вищій лізі вітчизняного футболу. Саме це певною мірою було символічно, принаймні, так цю подію представляли і пов'язували у пресі саме при святкуванні сторіччя. Про факт підвищення в класі стало відомо за два тури до фінішу, Крім того, за обставинами, останнім суперником волею календаря виявилось столичне "Динамо-2", тому й сам Бог велів завітати у день останньої гри футбольного бомонду зі столиці, на чолі з головою Федерації футболу України (ФФУ) Г.Суркісом.

За програмою святкування 100-річчя футболу Закарпаття та виходу ОСК "Закарпаття" у вищу лігу чемпіонату України на міському стадіоні "Авангард" (кращий стадіон міста "Спартак" ще не встигли відремонтувати) відбулися наступні урочистості:

- відзначення переможців всеукраїнського турніру "Шкіряний м'яч" з врученням їм цінних подарунків;
- матч ветеранів київського "Динамо" та збірної Закарпаття;
- календарний матч на першість України серед команд першої ліги між ОСК "Закарпаття" Ужгород та "Динамо-2" Київ;
- вшанування команди "Закарпаття" за вихід у вищу лігу чемпіонату України (вручення Кубка 1-ої ліги).

Вже наступного дня в ужгородській газеті "Новини Закарпаття" був опублікований текст поздоровлення закарпатців президентом України Л.Кучмою. Текст доцільно тут навести, щоб зняти усі перестороги щодо остаточного офіційного визначення дати народження футболу Закарпаття:

Закарпатському футболу – 100 РОКІВ

Шановні закарпатці!

У славу багатовікову історію вашого краю органічно вплітається сторічний ювілей культивування тут футболу — гри, яка володіє серцями і розумом мільйонів людей і стала сьогодні світовим явищем.

Той, хто вперше познайомився з м'ячем на Закарпатті, навряд чи замислювався над тим, яким стане футбол через століття. Адже ще насамперед було дозволяти, розвагою. Думки ж ваших земляків тоді — як, втім, і ваші сьогодні — були насамперед про те, як зробити свій край, своє життя багатшими і щасливішими.

Натхнені цими думками, сини Закарпаття Василь Турянчик, Михайло Коман, Йозеф Сабо, Федір Медвідь, Стефан Решко, Іван Яремчук, Василь Рац славили свій рідний край і нашу Батьківщину на просторах СРСР, в Європі та світі. Жоден інший регіон не надав такого підсилення українському футболу — як за кількістю гравців, так і їхнім природним обдаруванням, професійним ставленням до своєї справи.

Упродовж минулого століття вам, закарпатцям, довелося багато чого бачити, а надто — пережити. Одне можна сказати: легкими ці роки ніколи не були. І все ж можна стверджувати — справи нині повертаються на краще.

Чи то через збіг обставин, а швидше — в результаті копіткої праці — саме до 100-річного ювілею футболу на вашій землі ФК "Закарпаття" вийшов до національної вищої ліги. Переконали, що це лише перший крок до слави, яку він здобуде на футбольних змаганнях в Україні й світі.

Нових вагомих досягнень вам, добра й удачі!

Президент України

Л. КУЧМА.

Зранку, в понеділок 25 червня, зустріч футболістів "Динамо" Київ і збірної Закарпаття з активом Закарпатської області відкрив голова облдержадміністрації Геннадій Москаль, який щиро привітав усіх присутніх із славним ювілеєм та чудовою перемогою ОСК "Закарпаття" у першій лізі та виходом її в елітний дивізіон національного чемпіонату. Після чого голова ФФУ Григорій Суркіс зачитав наведений тут текст поздоровлення Президента України Л.Кучми, а голова Федерації футболу Закарпаття Андрій Гаваші розповів про столітній шлях розвитку футболу в Закарпатті. На зустрічі також виступали Й.Сабо, представник Федерації футболу сусідньої Угорщини Золтан Модьор, а також Г.Лавер, Ю.Калитвинцев та інші. Велика група відомих футболістів і фахівців (В.Турянчик, І.Качур

тощо) була нагороджена Почесними грамотами облдержадміністрації. Також і найбільш активних спортивних діячів Закарпаття (Г.Лавер, І.Пажо, Ю.Чирков та інші) було нагороджено Почесними грамотами облради.

Г.Суркіс вручив Почесні грамоти ФФУ та оригінальні призи Г.Москалю, його заступнику І.Різаку, голові міста Ужгорода С.Семберу, представнику ФФ Угорщини З.Модьору, голові ФФ Закарпаття А.Гаваші, головному тренеру ОСК "Закарпаття" Ю.Калитвинцеву. По закінченні зустрічі відбулася прес-конференція за участю Г.Суркіса, після чого усі учасники зустрічі оглянули виставку фото та історичних документів "Віхи закарпатського футболу", які своєчасно підготували місцеві історики й знавці футболу.

На ужгородському стадіоні "Авангард" почесні гості з столиці України нагородили минулорічних призерів всеукраїнського турніру "Шкіряний м'яч" цінними подарунками. Потім усі переглянули матч ветеранів "Динамо" Київ та збірної Закарпаття, який завершився з рахунком 3:2 на користь гостей. Уболівальники змогли

Г.Суркіс оглядає ювілейну виставку фото і документів

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

З Кубком першої ліги капітан ОСК "Закарпаття" Ужгород С.Богатирьов, зліва – голова закарпатської ОДА Г.Москаль, справа – голова ФФУ Г.Суркіс

ще раз побачити на полі "зірок" українського футболу: Є.Рудакова, Й.Сабо, С.Решка, В.Хмельницького, А.Бібу, А.Баля, Ю.Калитвинцева, В.Турянчика, А.Гаваші та багатьох інших відомих майстрів. У киян голи забили В.Насташевський, Ю.Калитвинцев і С.Шматоваленко, а у господарів - В.Мартиненко та Ю.Чирков (з пенальті). Після цього пройшов і останній календарний матч ювілейного 10 чемпіонату України серед команд першої ліги між ОСК "Закарпаття" та "Динамо-2" Київ, який закінчився з передбаченим для таких урочистостей рахунком - 4-4 й відзначився хет-триком капітана ужгородців С.Богатирьова (два голи - з пенальті). Після завершення матчу відбулося нагородження ветеранів київського "Динамо" та збірної Закарпаття, а також гравців ОСК "Закарпаття". А завершила свято розважальна програма за участю Ані Лорак, поп-музиканта й композитора В.Малишева та інших колективів. Потім

відбувся яскравий феєрверк.

Наступною датою святкування ювілею було 26 липня 2001 року. І це можна також вважати вже більш "народним святкуванням" виходу улюбленої команди до вищої ліги, але знову ж таки, у призмі ювілею. Цього четверга о 18 годині на Театральній площі Ужгорода зібралися учасники святкового дійства: фани ФК "Закарпаття", уболівальники, прапороносці, барабанщиці, рокери, шоу-балет, мешканці та гості міста. Урочиста хода містом до Поштової площі завершилася святковим концертом за участі зірок естради, який вів популярний ведучий програми "Телефортунa" Петро Мага та відомий теле-радіо-журналіст Олександр Липенко. Спочатку на сцену були запрошені ветерани закарпатського футболу: І.Беца, М.Коман, Е.Кеслер, І.Диковець, брати Варги, Т.Пфайфер та інші. Усім їм були вручені цінні подарунки. Потім на подіум вийшли керівники, тренери та гравці ФК "Закарпаття", яких привітав голова облдержадміністрації Г.Москаль, а голова ФФУ Г.Суркіс, який у цьому році вже вдруге прибув до Ужгорода, разом з віце-президентом ПФЛ України Й.Сабо вручили головному тренеру Ю.Калитвинцеву диплом та вимпел ФФУ і вдруге команді Кубок першої ліги, а також нагородили гравців і керівників малими срібними медалями першості України сезону 2000/2001 рр. по першій лізі. Завершилося свято виступами відомих артистів (О.Скрипка з гуртом "ВВ", група "Іграшки" тощо) й знову, безумовно, феєрверком.

Свято в Ужгороді 26 липня 2001 р.

Ну і, нарешті, безпосередньо в день свята 15 серпня 2001 року (адже саме ця дата була офіційно підтримана владою незалежної України, про що свідчить проведення урочистостей цього року в містах Закарпаття та й на державному рівні), крім вищенаведеного поздоровлення Президента України, ще й була відзначена погашенням випущеної цього року Укрпоштою поштової марки "Український футбол" на поштової кореспонденції офіційним поштовим спеціальним штемпелем Укрпошти 15 серпня 2001 року. Він використовувався як на головпоштамті Ужгороду,

Спецштемпель Укрпошти на спецконверті до 100-річчя футболу Закарпаття

так і деякий час, безпосередньо, на ужгородському стадіоні "Авангард". Для погашення марок були до урочистого святкування 100-річчя футболу Закарпаття видані філателістами міста ще й спеціальні конверти двох розмірів.

У рамках цього заходу саме 15 серпня на названому вище ужгородському стадіоні "Авангард" відбувся товариський матч між керівництвом ФК "Закарпаття" Ужгород та збіркою ветеранів Ужгороду. Звісно, заходи були значно скромніші наведених вище, але й урочиста частина мала місце. До того ж, цього року ще й Йосип Йосипович Беца був офіційно визнаний найкращим гравцем Закарпаття за 100 років існування тут футболу.

А от 110-річницю футболу Закарпаття було вже відзначено на одному з найстаріших в Україні та Ужгороді стадіоні "Спартак", тобто, саме на тому місці, де й пройшов найперший футбольний матч у цьому місті 110 років тому. Стадіон довгий час був на реконструкції й відремонтували та відкрили його цього разу саме до цих урочистостей.

Відремонтований ужгородський стадіон "Спартак"

Щоправда, вони були проведені, чомусь, не в справжню дату ювілею 15 серпня, а на 5 днів пізніше - в суботу 20 серпня. До того ж, свято проводилося офіційно як 110-річниця з дня відкриття першого стадіону на Закарпатті. Про це було повідомлено на одному з сайтів в Інтернеті KarpatNews.in.ua (усі Новини Закарпаття) вже 6 серпня, де була опублікована й програма свята:

- урочисте відкриття стадіону після проведеної реконструкції;
- показове тренування юнацької команди СДЮШОР;
- товариська зустріч з футболу між командами ветеранів "Динамо".Київ та "Говерла" Ужгород;
- концертна програма за участі кращих співаків та танцювальних ансамблів області.

Розпочалося все з того, що присутніх на святі привітав голова облдержадміністрації О.Левида, а право підняти державний прапор України оргкомітет свята надав видатному футболісту В.Турянчику, капітану ФК "Говерла-Закарпаття" цього сезону О.Надю і капітану юнацької команди СДЮШОР-99 Е.Русину. Почесні грамоти та Подяки були вручені ветерану футболу Закарпаття 88-річному Г.Лаверу та багатьом іншим ветеранам. Також були проведені й нагородження Почесними грамотами обласної ради. Потім відбувся святковий

Пам'ятник м'ячу на нинішньому ужгородському стадіоні "Спартак"

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

концерт, а надалі виконавців художньої самодіяльності на полі змінили юні вихованці СДЮШОР, які провели показове тренування. Після цього на полі з'явилися футбольні команди ветеранів "Говерла" Ужгород (капітан О.Ледида, тренери Ю.Чирков і В.Русин) та "Динамо" Київ (капітан В.Турянчик, гравці В.Самохін, О.Саленко, В.Косовський, В.Трошкін, В.Безсонов, Ю.Грицина, В.Насташевський та інші, тренери - А.Біба та В.Гризлов, керівник - Є.Котельников), матч між ними закінчився перемогою киян - 1:0 (гол С.Федорова). Після матчу гравцям обох команд і арбітрам були вручені пам'ятні медалі, капітанам команд спеціальні Кубки за участь у матчі, а кращі гравці команд були ще й нагороджені пам'ятними призами. Команди сфотографувалися разом на згадку та для історії, й переглянули святковий феєрверк.

На наведеному вище фото відремонтованого стадіону "Спартак" на передньому плані, на вході до стадіону фігурує символічна спортивна композиція - щось на кшталт пам'ятника футбольному м'ячу, який розміщений по центру футбольного поля. Тут вона наведена тому, що не кожний стадіон може похвалитися таким витвором мистецтва. До того ж, футбол Закарпаття найбільш за інших заслуговує на встановлення саме на його честь, та на честь тих ветеранів футболу, які цю славу здобували, хоча б такого пам'ятника.

До усього наведеного вище, залишається лише додати про спробу деяких журналістів та керівників футболу Закарпаття спробувати сфальсифікувати історію футболу цього регіону України у грудні 2019 року й відсвяткувати не тільки дивне 125-річчя футболу Закарпаття, але й проголосити цей регіон батьківщиною футболу усієї України. Про все це досить детально викладено в першому томі цього видання у підрозділі "Не сотвори собі кумира..." розділу "День народження футболу на українських землях".

Продовжимо розповідь про подальші події після першого офіційно підтвердженого матчу в Унгварі. Перш за все, необхідно також відмітити, що гімназисти Унгвара були 1901 року ще й учасниками IV змагань шкільної молоді в Будапешті і, напевно, грали там у футбол. Хоча інформації про це немає, але на відомому фото, яке наводиться, зображені гімназисти з м'ячем.

Гімназисти Унгвара - учасники першості Угорщини зі спортивних ігор у Будапешті 1901 р.

Що ж до Унгвара, то в газеті "Ung" ще за 18 серпня був розміщений анонс матчу 20 серпня:

"Футбол. Ужгородські футболісти повідомляють зацікавленим глядачам, що наступну публічну футбольну зустріч проведуть 20-го числа цього місяця о пів на шосту після обіду на майданчику парку Сечені".

А в газеті "Ung" за 25 серпня 1901 року був надрукований останній цього літа анонс проведення у місті футбольного матчу. Ось його текст:

Utolsó footballmérkőzés. A helybeli footballisták értesítik a nagyérdemű közönséget, hogy a nyári szezon utolsó footballmérkőzését ma, a hó 25. d. n. 5 órakor tartják meg Széchenyi-téren pályájukon és ezzel a jövő őszi szünidőig búcsút vesznek a sport és nemcsak az utolsó közönségtől.

Остання нотатка 1901 р. в газеті "Ung" за 25.08.1901 р.

командами клубу, тому результати їх не наведені.

А вже практично через рік, влітку 1902 року, до Унгару знову повернувся "великий футбол". І знову це стало можливим лише протягом літніх канікул, адже під час навчального року всерйоз займатися футболом було нікому. Зате цього разу ми вже маємо першу спробу організуватися у справжній клуб, а не просто приймати інколи участь у складі збірної міста. **"Ungvári labdarugók társasága"** (**"Товариство унгарських футболістів"**) - саме таку назву обрав собі цей футбольний осередок, який **було створено влітку 1902 року** і

Football. Mint már előbb is jeleztük, az "Ungvári Labdarugók Társasága" megalakult. Ugyezeto elnökkel egyhangu lelkesedéssel Tüchler Sándor dr. választotta meg, kinek ismert ügyszeretete és buzgósága megadja a kellő garanciát arra nézve, hogy a footballisták ez évi működését is siker fogja koronázni. A június 30-án megtartott mérkőzést kapitány választás előzte meg. A választásra összegyűlt tagok Meisels Sándort, a múlt évi kapitányt és Pataj Gyulát tisztelték meg bizalmukkal, kiknek hivatásuk lesz a csapatokban a katonai fegyelmet fenntartani, a játékosok működését szemmel kísérni és ezek alapján a csapatokat összeállítani. -- A választás után három mérkőzés folyt le. Eme három mérkőzés, -- bár meglátzott az összjáték hiánya -- elég tarta képet nyújt a játékosok haladásáról. Ha a múlt évi játékokat az ezével összehasonlítjuk, rögtön szemünkbe ötlök a látéchnika rohamos fejlődése. Míg a múlt évi

Нотатка з газети "Ungvári közlöny" за 10.07.1902 р

Патай був капітаном "Товариства ужгородських футболістів" на протязі трьох років, а так як тоді посади тренера ще не існувало, то саме він був головним керівником команди.

Команда цього товариства 1902 року провела два товариських матчі зі збірною словацьких (тоді угорських) міст Кошице (Kassa) та Пряшів (Eperjes). 27 липня унгарці, за інформацією наведеною у газетах "Ungvári Közlöny" за 31 липня та "Pesti Hirlap" за 6 серпня, незважаючи на те, що у команді словаків брав участь навіть член збірної команди Угорщини Гейза Клеберсберг та й ще деякі кандидати у збірну, все ж спромоглися здобути **першу в своїй історії перемогу**, та й ще з рахунком - 4:1. Склад збірної Унгару був май-же той же, що й в першому матчі, хіба що розстановка гравців трохи змінилася: Нойманн - Гулович, Чюрош, Ланер - Ш.Майзельс, Корнідес - Бартош, Патай, Д.Майзельс, Міттельманн, Чюрош. Та й арбітром матчу знову був Ю.Майзельс.

25 серпня, за інформацією, наведеною в газетах "Pesti Hirlap" за 27 серпня та "Sport-Világ" за 31 серпня, унгарці **вперше провели матч на виїзді** - у Кошице, з тією ж збірною словацьких міст Кошице та Пряшів, але поступилися - 0:1. З поваги до першого виїздного матчу саме тут надамо переклад тексту нарису з другої газети, фрагмент з якої тут приведено:

"Кошицько-прешовська комбінована команда перемогла 1:0 проти ужгородської футбольної команди. За приємної погоди і за великого зацікавлення публіки минулої неділі в кошицькому парку Сечені відбулася зустріч-реванш кошицького і прешовського товариства проти ужгородців.

"Остання футбольна зустріч. Місцеві футболісти повідомляють зацікавленим глядачам, що проведуть останню футбольну гру літнього сезону сьогодні, 25 числа цього місяця о 5 годині після обіду на майданчику парку Сечені і внаслідок наступного закінчення шкільних канікул попрощаються з публікою, яка цікавиться спортом".

Ці два матчі 20 та 25 серпня були тренувальними між

Football. Az ungvári labdarugó társaság e hó 3-án a „Széchenyi“-kertben saját pályáján nyilvános mérkőzést rendez.

Нотатка з газети "Ungvári közlöny" за 3.07.1902 р

саме він був **першим футбольним осередком на теренах сучасної України.**

Документальним підтвердженням цього є, по-перше, те, що вже 3 липня 1902 року в газеті "Ungvári közlöny" ("Ужгородський вісник") №27, яка того часу виходила щотижнево кожного четверга) було надруковано оголошення наступного змісту:

"Футбол. Товариство унгарських футболістів 3-го числа цього місяця на полі парку Сечені влаштує публічну гру".

Цей футбольний осередок побудував ще один, вже третій у місті майданчик, неподалік від парку Сечені (на подвір'ї колишніх військових казарм, нині - це між вулицями Павловича та Герцена), на якому ця команда й проводила матчі цього року.

У тій же газеті, вже в №28 за 10 липня вказано, що головою цього товариства було обрано адвоката Шандора Тюхлера, а вибори капітана відбулися 30 червня і були обрані Шандор Майзельс і Дюло Патай, **"чиїм завданням буде підтримувати в команді солдатську дисципліну, очима слідкувати за роботою гравців і на цій підставі формувати склад команди"**. До речі, в газеті "Nemzeti Sport" вже у 1905 році є інформація, що Дюло

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Зустріч була цікавою і обопільно фейр-плей характеру. В ужгородській команді відмінним воротарем грав Уйварі, який виступав за "Műgyetemi F.C.", який чудовим захистом здобув визнання; в кошицько-прешовській команді грав Клеберсберг, що був членом "Budapesti Torna Club" та "Postások", який в другій половині гри забив перший і єдиний гол у ворота ужгородців.

Суддею був Ференц Пете, секретар ETVE (Eperjesi Torna és Vivő Egyesület).

Таким чином, цими двома офіційними зустрічами футбол Закарпаття зробив серйозну заявку на своє існування серед інших видів спорту. Крім наведеного, інформацію про ці та інші міжміські матчі наведено у цьому розділі в підрозділі "Міжміські товариські матчі команд Закарпаття в Угорщині"

Є інформація, що цього року команда Товариства унгарських футболістів провела ще декілька товариських матчів вдома з угорськими командами Кішварда 16 серпня (5:0) та Дебрецена, але документальних підтверджень цьому ніде не наведено. Щодо матчу з командою Кішварда (Kisvárdai), то за інформацією газет 16 серпня такий матч відбувся вже наступного 1903 року, але у Кішварді, і завершився перемогою унгарських футболістів з рахунком, начебто, 5:0 (звіти про цей матч в унгарських та центральних газетах відсутні).

Однак потрібно зазначити, що за часів Австро-Угорської імперії спорт був розвагою здебільшого для панівної верхівки. Широкі верстви населення не те що не мріяли про заняття спортом, у них в голові думки, навіть, не було витратити час на тренування, й кошти для придбання навіть найпростішого інвентаря. 8 травня 1905 року та ж унгарська угорська газета "Ungvári közlöny" ("Унгарські вісті") надрукувала велику статтю анонімного автора, в якій йшлося, між іншим, про те, що **"не тільки пани мають право займатися спортом і фізичною культурою, але й простий народ. Спорт і фізична культура мають бути доступними для всіх, незалежно від соціального становища"** (переклад з угорської). Тому ще 16 років потрібно було чекати, коли в місті було створене перше робітниче спортивне товариство.

Після перших матчів 1901-03 років, іще сім років у футбол грали тільки в гімназії, вчительській семінарії, реальній торговельній та ремісничій школах. У ті роки в спортивному русі, як, і взагалі, в громадському житті Закарпаття, проводилася політика станового та національного розподілу. Почали виникати спортивні осередки (клуби), кожний з яких об'єднував представників однієї соціальної групи. Монархічна Австро-Угорщина заохочувала таку політику розподілу громадян різних національностей й сприяла прагненню дрібної буржуазії зайняти в спортивному русі панівну роль. Практично, у той час, усі ці клуби були угорськими, але членами досить багатьох із них були й закарпатські українці (того часу більш відомі як русини).

У 1906 році було створене унгарське **"Лаун-тенісне товариство"** (з угорської **"Lawn-tennis társaság"**), про що й писалося в газеті "Унг" за 15 липня 1906 року (фрагменти нариса з цієї газети тут наведені - **Примітка автора**).

*** A Lawn-tennis társaság.** Alig egy esztendő fennállása óta a börtön immár a második pályáját is elkészítette a Széchenyi-kortban. A tagok, tekintettel nagyobb számukra, elhatározták, hogy — a mit eddig nélkülöztek — alapszabálytal rendelkező egyesületté alakulnak st. Az alapszabályt elkészítő jóváhagyás végett felküldték a belügyminiszterhez. Az alapszabály rendelkezései közül kiemelendő a tagságra vonatkozó

Zsigmond, Tomcsányi Gábor és dr. Nagy Béla. Azonkívül egyhangú lelkesedéssel **diszelnökké** megválasztották a tennis-sport régi kiváló művelője: gróf Sztáray Gábor főispán. **Tisztviselők:** elnök: Dr. Talyi Endre alelnök: Vidor Marci, jegyző: **Karkus Ernő**, pénztáros: **Bathy Lajos**, ellenőr: **Kollinay József**, szertáros: **Cornides Béla**, művezető: **Mokcsay Dezső**. Mivel most már két pálya is rendelkezésre áll a tagoknak,

Фрагменти з газети "Унг" за 15.07.1906 р.

○ **A kassa-eperjesi kombinált csapat 1:0 győz az Ungvári Football-Csoport ellen.** Kezvező nélkül és a közönség nagy érdeklődése mellett folyt le múlt vasárnap a kassai Széchenyiligetben a kassai és eperjesi egyesült csapat revanche-mérkőzése az Ungváriak ellen.

A mérkőzés érdekes és mindvégig lairjellegű volt. Az Ungváriak csapatában mint kapuvéd a Műgyetemi F. C. jeles kapusa Ujvári játszott, ki brilliáns védelmével sok elismerést aratott; a kassa-eperjesi csapatban Klebersberg a B. T. C. és Postások volt tagja játszott, ki is a játék második felében az első és egyetlen goalt rúgta az Ungváriak kapujába.

Bíró Pethe Ferencz az E. T. és V. E. titkára volt.

3 "Sport-Világ" за 31.08.1902 р. про перший виїзний матч закарпатців 25 серпня у Кошиці

Почесним головою став жупан граф Габор Старай, головою товариства - **Ендре Тагі**, заступником - Марці Відор, також до правління увійшли Ернв Форкош, Лойош Буті, Йозеф Колінай, Бийло Корнідес та Дежив Мокчай. Новостворене товариство почало активно займатися розвитком тенісу, зокрема - було започатковано щорічний тенісний турнір, що був досить відомим як за часів Угорщини, так згодом - і Чехословаччини.

Натомість, перша згадка про **"Унгарський атлетичний клуб"** (з угорської **"Ungvári Athletikai Club"**) вперше з'являється у пресі в газеті "Готарселі Уйшаг" за 15 листопада 1909 року, де **"з радистю"** повідомляється про зібрання вчора (тобто **14 листопада**) ужгородських спортивних активістів під керівництвом **Ендре Тагі**, які й вирішили

створити товариство з назвою "Унгарський атлетичний клуб". Серед засновників були ще Фрідеш Гевердле, Светозар Барасвац, Мігай Кочіш, Дежив Мокчай, Кальман Ланер, Дюло Гріцман, Лойош Ком'яті та Ігнац Фейер. Ще було вирішено провести в першу неділю грудня установчі збори, де планувалося обрати керівництво та затвердити установчі документи. Перше ж тренування мало відбутися у середу 17 листопада о 6-й годині в спортзалі реальної школи.

А в номері за 22 листопада цієї ж газети розповідалося, що відбулися перші зустрічі щодо заснування клубу та було вирішено, що у клубі буде гімнастичне (заняття мали відбуватися щовівторка та щочетверга в приміщенні реальної школи під керівництвом Мігай Кочіша), фехтувальне та туристичне відділення.

Ще через тиждень, 29 листопада, у тій же газеті згадувалося, що на зборах 27 листопада було встановлено розмір членських внесків. Зокрема, членство у самому клубі коштувало 12 корон на рік, окрім того, свою ціну мало й кожне відділення, серед яких були теніс, ковзанярство, **футбол**, атлетика, фехтування, гімнастика, туристика і плавання. Найдорожчим було заняття тенісом - 8 корон, за

— Az „Ungvári Athletikai Club“ előkészítő bizottsága f. hó 27-én tartott közgyűlésen az ügyrenddel foglalkozott és az egyesület további működésére nézve valamint a tagdíjakra az alábbi tervezettel járul a közgyűlés elé. Az egyleti tagsági díj egy évre 12 K., mely előleges havi részletekben fizetendő. Ezenkívül az egyes szakosztályok használati díjai ezek: *tenisz 8 K, korcsolya 2 K, football 4 K, atletika 4 K, vívás 1 K, torna 1 K, turisztika 1 K, uszás 1 K*, míg az évi 30 K-s egyetemleges jegy minden sportág üz-

3 газети "Готарселі Уйшаг" за 29.11.1909 р.

слівним перекладом з угорської, щоб усім було зрозуміло - хто стояв біля штурвалу цього першого в Унгарії (та й в Закарпатті взагалі) спортклубу, що запроваджував і футбол:

"Унгарський атлетичний клуб" вчора перед полуднем об 11-й годині провів установчі збори за головування доктора **Ендре Тагі**. Ігнац Фейер зробив доповідь про попередню роботу комісії, яка після взятих до уваги матеріалів та після ознайомлення з вагомими умовами зупинила свій вибір на наступних: Меценати: єпископ Дюло Фірцак, жупан граф Габор Ста-рай, граф Шандор Старай, граф Ласло Сечені, жупан Дьордь Негребецькі, піджупан Єнив Льорінці, Антал Ронай, почесні президенти: головний нотаріус Буйло Баноці, судовий радник Шомо Вішонтай, Льорінц Рогонці, Золтан Бернат, Мігай Фінціцікі, Ізідор Гуттман, Іштван Чуга, почесні голови: Елемір Ковашиші, Дюло Дортшак, Мігай Романець, Пийтер Табор, Якоб Орсаг. Керівниками стали: **Ендре Тагі - голова**, Жігмонд Русінко та Пал Шуттка - заступники, Дюло Гріцман - головний секретар, Фюлоп Аккерман - секретар, Лойош Ком'яті - головний нотаріус, Ігнац Фейер - нотаріус, Зоард Гейце - головний касир, Сілард Чюрош - касир, Светозар Барасвац - інспектор, Мігай Кочіш та Золтан Сабо - управителі, Гуйзо Лукач, Лойош Бровді, Ендре Корлат - прокурори, Шандор Гакель, Герман Рац, Вілмош Лендваї та Генрік Блох - лікарі, Адольф Гьоргені, Пал Гашпарік, Йєнів Плотені, Йожеф Рац - інженери, Міклош Бровді, Лойош Бой, Елемір Кун - аудиторі. Обрані члени: Янош Енчі, Ернів Войнарівч, Альберт Валлов, Ференц Шпек, Йожеф Еперйєші, Ендре Олексай, Дежив Мокчай, Кальман Ланер, Йожеф Камінскі, Антал Прібек, Міклош Антал, Золтан Фе-кешгазі; заступники: Дьордь Сібер, Кальман Чіч, Ліпот Фодор. Голова повідомив... надіслано на зустріч постійний комітет з членів Зоард Гейце, Ференц Шпек та Буйло Томчані...".

— **Athletikai klub Ungváron.** Örömmel számolunk be ama tényről, hogy végre a megvalósulás stádiumába lép az oly sokat vajdó sportegylet ügye. Tegnap, e hó 14-én tartották meg gyűlésüket az ungvári sportkedvelők **Tahy Endre dr.** elnöklésével, melyen elhatározták, hogy „Ungvári Athletikai Klub” néven a testedzés minden ágát felölelő egyesületet alakítanak. A gyűlés az előkészítéssel az elnök vezetése mellett egy **Heverdle Frigyes, Barajevác Szvetozár, Kocsis Mihály, Mokcsay Dezső, Lahner Kálmán, Griczman Gyula dr. Komjáthy Lajos dr. és Fejér Ignác** tagokból álló bizottságot küldött ki, mely a december első vasárnapján tartandó alakuló gyűlésen fogja az egylet alapszabályait és működési tervzetét bemutatni. A Klub különben már e hó 17-én, szerdán este 6 órakor tartja az első tornaestélyt a reáliskola tornatermében. A magunk részéről üdvözlöljük az új egyesületet megalakulása alkalmából és működéséhez sok sikert kívánunk.

3 газети "Готарселі Уйшаг" за 15.11.1909 р.

право займатися футболом потрібно було заплатити вдвічі менше. Займатися у відділеннях могли не тільки члени клубу, однак за більшою платнею. Щоб не було сумнівів щодо футболу, наведемо тут і фрагмент нариса з цієї газети.

А от вже у номері цієї газети за 6 грудня, було сповіщено про установчі збори цього спортивного осередку, що відбулися 5 грудня, на яких було обрано досить багато членів до керівництва клубу, серед яких було багато просто меценатів. Потрібно навести повний їх перелік за до-

— Az „Ungvári Athletikai klub” tegnap délelőtt 11 órakor tartotta alakuló közgyűlését **Tahy Endre dr.** elnöklése mellett. Fejér Ignác jelentést tett az előkészítő bizottság működéséről, melynek tudomásul vétele és az anyagi viszonyok megismerhetése után a választások a következőképpen estettek meg: Védnökök: **Firczak Gyula** püspök, **Sztáray Gábor** gróf főispán, **Sztáray Sándor** gróf, **Széchenyi László** gróf, **Nehrebeczy György dr.** főispán, **Lőrinczy Jenő** alispán, **Rónay Antal**, díszelnökök: **Bánóczy Béla** főjegyző, **Visontai Soma dr.** udvari tanácsos, **Rohonczy Lőrinc**, **Bernáth Zoltán**, **Finciczky Mihály**, gelsei **Guttman Izidor**, **Csuba István**, tiszteletbeli elnök: **Kovássy Elemér**, **Dortsák Gyula**, **Románecz Mihály**, **Tábor Péter**, **Ország Jakab**. Tisztségviselők lettek: **Tahy Endre dr.** elnök, **Rusznikó Zsigmond dr.** és **Sutika Pál** alelnökök, **Griczman Gyula dr.** főtitkár, **Ackerman Fülöp dr.** titkár, **Komjáthy Lajos dr.** főjegyző, **Fejér Ignác** jegyző, **Geöcze Zóárd** főpénztáros, **Csűrös Szilárd dr.** pénztáros, **Barajevác Szvetozár** ellenőr, **Kocsis Mihály** és **Szabó Zoltán** háznagyok, **Lukács Géza dr.**, **Bródy Lajos dr.**, **Korláth Endre dr.** ügyészek, **Hackel Sándor dr.**, **Rácz Herman dr.**, **Lendvai Vilmos dr.** és **Bloch Henrik dr.** orvosok, **Görgényi Adolf** **Gasparik Pál**, **Plotényi Jenő**, **Rácz József** mérnökök, **Bródy Miklós dr.** **Bóli Lajos** és **Kun Elemér** számvizsgálók. A választmány tagjai: **Encsy János dr.** **Vojmárovics Ernő**, **Valló Albert**, **Speck Ferencz**, **Eperjessy József dr.**, **Alexay Endre**, **Mokcsay Dezső**, **Lahner Kálmán**, **Kaminszky József**, **Príbék Antal**, **Antal Miklós**, **Fekésházi Zoltán**; póttagok: **Szieber György**, **Csics Kálmán**, **Fodor Lipót**. Bejelentette az elnök a Tenisz Egyesület beolvadását és ajánlatára a felszámolás eszközzésére a gyűlés egy **Geöcze Zóárd**, **Speck Ferenc** és **Tomcsányi Béla** tagokból álló bizottságot küldött ki. — A választmány szombatán este 6 órakor ülést tart.

3 газети "Готарселі Уйшаг" 6.12.1909 р.

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Egyleti alapszabályok.

A belügyminiszter a következő egyleti alapszabályokat látta el a bemutatási záradékkal.

- 148. A sárvári társaskör alapszabályait (167,295/1909. sz. a.).
- 149. Az ungvári atletikai klub alapszabályait (22,555/1910. sz. a.).
- 150. A vácszentlászlói önkéntes tűzoltótestület alapszabályait (23,227/1910. sz. a.).
- 151. A kassai magánbiztosítók egyesületének alapszabályait (25,278/1910. sz. a.).

З вісника Міністерства внутрішніх справ за 3.04.1910 р.

Значок з емблема УАК вже за часів Чехословаччини

ваччини, на символіці клубу й зовсім з'явилася дата 1906. Якщо подивитися історію створення спортивних осередків в Унгварі, то зовсім неважко помітити, що їх головою та ідейним організатором була одна людина - Ендре Тагі (до речі, він стояв біля витоків ще й унгварського ковзанярського товариства - в 1902 році). Цілком логічним було й злиття цих осередків, зокрема лаун-тенісне товариство стало частиною Унгварського атлетичного клубу, що й дало згодом формальний привід останньому вважати, що відлік, все ж, потрібно вести з 1906 року (як бачите, ця чехарда з роками народження-заснування тут

Печатка УАК

існувала ще з давніх часів, тому, напевно, й досі розібратися й прийняти однозначне рішення ніхто й не намагається - Примітка автора).

Що стосується футбольного відділення клубу, то від оголошення суми членських внесків до реального заснування секції минуло більше ніж півроку. 27 червня 1910 року газета "Готарселі уйшаг" писала, що "завтра" (тобто, 28 червня, у вівторок) відбудеться заснування футбольної секції, хоча тут же зазначалося,

— **Sporthirek. Labdarugás.** Az Ungvári Athletikai Club football szakosztálya holnap, kedden tartja alakulását. A training azonban már mintegy 3 hete folyik. Az első csapatban helyet foglalnak néhányan még a régi, sok dicsőséget aratott játékosok közül kiegészítve az ifjabb generációval. A Club ez uton kéri a football szakosztály tagjait, a Füzesben levő pálya szorgalmas látogatására, mivel már e nyáron hatalmas program keresztülvitele vár megoldásra. — **Tennisz.**

З газети "Готарселі Уйшаг" за 27.06.1910

що самі тренування вже тривають три тижні. Зрештою, з наступного номера дізнаємося, що формальне заснування секції відбулося 2 липня і вона вже налічує більше ніж 30 учасників, які тренувалися тричі на тиждень на полі Фюзеш, і в ці ж дні можна було прийти на запис в секцію. А ще, на 17 липня анонсувалася гра в Ужгороді з ШАК - атлетичним клубом з Шаторайяуйгей (Sátorajjáyhely). Футбол на Закарпатті, нарешті, вийшов на серйозний рівень.

— **Sporthirek. Labdarugás.** Az Ungvári Athletikai Club football szakosztálya f. hó 2-án formálisan is megalakult. A szakosztálynak már eddig is több, mint 30 tagja van. Felvételeire jelentkezni a játéknapokon, kedden, csütörtökön és szombaton lehet a Füzesben levő pályán. Mint értesülünk, footballistáink július 17-én a Sátorajjáyhelyi Athletikai Clubbal mérkőznek Ungváron, ami csak örömet kelthet, mert reméljük, hogy az oly szép eredményeket elért, régi football dicsőség fog megújulni. A versenyt a Club nyári mulatsággal fejezi be.

З газети "Готарселі Уйшаг" за 4.07.1910

Отже, знову така фраза-цитата (яку всі і всюди використовують) з книги Федака про те, що біля витоків стояли крім Ендре Тагі ще Б.Томчаний, С.Левенте-Сейкей та Б.Марко, не має жодних підстав під собою. Всі ці троє, звісно, поважні особи, але значно пізнішого періоду.

Футбольна команда УАК. 1910 р.

Але до створення футбольної секції при цьому клубі черга дійшла лише 1910 року. У команді УАК тоді грали Бейла Ап'ярі, І.Арваї, Ш.Готтліб та багато молодих талановитих гравців. Проте будемо справедливими, таке становище футболу було не лише в Закарпатті, а й в цілій північно-східній Угорщини. І це дуже добре можна проілюструвати тими фактами, що в Ниредьгазі (Nyiregyháza) та Кішварді (Kisvárdá) перші футбольні клуби було створено навіть пізніше, ніж в Унгварі. І дуже приємно, що в якості суперників для цих перших ігор обирали унгарські команди.

Футбольна команда УАК першу гру провела 7 серпня 1910 року в Унгварі на футбольному майданчику "Фізеш" з командою ШАК з міста Шаторалуйгель (SAC Sátoraljaújhely), яка приїхала своїм основним складом, і унгарські футболісти поступилися гостям (2:3). Відомий склад унгарської команди у цьому матчі: **Курак - Іжак, Борош - Кочіш, Ап'ярі, Фенцик - Ш.Готтліб, Сатала, Ліпот Фейер I, Герман Фейер II та І.Арваї.** Тут наведено фото з газети "Унгварі Кьозлонь" №32 від 6 серпня 1910 року зі складом унгарців на цю гру наступного дня.

— *Footbalverseny Ungvárt.* Az Ungvárti Athletikai Club holnap vasárnap délután 5 órákor a Füzesben levő ez alkalomra elzárt pályán football-mérkőzést rendez a Sátoraljaújhelyi Athletikai Club csapata ellen. Az ungváriak csapat-összeállítása a következő: Kurák kapus, Izsák Boross háttvédek, Kocsis, Apjari, Fencik fedezetek, Gottlieb, Szatala, Fejér I, Fejér II, Arvay csatárok. — Ez a csapat van hivatva az ungváriak sportbeli jóhírnevét megvédeni. A csapat erőssége a védelemben van, miért is a mérkőzés sorsa a csatársor munkájától függ. Reméljük, hogy a csapat helyt áll magáért és most a footballnak Ungváron második virágzásában oly győzelmeket fog aratni mint a 7—8 év előtti footballistáink! De elvárjuk a közönségtől is, hogy méltányolni fogja szorgalmas footballistáink munkáját s minél nagyobb számban fogja a verseny színterét felkeresni. A verseny csapat, melyet igen jó hír előz meg, vasárnap délután a fél 5 órai vonattal érkezik, amikor is ünnepélyes fogadásukra az Ungvári Athletikai Club megjelenik a vasutállomáson.

З газети "Унгварі Кьозлонь" №32 за 6.08.1910 р.

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Більш докладніше про цей матч наведено, звісно, у підрозділі "Міжміські товариські матчі команд Закарпаття в Угорщині". До речі, в УАК у цьому матчі вже грав **Герман Феср**, який через 11 років весною 1921 року приймав участь у створенні першого в Закарпатті робітничого спортивного товариства УМТЕ (УРТТ).

Г.Феср

"Спорт. Сьогодні після обіду на футбольному полі у Фюзеші перша та друга команди Ужгородського атлетичного клубу поборяться між собою. Вхідний квиток при огляді змагання 20 філлерів".

Завершився футбольний сезон у 1910 році 23 жовтня грою двох шкільних команд у рамках атлетичних змагань. Ці атлетичні змагання відбувалися в неділю два тижні поспіль, однак, 16 жовтня футбольна гра не відбулася. Натомість, через тиждень, команда головної католицької гімназії перемогла опонентів з греко-католицького педагогічного училища з рахунком 6:1 ("Sport-Vilag" №56 за 31 жовтня 1910 року).

1911 року **УАК провів й першу міжрегіональну зустріч** у Львові 23 квітня з командою з Галичини - львівською "Погонню" й програв з рахунком 0:3. Інформація про цей матч була наведена у газеті "Kurjer Lwowski" за 22 квітня (анонс) та за 24 квітня (вона наведена тут). Докладніше про усі міжрегіональні матчі ужгородських команд розповідатиметься в останньому томі цього видання в главі "Змагання на міжрегіональній футбольній арені України".

Другий матч цього року команда Ужгородський атлетичний клуб провела 2 липня в Ніредьгазі зі щойноствореним місцевим футбольним клубом ТВЕ ("Nyiregyházi Torna- és Vívó Egyesület"). Тижневик "Nyirvidék" у номері за 2 липня щедро анонсував цю гру. УАК до того часу вже встиг провести кілька товариських матчів, регулярно проводив тренування, мав, окрім основного, і другий склад, готувався до участі у чемпіонатах Угорщини (що і відбулося, починаючи з сезону 1911/12). Тож нічого дивного, що унгарці у гостях перемогли хазяїв - 4:1. А гра-відповідь 9 липня в Унгарі стала дійсно реваншем в повній мірі, оскільки цього разу перемогу святкували вже футболісти Ніредьгази - 2:1. Отак два клуби й обмінялися гостьовими перемогами, а вже восени УАК стартував у чемпіонатах Угорщини 1911/12 років. До того ж, можна сказати старі знайомі потрапили до однієї групи третьої угорської ліги у чемпіонаті 1912/13 років. А 23 липня до Унгарки навідалася, як і минулого року, команда Мішкольця, яка цього разу вже поступилася унгарцям - 1:2.

Далі унгарці поїхали до міста Шатораляуйгелю, де зустрілися 30 липня з минулорічним своїм суперником - командою ШАК (SAC Satoraljaújhely) і там знову програли цій команді - 2:4. 6 серпня відбувся матч-реванш в Унгарі, в якому УАК, все ж таки, переміг цього суперника - 2:1. Та й на цьому суперники не заспокоїлися й вирішальний матч відбувся у Шатораляуйгелю 20 серпня, але він не виявив сильнішого - нічия 3:3. Потім 27 серпня УАК вдома програв КАК з Кошшо (KAC Kassa, нині Кошіце - Словаччина) з рахунком аж 0:5, а до того, 3 вересня, вже у Дебрецені програв (1:8) місцевій ДТЕ (Debreceni TE). Ще є інформація, що 13 серпня УАК поїхав до Мішкольця і поступився там з рахунком 0:5.

Другий матч УАК провів теж вдома, 21 серпня, з командою Мішкольц ШЕ (Miskolci SE) і він теж завершився поразкою ужгородських футболістів з рахунком 3:4. Після двох поразок, на наступну гру з Дебреценом ТЕ (Debreceni TE) **28 серпня** унгардці трохи змінили склад ("Готарселі Уйшаг" №36 за 29 серпня 1910 року, с.5). І **УАК вперше добився перемоги** з рахунком 3:0.

Цього року, вже восени, відомі матчі між двома складами команд УАК, в яких перший склад виявлявся кращим - 11 вересня - 3:2 ("Унгарі Кьозлонь" №38 за 17 вересня 1910 року), 18 вересня - 8:2 ("Готарселі Уйшаг" №39 за 19 вересня 1910 року) та 25 вересня - 1:0 ("Унг" №61 за 2 жовтня 1910 року).

Цікаво, що після величезного успіху у публіки, на серпневих матчах, навіть на зустрічі двох складів УАК між собою, продавали квитки - ціна одного була 20 філлерів. Ось як про це писалося в газеті "Герег-Католикуш Семле" за 11 вересня 1910 року:

* Sport. Ma délután a Füzesben levő football pályán az Ungvári Athletikai Klub I. és II. csapata küzd egymással. A verseny 20 fill. belépődíj mellett tekinthető meg.

З газети "Герег-Католикуш Семле" за 11.09.1910 р.

Z większym zainteresowaniem oczekiwany match „Ungvari Athletical Club” — „Pogoń” zakończył się porażką Węgrów w stosunku 0 : 3 (1 : 0).
W. B.

Цитата з газети "Kurjer Lwowski" за 24.04.1911 р.

Починаючи з 1911 року, краща унгарська футбольна команда УАК брала участь у першостях регіональних ліг Північно-Східної Угорщини (по другій лізі). У сезоні 1911/12 років в першості північного району (Északi kerület) унгарці зайняли 4 місце серед 6 команд. Загальна інформація щодо результатів участі УАК на першість Угорщині наведена у першому томі цього видання в підрозділі "В Угорській Футбольній Федерації" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня", але там не вказані результати конкретних матчів і немає дат їх проведення. Тут ми маємо можливість трохи це виправити й доповнити:

- матч 17 (або 19) вересня у м.Кошшо (Kassa, нині - Кошіце - Словаччина) завершився поразкою УАК (7:0). До речі, у цей же день перед основним матчем команди потренувалися між собою і унгарці тоді програли - 0:1;

- матч в Унгарі 22 жовтня з ТВЕ Еперйеш (TVE Eperjes, нині Прешів - Словаччина) - 0:10 (це інформація з газети "Nemzeti Sport" №44 за 29.10.1911 р., на с.7);

- матч в Унгарі 29 жовтня з МШЕ Матеоц (MSE Mateos, нині р-н Матейовце в м.Попрад - Словаччина) - 4:0 (це інформація з газети "Nemzeti Sport" №45 за 5.11.1911 р., на с.8);

- а вже 1912 року у матчі-відповіді 19 травня УАК вдома зіграв унічию (0:0) з КАК з Кошшо (це інформація з газети "Pesti Hirlap", 1912, №24, 25.05, 1912 р., на с. 23).

Надалі 1911 року газета "Nemzeti Sport" ("Немзеті Шпорт") анонсувала матчі чемпіонату Угорщини в Унгарі згідно календаря змагань - 24 вересня з МШЕ Матеоц (не відбувся і був перенесений на осінь) і 1 жовтня з КМТЕ, а також матч 15 жовтня з ШАК (SAC Satoraljaújhely), але інформація про них відсутня.

А до цього в Унгарі, начебто, були створені ще й клуби **УКІШЕ** (Ungvári Kereskedelmi Ifjak Sport Egylet - Ужгородське торговельне молодіжне спортивне товариство, основу якого склали угорці) і **УТЕ** (Ungvári Testedző Egylet - Ужгородське тіловиховне товариство - організоване єврейською молоддю міста у 1913 році). Так, футбол в Ужгороді набув такого розвитку, що один клуб не задовольняв усіх бажаючих, і молодь почала об'єднуватися в інші команди, які хоча й не стали настільки відомими як УАК, не брали участь в офіційних змаганнях угорської ліги, проте дозволяли проводити зацікавленим хлопцям серйозніші спаринги, чим просто поганяти м'яча у вільний час. Команди цих клубів набирали популярності під час багатьох міжміських (в сучасному розумінні - вже навіть міжнародних) зустрічей з командами інших угорських міст - Будапешта, Дебрецена, Ніредьхазі, Мішкольца, Дюшдьєра та словацького Кошіце.

Першим 12 листопада 1911 року у міжміському матчі в Кішварді з новоствореним там Kisvárdai Sport Egylet (Кішвардське спортивне товариство) провів Ungvári Kereskedelmi Ifjak Sport Egylet (UKISE) і знову зіпсував господарям свято, оскільки здобув розгромну гостьову перемогу 5:0. І тут не обійшлося без матчу-відповіді. До речі, така схема зустрічей між клубами з різних міст, коли після першої гри між ними практично обов'язково відбувалася гра у відповідь, була надзвичайно поширеною в ті часи. У нашому випадку гра знову відбулася в Кішварді, вже у червні 1912 року. Цього разу господарі виявилися сильнішими - мінімальна перемога 1:0.

За 1912 рік відомі три міжрегіональні матчі з сусідами з Коронного краю Галичини та Володимирії: 23 червня в Унгарі УАК програв львівській "Погоні" (0:5 - про це, наприклад, писала газета "Готарселі Уйшаг" №30 за 24 червня 1912 року), а 21 і 22 липня теж вдома зіграв два матчі зі стрийською "Погонню" (1:1) та (2:3).

1913 року надійшла черга показати свої здібності у міжміських матчах ще одному новому ужгородському клубу **УТЕ** (Ungvári Testedző Egylet (UTE), його екзаменував досвідчений Kisvárdai Sport Egylet. Гра знову відбулася у Кішварді 17 серпня 1913 року, господарі перемогли 2:1 ("Готарселі Уйшаг" за 18 серпня 1913 року). А місцевий УАК цього року у відповідь побував у Галичині, в Стрию, де відповідно теж провів два матчі 11 і 12 травня з місцевою "Погонню", але обидва програв (0:8) і (0:2).

1914 року відомі міжрегіональні два матчі в Унгарі 31 травня і 1 червня 1914 року УАК з львівською "Спартою" (3:3) та (1:0). Про це, зокрема, писала газета "Унг" №23 за 7 червня 1914 року.

На жаль, УТЕ не встиг зіграти у чемпіонатах Угорщини, почалася перша світова війна, і стало не до футболу. Сам клуб також зник із футбольної мапи Закарпаття, як і інші "малоклуби", А створений вже 1918 року УГК (Ужгородський гімнастичний клуб) - це прямий нащадок УТЕ, згодом це УТК), ось з таким "багатством" (ще й Чопський атлетичний клуб, МШЕ з Мункача та НШЕ з Нодьсьоллоші) футбольне Закарпаття і стартувало у Чехословаччині.

Тут ще потрібно додати, що у сезоні 1912/13 років в першості східного регіону (Keleti kerület) унгарці в Унгарській групі зайняли перше місце серед 5 команд і стали **переможцями в цій групі східного регіону**

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

Угорщини сезону 1912/13 рр. Але потім у фіналі переможців груп східного регіону програли в Унгварі переможцю Нодьвародської групи - НАК Нодьварод (Nagyvárad AC, зараз це місто Орадя - Румунія - Примітка автора) - 2-7 (2:3). Про це свідчать газети "Sporthirlap" №29 та "Готарселі Уйшаг" - обидві за 21 липня 1913 року. Ця інформація не увійшла до наведеного у першому томі цього видання в підрозділі "В Угорській футбольній федерації" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня" (с.230). Але тут ми маємо можливість не лише додати ілюстрації звітів із вказаних газет, але й навести протокол цього матчу:

Протокол матчу:

Фінал переможців груп східного регіону чемпіонату Угорщини сезону 1912/13 рр.

УАК Унгвар - НАК Нодьварод - 2:7 (2:3)

20 липня 1913 р., м. Унгвар.

Арбітр - Таффел (Kerületi).

НАК - Йокоб, Гоффманн, Кучера, Матий, Варі, Гірш, Катона, Штрассер, Кюршнер, Дунчі, Дьоме.

УАК : Адам - Марцінек, Марко - Пупач, Товт, Фединець - Варга, Мочарі, Якубовіч, Пауліцкі, Фенцик.

Голи: ???

(Ungvár.) Nagyvárad AC—Ungvári AK 7:2
(3:2). Bíró: Taffel. Kerületi döntő.

З газети газети "Sporthirlap" за 21.07.1913 р.

тей і не призначив явний 11-метровий удар на користь унгардців. Тож демотивовані господарі у другій половині гри відверто посипалися.

Та й в сезоні 1913/14 років у першості цього ж східного регіону унгарці (в тій же групі) знову зайняли 1 місце серед 4 команд і були визнані **переможцями цієї групи східного регіону Угорщини сезону 1913/14 рр.** Та потім, у фіналі східного регіону Угорщини, унгарці, намагаючись підвищити клас у чемпіонаті Угорщини 1914/15 років, з переможцем Нодьвародської групи - тим же самим НАК Нодьварод, зіграли унічию 1-1 (0:1). Але через початок першої світової війни виявити переможця цього регіону тоді так і не вдалося. Тут, до інформації у першому томі, є можливість додати, що звіт про цей матч був опублікований у газеті "Готарселі Уйшаг" за 20 липня 1914 року. У звіті відзначено, що УАК надзвичайно гідно грав на полі суперника, першим забив гол, а в другому таймі на суддю дуже великий вплив мала місцева публіка, яка була надзвичайно незадоволена станом справ на полі. Незважаючи на два додаткові тайми по 15 хвилин, 120-хвилинна гра так і не виявила переможця, тому було вирішено провести другу гру через тиждень в Унгварі. Також в звіті були й склади команд, тому й про цей матч бажано надати протокол:

Із газетних звітів зрозуміло, що у першому таймі УАК намагався на рівних грати з сильним супротивником, проте суддя Таффел став 12-м гравцем НАК, адже не зважав на неодноразову грубість гос-

Taffel szövetségi bíró sájkészítésére a csapatok a következő felállásban állanak fel:

NAC	Jakab				
	Hoffman	Kucsera			
	Máté	Vári	Hirsch		
Katona	Strasser	Kürschner	Dunczi	Döme	
Vargha	Mocsáry	Jakubovics	Pauliczki	Fenczik	
	Pupács	Tóth	Fedinecz		
	Marczinek	Markó			
UAC	Ádám				

З газети газети "Готарселі Уйшаг" за 21.07.1913 р.

Протокол матчу:

Фінал переможців груп східного регіону чемпіонату Угорщини сезону 1913/14 рр.

НАК Нодьварод - УАК Унгвар - 1:1 (1:0)

19 липня 1914 р., м. Нодьварод.

Арбітр - Вамош.

НАК - Штрассер, ???.

УАК : Рот - Марко, Корба - Товт Адам, Нодь - Якубовіч, Фенцик, Варга, Пауліцкі, Турі. .

Голи: 0:1 - Якубович (1-й тайм), 1:1 - Штрассер (2-й тайм). Потім було ще два додаткових тайми по 15 хв.

Про участь УАК Унгвар у чемпіонатах Угорщини, як вище зазначено, загальна інформація щодо результатів наведена у I томі цього видання в підрозділі "В Угорській Футбольній Федерації" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня", тому таблиці з результатами цих змагань тут не наведені.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

У деяких друкованих виданнях вказані серед визначних спортивних діячів Закарпаття 20-30-тих років такі, як **Шандор Плетеник** і **Гейза Янотті**, але про перших якась конкретна інформація за часів до закінчення першої світової війни поки що відсутня. А от футболіста **Белу Сентміклоші** необхідно особливо відмітити, бо за часів Австро-Угорщини він не тільки починав грати у футбол, але й про нього відомості існують. Повна інформація про Б.Сентміклоші наведена в останньому томі цього видання в розділі "Видатні особистості футболу України" глави "Довідкові матеріали".

Отже, після липня 1914-го року настала трирічна перерва як у футбольних матчах на Закарпатті, так і, взагалі, у спортивному житті. Перша світова війна неминуче наклала відбиток на звичне життя краю.

31 липня 1917 року в газеті "Унгарі Кьозлонь" з'явилася інформація про те, що Ендре Тагі хоче відновити діяльність Ужгородського атлетичного клубу. Формально першою грою після війни стала зустріч другого складу УАК та Чопського атлетичного клубу, що відбулася 12 серпня, однак публіка ждала побачити гру першої команди і вже у номері тієї ж газети, за 18 серпня, було надруковано анонс на 20 серпня такої довгоочікуваної події:

*— **Football-mérkőzés Ungváron.** 3 év után hétfőn, Szent István napján lesz az első football-mérkőzés városunkban, amikor is a U. A. C. újjászervezett csapata a Sátorajaujhelyi A. C. csapatját látja vendégül. A mérkőzés a füzesi kertben lesz.*

Газета "Унгарі Кьозлонь" за 31.07.1917

І гра виявилася надзвичайно вдалою для УАК - рахунок 8:0 на їх користь. 4 голи забив Горват, 2 - Штерн, по одному Адам та Гальперт. Судив гру К.Лукач (з газети "Унгарі Кьозлонь" за 22.08.1917 р.).

*"- **Футбольна зустріч в Унгарі.** Після трьох років, в понеділок, день Святого Іштвана, в нашому місті буде перша футбольна зустріч, я якій заново створена команда УАК прийматиме Атлетичний клуб з Шаторайяуйгеля. Зустріч буде на полі Фюзеш".*

І гра виявилася надзвичайно вдалою для УАК - рахунок 8:0 на їх користь. 4 голи забив Горват, 2 - Штерн, по одному Адам та Гальперт. Судив гру К.Лукач (з газети "Унгарі Кьозлонь" за 22.08.1917 р.).

А вже 25 серпня в черговому номері "Унгарі Кьозлонь" з'явився анонс наступної гри - у неділю 26 серпня з командою 67-го піхотного полку. І от ця гра принесла ще більшу несподіванку, адже завершилася унічию 3:3. Ще через тиждень, 2 вересня, повинна була відбутися гра з Робітничим гімнастичним товариством з Мішкольца, однак гості не змогли приїхати, тому відбулася гра-реванш із командою піхотного полку. Про недооцінку суперника мови вже не було, і УАК переміг 5:0, причому, протягом перших 5 хвилин гри м'яч двічі влучав у ворота полкової команди. Відомий склад УАК: Шаффер - Мелега, Шіллінгер - Нодь, Синчак, Кулик - Гальперт, Легоцький, Ауслендер, Горват, Лебович. Серед військових доброю грою відзначилися Якубович, Штерн і Кляйн ("Унгарі Кьозлонь" за 4 вересня 1917 року). І, нарешті, 9 вересня УАК завітав до Шаторайяуйгеля, де цього разу сильнішими були господарі 3:1 (з газети "Унг" за 16 вересня 1917 року).

Б. Сентміклоші

МУКАЧЕВО

Герб Мункача (початок XX ст.)

Мукачево (Мункач, *Munkács* - угорською мовою) – адміністративний центр Мукачівського району Закарпатської області України. Знаходиться на відстані 42 км від Ужгорода і розміщується вздовж річки Латориця.

Місто було засноване 896 р. (за угорською хронікою). Королева Угорщини й Польщі Єлизавета 1376 р. надала місту статус привілейованого, а 1445 р. володар Мукачівського замку Янош Гуняді надав йому Магдебурзьке право. Протягом віків місто входило до складу Угорщини, Галицько-Волинського князівства, **Австро-Угорської імперії** (до 1918 р.) під назвою **Мункач**.

3 грудня 1918 р. вже як Мукачево - столиця напівавтономної Руської Країни, а з квітня 1919 року у складі Чехословаччини як місто Підкарпатської Русі. Після другої світової війни увійшло до Радянського Союзу в складі Української РСР.

Мункач. Центр міста (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Мункачі

В І томі цього видання в підрозділах "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" та "Поява футболу на українських землях" глави "Народження футболу України" майже нічого не

Мункач. Міська королівська гімназія

Мункачівської гімназії **Мірай Кабацій** у Будапешті взяв участь у всеугорському семінарі, де його учасників ознайомили не тільки з новими гімнастичними вправами, але й з іграми з м'ячем, у тому числі, й з футболом, і рекомендували ці ігри до програми занять з уроків гімнастики.

Вже в цьому, останньому десятилітті ХІХ століття, мункачівська гімназія мала підписку на будапештську спортивну газету "Геркулес", свідчення про що є у "A Munkácsi magyar királyi állami főgymnasium értesítője 1892-93. tanévről" (Віснику мункачської угорської королівської загальної головної гімназії за 1892-93 навчальний рік") на сторінці 28, де в розділі ХІ ("Педагогія") чітко вказані витрати на придбання річного комплексу цієї газети за 1892 рік. Також у цьому щорічнику можна знайти деяку цікаву та пізнавальну

вказано про перші спортивні кроки учнівської молоді у Мункачі тому наведемо дещо зараз.

1838 року в Мункачі було створене Бергівське читацьке товариство, яке мало й свій ігровий зал, в якому тоді грали лише в шахи. Вже у 80-их роках ХІХ ст. у місті з'являються стрілецькі тири й проводяться змагання у Підгорянах під горою Сорочою та у Росвигові. Серед військових було поширене фехтування та кінний спорт. З 1894 року був у Чинадієві споруджений канал для змагань з плавання та байдаркового спорту. Фізичні вправи входили до шкільних програм. Тут були й спортивні ігри.

У І-му томі цього видання було вже зазначено, що у жовтні 1893 року вчитель

інформацію. Наприклад, можемо дізнатися, що в гімназії станом на кінець 1892 року було 144 предмети (засоби) для занять гімнастикою на загальну суму 261 форинт та 50 крон. Також зі звіту, можна дізнатися, що видатків на гімнастику за рік не було і фінансовий стан не змінювався.

XI. Pedagógia. Országos tanárgyűlésről közlöny 1892. I k. Magyar Pedagógia 1892. I k. Egyetemes közoktatásügyi szemle 1892. I k. N. K. O. M. 21-ik Jelentése I k. Doctok: Tájékoztató. I k. Herkulus 1892. 4 I k. V. és K. O. Ministerium 24 Hivatalos közlönye. 1892 I k. Dr. Klamarik: Magyar országi középiskolák 6 f. újabb szervezete I. I k. Együttvéve 134 k. 3 f. 103 ml. 424 fr. 95 kr. érték.

Цитата з вісника 1892-93 рр. зі сторінки 28

Промовистим також є той факт, що у щорічнику за 1893/94 навчальний рік можемо знайти ті самі цифри, тобто, за два роки для потреб гімназистів у заняттях гімнастикою не витрачено жодних грошей і жодного нового знаряддя не придбано.

B) Segéleszközök.
a) Á szarbadékai rajzhoz. Duxillet fejek. 15 drb. Hecmes fejek 8 drb. Szőrmepok 9 drb. Barque tanulmányfejek. 21 drb. Főszimta. 2 drb. Zöld vászonfüggöny 1 drb. Együttvéve 1668 drb. 382 frt. 13 kr. érték.
b) Mértani rajzhoz. Változatlan. 91 drb. 88 frt érték.
c) Földrajzhoz. Európa a magyarok befolygatása idejében 1 drb. Együttvéve: 90 drb. 936 frt 02 kr. érték.
d) Természetrizához. Változatlan. 304 drb. 2156 f. 67 kr. ért.
e) Földrajzhoz. Változatlan. 144 drb. 261 frt 50 kr. érték.
f) Philologiai és történelmi muzeum. Változatlan. 856 drb. 430 frt. 92 kr. érték.
g) Természettan. Szivókat 1 drb. Üveg-gömb. Cagnare-Syrena. Ajk-sip. Nyelv-sip. Visszaverődési Készülék. Heliosztal. Phosphoroscop. Készülék a teljes visszaverődéshez. Newton-szinkorong. Göreső.

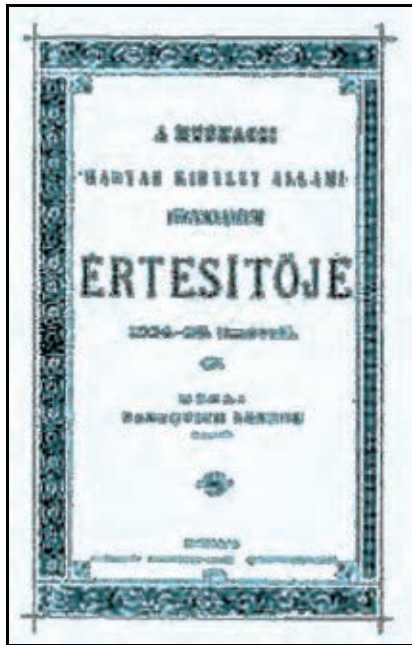
Фрагменти сторінок мукачівського гімназійного щорічника за 1893/94 навч. рік

f) Természettani szivókat gyarapodása. Szivókat minta üvegből 1 drb. Üveggömb a levegő súlyához 1 drb. Cagnard Syrena 1 dr. Ajk-sip labol, felnyitható 1 dr. Nyelv-sip 1 drb. Visszaverődési készülék 1 dr. Heliosztal, temből 2 tulokorai 1 drb. Phosphoroscop 1 drb. Készülék a teljes visszaverődéshez 1 drb. Newton szinkorony 1 d. Göreső 1 dr. Norrenberg sarkító készülék 1 dr. Villamos átlátszóület 1 dr. Tynóll készülék 1 drb. Készülék a légnyomlék kiterjedéséhez 1 dr. Készülék O alatti vízhez 1 dr. Jégolvadási fajhőmérő 1 dr. Hajnal hygrometer 1 dr. Demell hygrometer 1 dr. Súlysorozat analitikai mérleghez 1 dr. Együttvéve 249 drb. 3073 fr. 33 kr. ért.
g) Vegytan. Nem gyarapodott. Együttvéve 151 drb. 224 fr. 39 kr. érték.
h) Vesszőzárak. Nem gyarapodott. Együttvéve 84 főbe 51 frt 48 kr. ért.
i) Földrajzhoz nincs gyarapodás. Együttvéve 144 drb. 201 frt 50 kr. érték.

Фрагменти сторінок мукачівського гімназійного щорічника за 1892/93 навч. рік

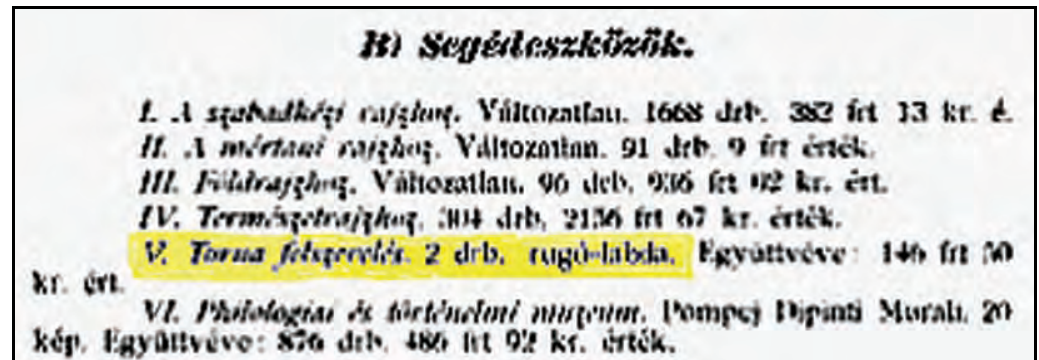
Однак, вже у щорічнику за 1894/95 рік бачимо, що кількість предметів для занять гімнастикою збільшилася на два, а сума вартості знарядь становить вже 264 форинти та 50 крон. Зі звіту на сторінках щорічника зрозуміло, що гроші витратили на "копаний м'яч" у кількості двох штук. Отже, мукачівські гімназисти також вчилися грати у футбол, більше того,

Вісник мукачівської гімназії за 1994-95 рр.

протягом цілого року єдиним видатком на заняття гімнастикою була саме купівля м'ячів. Директиви міністерства потрібно було виконувати і можемо лише радити з приводу, що фінансовий стан справ окремих кафедр гімназії мали за звичку друкувати в щорічниках, що й дає нам право робити деякі висновки.

Цитата з вісника 1994-95 рр. з спомином футболу

Перше спортивне товариство у Мункачі з'явилося 1910 року - MSE (Munkácsi Sport Egyesület - Мукачівське спортивне товариство), проте футбол у ньому почали культивувати лише після першої світової війни, 1920 року.

100-річчя футболу Закарпаття в Мукачево було теж урочисто відзначено, як і в Ужгороді, але з деяким запізненням - вже 26 серпня у сесійному залі міської Ратуші. До цього, зранку, були проведені на міському стадіоні "Авангард" два футбольні турніри (серед юних футболістів міста та серед команд ветеранів). Після вшанування ветеранів футболу міста, на їх честь був проведений урочистий обід.

У Ратуші був виставлений святковий стенд зі старими світлинами футбольної історії міста та портретами ветеранів.

Запрошення на святкування 100-річчя футболу Закарпаття в Мукачево 26.08.2001 р.

Учасники урочистостей до 100-річчя футболу Закарпаття. Мукачево, 26.08.2001 р.

Герб Бергсаса
(початок ХХ ст.)

угорський король Жігмонд подарував Березький комітат з центром у Лампертазі подільському князеві Корятовичу. У другій половині ХІІІ століття під владою галицького князя Лева Даниловича. 1504 року вперше з'являється назва міста **Бергсас**. З 1686 року - у складі **Австро-Угорської імперії**.

1919 року місто, вже як Берегово, перейшло до Чехословаччини у складі Підкарпатської Русі, але у 1938-44 роках знову стало угорським. Після закінчення другої світової війни місто у складі Радянського Союзу - Закарпатської області Української РСР.

БЕРЕГОВЕ

Берегове (Берегово - серед мешканців міста, Бергсас (*Beregszász*) - угорською мовою) - адміністративний центр Берегівського району Закарпатської області України. Місто розташоване над річкою Верке, за 70 км на південний схід від Ужгорода.

Місто під назвою Лампертаза було засноване угорцями. У 1240-41 роках було зруйноване військами хана Батия. Із 1271 року місто стало центром комітату Берг. 1342 року Берегове отримало статус вільного королівського міста з черговими привілеями. 1396 року

Бергсас. Палац Мейгеш (початок ХХ ст.)

Перші кроки футболу в Бергсасі

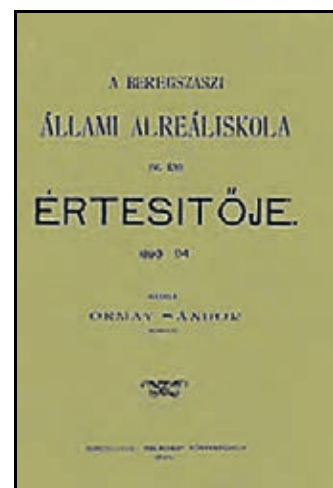
В І томі цього видання в підрозділі "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" глави "Народження футболу України" було чітко вказано про перші спортивні кроки учнівської молоді у Бергсасі, ще з 1868 року. А вже 1893 року, під час літніх канікул, один із представників майбутньої

Бергсас. Міська гімназія

Бергсаської гімназії, яку вже готували до відкриття - **Густав Бенеч**, у Будапешті взяв участь у всеугорському семінарі, де його учасників ознайомили не тільки з новими гімнастичними вправами, але й з іграми з м'ячем, у тому числі, й з футболом, Було також рекомендовано ці ігри до програми занять з уроків гімнастики. До речі, тоді ж був привезений до міста й перший м'яч, але він, мабуть, пролежав довгий час саме як "сувенір", чекаючи поки підростуть перші гімназисти, які тільки через два роки пішли до першого класу гімназії, яку відкрили 1895 року.

Тепер заглянемо до щорічника державної ре-

Щорічник реальної школи Бергсасу за 1893/94 рр.

Benécs Gusztáv, áll. népiskolai tanító; tanította a testgyakorlást heti 6 órában.

Із щорічника за 1893/94 рр.

8. Tornászási szertár.
Vásárlat: 4 db bőrlabda.

Існує версія про першу гру у Бергсасі 1896 року, однак, вона жодним чином документально не підтверджена. Наприклад, у 1996 році футбольний матч у Берегові за суперкубок Закарпатської області ("Віжибу" Берегове" - Карпати" Рахів), генеральним спонсором проведення якої була на той час дуже відома

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Реклама турніру до неіснуючого року народження

берегівська компанія "Віжибу" (керівник Юрій Гецко), відверто проходила під гаслом "100 років берегівському футболу" ("Новини Закарпаття" від 26.09.1996). Утім, дуже схоже, що реальних підстав для такого святкування не було, навіть існування вже в ті часи Берегсаського атлетичного клубу, який наче і грав в 1896 році гру (з ким???) поки не доведене. І, взагалі, все це, напевно, вже не на рівні згадок, а на рівні вигадок, тому приписувати Береговому пальму першості у футболі Закарпаття ранувато.

Але з чим вже неможливо сперечатися, так це з тим, що в Берегсасі грали у футбол ще до першої світової війни. Відомий спортивний літописець Закарпаття Василь Федак у циклі статей про історію спортивного життя Берегівщини (районна газета "Vörös zászló" - "Червоний прапор", 08.04.1980) згадує також про розвиток футболу в Берегсасі. З його слів відомо, що у 1911 році берегсаські футболісти написали листа до Унгварського атлетичного клубу з проханням про товариську зустріч. На жаль, нема даних чи ця гра зрештою відбулася.

Натомість, можна стверджувати, що вже з тих часів у Берегсасі була футбольна команда.

З відомих наразі газетних публікацій відомо про підтверджені ігри берегсаських команд 1913 року. У газеті "Pesti Hirlap" за 22 серпня 1913 року згадується про гру в Матесальці, де місцевий молодіжний футбольний клуб, за судівства Дежива Маркуша, переміг Берегсаський футбольний клуб з рахунком 2:1. Таким чином, поки що

Mátészalka. Mátészalkai IFC --- Beregszászi FC:
2 : 1. Bíró: Márkus Dezső.

З газети "Pesti Hirlap" за 22.08.1913 р.

датою народження футболу Берегового є серпень 1913 року.

А тим паче, що вже через тиждень, 28 серпня 1913 року, газета "Az Ujság" опублікувала наступний звіт:

"(Берегсас) Футбольна команда берегсаської головної гімназії в неділю провела першу публічну гру з Матесальським молодіжним футбольним клубом, в якій гімназисти перемогли 2:0. Суддя: Геді".

(Beregszász.) A beregszászi főgimnázium football-csapata vasárnap tartotta első nyilvános mérkőzését a Mátészalkai Ifjúsági Football-Clubbal, a melyben a gimnázisták 2:0 arányban győztek. Bíró: Hegyi.

Герб Чопа (початок XX ст.)

Чоп (угор. Csap, словац. Čop) - місто в Закарпатській області України, лежить у західній частині цієї області у межиріччі Тиси й Латориці (відстань до Ужгорода - 24 км). Чоп - найзахідніше місто України. Він лежить на стику кордонів Словаччини, Угорщини та України.

895 р. на ці землі переселився угорський народ. Назва міста, найімовірніше, пішла від прізвища родини давніх його власників - магнатів Чапі. З 1849 р. це поселення вже є місцевим Капушанського повіту Ужанського комітату. Після перемоги революції в Угорщині у 1919 р. чеські війська спробували напасти на Чоп, а 4 червня 1920 р. за тріанонським миром Чоп був долучений до Чехословаччини і до 1938 р. належав словакам. У 1938-44 рр. Чоп знову - частина Угорщини.

Радянські війська визволили Чоп 23 листопада 1944 р. і, за радянсько-чехословацьким договором, Чоп долучають до Української РСР (Закарпатська область), де він до 1991 р. належав УРСР (1947 р. отримав статус селища міського типу, а з 1957 р. - міста). З 1991 р. це частина вільної України зі статусом міста обласного підпорядкування (з 2003 р.).

ЧОП

Чоп. Центр селища (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Чопі

Цікаво, що невелике містечко Чоп може похвалитися, що в ньому футбол культивували ще до першої світової війни, до того ж, існують документальні підтвердження як заснування та функціонування Чопського атлетичного клубу, так і результатів деяких ігор за його участю.

У газеті "Готарселі Уйшаг" за 29 липня 1912 року зазначається, що унгарські футболісти мали вчора (тобто 28 липня) надзвичайно важкий і насичений день, позаяк гравці першої команди УАК грали вдома з кошицькою командою юристів, друга команда УАК грала у Чопі із місцевою новоствореною там командою першу її публічну гру, а УКІШЕ в Шаторайяуйгелі грав із місцевими залізничниками. Отже,

28 липня 1912 року треба вважати **днем народження футболу міста Чопа.**

Нема нічого дивного, що новостворена і незіграна чопська команда не змогла чинити гідний опір унгарцям, нехай це був і другий склад УАК, отож гості цілком очікувано перемогли з рахунком 6:0. Звісно ж, що для підтвердження цієї знаменної події потрібні й документальні докази, які ми тут і подаємо:

— **Footballversenyek.** Az ungvári footballistáknek kemény napja volt tegnap délután. Az egyesületek csapatjai három helyen voltak igénybe véve. Az UAC I. csapata idehaza mérkőzött a Kassai Jogászok Footballcsapatjával, az **UAC II. csapata Csapon** volt az ott alakult új csapat első nyilvános mérkőzésén, míg az UKISE Sátorajaujbelyben mérte össze erejét az Ujhelyi Vasutasok csapatával. Az új itthoni mérkőzésen kis, de lelkes közönség jelenlétében az ungváriak igen szép játékot produkáltak s végre, ha nem is állandóan, de tanulni voltunk annak, hogy az önzőjáték kiszorítására kezd az összjáték kialakulni. A kassai csapat kellő tréning nélkül, ide-oda kapkodva játszott s egy kiváló, szinte klaszsis játékos számba menő játékosuk, Blaha, kivételével a többi csak időnként tudott érvénye-

Нотатка з газети

sülni. Kapujok állandó ostrom színhelye volt s kapusok pár elismerést érdemi kivédést produkált. Eredmény 5:1 az ungváriak javára. — A csapi footballmérkőzés eseményszámba ment, bár a humort sem nélkülözte jellemzésül a gyorsan és rohamosan hódító footballsportnak. A rövid idővel ezelőtt alakult csapi csapat már nyilvánosság elé lépett. Felszerelésük még nincs, a kapu hálónélküli s a pályát a legelőn jelzett fehér mésvonalak képviselik. Mindez azonban nem akadályozta a versenyt s közönség is akadt szépen. Természetes az **ungváriak nagy fölényben voltak s játszva verték 6:0-al a csapiakat.** — Az ujhelyi mérkőzésen már az ungváriak húzták a rövidebbet. Heves verseny volt, az UKISE igyekezett tartani magát, de az ujhelyiek 4:1-re verték meg a csapatot.

"Готарселі Уйшаг" за 29.07.1912 р.

1914 року центральна газета "Pesti Hirlap" у номері за 22 липня навела результат гри в Чопі між місцевим атлетичним клубом та вже відомим і досвідченим кішвардським спортивним товариством. До честі місцевих футболістів, гра закінчилася бойовою нічиєю - 3:3.

Csop. Kisvárdai Sport Egyesület — Csapi Athletikai Club 3 : 3.

Повідомлення в газеті "Pesti Hirlap" за 22.07.1914 р.

— **U. A. C. II. — Cs. A. C. 5--0.** Vasárnap tartotta mérkőzését az Ungvári Athletikai Club II. csapata a Csapi Athletikai Clubbal, melynek eredménye 5--0 az ungváriak javára. Játékukkal kitűntek: Klein Nándor, Markovics Lajos és Scheffer Antal

З газети "Унгарі Кьозлонь" за 15.08.1917 р.

Цікаво, що навіть події першої світової війни не призвели до занепаду команди і в 1917 році, коли футбол у Закарпатті знову набирав обертів після вимушеної трирічної перерви. Саме гра другого складу УАК та Чопського атлетичного клубу стала першою проведеною в Унгарі після 1914 року (газета "Унгарі Кьозлонь" за 15 серпня 1917 року) і закінчилась поразкою команди Чопу з рахунком 0:5. Ось переклад тексту цього нарису:

"УАК II - ЧАК 5:0. В неділю проведено гру Унгарського атлетичного клубу 2-ї команди проти Чопського атлетичного клубу, рахунок якої 5:0 на користь унгарців. Серед гравців вирізнялися: Нандор Кляйн, Лойош Маркович та Антал Шеффер".

ВИНОГРАДІВ

Герб Нодсьоллоші
(початок ХХ ст.)

Виноградів (Севлюш, *Sev'uš* - словацькою і чеською мовами; Нодсьоллош, *Nagyszóls* - угорською мовою) - адміністративний центр Виноградівського району Закарпатської області України. Місто розташоване на правому березі річки Тиси біля підніжжя Чорної гори.

У складі Чехословаччини до 1946 року місто мало офіційну назву Севлюш. Воно відомо тим, що першим у Закарпатті отримало привілеї королівського містечка.

Перша письмова згадка про це місто датується 1262 роком. Територія тут була заселена ще з давніх часів. У Х-ХІ століттях угорці збудували на цьому місці прикордонне укріплення, яке захищало від набігів печенігів і половців. На протязі багатьох сторіч містом володіли угорські магнати Перені. Наприкінці ХІІІ ст. Нодсьоллош стає центром Угочанського комітату (округи).

Після встановлення 1919 року народної влади у Закарпатті в Нодсьоллоші було утворено директоріум Угочанського комітату. Однак, 25 квітня 1919 року місто було окуповане румунськими військами, а через деякий час опинилося під владою Чехословаччини в межах автономної одиниці під назвою Підкарпатська Русь. З 1939 року повернуто до Угорщини, а після закінчення другої світової війни це вже місто Виноградів у складі Радянського Союзу - Закарпатської області Української РСР.

Перші кроки футболу в Нодсьоллоші

Нодсьоллошське спортивне товариство з'явилося 1907 року під назвою **НШЕ** (NSE - Нодсьоллоші Шпорт Едьлет). Його організаторами були доктор **Арпад Шименфолві**, **Золтан Ладані** та **Кароль Кулман** на чолі з графом Перені, найбільшим землевласником Угочанського комітату. Воно спочатку культивувало теніс та атлетику. В товаристві не одразу розпочали з футболу, бо тут значну увагу приділяли ще й участі населення у культурно-масовій та виховній роботі. Клуб мав невелике приміщення й спортивний майданчик біля залізничного вокзалу. А футбол перші кроки у цьому товаристві, й у місті у цілому, почав робити перші кроки вже напередодні першої світової війни. Та саме через війну, з 1914 до 1922 року, його існування було припинено. Таким чином, про розвиток футболу можна говорити лише після першої світової війни. Хоча й існує версія про початок футбольних ігор у Нодсьоллоші та сусідньому Королеві (Királyháza) у 1912-у році, однак, документально це поки що не підтверджено.

* * *

М.М.Рушак

При написанні цього розділу була використана значна частина матеріалів, які вже раніше були надруковані в декількох книжках і цілому циклі нарисів у засобах масової інформації. Але наданий матеріал у цих виданнях був дуже стислим і, практично, не мав жодного документального підтвердження усього наведеному. Лише завдяки серйозному підходу до цього питання ужгородського ентузіаста та історика-аматора **Михайла Михайловича Рушак** (1979 р. нар.) який зробив усе необхідне, щоби навести лад у цій інформації, й з'явилася можливість створення цього розділу.

Вперше про історію футболу в Закарпатті написав нарис **Василь Васильович Федак** (1911-91 рр.) в ужгородському календарі-довіднику 1982 р., а потім, ним же, на дуже високому рівні перші кроки футболу в Закарпатті були висвітлені у його чудовій і об'ємній книзі "**Закарпаття у спортивному вимірі**" (вид. 1994 р.). Це видання про перші кроки спорту в Закарпатті, в

тому числі, й футболу, в першу чергу, з багатьма чудовими фото тих часів. Без нього про футбол у в цьому регіоні написати було б просто неможливо.

В.В.Федак

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

П.І.Крайняниця

Також досить непоганий твір **Петра Івановича Крайняниці** "Історія Закарпатського футболу" (вид. 2004 р.) у більшій своїй частині розповідає про футбол вже періоду після першої світової війни. До 1917 року в ньому, практично, лише дві сторінки, але взагалі це цікаве видання. Таким чином, за основу, зрозуміло, були взяті дві чудові книжки, які побачили світло вже за часів незалежності України.

Інформація винятково про перші кроки футболу в Ужгороді використана ще й з нарисів "Рождение футбола в Закарпатье" довідника "ОСК "Закарпатье" 1992-1999 гг." (1999 р. вид.), упорядкованого **Володимиром Григоровичем Юсіним**.

На жаль, першому літописцю мукачівського спорту **Михайлу Михайловичу Русину** нічого не вдалося знайти щодо перших кроків футболу в цьому місті за часів Австро-Угорської імперії, але без його досліджень, надрукованих у книжці "Мукачево спортивне" (2000 р. вид.), про цей період майже нічого й не можна було б згадати. Бо в книжці В.С.Альошина та В.Р.Католика "Футбол над Латорицею" зазначено, що футболу тут тоді не було.

М.М.Русин

МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ КОМАНД ЗАКАРПАТТЯ В УГОРЩИНІ

1901 рік

15 серпня - Унгар - перший відомий міжміський матч у Закарпатті відбувся між збірною командою Унгару та командою БАК із Будапешту - столиці Угорщини, який завершився поразкою закарпатських футболістів з рахунком 0:3. Усі подробиці цього першого в історії футболу Закарпаття матчу та його протокол викладені в першому підрозділі цього розділу.

1902 рік

27 липня - Унгар - відбувся матч між командою "Ungvári labdarugók társasága" ("Товариство унгарських футболістів") Унгару та збірною словацьких (тоді угорських) міст Кошице (Kassa) та Пряшів (Eperjes), в якому унгарці перемогли з рахунком 4:1. Інформація про цей матч була наведена у газетах "Ungvari Kozlony" №31 за 31 липня 1902 року (на сторінках 2-3) та "Pesti Hirlap" №214 за 6 серпня 1902 року (на сторінці 5). Хоча у першій газеті склад унгарців та авторів голів не наведено, але було наголошено, що унгардці забили перший гол вже на першій хвилині гри, другий - наприкінці першого тайму, в другій половині гри суперник відквитав один м'яч, але унгардці забили ще два голи, незважаючи на те, що у команді словаків брав участь навіть член збірної команди Угорщини Гейза Клеберсберг та й ще деякі кандидати до збірної. Загальний рахунок 4:1 (2:0), і ми знаємо як тайми закінчилися. Відомий склад команди Унгару: Нойманн - Гулович, Чюрош - Ланер, Ш.Майзельс, Корнідес - Бартош, Патай, Д.Майзельс, Міттельманн, Чюрош. Арбітром матчу був унгарець Ю.Майзельс.

25 серпня - Кошшо - відбувся матч командою "Ungvári labdarugók társasága" ("Товариство унгарських футболістів") Унгару та збірною словацьких (тоді угорських) міст Кошице (Kassa) та Пряшів (Eperjes), в якому унгарці програли з рахунком 0:1 (0:0). Це був перший матч угонгарців на виїзді. Інформація про цей матч була наведена у газетах "Pesti Hirlap" №236 за 27 серпня 1902 року (на сторінці 7) та "Sport-Világ" №35 за 31 серпня 1902 року (на сторінках 319). Ілюстрація тексту з другої газети та його переклад надані вище у підрозділі "Ужгород". З них ми знаємо, що цей матч проводився в кошицькому парку Сечені, що в

воротах унгарців цього разу стояв Уйварі (виступає за "Műegyetemi F.C."), а в команді їх суперників - Клеберсберг (був членом "Budapesti Torna Club" та "Postások"), який і забив гол. Судив матч Ференц Пете з Пряшівка. Звіт із цього матчу та ілюстрація з газети "Sport-Világ" за 31.08.1902 р. про цей перший виїзний матч закарпатців наведена у попередньому підрозділі.

1903 рік

16 серпня - Кішвард - відбувся матч між збірними командами Кішварда (Kisvarda) та Унгару, в якому унгарці перемогли господарів із рахунком 5:0 (за іншим джерелом - 3:0). Про цей матч у друкованих виданнях здебільшого вказано, що він відбувся 1902 року, але ніяких документальних підтверджень цьому ніде не наведено. Інформація про цей матч була наведена, начебто, у деяких газетах, проте звіти з них відсутні.

1910 рік

17 липня - Унгар - на цей день у газеті "Готарселі Уйшаг" за 4.07.1910 р. анонсувалася гра з ШАК - атлетичним клубом із Шаторайяуйгей (Sátorajújhely). Але результат матчу невідомий і, скоріш за все, він із якихось причин не відбувся.

7 серпня - Унгар - на футбольному майданчику "Фізеши" була проведена перша гра УАК Унгар (Ungvari Atletikai Club) з ШАК Шаторайяуйгель (SAC Sátorajújhely), яка приїхала своїм основним складом і перемогла господарів з рахунком 3:2. Місцева газета "Ungvári közlöny" №32 за 6 серпня 1910 року надала анонс цього матчу та склад команди УАК (ілюстрація цього нарису наведена у попередньому підрозділі): Курак - Іжак, Борош - Кочіш, Ап'ярі, Фенник - Ш.Готтліб, Сатала, Ліпот Фейер I, Герман Фейер II та I.Арвай.

А звіти про цей матч надали і будапештські газети "Sport-Világ" №45 за 15 серпня на сторінці 6 (переклад тексту наводиться нижче) та досить непоганий "Pesti Hirlap" №193 за 10 серпня 1910 року на сторінці 15 (ілюстрація з текстом вміщена поряд):

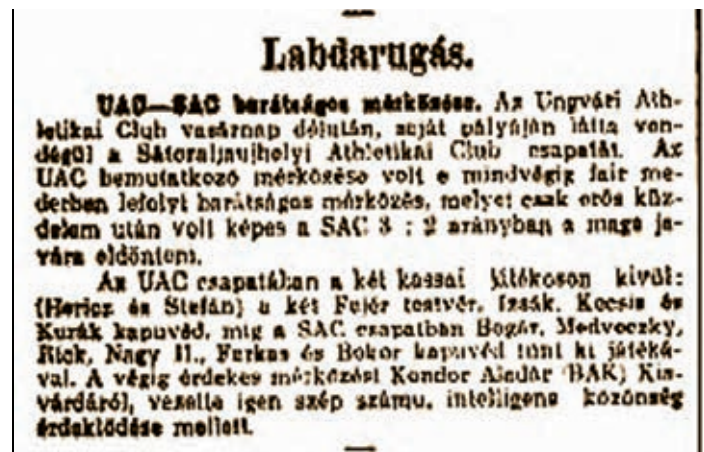
"Гра почалася з атак гостей, однак перший гол забив унгарці. Гості зрівняли рахунок з пенальті. Після цього ініціативу знову захопили гості, які в середині першого тайму м'яч разом з воротарем Кураком заштовхали у ворота. Унгарці з кутового копу відновили рівновагу, але гості на останніх хвилинах забитим голом виграли зустріч з результатом 3:2"

21 серпня - Унгар - був проведений матч між командами УАК Унгар (Ungvari Atletikai Club) з Мішкольц ШЕ (Miskolci SE), який завершився черговою поразкою ужгородських футболістів з рахунком 3:4.

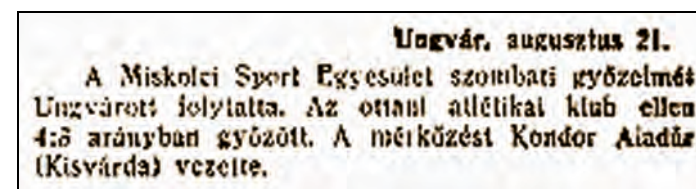
Коротеньку інформацію про цей матч надали будапештські газети "Sport-Világ" №46 за 22 серпня (на сторінці 8) та "Pesti Naplo" №199 за 23 серпня 1910 року, текст якої зі сторінки 15 наводимо.

28 серпня - Унгар - був проведений матч між командами УАК Унгар (Ungvari Atletikai Club) з Дебрецен ТЕ (Debreceni TE), який завершився цього разу перемогою ужгородських футболістів з рахунком 3:0. Це була перша перемога УАК в його історії.

Цього разу будапештські газети подали лише

3 газети "Pesti Hirlap" (Будапешт) №193 за 10.08.1910 р.

3 газети "Pesti Naplo" (Будапешт) №199 за 23.08.1910 р.

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

результат матчу - "Pesti Naplo" №205 за 30 серпня (на сторінці 17) та "Sport-Virlág" №47 за 29 серпня (на сторінці 8).

Після двох поразок, на цю гру унгардці трохи змінили склад, особливо не влаштувала їх гра оборони. У цьому матчі у воротах стояв Ланер, а замість Бороша другим захисником поруч з Іжаком грав Вайнбергер (про це свідчить газета "Готарселі Уйшаг" №36 за 29 серпня 1910 року, с.5).

Цікавим є той факт, що інтерес до ігор у футбол в місті був настільки великим, що газета "Готарселі Уйшаг" після перемоги над Дебреценом в розділі "Тижнева хроніка" опублікувала величезний вірш, присвячений іграм унгардців. Арбітром усіх трьох серпневих зустрічей в Ужгороді був Олодар Кондор з Кішварди

1911 рік

2 липня - Ніредьгаза - команда Ужгородський атлетичний клуб провела зіграла з тільки-но створеним місцевим футбольним клубом TVE ("Nyiregyházi Torna- és Vívó Egyesület"). Місцевий тижневик "Nyirvidék" у номері за 2 липня на сторінці 6 в нарисі "Football mérközés Nyiregyházán" щедро анонсував цю гру, яка мала початися о 5-й годині після обіду. Унгардці фактично зіпсували футбольне свято для Ніредьгази, оскільки в гостях перемогли господарів - 4:1. Звіт був надрукований в тій же газеті "Nyirvidék" за 12 липня (на сторінці 6). Тут же, на сторінці 5, було й повідомлення, що команда Nyiregyházi TVE їде до Унгару на матч-реванш. Саме з цієї гри маємо одну з небагатьох світлин УАКУ того часу - групове фото, опубліковане у газеті "Tolnai Világlapja":

9 липня - Унгар - у матчі-відповіді футболісти Ніредьгази святкували вже перемогу над господарями - Ужгородським атлетичним клубом - 2:1. Отак два клуби й обмінялися

Ungvár. Az Ungvári FC 3:0 győzött legnap nagy közönség előtt a Debreceni TE ellen. Bíró Kondor Aladár volt.

Нарис з газети "Sport-Virlág" (Будапешт) за 29.08.1910 р.

— Football-mérközés. Kevés nézőközönség előtt mérközött vasárnap délután a Nyiregyházi Torna és Vívó Egyesület football-csapata az Ungvári Atletikai Clubbal. Azt hisszük, hogy az esős időjárás tartott vissza sokakat, hogy az igen érdekes mérközést nem nézték meg. Mindkét csapat hatalmas munkát végzett, hogy a győzelmet a maga részére biztosítsa s hogy végeredményében az ungváriak bizonyultak jobbaknak, az csak természetes, hiszen egy évek óta összedolgozott és fejlett technikájú csapattal kellett küzdenie a mi fiatal, tapasztalatlan csapatunknak. Eredmény: 4:1 Ungvár javára.

— A Nyiregyházi Torna- és Vívó Egyesület football csapata folyó hó 9-én vasárnap délután tartja revans mérközését az Ungvári Atletikai Club csapatával Ungváron. A szenzációsnak ígérkező mérközésre sportegyletünk számos tagja kíséri fel a csapatot.

Нариси з газети "Nyirvidek" за 12.07.1911 р.

Команди УАК Ungvar та Nyiregyházi TVE перед матчем 2 липня 1911 р.

гостьовими перемогами. Звіти про цей матч були надруковані не тільки у ніредьгазській газеті "Nyirvidék" за 12 липня (на сторінці 3), але й у будапештській "Nemzeti Sport" №29 за 16 липня (на сторінках 16-17). Ілюстрації з фото цих нарисів та самі фото команд тут наведені.

Barátságos mérkőzés Ungváron. Vasárnap délután igen szép számu közönség előtt játszott az Ungvári AC és a Miskolci SE barátságos football-mérkőzést, melyet az ungváriak ambiciózus játékkal 2:1 arányban nyertek meg. Az első félidő 0:0 arányban végződött, a második félidőben Ungvár rugója a vezetőgólt, mit Miskolc a következő 10 percben Bodnár Andor szép lövésével kiegyenlített. A félidő végefelé Ungvár rendkívül vélemensen támad, míg végre bal összekötőjük révén megszerzik a döntő gólt. Az ungváriaknál Izsák, Apjary, Szatala, Arvay és a kapusuk tűnt ki, míg a miskolciaknál egyedül Bodnár Andor játszott jól, ki kitünő technikával és lövéképességgel bír. Bíró Kondor Aladár.

3 газети "Nemzeti Sport" за 30.07.1911р.

23 липня - Унгвар - сюди навідалася, як і минулого року, команда Мішкольця, яка цього разу вже програла унгарцям - 1:2 (про це інформація з газети "Nemzeti Sport" №31 за 30.07.1911 р. – сторінка 15, і вона теж тут наведена).

30 липня - Шаторалуйгель - тут унгарці зустрілися з минулорічним своїм суперником - командою ШАК (SAC Satoraljaihely) і знову програли цій команді - 2:4 (див. поряд про це інформацію з газети "Nemzeti Sport" №32 за 6.08.1911 р. - сторінка 13)..

6 серпня - Унгвар - тут відбувся матч-реванш, в якому УАК все ж таки переміг ШАК (SAC Satoraljaihely) - 1:2 (про це інформація з газети "Nemzeti Sport" №33 за 13.08.1911 р. - сторінка 15).

20 серпня - Шаторалуйгель - вирішальний матч не виявив сильнішого - нічия 3:3 (про це інформація з газети "Sport-Világ" №35 за 26.08.1911 р. - сторінка 6).

27 серпня - Унгвар - УАК вдома програв КАК із Кошшо (KAC Kassa, нині Кошице - Словаччина) з рахунком - 0:5 (про це інформація з газети "Nemzeti Sport" №36 за 3.09.1911 р. - сторінка 18).

Barátságos football mérkőzés Ungváron. Nyiregyházi TVE—Ungvári AC 2:1. Az Ungvári Athletikai Club vasárnap a Nyiregyházi Torna és Vívóegylet megalakult új football csapatát látta vendégül. A mérkőzést elég szép számu közönség nézte végig. Az első félidőben mindkét csapat egyenlő ellenfélnek mutatkozott és így teljesen nyitlő küzdelemre volt kitérve. A vezető gólt Nyiregyháza ragadta magához, de a következő 10 percben már Ungvár Arvay révén kiegyenlített. Félidő 1:1. A második félidőben tul-

nyomóan Ungvár támad, mindazonáltal egy szép lerohanásból Nyiregyháza Bach révén megszerzi a vezető és döntő gólt. A második félidő végén a nyiregyháziak terhére hands miatti két büntetőrugást ítélt a bíró, melyek azonban nem jutottak rendeltetési helyükre. A mérkőzést Kondor Aladár BAK vezette Kisvárdáról.

3 газети "Nemzeti Sport" за 16.07.1911р.

Sátoraljaihely, július 30.
Sátoraljaihely—Ungvár 4:2. (Félidő 2:0). Városunk ma érdekesítő és izgató mérkőzésnek volt színhelye. Az ungvári tornaklub első csapata mérkőzött városunk legjobbjaival és a játék képe arról győzött meg bennünket, hogy vidéki városaink is elértek már a főváros klasszisztá s közel az az idő, amikor az országos bajnokság döntőjébe is beleszólhatunk. A játék lefolyása a következő volt:

3 газети "Nemzeti Sport" за 6.08.1911 р.

Ungvári Athletikai Club—Sátoraljai Athletikai Club 2:1, félidő (0:0). Igen szép számu közönség előtt játszott a mérkőzését a fenti két csapat az Ungvári Athletikai Club szép fekvésű vadaskerti pályáján. Mindkét csapat rendkívül

3 газети "Nemzeti Sport" за 13.08.1911 р.

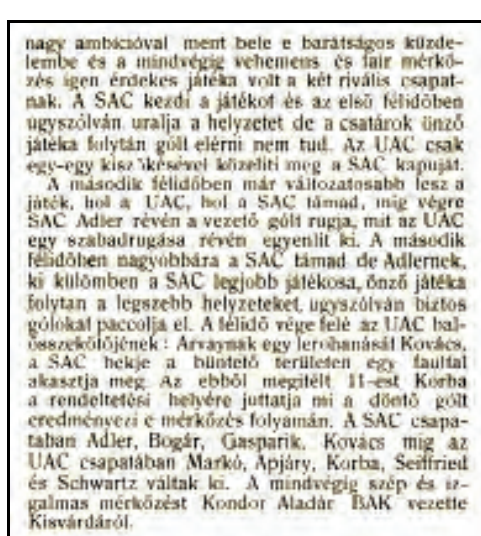

hozzáfűzött várakozásnak teljes mértékben meg is felelt, amennyiben 2, 1. arányban revanchot vett az ungváriakon.

Pont 5 orakor jelezte a bírói sip a mérkőzés kezdetét. Nyiregyháza kezd. Eleinte változó szerencsével, hol Nyiregyháza, hol Ungvár kerül offenzívába. Így telik el az első 16 perc. Ekkor csatársorunk mintegy összebeszélésre erős támadással áttör az ellenséges csatársoron és midőn a bal összekötő erős lövéset az ungvári kapus fogni akarja, ott terem Pivnyik és óriási éjzenes között az első gólt fejeli be Ungvár kapujába. A nyiregyháziak lelkesedése most már fokozódik, de Ungvár is mindenáron egyenlítani akar, ami a 24 ik percben sikerül is. A játék fokozott erővel folyik tovább. A nyiregyháziak szép ősrjátéka a kapuhoz tereli a lapdát, mit a bal-szélső Garay védteletlenül a kapu jobb sarkába juttat. Eután Ungvár vezet le még néhány támadást, néhány lövése a kaput erősen fenyegeti, de a kapus fürgeségen minden lapda kívül marad. Az első félidő utolsó percében a nyiregyháziak jobb szélsője Mäcra 15 még egy gólt, ezt azonban a bíró haddse miatt meg nem ítéli. A második félidőben Ungvár mindenáron a kiegyenlítésre törekszik, Nyiregyháza azonban különösen a védelemre helyez suíyt, hogy előnyét megtarthassa, ami sikerül is, úgy hogy bár az utolsó percekben két 11 es rugást is ítélt a bíró Ungvárnak amit Kovács Odón kapus bámulatra méltó biggadsággal és biztonsággal véd, a második fél idő mindkét csapatra eredménytelenül végződik.

A mérkőzést nagy és lelkes közönség nézte végig és nem egyszer tűntette ki csapatunk bravurós játékokat tapsal és elfjennel. Este körülbelül 50 teritékes bankett volt, melyen megjelent Ungvár társadalmának több számottevő embere is.

Нарис з газети "Nyirvidék" за 12.07.1911р.

Продовження з газети за 13.08.1911 р.

ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ

3 вересня - Дебрецен - УАК програв місцевій ДТЕ (Debreceni TE) - 1:8. (про це інформація з газети "Nemzeti Sport" №37 за 10.09.1911 р. - сторінка 14).

— Labdarugó-mérkőzés. A kisvárdai Kereskedelmi Sportegylet vasárnap délután tartotta football mérkőzését nagy közönség részvételével Kisvárdán, az Ungvári Kereskedelmi Alkalmazottak sportegyletének csapatával. Az eredmény: 5:0 Ungvár javára. Bíró: Kondor Emil volt.

З газети "Nemzeti Sport" за 3.09.1911 р.

17 вересня - Кошшо - УАК програв товариський тренувальний матч місцевій КАК із Кошшо (КАС Kassa, нині Кошице - Словаччина) з рахунком - 0:1. Цей матч відбувся того ж дня, що й офіційний матч чемпіонату Угорщини (про це сповіщали газети "Nemzeti Sport" №39 за 24.09.1911 р. на сторінці 14 та "Budapesti Hirlap" за 19.09.1911 р.).

○ S.-A.-Ujhely—Ungvári AC 3:3 (félidő 2:2).
Vasárnap délután mérközött a fenti két csapat a SAC pályáján. Rendkívül izgató és heves játék volt az egész mérkőzés alatt. Az Ujhelyiek voltak inkább offenzívában, de a UAC jó védelme megfűszerezte győzelmüket. Mindkét csapat elég laival játszott, csak az Ujhelyiek Polgár nevű játékosát volt kénytelen a bíró többszöri faultjai miatt kiállítani. Az Ujhelyiek csapatában igen jól játszik Adler, kinek egyedüli hibája a sok fecsegés. Jó volt még Medvecky, Gasparik és Steinhöfner. A UAC-ban Markó és Korba játszott kitűnően. A mérkőzést Kondor Aladar (BAK) vezette Kisvárdáról. Megemlítésre méltó jelenség a mérkőzés alatt a közönség, de különösen az egybegyűlt ingyenesek viselkedése. Természetesen a sovizmus dühöngött, a játékosoknak egymásra való uszítása, hangos, ugyszólván orditozása, a bíró kritizálása, mind olyan momentumok, melyek mielőbb a vidéki footballsporti teljes elfajulását idézik elő. Az otthoni csapatnak „nem szabad” kikapni, mert ha kikap, úgy esetleg a csőcseléktől a bíró is kikap. Ha az Ujhelyi footballközönség így mértékben fogja kedvét lelteni a footballjátékban, úgy mielőbb nem fog akadni bíró, ki ott a mérkőzések vezetését már csak azért is elvállalja, hogy a mérkőzés után rendőri fedezet mellett hagyja el a mérkőzés színhelyét.

З газети "Sport-Világ" за 26.08.1911 р.

24 вересня - Унгвар - УАК, начебто, приймав МШЕ Матеоц (Matheocz SE)

1 жовтня - Унгвар - УАК, начебто, приймав КМТЕ.

15 жовтня - невідомо де - УАК, начебто, грав із ШАК (SAC Satoraljaujhely).

Ці три матчі були проанонсовані газетою "Nemzeti Sport", але інформація про них відсутня.

12 листопада - Кішвард - відбувся матч між новоствореним там Kisvárdai Sport Egylet (Кішвардське спортивне товариство) та новим унгарським Ungvári Kereskedelmi Ifjak Sport Egylet (UKISE), і знову гості зіпсували господарям свято, здобувши розгромну гостьову перемогу 5:0.

1912 рік

червень - Кішвард - відбувся матч-реванш між Kisvárdai Sport Egylet та унгарським Ungvári Kereskedelmi Ifjak Sport Egylet (UKISE). Цього разу вже господарі виявилися сильнішими - мінімальна перемога 1:0.

1913 рік

17 серпня - Кішвард - відбувся матч-реванш між Kisvárdai Sport Egylet та унгарським УТЕ (UTE - Ungvári Testező Egylet). І цього разу господарі виявилися сильнішими - мінімальна перемога 2:1. Про це писала газета "Готарселі Уйшаг" за 18 серпня 1913 року. Тут є можливість надати текст цього нариса та ілюстрацію з газети:

"Відзначаємо, що Ужгородське гімнастичне товариство вчора провело перший футбольний матч з кішвардським футбольним клубом в Кішварді. Рахунок 2:1 на користь кішвардців".

Itt említjük meg, hogy az Ungvári Torna-Egylet tegnap tartotta első footballmérkőzését a Kisvárdai Football-Clubbal Kisvárdán. Az eredmény 2:1 a kisvárdaiak javára.

З газети "Готарселі Уйшаг" за 18.08.1913 р.

серпень - Матесалька - у неділю тут відбувся матч команди Матесальцького молодіжного футбольного клубу з командою Берегсаської головної гімназії - перемога з рахунком 2:1 (про це свідчить інформація у газеті "Pesti Hirlap" за 22 серпня 1913 року). Це був перший відомий матч берегсаської команди. Ілюстрація повідомлення з цієї газети наведена у попередньому підрозділі, а тут лише сповіщаємо, що цей матч судив Дежив Маркуш.

серпень - Берегсас - вже через тиждень після попередньої гри тут відбувся матч команди Берегсаської головної гімназії з командою Матесальцького молодіжного футбольного клубу, який на цей раз завершився перемогою команди Берегсасу з рахунком 2:0 (про це свідчить нарис у газеті "Az Ujság" за 28 серпня 1913 року). Ілюстрація і цього нариса наведена у попередньому підрозділі, а тут лише сповіщаємо, що цей матч судив Геді.

1914 рік

липень - Чоп - центральна газета "Pesti Hirlap" у номері за 22 липня навела результат гри в цьому місті між місцевим атлетичним клубом та вже відомим і досвідченим Kisvardai Sport Egylet (кішвардським спортивним товариством). Гра закінчилася бойовою нічиєю 3:3.

1917 рік

20 серпня - Унгвар - тут після трьохрічної перерви в День Св.Іштвана відбувся матч відновленої місцевої команди УАК з командою Атлетичного клубу з Шаторайяуйгеля. Гра проходила на майданчику "Фюзеш". Судив гру К.Лукач. Гра виявилася надзвичайно вдалою для УАК, адже рахунок 8:0 був на їх користь. 4 голи забив Горват, 2 - Штерн, по одному Адам та Гальперт. Ця інформація запозичена з газети "Унгварі Кьозлонь" за 22 серпня 1917 року. Її ілюстрація і переклад наведені вище у підрозділі "Ужгород".

9 вересня - Шаторайяуйгель - тут УАК провів матч - відповідь з місцевою ШАК, але цього разу сильнішими були господарі 3:1 (ця інформація з газети "Унг" за 16 вересня 1917 року).

Читач напевно ж розуміє, що визначати найкращу команду Ужгороду та Закарпаття в цілому за ці часи немає ніякого сенсу, бо це однозначно - **"Унгварський атлетичний клуб"** (з угорської **"Ungvári Athletikai Club"**), і про нього мова піде ще й у главі про кращі клуби України в останньому томі цього видання.

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

"Це край мій Буковинський
До болю український, до згину дорогий!..."

М. Івасюк - письменник і літературознавець.

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

Герб Буковини
(початок XX ст.)

Буковина - історична назва українських етнічних земель, розташованих між середньою течією Дністра та головним Карпатським хребтом у долинах верхньої течії Пруту та Серету. Нині північна територія Буковини входить до складу України (Чернівецька область).

Свою назву, яка вперше зустрічається у 1392 році, Буковина одержала від великих букових лісів, що покривали значну частину її території. Ще в I-му тисячолітті тут розселилися слов'янські племена тиверців і білих хорватів. Впродовж X-XI століть Буковина перебувала у складі Київської Русі, в XII-XIV століттях - Галицького князівства, а згодом Галицько-Волинської держави. В цей час центрами цих земель були міста Василів, Городок, Сучава, Онут тощо. У 40-50-х роках XIV століття буковинські землі перебували під владою Угорщини.

Коли 1349 року Польща захопила Галицьке князівство, то Буковина відійшла до її союзниці - Угорщини. Але невдовзі молдавські феодали виступили проти угорського короля з вимогою надати незалежність Молдові. Тоді Польща спробувала захопити Буковину, яку в ті часи називали Шипинською землею. Однак похід поляків 1359 року закінчився невдало, і ця слов'янська земля надовго (до 1774 року) потрапила в залежність від молдавських господарів. Майже століття Буковина зберігала автономію у складі Молдавського князівства, та у середині XV ст. Шипинська земля, як адміністративна одиниця, була ліквідована, саме тоді вона почала іменуватися Буковиною. Впродовж 1387-1497 років Молдова визнавала зверхність Речі Посполитої. У роки визвольної боротьби українського народу під керівництвом Б.Хмельницького 1648-57 років у складі козацького війська було багато буковинців, які навіть утворили власний полк. З Молдовою було укладено союзний договір. Та в результаті війни з Туреччиною 1774 року Буковину захопили австрійські війська, й у складі Австрійської (з 1867 року – **Австро-Угорської**) імперії Буковина перебувала до 1918 року – спочатку у складі Галичини, а згодом як **окремий коронний край** імперії. Урядовою було встановлено німецьку мову. Українці увійшли до складу крайового сейму лише з 1890 року. Однак 1918 року румунські війська окупували Північну Буковину разом із Чернівцями й сфабрикували рішення так званого Генерального Конгресу Буковини про об'єднання Буковини з Румунією. Тільки 1940 року в результаті ультиматуму СРСР румунські війська залишили землі Північної Буковини і вона була окупована радянськими військами. Вже після другої світової війни 1944 року була утворена Чернівецька область у складі Української РСР.

Чернівецька область України

Розташування земель Буковини на карті України

ЧЕРНІВЦІ

Герб Чернівців
(початок XX ст.)

Чернівці - адміністративний центр Чернівецької області. Місто розташоване на південному заході України на правому березі річки Прут за 40 км від румунського кордону. Назва міста походить від фортеці, яка в літопису згадується як Черн на Пруті. Перша згадка про Чернівці в історичних документах датується 1408 роком. За ранньої історичної доби тут були поселення білих хорватів і тиверців (IX-XI століття). Оборонний город на місці Чернівців був заснований у другій половині XII століття, коли ці землі були у складі Галицького князівства. З середини XIV століття Чернівці входили до складу Молдовії як прикордонне з Польщею місто, а потім стали центром Чернівецького повіту. За молдавського періоду вони користувалися самоуправою й підпорядковувалися безпосередньо воєводі. Козаки (під проводом Б.Хмельницького) побували у Чернівцях у 1650 і 1653 роках та після поразки під Полтавою взимку 1709-10 років. Переслідуючи їх, російське військо зайняло тоді вперше Чернівці. Внаслідок чергової російсько-турецької війни 1768-74 років Чернівці були взяті російським військом і перейшли під владу союзної **Австро-Угорської імперії** (1774-1918 рр.). Від самого початку австрійського панування Чернівці стали центром Буковини - насамперед, військової адміністрації (1774-86 рр.), згодом цивільного управління: у 1786-1849 роках - Буковинської округи, що входила до складу Галичини, а з 1849 року автономного краю Буковини. У ці часи вже назва міста за німецькою мовою мала вигляд - **Черновіци** (нім. Czernowitz, рум. Cernăuți, ідиш צערנוויץ - *Черновиц*, польськ. Czerniowce). 1864 року Черновіци здобули повну міську самоуправу. Та вже 1918 року румунське військо окупувало місто й румунський Генеральний конгрес Буковини проголосив приєднання Буковини і Чернівців до Румунії. За румунської влади Чернівці залишилися адміністративним осередком Буковини. Але 1940 року місто та вся північна Буковина були анексовані у Румунії Радянським Союзом і увійшли до складу Радянської України. Після відвоювання Чернівців радянським військом 1944 року Чернівці стали обласним центром Української РСР.

Чернівці. Центр міста (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Черновіцях

У першому томі цього видання у першій частині розділу "Перші кроки футболу України наприкінці XIX століття" вже було наведено декілька цитат із конкретних документів, що свідчать про перші згадки щодо первістків футболу на буковинських землях в останні роки XIX століття.

За аналізом змісту навчальних планів закладів освіти перших років XX століття у цьому регіоні науковці встановили, що "гімнастику", як спеціальний предмет в ті часи викладали в школах в обсязі 1-2 годин на тиждень й перевага саме спортивним та рухливим іграм була очевидна. У статті "**Про діточі забави**" (газета "Bukowiner Schule" №3 за 1904 р. на с.137-145) відомий український письменник та громадський діяч **Осип Маковей** (1867-1925 рр.), який цього часу викладав у Черновіцькому університеті, приділяє значну увагу використанню рухливих ігор на заняттях гімнастикою й пише: "... коли ми придивимся, як граються діти..., то побачимо в сих забавах правдивий "шпорт", не багато відмінний від англійських видумок, тенніса, підкидування пилки ногами або руками, крокета і т.п....".

О.Маковей

У Черновіцях мешканці побачили гру у футбол начебто вже 1901 року. В цей час до Черновіцького університету приїхали австрійські спеціалісти німецького походження **Проферст, брати Франц і Йосиф Мауєри та Вільмер**, які заснували тут

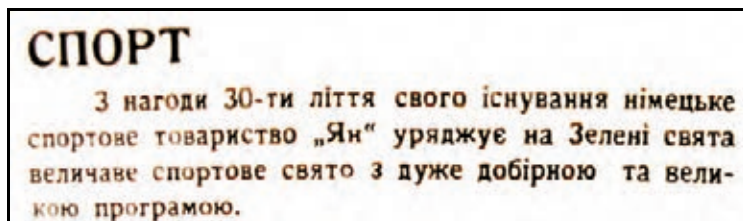

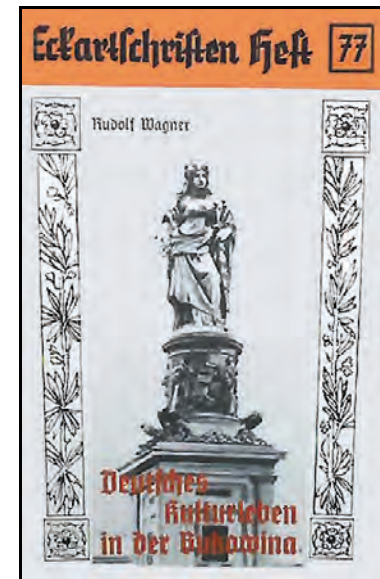
ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

спортивні секції. Саме на базі університетської спортивної гімнастичної секції були проведені перші уроки футбольної гри й була ними заснована футбольна секція. Впродовж 1901-03 років студенти збиралися невеликими групами, вивчали правила футболу, проводили тренування, а потім вже почали проводити й футбольні зустрічі на згаданому вище плацу біля річки Прут (у радянські часи це стадіон панчішного об'єднання, а нині - стадіон "Мальва"). З часом, не дивлячись на те що трибун і навіть лавок тут не було, а вхідна плата на майданчик все ж запроваджувалася, кількість глядачів постійно від матчу до матчу збільшувалася. Через деякий час цей стадіон вже йменувався як "Ян-Плац".

Перше спортивне товариство у Черновіцях, яке культивувало вже в ті часи саме футбол, **було створене весною 1903 року** з ініціативи студентів німецької національності Черновіцького університету, які нарекли його **"Турн унд Спортфрейєн"** (нім. **Turn - und Sportverein**) - скорочено **ТСФ Черновіци** (нім. **TSV Czernowitz**). Інформація про цю подію, а також про подальші зміни назв цього футбольного осередку наведена в німецькому журналі відомого історика та державного діяча Рудольфа Вагнера (*Rudolf Wagner, 1911-2004 pp.*) "Німецьке культурне життя на Буковині" (нім. *"Deutsches Kulturleben in der Bukowina, Eckartschriften Heft 77"*) №77, виданого 1981 року. А підтвердженням цієї події саме 1903 року є коротенький нарис про святкування 30-річного ювілею цього клубу, надрукований у чернівецькій українській газеті "Час" за 6 квітня 1933 року, який ми маємо можливість тут навести:

З газети "Час" за 6.04.1933 р.

Журнал Р.Вагнера

Вважати подію створення спортивного (навіть не виключно футбольного) осередку в місті - часом народження футболу Буковини, та й ще без документального підтвердження проведення хоча б якогось матчу команди цього товариства (за існуючими на той час правилами цієї гри на відповідному майданчику та в присутності публіки) було б, звісно, зовсім недоречно.

Весну 1903 року можна лише умовно вважати часом народження футболу Буковини.

Що до самого товариства, то добре відомо, що футбольні команди цього спортивного товариства вже 1908 року були об'єднані у **"Дойче Фуссбалл-клуб"** (Німецький футбольний клуб, нім. *Deutscher Fußballklub*), а скорочено - **ДФК** (нім. *DFC*). Тому інформація, надрукована в багатьох виданнях про створення вже 1901 року в Чернівцях "Німецького футбольного клубу" є хибною і неправдивою. До того ж, цей клуб проіснував як DFC Czernowitz не більше двох років, бо спочатку вже весною 1909 року він частенько іменувався як IFC Czernowitz, а з 8 вересня 1910 року після об'єднання з німецьким гімнастичним товариством вже мав офіційну назву ТСВ **"Ян"** (повна назва німецькою мовою - *Turn - und Sportverein Jahn Czernowitz*) - в подальшому, один із найбільш відомих футбольних клубів Буковини за часів входження цього регіону до Румунії.

Та повернемося до часів Австро-Угорської імперії. Тоді кістяк цього клубу склали не тільки німці, а й переважно студенти Черновіцького університету багатьох національностей - воротар Онуфрійчук, польові гравці Кльоц, Тома, А.Цьопа і Ю.Цьопа, Штерн, Кобилянський, Якубович, Співак, Михайлов, Анисим, Сидор. Граючими тренерами були брати Франц (начебто, капітан команди) і Йосиф Мауери, а керівником колективу - декан університету В.Проферст.

Майже в усіх футбольних виданнях радянських і нинішніх часів зовсім необґрунтовано вказано нібито перша письмова згадка про футбол на Буковині датована початком ХХ століття, та на жаль вона ніде не наведена, й навіть ніде не вказано - де цю "згадку" можна побачити. Але так вже сталося, що майже на офіційному рівні, згідно цієї "засекреченої" згадки, саме **12 травня 1901 року на Буковині відбувся перший футбольний матч**, у якому зустрілися команди ДФК (який, як вказано вище, був створений лише через два роки та й ще під іншою назвою - **Примітка автора**) та клубу "Січ"(але в ті часи про цей клуб ніде жодного слова немає - **Примітка автора**). Скоріше за все, якщо цей матч все ж був, то грали поміж собою дві команди Чернівецького університету.

У цьому матчі "німецька" студентська команда, кажуть, перемогла з рахунком 7:0. Навіть відомо, що голи забили Ю.Цьопа - 3, Співак - 2, Михайлов і Штерн (як бачите, перші три прізвища далеко не німецькі - Примітка автора). Тому саме ця дата скрізь умовно фігурує як дата народження футболу Буковини.

Фрагмент сучасної мапи міста Чернівці з позначками історичних футбольних місць
(1 - місце спортивного майданчика біля річки Прут, де відбувся перший футбольний матч на Буковині (нині тут розташований стадіон "Мальва"), 2 - місце розташування найкращого стадіону в Чернівцях - "Буковина", 3 - місце Чернівецького університету)

Вперше святкування ювілейних роковин народження футболу Буковини було проведено 2011 року з нагоди 110-ої його річниці. Саме 12 травня 2011 року у Краєзнавчому музеї в Чернівцях відкрилася виставка, яка була присвячена цьому ювілею. Визначення цієї славної дати було запроваджено виключно фанатським рухом Буковини, а зовсім не обласною федерацією футболу (там про цю дату ніхто й не знав і вона нікого до цього не цікавила - саме так вказано було в Інтернеті на сайті www.ultras.org.ua - Примітка автора). А от ентузіасти-краєзнавці й футболофіли ще задовго до цього почали складати план дій, збирати матеріали, зідзвонюватись з однодумцями, клубами, чиновниками тощо. Про організацію виставки було проінформовано багато людей, але виявили бажання допомогти зовсім мало осіб. Навіть вже складалося враження, що це просто нікому не потрібно, окрім жовто-чорних фанатів, закоханих у свій клуб.

Експонати на цій виставці було виставлено й розміщено практично за два дні. Здебільшого, звісно, тут були представлені матеріали про головну футбольну команду краю - чернівецьку "Буковину", а також ще декілька сучасних аматорських команд з Дорошівки, Сторожинця та Коритного.

А от у відкритті виставки не забули взяти участь і в.о.міського голови В.Михайлішин, депутат Чернівецької міської ради Г.Ходоровський та генеральний директор ФСК "Буковина" М.Клим. Прийшло й декілька ветеранів футболу Буковини. Через деякий час виставку відвідали й гравці та керівники команди "Буковина". Продовження свята мало місце ще й під час матчу з армянським "Титаном", під час якого фанати "Буковини" перед виходом команд на поле посеред сектору розгорнули велике полотно з зображенням срібного сокола на м'ячі на фоні державного прапора, з обох боків яке доповнювали ще й розтяжки з датами - "1901" та "2011", а на перилах сектору був розміщений напис - "110 років буковинському футболу".

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

Стенди ювілейної виставки в Краєзнавчому музеї

Відвідувачі розглядають фото на стендах

Експонати на стендах музею

Інтерв'ю з тренером ФСК "Буковина"

Добре, що хоча б на державно рівні ніяких заходів не було запроваджено та пам'ятних дошок ніде не поначіпляли. Таким чином, нам зараз добре відомо, що на обласному рівні ця дата була визнана, на жаль, без документальних підтверджень.

А тепер продовжимо розповідь про подальші події після першого напівофіційно підтверженого матчу у Черновіцях. Є нічим не підтверджена інформація, що, начебто, вже наступного 1902 року дві команди з Черновіць (навіть назви наводяться - ДФК (!?) і "Астра") грали у міжрегіональних матчах в Австро-Угорській імперії, які на теперішні часи можна вважати навіть міжнародними матчами. Ці дві команди прийняли участь у розіграші "Кубку Златої Праги" в Чехії, де команда ДФК посіла друге-третє місце серед шести учасників змагань. А у другому турі цих змагань студенти Черновіць вдома відігралися, не залишивши суперникам шансів, й стали переможцями. Дивує ще й те, що навіть у чехів в їх історичних футбольних виданнях жодного слова про такий визначний турнір, як "Кубок Златої Праги", жодного слова не знайдено. Дещо більш конкретно про ці

Святкування ювілею на чернівецькому стадіоні "Буковина" перед одним із матчів

вигадані кимось змагання викладено в одному з наступних розділів цієї книги - "Міжрегіональні та міжнародні матчі", та, на жаль, більш конкретна інформація невідома, як невідомі нікому й самі ці змагання.

1907 року в Черновіцях був створений польський Клуб спортовий (КС) "**Сарматія**" (нім. *KS Sarmatia Czerniowce* - добре відомий у міжвоєнний період під назвою спочатку "Полонія", а потім "Вавель" Черновіци - **Примітка автора**), який 1909 року припинив свою діяльність, відродившись вже наступного 1910 року як **БАСК** (нім. *BASK - Bukowinaer Allgemeiner Sportklub*). Але так він іменувався лише два роки, потім ще два роки (1912-14) мав назву "**Дорост Соколий**" (з польськ. як "змужнілі соколи", а нім. *KS Dorost Sokoły*), потім у 1914-18 роках - "**Вікторія**", а вже в подальшому - "Полонія". Ця інформація наведена в тому ж, вищезгаданму німецькому журналі Р.Вагнера.

1908 року з ініціативи **Марема Зоммера** - керівника місцевої організації по туризму "Блау Вайс" і піонера єврейського спортивного руху на Буковині, було створено єврейське спортивне товариство "**Хакоах**", а також і футбольна секція цього осередку. Правління цього товариства належало Н.Вендеру, М.Діаманту та М.Кремеру. Цього ж року був заснований і німецький "**Венус клуб**", а також **Румунський футбольний клуб (РФК)**, іще один румунський клуб "**Спортул**". Саме 1908 року народився й український клуб "**Кармелюк**". А вже 1909 року в Чернівцях з'явилися ще й німецькі клуби "Вікторія" та "**Буковінер**", другий єврейський клуб "**Маккабі**" та польський "**Сокул**".

Весною 1908 року відбувся перший, так званий у багатьох виданнях, чемпіонат Буковини (!?) серед 5 лише черновіцьких клубів (ДФК, РФК, "Хакоах", "**Полінезія**" та "Венус клуб"), **Першим чемпіоном Буковини** (а точніше - лише Черновіць - **Примітка автора**) **став клуб ДФК Черновіци**. Відомо, що другим призером був Румунський футбольний клуб (РФК), а на останньому місці - "Венус клуб" В створеній нижче таблиці наведені результати лише відомих матчів:

№№	команди	1	2	3	4	6	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ДФК		2:0	1:0	4:1	3:2	4	4	0	0	10:3	8
2	РФК			3:3	?	2:0	3	1	1	1	5:5	3
	"Хакоах"				?	?	2	0	1	1	3:3	1
	"Полінезія"					0:0	2	0	1	1	1:4	1
5	"Венус клуб"						3	0	1	2	2:5	1

Другий чемпіонат був проведений восени цього ж року, і кількість команд, яка прийняла в ньому участь, була доведена вже до семи (ДФК, РФК, "Хакоах", "**Січ**", "**Кармелюк**", **Буковинський СК (БСК)** та "**Спортул**"). В осінньому сезоні перше місце зайняла та ж сама команда - **ДФК**. Мабуть, читача цікаво буде звернути увагу на перемогу українського клубу "Січ" над чемпіонами - 2:0. А через відсутність інформації щодо усіх матчів важко визначити призерів цієї першості (у створеній нижче таблиці наведені результати лише відомих матчів, а порядок місць, окрім першого, умовний – **Примітка автора**).

№№	команди	1	2	3	4	5	6	7	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ДФК		?	0:1	0:2	1:1	4:0	5:0	5	2	1	2	10:4	5
	РФК			?	3:0	3:0	2:1	?	3	3	0	0	8:1	6
	"Спортул"				?	?	?	8:0	2	2	0	0	9:0	4
	"Січ"					4:1	?	?	3	2	0	1	6:4	4
	БСК						1:1	?	4	0	2	2	3:9	2
	"Кармелюк"							?	3	0	1	2	2:7	1
	"Хакоах"								2	0	0	2	0:13	0

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

Третій чемпіонат 1909 року пройшов за участю знову лише 5 команд (ДФК, "Буковінер", "Вікторія", "Сокул" і РФК) і переможцем була знову команда **ДФК**. Друге місце зайняв "Буковінер", третє - "Вікторія", а на останньому місці цього разу залишився Румунський футбольний клуб. Тепер вже відомий точний розподіл місць в турнірній таблиці, хоча й відомі, знову, не усі результати матчів.

№№	команди	1	2	3	4	6	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ДФК		0:0	1:0	4:1	3:0	4	3	1	0	8:1	7
2	"Буковінер"			7:3	?	4:0	3	2	1	0	11:3	5
3	"Вікторія"				?	5:3	3	1	0	2	8:11	2
4	"Сокул"					2:2	2	0	1	1	3:6	1
5	РФК						4	0	1	3	5:14	1

Одразу ж вкажемо, що й 1910 року було проведено четвертий і, як виявилось, останній чемпіонат Буковини серед 6 команд (двох ДФК, РФК, "Маккабі", "Буковінера" та "Хакоах") - перше місце зайняла перша команда німецького клубу **ДФК-1**. До речі, з цієї першості відомі усі без виключення результати матчів і таблиця має повноцінний вигляд:

№№	команди	1	2	3	4	5	6	м	в	н	п	м'ячі	о
1	ДФК-1		1:0	1:0	2:0	1:0	2:0	5	5	0	0	7:0	10
2	ДФК-2			3:2	1:0	1:0	1:0	5	4	0	1	6:3	8
3	РФК				0:0	2:0	2:0	5	2	1	2	6:4	5
4	"Маккабі"					0:0	1:0	5	1	2	2	1:3	4
5	"Буковінер"						0:0	5	0	2	3	0:4	2
6	"Хакоах"							5	0	1	4	0:6	1

Є така версія, що надалі розігрувати чемпіонати Буковини більшістю клубів Черновіць було вирішено недоцільним, бо жоден з них не міг скласти належної конкуренції провідному клубу ДФК, який вже 1910 року мав дві рівноцінні команди.

Є також відомості, що ще 1909 року ДФК Черновіці розділився на два клуби: **МФК** (Міжнародний футбольний клуб) та саме ДФК, але вже 27 травня 1910 року цей клуб знову об'єднався, але ніяк не міг знайти собі "гідного" найменування: спочатку він іменувався все ж як МФК, а потім ще й - "**Данубія**". Як було вже вище зазначено, 8 вересня 1910 року при приєднанні до нього ще одного німецького клубу міста, він отримав назву - ТСВ "Ян" Черновіці (нім. *TSV Jahn Czerniowce*).

Протягом наступних років почали з'являтися ще й інші футбольні команди, які представляли громади міста за національностями: німецькі "**Чернфейхшклуб**", "**Ягуклуб**" та "**Айслайферферайн**", румунський "**Мунчиторул**", польський "**Литва**", а також українські - "Січ", "**Довбуш**", "**Мазепа**" і "**Воля**".

1910 року з'являється "**Буковинський загальний спортклуб**" - щось схоже на збірну Черновіць, і він цього ж року зіграв з командами РФК (3:0, 1:1, 2:0, 1:1), "Хакоах" (4:0, 2:0, 6:1), ДФК (2:0, 0:3) та навіть провів **перші в історії футболу Буковини міжрегіональні матчі** - з "**Реверою**" **Станиславів** (0:1, 2:1). Про ці матчі, як і надалі про усі інші міжрегіональні, більш детально викладено в главі "Змагання на міжрегіональній арені України".

1911 року цей клуб зіграв з РФК (1:1, 1:0), "Хакоах" (10:0, 5:1, 2:0, 5:1), "Яном" (5:0, 4:2), "**Буковиною**" (3:2, 4:0). Вже під назвою "Інтернешоналер Спортклуб" (ІСК) він 18 вересня приймав удома львівську "Чарні" і поступився 1:5, а в липні у матчі з "Яном" гра була припинена, бо гравці "Яна", пропустивши два м'ячі,

вчинили бійку. Це був не перший випадок порушень дисципліни. ІСК Чернівці не дограв і гру 21 листопада з "Хакоах", бо вона була перервана через те, що гравці останньої відмовилися виконувати вимоги арбітра.

На початку липня у Станіславові чернівецький "Гакоах" програв місцевому "Гакоаху" (2:3), а 15 жовтня вдома у Чернівцях перегравав "Гакоах" Станіславів (4:1) - про обидва матчі є інформація в чернівецькій газеті "Czernowitzer Tagblatt" за 16 липня та 21 жовтня 1911 року.

1912 року чернівецький БАСК тричі приїжджав до Львова, де тричі програв "Чарні" - 6 червня (1:4), 1 вересня (2:6) та 16 вересня у матчі-реванші (2:5). А вже 1913 року вдома 19 жовтня він грав і зі "Спартою" Львів (рахунок невідомий).

1912 року єврейський клуб "Хакоах" відкрив свій футбольний майданчик у місті на вулиці Зибенбургерштрассе, де 8 липня грав з львівською "Гасмонеею" (рахунок невідомий), також 15 вересня програв тут львівській "Погоні" (0:5). **31 серпня 1913 року відбулася перша й, остання, зустріч збірної команди Чернівців**, яка у Львові поступилася збірній Львова (2:6). Взагалі, впродовж 1912-13 років до Чернівців приїздили такі сильні львівські команди як "Чарні", "Погонь" і "Гасмоней", станіславівська "Ревера", але у цих зустрічах перемагали більш досвідчені гості. Про все це більш докладно у главі "Змагання на міжрегіональній арені України".

До 1914 року серед буковинських команд кращою була команда спортклубу "Ян". Під час зустрічей усі турботи про команди брали на себе господарі невеликих підприємств міста. Вони купували спортінвентар і форму, домовлялися про суддівство матчів, про проведення конкретних зустрічей та фінансування команд. Двічі на тиждень проводилося тренування, а в неділю - матчі. Після закінчення поєдинків команди в ті часи майже завжди фотографувалися й, як правило, організовували невеликі банкети на честь переможців.

1914 року, 12 липня, єврейська команда "Хакоах" зустрілася у Львові з місцевою "Гасмонеею" й програла - 0:8. Після цього два єврейських спортивних товариства міста "Маккабі" та "Хакоах" вирішили об'єднатися, але їх підсилена футбольна команда не змогла себе проявити через початок першої світової війни.

Книга про УСК "Довбуш", 1984 р.вид.

Як бачите, на ті часи команд у Чернівцях було досить багато. Ось як про цей період в історії буковинського футболу викладено у цікавій книжці, виданій 1984 року в США і Канаді, яка була підготовлена багатьма відомими буковинськими спортсменами у еміграції, за ініціативою колишнього гравця футбольної команди цього клубу С.Будного під редакцією В.Карповича та П.Григоровича під назвою **"Український спортивний клуб "Довбуш" Чернівці та Український спорт на Буковині, 1920-1940"** (ось декілька цитат щодо футболістів української національності):

"До Першої світової війни в Чернівцях існували вже різнонаціональні спортивні клуби, як їх тоді звали, а саме: "Баск", "Макабі", "Вікторія", а при тому слід згадати, що ще до Першої світової війни при Українському Академічному Козацтві "Запороже", "Чернівці", існувала спортова секція копаного м'яча під такою самою назвою і яка мала ті самі барви, що й УАК "Запороже", тобто малиново-біле-золоте..."

Тобто, чітко вказано про заснування при громадському товаристві - так званому Українському Академічному Козацтві (УАК) "Запороже" спортивної футбольної секції з тією ж назвою - **УАК "Запороже"** (саме гравці цієї секції й були засновниками вже 1920 року офіційно зареєстрованого спортивного товариства, яке 5 вересня цього року отримало назву - Українське Спортивне Товариство "Довбуш" - **Примітка автора**). Хоча, достеменно відомо, що у ці воєнні часи футболісти УСК "Запороже" також грали в командах інших чернівцьких клубів і лише після створення УСТ "Довбуш", де головним видом спорту був саме футбол, можна вже дослідити матчі команд цього товариства. Також, у зазначеній книзі, наведений і колишній "змагун" із "Запорожа" **Степан Бошняк**. Треба відмітити, що батько Українського Академічного Козацтва "Запороже" доктор **Франц Сиджейовський** (1888-1979 рр.) приділяв величезну увагу саме футболу в цьому товаристві ще до початку першої світової війни, Тому саме він став засновником, і був обраний першим головою створеного 1920 р. УСТ "Довбуш" й багато років очолював його.

Ф.Сиджейовський

Щодо інших футболістів української національності, то в цій книжці вказано:

"...Одні, згідно з прикладом старших,вступали до чужих клубів, а другі гуртувались у дружини копаного м'яча в їхній околиці. Таких дружин ще до Першої світової війни довкруги Чернівців утворилось більше тому, що в той час було багато вільних площ, придатних для гри копаного м'яча. Такі дружини були: Монастирсько-толока, т.зв. "Штурмеізе", вулиця Полева, Руська вулиця і Монастирсько-Рошош.

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ

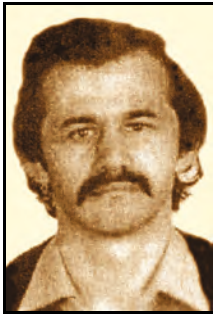
Ці дружини відбували між собою товариські змагання. В них була різнонаціональна молодь, однак більшість творили українські змагуни. Але існували також чисто українські дружини. Саме в цих дружинах витворились якісні змагуни, які пізніше поповнили ряди різних клубів Чернівців. Так на Монастирисько-Толока грали брати Шуберти, Конопкевичі, Стругарі, Черніховські Оліва, Лучан, І.Карпович, О.Карпович, В.Карпович, Фр.Кінаш, Драпака; на Руській вулиці брати Зіцери. Тарки і Довганчук; на Монастирисько-Рошош Данчул, Пітор'ян, Бубцьо Малик, П.Козуб, Б.Мандрик, В.Томоруг, В.Карпович... "

* * *

Є інформація, що, начебто, викладач Чернівецького університету Адам Бодель описував чемпіонати Буковини у своїй книзі "Фізкультурно-масова робота в Чернівцях", виданій у Канаді, але що це за книга і коли вона була видана, на жаль, невідомо.

П.Г.Шваб

В.М.Коржевський

Остання, вищенаведена виписка з американо-канадської книги "Український спортовий клуб "Довбуш" Черновіці та Український спорт на Буковині, 1920-1940" була надрукована у частині першій першого тому невеличкого видання 1993 року буковинського історика і статистика футболу **Павла Гавриловича Шваба** (1946 р.н.) "Футбольні вершини "Буковини". А весь текст вищезгаданої книжки була повністю передрукований газетою "Буковина спортивна", починаючи з №4 за 1991 рік.

Але, більш детально про цей період у футболі Буковини виклали інші історики цього регіону - **Василь Миколаєвич Коржевський** і його помічник В.В.Степанчук у книжці "Летопись буковинського футбола

(1902-1992 гг.)" теж 1993 року видання та в брошурі В.М.Коржевського в співавторстві з М.В.Березняком - "Футбол. Чернівці-Львів (1921-40 рр.)" 1996 року видання. Вже 2011 року, до видання "Футбольна країна. Від Сяну - до Дону" матеріали щодо футболу на Буковині надавав **Георгій Мазурашу**, який дещо виправив усе наведене у раніше виданих книжках, але на жаль нічим це документально не підтвердив.

Найбільше документальне підтвердження було зроблено черкаським істориком футболу **Віктором Стріхою**, яким було переглянуто багато закордонних матеріалів тих часів щодо цього періоду. А останні незначні виправлення й доповнення до вищенаведеного тексту зроблені єдиним, на цей час, шанувальником історії футболу Буковини **Олександром Ісааковичем Гусаком**, який, до того ж, в Україні вже не мешкає.

Книга В.Коржевського

Книга П.Шваба

Він вже шанувальник футболу, і назавжди.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

*"Чтобы отыскать путаницу,
следует уехать куда-нибудь подальше, хотя бы в... Одессу".*

Ілля Еренбург, радянський письменник

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Герб
Херсонської
губернії

Причорномор'я - землі півдня України біля Чорного моря, які нині становлять Одеську (з землями південної Бессарабії та Буджаку), Миколаївську та Херсонську області України.

За часів Російської імперії більша частина цих земель входила до складу Херсонської губернії, де найбільшими містами тоді були Одеса, Миколаїв і Херсон. Частина земель, а саме північна Бессарабія з Буджаком, входила до складу Бессарабської губернії, де серед найбільших міст сучасної України були Аккерман (нині Білгород-Дністровський) та Ізмаїл, а також Тираспіль (місто Молдавської АССР в складі Української РСР).

Герб
Бессарабської
губернії

Після часів Київської Русі, ще за часів Козацько-Гетьманської держави більша частина Причорномор'я (північна Таврія) була підлеглою територією Кримського ханства. Потім, вже за часів цариці Катерини II на березі Чорного моря почалася перебудова існуючого порту біля фортеці Хаджибей та гавані під новою назвою - Одеса, та портів у низов'ях Південного Бугу - Миколаїв та Дніпра - Херсон.

Таким чином, найбільшими містами цього регіону зараз є адміністративні центри трьох областей: Одеської - **Одеса**, Миколаївської - **Миколаїв** та Херсонської - **Херсон**.

Розташування Причорномор'я на карті України

Одеська обл..

Миколаївська обл..

Херсонська обл..

Однак, звісно, тут в першу чергу з футболем були ознайомлені мешканці саме Одеси - в ті часи найбільшого в південно-західній частині Російської імперії великого морського порту. Офіційними документами кінця XIX - початку XX століття зазначена інформація, що саме тут, вже десь приблизно після 1878 року, англійськими колоністами було створено перший спортивний клуб, а вже наприкінці першого десятиріччя XX ст. з'явилися й перші команди з місцевих жителів Одеси. Тому розповідь про футбол цього регіону в Україні потрібно розпочати саме з Одеси - родоначальника футболу не лише цього регіону, але й більшої частині України (без західних її областей).

ФУТБОЛ НА ОДЕЩИНІ

Герб Одеси
(початок XX ст.)

Одеса - місто на чорноморському узбережжі України, найбільший морський порт у країні, нині адміністративний центр Одеської області України, культурний, освітньо-науковий, туристичний та торговий осередок, великий транспортний вузол, третє - за кількістю мешканців, після Києва та Харкова.

Перші поселення на території міста були засновані близько VII ст. до н.е. давньогрецькими колоністами. Згодом цю місцевість заселила Ногайська орда. З початку XV ст. тут існував замок-порт Великого Князівства Литовського - Коцюбіїв, а пізніше татари збудували фортецю Хаджибей. У вересні 1789 р. це поселення було захоплене військами Російської імперії за участю українських козаків й згодом перейменоване в Одесу. 1794 р. цариця Катерина II наказала влаштувати тут військову гавань і пристані для торгових суден. За тих часів з 1803 р. Одеса була градоначальством (самостійна адміністративна одиниця), хоча територіально знаходилась у Херсонській губернії. В радянські часи - це адміністративний центр Одеської області Української РСР.

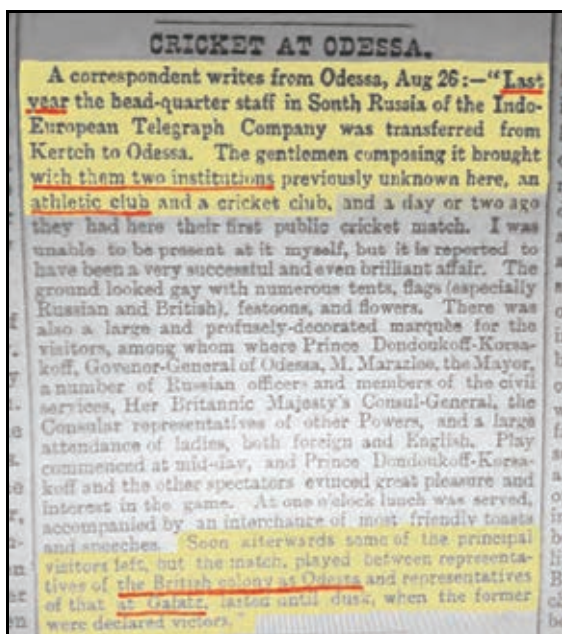
ОДЕСА

Одеса. Вид на порт (фото початку XX ст.)

Документальне доповнення щодо появи футболу в Одесі

У підрозділі "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" глави "Народження футболу України" першого тому цього видання (с.60-62) досить докладно розповідалося про перенесення контори по обслуговуванню лінії Індо-Європейського телеграфу з Керчі до Одеси, начебто, десь у 1877 році (за свідченням довідника "Ежегодник Всероссийского Футбольного Союза за 1912 г.", де вказано, що це було **"Около 40 летъ тому назадъ..."**). Тоді місцева англійська колонія в Одесі значно збільшилася і змогла організувати свій спортивний клуб ОБАК, який **"...существуетъ приблизительно съ 1878 года..."**. Як бачите, навіть 1912 року, у Санкт-Петербурзі забули точну дату переїзду цієї телеграфної компанії, а про створення ОБАКу тим паче. Усе **"около"** та **"приблизительно"**.

З двох англійських газет за 5.09.1881 р.

Не будемо торкатися питання, що одесити 1878 рік визнали роком народження як свого, так, і взагалі, футболу Російської імперії, бо про це у першому томі вже велася мова. А от те, що автором цього видання було зроблено припущення, що можливо цей клуб існував і в Керчі, і переїхав до Одеси - на це прошу звернути ще раз увагу.

Та ось, через рік після видання першого тому шанувальнику футболу з Луцька Швецю Сергію Володимировичу вдалося знайти документи, які ставлять крапку в цій "історії". Це нариси з двох англійських газет **"The Manchester Evening News"** і **"Nottingham Evening Post"** (обидві - за 5 вересня 1881 року).

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Вони однакового змісту, крім перших рядків, і розміщені на других стрінках цих газет.

Одна з них наведена вище на ілюстрації, з виділеними жовтим кольором фрагментів, які нас можуть зацікавити, з підкресленими червоним кольором частин тексту, саме які і заслуговують на увагу. Дослівний переклад цих фрагментів зроблено автором цього видання, оригінал тексту тут наводимо:

"Крикет у Одесі. Кореспондент (а у другій газеті - **Кореспондент The Times** - Примітка автора) **пише з Одеси 26 серпня** : - **"У минулому році** (тобто чітко вказано, що саме 1880 році - Примітка автора) - **штаб-квартира на Півдні Росії Індо-Європейської Телеграфної Компанії була переведена з Керчі до Одеси. Склад джентльменів переїхав з двома осередками, які раніше були невідомі тут, атлетичний клуб та крикетний клуб...** (оригінал: "Last year the head-quarter staff in South Russia of the Indo-European Telegraph Company was transferred from Kertch to Odessa. The gentlemen composing it brought with them two institutions previously unknown here, an athletic club and a cricket club ...")

...Скоро після цього деякі більш значні відвідувачі пішли, але матч (вище вказано, що з крикету - Примітка автора), **що проводився між представниками Британської колонії в Одесі та представниками Галацу, продовжувався до сутінків, коли перші були оголошені переможцями"** (оригінал: "...Soon afterwards some of the principal visitors left, but the match, played between representatives of the British colony at Odessa and representatives of that Galatz, lasted until dusk, when the former were declared victors").

Таким чином, тепер ми чітко знаємо, що:

по-перше - британська телеграфна компанія переїхала з Керчі до Одеси саме 1880 року (і про 1878 рік одеситам потрібно забути - Примітка автора);

по-друге - атлетичний клуб Британської колонії в Одесі не був створений в цьому місті, а переїхав разом з компанією з Керчі;

по-третє - ніяких футбольних матчів до 26 серпня 1881 року в Одесі не було, бо в цей день був перший матч англійців в Одесі - матч у крикет;

в четверте - чітко вказано, що команда була не одеська, а саме англійської колонії в Одесі;

по-п'яте - цей матч у крикет проводився з командою Галацу (нині - Румунія), тобто, саме через це радянські та сучасні видання та сайти вказують про футбольні матчі, які, начебто, англійці проводили і з Галацем, хоча підтвердження цьому досі не існує.

Перші кроки місцевого футболу в Одесі

З розділу "Перші кроки футболу України наприкінці XIX століття" глави першого тому цього видання "Народження футболу України" нам вже відомо про спроби залучення місцевих мешканців Одеси до гри іноземців з англійської колонії у цьому місті з так званого "легендарного" британського клубу ОБАК. Також відомо про безглуздість висновків, що вже у ті часи хтось, начебто, "бавився" футболом на галявинках Голопузівки та Молдаванки.

Але в останній час знайдена й переглянута книжечка **А.Ф.Гриневського "Физическое воспитаніє въ школь"**, видана в **Одесі** у типографії К.І.Фесенко ще **1894 року** обсягом у 31 сторінку, в якій **вперше на російській мові** (в усякому разі, вперше в одній з відомих досі книжок) **на українських землях Російської імперії вказана назва англійської гри у футбол** (точніше саме **"фоть-баль"**) на сторінці 6 (ілюстрації обкладинки цієї брошури та належні сторінки з текстом тут наведені - Примітка автора). У цій книжці ведеться досить цікава розповідь про спортивні ігри (у тому числі й футбол), хоча й здебільшого серед дітей - учнів навчальних закладів Одеси наприкінці XIX століття. Наведемо лише одну цитату з цієї книжечки і читачу усе одразу стане зрозуміло - що й до чого:

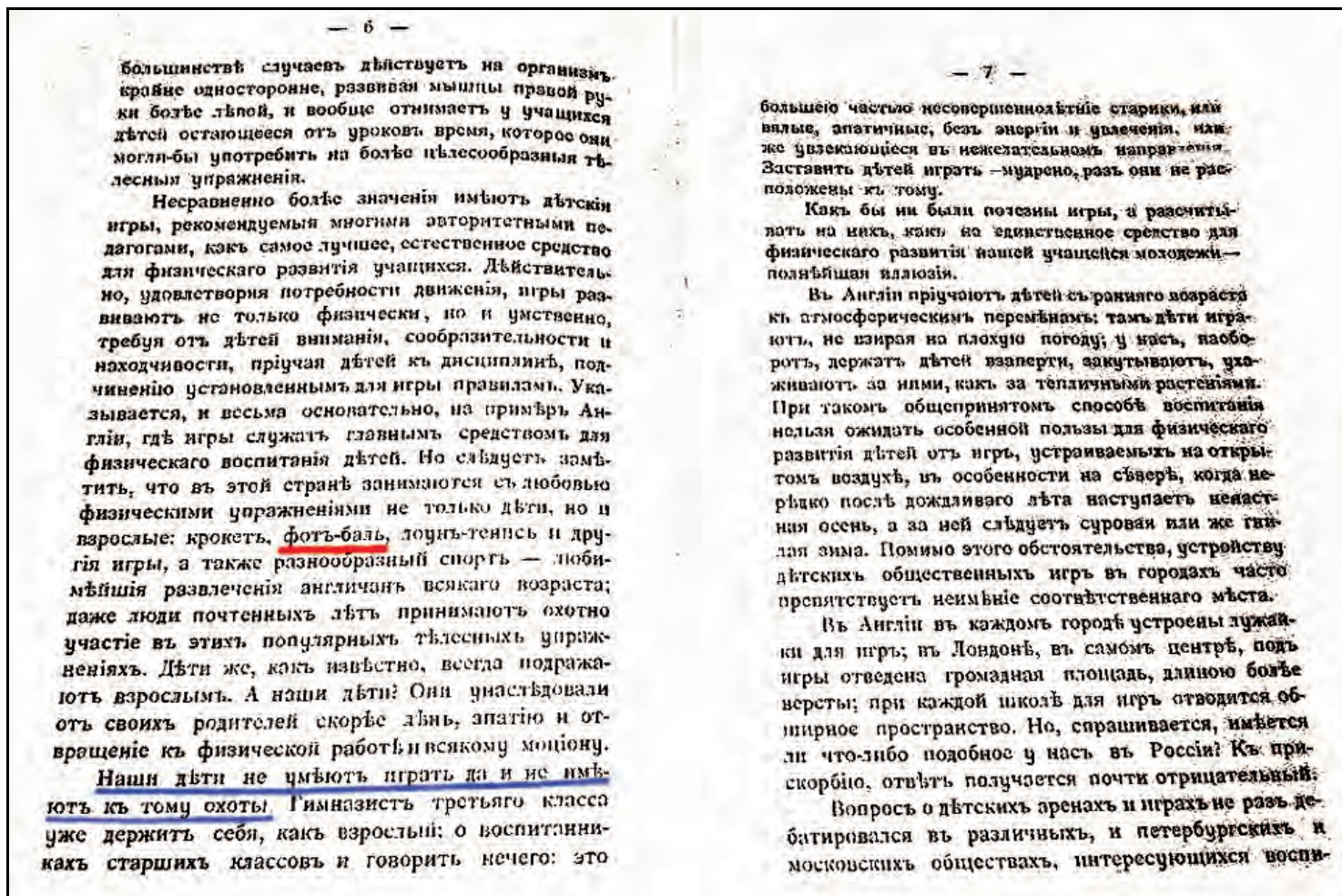
"Наши дети не умеют играть да и не имеют къ тому охоты".

А той, хто прочитає увесь текст на наведених нижче двох сторінках, одразу зрозуміє, що стверджувати про "забави" дітвори Одеси з м'ячем на галявинах Молдаванки та Голопузівки на порозі XIX-XX сторіччя, як про це багато хто пише й на сьогодні, якимось зовсім недоречно, бо це просто вигадки брехунів.

Книжка "Физическое воспитаніє въ школь" 1894 р.вид.

Текст на сторінках 6-7 книжки "Физическое воспитание в школах" 1894 р.вид.

До того ж, до кінця першого десятиріччя ХХ століття футболу одесити не приділяли ніякої уваги. Щоби не бути голослівним щодо такого делікатного питання, наведемо цитату з центрального періодичного спортивного видання Російської імперії, петербурзького журналу "Спорт" №13 за 29 березня 1908 року (с.200):

"Футболъ почти что никому не знакомъ. Существуетъ только небольшой замкнутый англійский кружокъ, который играетъ весною, летомъ и осенью почти каждое воскресенье, причемъ играетъ противъ англійскихъ матросовъ съ приходящихъ въ портъ пароходовъ... О другихъ кружкахъ ни слуху, ни духу".

Що ж до тих трьох справжніх футболістів, які залучалися до гри у складі ОБАКу, то потрібно одразу зазначити, що добре відомо щодо **Піотровського**, який понад 10 років запрошувався англійцями до матчів команд цього клубу, і щодо **Крижанівського**, який потім був засновником одеського місцевого "Спортинг-Клубу". Також, вже пізніше, до них приєднався ще й **Сергій Уточкін** - у майбутньому знаменитий авіатор, ковзаняр і велогонщик світового рівня. Звісно, ця людина пробувала свої сили у всіх без виключення видах спорту, але футболу він точно не приділяв значної уваги, бо цей вид не був індивідуальним і тому виокремитися у ньому без допомоги інших членів команди, було неможливо. А це суперечило планам спортсмена Уточкіна, який передусім вірив лише у свої можливості. Але англійці його інколи запрошували пограти у своїх командах, бо він був добре фізично підготовлений, мав неабиякі спортивні якості та непоганий досвід гри у футбол.

С.І.Уточкін

Ще одна нічим не підтверджена інформація, що саме Сергій Ісайович Уточкін в Одесі на початку ХХ ст. створив першу футбольну команду з місцевих гравців – саме мешканців Одеси, як того і часу прийнято було говорити на російській мові - саме "русскую команду". Це малоймовірно, бо ніякого документального підтвердження цьому немає - навіть назва команди невідома, не кажучи вже про матчі, в яких вона приймала

*"...Но человекъ съ душой орлиной,
Искавший тайну вещейъ сновъ,
Не могъ ты жизнью жить звериной
Среди усталыхъ слизняковъ!..."*

Петр Сторицын

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

участь. А така команда, знаючи характер і амбіції Уточкіна, аж ніяк не могла існувати без найширшої її реклами, й розголошення прізвища її засновника. Звісно, якась "дика" команда могла існувати у ті часи, й користувалася підтримкою Уточкіна, до того ж, можливо, і не одна. Та, навіть у великій статті до смерті цього видатного спортсмена й авіатора у газеті "Одесские новости" №9936 за 3 (16) січня 1916 року не було жодного слова про його захоплення футболом. На згадку про цього видатного українського спортсмена вище наведені рядки з віршу, надрукованому в наступному номері цієї ж газети.

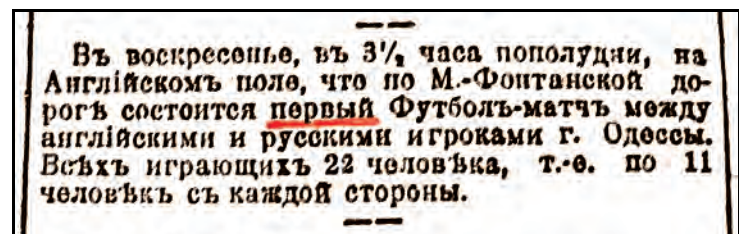
Перше фото одеської команди гімназії А.В.Юнгмейстера 1907 р. (стоїть крайній справа – А.В.Юнгмейстер)

Як бачите, саме британцю Пітерсу вдалося встановити нарешті порозуміння зы своїми земляками з спортивного осередку англійської колонії в Одесі. Адміністрація гімназії домовилася з керівництвом ОБАКу про надання їх футбольного поля для проведення тренувань і матчів. І саме матч цієї команди з англійцями був анонсований на 4 жовтня 1908 року в газеті "Одесский листокъ" №229:

"Въ воскресенье въ 3 ½ часа пополудни, на Английскомъ поле по М.-Фонтанской дороге состоится первый Футболь-матчъ между английскими и русскими игроками г. Одессы. Всехъ играющихъ 22 человека, т.-е. по 11 человекъ съ каждой стороны."

Безперечно, перша місцева справжня футбольна команда в Одесі була створена у приватній гімназії Андрія Васильовича Юнгмейстера, де **1907 року** працював викладачем англійської мови Д.Г.Пітерс. Саме він сприяв створенню у цьому навчальному закладі спочатку спортивного осередку, в якому головне місце призначалося саме футболу. Він був першим тренером цієї **команди гімназії Юнгмейстера - першої відомої нині футбольної команди на українських землях Російської імперії**. Документальним підтвердженням цього є все той же щорічник ВФС 1912 року, в якому наведено наступне:

"Большую услугу развитию футбола оказал преподаватель английского языка въ гимназии Юнгмейстера г.Питерсъ. Въ 1907 году онъ обучил воспитанниковъ правиламъ игры, а администрация гимназии вошла въ соглашение съ О.Б.А.К., на площадке котораго и начали играть "Юнгмейстеровцы".

Нотатка з газети "Одесский листокъ" №229 за 4 жовтня 1908 року

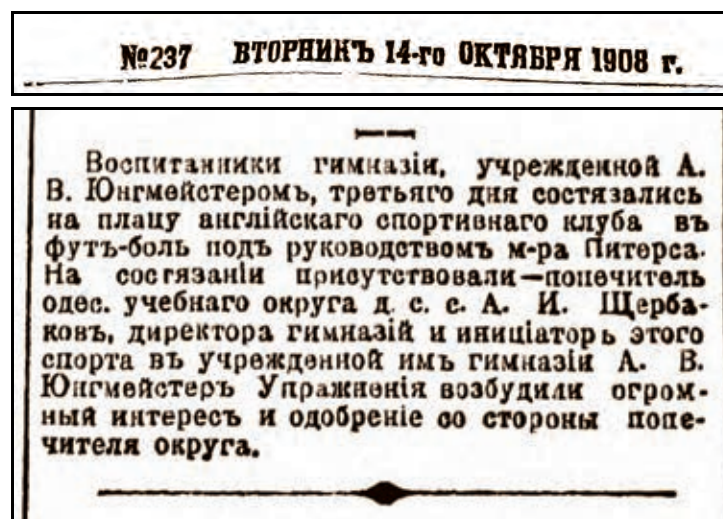

Значення цієї маленької об'яви важко навіть оцінити, бо саме тут було чітко, просто й ясно вказано, що запланований матч був найпершим між англійськими й місцевими футболістами, щоб усі однозначно розуміли що, по-перше, раніше таких матчів ніколи не було, а по-друге, вже тоді усі розуміли різницю між іноземцями та місцевим населенням. Для тих, хто сумнівається в правдивості наведеної нотатки, наведемо тут її фото, вміщене на сторінці 3 цієї газети.

На жаль, інформації про те, чи відбувся цей матч чи ні - немає. Скоріш за все, через несприятливі погодні умови його було відкладено. Свідченням цього може служити інформація наведена в одеському журналі "Спортъ и наука" за листопад 1908 року, де вказано: **"Погода въ истекшую осень была очень неблагоприятной для футбола, холодный резкий ветеръ, мерзлая почва, и часто налетъ снега - все это сильно мешало..."**

У газеті "Одесскій листокъ" №237 за 14 жовтня цього року було наведено про проведення під керівництвом містера Пітерса 12 жовтня змагання у футбол на полі англійського клубу. Щоправда, тут чітко вказано (а фото цієї нотатки теж наводимо - **Примітка автора**) що це були здебільшого "вправи", тобто, матч був показовим для керівництва, для ознайомлення з грою та її метою. Голи, напевно ж, забивалися з усіх положень, тому навіть результат не наведено. До того ж, грали хлопці між собою, тобто спортивного духу з досягнення перемоги було замало. Щодо публіки, то вказано про присутність, навіть, самого директора цієї гімназії А.В.Юнгмейстера як ініціатора цього виду спорту в гімназії. Ось повний текст цієї нотатки:

"Воспитанники гимназии, учрежденной А.В.Юнгмейстеромъ, третьяго дня состязались на плацу англійскаго спортивнаго клуба въ футъ-болъ подъ руководствомъ м-ра Питерса. На состязаніи присутствовали - попечитель одес. Учебнаго округа д.с.с. А.И.Щербаковъ, директора гимназій и инициаторъ этого спорта въ учрежденной имъ гимназій А.В.Юнгмейстеръ. Упражнения возбудили огромный интересъ и одобрение со стороны попечителя округа".

Нотатка з газети "Одесскій листокъ" №237 за 14.10.1908 р.

А от наступні матчі, знайдені вже в журналі "Спортъ и наука", який в ті часи почав видаватися в Одесі, в номері за листопад 1908 року на сторінках 34-35. Наведемо з деякими скороченнями й цей історичний текст, оцінити важливість якого просто неможливо, бо він свідчить про справжню дату народження футболу в Одесі, яку вже ніяк не можна заперечувати:

"ФУТБОЛЬ ВЪ ОДЕССЕ

"Football our Ninter Game" - "футболъ - наша зимняя игра" - говорятъ англичане и они любятъ ее и играютъ со страстью; старые и молодые, бедные и богатые играютъ куда бы не занесла ихъ судьба отъ ихъ далекой, туманной родины.

Они являются пионерами футбола повсюду, и спасибо! Хорошая, здоровая игра.

Въ Одессе она культивируется представителями англійской колоніи которые акуратно каждое воскресенье глубокой осенью и зимой, когда не мешаютъ погода, собираются для участія въ игре на одномъ изъ дачныхъ участковъ по Малофонтанной дороге.

Въ истекшемъ году англійская колонія нашла себе противниковъ въ лице учениковъ местной гимназій Юнгмейстера, где воспитателемъ пансіона и лекторомъ англійского языка состоитъ англичанинъ Д.Г.Питерсъ. Онъ познакомилъ учениковъ съ игрою въ футболъ и заставилъ полюбить ее; благодаря его же хлопотамъ непосредственно изъ Англіи были выписаны спеціальные цветные костюмы и ботинки, приспособленные для игръ...

...некоторые матчи (напр., воскресенье 16-го ноября) прошли чрезвычайно вяло и дали впечатленіе слабыхъ партій (**результатъ матча 16 ноября: англійская колонія противъ учениковъ Юнгмейстера 0:1).**

Между прочимъ упомяну здесь, что въ рядах англійской партіи футбола числится и известный спортсменъ С.И.Уточкинъ, при чемъ и въ этой игре онъ заметно выделяется изъ среды прочихъ участниковъ быстротой бега и ловкостью.

Наиболее оживленнымъ и ярко выразившимъ силы противниковъ былъ матчъ 23 ноября. День былъ очень холодный и ветренный, солнце выглянуло на полъ-часа и скралось за огромными свинцовыми тучами и, что-бы не промерзнуть, нужно было плотно завертываться въ теплое осеннее пальто. Грунтъ былъ скользкій и твердый; Англичане даже некоторое время сомневались, стоитъ-ли начинать игру, но перевесъ оказался на стороне желающихъ.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Быстро забегали они по плацу, гоня мяч изъ стороны въ сторону, скоро согрелись, оживились и матч оказался очень красивымъ. На этотъ разъ победа была на стороне англичанъ (8:3).

Этотъ матчъ, между прочимъ, лучше всего характеризовалъ недостатки игроковъ-учащихся.

Ихъ удары сильны и изящны, но нетъ единства плана и достаточной целесообразности организаціи, т.е. именно того, чемъ сильна англійская команда.

Но всемъ известно, что лучший учитель - это практика и упражненіе; несомненно потому, что молодые игроки скоро овладеютъ в совершенстве всеми условіями правильного футбола. Въ частности - **г.Клепферу (голкиперъ)** не следуетъ стоять слишкомъ впереди воротъ, а лучше выбирать место несколько поодаль, такъ какъ онъ долженъ считаться не только съ силами противниковъ, но и съ направлениемъ ветра.

Беки: С.Лалаевъ и Кривопуло и фульбекъ И.Шаповаленко должны играть несколько спокойнее - такъ въ этомъ лежитъ значительная доля успеха команды. **Хавъбекъ Хенкинъ** долженъ озаботиться быстротой бега и более детальнымъ теоретическимъ изученіемъ игры (он не всегда видимо знаетъ, что делать... и проч.). **Форварды: Гофманъ, Захаріади, Рено (капитанъ), Миrowsкій и Д.Уваліевъ** играютъ очень дружно и въ этомъ по моему заключается главная сила команды - все они прекрасно гоняютъ и обладаютъ сильнымъ, красивымъ ударомъ и проигрышъ матча 23 ноября по моему исключительно лежитъ въ недостаточной теоретической обработке вопросовъ игры...

...На матче 23 ноября присутствовалъ и директоръ гимназіи г. Юнгмейстеръ.

Out. "

Такимъ чином, ми чітко маємо дату першого відомого, й документально належно підтверженого матчу в Одесі, в якому грала команда з мешканців міста, а саме - учнів приватної одеської гімназії А.А.Юнгмейстера. Відомі суперники й результат матчу, місце його проведення й наявність глядачів. Отже це дає нам повне право визначити:

днем народження футболу Одеси є 29 листопада (16 за ст..ст.) 1908 року

і саме в цей день усім шанувальникам футболу Одеси потрібно відмічати це свято!

А нам лише залишається, скориставшись інформацією, якою ми володіємо, створити й оприлюднити більш-менш офіційний протокол цього історичного матчу:

Протокол матчу:

Товариський футбольний матч

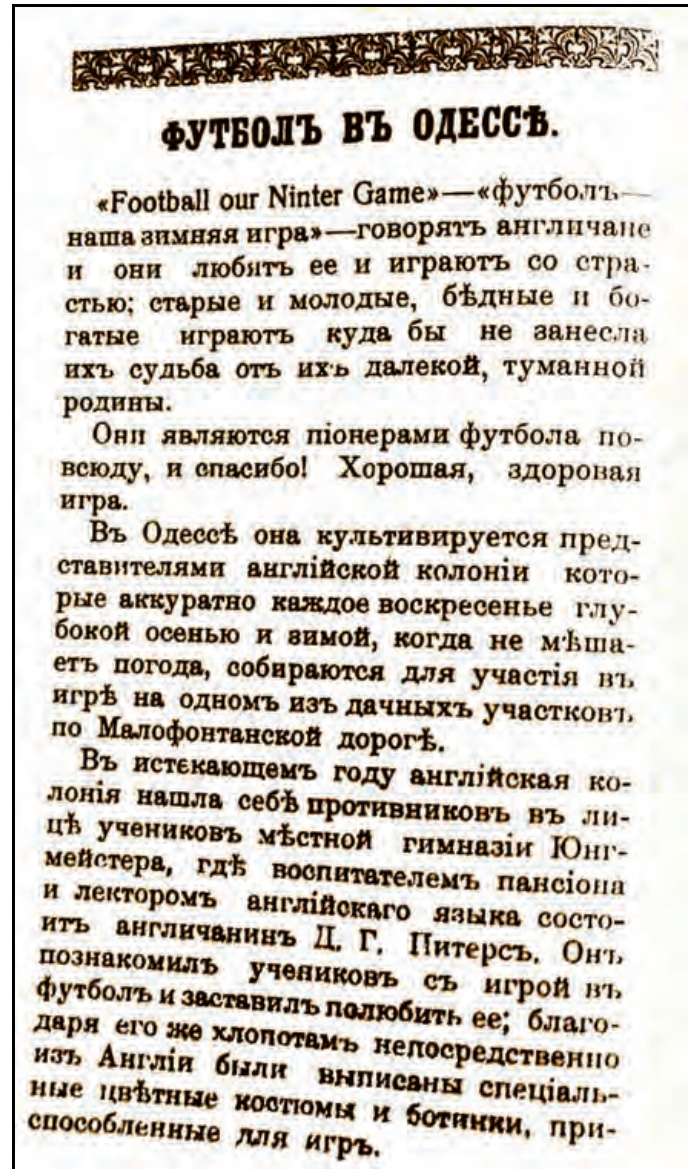
Команда англійської колонії в Одесі - Команда одеської гімназії А.В.Юнгмейстера - 0:1

16 (29 за н.с.) листопада 1908 р., м. Одеса, "Англійське поле" в Ботанічному саду на Малофонтанській дорозі, прохолодно.

"Англійська колонія": ..., С.Уточкін, ...

"Гімназія А.В.Юнгмейстера": Клепфер - С.Папаєв, Кривопуло - І.Шаповаленко, Хенкін,... - Гофман, Захаріади, Рено (кап), Миrowsкій, Д.Увалієв *

* - гравці вказані умовно з складу матчу цих же команд 23 листопада

Початок статті з журналу "Спортъ и наука" за листопад 1908 р.

Зверніть увагу, тут ніде, поки що, не йде ніяка мова про команди ОБАКу (Одесского Британского Атлетического клуба), бо ця назва ніде ще навіть цього року офіційно не була зареєстрована. Добре відомі команди цього спортивного осередку міста, скрізь, у тому числі й в засобах масової інформації (у ті часи лише газетах і журналах) іменували усі - як команди англійської колонії в Одесі й лише інколи застосовувалося - "спортивного клубу англійської колонії". До того ж, перший спортивний майданчик цього "клубу", орендований ними з 1894 року в старому Ботанічному саду міста, іменували виключно як "Англійське поле" (звісно, маючи на увазі, перш за все те, що на ньому проводилися футбольні матчі). Та й до нової назви "Французький бульвар" (введена з 1902 р.) ще не усі звикли й все ще іменували цю вулицю Малофонтанською дорогою.

Звичайно, потребує достатнього приділення уваги саме перший спортивний журнал в Одесі **"Спорт і наука"**, видання якого було розпочато 1908 року. Він до 1910 року виходив із періодичністю двічі на місяць. І не дивлячись на те, що він, здебільшого, був присвячений повітроплаванню, а футболу майже не приділяв уваги, але значення його того часу було величезне.

Щодо існуючих у місті в цей час інших спортивних осередків, то ми вже знаємо з документів Жандармського управління про існування офіційно зареєстрованих свої статuti "Одесского кружка спорта" (з жовтня 1906 р.) та "Немецкого клуба" (з лютого 1908 р.), але інформація про створення цього часу якихось футбольних команд при цих клубах відсутня. Хоча, з газети "Одескiй листокъ" вже за 6 січня 1909 року відомо, що цього дня **"...въ 11 часовъ утра, на англійскомъ поле, на М.-Фонтанской дороге, состоится футболъ-матчъ между ожидающей правительственного утверждения 1-й командой "Одесскаго Футболъ-Кружка" и командой "Любителей игры футболъ"** (можливо, тут мова йде про футбольну команду саме "Одесского кружка спорта", який після деякої перерви вже з 1910 року відродився як саме "Спортинг-клубъ", футбольні команди якого в побуті та серед вболівальників на французький манер іменувалися як "Стадь де Одесса", а частіше як "Одескiй Стадь" - Примітка автора).

Наведена цитата також свідчить про ще один існуючий спортивний осередок - **"Одескiй Кружокъ "Футболъ"** (скорочено - ОКФ), який чекав затвердження свого статуту владою. Саме він, як стверджують багато засобів масової інформації, був першим з місцевих в Одесі, який культивував, звісно, саме футбол. До того ж відомо, що створений він був на межі 1907-08 років саме залізничниками (?) Одеси. Відомі прізвища ініціаторів його заснування, які, ймовірно, грали у футбол за кордоном: почесний громадянин Олександр Георгієвич Кирсанов, прапорщик запасу Микола Олександрович Виноградов, житомирський міщанин Лука Йосипович Петренко, капітан 13-го Стрілецького полку Андрій Іванович Посохов, селянин Подільської губернії Іван Антонович Шаєвський, відставний поручик Костянтин Венедиктович Зданевич, підпоручик 205-го резервного Ізмаїльського полку Василь Михайлович Крекнін, германсько-підданий Юлій Юлійович Тайхман. Перші установчі збори були проведені 24 жовтня 1908 року. До складу першого комітету клубу увійшли: голова клубу - **Юлій Юлійович Тайхман**, товариш голови - Олексій Олександрович Ван-дер-Шкруф, скарбник - Карл Людвігович Горнштейн, секретар - Микола Антонович Шаєвський, члени комітету - Антон Бернардович Мотекайтес, австрійсько-підданий Густав Андрійович Крейчі. Статут клубу було передано на затвердження міському голові, про що свідчить нотатка у газеті "Одескiй листокъ" від 28 жовтня 1908 року: **"основатели одесскаго кружка "Футболъ" обратились къ градоначальнику съ ходатайствомъ объ утверждении этого кружка, который имеетъ цель распространения въ Одессе этой игры, какъ полезной для здоровья"**. Але затверджено статут було вже наступного року після чергового звернення в квітні до градоначальника (надруковане в тій же газеті "Одескiй листокъ" за 12 квітня 1909 р.). Після чого статут було **розмножено в типографії тиражем 1000 примірників на 16 сторінках** як **"Уставъ Одесскаго Кружка "Футболъ"**. **Це було перше друковане видання виключно про футбол в Російській імперії на теренах сучасної України.**

Емблема ОКФ

Кольорами форми цього гуртка були - біло-чорні (футболки - білі з чорним комірцем і манжетами та чорною смугою на грудях і на трусах). Спортивний майданчик з футбольним полем був у межах дачі генеральші Онопрієнко на Французькому бульварі в 7-му провулку (нині вул.Довженко). Перші свої матчі команда цього гуртка провела вже 1909 року, про що свідчить цикл їх анонсів, опублікованих у газеті "Одескiй листокъ" з 24 травня по 19 липня, але, на жаль, відсутня будь яка інформація з ким грала цього року команда ОКФ та з яким наслідком.

До речі, цього ж року, саме в Одесі, вперше були видані й правила гри у футбол - за авторством **Л.С.Можаровського** (переклад з німецької мови) **"Футболъ. Руководство и правила"** на 51 сторінці газетою

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

"Одеські новини" тиражем у 500 примірників. **Це були перші, видані окремою книжкою, правила цієї гри на українських землях Російської імперії** (про цю книжку є інформація на останній сторінці I-го тому цього видання, де йшла мова про футбольні англійські терміни російською мовою, там же наведено фото обкладинки цієї книжки - **Примітка автора**).

Другий спортивний осередок в Одесі, що культивував футбол, був створений восени 1908 року підполковником 11-го саперного імператора Миколи I батальйону **Володимиром Миколайовичем Шереметьєвим** - викладачем гімнастики у 3-й чоловічій гімназії. Це був приватний аматорський гурток, який отримав назву **"Шереметьєвській Кружок Спорт"** (скорочено - **ШКС** або **ШК**). Цей гурток оселився теж на Малому Фонтані поряд з майданчиком ОКФ на дачі Тарнопольського (чи Тарнополя). Його було створено з вихованців 3-ої одеської чоловічої гімназії, спортсменів-любителів та інших шанувальників спорту.

Головою гуртка був **І.Фаленцький**. Кольори цього гуртка - червоно-білі: футболки поділені на дві вертикальні половинки червоного й білого кольорів, також комірці та рукава (у деяких виданнях вказані кольори цього гуртка як біло-сині - **Примітка автора**). Серед перших відомих гравців, команди цього осередку є можливість назвати воротаря **І.Шаєвського** та п'ятірку форвардів: **П.Шаєвського, Ю.Тайхмана, І.Бужинського, А.Бужинського** та **К.Горнштейна**.

На жаль, матчі команд і цього спортивного осередку в періодичних виданнях міста відображення знайшли мало. Як приклад, можна навести інформацію з газети "Одеський листок" за 21 жовтня 1909 року, де сповіщено про матч "шереметьєвців" з командою гімназії А.В.Юнгмейстера на "англійському полі", який завершився з рахунком 5:0, але хто саме переміг – невідомо. Щоправда, вказані декілька гравців цього гуртка, а саме - Герман, Ципп, Барер і обидва Болгарова. Тому, наведена в декількох сучасних ЗМІ інформація, що за загальною сумою перемог у проведених цією командою товариських матчах 1909 року, ШКС можна вважати неофіційним чемпіоном Одеси, не має ніякого документального підтвердження.

Тому, більш детально оглянемо ситуацію з футболом в Одесі 1909 року. Достатньо велике приділення уваги футболу періодичними виданнями міста свідчить про найрішучіші здвиги, які сталися цього року. По-перше, й головне - це те, що у більшості середніх навчальних закладах міста з'явилися повноцінні футбольні команди, про матчі яких все частіше сповіщали місцеві газети. Хоча, початок 30 березня був не схвальний, бо, як свідчить "Одеський листок" за 1 квітня, **"на площадке Одесского британского атлетического общества (Французский бульвар) состоялся матч въ футболъ между командой общества и гимназии Юнгмейстера. Матч прошель довольно вяло и на обеих командах сказалося отсутствие тренировки. Команда гимназии Юнгмейстера играла очень плохо, безъ всякой передачи и единодушия. Особенно плохи были голкиперъ и оба бека, а одинъ изъ игроковъ умудрился самъ забить мячъ въ свои же ворота. Англичане играли много лучше и выиграли 12 противъ 0"**.

У цій же газеті за 17 квітня 1909 року вказано, що на "англійському полі" в Ботанічному саду 16 квітня відбувся матч-реванш між командами **3-ої гімназії** та гімназії Юнгмейстера (0:5), потім, 9 травня, на згаданих вже нами у підрозділі "Створення перших фізкультурних осередків на теренах сучасної України" розділу "Передумови появи футболу на теренах України" в першому томі цього видання **Олімпійських іграх, організованих гімназією Юнгмейстера**, були проведені й змагання з футболу - матч між "юнгмейстерівцями" та тією ж третьою гімназією, перемогли цього разу останні - 3:1. Ось як пише про цей матч "Одеський листок" наступного дня 10 травня: **"...состязания закончились матчемъ футболъ между командой гимназии Юнгмейстера и 3-й гимназией. Выиграла матчъ 3-я гимназия, очень недурно и оживленно игравшая въ этотъ день и забившая 3 гола противъ 1. Изъ нихъ два были забиты форвардомъ Лившицомъ, а одинъ нечаянно изъ своихъ же полубековъ. Справедливости следуетъ указать, что большинство команды Юнгмейстера играло после участия въ целом ряде состязаний, а поэтому были переутомлены. Въ ихъ команде выделяется игра форварда героя дня Рено. Капитаномъ победившей команды былъ Нестнеръ"**. Слід зазначити, що після змагань під час урочистостей вперше футболісти Одеси отримали нагороди, встановлені організаторами ігор.

Команда "Шереметьевского Кружка Спорт" 1909 р.

Футбольна команда - учасниця одеських Олімпійських іграх 1909 р.

На церемонії нагородження переможців змагань одеських Олімпійських іграх 1909 р.

9 серпня свій перший (задокументований) матч зіграла збірна команда **5-ої гімназії** та **кадетського корпусу** (капітан Клепфер) з командою **реального училища св.Павла** (капітан Тайхман), в якій грали не тільки учні, а й запрошені. Перемогли "реалісти" - 4:1, а 25 серпня вперше "засвітилася" команда **2-ої гімназії**, яка зіграла внічию (0:0) з командою "Etoile" ("Этуаль").

20 вересня показала себе команда **гімназії Ровнякова**, яка перемогла команду реального училища св.Павла (капітан Тайхман) - 2:0 (обидва гола забив Кенц). Цими ж днями команда ще одного **реального училища В.Жуковського** прогнала (0:1) команді реального училища св.Павла. Як бачите, серед навчальних закладів досить приємне враження справляла команда 1-го казенного реального училища св.Павла, де вчителем працював Василенко В.І, а інспектором Артем'єв А.Г.

Будинок кадетського корпусу в Одесі

Футбольна команда 1-го казенного реального училища св.Павла (фото з журналу "Геркулес")

Ми вже розповідали про матчі, які проводилися на "англійському полі" або на майданчиках біля Французького бульвару, але грали не лише там. Відомі ще й своєрідні футбольні поля, які тимчасово на час матчів команди готували й використовували **на Михайлівській площі** (Молдаванка, біля храму св.Михайла), **на Куликовому полі** (Приморський район, біля залізничного вокзалу на плацу для військових парадів) та навіть **біля Дюківського саду** (тут на початку жовтня грали команди 1-ої гімназії та гуртка "Олимп" (0:1), а інколи, й **на циклодромі**.

Михайлівську площу облюбували команди 5-ої гімназії, реального училища св.Павла, **училища Малярова В.І** та **комерційного училища**

Миколи І. Тут 26 вересня 5-та гімназія зіграла унічию (0:0) з командою комерційного училища, а також цього ж дня команда реального училища св. Павла (з незмінним своїм капітаном Є.Тайхманом) перемогла команду училища В.І.Малярова - 2:1. Вже 20 жовтня тут "реалісти" зіграли унічию з комадою **"Сибиряки"** - 1:1, а 25 жовтня - з таким же рахунком із командою **"Олимп"**.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Куликове поле підійшло командам **1-ої (рішел'євської)** та 2-ої гімназій, та того ж, комерційного училища Миколи І. Тут, 4 жовтня, 2-га гімназія перемогла "миколаївців" - 3:0, а 5 жовтня 1-ша гімназія (капітан Н.Орлов) поступилася 2-ій - 0:3 (до речі, арбітром в цьому матчі був капітан комерційного училища Миколи І - А.Кравець). 21 жовтня тут команда 2-ої гімназії перемогла команду **"Рapidь"** - 1:0. 8 листопада друга команда 2-ої гімназії перемогла третю команду 5-ої гімназії - 2:0, 13 листопада друга команда 2-ої гімназії перемогла команду **"Стелла"** - 11:0, 14 листопада друга команда 2-ої гімназії перемогла другу команду 5-ої гімназії - 1:0 (матч не закінчився через відмову гравців 5-ої гімназії продовжити гру); а 5 грудня четверта команда 2-ої гімназії перемогла команду **"Ястребь"** (капітан Попель) - 1:0.

Із матчів середніх навчальних закладів Одеси ще відомі наступні цього року:

- 11 жовтня між командами комерційного училища Миколи І і реального училища В.Жуковського - 0:6;
- 21 жовтня на "англійському полі" між другою командою гімназії Юнгмейстера (капітан Барон) та командою реального училища св.Павла (капітан Є.Тайхман) - 1:1;
- 21 жовтня між командами 5-ої гімназії (капітан Антоновський) та реального училища В.Жуковського (капітан Желонзіовський) - 2:0;
- 25 жовтня між командами 5-ої (капітан Антоновський) та 2-ої (капітан Борисов) гімназій - 1:0;
- 1 листопада між командами 2-ої та 5-ої гімназій - 1:0;
- 8 листопада між командами Реального училища В.Жуковського (капітан Болгаров) та 2-ою гімназією (капітан Рашеев) - 0:6;
- 14 листопада між командами міських **училищ Г.Михайлова-Мучкіна** та **"Ефрусси"** - 2:0;
- 14 листопада між командою "Стелла" та третьою командою 2-ої гімназії - 3:0;
- 14 листопада між командами 5-ої гімназії та **приватної гімназії Н.Ліади** (перемогли другі);
- 29 листопада команда 5-ої гімназії (капітан Антоновський) зіграла унічию (0:0) з так званою командою Тайхмана (капітан), а 6 грудня обіграла цю команду - 1:0.
- 10 грудня команда міського училища Михайлова-Мучкіна (капітан Павленко) перемогла команду **Павловських футболістів** (капітан Целінський) - 2:1.

Із матчів інших осередків Одеси також відомі такі матчі цього року:

- 3 серпня між командою **9-ої станції Середнього Фонтану** (капітан Л.Ліфшин) та командою **німецької колонії Люстдорф** (капітан Л.Борер) - 0:1;
- 10 серпня між другими командами "Etoile" (капітан К.Ареньков) та Середнього Фонтану - 1:0;
- 11 серпня між командою 9-ої станції **"Victoria"** і командой **дачі Вагнера** - 1:0 (зіграли лише перший тайм, бо у другому "вагнерівці" відмовилися виходити на поле);
- 20 серпня матч-реванш між другими командами "Victoria" та "Etoile" - 1:0;
- 6 жовтня між командами учнів **"Ясный Соколь"** (капітан Я.Свердлов і вихователь І.Крахмальников) і четвертою командою "шереметьєвців" - нічия 0:0;
- 18 жовтня між командами **"Марсь"** та **"Индо"** - 1:2;
- 22 листопада між командами "Стелла" та "Глорія" (**"Gloire"**) - 0:1 (на Куликовому полі).

Слід зазначити, що цього року, 25 жовтня, відбулися перші загальні збори одеського гімнастичного товариства **"Соколь"**, на яких до складу Ради товариства були обрані П.Г.Часовніков, викладач 2-ої гімназії Василенко..., серед кандидатів у члени Ради був Д.А.Рашеев, а у члени ревізійної комісії І.М.Луценко. Голову товариства не було обрано. А вже 14 листопада вперше футбольна команда цього товариства на Куликовому полі зустрілася з четвертою командою реального училища св.Павла й зіграла унічию - 1:1. 21 листопада ця команда, теж унічию, з таким же рахунком, зіграла з командою **"Гуарь"**.

Уся ця інформація узята з номерів газети "Одесській листок", до того ж, там приведено дуже багато майже повних складів команд у матчах, які є сенс тут навести (звісно, узагальнив). Таким чином, за 1909 рік у нижче наведених складах команд грали:

- **1-ша гімназія:** капітан і воротар - Н.Орлов, з гравців відомий - Н.Черкасов;
- **2-га гімназія:** капітани - Борисов і Рашеев, воротарі - Орлов, Халтобинський, Кравець, гравці - Арокопов, Біазі, Бурт, Гаврилов, Кременський, Лапін, Лівшин, Лукашевкер, Людович, Мазикін, Попандопуло, Прокопов, Романов, Чила, Яворський, у другій команді грали - Воскресенський, Домінікано, Ємельянов, Іультуховський, Кудрявцев, Малицький, Піотровський, Сендульський, Сербов і Соколов;
- **5-та гімназія:** капітани - Антоновський і Лучинський, воротарі - Ляшенко і Степанов, гравці - Александров, Антропов, Барсалюк, Веркмейстер, Гізер, Гульман, Донцов, Каратаєв, Костецький,

Лебединський, Лучинський, Макеєв, Негалинський, Пузанов, Россолімо, Свистунов, Таборський, Таубергер, Фельдштейн, Харченко, Хоменко та Янішевський;

- **гімназія Юнгмейстера**: капітан - Рено, воротар - Клепфер, гравці - Вельцер, Гофман, Захаріаді, Кривопуло, Ласівський, Мировський, С.Папаєв, Д.Увалієв, Хенкін, І.Шиповаленко та з другої команди - Барон, Нейман, Попович;

- **гімназія Н.Ліаді**: воротар - Гаузнер, гравці - Гесслер, Гінзбург, Дорфман, Жалковський, Карозус, Рофе, Сарібан, Юделевич, В.Юхименко і Н.Юхименко;

- **гімназія Ровнякова**: воротар - Грановський, гравці - А.Бланк, В.Кенц, Лев, Б.Лукашевкер, Г.Мотекайтес, Л.Ніколаєв, В.Пайцер, Ройтман, Д.Саратян і Турбович;

- **реальне училище св.Павла**: капітан - Тайхман і Болгаров, воротар - Кравченко, гравці - Бергау, Барський, Веркопуло, Вінтер, Гаузенберг, Гюртлер, Кнодель, Камінський, Кость, Лашевський, Ліфшиць, Местнер, Б.Петерець, Попадато, Попович, Рабінович, Стоянов, Тихонюк, Чванов, Черевитий і Шляфер;

- **реальне училище В.Жуковського**: капітан - Желонзіовський, воротар - Квігон, гравці - Багряновський, Белеті, Болгаров-старший, Бройтман, Гохберг, Григер, д'Антуані, Добрянський, Михайлов, Прямченко, Тимохін, Шван і Ямпольський;

- **комерційне училище Миколи І**: капітани - А.Кравець і С.Ремер, воротар - Карі, гравці - Л.Ашкіназі, І.Вайнер, Гохберг, Ф.Грекулов, Г.Гуревич, Г.Демидов, С.Кравець, Б.Маждович, Михайлов, С.Михайловський, А.Ремер, Френкель, Шванк і М.Шпунт;

- **"Викторія" ("Victoria")**: воротар - Кравець, гравці - Богоговський, Воля, Н.Гаузнер, Герман, Лівшин, Клепфер, Юра, Юченков, Яворський та до другої команди входили: воротар - Френкель, гравці - Барський, Біязі, Борисов, Дорфман, Мочульський, Лукашевкер, Мазикін, Прокопов і Яворський;

- **"Олимп"**: капітан - Бориневич, воротар - Радюнов, гравці - Алексєєв, Вербицький, Грановський, Гюмисменюк, Карнелюк, Крамаренко, Маляревич, Тураєв і Удодов;

- **"Этуаль" ("Etoile")**: капітан - К.Ареньков, воротарі - А.Карі та Кравченко, гравці - М.Абрамович, М.Брахман, С.Модсиров, Попович і Похорончик; М.Ройтман, Л.Фельдштейн, Н.Шрейбер і А.Юдковський. та до другої команди входили: воротар - Карі, гравці - Ареньков, Кравченко та Ройтман;

- **команда Тайхмана**: капітан - Тайхман, воротар - Іозефер, гравці - Барський, Бергау, Глортлер, Кляйнфеллер, Луньов, Меснер, Петерець, Тищенко та Фаленський;

- **німецька колонія Люстдорф**: капітан - Л.Борер, гравці - Порт, Рапевич;

- **9-та станція Середнього Фонтану**: капітан - Л.Ліфшин, воротар - Тайхман, гравці - Біязі, Божковський, Борисов, Глаузнер, Дубинський, Клепфер, Косинський, Нікулін і Юра та до другої команди (капітан - Лукашевкер) ще входили: воротар - Френкель, з гравців - Барський;

- **дача Вагнера**: воротар - Єхименко, гравці - Блюменфельд, Кадя, Можаровський.

Якщо поррахувати усі осередки, футбольні команди яких вже грали на повну силу в Одесі 1909 року, то це - 2 спортивних осередка (ОКФ та ШКС), 13 середніх навчальних закладів, 18 різних тимчасово створених команд та команди двох іноземних колоній - англійської та німецької. Загалом **35** відомих і відмічених періодичними виданнями команд.

Одесити не тільки добре розуміли хто у футболі іноземці. Вони вони чудово вже були освідчені хто з футболістів уродженці Одеси, а хто прибулі з інших міст (нині їх величають "легіонерами"). Доказом цього був матч 12 квітня 1909 року на "англійському полі" між командами з уродженців міста та гравців, родом з інших міст (щоправда, дещо поповнених учнями гімназії Юнгмейстера). Корінні одесити перемогли - 6:2.

А що ж легендарні гравці футбольної команди англійської колонії, чи точніше, саме ОБАКУ (як вже свідчить газета "Одесскій листок" за 1 квітня цього року "...на площадке **Одесского британского атлетического общества...**", хоча й не "клубу" поки що)? Окрім вказаного вже матчу 30 березня, коли вони розгромили команду гімназії А.В.Юнгмейстера з рахунком 12:0, й показали усім "ху із ху", газети ще сповіщають про програній ними матч 21 червня команді німецької колонії Люстдорф - 0:2. А 18 жовтня про ще одну їх перемогу над "юнгмейсерівцями" - 6:2. Що ж до гравців цього британського спортивного осередка, то 1909 року преса довела до читача прізвиська лише чотирьох з них: Бейт, Джонес, Джекобс, Мартеш та... Петровський.

Повертаючись до проблем місцевих футбольних команд Одеси, потрібно навести цитату з "Одесского листка" за 23 вересня: **"Футболь привился въ Одессе. Поощряемый учебнымъ начальствомъ какъ полезный видъ спорта футболъ вызвалъ появленіе многихъ командъ игроковъ. Почти все местные учебные заведения имеютъ ныне команды футболистовъ. Городскому управленію следовало бы отвести учащимся**

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

для футбола участокъ земли въ черте города. Теперь приходится ехать для игры на 9-ю и другие станции Больше-Фонтанской дороги".

Цікаво, що цей "заклик" був надрукований саме в той день, коли Одеська Дума постановила: *"...Отвести въ бесплатное пользование Одесскому Учебному Округу участокъ городской земли изъ Ботаническаго сада, мерою 4225 кв. сажней, бывший въ аренде у Британскаго Атлетическаго Клуба, для физическихъ упражненій и игръ учащихъ среднихъ учебныхъ заведений в г. Одессе..."* (більш детально про це вже розповідалося у попередній главі - Примітка автора).

А тепер перейдемо до огляду футболу в Одесі 1910 року. Розпочати треба з практичних кроків, зроблених владою міста щодо забезпечення усіх середніх навчальних закладів діючої й повноцінної спортивною ареною - колишнього "Англійського поля" у Ботанічному саду міста, яку минулого року за домовленістю з "Одесским Британским Атлетическим Обществом" (таку назву отримав цей іноземний клуб у Російській імперії з 29 грудня 1909 року після затвердження та реєстрації його статуту як громадської організації) було офіційно передано вже у травні минулого року.

Цього ж року, ще у квітні, почалися розмови щодо бажаного проведення других "олімпійських ігор" серед вихованців навчальних закладів Одеси. Газета "Одесскій листокъ" за 18 квітня свідчить про проведення, щодо цього питання, засідання викладачів у приміщенні 3-ої гімназії з наступними наслідками:

"...Разработана программа этихъ игръ. Они состоятся 14 мая на гимнастическомъ поле по Французскому бульвару. Въ тотъ же день состоится освещение гимнастической площадки на этомъ поле въ присутствии высшихъ представителей власти, гор.управления, учебного ведомства и депутатовъ отъ учебныхъ заведений. Воспитанники гимназий и двухъ реальныхъ училищъ, которые примутъ участие въ олимпийскихъ играхъ, будутъ проходить по улицамъ города въ сопровождении своего учебного начальства подъ звуки музыки".

2 травня, у районі Слобідки-Романівки, було урочисто відкрито ще один гімнастичний майданчик в Одесі, на відведеній містом землі. Ось як про це писав той же "Одесскій листокъ" за 4 травня:

"...На торжестве присутствовали почти все жители Слободки-Романовки, гласные гор.думы, члены санитарныхъ попечительствъ и члены о-ва домовладельцевъ предместий и окраинъ г.Одессы. Присутствовала масса детей. Воспитанники сиротскаго дома исполнили приемы соколиной гимнастики, а команда "футболь" разыграла 1 матч. Упражнения привели публику въ восторженное состояние".

6 травня відбулось тренування проведення чергових одеських "олімпійських ігор", а саме: *"...на плацу англійскаго атлетическаго общества, по Малофонтанной дороге... первая гимнастическая прогулка учениковъ реального училища св. Павла, состоящая изъ 4-хъ отделений: 1 отд. - общие вольные движения, строевые упражнения, упражнения железными палками, упражнения на козлахъ и параллельныхъ брусьяхъ; 2 отд. - состязания: прыганье въ длину и вышину, тройной прыжокъ, состязание въ беге, бегъ съ препятствиями, перетягивание каната, метание шара и мяча, состязание въ поднимании гирь; 3 отд. - игры: мячъ, тамбуринъ, футболь, капит. Е.Тайхманъ; 4 отд. - раздача наградъ".*

У футбол грали команда учнів Реального училища св. Павла та збірної команди учнів Реального училища В.Жуковського та **8-ої гімназії**. Перемогли останні - 2:0 (причина поразки команда реалістів Е.Тайхмана - вони до цього приймали участь у проведенні важких вільних вправ).

Засоби масової інформації досить активно узялися щодо анонсування події 14 травня. Воно відбулося саме у визначений день Тому слід навести найбільш цікавий його опис з "Одесскаго листка" №111 за 15 травня, з якого видно, що акценти перенесені з "олімпійських ігор" на більш суттєве свято відкриття гімнастичного майданчика для учнів:

Підтвердження викладеного:

Открытие "гимнастической площадки" для учащихся.

При необыкновенно торжественной обстановке происходило вчера официальное открытие "площадки" для подвижныхъ игръ воспитанниковъ местныхъ казенныхъ среднихъ учебныхъ заведений.

"Площадка", отведенная городомъ въ распоряжение учебного ведомства за Ботаническимъ садомъ, на принадлежащемъ ранее англійскому гимнастическому о-ву поле, представляла великолепное зрелище. Далеко вдали отъ нее, виднелось море головъ военныхъ, учащихся и учениковъ, красовались национальные флаги и щиты съ гербомъ гор. Одессы.

Въ 12 ½ час. дня прибыли на площадку ученики пяти казенныхъ мужскихъ гимназий, казеннаго реального училища и реального училища св. Павла въ полномъ составе, при знаменахъ и подъ звуки оркестра заняли места по указанию учителя 3-й гимназии подполк. 11 сап. батальона Шереметьева. Къ тому же времени прибыли также учащиеся другихъ частныхъ учебныхъ заведений мужскихъ и женскихъ въ количестве 600 чел.

Вскоре на площадку прибули представителі ведомств і почесні особи міста. Серед прибулих знаходилися: командуючий військами одес. Военного округу генераль-ад'ютант, ген. от інфант. Н.П.Зарубаєв, командир 8-го арм. Корпуса ген. от инф. І.А.Романенко, начальник 5-ї саперн. бригади ген-м. Н.Ф.Глаголев, начальник 4-ї стр. бригади ген-м. В.А.Боуфаль, одес. градоначальник ген-м. І.Н.Толмачев, гор. голова Н.І.Моисеев, штаб-офіцер при градоначальнику полк. В.А.Рева, гласні гор. думи, представителі університету, ремесленного і мешчанського сословія і мн. друг.

Почесних гостей зустрічали: попечитель одес. учеб. округа А.І.Щербаков і інспектор 3-ї гімназії Панащатенко.

В 1 час дня законоучителями 5-ти гімназій і двох реальних училищ соборні при хорах учнів 2-ї, 4-ї і 5-ї гімназій і казен. реального училища, совершень был торжественный молебен, закончившийся Царским многолетием и народным гимном, покрытым криками "ура". По окончании молебна на площадку прибыла гостящая в Одессе румынская военная депутация (далі детальний опис усіх прибулих військових - *Примітка автора*) ... після чого учасники по команді приступили к гимнастическим упражнениям и играм.

В начале шли вольные движения... (далі довгий повний опис усіх вправ і змагань - *Примітка автора*).

... Гимнастические упражнения заменила игра в "футбол", в которой участвовало 22 ученика 3-й и 5-й гимназий и обоих реальных училищ.

Праздник закончился исполнением народного гимна и церемониальным маршем.

Газета "Одесский листок" №111 за 15 травня 1910 р.

Щодо проведених цього року футбольних поєдинків на вищевказаному майданчику, та на вже відомих інших існуючих майданчиках з належними футбольними полями, то вони розпочалися ще у березні - першим відомим, з періодичних видань, матчем була зустріч 28 березня між командами 2-ї гімназії та новою командою "**Мерседес**" - 8:0 (у складі новачків було лише 8 гравців: Д.Степанов, Н.Терлецький, Л.Фільштейн, А.Юрченков, Н.Лебединський і А.Долледраль, та інші троє приймали лише пасивну участь). Цього ж дня грала й нова команда **училища Файга**, яка перемогла команду комерційного училища (відомий склад переможців: Брозман - Зальцман, Вишнев - В.Кострицький, А.Мангель, Зимін - Петі, Зінофельд, Христо, Плотичер, Гельд).

Після відкриття майданчика у Ботанічному саду, відомо що з 14 травня до 1 серпня його відвідали 3,5 тисячі чоловік. Але постійними відвідувачами були учні під керівництвом інструктора Є.Ноццоліні. Відомі футбольні матчі команди **Ноццоліні** 29 липня з командою **Французського бульвару** - 7:0, 8 та 12 серпня зі збірною гімназій Англійського поля - відповідно 3:1 та 3:0.

Але, найбільш цікавими все ж, були **перші відомі на теренах України змагання з футболу** на першість серед навчальних закладів Одеси, **що проходили з 18 по 27 серпня, і в яких прийняли участь 4 команди**: 2-ї, 3-ї, 4-ї та 5-ї гімназій та Реального училища св. Павла й казенного реального училища. На жаль, відомі лише результати матчів між 5-ю та 3-ю гімназіями - 4:0, але газета "Одесский листок" №199 за 31 серпня, все ж сповістила, що **переможцем цих змагань стала команда 2-ї гімназії (капітан Рашеев)**.

Після цього, на цьому ж традиційно вже поіменованому "англійському полі", були проведені ще декілька товариських матчів між командами учбових закладів, із яких заслуговують на увагу матчі: 1 вересня між командами 2-ї гімназії (чинними чемпіонами Одеси 1910 року) та Казенним реальним училищем (6:0) і командами Реального училища св. Павла та 3-ю гімназією (7:0); 2 вересня між командами 5-ї гімназії та Реальним училищем св.Павла і командами Казенного реального училища та 4-ї гімназії (перемогли команди, які зазначені першими). Слід зазначити й ще нові команди "**Флорида**" й "**Эльдорадо**", матч між якими відбувся 22 серпня - 1:0 на користь "Флориди".

Що ж до наших команд спортивних осередків міста, то преса їх матчам, чомусь, зовсім не приділяла уваги. І лише новий одеський "шикарний" журнал "Спортивная жизнь" проінформував у своєму восьмому номері шанувальників футболу про матчі:

- 12 грудня між "Одесским Кружком "Футбол" і відомою вже нам командою Ноццоліні - 3:2 (у вітряну погоду й при гарному судівстві);

- 19 грудня між другою командою "Шереметьевского Кружка Спорта" і збірною командою студентів - 3:0 (у складі ШКС лише 5 її справжніх гравців, а серед студентів лише 4 справжніх студента, інші ж з сторонніх команд, які просто забажали пограти);

- 19 грудня між першою командою "Шереметьевского Кружка Спорта" та командою "легендарного" Одеського Британського Атлетического Клуба - 1:2 (матч позначений як тренувальний для "шереметьєвців").

Ось і все. Як бачите, позначена в деяких друкованих виданнях і на сайтах Інтернету інформація про те, що начебто, "шереметьєвці" 1910 року перемогли ОБАК є вигаданою, бо жодного документального підтвердження не має. Така перемога мала місце, але 1911 року та про це далі.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Потрібно ще зазначити й про матч команди 2-ої гімназії Одеси, 29 серпня, у Кишиневі зі збірною студентів цього міста, який, який аж няк не можна вважати міжнародним, бо Бессарабія тоді входила до складу Російської імперії. Але міжрегіональним він точно був. Одне тільки бентежить - це зазначений в газеті рахунок матчу - 22:0 на користь одеситів (? - питання для роздумів), Але про цей матч трохи більше буде наведено в главі про міжрегіональні матчі в останньому томі цього видання.

Обкладинка журналу "Спортивная жизнь" №1 за жовтень 1910 п.

Що до журналу авіації та спорту "Спортивная жизнь", то він в Одесі почав виходити щотижнево з кінця жовтня 1910 року, а останній номер було видано у квітні 1911 року. Ось як з цього приводу проінформував своїх читачів "Одескскій листокъ" за 2 листопада: **"Вчера вышеть въ Одессе №1 журнала "Спортивная жизнь". Журналъ производитъ прекрасное впечатление, напоминая какъ своимъ содержаниемъ, такъ и внешностью лучшие заграничные спортивные журналы"**. Вже у другому номері цього журналу була надрукована величезна стаття під заголовком "Из истории футбола", яка значно сприяла ствердженню футболу в місті й зацікавленості до цього виду спорту, який поки що існував тут без будь-якої організованості. Наведемо декілька цитат із цієї статті виключно для розуміння, про що інформувала тоді громадян преса:

"...Футболъ былъ извѣстенъ въ Англии еще во времена Римлянъ. Мячъ назывался "Garpastum" и былъ обтянутъ кожей или другой толстой материей. Есть данные, указывающіе на то, что игра въ футболъ была популярна въ Англии еще въ 1175 году. Такимъ образомъ, футболъ на несколько столетий старше другой английской национальной игры - крикета. Футболомъ преимущественно занимался низший классъ... Поэтому съ течениемъ времени постепенно футболъ потерялъ свой характеръ и правила перестали соблюдаться.

Большие состязания обычно оканчивались простой дракой, въ которой принимала участие вся улица и даже часто весь городъ, такъ какъ поле для футбола перестали ограничивать и всякій имелъ туда доступъ. Число играющихъ также не было ограничено. Вполне понятно, что такая игра могла повлечь за собой самые нежелательные последствия. Поэтому вскоре стали издаваться строгіе запрещения футбола. Такъ Эдуардъ II въ 1314 году запретилъ эту игру подъ страхомъ тюремного заключения. Темъ не менее, игра продолжалась. И Эдуардъ III въ 1315 году приказалъ всемъ судебнымъ властямъ употребить все строгости, чтобы искоренить футболъ, такъ какъ эта "бесполезная, незаконная игра заставляетъ пренебрегать ловкостью и упражнениемъ въ стрельбе изъ лука".

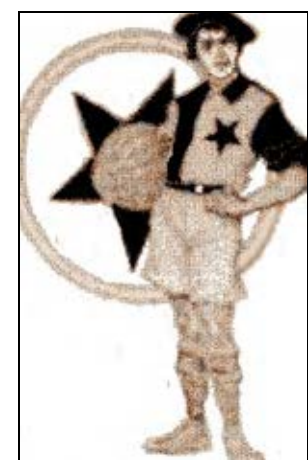
Но любовь и интересъ къ футболу такъ вкоренились въ народѣ, что Ричардъ II и его преемники должны были издавать все новые запреты подъ угрозой тяжелыхъ штрафовъ и наказаний. Но и эти строгіе меры оставались безъ результата - футболъ былъ народу дороже Закона. Яковъ III разрешилъ разгонять футболистовъ вооруженной силой. ...къ тому времени футболъ принялъ дикіе, опасные формы и высший классъ питалъ справедливое отвращение къ нему. Одно предположение объ участии кого-нибудь въ этой игре делало въ глазахъ общества этого человека неприличнымъ и даже бесчестнымъ. Сохранилось постановление одного судьи шекспировского времени, приговорившего къ строгому наказанию нескольких лицъ за то, что они "собрались съ неизвестными злоумышленниками въ количестве около 100 человекъ, играли самымъ незаконнымъ образомъ въ известную игру, именуемую футболомъ, следствиемъ которой были большие беспорядки, смерть и другие серьезные несчастья".

Теперешнее увлечение футболомъ возникло, какъ оно ни странно, изъ упадка къ нему интереса толпы. После того какъ въ 18 веке футболъ началъ исчезать и почти былъ забытъ въ начале 19 века, общество переменяло свое отношеніе къ нему и стало усиленно культивировать долго презиравшуюся игру, очень скоро достигшую полного расцвета, и получившую теперь повсюду все большее и большее распространение..."

Цього ж року було створено "Южное спортивное общество", яке, як свідчить газета "Одескскій листокъ" за 23 березня, було **"вновь возникшимъ Южнымъ спортивнымъ обществомъ" (одесскій "Стадъ")**, тобто, як вже було вище зазначено, попередником його був офіційно зареєстрований "Одескскій кружокъ спорта" (1906 р.), футбольна команда якого була відома під назвою "Любители игры футболъ". А нині футбольна команда виникла з залишків гравців команд "Індо" (що на той час розпалася), Богемського та студентської. Ця футбольна команда "Южного спортивного общества" іменувалася як **"Одесскій Стадъ"** (частіше - просто

Сторінка з журналу "Спортивная жизнь" 1910 р.

Малюнок з журналу "Спортивная жизнь" 1911 р.

"Стадь", інколи - "Стандь"), а в деяких публікаціях - "Стад-де-Одесса". Вже восени 1911 року ця команда перетворилася у "**Спортинг-клубъ**" (СК), але про це трохи пізніше. Одним з засновників цього товариства був **В.А.Крижанівський** - саме той, який, як нам відомо, до цього мав честь пограти навіть у футбольних командах "легендарного" ОБАКу, а головою клубу був обраний інспектор народних училищ **А.Белій**. Кольори цієї команди були білі. Грала ця команда на майданчику, який, як і майданчик ОБАК, був розташований на Французькому бульварі (на дачах Гаєвського, Левінсона та Шварца).

І, нарешті, головна подія цього року - восени 1910 року (за інформацією з деяких сучасних ЗМІ це сталося 4 листопада, хоча документального підтвердження цієї дати не знайдено) за ініціативою члена "Шереметевського Клуба Спорту" А.Ліфшиця **була зроблена спроба** розпочати обговорення щодо організації в Одесі, хоча б, якогось керівного органу, спроможного організувати клуби й осередки та почати проводити змагання з футболу між їх командами. Вже тоді мова йшла про створення саме футбольної ліги, аналогічної вже діючим таким лігам у Санкт-Петербурзі та Москві. Тоді Ліфшицю вдалося, нарешті, зібрати на **нараду** представників трьох існуючих на той час спортивних осередків - ОБАК, ШКС та ОКФ, які погодилися розпочати проводити змагання з футболу вже весною наступного 1911 року. Проте, до того потрібно було ще розробити правила цих змагань. Більш того, для зацікавленості гравців редактором журналу "Спортивная жизнь" Ембросом був "пожертвований" Кубок (у подальшому відомий усім як "Кубок Емброса") для нагородження переможця цих майбутніх змагань. Якщо хтось вважає такі **наміри** на зборах трьох спортивних колективів створенням в Одесі 1910 року футбольної ліги, то, вибачте, хай собі вважають. За радянських часів і не таке вигадували.

У журналі "Спортивная жизнь" №8 за 24 грудня 1910 року чітко вказані прийняті рішення на цих зборах:

" 1. Выработать спортивный футбольный календарь, т.е. планъ взаимныхъ матчей между разными командами.

2. Выбрать постоянныхъ рефери.

3. Не допускать игры членовъ одной команды въ составе другой команды, и для этой цели зарегистрировать всехъ членовъ командъ".

Реєстрація футболістів, які числилися за командами, була розпочата у грудні 1910 року, а перед новорічними святами на участь у весняних змаганнях подали заявки вже 4 колективи: ШКС, ОКФ, ОБАК та "Стадь". І лише у **лютому 1911 року**, вже на другій нараді з представників цих клубів і осередків, було створено перший й до того ж поки що **тимчасовий комітет по проведенню змагань**, головою якого було обрано **Юліуса Емброса**, а секретарем **Олександра Ліфшиця**. На цій нараді був також розроблений календар змагань, у відповідності з яким, було прийняте рішення проводити по дві зустрічі суперників між собою - на своєму полі та на полі суперника.

Таким чином, якщо слідувати легендам радянських часів, то Одеську Футбольну Лігу було створено восени 1910 року, а тільки наступного року, у лютому, вже на другій нараді представниками членів цієї ліги було створено лише її тимчасовий комітет з проведення змагань. Тоді виходить, що Лігу створили 1910 року, а її першого голову Емброса та секретаря А.Ліфшиця обрали тільки у лютому 1911 року (щось тут не клеїться, до того ж, скрізь, чомусь зазначено, що першим головою Одеської ліги був Е.Джекобс, а не Емброс - **Примітка автора**). Заради справедливості потрібно все ж таки констатувати що ліга таки була створена в лютому 1911 року й було обране її керівництво (хоча й тимчасове), тому -

датою створення Одеської Футбольної Ліги – першої в Російській імперії на території сучасної України є лютий 1911 року.

Підтвердженням цього може бути лише інформація з все того ж "Ежегодника Всероссийского Футбольного Союза за 1912 г.", цитату з якого ми тут наводимо:

Підтвердження викладеного:

...Представители клубовъ, собравшись вторично въ феврале 1911 года, избрали председателемъ **временного комитета** г. Эмброса, секретаремъ г. Лифшица, и решили открыть сезонъ при наличности 4-хъ командъ: "О.Б.А.К.", "О.Ф.К.", "Спортингъ-клубъ" и "Ш.К."...

“Ежегодникъ Всероссийского Футбольного Союза за 1912 г.”, 1913 р., с.124

Дивно, але вже 2010 року футбольна влада не тільки Одеси у вигляді Федерації футболу м.Одеси, але й навіть Федерації футболу України, чомусь, вирішили раптом відмовитися від багаторічної епопеї визнання

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

датою народження футболу цього міста створення спортивного осередку англійської колонії в Одесі 1878 року, та перейти до більш реальної, але ж, теж без документального підтвердження, дати 4 листопада 1910 року, як дати нібито створення Одеської футбольної ліги. Як свідчить сайт газети "Порто-Франко" №44 (1040) за 12.11.2010 року в нарисі Олега Шалькера **"Такой день бывает раз в 100 лет"** у Палаці культури ОНПУ (ДК "Політехніка") відбулося урочисте святкування 100-річчя Федерації футболу міста Одеса. На святі сучасна федерація футболу цього міста продемонструвала громадськості свій фільм, де під ностальгійні пісні блимали, начебто, старі "архівні" фото (цікаво б знати з якого архіву? - **Примітка автора**). Дивно, але на цих "заходах" нагороди ювілярам вручали, начебто, й представники ФФУ (нічим не підтверджується - **Примітка автора**), які були запрошені на свято. А наприкінці нарису вказано саме з одеським присмаком:

"...Но уже в этот день начнет свой отсчет новая эпоха - второе столетие одесской федерации, ведь, как отметил в своем выступлении Георгий ГОРОДЕНКО, следующий такой день грядет 4 ноября 2110 года, когда наши потомки соберутся в одном зале для торжественного празднования 200-летия Федерации футбола Одессы..."

А ще один одеський сайт odessa-sport.info у нарисі за 5.11.2010 року ще з більш значущою назвою **"Одесскому футболу - 100 лет!"** повторив все вищевикладене, хоча й, у більш скромних виразах. До того ж, Федерацію футболу України вже не чіпали, а обмежилися лише повідомленням, що **"...В честь юбилея ряд представителей Одесской Федерации футбола были награждены Почетными грамотами Одесского областного совета и ценными подарками - наручными часами"**.

Ось такі у нас сучасні ЗМІ, й незаангажована місцева футбольна влада.

Становлення футболу в Одесі

Та повернемося до дійсності. 20 лютого 1911 року розпочалися матчі першого чемпіонату Одеси з футболу (весняний півсезон 1911 р.) у боротьбі за так званий "Кубок Емброса", запропонований редактором одеського журналу "Спортивная жизнь". Розпочали змагання 5 команд осередків: ОКФ, ШКС, ОБАК (саме клубом, а не товариством вже в пресі іменувався цей британський осередок), "Стад" та мало кому відома команда "Вікторія". А першим матчем цих змагань був матч між "Одеським Кружком "Футболь" (ОКФ) та "Шереметьевским Кружком Спорта" (ШКС) - 0:3. Заради такої значної події наведемо нариси про перші два офіційні матчі з газети "Одесский листок" №44 за 23 лютого та з журналу "Спортивная жизнь" за 26 лютого:

Підтвердження викладеного:

Спорт. Наконiec-то офіційно.

20-го февраля с.г. начались матчи въ футболъ на кубокъ, предложенный соединенными (въ "Лигу") командами. Въ 12 час. дня былъ матчъ между одесскимъ кружкомъ "Футъ-болль" и кружкомъ Шереметьевцевъ; победилъ К.Ш. (3 на 0). Второй матчъ, вызвавший особый интересъ публики, состоялся между одес. Британскимъ Атлетическимъ клубомъ (капитанъ Мартинъ) и вновь возникшимъ "Южнымъ спортивнымъ обществомъ" (одесский "Стадъ").

Исходъ матча несколько неожиданный (победа англичан - 3 на 1) требуетъ разъяснения: команда Ю.с.общ., составленная наскоро, играла въ первый разъ въ такомъ составе и при великолепной игре отдельныхъ лицъ (гг. Ярендъ, Богемский) оказалась мало стенированной, темъ не менее, после перерыва почти все время вела наступление. К тому же во время игры произошло недоразумение, самовласно разрешенное г. рефери (со стороны англичанъ), оказавшее давление на исходъ игры, о чемъ будетъ заявлено въ Лигу.

Газета "Одесский листокъ" №44 за 23 лютого 1911 р.

Игры 20 февраля 1911 г.

На шереметьевскомъ поле состоялась первая игра на первенство командъ между ШК и ОКФ. Игра велась все время довольно оживленно со стороны ШК и вяло со стороны ОКФ, что впрочемъ, можно объяснить наступившей усталостью вследствие недостаточной тренировки. Атака ШК сравнительно неважная, хотя игра ведется все время на стороне ОКФ. Результат 3:0, победа ШК. Необходимо немного изменить составъ форвардовъ, т.к. заметна нестенированность правой стороны (Лосиевский и Луневъ). Авбеки вполне на месте, беки и голкиперы тоже.

Вторая игра состоялась на новомъ английскомъ поле между ОБАК и "Стадъ д'Одесса": победа первыхъ 3:1. Новый английский тимъ значительно усиленъ; справа крайний прекрасно владеетъ мячомъ такъ же, какъ и своимъ хладнокровиемъ, что очень ценно въ игроке, а въ особенности въ форварде. Прекрасно держитъ себя новый голкиперъ, кроме благодарной для голкипера фигуры видна определенная система защиты и манера игры. Остальные форварды не въ форме: Джонасъ - левый средний, Джекобъ - въ центре и левый крайний абсолютно не стенированы между собой. Изъ авбековъ Мартинъ въ центре пока слабъ, Овенъ справа хорошъ, а левый неваженъ. Новый фулбекъ имеетъ очень сильный ударъ, но играетъ немного бестолково. Въ общемъ впечатление благоприятное, чего нельзя сказать относительно "Стадъ д'Одесса", который составленъ изъ разныхъ командъ, игроки которыхъ внесли каждый свой духъ въ игру. Несмотря на наличность такихъ игроковъ, какъ Богемский, Ярендъ, Гойковичъ, Клепферъ, изъ этой команды, очевидно ничего серьезного не выйдетъ. Форварды не стенированы, Гойковичъ не на месте, Крыжановский бегаеъ безъ толку, Вайтъ слабъ, остальные, кроме Яренда, тоже Клепферъ, желая играть изящно, не думаетъ о томъ, что сильный ударъ онъ со своей манерой защиты не сможетъ отразить, что имело место два раза въ игре..."

Журнал "Спортивная жизнь" (Одесса) за 26 лютого 1911 р.

6 березня лігові матчі не відбулися через погану погоду, а 13 березня на матч з ОБАК не з'явилася команда "Стадь" (пояснення - несвоєчасне повідомлення про день проведення матчу). Нарада представників команд визнала безперечну поразку "Стаду" (+:-), але капітан ОБАКу Мартін висловився, що його команда не проти й переграти цей матч, тому "Стаду" пробачили таке порушення, як неявку.

Крім того, на цій нараді представників команд Ліги були прийняті такі постанови:

"1. Все команды должны составить и постоянно вести списки своих игроков. Команды, у которых еще списки не готовы, должны их изготовить не позднее 22 марта. Внесение игрока в список должно быть скреплено его подписью.

2. В случае перехода игрока из одной команды в другую, он лишается права играть на Кубок в новой команде в ее ближайших четырех матчах. Момент перехода игрока считается с получением его письменного о том извещения представителями командъ.

3. Рефери, избранный на известный матч, должен безусловно явиться на поле, какова бы ни была погода. В случае невозможности для избранного рефери явиться, он должен позаботиться о присутствии на игре другого рефери.

4. В виду большого значения формы, ко всем командам обращается просьба позаботиться о том, чтобы все игроки обладали формой, во всяком случае игроки всегда должны быть снабжены достаточно заметными отличительными знаками (например, нарукавниками), причем команды обязаны иметь достаточный комплект таких знаков.

Рефери предоставляется право категорически решать вопрос, достаточно ли различаются игроки по одежде.

5. Вследствие крайней необходимости в однообразных правилах игры, поручается капитанам команд совместно с лицами, привлеченными капитанами, выработать проект таких правилъ.

6. В случае изменения в порядке матчей, заинтересованные команды должны быть извещены за три дня до игры.

7. В случае несостоявшейся в назначенный день игры, она переносится через все занятые дни на конец сезона, так, чтобы выработанный календарь не изменялся.

8. Для розыгрыша первенства вторых тимовъ имъ предлагается составить свои списки и выработать календарь".

Ще в березні за репортажами матчів із газет добре відомо, що спортивний осередок "Одеській Стадь" змінив свою назву й став іменуватися "Спортинг-клубом" (СК), у подальшому, він мав вже свою емблему й розроблений статут направив на реєстрацію до градоначальства (наприкінці листопада 1911 р.).

Свій другий, і останній матч провела "Викторія" (27 лютого програли ОБАКу - 0:6, а 13 березня - команді ОКФ - 3:4 (мабуть, через поведінку суперників матч не було завершено, бо гравці "Викторії" залишили поле й їм була зарахована технічна поразка (-:+), після чого ця командв "знялася" зі змагань. Ще треба відмітити, що в неділю 27 березня, через погану погоду, ще один матч не відбувся й був перенесений. Тобто, проблем в організаторів вистачало.

Емблема СК

Цікаво, що саме цього дня другий запланований матч на новому майданчику ОБАКу, все ж, відбувся. Господарі приймали на своєму пролі "шеремет'євців" - розпочали матч удев'ятьох, а ще двоє підійшли, коли ОБАК вже програвав 0:1 (гол Андрианополита). Потім, вже в другому таймі, ще один гол забив Поппадато, і лише за 5 хвилин до закінчення матчу англійцю Джекобсу вдалося забити одного м'яча, але лише одного. Вони програли команді ШКС - 1:2, і це була досить велика несподіванка для всіх.

Щоби читач занурився в атмосферу проходження матчів в Одесі в ті часи, надамо найбільш цікавий репортаж матчу 3 квітня між командами ОБАК і "Спортинг-клубъ":

Пізнавальна інформація:

Состоявшийся в воскресенье, 3 апреля, матч между О.Б.А.К. и С.К., представлял большой интерес как по силам противника, так и по ожидаемой горячей борьбе, и собрал **несколько соть зрителей (безплатныхъ)**.

Безъ пяти четьре прибыль **рефери г-нь Гердь**, и сейчас же приступил к необходимымъ подготовкамъ.

Г-нь Ярендъ, капитанъ С.К., получивъ по жребию право выбрать сторону, решилъ играть противъ ветра, который в данное время былъ довольно силенъ.

Сигналь рефери даетъ возможность Джекобсу сделать первый ударъ; почти сейчас же О.Б.А.К. делаетъ опасное движение къ "голу", но бекъ Вайтъ отсылаетъ мячъ обратно; получаетъ его Ярендъ и убегаетъ съ нимъ, поддерживаемый Богемскимъ и Лосиевскимъ. Можно было думать, что они сделаютъ голъ, но защита англичанъ мешаетъ имъ, заставляя Яренда сделать слишкомъ высокий ударъ и, такимъ образомъ, мячъ перелетаетъ черезъ перекладину.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Съ этого момента игра более или менее равна, съ малымъ перевесомъ въ пользу англичанъ.

Рефери, замечая склонность къ грубой игре съ обеихъ сторонъ, даетъ по несколько фри-кикъ (*вільних ударів - Примітка автора*). Вербицкий изъ С.К., предупрежденъ, что повторение его грубой игры поведетъ за собой удаление съ поля.

Полчаса проходятъ безъ результата, когда Мартинъ, капитанъ О.Б.А.К., решаетъ переставитъ Джекобса на левую сторону, заменивъ его Гердомъ II въ центре.

Почти сейчасъ же заметна разниа. О.Б.А.К. стремится впередъ и ведетъ игру у "гола" противника. Наконецъ Блюмъ посылаетъ мячъ справа, и Джекобсъ прекраснымъ ударомъ делаетъ первый голъ. По возобновлении игры англичане стремятся на "голь" противниковъ, заметна прекрасная пассивка, и вдругъ мячъ опять оказывается въ сетке отъ удара Джекобса.

С.К. делаетъ решительный натискъ, заставляя британцевъ опасаться, но Рено, зайдя слишкомъ впередъ, находитъ офсайдъ, когда ему пассивуютъ мячъ, после чего следуетъ фри-кикъ для англичанъ и отдыхъ.

После **5 минутъ перерыва** слышится сигналъ и команды, поменявшись сторонами, снова становятся по местамъ. Ветеръ упалъ, и англичане, имея два гола, почти наверно побеждать. Матчъ снова начинается, и съ самого начала видно, что команда С.К. побеждена и деморализована. Игра теперь быстра и решительна. Беки С.К. вокругъ своего "гола" усиленно работаютъ, но ихъ противники неуязвимы.

Блюмъ делаетъ третий голъ, а Джекобсъ четвертый. Иногда форварды С.К. бегутъ впередъ съ мячомъ, но англичане, помня поражение предыдущего воскресенья, осторожны, ихъ беки на местахъ и легко отбиваютъ мячъ; Маркузи делаетъ убедительные удары, отсылающие мячъ почти до "гола" противниковъ.

Опять интенсивная атака и защита. Гердъ II медленно посылаетъ мячъ въ "голь"; голкиперъ Крыжановский долженъ былъ его легко отбить, но он, очевидно, растерялся, что и позволяетъ мячу вкатиться въ ворота.

5 головъ противъ 0 и только 10 мин. до конца; Ярендъ теперь делаетъ великолепные попытки сделать хотя бы одинъ голъ, но не получаетъ ровно никакой поддержки отъ своихъ форвардовъ и авбековъ.

Богемский получаетъ мячъ и ведетъ его до самого "гола" британцевъ. Его сопровождаетъ Ярендъ, готовый пробить по воротамъ, но Богемский, молодой и неопытный, старается это сделать самъ, и съ неминуемымъ результатомъ - онъ остановленъ Фертомъ, и мячъ летитъ мимо.

Отъ голкипера англичане снова возвращаются къ штрафной площади С.К. и получаютъ "корнеръ": подаетъ Блюмъ, Вайтъ отбиваетъ мячъ руками, чемъ навлекаетъ штрафъ. Мартинъ пробиваетъ крайне неудачно, но вовремя набежавший Блюмъ переправляетъ мячъ въ ворота.

Еще несколько минутъ горячей игры, и конецъ. Решительная победа О.Б.А.К. - 6:0.

Англичане играли превосходно, ихъ авбеки Овенъ, Карръ и Перкинсъ безупречны. Форварды ни разу не понадеялись на нихъ понапрасну, и все время защита получала отъ нихъ помощь.

Потерю С.К. нужно приписать многимъ причинамъ. Приводимъ некоторые изъ нихъ.

Капитанъ С.К. сделалъ серьезную ошибку, решивъ играть противъ ветра.

Было полное отсутствие соединенной игры, преобладала игра индивидуальная.

Другая ошибка была въ принятии въ тимъ Рено, помощь которого выразилась въ томъ, что его три раза оштрафовали за офсайдъ.

Ярендъ, Лосиевский и Богемский были единственными форвардами, но и они не сыгрались. Ни одинъ изъ авбековъ не былъ на месте, очевидно, недостаточно уясняя себе, что имъ следовало делать.

Вайтъ былъ хорошъ и делалъ чудеса, но не получилъ поддержки отъ Порты.

Крыжановский же казался растеряннымъ и не могъ отбить легкихъ ударовъ, вероятно оттого, что получилъ указание отъ капитана действовать руками, къ чему не имелъ навыка.

Этотъ матчъ почти гарантируетъ О.Б.А.К. первенство Одессы, но они еще должны играть противъ Ш.К., которымъ были уже побеждены...

....Рефери, г-нь Гердъ, былъ крайне безпристрастенъ, внимателенъ и справедливъ...

Журнал "Спортивная жизнь" (Одеса) - один з квітневих номерів 1911 р.

Футбольна команда ОБАК 1911 р. з Кубком Емброса (серед форвардів сидить справа одесит Пйотровський)

Із наведеного повноцінного звіту матчу читач тепер має уяву про чисельність публіки на матчах найвищого рівня в Одесі 1911 року - усього декілька сот глядачів, тому емоційно наведені скрізь заяви про надзвичайне захоплення цією грою одеситів, про тисячні заповнені "стадіони" - це просто відверта брехня. Також, ми наразі знаємо й одного з найкращих футбольних арбітрів Одеси тих час - пана Герда, але про це окремо в главі "Витоки футбольного арбітражу" останнього тому цього видання..

Тепер документ, що свідчить про результати розіграшу першого чемпіонату Одеси (з газети "Одескій листок"):

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

"...Въ воскресенье, 24 апреля, закончились весенние состязания въ футболъ между одесскими командами на переходящий кубокъ, пожертвованый редакцией "Спортивной жизни". Первое место занялъ одесский Британский Атлетический клубъ, второе "Спортингъ-клубъ", третье - "Шереметьевский кружокъ" и четвертое - Одесский кружокъ "Футболъ". Следует отметить успехъ "Спортингъ-клуба", образовавшегося передъ самымъ началомъ матчей, но сумевшего привлечь хорошие силы и стать на второе место, проигравъ только однимъ англичанамъ..."

До речі, журнал "Спортивная жизнь" обкладинку своїх номерів почав робити кольоровою, але це, на жаль, не сприяло підвищенню числа охочих його придбати, тому, вже наприкінці квітня він збанкрутів і завершив своє існування, а доля перехідного Кубка Емброса залишилася невідомою. Скоріш за все, він залишився у ОБАКу, бо на наступний сезон цей клуб для переможця запровадив приз - Кубок Е.Джекобса.

Зі звітів у періодичних виданнях тих часів можна навести й склади призерів:

ОБАК: капітан **Мартін**, воротар Гельер, гравці - Блюм, Герд-2, Гретвуд, Джонас, Джекобс, Карр, Маркузи, Овен, Перкінс, Піотровський, Робсон, Ферт (домашні матчі проводила на новому своєму майданчику - дача Фальц-Фейна)

"Спортингъ-клубъ" (до квітня - "Стадь"): капітан - **Яренд**, воротар В.А.Крижанівський, гравці - Г.Богемський, Вайт-1, Вайт-2, Вербицький, Гойкович, Гребенко, Клепфер, Лосієвський, Порт, Рено (домашні матчі проводила на своєму майданчику - дача Шварца);

ШКС: воротар Васильєв, гравці - Андріанополіт, В.Болгаров, Вінтер, Гаврилов, О.Ліфшиць, Лосієвський, Луньов, Поппадато, Ремер, Северин, Тихонюк, Чорба (домашні матчі проводила на своєму майданчику - дача Тарнопольського).

А також є можливість наведення фінальної таблиці першого чемпіонату Одеси з футболу, хоча й з відсутніми результатами декількох матчів:

Фінальна таблиця 1-го чемпіонату Одеси 1911 р. (весна)

(проведений 20 лютого – 23 квітня)

місця	команди	1	2	3	4	5	в	н	п	м'ячі	о
1	ОБАК		3:1	1:2	3:0	6:0*	5	0	1	13:3	10
2	"Спортингъ-клубъ"	0:6		3:0	+:-	-	4	0	2	4:9	8
3	"Шереметьевскій Кружокъ"	?-п	-:+		3:0	-	3	0	3	6:4	6
4	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"	?-п	?-п	0:1		4:3*	0	0	6	0:7	0
-	"Виктория" *	-	-	-	-		-	-	-	-	-

Примітка: * Команда "Виктория" знялася з розіграшу, начебто, через нестачу коштів після двох матчів, результати яких до загального заліку не зараховані.

Потрібно зазначити, що так звані "нелігові" команди теж не сиділи весною, склавши руки. Відомі матчі 13 березня команд 2-ої гімназії та **"Вега"** (5:3), 9 квітня - "Веги" з 5-ою гімназією (11:0) та й цілого ряду матчів других (резервних) команд різних спортивних осередків.

Цього року одеське німецьке гімнастичне товариство **"Турнь-Ферейнь"** (голова п.Вільгельм) відмічало своє 30-річчя (святкували 22 жовтня у приміщенні Нового театру). До цього ювілею було вирішено, нарешті, створити при цьому товаристві й повноцінну футбольну команду. До того ж, цього часу відродилася й команда Індо-Європейського телеграфу **"Индо"**. Усі ці три названі футбольні осередки, звісно, виявили бажання стати членами Одеської футбольної ліги й прийняти участь у розіграші першості Одеси. До них згодом приєдналися **"Новоросійскій кружокъ футболистовъ"** (НКФ) та **"Флорида"**. Їх там зустріли залюбки, бо саме влітку розпочалася підготовка для проведення другого чемпіонату Одеси.

Один з останніх номерів журналу "Спортивная жизнь"

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Кубок Е.Джекобса

Цей чемпіонат за прикладом інших країн, а також Санкт-Петербургу та Москви вирішено було провести за системою "осінь-весна" - розпочати 18 вересня 1911 року, а завершити до травня 1912 року. Дехто вважає ці весняні та осінні півсезони окремими чемпіонатами Одеси, мотивуючи, що загальні підсумки по обом півсезонам спочатку, начебто, не підводилися, але це не так. В усякому разі те, що з самого початку задумувалися саме чемпіонати за принципом "осінь-весна", чітко вказано у газеті "Одеській дистокъ" №221 за 26 вересня 1911 року:

"...По примеру заграницы, а у насъ Москвы и Петрограда девять одесскихъ спортивныхъ клубовъ и чисто футбольныхъ организаций... выставили въ предстоящий сезон, который будетъ продолжаться до мая 1912 года, 15 командъ, разделенныхъ на две категории".

До чотирьох команд першого чемпіонату та ще п'яти вищеназваних додалися 6 резервних команд більшості осередків. Таким чином, 15 бажаючих змагатися команд було розподілено на дві категорії. Планувалося, що команди першої категорії будуть грати за перехідний "кубок Емброса", а команди другої категорії - за жетони переможців. Але, перед початком змагань призи змінили - переможець у першій категорії вже мав отримати перехідний кубок, "пожертвований" Е.В.Джекобсом, а переможець серед команд другої категорії - приз від комітету ліги. У газеті "Одеській листокъ" №221 за 26 вересня був надрукований повний перелік членів Одеської футбольної ліги з їх точними назвами на той час, а саме:

**"...клубы: Одесскій британскій атлетическій клубъ (О.Б.А.К.),
Спортингъ-клубъ (S.C.A и С.Б. и S.C.),
Одесское немецкое гимнастическое общество "Турнь Ферайнь" (Т.Ф.),
Одесскій кружокъ "Футболъ" (О.К.Ф.),
...исключительно футбольные организации: Шереметьевскій кружокъ (Ш.К.),
Новороссійскій кружокъ футболистовъ (Н.К.Ф.),
"Вега" (В.),
Кружокъ індо/европейского телеграфа (І.),
"Флорида" (Ф.)"**

До першої категорії (вищого ешелону міста) включили 9 команд із 8 осередків ("Спортингъ-клубъ" був представлений двома командами - А і Б), до другої категорії включили 6 команд (5 других - із спортосередків і "Флориду"). Перші матчі були проведені 18 вересня, їх результати висвітлені в газеті "Одеській листокъ" №221 за 26 вересня:

"Результаты матчей на прошлое воскресенье следующие: Первой категории выиграла: О.К.Ф. у "Вега" (1 на 0), Ш.К. у О.Б.А.К. (2 на 1), S.C.A. у Т.Ф. (3 на 0), S.C.B. и Н.К.Ф. сыграли въ ничью (1 на 1). По второй категории выиграла: S.C. у Ф. (4 на 1), Ш.К. у В. (6 на 1). Матчъ между О.К.Ф. и Т.Ф. не состоялся въ виду того, что поле первыхъ на времени начала матча не было готово и перенесенъ на будущее".

Центральним матчем осіннього півсезону чемпіонату Одеси 1911/12 років був цього разу матч між командами ОБАК і "Спортингъ-клубъ-А", що відбувся 23 жовтня, звіт з якого наводиться:

Пізнавальна інформація:

23 октября на поле Спортингъ-клуба состоялся матчъ между первыхъ тимовъ (А) Спортинга и командой Одесскаго британского атлетического клуба. Этотъ матчъ обещалъ быть очень интереснымъ въ виду давнего соперничества этихъ клубовъ из-за первенства. Публика задолго до матча появилась на поле и къ началу **окружила поле съ четырехъ сторонъ плотной стеной. Число собравшихся зрителей достигало двухъ тысячъ.**

Свистокъ рефери и игроки на местах, еще свистокъ и игра началась. Англичане ведутъ игру уверенно - "Спортингъ" усиленно защищается. Проходитъ четверть часа безрезультатно. Но вотъ Джонасъ, воспользовавшись оплошностью бековъ, успеваеъ у самого голя послать мячъ на голъ. Голкиперъ оказываеъся въ стороне и не успеваеъ задержать мячъ. Получивъ голъ, "Спортингъ" въ подавленном настроении, хотя еще не совсемъ теряетъ надежду, оплатитъ темъ же и действительно, минутъ черезъ 10, **лучший его центр-форвардъ Богемскій**, съ большой ловкостью обвода противниковъ, прорываеъ линию защиты и забиваеъ голъ англичанамъ. Публика усиленно аплодируетъ и "Спортингъ" до конца тайма продолжаетъ вести игру более смело.

Во второмъ офтайме результатъ остается тотъ же, только несколько меняется характеръ игры. "Спортингъ" ведетъ атаку более энергично и английский голъ несколько разъ находится въ критическомъ положении. Многочисленная публика, следя за ходомъ матча съ большимъ интересомъ и вниманиемъ, неоднократно аплодируетъ и восторгается ловкими искусными приемами и ударами лучшихъ игроковъ обеихъ командъ.

Англичане, понимающие игру более глубоко, пользуются всеми не только внешними приемами, но и внутренними теоретическими своевременно пасируютъ, своевременно передають мячъ на край и съ фланга въ центръ; гавбеки ихъ, хорошо защищая голъ, съ большимъ пониманиемъ помогають форвардамъ.

Вообще они ведут игру очень солидарно и не злоупотребляют искусством обводить противника. Это имь очень облегчает атаку и разстраивает защиту противника, которому очень трудно бороться съ такимъ нападеніемъ. Въ Спортинге каждый изъ игроковъ играетъ въ одиночку, не считаясь ни съ положеніемъ противника, ни съ положеніемъ партнера; такъ играетъ гавбекъ Портъ, который прекрасно выполняетъ первую часть своей задачи, защищая голъ, энергично отанавливаетъ нападение противника и совершенно игнорируетъ вторую часть своей задачи - помощь форвардамъ. Отчасти поэтому центр-форвардъ Б. принужденъ, затрачивая много лишнихъ силъ, действовать на свой страхъ и вести индивидуальную игру. Но особенно бросается въ глаза дефектъ на правомъ фланге линии форвардовъ (Спортинга). Два форварда инсайтъ (Вербицкий Д.) и крайний (Вайтъ Ч.) - не по своимъ местамъ, кроме того последний совершенно слабый игрокъ. Надо полагать, что онъ только благодаря какому-то недоразумению получилъ это место. Вербицкий же хоть былъ хорошимъ гавбекомъ или, пожалуй, крайнимъ, но ни в коемъ случае ни Инсайтъ. Увлекательная была игра гавбека - маленького Иванова, который ориентируется в самыхъ неудобныхъ положеніяхъ и, ловко нападаая наъ своего сильнаго противника, лучшего форварда О.Б.А.К., громаднаго Блюма, сильно мешаетъ его нападенію. Съ наибольшимъ интересомъ следила публика за игрой центр-форварда Богемскаго, но полное отсутствие солидарной игры въ Спортинге и опытные сильные противники сильно стесняли его. Лучшимъ партнеромъ Б. въ игре былъ Лоссиевский, который на этотъ разъ хорошо передавалъ мячъ крайнему (Андрианополиту), не увлекаясь обводкой.

Результатомъ игры (1 на 1) Спортингъ остался удовлетвореннымъ, такъ какъ после поражений прошлаго сезона, это почти победа.
Газета "Одесскій листокъ" №251 за 30 жовтня 1911 р.

Г.Богемський

Із цього звіту ми бачимо як значно підвищився інтерес публіки до змагань, бо якщо весною на матчі такого рангу було лише кілька сотен глядачів, то зараз їх вже дві тисячі. До того ж, чітко видно, що футбольні майданчики тих часів не були обладнані лавками для сидіння глядачів, не кажучі вже про якісь трибуни, вболівальники щільно стояли по усьому периметру поля біля майданчика.

До того ж, звертаємо увагу читача, що Григорій Богемський цього разу вже названий "кращим центрфорвардом "Спортинга", хоча ще весною репортери його характеризували "молодим і недосвідченим".

Турнірне становище команд після закінчення осіннього півсезону, нажаль, встановити важко через нестачу інформації у пресі. Маємо лише стан після 5 турів - на першій сходинці - ОБАК і "Спортинг-клуб-А" з однаковою кількістю очок, на третій - "Вега". Відомо, що у другій категорії на першому місці був ШКС, а на другому місці - ОКФ (точніше - другі команди цих спортивних осередків).

Але, щоб не "загубились", хоча б, відомі результати матчів, треба їх все ж звести в єдині таблиці цього півсезону й навести тут:

Таблиця осіннього півсезону 2-го чемпіонату Одеси 1911/12 рр. (перша категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	9	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортинг-клуб" - А		1:1	1:1	?	?	3:0	3:2	3:1	2:0	4	2	0	13:5	10
2	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"			3:1	?	5:0	4:0	?	2:0	?	4	1	0	15:2	9
3	ОБАК				?	3:1	0:0	?	13:0	8:0	3	2	1	26:5	8
4	"Вега"					0:1	1:1	3:0	1:0	3:0	3	1	1	8:2	7
5	Одесскій Кружокъ "Футболъ"						?	3:0	4:0	?	3	0	2	9:8	6
6	"Турнь-Ферейнь"							0:2	?	1:0	1	2	3	2:10	4
7	"Спортинг-клуб" - Б								1:1	?	1	1	3	5:10	3
8	"Новоросийскій кружокъ футболистов"									?	0	1	5	2:24	1
9	"Индо"										0	0	4	0:14	0

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Таблиця осіннього півсезону 2-го чемпіонату Одеси 1911/12 рр. (друга категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Шереметьевській Кружокъ Спорта"		3:1	8:0	6:1	4:0	6:0	5	0	0	27:2	10
2	Одесскій Кружокъ "Футболь"			2:2	4:2	4:0	0:0	2	2	1	11:7	6
3	"Флорида"				2:0	1:4	1:0	2	1	2	6:14	5
4	"Вега"					2:1	5:1	2	0	3	10:14	4
5	"Спортингъ-клубъ"						1:0	2	0	3	6:11	4
6	"Турнь-Ферейнь"							0	1	4	1:13	1

9 жовтня цього року "Одесскій Кружокъ "Футболь" очолив, у якості голови, британсько-підданний - майбутній перший у російському футболі арбітр міжнародної категорії Джон Герд, а Юлій Тайхман перейшов на посаду секретаря, на якій перебував до січня 1912 року, відмовившись від цієї посади на користь прийнятого у дійсні члени осередку Абрама Гробмана. Усі троє активно брали участь у створенні Одеської футбольної колегії суддів, яка була першою офіційною суддівською організацією в історії українського, а того часу, й російського футболу (детально про це в главі "Витоки арбітражу України" останнього тому цього видання - Примітка автора).

18 жовтня ОБАК провів загальні щорічні збори своїх членів, на яких було розглянуте питання виборів нового комітету клубу. Розглянутий звіт за минулий рік був схвалений зборами. Цікаво те, що вперше було обговорено питання оплати глядачами за вхід на "гімнастичний плац клубу" під час футбольних матчів.

Але, головною подією цього року було

створення збірної команди Одеси. Приводом до цього послугувала домовленість Одеської футбольної ліги на приїзд до Одеси московської команди "Уніон". Ще на початку листопада планувалося виставити проти неї "местные сборные команды" (тут і далі наведені назви з газети "Одесский листок" - Примітка автора). 19 листопада проти москвичів грала команда, складена "исключительно изъ местныхъ игроковъ" або як її іменували "сборная команда русскихъ клубовъ", яка програла 0:5. 20 листопада проти москвичів виставили "сборную английскую команду", яка перемогла 4:1. І, нарешті 21 листопада москвичам надали можливість зіграти зі "сборной русско-английской командой" і вона... програла 0:3. Більш детально про ці матчі викладено у главі про міжрегіональні матчі в останньому томі цього видання. А тут залишається лише засвідчити, що одесити добре розбиралися у ті часи - де англійські, а де місцеві (російські) футболісти. Просимо на це звернути увагу, бо, навіть сьогодні, скрізь нам хочуть цих англійців з ОБАКу видати за, начебто місцевих мешканців, тобто, громадян Російської імперії.

Завершити розповідь про події 1911 року потрібно інформуючи читача створенням восени цього, 1911 року (а не ніякого 1910 року) справжнього комітету Одеської футбольної ліги з п'яти осіб і 2-х кандидатів: головою обрано Ернеста Вільям(ович)а Джекобса, його товаришем (заступником) - Джона Джемс(ович)а Герда, секретарем-скарбником - Павла Антоновича Патрона, членами комітету - Андерсена і Федора Христофоровича Стефена, кандидатами - Альберта Івановича Гельєра та Олександра Гавриловича Ліфшиця.

Е.В.Джекобс

Команда "Одесскій Кружокъ "Футболь" 1910 р.

Пізнавальна інформація:

Джекобс Ернест Вільям(ович) - футболіст, спорторганізатор, центральна фігура у футболі дореволюційної Одеси. Народився біля 1860 р. в Англії - дата і місце смерті невідомі. Був головою ради ОБАК, одним з головних організаторів Одеської футбольної ліги та її головою у 1911-13 рр.

Ось, як про це задокументував "Ежегодникъ Всероссийскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.":

Підтвердження викладеного:

"...**Осенью 1911 года** собрание представителей клубов... **избрало комитетъ** изъ 5 лицъ и 2 кандидатовъ: председателемъ - Э.Джекобсъ, товарищемъ председателя - Д.Гердь, секретаремъ-казначеемъ - П.Патронъ, членами: Андерсенъ и Стефенъ, кандидатами г.г. Гельеръ и Лифшиць.

"Ежегодникъ Всероссийскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.". 1913 г.. с.124

У подальшому, цей створений 1911 року комітет Одеської футбольної ліги, був серед засновників Всеросійського Футбольного Союзу (ВФС), який було утворено на початку наступного 1912 року. До керівництва цього Союзу кандидатом увійшов єдиний представник від південних міст Російської імперії - одесит **Павло Антонович Патрон**. Проте, про це більш детально вже було наведено у першій частині цього видання - підрозділі "У Всеросійському Футбольному Союзі" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Перед тим, як перейти до 1912 року, потрібно звернути увагу читача на деякі, можливо, наразі дивні поняття, бо в цитатах із друкованих видань тих часів важко сприймаються формування **"держались у голя", "нападать на голя"**, де слово "голя" слід розуміти як "ворота". Визначення **"пассировка", "фулбекъ"** (фланговий захисник), **"інсайдеръ"** і **"авбекъ"** (півзахисник) говорять самі за себе. До речі, скоро до слова "авбекъ" додали відсутню першу літеру "х" й скрізь загально прийнятим було визначення півзахисника як "хавбека".

Цікаво, що у цьому році в Одесі у типографії "Торговый мир" були вперше надруковані правила проведення змагань, видані Одеською футбольною лігою з детальними поясненнями розіграшів під назвою **"Правила розыгрыша кубковъ Одесской Футбольной Лиги"** маленького розміру на 16 сторінках, російською мовою. Це було **перше видання довідника з футбольних змагань на теренах України у межах півдня Російської імперії**. З цього ж щорічника відомо й те, що, починаючи з сезону 1912/13 рр. вже, крім вручення чемпіону Одеси Кубка Е.В.Джекобса, команда, що зайняла друге місце, нагороджуватиметься перехідним щитом А.А.Боханова, переможець по другій категорії отримуватиме Кубок Д.Д.Герда, а по третій категорії - Кубок К.Ю.Окша-Оржеховського. В останньому томі цього видання ця книжечка буде представлена в повному обсязі, з поданням тексту усіх сторінок. А тут ми лише наведемо її обкладинку.

Правила ОФЛ 1912 р.

Статут ОФЛ 1912 р.вид.

У багатьох сучасних друкованих виданнях є інформація про те, що ще на початку 1912 року в Одесі був надрукований також календар ігор весняного півсезону першості міста під назвою "Одесская футбольная лига. Календарь игръ. Весенний полусезонъ 1912 года" на 10 сторінках, навіть вказано, що він був надрукований у типографії "Труд". Але в усім відомій "Бібліографії" Дюперрона (1915 р.вид.) ця книжечка відсутня, а так як більш ніж за 100 років її ніхто ніде не бачив, то можна вважати, що це хтось вигадав про її видання, або переплутав з наведеним вище довідником.

Лише 12 квітня 1912 року, після утворення 6 січня у Санкт-Петербурзі Всеросійського Футбольного Союзу й входження до нього Одеської Футбольної Ліги, вона була нарешті легалізована. Крім розроблених правил розіграшів кубків, був врегульований календар ігор, зареєстрований і надрукований Статут цієї організації в типографії М.Авербуха в Кишиневі (зараз Молдова) маленького розміру на 16 сторінках як **"Уставъ Одесской Футбольной Лиги"**. Про цю знаменну подію вже згадувалося в першому томі цього видання в главі "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня", а в

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

останньому томі буде представлено це видання у повному обсязі з текстом усіх сторінок. Тут, окрім ілюстрації обкладинки, наведемо ще й підтвердження цього факту з офіційного щорічника ВФС за 1912 рік:

Підтвердження викладеного:

Комитетъ 12-го апреля 1912 года легализоваль лигу, урегулировали календарь игръ, устроили матчи съ Москвой и Киевомъ и вообще даль надлежащую постановку делу... "

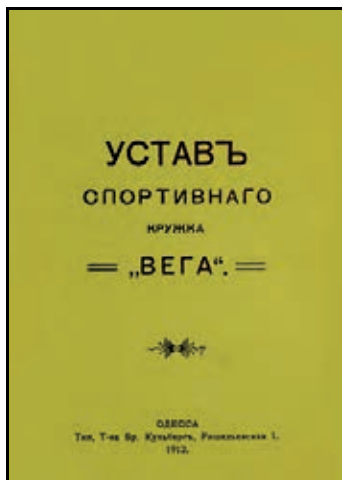
“Ежегодникъ Всероссийскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.”, 1913 р.,

На зборах представників клубів Одеської Футбольної Ліги був переобраний комітет ліги. Цього разу він складав дев'ять посад (без кандидатів). Головою комітету було перебрано Ернеста Вільямовича Джекобса, його товаришем (заступником) став **Джемс Альфредович Мартін**, секретарем - Джон Джемсович Герд, товаришем секретаря - Абрам Борисович Гробман, скарбником - Вільям Іосифович Каруана, членами комітету - Михайло Осипович Вербицький, Альберт Іванович Гельер, Петро Павлович Іскров і Федір Христофорович Стефен.

Весняний півсезон розпочався матчами 19 лютого між командами "Индо" - ШКС - 0:5, ОБАК - СК-Б - 9:1, СК-А - "Вега" - 1:2 та "Турнь-Ферейнь" - ОКФ - 0:3 (перші два матчі судив Герд, третій - Шримптон, а четвертий - Ліфшиць). У квітні відбувся центральний матч цього півсезону та чемпіонату Одеси 1911/12 рр. між ОБАК та СК-А, який завешився безрезультатно - внічию 0:0, що свідчило про те, що ці команди підійшли до кінця сезону на однаковому рівні підготовки.

Завдяки щорічнику, створеному в цей час Всеросійським Футбольним Союзом за 1912 рік, ми маємо досить повну інформацію про 8 осередків, що входили офіційно до Одеської футбольної ліги й представляли вже відомі нам ОБАК, ОКФ, ШКС, "Вега" та "Спортингъ-клубъ", а також створені у ці роки "Индо" - команда Индо-Європейського телеграфу, "Флорида" та німецький "Турнь-Ферейнь", який відкрив свою футбольну секцію. Наведемо цю офіційну інформацію щодо цих осередків:

"Вега" - Спортивный Кружокъ "Вега": кольори - жовто-чорний, голова - інженер І.Тарнополь, до 40 членів, місце - Французький б-р, перша зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі Тарнополя. До речі, цього ж 1912 року був виданий і статут цього гуртка - **"Уставъ спортивнаго кружка "Вега"** на 14 сторінках тиражем у 500 примірників.

Статут СК "Вега"

"Индо" - Спортивный Кружокъ "Индо": кольори - біла сорочка, сині штани, місце - за залізничним переїздом, що за Дюківським садом (їхати трамваями №5 і №15).

"О.К.Ф." - Одесскій Кружокъ "Футболъ": кольори - білий, чорна смуга на грудях і штанах, чорний комірець і манжети, голова - Д.Герд, до 25 членів, місце - Французький б-р, перша зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі генеральші Онопрієнко.

"О.Б.А.К." - Одесскій Британскій Атлетическій Клубъ: кольори - білий з синіми смугами, голова - англійський генеральний консул Д.Сміт, біля 40 членів, місце - Французький б-р, друга зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі Фальц-Фейна.

"С.К." - Спортингъ-Клубъ: кольори - білі, голова - інспектор народних училищ А.Белій, до 60 членів, місце - Французький б-р, перша зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі Гаєвського і Левінсона, д.Шварца.

"Т.Ф." - Турнь-Ферейнь: представник - Ф.Стефен, місце - Французький б-р, перша зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі генеральші Онопрієнко.

"Флорида" - Спортивный Кружокъ "Флорида": кольори - жовто-зелені, місце - за залізничним переїздом, що за Дюківським садом, між заводом Яловикова і Бродського (їхати трамваями №5 і №15).

"Ш.К." - Шереметьевскій Кружокъ Спорта: кольори - червоно-білі, голова - І.Фаленцький, до 20 членів, місце - Французький б-р, перша зупинка трамваю №16 після дачі Вальтуха, у провулку направо - на дачі Тарнополя.

Д.А.Мартін

Емблема "Веги"

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Таблиця весняного півсезону 2-го чемпіонату Одеси 1911/12 рр. (перша категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	ОБАК		0:0	0:0	2:0	3:0	1:1	4:0	9:1	4	3	0	19:2	11
2	"Спортинг-клуб" - А			1:0	1:1	1:2	0:0	6:1	6:1	3	3	1	15:5	9
3	Одескiй Кружок "Футбол"				2:1	3:0	3:0	?	2:1	4	1	1	10:3	9
4	"Шереметьевскiй Кружок Спорта"					?	1:1	5:0	3:1	2	2	2	11:7	6
5	"Вега"						3:1	2:1	?	3	0	2	7:9	6
6	"Турнь-Ферейн"							0:0	?	0	4	2	3:8	4
7	"Индо"								?	0	1	4	2:17	1
8	"Спортинг-клуб" - Б									0	0	4	4:20	0

На жаль, досить багато результатів матчів не були повідомлені пресою, але це не завадило визначити призерів цього півсезону й скласти таблицю змагань, яка наводиться:

Фінальна таблиця 2-го чемпіонату Одеси 1911/12 рр. (перша категорія)

(проведений 18 серпня 1911 р. – 8 квітня 1912 р.)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	ОБАК		0:4	2:0	1:0	3:0	4:1	1:0	8:0	10	2	2	39:12	22
2	"Спортинг-клуб" - А	1:1		1:1	1:0	1:2	3:2	0:0	2:0	9	4	1	35:8	22
3	"Шереметьевскiй Кружок Спорта"	3:1	1:1		5:0	3:0	3:1	4:0	3:0	7	3	4	30:11	17
4	"Одескiй Кружок "Футбол"	1:3	0:1	2:1		1:0	2:1	2:1	1:0	8	1	5	21:17	17
5	"Вега"	0:1	0:4	1:0	0:3		1:0	2:1	1:0	8	0	6	13:19	16
6	"Спортинг-клуб" - Б	1:9	1:6	1:0	0:3	0:1		2:0	1:0	4	1	9	12:32	9
7	"Турнь-Ферейн"	1:1	0:3	1:1	3:3	1:3	0:1		1:0	1	5	8	9:23	7
8	"Индо"	0:4	0:7	0:5	0:3	1:2	0:0	0:0		0	2	12	1:38	2

Наведена фінальна таблиця, що вміщує усі без виключення результати матчів обох півсезонів, запозичена з Вікіпедії, але документального підтвердження звідки вони отримані - там не наводиться. Загалом, у сезоні другого чемпіонату Одеси 1911/12 років по першій категорії першим знову був **ОБАК**, який став переможцем сезону 1911/12 років і першим отримав Кубок Е.Джекобса. Друге місце теж отримав **"Спортинг-клуб"** (перша команда), а на третьому місці був **ШКС**. Був завершений і розіграш першості по другій категорії, де перше місце зайняла друга команда ШКС, а друге місце посіла друга команда ОКФ.

А щоб ніхто не сумнівався в справедливості визначення чемпіона Одеси через те, що команди, які зайняли перше й друге місця, набрали однакову кількість очок, суперники вирішили провести додатковий матч поміж собою. Він відбувся 8 квітня й закінчився нульовою нічиєю - 0:0. Тоді ж, 15 квітня, зіграли ще один матч, який ОБАК таки виграв - 2:1. Таким чином, сумнівів щодо визначення британської команди кращою вже ні в кого не було.

У літню перерву, на початку червня, на наступний сезон 1912/13 року були переобрані посадові особи комітету Одеської футбольної ліги. Він вже складав вісім посад. Головою цього комітету було переобрано

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Е.В.Джекобса, його товаришем (заступником) став Д.А.Мартін, секретарем став П.А.Патрон, товаришем секретаря - А.Б.Гробман, скарбником - В.І.Каруана, членами комітету - А.В.Гаук, А.І.Гельер і Д.Д.Герд.

До речі, відомо з "Одеського листка" №165 за 17.07.1912 р., що у складі правління "Шереметьєвського Кружка Спорту" обрані: голова правління - Ю.Ю.Тайхман, товариш голови - Є.Л.Ноцоліні, секретар - А.К.Доллежалъ, скарбник - І.В.Вікато, зав.господарською частиною - П.І.Токаєв, члени правління В.І.Каруана та Д.П.Пападимитріу, кандидати в члени правління - Е.Р.Ешольц і Л.Д.Барер.

Цікаво, що саме в одному з номерів московського журналу "К спорту" за 18 червня 1912 року було надруковане чудове фоте першої команди одеського "Спортингъ-Клуба", з переліком повного складу команди (з запасними гравцями), наданий редакції журналу секретарем клубу В.Крижанівським. Ми це тут наводимо:.

<p>Одесса.</p> <p>Составъ 1-го тимо Спортингъ-Клуба.</p> <p>Форварды: Баронъ М. Рено (студентъ-юристъ, въ бытность гимназ. игралъ въ тими командъ). Гимназ. Н. Лоссiевскій (игралъ въ Шереметьевскомъ кружкѣ, откуда перешель въ Спортингъ-Клубъ). Гимназ. Г. Богемскій (игралъ всегда въ С. К.). Ученикъ Ком. уч. Л. Мучникъ (перешель въ С. К. послѣ распада своей команды). В. Крыжановскій кап. (инженеръ, состоялъ въ ком. „Индо“, откуда вышелъ съ группой лицъ для основанія въ 1910 г. Спортингъ-Клуба). Хавбеки: В. Ивановъ (всегда игралъ въ С. К.)—ученикъ, В. Портъ (до основанія С. К. игралъ въ Шереметьевскомъ кружкѣ)—ученикъ электрот. учил. Д. Вербицкій (всегда игралъ въ С. К.). Бени: Э. Вайтъ (механикъ Индо-Европ. телеграфа, игралъ въ „Индо“, откуда вышелъ въ 1910 г., принадл къ группѣ основанной С. К.) И. Поппель (гимназистъ, до поступленія въ С. К., игралъ въ Шерем. кружкѣ). Голькиперъ: М. Воронинъ (машинистъ Р. О. П. и Т. до поступленія въ С. К. не принадлежалъ ни къ какому клубу).</p>	<p>Запасъ: А. Андрианополитъ (студентъ, до 1911 г. игралъ въ Шереметьевскомъ кружкѣ). Л. Николаевъ (студентъ, всегда игралъ въ С. К.).</p>	<p>За точность вышеизложеннаго и за то, что ни одинъ изъ перечисленныхъ не былъ исключенъ изъ другихъ клубовъ, ручаюсь. Секретарь Спортингъ-Клуба и капитанъ 1 тимо В. Крыжановскій.</p>
<p>Команда Одесскаго 1-го тимо Спортингъ-Клуба.</p>		

З журналу "К спорту" (Москва) за 18.06.1912 р.

Ще потрібно зазначити, що весною цього року одеські команди приймали участь у достатньо значній кількості міжміських матчів (здебільшого, з командами Миколаєва) та в деяких міжрегіональних, але про це читач знайде розповідь у відповідних розділах і главах цієї книги. А щоб трохи дати перепочити читачеві, надамо одеську бувальщину тих часів, теж пов'язану з футболом (з газети "Одеській листокъ" №205 за 4 вересня 1912 р.): **"На даче Онуприенко по Французскому бульвару, есть особая комната, где одеваются футболисты. Третьего дня, изъ этой комнаты были похищены костюмы футболистовъ Г.Варшавского, Н.Барановского, М.Кузмана, В.Литвинского, С.Маргулиса, Н.Будышкина. Кроме того пропали и небольшие суммы, бывшие въ карманахъ уворованныхъ вещей. Общая сумма кражи - 155 р."** Ось такі справи.

Треба відзначити, що команди навчальних закладів Одеси теж грали цього року, до того ж, вони навіть створили свою учнівську збірну Одеси, яка викликала на змагання справжню збірну міста, й зіграли з нею внічию - 0:0. А вихованці гімназій у межах і поблизу Середнього Фонтану, в середині серпня провели, навіть, свіє гімнастично-спортивне свято, на якому переможців нагороджували срібними жетонами. У футболі їх отримали Е.Ройтман, Б.Вишнепольський, І.Крахмальников, Н.Мазуров, Г.Михно, Манойлов і А.Мазуров (Одеській листокъ" №189 за 15.08.1912).

Наступний, третій чемпіонат Одеси, був розпочатий 9 вересня. До першої категорії було включено 8 команд спортивних осередків. Замість другої команди "Спортингъ-Клубу" (СК-Б) була введена команда спортивного гуртка "Флорида", яка довела, що може боротися на рівні з іншими, зігравши одразу внічию з ОБАКом.

Начебто, до початку третього чемпіонату Одеською лігою був надрукований у типографії "Торговий мир" черговий невеличкий (на 10 сторінках) календар-довідник - **"Одесская футбольная лига. Календарь игръ. Осенний полусезонъ 1912 года"**, але його переглянути або хоча б побачити обкладинку ще й досі не вдалося.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Відомі результати перших матчів - по першій категорії: СК - ОКФ (2:1), "Турнь-Ферейнь" - "Индо" (2:3), "Вега" - ШКС (0:4), "Флорида" - ОБАК (0-0). Також цього дня грали команди другої та третьої категорій: - по другій: "Индо" - "Вега" (0:3), ОБАК - "Турнь-Ферейнь" (10:1), ШКС - ОКФ (2:0), а по третій: СК - "Вега" (0:2) та ШКС - "Турнь-Ферейнь" (4:0).

На жаль, преса матчам цього півсезону майже не приділяла уваги, окрім їх анонсування. Тому, через відсутність результатів матчів, скласти таблицю по першій категорії практично неможливо, хоча чітко відомо, з тієї ж преси, що *"Наилучшие результаты за осенний полусезонъ по первой категории показали Одесский британский атлетический клубъ и Шереметьевский кружокъ спорта, которые имеютъ одинаковое количество очковъ (13) сыгравъ между собой вничью и не потерпелъ ни одного поражения"*. Але ось цю інформацію та відомі результати першого дня змагань все ж потрібно внести:

Таблиця осіннього півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (перша категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"		?-н	?-в	?-в	4-0	?-в	?-в	?-в	6	1	0	?	13
2	ОБАК			?-в	?-в	?-в	?-в	?-в	0-0	5	2	0	?	12
3	"Спортингъ-клубъ"				2:1	?	?	?	?	?	?	?	?	?
4	Одесскій Кружокъ "Футболъ"					?	?	?	?	?	?	?	?	?
5	"Вега"						?	?	?	?	?	?	?	?
6	"Турнь-Ферейнь"							2:3	?	?	?	?	?	?
7	"Индо"								?	?	?	?	?	?
8	"Флорида"									?	?	?	?	?

Для невідомих результатів матчів умовні позначення: в - вигравш, і н - нічия

По другій та третій категоріях є більше можливостей створити таблиці результатів осіннього півсезону. По другій категорії відомі лише кількість очок, які набрали другі команди осередків, а по третій категорії є можливість надати ще й кількість вигравшів, нічиїх і поразок, співвідношення забитих і пропущених м'ячів та ще деякі результати матчів:

Таблиця осіннього півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (друга категорія)

місця	команди	м'ячі	о
1	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"	38:1	12
2	Одесскій Кружокъ "Футболъ"	11:5	10
3	ОБАК	16:5	8
4	"Турнь-Ферейнь"	14:21	8
5	"Спортингъ-клубъ"	14:9	7
6	"Вега"	10:11	7
7	"Индо"	1:36	2
8	"Флорида"	2:18	2

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Таблиця осіннього півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (третя категорія)

місяця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		?	?	?	0:0	+:-	3	1	1	10:1	7
2	"Вега"			?	?	0:0	+:-	3	1	1	5:2	7
3	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"				?	1:0	+:-	3	0	2	7:2	6
4	Одесскій Кружокъ "Футболъ"					1:0	+:-	3	0	2	6:7	6
5	"Флорида"						0:0	0	3	2	0:2	3
6	"Турнь-Ферейнь"							0	1	4	2:16	1

З деяких осінніх номерів газети "Одесскій листокъ" відомі також організаційні питання в одеських спортивних осередках, а саме:

- на початку жовтня у "Щереметьевском Кружке Спорта" до ревізійної комісії були обрані Л.Б.Якубович, В.А.Болгаров і В.П.Гаврилов та кандидатами - Г.М.Тарнополь і І.С.Горбов;

- в середині жовтня до комітету "Спортивного Кружка "Вега" були обрані: голова - І.Тарнополь, товариш голови - К.Дралич, секретар - О.Г.Ліфшиць, скарбник - Р.Кнодель, зав.господарською частиною - В.Гінзбург, члени комітету - П.Іскров-Караджі та Віктор Судов та кандидати А.Яворський і В.Левенсон;

- на початку листопада, замість П.А.Патрона, який відмовився від звання члена комітету Одеської футбольної ліги, секретарем було обрано члена комітету Д.Д.Герда, а до комітету М.О.Вербицького.

Вже на початку 1913 року в Одесі в типографії "Комерсантъ" був надрукований черговий календар-довідник "Одесская футбольная лига. Календарь игръ. Весенний полусезон 1913 года" на 12 сторінках малого формату.

А 24 лютого розпочався весняний півсезон чемпіонату Одеси 1912/13 років. Цього дня відбулися матчі: по першій категорії - СК - "Индо" (8:0), ШКС - "Турнь-Ферейнь" (7:0), "Флорида" - ОКФ (2:1) і "Вега" - ОБАК (3:2); по другій категорії "Турнь-Ферейнь" - "Вега" (7:0), ОБАК - "Индо" (5:0), СК - "Флорида" (1:1) і ОКФ -

Календар 1913 р. (весна)

ШКС (1:0). А от по третій категорії матч між ШКС і СК не відбувся. Як бачите, неочікувано англійці з ОБАКу поступилися місцевій "Веге", яка показала цього разу зуби, і це, фактично, як виявилось потім, сприяло значною мірою на розподілення мість на фініші чемпіонату.

Центральний матч сезону між ОБАК і ШКС відбувся 31 березня. На цей день "шеремет'євці" були з трьома перемогами, а ОБАК встиг програти "Веге". Та цей матч, як і восени, закінчився нульовою нічиєю, бо "шеремет'євці" добре розуміли стан справ і здебільшого турбувалися про захист воріт. 28 квітня матчі чемпіонату були завершені. Зверніть увагу -

Одеська "Вега", що переграла 1913 р. ОБАК

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

вперше чемпіоном Одеси 1913 року стала не іноземна команда, а місцева - "Шереметьевській Кружокъ Спорта".

Шереметьевская команда, взявшая 1-е мѣсто 1912/ 3 года по первой категоріи.
(Снимокъ Е. Е. Короновскаго)

Відомі усі гравці на цьому фото (зліва направо): перший ряд - Тихонюк, Васильєв, В.Болгаров; другий ряд - Барський, Гізер, В.Гаврилов; третій ряд - І.Фаленцький, Яворський, Прокопов, О.Злочевський і Чорба

Друга команда ШКС - переможець сезону 1912/13 рр.
по 2-ій категорії й володар Кубка Д.Герда

Переможець по другій категорії визначився 7 квітня - ним стала друга команда того ж "Шереметьєвського Кружка Спорта", яка й отримала Кубок Д.Д.Герда.

31 березня був визначений переможець і по третій категорії - ним стала третя команда "Спортингъ-Клуба", яка була нагороджена Кубком К.Ю.Окша-Оржеховського.

А нам залишається лише навести повну таблицю з результатами весняного півсезону та фінальну таблицю третього чемпіонату Одеси з футболу по першій категорії (цього разу з результатами усіх матчів, хоча, на жаль, навести усі результати у таблицях по другій та третій категоріям немає можливості):

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Таблиця весняного півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (перша категорія)

М	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	В	Н	П	м'ячі	о
1	"Шеремет'євській Кружокъ Спорта"		0:0	1:0	6:1	1:0	4:0	8:0	5:0	6	1	0	25:1	13
2	ОБАК			1:0	1:0	1:0	2:3	5:0	1:0	5	1	1	11:3	11
3	"Спортингъ-клубъ"				4:0	+:-	8:1	3:0	8:0	5	0	2	23:3	10
4	"Флорида"					2:1	1:0	0:0	1:0	3	1	3	5:12	7
5	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"						1:0	1:0	1:0	3	0	4	4:4	6
6	"Вега"							0:2	4:2	2	0	5	8:20	4
7	"Турнь-Ферейнь"								0:2	1	1	5	2:19	3
8	"Индо"									1	0	6	4:20	2

Фінальна таблиця 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (перша категорія)

(проведений 9 вересня 1912 р. – 25 травня 1913 р.)

М	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	В	Н	П	м'ячі	о
1	"Шеремет'євській Кружокъ Спорта"		0:0	1:0	4:0	4:0	1:0	2:1	+:-	12	2	0	49:5	26
2	ОБАК	1:1		1:0	5:1	10:1	1:0	0:0	5:0	10	3	1	42:8	23
3	"Спортингъ-клубъ"	2:5	2:3		4:0	4:1	2:1	1:0	+:-	10	0	4	31:14	20
4	"Флорида"	1:6	0:1	1:3		1:0	2:1	1:0	7:0	7	0	7	19:29	14
5	"Вега"	0:4	3:2	1:2	4:3		0:0	2:1	+:-	6	1	7	17:34	13
6	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"	0:7	0:5	-:+	1:2	1:0		1:0	1:0	5	1	8	9:21	11
7	"Индо"	0:7	0:3	0:8	-:+	2:4	1:2		2:0	2	1	11	10:33	5
8	"Турнь-Ферейнь"	0:7	0:5	0:3	-:+	0:1	0:1	2:3		0	0	14	2:35	0

Команда ОБАК у 1913 р.

Наведена фінальна таблиця, що вміщує усі без виключення результати матчів обох півсезонів, запозичена з Вікіпедії, але документального підтвердження - звідки вони отримані - там не наводиться.

9 червня вже традиційно, через те, що в обох зустрічах чемпіонату сезону 1912/13 років між ОБАК і ШКФ переможець так і не був виявлений, в Одесі був проведений матч між чинними чемпіоном і віце-чемпіоном, який закінчився перемогою "шеремет'євців", які просто розгромили англійців - 5:0. Але й цього виявилось замало, гравці й керівництво ОБАКу ніяк не хотіли навіть думати, що хтось є сильніший за них. Тому 18 червня відбувся ще матч між ОБАК і ШКС, але, і цього разу перемога була за одеситами - 6:3. Саме з цього часу ера панування британців на одеських майданчиках завершилася. На наведеному тут фото

"Одесского Британского Атлетического Клуба" представлені (зліва направо): стоять - Блюм, Джекобс, Тауненд, Моват, Краутман; сидять - Гаттон, Астон, Карр, Кеніг, Вінтер, попереду - Гробман.

Таблиця весняного півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (друга категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"		1:0	?	6:0	3:0	1:0	3:0	4:0	6	0	0	18:0	12
2	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"			4:2	4:0	1:0	?	+:-	14:0	5	0	1	23:3	10
3	"Флорида"				?-н	?	1:1	+:-	6:0	2	3	0	9:5	7
4	"Вега"					0:7	3:1	6:1	?	2	1	3	9:19	5
5	"Турнь-Ферейнь"						?	?	2:0	2	0	2	9:4	4
6	"Спортингъ-клубъ"							?	5:0	1	1	2	7:5	3
7	ОБАК								5:0	1	0	4	6:9	2
8	"Индо"									0	0	6	0:36	0

Таблиця весняного півсезону 3-го чемпіонату Одеси 1912/13 рр. (третья категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		1:0	3:0	1:0	2:0	?	4	0	0	7:0	8
2	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"			?	1:0	5:0	1:0	3	0	1	7:1	6
3	"Флорида"				?	3:2	+:-	2	0	1	3:5	4
4	Одесскій Кружокъ "Футболъ"					?	1:0	1	0	2	1:2	2
5	"Вега"						?	0	0	3	2:10	0
6	"Турнь-Ферейнь"							0	0	3	0:2	0

Вже 12 травня на майданчику "Спортивного Кружка "Вега" відбулася церемонія нагородження переможців третього чемпіонату Одеси. Урочистості розпочалися матчем збірної Одеси з командою нового чемпіона - "Шереметьевским Кружком Спорта", хоча, у цьому матчі чинні чемпіони програли збірній міста (2:4). Але, по-перше, у першому таймі вони перемагали 2:1, а по-друге, це не затьмарило настроїв публіки й самих чемпіонів. Змагання відвідали одеський градоначальник І.В.Сосновський з дружиною та англійський консул. Після завершення матчу відбулося вручення призів, якими особисто нагороджувала призерів госпожа Л.С.Сосновська: Кубок Е.В.Джекобса отримали переможці сезону, а команда ОБАКу за друге місце, як віце-чемпіон, отримала щит А.А.Боханова. На цій церемонії, як свідчать газети, було присутньо дуже багато публіки.

Вручення Кубка Е.Джекобса чемпіонам сезону 1912/13 рр.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Команда 5-ої гімназії - переможець серед навчальних закладів по 2-й категорії

Ще треба засвідчити про весняні позалігові товариські матчі команд навчальних закладів Одеси: 2 лютого Комерційне училище - **училище Гофмана** (4:2), 3 лютого Комерційне училище - гімназія Ровнякова (?). Наведемо головне про весняні змагання середніх навчальних закладів, де переможцем по першій категорії стала команда 1-ої гімназії у складі: Капо, Казиський, Юферов, Петренко, Морозов, Смирнов, Богемський, Кальсада, Гершман, Парадовський і Дончев та по другій категорії стала команда 5-ої гімназії у складі: Дубовой, Березовський-ІІ, Склярєнко, Сусарєв, Бородін, Гульман, Починшук, Василенко, Ткаченко, Захаров і Антосевич-І.

Тепер дещо про зміни в керівних органах спортивних осередків Одеси, які традиційно проводились у міжсезоння. Вже на початку червня (як повідомила газета "Одеський листок" №134 за 9 червня 1913 р.) відбулися

вибори до складу правління "Спортинг-Клуба" - головою клубу обрано А.Р.Орбинського, товаришем голови А.А.Боханова, секретарем П.А.Патрона, скарбником В.К.Паппепіракі, членами правління – І.І.Потемпковського, Д.Д.Тюнеєва, Д.Д.Бухарина і Х.З.Галацана.

За регламентом, 10 червня, на щорічних зборах Одеської футбольної ліги були проведені перевибори її комітету. Цього разу (як повідомили одеські газети "Одеський листок" №136 за 12 червня та "Южная мысль" №545 за 21 червня на сторінці 4) він мав вже такий вигляд: голова Е.В.Джекобс, секретар Д.Д.Герд (ОБАК), товариш голови А.Б.Гробман (ОКФ), скарбник В.І.Каруана (ШКС), члени - Х.З.Галацан (СК), Ф.Стефен ("Турнь-Ферейнь") і П.П.Караджі-Іскров ("Вега") та кандидати - Д.А.Мартін (ОБАК), Я.Шляфрок (ОКФ), П.А.Патрон (СК), Г.Магдовський ("Турнь-Ферейнь"), О.Г.Ліфшиць ("Вега") та І.Фаленцький (ШКС). До ревізійної комісії були обрані В.А.Болгаров, Г.Готчальсон і А.Тромпеттер та кандидат Є.Е.Месснер.

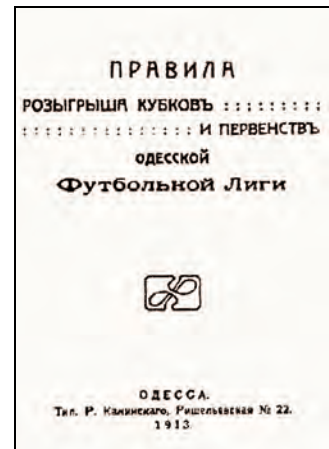
У цьому році в типографії Р.Камінського були надруковані й **"Правила розыгрыша кубковъ и первенствъ одесской Футбольной Лиги"** на 16 сторінках.

Щодо четвертого чемпіонату 1913/14 років, то, одразу ж потрібно відмітити про неправдиву інформацію у деяких сучасних друкованих виданнях про те, що, нібито, цей чемпіонат вперше проводився в повному циклі без поділення на півсезони. Це зовсім не відповідає дійсності. Чемпіонат розпочався за регламентом 18 серпня по тим же трьом категоріям, що й минулий, і в тому ж складі. Перші матчі принесли результати: ОКФ - СК (0:3) та "Флорида" - "Вега" (3:0). Але вже після матчів 8 вересня була оголошена перерва на три тижні.(через матчі збірної Одеси в чемпіонаті Російської імперії).

А завершився осінній півсезон (якщо можна це вважати завершенням) із запізненням - 24 листопада. Останні матчі принесли результати: "Вега" - "Турнь-Ферейнь" (2:0) та "Индо" - ОБАК (3:0). Однак, є чітка інформація з "Одесского листка" за 17 грудня про проведення в цей час останніх матчів між тими ж "Индо" - ОБАК - вже тут рахунок вказаний 3:1, та ОБАК - СК (1:1), хоча цей матч вже був 6 жовтня й завершився

перемогою СК з рахунком 4:2 - тобто, деяка плутанина таки мала місце. До того ж, у цій газеті чітко вказано, що матчі **переносяться** до лютого наступного року.

Таким чином, календар цих змагань дійсно був дещо порушений через участь збірної Одеси у першості Російської імперії, адже до збірної входили провідні гравці кращих клубів міста. Особливо це стосувалося англійців з ОБАКу, без яких ця команда взагалі не змогла гідно показати себе у першості міста, програючи матч за матчем, навіть, значно слабшим: 29 вересня "Вега" (0:4) та 24 листопада "Индо" (0:3).

Брошура правил змагань ОФЛ на сезон 1913/14 рр.

Матч на одному з стадіонів Французького бульвару

Одеські ж вболівальники футболу взагалі в цей час сприймали перенесені емоції щодо перемоги збірної міст у чемпіонаті Російської імперії, а потім потрясіння від того, як її у неї "вкрали". Проте, з цим найдокладніше читач вже був ознайомлений в першому томі цього видання у підрозділі "Участь команд українських міст в офіційних змаганнях" глави "Участь у футбольних структурах і змаганнях державного рівня".

Спортинг-Клубъ" Одеса 1913 р.

Чемпіонатом Одеси в цей час місцева

преса не дуже переймалась. Найцікавішою подією була перемога "Спортинг-Клуба" над "Шереметьевским Кружком Спорта" 1 жовня з рахунком 1:0. Саме команда "Спортинг-Клуба" й стала, умовно, переможцем осіннього півсезону, бо здобула перемоги в усіх матчах. Такий успіх, безперечно, відбувс через сильне згуртування команди та її висококласних гравців - хавбека Іванова, центрфорварда Богемського та лівого крайнього Дихно.

Таблиця осіннього півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (перша категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортинг-клубъ"		1:0	1:0	3:0	6:0	4:2	5:0	3:0	7	0	0	23:2	14
2	"Шереметьевській Кружокъ Спорта"			5:0	3:1	5:0	1:0	2:0	3:0	6	0	1	19:2	12
3	"Вега"				1:0	3:0	4:0	0:0	5:0	4	1	2	13:6	9
4	"Индо"					3:1	3:0	4:0	1:0	4	0	3	12:8	8
5	"Флорида"						2:2	2:1	2:1	2	1	4	7:21	5
6	ОБАК							1:2	3:2	1	1	5	8:18	3
7	"Турнь-Ферейнь"								0:1	1	1	5	3:15	3
8	"Одесскій Кружокъ "Футболь"									1	0	6	4:17	2

Головні ж їх суперники - "шеремет'євці" - програли лише їм, а всі інші матчі виграли. Кращими гравцями цієї команди були: лівий інсайд Олександр Злочевський, центральний хавбек Гізер, лівий хавбек В.Гаврилов та бек Мізерський. Практично відомий постійний склад цієї команди: Васильєв - Мізерський, Тихонюк - Гаврилов, Гізер, Парадовський - Фаленцький, Злочевський, Прокопов, Яворський, Чорба.

У зв'язку з перенесенням декількох матчів на весну наступного року, про що сповіщала навіть київська "Вечерня газета" №183 за 19 листопада на с.4 в статті "В Одесской Футбол-Лиге": **"Виду більшого количества командъ, матчи не закончены и будутъ доиграны въ будущемъ сезоне"**. Щоби надати таблиці осіннього півсезону закінчений вигляд, результати цих, вже весняних матчів, внесені до наведеної нижче таблиці.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

По другій категорії на перше місце без особливих зусиль вийшла друга команда "Одесского Кружка "Футболъ". Є можливість навести таблиці 2-ої та 3-ої категорій, хоча, без значної кількості результатів матчів:

Таблиця осіннього півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (друга категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Одесский Кружокъ "Футболъ"		0:0	2:0	?	?	7:0	6:0	5:0	6	1	0	23:0	13
2	"Спортингъ-клубъ"			2:0	?	?	5:0	5:0	3:0	5	1	1	16:1	11
3	"Шереметьевский Кружокъ Спорта"				?	2:1	1:1	?	7:2	4	1	2	21:6	9
4	"Вега"					7:1	4:0	3:0	4:1	4	0	3	12:8	8
5	ОБАК						1:0	2:0	?	2	1	4	7:20	5
6	"Флорида"							?	?	2	1	4	2:20	5
7	"Турнь-Ферейнь"								?	1	1	5	2:21	3
8	"Индо"									1	0	6	5:17	2

Таблиця осіннього півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (третя категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		?	?	4:0	?	5:0	4	0	1	14:1	8
2	"Вега"			+:-	?	?	6:0	2	1	2	9:3	5
3	"Одесский Кружокъ "Футболъ"				?	?	?	2	1	2	8:3	5
4	"Шереметьевский Кружокъ Спорта"					5:0	?	2	0	3	5:11	4
5	"Флорида"						5:0	2	0	3	3:7	4
6	"Индо"							1	0	4	0:20	2

До речі, восени в Одесі знову були проведені змагання футбольних команд середніх навчальних закладів і тут переможці не змінилися:

- по першій категорії та ж команда 1-ої гімназії у складі: Капо, Казицький, Юферов, Петренко, Морозов, Смирнов, Богемський, Кальсада, Бозняк, Парадовський і Дончев;

- по другій категорії та ж команда 5-ої гімназії у складі: Бородин, Скляренко, Балашов-І, Постнов, Березовський-ІІ, Здрайковський, Овсянников, Пальчинський, Починшук, Захаров і Антосевич-ІІ.

Цей рік відзначився ще й тим, що **в Одесі 25 серпня було проведено перший відомий на теренах України благодійний матч** задля матеріальної підтримки хворого відомого одеського спортсмена та авіатора Сергія Уточкіна. Ось як про це писала газета "Одесский листокъ" за 27 серпня:

"Третьего дня въ пользу больного авиатора С.И.Уточкина состоялось состязание въ футболъ между командами кружковъ "одесский кружокъ футболъ" и "шереметьевцами". Состязание окончилось въ пользу "шереметьевцевъ" съ результатомъ 2:0. Чистого сбора въ пользу С.И.Уточкина осталось около 50 руб."

А газета "Ведомости одеського градоначальства" пояснила, що матч був на майданчику ШКС **"с платой за вход"** й уточнила навіть зібрану суму - 44 руб. 44 коп.

І, нарешті, про "крик душі" одеського студента Пилипенка, який звернувся до комітету Одеської футбольної ліги з відкритим листом, надрукованим в "Одесском листке" за 3 листопада. Цей лист тут надається в повному вигляді, бо саме він свідчить про стан справ в Одесі 1913 року перед першою світовою війною:

Пізнавальна інформація:

СПОРТЪ

Открытое письмо комитету Одесской футбольной лиги

Съ чувствомъ глубокого удовлетворения мы должны отметить, что въ последние годы въ русскомъ обществе все более и более повышается интересъ къ спорту. Особенно отрадно констатировать тотъ фактъ, что повсюду видна тенденция работать въ области спорта планомерно и рационально: организуются гимнастическіе общества, клубы, футболъ-лиги, легкоатлетическіе лиги, издаются спортивные журналы, календари, устраиваются междугородніе соревнования и т. п.

Но особенно привился у насъ футболъ. Ни одинъ изъ видовъ спорта не пользуется такой популярностью, какъ игра въ футболъ: на матчи являются тысячи народа. Футбольныя организации различныхъ городовъ Россіи образовали всероссійскій футбольный союзъ. 20 октября с. г. въ Одессе состоялся матчъ на первенство Россіи въ 1913 г. между сборными командами Петербурга (чемпионъ севера) и Одессы (чемпионъ юга), причемъ Одесса победила. Последнее обстоятельство показываетъ, что одесситы проявляютъ исключительный интересъ къ футболу: въ Одессе насчитывается 8 лиговыхъ командъ, а такъ называемыхъ "дикихъ" - хоть прудъ пруди.

Подрастающее поколеніе, въ особенности учащаяся молодежь, прямо-таки души не часть въ футболе, посвящая весь свой досугъ занятію этимъ видомъ спорта. Редко кому изъ молодежи незнакомы имена футболистовъ гг. Богемского, Джекобса, Злочевского (Сашка Бейтъ), Гаттона, Гизера.... А кто изъ одесскихъ футболистовъ не знаетъ рефери одесской футболъ-лиги г. Гердта съ его благосклонностью къ penalty?!

Несмотря на то, что одесситы проявляютъ исключительный интересъ къ спорту вообще, а къ футболу въ частности, темъ не менее, въ Одессе не имеется официального органа одесской футболъ-лиги. Нужда же въ изданіи такого органа давно назрела. Распространяться о пользе, приносимой спортивнымъ журналомъ населенію, нечего, такъ какъ это слишкомъ очевидно. Въ этомъ отношеніи следовало бы намъ взять примеръ у москвичей, имеющихъ такіе солидные журналы, какъ официальный органъ московской футболъ-лиги "Къ Спорту!" и органъ общества физическаго развитія "Sanitas" - "Русскій Спортъ".

Могутъ возразить, что для изданія нужны деньги. Но лига ведь находитъ деньги для гастролей иногороднихъ командъ. Правда, въ последнихъ случаяхъ выручаетъ сборъ. Почему же не предположить, что журналъ будетъ ходко идти, принимая во вниманіе тотъ интересъ, съ которымъ одесситы относятся къ футболу? Последнее предположеніе, между прочимъ, подтверждается темъ обстоятельствомъ, что журналы "Къ Спорту!" и "Русскій Спортъ" имеютъ въ Одессе большую розницу. Во-вторыхъ, одесская футболъ-лига - предприятие отнюдь не коммерческое, и, следовательно, комитетъ лиги не долженъ смотреть на печатный органъ съ точки зренія матеріальной выгоды. Наконецъ, говорить самъ за себя тотъ фактъ, что московская футболъ-лига имеетъ свой журналъ..

Могутъ затемъ подвергнуть сомненію самый вопросъ о необходимости спортивнаго журнала для Одессы по темъ соображеніямъ, что, моль, во всякомъ газетномъ киоске можно достать одинъ изъ московскихъ журналовъ, въ которомъ помещаются и корреспонденціи изъ Одессы. Но въ этихъ журналахъ уделяютъ слишкомъ мизерное место не только Одессе, но и вообще всему югу. Всякій деловой путь полонъ терний, и поэтому, если даже первые шаги могутъ оказаться неудачными, темъ не менее, преждевременно отчаиваться нечего. Нужны только любовь къ задуманному делу и инициатива, которую долженъ взять на себя комитетъ одесской футболъ-лиги, и чемъ скорее, темъ лучше.

Студентъ Пилипенко.

P. S. желательно было бы выслушать мненіе комитета по затронутому вопросу. А. П.

Газета "Одесскій листокъ" (Одеса) за 3 листопада 1913 р.

Футбольний весняний півсезон 1914 року розпочався 23 лютого, це якщо не враховувати, що 9 і 10 лютого відбувалося догравання перенесених матчів осіннього півсезону. Таким чином, у цьому сезоні вести мову про якість поділення сезону на півсезони виглядало б дивним. Просто чемпіонат продовжувався, й команди спортивних осередків розпочали проведення матчів на протилежних майданчиках, тобто, якщо грали "в гостях", то тепер матч проходив "вдома", і навпаки.

Саме в день відкриття сезону сталася подія, яка поставила хрест на надії ШКС ще й цього сезону здобути чемпіонський титул. У матчі команди цього осередку з командою "Вега" арбітр змушений був припинити гру за рахунок 2:2 **"из-за некорректныхъ поступковъ двухъ Шереметьевцевъ"**. За це команда ШКС була покарана комитетом Одеської футболної ліги - два кращих їх гравця були позбавлені права грати у наступних двох матчах чемпіонату за якусь таку провинність, що розглядати її насправді комітет ліги, начебто, й не мав права. Це можна було б сприймати як **перше відоме на теренах України покарання за дисциплінарне порушення, прийняте офіційно керівною організацією**, але на жаль, нічого конкретного про нього невідомо.

До того ж, цього ж першого дня весняного півсезону "Спортингъ-Клубъ" виграв у ОКФ - 4-1. Але, центральним був матч в останні дні березня між командами СК та ШКС, який і виявив чемпіона Одеси сезону 1913/14 років. Ось як про це писала газета "Одесскій листок" №86 за 1 квітня:

"В минувшее воскресенье на площадке "ШК" состоялся матч между "Шереметьевцами" и "Спортингъ-Клубомъ". Вся игра между этими двумя командами велась очень оживленно. Особенно хорошо повели начало игры "Шереметьевцы", но имъ всё время сильно "не везло". Къ концу перваго автайма инзайтъ - левый форвард "СК" г. Витисъ вбилъ первый голъ "ШК". Автаймъ окончился со счетомъ 1:0 въ пользу "С-К". Во второмъ автайме центръ-форвардъ "С-К" г. Богемскій совершенно случайно вбилъ голъ "ШК". Нужно

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

отметить, что это произошло по вине голкипера "ШК", которому не удалось задержать мяч. Вслед за этим "шереметьевцам" удастся забить гол и "С-К". Матч закончился победой "СК" - 2:1. Этой победой "С-К" приобрел право на переходящий кубок Джекобса. Реферировал матч г.Гердь.

Як бачите, чітко вказано не про перемогу у весняному півсезоні, а саме в сезоні 1913/14 років.

У газеті "Одеські новини" №9313 за 1(14).04.1914 р. були надруковані склади команд у цьому матчі:

- **"Спортинг-Клуб"**: Погорелкін - Ангерт, Данилов - Вербицький, Касабутський, Іванов - Борицький, Соболевський, Богемський, Вітіс, Дихно - ось "золотий склад" цієї команди;

- **"Шереметьевській Кружок Спорт"**: Ізипп - Мізерський, Павлов - Барський, Гізер, Гаврилов - Чорба, Яворський, Овсянников, Злочевський, Фаленцький.

Та й ще ця газета визначила воротаря "Спортинг-Клуба" Сергія Погорелкіна кращим кіпером Одеси.

Якщо хтось думає, що англійці цього сезону просто так здалися, то це не так. Ось як описує один із останніх мат-чів 20 квітня між ОБАКом і вже чинним чемпіоном Одеси "Спортинг-Клубом" газета "Одеський листок" №105 за 22 квітня:

"Третього дня состоялся при сильном ветре и дожде матч ОБАК и СК. Англичане ведут игру быстрым темпом и на двадцатой минуте г.Блумъ забивает первый голъ... Первые 5 минут второй половины игры Спортингъ прижалъ англичанъ, но сильным ударом бека игра переводится на сторону СК и г.Блумъ вбивает второй голъ. После этого игрокъ Ивановъ начинает до того грубо играть, что рефери матча г.Гердь былъ принужденъ его удалить съ поля. Матчъ окончился со счетомъ 2:0 въ пользу ОБАК "

"Спортинг-Клуб" – чемпіон Одеси сезону 1913/14 рр.

До речі, добре відомий повний склад команди ОБАК цього року: Ленинстан - Маркузе, Мартін - Оуен, Карр, Перкінс - Кук, Ярендт, Джекобс, Джонес, Бейт.

Цього числа ще відбувся матч ШКС з "Турнь-Ферейнь" (2:0), а останній матч був проведений 23 квітня - "Спортинг-Клуб" переміг "Турнь-Ферейнь" (рахунок матчу невідомий).

Наведемо таблицю весняного півсезону по першій категорії з результатами матчів:

Таблиця весняного півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (перша категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Шереметьевській Кружок Спорт"		4:1	1:2	5:0	3:0	3:1	5:0	2:0	6	0	1	23:4	12
2	ОБАК			2:0	4:1	3:0	1:0	5:0	4:0	6	0	1	20:5	12
3	"Спортинг-клуб"				0:0	4:1	3:0	4:2	?-в	4	1	1	?	9
4	"Вега"					3:1	2:2	?	1:0	2	2	2	12:8	6
5	"Одеський Кружок "Футбол"						?	1:0	1:0	2	0	4	?	4
6	"Индо"							0:0	6:1	1	2	3	?	4
7	"Флорида"								?	0	1	4	?	1
8	"Турнь-Ферейнь"									0	0	5	?	0

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Ннарешті, після цього сезону, широкому загалу стали відомі загальні підсумки обох півсезонів, тобто, документальне підтвердження переможця, призера й розподілення усіх учасників за зайнятими ними місцями. А вже в наші часи ці підсумки, завдяки Вікіпедії з Інтернету, вдається доповнити результатами усіх матчів обох півсезонів і навести повну фінальну таблицю сезону:

Фінальна таблиця 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (перша категорія)

(проведений 31 серпня 1913 р. – 6 квітня 1914 р.)

М	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	В	Н	П	М'ячі	О
1	"Спортинг-клуб"		2:1	0:0	4:2	1:0	6:0	6:0	5:1	12	1	1	38:8	25
2	"Шереметевській Кружок Спорт"	0:1		2:0	1:0	3:1	3:0	8:0	2:0	12	0	2	37:6	24
3	"Вега"	0:3	+:+		1:4	2:2	3:1	1:0	2-1	7	3	4	25:16	17
4	ОБАК	2:0	1:4	2:4		5:0	3:0	1:0	2:2	7	1	6	28:23	15
5	"Индо"	0:3	1:3	0:3	3:0		1:0	3:1	1:0	6	2	6	17:21	14
6	"Одескій Кружок "Футболь"	0:1	0:3	0:4	3:0	0:1		1:0	1:0	3	0	11	7:28	6
7	"Флорида"	2:4	0:5	1:1	1:2	0:0	2:1		0:1	2	2	10	8:34	6
8	"Турнь-Ферейнь"	0:2	0:2	0:4	0:4	0:4	1:0	0:1		2	1	11	6:30	5

Жетон кращому форварду 1914 р.

Цього року традиційно після закінчення чемпіонату міста призери зустрілися поміж собою ще в одному, вже товариському матчі - 4 травня. Газета "Одесккіє новости" №9344 за 5(18) травня 1914 року сповістила шанувальників футболу, що команди виступали в дещо послабленому складі. Честь чемпіонів захищали: Погорелкін - Ангерд, Данилов - Мотекайтес, Кособуцький, Скрипченко - Барицький, Соболевський, Гельфенбейн, Вігіс, Дихно, а за "шеремет'євців" грали: Ципп - Мізерський, Фаленцький - Барський, Гізер, Гаврилов - Овсянников, Терлецький, Прокопов, Злочевський, Чорба. Перший тайм - 1:1, хоча перевага на боці СК. Але матч завершився перемогою ШКС з рахунком 5:2. У переможців два голи з п'яти забив Злочевський.

Цього року найкращим форвардом Одеси був Лігою визначений гравець "Спортинг-клуба" **Григорій Богемський**, який вперше був нагороджений почесною відзнакою - жетоном (з вушками для мотузки чи стрічки) з емблемою СК.

"Одесккій Кружок" "Футболь" сезону 1913/14 рр.

"Вега" – третє місце у чемпіонаті Одеси сезону 1913/14 рр.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

По другій категорії на перше місце без особливих зусиль вийшла друга команда "Одесского Кружка "Футболь". Є можливість навести таблицю й по цій категорії, хоча, й без значної кількості результатів матчів:.

Таблиця весняного півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (друга категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	в	н	п	м'ячі	о
1	"Одескiй Кружокъ "Футболь"		?	+:-	?	+:-	?	3:0	?	6	1	0	23:0	13
2	"Спортингъ-клубъ"			?	0:1	3:0	?	5:0	5:0	5	1	1	16:1	11
3	"Шереметьевскiй Кружокъ Спорта"				?	0:3	1:1	?	?	4	1	2	21:6	9
4	"Вега"					?	4:0	?	4:1	4	0	3	12:8	8
5	ОБАК						?	?	?	2	1	4	7:20	5
6	"Флорида"							?	?	2	1	4	2:20	5
7	"Турнь-Ферейнь"								?	1	1	5	2:21	3
8	"Индо"									1	0	6	5:17	2

Друга команда "Одесского Кружка "Футболь" - переможець у 2-й категорії сезону 1913/14 рр.

Відсвяткувала свою перемогу по другій категорії й друга команда "Одесского Кружка "Футболь" матчем 18 травня з командою комітету Одеської футбольної ліги, яка вперше була створена у складі: Бутилкін - Мангель, Каруана - Стефен, Гробман, Гребенщиков - Нейман, Герд, Шляфрок, Караджі та Ліфшиць.

У середині першого тайму після того, як вивнесли з поля травмованого гравця ОКФ Косевича (від сильного удару м'ячем у нижню частину живота), гравець ОКФ Гофберг забиває перший гол, а в другому таймі він же та Кождан відзначаються ще двічі. Арбітр матчу Ф.Шримптон завершив матч за рахунку 3:0.

Кубком Д.Д.Герда нагороджує другу команду "Одесского Кружка "Футболь" дружина Д.Герда

Контора „Спорт“ братьевъ ДЕ-НОЦЗОЛИНИ
поставщики
Одесской Футбольной Лиги
Телеф. № 69/03.
Громадний виборъ АНГЛІЙСКИХЪ
футбольныхъ мячей.
ОБУВЬ БѢЛАЯ ХРОМОВАЯ
— и —
всѣ другія принадлежности для
ФУТБОЛА.

По третій категорії не менш складна ситуація з результатами матчів, але інформація щодо заключних даних на кінець півсезону, дає можливість, все ж таки, навести таблицю:

Таблиця весняного півсезону 4-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (третя категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		?	?	4:0	0:1	5:0	4	0	1	14:1	8
2	"Вега"			+:-	?	?	?	2	1	2	9:3	5
3	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"				?	?	?	2	1	2	8:3	5
4	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"					?	?	2	0	3	5:11	4
5	"Флорида"						5:0	2	0	3	3:7	4
6	"Индо"							1	0	4	0:20	2

Третя команда "Спортингъ-Клуба" - володар Кубка К.Ю.Окша-Оржеховського

11 травня "Спортингъ-Клубъ" урочисто відкрив свій новий майданчик біля Французського бульвару, але трохи далі й ближче до моря - на дачі №49 (Ісаковича). Після молебня й змагань з легкої атлетики відбувся футбольний матч між господарями та збірною Одеси. На жаль, футбольне поле, як пишуть газети, було трохи завузьким і незвичним для гравців. Збірна Одеси виступала у складі: Каждан (ОКФ) - Мізерський (ШКС), Гаттон (ОБАК) - Мушинський (ШКС), Караджієв (Вега"), Гізер (ШКС) - Чорба (ШКС), Злочевський (ШКС), Прокопов (ШКС), Джекобс (ОБАК), Блюм (ОБАК). "Спортингъ-Клубъ" грав у своєму бойовому складі, до того ж, чудову гру показав його воротар Погорелкін. Матч завершився унічию - 0:0. Зазначається занадто груба гра гравців обох команд, ала традиційний для таких матчів арбітр Герд успішно з усім справлявся й навіть видалив з поля Іванова. У перерві між таймами під урочисті звуки оркестру відбулося вручення чемпіону Кубка Джекобса, а гравцям команди - "золотих жетонів".

Є можливість навести скорочені результати чемпіонату Одеси 1913/14 рр. по другій і третій категоріях:

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Результати 5-го чемпіонату Одеси 1913/14 рр. (друга категорія) (третя категорія)

м	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	ОКФ	12	1	1		25
2	СК	10	3	1		23
3	"Вега"	10	0	4		20
4	ШКС	5	2	7		12
5	ОБАК	5	1	8		11
6	"Флорида"	3	2	9		8
7	"Индо"	3	1	10		7
8	"Турнь-Ферейнь"	2	2	10		6

м	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	"Флорида"	6	2	2		14
2	СК	6	1	3		13
3	"Вега"	6	1	3		13
4	ОКФ	3	2	5		8
5	ШКС	3	0	7		6
6	"Индо"	2	0	8		4

Звісно, значною подією у травні-червні були матчі в Одесі з турецькою командою "Фенербахче" зі Стамбула, але з цим детально читач зможе ознайомитися в останньому томі цього видання у главі "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах".

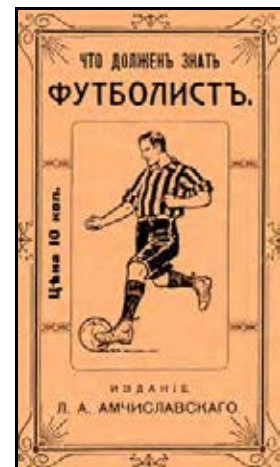
А як наші учнівські команди цього року? Вже традиційно, на майданчику одеської навчальної округи в старому Ботанічному саду на відкритій 4 травня черговій Олімпіаді, в якій прийняли участь учні усіх місцевих казенних гімназій та реальних училищ, була приділена увага й футболу. На другий день, 6 травня відбулася фінальна зустріч проведених до цього змагань з футболу серед команд навчальних закладів. Зустрілися команди 1-ої та 4-ої гімназій. Перемогла 1-ша гімназія, яка стала чемпіоном як Олімпіади, так і Одеси 1914 року загалом.

Ми вже розповідали про маленькі брошури, що у ці роки видавалися в Одесі - перші календарі-довідники на теренах України. І ще, як приклад такої друкованої продукції, наведемо маленьку брошуру (чи буклет) "**Что долженъ знать футболистъ**", видану Амчиславським Л.А. (начебто на 16 сторінках) з розміщеною рекламою товарів футбольної атрибутики, тиражем вже в 5000 примірників для безкоштовного розповсюдження в Одесі серед усіх любителів спорту.

.Потрібно також відзначити, що ще наприкінці січня до складу правління "Шереметьевського Кружка Спорта" були обрані: голова - І.А.Фаленцький, товариш голови - Д.І.Соловійов, секретар Є.Е.Месснер, скарбник - В.І.Каруана, завідуючий майном - А.К.Доллежалъ, членами правління - І.В.Вікато та Є.Л.Ноццоліні, кандидатами - П.А.Гізер і Т.А.Мушинський. До ревізійної комісії увійшли - А.Г.Михайлов, Г.М.Тарнополь, В.А.Болгаров, І.С.Горбов і М.І.Ігнатович. Але вже на початку березня товаришем голови став В.А.Болгаров, члена правління Є.Л.Ноццоліні замінив Г.А.Болгаров, кандидатами стали М.І.Ігнатович і В.М.Григоров, замінені Д.І.Соловійов, Є.Л.Ноццоліні увійшли до ревізійної комісії, додалася ще посада капітана гуртка, яким обрали Г.А.Болгарова.

У липні змінився й склад комітету Одеської футбольної ліги. Були обрані: головою комісії - Е.В.Джекобс, товаришем голови - **П.А.Патрон**, секретарем - Д.Д.Герд, скарбником - В.І.Каруана, члени комітету **В.Кук**, **О.Г.Ліфшиць**, **В.Шмідт**, **К.Нейман**, **Н.Бутилкін**, **К.Мартинов** та **Г.А.Болгаров**. А до ревізійної комісії обрали **Тарнополя**, **Ріхтера** та **Гнатовського** (виділені новачки на посадах - Примітка автора).

28 липня розпочалася перша світова війна, а 1 серпня Німеччина оголосила війну Російській імперії. Але, не дивлячись на те, що деякі осередки вже з перших днів війни лишилися декого з провідних гравців (через мобілізацію за указами російського царя від 29 липня та 17 вересня), осінній півсезон чемпіонату Одеси 1914/15 років все ж розпочався 5-7 вересня. Перш за все, потрібно сповістити читача, що цього сезону з'явилися в Одесі дві нові команди: "**Одесскаго греческаго клуба спорта**" (ОГКС), яку в першому ж матчі "екзаменував" саме чемпіон Одеси "Спортинг-Клубъ" й обіграв 6:0, та спортивного осередка "**Уніонъ**".

Рекламна брошура 1914 р.

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Звіт про матч СК - ШКС 12.10.1914 р.

Звісно ж, команда німецького товариства "Турнь-Ферейнь" участі вже не приймала. У перші дні ще й команда ОБАКу програла ШКС (0:2).

Центральним матчем цього півсезону була зустріч 12 жовтня між кращими місцевими командами "Спортинг-Клуба" та "Шереметьєвського Кружка Спорта", яка закінчилася перемогою останніх. Є можливість надати фото коротенького, але суттєвого звіту про цей матч, надрукованого у газеті "Одескій листок" №276 за вівторок 14 жовтня на сторінці 4. Останній матч півсезону відбувся 4 листопада - грали "Спортинг-Клуб" і "Вега" (1:0). Переможцем осіннього півсезону визначився ШКС, другим був "Спортинг-Клуб", а третім - "Вега". Таким чином, інформація про те, що, начебто, розпочалася війна, гравці ОБАКу покинули Одесу й чемпіонат не був розіграний, м'яко кажучи, виявляється неправдивою. Ось таблиці цього півсезону з відомими результатами матчів та підсумками:

Таблиці осіннього півсезону 5-го чемпіонату 1914/15 рр. (перша категорія)

М	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	9	в	н	п	м'ячі	о
1	"Шереметьєвській Кружок Спорта"		2:0	1:0	2:0	?-в	?-в	?-в	9:1	7:0	8	0	0	37:2	16
2	"Спортинг-клуб"			1:0	3:0	?:н	?-н	?	12:0	6:0	5	2	1	32:2	12
3	"Вега"				1:1	?-в	7:0	?	?	?	5	1	2	29:3	11
4	ОБАК					2:1	?	?	?	5:0	5	1	2	18:14	11
5	"Индо"						?	?	?	?	3	!	4	16:9	7
6	"Унион"							?	?	?	3	1	4	4:23	7
7	"Флорида"								?	?	2	1	5	6:20	5
8	"Одескій Кружок "Футбол"									?	1	1	6	6:30	3
9	"Одескій греческій клуб спорта"										0	0	8	0:45	0

На жаль, по 2-ій категорії відомі результати лише двох матчів: ОГКС - "Вега" (0:7) і ОБАК - "Уніон" (1:2), а по 3-ій категорії, взагалі, не відомо жодного результату:

(друга категорія)

М	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	СК	7	1	0	29:3	15
2	"Вега"	5	3	0	21:4	13
3	ОКФ	5	2	1	34:5	12
4	ШКС	5	2	1	32:4	12
5	"Флорида"	3	0	5	4:21	6
6	"Индо"	2	1	5	9:19	5
7	"Унион"	2	1	5	5:32	5
8	ОГКС	2	0	6	0:30	4
9	ОБАК	0	0	8	2:19	0

(третя категорія)

М	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	СК	3	3	0	20:2	9
2	"Унион"	3	3	0	16:3	9
3	"Вега"	3	3	0	14:2	9
4	"Флорида"	3	3	0	9:2	9
5	ШКС	2	0	4	7:24	4
6	ОКФ	1	0	5	5:20	2
7	"Индо"	0	0	6	1:19	0

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Вже після закінчення матчів осіннього пів сезону, в Російській імперії за наказом царя Миколи II від 7 листопада були призвані усі громадяни призовного віку для служби в армії, у тому числі й у діючі військові частини на фронті. Але основний призов був вже в останні дні грудня 1914 року. Саме ця чергова мобілізація зачепила й чоловіче населення Одеси. В одному з останніх номерів петербурзької газети "Футболіст" було надруковане наступне:

"Футбольная Одесса. ...Въ ряды действующей армии призваны следующие одесские спортсмены: Ивановъ, Блюмъ, Болгаровъ II, Мошинский I, Гертманъ, Тремпеттеръ, Лившицъ, Тарнополь, Васильевъ, Шмидтъ, Доллесальи, Кнодель".

До того ж, ця ж газета сповістила громадськість і про благодійні дії Одеської футбольної ліги, а саме:

"Комитетъ ОФЛ счелъ своимъ долгомъ внести свою лепту въ общее святое дело. Въ первую очередь изъ средствъ Лиги было пожертвовано единовременно 50 р.; затемъ былъ устроенъ футбольный матчъ между двумя сборными, давший свыше 150 р. Кроме того, Комитетомъ ОФЛ предложено всемъ клубамъ, входящимъ въ составъ Лиги, отчислять въ пользу раненыхъ и семействъ запасныхъ 15% отъ сборовъ, поступающихъ съ лиговыхъ матчей между командами клубовъ 1914 г."

Весняний півсезон чемпіонату Одеси 1914/15 року розпочався саме з цими негараздами воєнного часу. Ось як про це писала "Спортивная неделя" вже в січні 1915 року:

"Сезонъ начнется, вероятно, не ранее средних чиселъ февраля, который обещаетъ быть - увы! - далеко неинтереснымъ, такъ какъ большинство нашихъ футболистовъ сражаются теперь на поле гораздо больше, чемъ футбольное. Некоторые изъ нихъ возвратились уже въ Одессу "подбитыми". Среди некоторыхъ и нашъ сотрудникъ поручикъ Месснеръ, возвращающийся въ армию.

Обстоятельства воєнного времени, конечно, не позволяютъ протечь футбольному сезону въ Одессе въ техъ же условияхъ, въ какихъ спортивная жизнь находилась до войны. Совершенно не предполагая о каких-либо междугороднихъ матчахъ на первенство Юга или всей России, ОФЛ решила, что обычный лиговый сезонъ, возможно, будетъ, если чрезвычайные обстоятельства не помешаютъ начать и довести его до благополучного конца.

Конечно, интересъ къ футболу значительно упалъ какъ въ публике, такъ и среди футболистовъ. Многихъ изъ игроковъ призвали въ ряды защитниковъ родины, многие ушли въ военные училища, потому составы командъ несколько оскудели и носили случайный характеръ. Случалось, что зачастую первые команды выступали съ игроками, взятыми въ большинстве изъ младшихъ категорій... "

Також у звітах про перші березневі матчі ця газета писала:

"Какъ и следовало ожидать, команды явились въ очень слабыхъ составахъ. Причина этому - конечно война. Въ этомъ отношении больше всехъ пострадал Ш.К., изъ которого въ ряды действующей армии поступили Павловъ, Гавриловъ, Гилеръ, Пихотокъ..."

Цього часу, начебто, у типографії "Техник" був надрукований черговий календар-довідник "Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полусезон 1915 г." на 10 (або 16) сторінках накладом вже 1000 примірників, але, на жаль, досі знайти навіть його копію не вдалося.

Відкриття весняного півсезону відбулося 1 березня матчами "Вега" - ОБАК, а ШКС - ОГСК та іншими. Але найбільш цікавим із перших матчів був матч між командами ""Спортинг-Клубъ" та "Вега", про який слід навести звіт із газети "Одесские новости" №9645 за 12 (25).03.1915 р.:

"Спортъ. Футболъ. Спортингъ - Вега. Очень интересный матчъ. Видно, что война сильно понизила качественный уровень командъ. Спортингъ, бывший самой стренированной командой въ Одессе, показалъ большую несыгранность. Игра началась при полномъ составе клубовъ. Къ концу матча съ обеихъ сторонъ составъ пополнился. Спортингъ - Погорелкинъ, Даниловъ, Ангертъ. Ивановъ, Гесслеръ, Койфманъ, Дыхно, Витисъ, Богемский, Костевичъ. Вега - Романъ, Мизъ, Петренко, Карадже, Мошинский, Хуторский, Лисица, Ф.Кажданъ, Завадовский, Кальсада, Залевский. Въ первомъ хавтайме Вега, поведя игру въ быстромъ темпе, сделала два гола. Голкиперъ Спортинга игралъ очень вяло, и пропустилъ два довольно слабыхъ удара. Къ концу первого хавтайма, Романъ выбежалъ далеко изъ гола и не успелъ задержать удара Костевича. Лисица сделалъ Спортингу III-й голъ, из-за оплошности Погорелкина, выпустившего мячъ изъ рукъ. Во второмъ хавтайме Вега сохранила перевесъ. Превосходно работала у нее линия хавбековъ. Спортингъ произвелъ перетасовку игроковъ, но это не помогло. Завадовский сделалъ 1-й и последний голъ. Со стороны команды-победительницы, кроме хавбековъ хорошо играли Завадовский и Мизъ, дававшие превосходные удары. У Спортинга превосходно играли Койфманъ и Даниловъ. Слабы Дыхно и Погорелкинъ. Общий результатъ 4:1".

Спочатку вважалося, що центральним матчем сезону буде матч на початку квітня між командами ""Спортинг-Клубъ" та "Шереметьевській Кружокъ Спорта", звіт про який наводимо з газети "Одесские новости" №9667 за 4 (17).04.1915 р.:

"Спортъ. Футболъ. Спортингъ - ШК. Интереснейший матч полусезона привлекъ на поле Спортинга много публики. Обе команды выставили сильные составы. У Спортинга отсутствовали г.Ивановъ. Въ рядахъ ШК вновь выступают долго не игравшие гг. Гизеръ и Мизерский. Составъ ШК: Каваджянцъ, Соболевский, Мизерский, Барский, Гизеръ, Подольский, Чорба, Злочевский, Прокоповъ, Фаленский, Парадовский. Составъ Спортинга: Погорелкинъ, Даниловъ, Ангертъ, Койфманъ, Кособутский, Данчевъ, Костевичъ, Петковъ, Богемский, Витисъ, Дыхно. Въ начале хавтайма игра ведется на центре. Изредка Спортингъ проводит мячъ къ воротамъ ШК. Прекрасно сдерживаетъ нападение Спортинга Мизерский старший. Наконецъ, Парадовский, прорвавшись справа ударяетъ "шуттъ голъ". Голкиперъ ловитъ мячъ, но Злочевский, набежавъ, делаетъ первый гол. Некоторое время игра идетъ безъ результата. Фалевский и Парадовский, красиво пассируясь, прорываются къ воротамъ Спортинга, и последний забиваетъ второй голъ меткимъ шуттомъ. Спортингъ напрягаетъ все усилия, чтобы вырвать победу. Игра ведется подъ голомъ ШК. Бьютъ "корнеръ". Мячъ попадаетъ въ ноги Богемскому, который съ близкого расстояния пускаетъ его въ правый уголъ гола. Ударъ является настолько неожиданнымъ, что голкиперъ не успеваеетъ его отбить. Скоро рефери даетъ Спортингу битъ penalty впрочемъ очень сомнительный. Витисъ забиваетъ второй голъ. Результатъ первого хавтайма 2:2. Во второмъ хавтайме игра ведется подъ голомъ Спортинга и не представляетъ большого интереса. Злочевский делаетъ третий голъ сильнымъ "шуттомъ". И подъ конецъ, почти выбивъ мячъ изъ ногъ голкипера, Прокоповъ делаетъ Спортингу четвертый и последний голъ. Рефери удаляетъ съ поля Злочевского. Къ концу II-го хавтайма игра оживляется. Великолепно играетъ г. Каваджянцъ, неоднократно спасая голъ ШК. Игра кончается со счетомъ 4:2 въ пользу ШК. Со стороны победителей хорошо играли кроме голкипера, Подольский, Злочевский, Прокоповъ и Породовский. Со стороны Спортинга хорошо пасировались Витис и Богемский, недурно вырывали оба бека, Койфманъ. Слабъ Погорелкинъ. Плохо реферировалъ матчъ г.Гердъ".

Та, як виявилось, центральним наприкінці сезону, став матч між командами ШКС та "Веги", тому наведемо звіт і про нього з газети "Одесские новости" №9686 за 23.04 (6.05).1915 р.:

"Спортъ. Футболъ. ШК - Вега. На поле - небывалое оживление. Несмотря на сильный ветеръ, на матчъ двухъ сильнейшихъ командъ собралось много народу. Первыми запестрели на поле желтые рубашки Веги. Играютъ: Романъ Н., Петренко, Хуторский, Мошинский, Карадже, Залевский, Кальсада, Завадовский, Соловьевъ, Ф.Кажданъ. Ихъ противники выставили не особенно сильный составъ: Каваджианцъ, Михъ, Мизерский, Соболевский, Гизеръ, Барский, Подольский, Родинъ С., Прокоповъ, Злочевский, Поляковъ. Изъ знаменитой "пятерки" форвардовъ ШК осталось только двое. Въ первомъ хавтайме ШК игралъ по ветру, однако игра шла ровно. Вообще, къ голу приближались редко, мячъ не уходилъ со середины поля. Такимъ образомъ, главная роль досталась хавбекамъ. У ШК превосходно вырываетъ Гизеръ. У Веги Мошинский хорошо распределяетъ игру. Въ первомъ хавтайме былъ одинъ очень опасный моментъ под голомъ ШК, край правый Веги, Залевский, прорвался впередъ и подвелъ мячъ къ самымъ воротамъ, но голкиперъ, не растерявшись, выбилъ мячъ изъ ногъ нападавшего форварда. Публика наградила аплодисментами хладнокровие Каваджианца.

После перерыва игра пошла живее. Злочевский метался по полю, водилъ впередъ и назадъ, стараясь сделать голъ, но напрасно - результатъ 0:0 не изменился до конца. Первая команда Одессы показала весьма слабую сыгранность. Плохо стренированы нападение и полузащита. Хорошо играли Михъ, Мизерский, Соболевский, Каваджианцъ, Гизеръ. У Веги больше сыгранности между отдельными частями команды; стройность нападения нарушалось отсутствиемъ Капо. Хорошо играли: левый бекъ г.Н., Романъ, Мошинский, Залевский, Завадовский, Ф.Кажданъ. Реферировалъ г Герд...".

Ці три чудові звіти наведені у повному вигляді саме для того, щоб усі зрозуміли, що 5-й чемпіонат Одеси 1914/15 рр. відбувся у повній мірі, й деякі посилення на війну й проблеми з гравцями здебільшого, все ж таки, надумані. Узяти хоча б, як приклад, ще й склад ОБАКу, навіть, у останньому матчі цього чемпіонату з "Вегою": Гельер - Вінтер, Гаттон - Пейн, Карр, Оуен - Краутман, Джекобс, Тауненд, Домінікан..., то видно, що "зірок" того часу тут вистачало.

Таким чином, у цьому сезоні офіційно й без усіляких застережень Кубок Е.Джекобса дістався **"Шереметьевському кружку спорта"**, а щит А.Боханова - "Веге", що зайняла друге місце. Переможець минулого сезону "Спортингъ-Клубъ" був на цей раз третім, а "легендарні" англійці з ОБАКу - четвертими. До того ж, ще є нічим не підтверджена інформація, що цього сезону форвард "шеремет'євців" **Олександр Злочевський**, на прізвисько "Сашка Бейт", **встановив рекорд результативності, забивши у ворота суперників 41 гол за сезон.**

Тепер спробуємо навести щось, на шквалт таблиці чемпіонату, але, на жаль, лише по першій категорії та без невідомих нам підсумків щодо загальної кількості вигравів, нічиїх, поразок, співвідношення м'ячів та набраних очок:

О.Злочевський

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Таблиця весняного півсезону 5-го чемпіонату Одеси 1914/15 рр. (перша категорія)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	9	в	н	п	м'ячі	о
1	"Вега"		0:0	3:1	4:1	2:1	4:1	?	?	+:-	5	1	0	13:4	12
2	"Шереметьевський Кружокъ Спорта"			?	4:2	?	?	?	8:0	?	2	1	0	12:2	5
3	ОБАК				1:1	5:1	?	?	?	?	1	1	1	7:5	3
4	"Спортингъ-клубъ"					?	?	2:0	?	?	1	1	2	6:9	3
5	"Унион"						?	?	?	?	0	0	2	2:7	0
6	"Индо"							?	?	?	0	0	1	1:4	0
7	"Флорида"								?	?	0	0	1	0:2	0
8	"Одескскій Кружокъ "Футболъ"									?	0	0	1	0:8	0
9	"Одескскій греческій клубъ спорта"										0	0	1	-	0

Фінальна таблиця 5-го чемпіонату Одеси 1914/15 рр. (перша категорія)

(проведений 18 вересня 1914 р. - 1915 р.)

м	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	9	в	н	п	м	о
1	"Шереметьевський Кружокъ Спорта"		1:0	2:0	?	?	6:0	5:0	9:1	7:0	15	1	0	?	31
2	"Вега"	0:0		4:1	5:0	7:0	3:1	7:0	4:0	?	11	2	3	?	24
3	"Спортингъ-клубъ"	?	?		3:1	6:0	3:0	4:0	12:0	6:0	12	0	4	?	24
4	"Индо"	?	?	0:4		?	1:2	?	?	?	8	2	6	?	18
5	"Унион"	?	3:0	?	+:-		?	?	?	?	8	1	7	?	17
6	ОБАК	1:3	1:1	?	?	?		0:1	?	5:0	7	2	7	?	16
7	"Флорида"	?	?	?	0:1	2:0	?		+:-	4:0	4	1	11	?	9
8	"Одескскій Кружокъ "Футболъ"	?	?	?	+:-	?	?	?		3:0	2	1	13	?	5
9	"Одескскій греческій клубъ спорта"	-:+	?	?	?	?	0:6	?	?		0	0	16	?	0

Цього року після завершення сезону, Одеська футбольна ліга вирішила пожвавити інтерес публіки й домовитися, хоча б, на один міжміський матч, але ж, звісно, з супер-суперником. Знову перемогти збірну Петрограду, та й ще у неї вдома - щось краще придумати було важко. Петроградцям було запропоновано провести матч на їх полі й заявка була відправлена. Але потрібно було зібрати збірну Одеси й головне - добре її відтренувати, щоб не зганьбитися. Тому й вирішили перевірити кандидатів до цієї збірної 17 травня саме на чинному чемпіоні - ШКС (відбувся цей матч чи ні - так і невідомо - **Примітка автора**). Але спочатку просто зформували дві збірні - першу (А) - найсильнішу та другу (Б) - резервну, і 30 квітня був проведений перший тренувальний матч між ними на майданчику "Спортингъ-Клуба". Назвемо склади цих збірних:

- збірна "А": Роман, Мізерський ("Вега"), Вінтер (ОБАК), Мушинський ("Вега"), Карр (ОБАК), Подольський (ШКС), Дихно, Гольфенбейн, Богемський (СК), Злочевський (ШКС) і Тауненд (ОБАК). Одразу зауважимо, що Роман і Гольфенбейн грали замість Каваджянця та Джекобса, які не змогли грати цього дня.

- збірна "Б": Карпенко, Данилов (СК), Букреев ("Индо"), Караджі-Ісқров ("Вега"), Сербов (ОКФ), Койфман, Костевич, Вітіс (СК), Завадовський ("Вега"), Прокопов (ШКС) і Нікулін (ОКФ).

Матч завершився перемогою першої збірної з рахунком 2:1 (голи Богемського та Гольфенбейна), але її гра не справила на вимогливих знавців доброго враження. Тому було вирішено 3 травня провести ще один матч, підкорегувавши склад першої збірної. Цей матч пройшов значно цікавіше. Грав вже воротар Каваджянц та славний Джекобс, а також із другої збірної взяли Караджі-Ісқрова, а в захисті пробували Данилова. На цей раз перша збірна перемогла 3:1 (голи Богемського, Джекобса - з пенальті та Злочевського). 7 травня збірна виїхала до Петрограду, але про її матчі там найдетальніше викладено в останньому томі цього видання у главі "Змагання на міжрегіональній футбольній арені України". Дивно, але поїхала збірна у складі: **Каждан**, Вінтер, **Мух**, Сербов, Караджі-Ісқров, Карр, Койфман, Дихно, Злочевський, Богемський, Джекобс, **П.Капо** та **Г.Гаузенберг**. Дивно, але тільки одне спливає на думку - а навіщо тоді грали ті два матчі?

Цього року році в Одесі були проведені значні, на ті часи, спортивні змагання, на яких потрібно особливо зосередити увагу. Ми вже повідомляли про щорічне проведення навчальними закладами міста традиційних Олімпіад учнівської молоді. До того ж, відомо, що на державному рівні тоді були проведені Олімпіади у Києві 1913 року та Ризі 1914 року. Звісно, влада Одеси не могла просто змиритися з тим, що їх місто поступається у цьому сенсі від інших, тим більше що, начебто, й досвід проведення спортивних змагань вже існував. У місті 1915 року нараховувалось, не мало - не багато, аж 19 спортивних осередків. І от саме їм прийшла у голову думка провести в Одесі спортивні ігри, які були голосно оголошені як - "перша одеська олімпіада". 30 липня у газеті "Одесские новости" №9783 було сповіщено: **"Спортъ. Олимпийские игры. Организационный комитетъ по устройству въ Одессе 22 и 29 августа олимпийских игръ деятельно готовится к предстоящимъ спортивнымъ состязаниямъ. Въ играхъ предполагается участие всехъ одесскихъ спортивныхъ кружковъ и организаций. Въ программу 1-го дня намечаются: ...футбольные матчи и т.д. Призы назначены отдельно для каждого состязания. Участники могутъ записываться в д.№5 по ул. Петра Великого отъ 10 до 1 часу"**.

А в газеті "Одесский листокъ" №222 за 15 серпня було повідомлено: **"Спортъ. Одесская олимпиада 1915 года. Организ. Комитетъ въ составе лиц: Д.Гердъ - секретарь футбольной лиги, А.Де-Наццолини - владелецъ конторы "Спортъ", А.Г.Лившицъ, А.И.Ефимуу - представители спортивного кружка "Вега", В.Каруана - Шереметьевский кружокъ спорта, Г.В.Бейзертъ, Л.Львовъ, Э.Я.Ройтманъ, Я.М.Грановский - представит. общ-ва охр. здор. евр. нас., В.С.Гнатовский, Т.Л.Фишель - члены компании того же общ-ва и Л.Е.Охотский - преподаватель гимнастики одесского об-ва охр. здор. евр. нас. - приняли на себя трудъ организации "Олимпиады" и разработку программы, которая по примеру Рижской, а именно: бегъ барьерный... Футболъ - сборной команды Одесской футбольной лиги... Предполагаются автомобильные гонки, а также приглашены ковбойцы"**. Газета "Одесские новости" №9803 за 21 серпня визначила й дату цих змагань: **"Одесская олимпиада состоится 6 сентября"**.

"Одесский листокъ" №229 за 23 серпня повідомив: **"...Комиссия... составила окончательную программу "Одесской олимпиады", которая состоится въ воскресенье 6 сентября и начнется въ 122 час. дня торжественнымъ шествиемъ всехъ участниковъ "Олимпиады"**. Далі був наведений перелік змагань, в якому під №22 був "футболъ", а під №27 - "раздача призовъ и жетоновъ".

Очевидно, спочатку було вирішено визначити учасників футбольного матчу, який планувалося провести в день Олімпіади, для чого були проведені 24 серпня перші відбіркові матчі з 5 команд-учасниць. Ось як про це писалось в додатку до газети "Одесские новости" №9807 за 25 серпня на сторінці 4:

"Спортъ. Полный день футбольной олимпиады. Матчи ШКС - СКВ (так вже позначалась "Вега" - Примітка автора) результатъ 1:1 (ШКС сдали СКВ очки), ОКФ - ОБАК 1:0 въ пользу ОКФ. Счетъ очковъ состязующихся"

Команда Одеського Кружка "Футбол" 1915 р.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

командь (2 перемоги, 0 поразки). СКВ - 2, ОКФ - 2, ОБАК - 0, ШКС - 0, Флорида - 0". Тут потрібно пояснити слова "ШКС здали СКВ очки" - справа у тому, що матч повинен був закінчитися перемогою якоїсь з команд, а так як післяматчеві пенальті ще не придумали, то вимушені були продовжувати грати до переможного голу. Але цього разу матч не вдалося завершити через сутінки, і тоді "шеремет'євці" вирішили "подарувати" перемогу суперникам аби це дійство якимось, все ж, закінчилося. Ось з такими "негараздами" вимушені були стикнутися організатори Олімпіади. До того ж, залишалося, ще випробувати "Флориду".

До речі, лише 28 серпня було визначено, що Олімпіада буде проведена на іподромі міста, а там футбольні матчі фактично не практикувалися до цього проводити. 2 вересня газета "Одеський листок" №239 сповістила усіх, що Олімпіада переноситься на 20 вересня й відбудеться на майданчику ОБАКу.

Догравання попередніх футбольних матчів Олімпіади проводилося просто непередбачено. Ось як про це гарно виклав "Одеський листок" №245 за 8 вересня "Спортъ. Одесская олимпиада. ...В 11 час. играють ОКФ и Флорида". *Предыдущая ихъ встреча после 2 час. и 41 мин. игры не дала результата. Настолько равны силы командъ. Въ 3 ч. играють Вега и ШК. Это уже третья встреча. Первая встреча закончилась вничью, вторая не дала результата из-за прекращения матча преждевременно по случаю темноты. Обе эти встречи являются полуфинальными и дадут победителей для финала, имевшаго быть на Олимпиаде...*

Як завершилися ці матчі - невідомо. Але це не так суттєво, бо фінальний матч в день проведення Олімпіади так і не відбувся. Підтвердження дає газета "Одеський листок" №258 за 21 вересня: "...Царемъ праздника былъ беспорядокъ"... Не состоялись: ...футболъ...". Більш лояльними до організаторів виступили "Одеськіє новості" №9834 за 21 вересня: "Съ блестящимъ успехомъ прошла вчера первая въ Одессе Олимпиада". Праздникъ спорта привлекъ на площадку одесского британского атлетического клуба массу публики... Площадка "Обака" приняла необычайный видъ: большое поле окружено барьерами, къ которымъ пристроены ложи, на правомъ крыле площадки выросли наскоро сбитые трибуны.... Большая группа участниковъ игръ об-ва охранения здоровья еврейского населения своими упражнениями очаровала публику. Сборъ достигъ свыше 1.000 руб.". А вже в наступному номері цієї газети вказані реалії: "...Все состязания, которые за недостаткомъ времени не были закончены, будутъ устроены въ одинъ изъ ближайшихъ дней, вероятно въ субботу. Тогда же будутъ розданы призы". Та про такі "дрібниці" більше в газетах не згадувалось.

Звісно, дуже дивно виглядає опис цієї Олімпіади у "Віснику Одеського історико-краєзнавчого музею" (випуск 1), де в статті В.Вонсовича "Победы спортсменов-одесситов и формирование олимпийской коллекции в собрании Одесского историко-краеведческого музея", чомусь, вказано: "...Въ заключение состоялся футбольный матчъ. После закрытия олимпиады семь тремстамъ участникамъ были вручены памятные жетоны".

Одеська футбольна ліга наче передбачала провал Олімпіади, бо розпочала свої матчі осіннього півсезону чемпіонату 1915/16 років ще 6 вересня, тобто, саме того дня, коли була спочатку запланована Олімпіада. Цього дня по першій категорії зустрілися ОКФ - ШКС (4:1), СК - "Вега" (3:0) та "Флорида" - ОБАК (3:3). Як бачите, вже "Индо", "Унион" і греки з ОГКС участі в змаганнях не приймали. До того ж, і всі інші команди теж зазнали чималих втрат через мобілізацію їх гравців на фронт. А деякі чудові гравці, що повернулися з полів битв були скалічені. Ось як писав вересневий номер журналу "К спорту": "Начался, наконецъ, футбольный сезонъ. Жаль было видеть Иванова, потерявшего всю игру после ранения на войне...".

Все ж, тут наведемо таблиці за наявними результатами проведених матчів по 1-й і 2-й категоріям:

Таблиця осіннього півсезону 6-го чемпіонату Одеси 1915/16 рр. (перша категорія)

місяця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		?	3:0	3:0	?	?	2	0	0	6:0	4
2	ОБАК			?	?	3:3	1:0	1	1	0	4:3	3
3	"Одеський Кружокъ "Футболъ"				?	?	4:1	1	0	1	4:4	2
4	"Вега"					1:0	?	1	0	1	1:3	2
5	"Флорида"						?	0	1	1	3:4	1
6	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"							0	0	2	1:5	0

Таблиця осіннього півсезону 6-го чемпіонату Одеси 1915/16 рр. (друга категорія)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	ОБАК		?	?	1:1	?	8:0	1	1	0	9:1	3
2	"Спортинг-клуб"			?	1:1	3:0	?	1	1	0	4:1	3
3	"Шереметьевський Кружок Спорт"				?	0:2	3:1	1	0	1	3:3	2
4	"Флорида"					?	?	0	2	0	2:2	2
5	"Вега"						?	1	0	1	2:3	2
6	"Одеський Кружок Футбол"							0	0	2	1:11	0

По третій категорії відомі лише результати трьох матчів: "Вега" - СК (3:2), "Вега" - ШКС (3:1) та СК - "Флорида" (7:1 - анульований, -:+ через незаявленого гравця).

Перед початком осіннього півсезону 1915/16 років в Одесі був надрукований черговий календар-довідник "Одеськая футбольная лига. Календарь игр. Осенний полусезонъ 1915 г.". Перш за все, з нього відомий склад Комітету Одеської футбольної ліги на цей час, а саме:

Голова - **ДЖЕКОБСЪ, Эрнестъ Вильямовичъ.**
 Товариш Голови - **МАРТИНЪ Джемсъ Альфредовичъ.**
 Секретар Ліги - **ГЕРДЪ Джонъ Джемсовичъ.**
 Товариш Секретаря - **НЕЙМАНЪ Александръ Николаевичъ.**
 Скарбник Ліги - **КАРУАНА Вильямъ Іосифовичъ.**

Члени Комітету - **ЛіФШИЦЪ Александръ Гавриловичъ,**
 - **МАНГЕЛЬ Михайль Константиновичъ,**
 - **ТОРЧИНЬСЬКІЙ Абрамъ Павловичъ**

Але головною інформацією є повідомлення про усі шість спортивних осередків Одеси, футбольні команди яких входили з середини 1915 року до Одеської футбольної ліги з вказаними кольорами їх форми та місцями розміщення спортивних майданчиків з обладнаними футбольними полями. Наводимо цю сторінку з календаря-довідника.

В п'яти провідних клубах грали за ті часи найкращі одеські футболісти, а саме (за алфавітом):

- у **ОБАК**: Астон, Баум, Бейт, Блюм, Біязині, Вінтер, Гаттон, Гельер, брати Герд, Гретвуд, Гробман, Джекобс, Джонес, Карр, Клейн, Кеніг, Краутман, В.Крижанівський, В.Кук, Ленинстан, Маркузе, Д.Мартін, Моват, Оуен, Пейн, Перкінс, Піотровський, Рід, Робсон, Тауненд, С.Уточкін, Ферг та ін.

- у **СК**: А.Ангерд, А.Андріанополіт, Барицький, Г.Богемський, брати Вайт, брати Вербицькі Д. і М., Вітіс, М.Воронін, Гольфенбейн, Гесслер, Гойкович, Гребенщиков, О.Данилов, Ю.Дихно, В.Іванов, Клепферт, Койфман, А.Кособуцький, Костевич, В.Крижанівський, Н.Лоссієвський, А.Мотекайтес, Л.Мучник, Л.Ніколаєв, С.Погорелкін, І.Поппель, В.Порт, М.Рено, Рокс, Скрипченко, Соболевський, Шеповаленко, Яренд...

- у **ШКС**: Барський, Березовський, брати Болгарови В. і Г., Васильєв, В.Гаврилов, П.Гізер, Горбач, Гюртлер, Зелінський,

Поля и цвѣта клубовъ.

- О. Ф. Л.** Цвѣта: Синяя рубашка, бѣлыя брюки.
- Вега.** Цвѣта: Оранжевая рубашка съ чернымъ воротникомъ, черныя брюки. Поле. Французскій бульваръ, 1-ая остановка послѣ дачи Вальтуха, въ проулкѣ направо, дача Тарнополь (трамвай №№ 16 и 17) или же Ново-Аркадійская дорога, противъ казармъ 15 стрѣлк. поля (трамвай № 25).
- О.Б.А.К.** Цвѣта: Бѣлая съ синими продольными полосами, синія брюки. Поле. Французскій бульваръ, 2-ая остановка послѣ дачи Вальтуха, въ проулкѣ направо дача Фальсфельда (трамвай №№ 16 и 17).
- О. К. Ф.** Цвѣта: Черная рубашка съ бѣлымъ воротникомъ, бѣлыя брюки. Поле. Французскій бульваръ, 1-ая остановка послѣ дачи Вальтуха, въ проулкѣ направо дача генеральши Окопрѣнко (трамвай №№ 16 и 17).
- С. К.** Цвѣта: Бѣлая рубашка и бѣлыя брюки. Поле. Французскій бульваръ № 49 (трамвай №№ 16 и 17).
- Флорида.** Цвѣта: Зеленая рубашка съ бѣлымъ воротникомъ, бѣлыя брюки. Поле-тамъ же гдѣ О. К. Ф.
- Ш. К.** Цвѣта: Полу-красная, полу-бѣлая рубашка, бѣлыя брюки. Поле-тамъ же гдѣ Вега.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

О.Злочевський, Каждан, В.Каруана, Костевич, Легков, О.Ліфшиць, Лосневський, Лунев, Є.Меснер, Мізерський, Т.Мушинський, Овсянников, Павлов, Парадовський, Подольський, Поладато, Поляков, Прокопов, Ремер, Родін, Роландський, Северин, Терлецький, Тихонюк, І.Фаленцький, Федоров, Ципп, Чорба, Яворський та ін.

- у **ОФК**: Бланкман, Букреєв, Гінзбург, Гофберг, А.Гробман, Дубинський, Ісаєв, Іхтейман, Каждан, Крамаренко, Лапін, Маслов, Мотехайтес, Никулін, Петенко, Поліхови, Родіонов, Романов, Сербов, Тавбин, Я.Шляфрок, Шмідт та ін.

- у **"Вега"**: Багров, Завадовський, Залєвський, Занос'єв, Каждан, Кальсада, Кано, Каппо, П.Караджі-Іскров, Кеглер, брати Когени Арон та Лазар, Ліфшиць, Мізерський, Мошинський, Петренко, Роман, Тарасенко, І.Типікін, Хуторський, Яворський та ін..

Календар ОФЛ 1916 р. (весна)

На весняний півсезон чемпіонату Одеси 1915/16 років вже традиційно в Одесі був надрукований у типографії "ГУД Гринзафт и С-нь" черговий календар-довідник **"Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полугодья 1916 г."** на 16 сторінках.

Цей півсезон розпочався 6 березня матчами "Вега" - СК (0:0), ОКФ - "Флорида" (0:0) та ШКС - ОБАК (1:0). "Спортинг-клуб" повернув собі чемпіонський титул через рік, але, все ж, головним розчаруванням сезону став "Шереметьевскій Кружокъ Спорта", який замкнув фінальну турнірну таблицю по класу "А". А по класу "Б" (так вже іменувався розіграш по другій категорії) перше місце зайняла друга команда СК "Флорида", яка отримала Кубок Д.Д.Герда. У першості по класу "В" цього сезону перемогу здобула третя команда СКВ (так вже на цей час здебільшого іменувався "Спортивный Клубъ "Вега"), яка отримала Кубок К.Ю.Окша-Оржеховського.

Вже традиційно після завершення чемпіонату міста команда-переможець провела матч зі збірною Одеси - 17 квітня й зіграла уніцію (0:0). До речі, відомий і склад збірної Одеси в цьому матчі: Типікін ("Вега"), Котов (ОКФ), Багров ("Вега"), Іхтейман (ОКФ), Карр (ОБАК), Євстаф'єв (ОКФ), Тауненд (ОБАК), Каждан (ШКС), Сердюк ("Флорида"), Кауфман ("Вега").

В цей же день і переможець по класу "Б" - команда "Флорида-ІІ" зіграла з другою збірною Одеси й навіть перемогла її - 1:0.

Фактично відомі результати усіх матчів цього півсезону по класу "А" (так іменувався вже розіграш по першій категорії), тому скласти його таблицю зовсім не важко:

Таблиця весняного півсезону 6-го чемпіонату Одеси 1915/16 рр. (клас "А")

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортинг-клубъ"		1:0	0:0	1:1	3:2	8:1	3	2	0	13:4	8
2	"Флорида"			1:1	0:0	2:1	2:0	2	2	1	5:3	6
3	"Вега"				0:0	0:1	1:0	1	3	1	2:2	5
4	"Одесскій Кружокъ "Футболь"					2:1	0:2	1	3	1	3:4	5
5	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"						1:0	2	0	3	6:7	4
6	ОБАК							1	0	4	3:12	2

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Фінальна таблиця 6-го чемпіонату Одеси 1915/16 рр. (клас "А")

(проведений 6 вересня 1915 р. - 30 квітня 1916 р.)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Спортингъ-клубъ"		3:0	4:1	2:0	3:0	3:2	8	2	0	26:5	18
2	"Вега"	0:0		1:0	3:1	7:0	6:0	5	3	2	19:6	13
3	"Флорида"	0:1	1:1		3:3	2:0	2:1	3	3	4	11:15	9
4	ОБАК	1:8	0:1	0:2		2:0	1:0	3	1	6	16:20	7
5	"Одесскій Кружокъ "Футболъ"	1:1	0:0	0:0	0:8		2:1	2	3	5	7:25	7
6	"Шереметьевскій Кружокъ Спорта"	0:1	1:0	4:0	1:0	1:4		3	0	7	11:19	6

(клас "Б")

м	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	"Флорида"	7	2	1	30:7	16
2	"Вега"	7	1	2	22:8	15
3	СК	5	3	2	47:11	13
4	ШКС	5	0	5	10:10	10
5	ОБАК	1	2	7	12:30	4
6	ОКФ	1	0	9	6:61	2

(клас "В")

м	команди	в	н	п	м'ячі	о
1	"Вега"	6	0	0	14:5	12
2	ШКС	3	0	3	7:9	6
3	"Флорида"	3	0	3	6:12	6
4	СК	0	0	6	2:3	0

Треба відзначити, що у ці роки Одеською футбольною лігою постійно визначалися кращі футболісти міста на різних позиціях при завешенні змагань і після визначальних матчів. Вони, як правило, нагороджувалися почесними відзнаками ліги - жетонами (від значків вони відрізнялися тим, що не призначалися для кріплення на сорочки чи лацкани піджаків, а були з вушками для мотузки чи стрічки).

Коли розпочався осінній півсезон чемпіонату Одеси 1916/17 року невідомо, бо цей чемпіонат вже в одеських газетах зовсім не висвітлювався. Про відтворення таблиць цього чемпіонату й мови не може бути.

Лише завдяки "Вестнику Петроградской Футбольной Лиги", на сторінках якого час від часу все ж з'являлися повідомлення з Одеси у рубриці "Провинциальная хроника", вдалося встановити, що грали команди тих же шістьох спортивних осередків, по тим же класам (категоріям). Але вдалося створити щось на шквалт фінальної таблиці фактично лише за підсумком показників набраних очок:

Зразки жетонів ОКФ та "Вега"

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Фінальна таблиця 7-го чемпіонату Одеси 1916/17 рр. (клас "А")

місця	команди	1	2	3	4	5	6	в	н	п	м'ячі	о
1	"Одеській Кружокъ "Футболъ"				3:0							16
2	"Вега"					+-	3:1					12
3	ОБАК	1:7										8
4	"Флорида"											4
5	"Спортингъ-клубъ"			5:4				1	0	9		2
6	"Шереметьевській Кружокъ Спорта"				0:2			0	0	10		0

Надалі через те, що лави спортсменів через війну в місті значно порідшали та й внески у спортивних осередках перестали сплачувати, тому впорядковувати майданчики осередки не були в змозі і їх значно поменьшало. Дійшло до того, що число заявлених на участь у чемпіонаті Одеси сезону 1917/18 року скоротилося до чотирьох, та й ще добре, що з'явився новий спортивний осередок – єврейський спортивний клуб "Маккабі". Крім нього залишились ще ОКФ, "Вега" та "Флорида".

Одеська команда "Маккабі" тих часів

Одеська команда "Флорида" 1917 р.

Фрагмент "Устава Єврейського СК "Маккабі" 1917 р.

До речі, якщо хтось вважає, що за цих буремних часів вже не потрібна була і реєстрація спортивних осередків, то він помиляється. Прикладом цього є наведений тут типографськи виданий "Уставъ Еврейскаго Спортивнаго Клуба "Маккаби", датований 10 грудня 1917 року навіть з зображенням емблеми цього осередку..

У ті часи, навіть, Одеська футбольна ліга мала намір закрити свою діяльність. На останніх річних зборах Ліги було переобрано її комітет. Почалося з того, що місце голови комітету залишилося вакантним, а через хворобу Д.Д.Герда обов'язки секретаря виконував член комітету Д.Я.Каждан. Ще членами комітету були обрані І.О.Вікато, В.С.Гнатовський, С.Г.Лінда, О.Г.Ліфшиць, М.К.Мангель, Г.А.Папагеоргіу та А.П.Торчинський. Керував усіма товариш голови комітету І.Д.Вайнтрауб, а другим товаришем голови та заодно скарбником був В.І.Каруана.

Цікаво, що цього року був призваний на військову службу найкращий одеський футболіст тих часів Г.Г.Богемський і служити його направили ближче до столиці - Петрограду. Там йому, звісно, запропонували "по-сумісництву" пограти й у футбол, і де б ви думали... в "Царськосельском Кружке Любителей спорта". Він навіть у травні 1917 року написав заяву і членський внесок сплатив (див. ілюстрацію - Примітка автора), але пограти за столичний клуб йому не довелося, бо його військову частину перекинули в інше місце.

В Одесі осінній півсезон чемпіонату 1917/18 років розпочався 10 вересня, однак, один із матчів між ОКФ та "Флоридою" не було завершено через серцевий напад арбітра під час конфлікту з гравцями. До речі, так цей матч і лишився незіграним, хоча його було перенесено на 15 жовтня. Також, через відсутність судді, не був проведений матч між ОКФ та "Маккабі". Ніяких рішень щодо поєдинків, які не відбулися, прийнято не було, бо ці події відбувалися саме у революційному жовтні, до того ж, і в комітеті Ліги на цей час залишилося лише три діючих особи. Потрібно відзначити, що дограти ці матчі весною наступного року та, й взагалі, провести другий завершальний півсезон теж не вдалося через громадянську війну. Але таблицю осіннього незавершеного сезону ми все ж наведемо:

Заява Г.Богемського з його особистим підписом

Таблиця осіннього півсезону 8-го чемпіонату Одеси 1917/18 рр. (клас "А")

місця	команди	1	2	3	4	в	н	п	м'ячі	о
1	ЄСК "Маккабі"		0:0	?	6:0	1	1	0	6:0	3
2	"Вега"			1:3	4:0	1	1	1	5:3	3
3	"Одеський Кружок "Футболь"				?	1	0	0	3:1	2
4	"Флорида"					0	0	2	0:10	0

До того ж, як кажуть, вже для любителів "екзотики" подамо надруковане у газеті "Одеський листок" №238 за 30 вересня 1917 року "дуже цікаве" повідомлення:

"Спортъ."

Организовавшимися въ Одессе об-вомъ преподавателей гимнастики, спорта и танцевъ открытъ "Институтъ физическаго воспитанія", имеющий целью теоретическую и практическую разработку вопросовъ телеснаго воспитанія, популяризации рациональныхъ методовъ физическаго воспитанія и организации занятий всеми видами спорта и гимнастики. Въ программу института входитъ след. Отделы:

- 1) педагогический отделъ для подготовки руководителей физическаго воспитанія, организации курсовъ, лекцій и практическихъ занятий;
 - 2) гимнастический отделъ для занятий гимнастикой лицъ обоого пола всехъ возрастовъ по различнымъ гимн. системамъ, научному методу подъ наблюдениемъ врача;
 - 3) отделъ танцевъ и пластики для учащихся;
 - 4) детское отделение - гимнастика, танцы, игры, пение, фребелевские работы;
 - 5) отделъ спорта – летние спортивные игры, морской спортъ и зимний спортъ.
- Институтомъ организуются спортивные экскурсии для учащихся".

Крім офіційного, в Одесі існував і "дикий" футбол. Тому, коли ми вже розпочали розмову про заснування одеського футболу, ніяк не можна не розповісти про нелігові команди, тому що чимало з тих, хто згодом став відомим спортсменом, розпочинали свій шлях у великий спорт на пустирях та галявинах Голопузівки, Сахалінчика, Куликова поля, Дюківського саду, Великих і Дальніх млинів. Це були дитячі команди, середній вік яких був 10-13 років, з екзотичними назвами - "Черный ящик", "Кречет", "Шанхай", "Жестяный чайник", "Швейцарская долина"... Та найулюбленішим місцем гри хлопчаків були галявинки Михайлівської площі

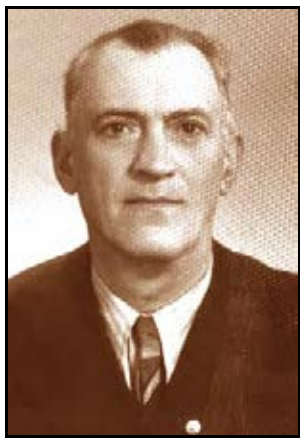
ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

(зараз парк ім. Т.Г.Шевченка). Арена спекотних боїв тоді носила назву "Черное море". І найбільш популярною серед "диких" команд була команда, яка мала назву саме **"Черное море"**. Вона стала своєрідним юнацьким клубом Приморського району. Цікаво, але щоб стати членом "Чорного моря", потрібно було пройти особливе випробування. Проводили його "сторожили" і цей "обряд" включав іспити не тільки з футболу, але й з кулачного бою та стрибків у воду. Серед видатних українських і радянських футболістів у командах "Чорного моря" грали Василь Котов та Іван Типікін, у "Куликовом полі" - Казимір Піонтковський, а у гімназійних командах - Олександр Штрауб.

Черное море (1913). Вищу второй справа - Коваль, аверху слева направо - Котов, Типікін.

Одеська команда "Черное море"

А.Ф.Коген

В.Н.Котов

І.Д.Типікін

Кращі гравці Одеси, що розпочинали грати ще до 1917 р.

Цікаво, що восени до Одеської футбольної ліги записався ще й **"Демократическій Кружокъ при Совете народных депутатов"**, команди якого мали намір грати вже в наступному сезоні.

Залишається лише підбити підсумки проведених чемпіонатів Одеси за розглянуті роки й краще їх просто звести в єдину таблицю призерів (за сучасними мірками):

№.№	сезони	чемпіон	2 місце	3 місце
1	1911	ОБАК	"Спортингъ-клубъ"	ШКС
2	1911/12	ОБАК	"Спортингъ-клубъ"	ШКС
3	1912/13	ШКС	ОБАК	"Спортингъ-клубъ"
4	1913/14	"Спортингъ-клубъ"	ШКС	"Вега"
5	1914/15	ШКС	"Вега"	"Спортингъ-клубъ"
6	1915/16	"Спортингъ-клубъ"	"Вега"	"Флорида"
7	1916/17	ОКФ	"Вега"	ОБАК

Таким чином, у футболі найтитулованішими спортивними осередками Одеси до 1917 року були:

1. **"Спортингъ-клубъ"** (2 перших, 2 других і 2 третіх місця);
2. **"Шереметьевській Кружокъ Спорта"** (2 перших, 1 друге і 2 третіх місця);
3. **"Одескій Британскій Атлетическій Клубъ"** (2 перших, 1 друге і 1 третє місця);
4. **"Спортивный Клубъ "Вега"** (3 других і 1 третє місця);
5. **"Одесскій Кружокъ "Футбол"** (1 перше місце);
6. **"Спортивный Клубъ "Флорида"** (1 третє місце).

Зовсім не важко визначити й трійку найкращих місцевих гравців Одеси тих часів й представити їх:

1. **Богемський Григорій Григорович** - гравець "Спортингъ-клубу", збірної Одеси та збірної Російської імперії (1 товариський матч). Невизнаний чемпіон Російської імперії 1913 р., чемпіон Одеси 1914 і 1916 рр., другий призер 1911 і 1912 рр., третій призер 1913 і 1915 рр., кращий бомбардир чемпіонату Одеси 1911/12 рр.

2. **Злочевський Олександр Петрович** - гравець "Шереметьевского Кружка Спорта", збірної Одеси та кандидат до збірної Російської імперії. Невизнаний чемпіон Російської імперії 1913 р., чемпіон Одеси 1913 і 1915 рр., другий призер 1914 р, третій призер 1912 рр., кращий бомбардир чемпіонату Одеси 1912/13 рр.

3. **Дихно Юліан Альбертович** - гравець "Спортингъ-клубу", збірної Одеси та кандидат до збірної Російської імперії. Невизнаний чемпіон Російської імперії 1913 р., чемпіон Одеси сезону 1913/14 рр. та третій призер сезону 1912/13 рр.

Богемський

Злочевський

Дихно

Більш детальна інформація про цих українських футболістів наведена в розділі "Видатні особистості футболу" глави "Довідкові матеріали" останнього тому цього видання.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

* * *

А завершити розповідь про футбол в такому місті як Одеса без місцевого гумору просто було б якось і не делікатно. Є безліч відомостей, що газети та журнали чимало у ті часи писали про футбол. Редактор і видавець газети "Одесская Почта" Абрам Фінкель залюбки публікував цікаві матеріали, прикрашуючи їх такими яскравими деталями, яких в реальності не було і не могло бути. Наприклад, ОБАК та "Стандь" зіграли з рахунком 30:1. При цьому розгромом була покарана команда, за яку не по списку виступали форвард з ОКФ та... турецький голкіпер. Наклад цього номеру газети, звичайно ж, розібрали в мить. Потім знавці, як завжди, три дні шукали преподобного Абрашу на предмет відлупцювати. Мосьє Фінкель з'явився лише через десять днів - у черговому номері вибачився за помилку (реальний рахунок був 3:1) і оповістив усіх про канцелярські кнопки, засунуті ворогами у бутси бека команди "Спортинг-Клуба". Його ж газета писала і про зрив атаки цієї команди на ворота скаутського "Сокола", бо з центрфорварда вже у штрафному майданчику зірвали труси. І що вирішено Сашку Злочевському перед грою зодягати на праву ногу стальне кільце, щоби бив тільки лівою. Тому що, ударом правою він м'ячем забив турка... трохи не до смерті.

А щоб трохи відпочити читачу та для посмішки на його обличчі, подамо невеличкий нарис однієї з причорноморських газет:

ОДЕССКІЯ СЕНСАЦІИ

(Письмо из Одессы).

Ни одинъ городъ такъ не любитъ сенсацию, какъ Одесса; никто такъ легко не поддается на удочку, какъ пикантныя одесситки и джентельмены-одесситы.

6-го июля, кемъ неизвестно, былъ пущень слухъ, что въ зверинце г.Лорбербаума взбесилась слониха красавица - "Гибзи" - подруга трагически скончившего "Ямбо". Этого было достаточно, чтобы на "Куликовомъ поле" собралась толпа въ несколько сотъ человекъ. Волновались, осуждали, говорили. А потомъ, оказалось, что на "Куликошке" имеетъ состояться, чтобы вы думали: футбольный матчъ между двумя командами - "Спарта" и "Венера" и, что игроки, чтобы привлечь больше зрителей - пустили эту "утку" и, надо признаться, оригинальную.

Не откажемъ поэтому "авторамъ" въ маленькомъ отчете объ ихъ игре, которая можетъ быть интересна херсонскимъ футболистамъ. Команды играли въ следующемъ составе:

"Спарта" - И.Хазинъ, Когонъ, Хаджи, Коссобуцкий, Я.Хазинъ, Турчаниновъ, Сечкорезъ, Лизноверъ, Нлейманъ и Кельбертъ.

"Венера" - Юматовъ, Котовъ, Гесслеръ, Фудимъ, Гробойсь, Еликъ, Приходько, Агробойсь, Чирюкинъ, Слободинюкъ и Гаммъ.

Последняя, сознавая превосходство противной пригласила несколько лиговыхъ игроковъ, которые только и отличались въ игре красотой и корректностью: - г.Котовъ, Фудимъ и Гесслеръ, что-же касается "коренныхъ" игроковъ "Венеры", то они играли грубо и до возмущения некорректно.

Совершенно игнорируя свистокъ справедливаго рефери г.Бланкмана, они его помимо того и действиемъ оскорбили и такъ-таки не дали бить въ ихъ ворота "пеналъ", почему и не получили вернаго гола.

Красивую и очень сильную игру, а главное корректную, показала - "Спарта", которой после "С.К." и "Ш.К." принадлежитъ третье место. Голкиперъ г.Хазинъ - показалъ незаурядную меткость глаза и редкую силу игры въ защите и несомненно, вместе съ гг. Кажданъ и Погорелкинъ выдвигается въ первые голкиперы юга.

Хорошимъ партнеромъ г.Хазина былъ бекъ Хаджи превзошедший лиговыхъ игроковъ, а также молодой игрокъ Когонъ.

Хорошо играли Коссобуцкий и Я.Хазинъ.

По окончании матча публика качала голкипера г. И.Хазина и устроила ему овацию.

Матчъ закончился съ результатомъ - 0:0 и, повторяемъ, только по тому, что "Венера" пригласила лиговыхъ игроковъ, и играли они крайне грубо и неправильно.

Что касается красавицы "Гибзи", то г.Лорбербаумъ намъ сказалъ, что она совсемъ позабыла о "Ямбо" и, войдя въ роль одесситки кокетничаетъ и отнюдь не груститъ

А. Шат-о.

Газета "Херсонскія новости" №302 за 12 липня 1914 р. (субота).

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

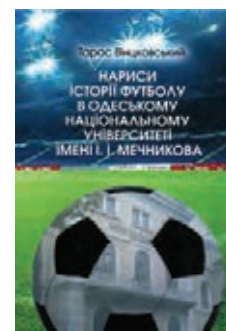

* * *

Т.С.Вінчковський – історик футболу

У цьому підрозділі використана інформація, яка здебільшого збиралася по крупицям з дуже багатьох джерел. Але, перш за все, потрібно зазначити архівні матеріали та інформацію з періодичних видань початку ХХ століття, які були знайдені й опрацьовані вже в останні роки всебічно вимогливим до обґрунтованого відображення подій минулих часів одеським істориком **Тарасом Степановичем Вінчковським** - доктором історичних наук, професором кафедри історії України Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, автора книги "Нариси історії футболу в Одеському національному університеті ім.І.І.Мечникова". Саме завдяки йому з'явилося досить багато документальних підтверджень етапів появи й становлення футболу в Одесі.

Книга Т.С.Вінчковського

Але потрібно не забувати й напрацювання **Юрія Івановича Усатюка** з його книги "Сто лет в Одессе", про яку вже згадувалося в першому томі в розділі "Зародження футболу на українських землях" глави "Народження футболу України". Також, не слід обминати увагою й єдиної довгий час книжки з історії футболу Одеси **Бориса Веніаміновича Галинського** "Черноморцы". **Записки о футболе**, про яку вже велася мова, як про книгу з дуже багатьма вигадками автора на його розсуд, що спотворила на декілька десятиліть правду по цьому питанню. Звісно, не потрібно забувати й все висвітлене **Сергієм Віолетовичем Мартиновим** - прес-аташе ФК "Чорноморець" та засновником сайту "Одесский футбол" - www.football.odessa.ua, про що теж вже згадувалося. (фото Ю.І.Усатюка та С.В.Мартинова наведені у першому томі цього видання - Примітка автора).

Б.В.Галинський

ОДЕСЬКИЙ МУЗЕЙ ФУТБОЛУ

ФУТБОЛ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

МИКОЛАЇВ

Герб Миколаєва
(початок ХХ ст.)

Миколаїв - місто-порт в Україні, нині - адміністративний центр Миколаївської області України. Миколаїв розташований на впадінні річки Інгул у Південний Буг за 65 км від Чорного моря.

Наприкінці XIV ст. тут існувало місто Вітовка - фортеця зведена литовським князем Вітовтом. Коли, внаслідок російських воєн із Туреччиною, Російська імперія отримала вихід до Чорного моря, то 1789 року князь Г.Потьомкін перейменував місто у Богоявленськ і поряд почав будівництво порту Миколаїв. Вже у середині XIX ст. Миколаїв став важливим промисловим центром на півдні України у **Херсонській губернії Російської імперії**, а з 1900 року він став градоначальством (самостійним адміністративним центром, як і губернії). За радянських часів Миколаїв стає адміністративним центром Миколаївської області Української РСР.

Миколаїв. Вул. Велика Морська (початок ХХ ст.)

Поява футболу в Миколаєві

Один із кращих істориків футболу Миколаєва, журналіст Олександр Двойнисюк свою чудову книгу "Футбольний Миколаїв" починає словами: **"Дату народження николаєвського футболу точно назвати неможливо"**. Можливо він має рацію, але якщо йому її встановити не вдалося або найбільш вірогідна, й документально підтверджена дата не дуже була йому до душі, то це, все ж таки, потрібно зробити обов'язково. Можливо вона не сподобається багатьом прихильникам футболу Миколаєва, але на сьогодні не знайдено документів, які б свідчили, що в футбол тут заграли раніше. Якщо майбутнім ентузіастам вдасться в архівах знайти щось інше, то за це їм усі зможуть тільки подякувати. Але зараз, як кажуть, "маємо те, що маємо".

З футболем мешканців Миколаєва, звісно, познайомили іноземці, в основному британські моряки з торгових суден, які під час стоянки їх пароплавів у порту міста, безумовно, грали у футбол десь поблизу - скоріш за все, на майданчику біля міського елеватора. Але точної дати початку такого ознайомлення з цією грою, на жаль, немає. Відомо, що миколаївський порт було відкрито 1862 року, а елеватор збудували 1893 року, але це мало про що говорить.

Як свідчать деякі радянські літературні та довідкові джерела, видані вже за часів після другої світової війни, у Миколаєві місцеві команди міської гімназії та реального училища почали грати у футбол ще у 1901-02 роках на майданчику в районі містечка інженерних казарм, в так званому Дикому саду. Все це також жодного документального підтвердження поки що не має. Як і не має підтвердження те, що вже 1906 року при міському механіко-технічному училищі була створена команда "Техніки", а потім і команда у робітничому районі Піски.

Але за знайденими відомостями у рукописних матеріалах відомого миколаївського футболіста, а потім київського тренера й організатора українського футболу Івана Васильовича Миронова, чомусь, жодного слова про вищеуказані команди 1906 року немає. Звичайно, що й ці матеріали не можна вважати офіційними документами. І ось чому. Автор цієї книги, яку ви зараз тримаєте в руках, був трохи особисто знайомий з Іваном Васильовичем, як з упорядником багатьох київських програмок футбольних матчів, здебільшого, післявоєнного періоду. Мені вже тоді було відомо, що Миронов працював над серйозною книжкою з історії українського футболу, але він почав її писати вже наприкінці 50-х років, а до того тільки збирав до неї усіякі

друковані матеріали. До речі, багато з його напрацювань увійшли до книги М.Балакіна і М.Михайлова "Футбол України" 1968 року видання. У ці роки Миронов був вже в похилому віці й, звісно, точно пам'ятати дати якихось подій він вже не міг, хоча щодо рідного для нього миколаївського футболу йому все ж слід, напевно, довіряти. Тому його свідчення про те, що вперше футбол в Миколаєві з'явився 1907 року досить точне. Ось дослівно те, що вказано в його записах (наведено з книги А.Двойнисюка та Б.Кутового "Футбольний Николаев" 2008 р.видання - Примітка автора):

"1907 год является датой появления футбола в Николаеве. В марте этого года в центре Адмиралтейской площади на импровизированной площадке произошло невиданное событие, заинтересовавшее николаевцев. Группа людей затеяла какую-то игру в мяч. Взрослые люди в разноцветных рубашках, в коротких штанишках, не закрывающих голые колени, бегали за кожаным мячом. Это был первый футбольный матч в городе Николаеве. Инициаторы игры - члены местной английской колонии, когда-то игравшие в Англии - выступили против моряков английского судна, стоявшего в порту".

Звичайно, це сам Миронов тоді вперше познайомився з цією грою, а дехто з футболем, напевно ж, був знайомий і раніше. Він точно пам'ятає, що тоді грали члени місцевої англійської колонії проти моряків якогось англійського судна, що стояло в порту. Тобто, до гри у футбол серед мешканців Миколаєва було ще далеко. Тому він і пише: **"игра послужила предпосылкой к возникновению футбольных команд, к созданию спортивных организаций"**.

До того ж, є й перше підтвердження знайомства миколаївців саме з грою "футбол", а не з перекиданням м'ячика ніжками хлопчиками на свіжому повітрі десь на галявинці поміж березок, дійсно 1907 року, яке було надруковане у петербурзькому журналі "Спортъ" №13 за 29 березня 1908 року на сторінці 200:

"Николаевъ. Въ (1907 году) команда Одессы ездила въ Николаев, но сыграла съ тамошними игроками только въ ничью, благодаря потере одного игрока въ самомъ начале игры".

Очевидно, тут скоріш за все мався на увазі візит однієї з футбольних команд "Одесского Британского Футбольного Клуба" (ОБАК) до Миколаєва й проведення зустрічі з футбольною командою англійської колонії цього міста. Але залишається лише запевнити читача, що, на жаль, жодного підтвердження цього як в місцевих, так і одеських газетах не знайдено, а без цього сприймати на віру щось вигадане просто недоречно.

Але, вже ж, після усього наведеного вище, можна чітко стверджувати, що про футбол у Миколаєві стало відомо вже 1907 року. До того ж, зараз досить достовірно відомо, що наприкінці наступного 1908 року члени місцевої англійської колонії (довірені іноземних фірм та службовці хлібних контор), звісно, громадяни Великої Британії, створили першу в Миколаєві футбольну команду. Ініціатором її створення був службовець хлібної контори Миколаєва англієць **Чарльз Клавел Бейт**. Саме на основі цієї команди вже трохи пізніше було створено **футбол-клуб** під назвою **"Zebra"** (Зебра). І футболки гравці цієї команди одягали під час матчів з біло-синім вертикальним поділенням на грудях та рукавах. До цієї команди входили тоді юнаки та чоловіки виключно англійського походження й громадянства. Грала ця команда на Олександрійській площі тільки з командами прибуваючих до Миколаєва англійських пароплавів (про це чітко вказано в записах І.В.Миронова - **Примітка автора**). Але, крім цього є, на жаль документально абсолютно нічим не підтверджена інформація, що "Zebra", начебто, вже цього 1908 року зіграла матч ще й зі збірною Херсону й перемогла її (6:0).

Ч.К.Бейт

Особисто І.В.Миронов у своїх, залишених нащадкам записах доповнює лише, що:

"В том же 1908 г. на пустыре возле порта в районе ссыпного пункта жужельницы (перегара угля для электростанции) английские моряки с судов, заходящих в Николаевский порт, в часы досуга, пользуясь тем, что есть поляна вблизи порта, собирались на ней - тренировались и неоднократно разыгрывали матчи между собой".

Зверніть увагу, що крім зазначено вище, ніякої більше інформації щодо 1908 року на день створення цього тексту не існує. Як бачите, конкретної дати народження футболу в Миколаєві не існує. До того ж, немає абсолютно ніякої прив'язки народження футболу в цьому місті до якогось матчу між командами, в яких би грали місцеві мешканці Миколаєва. Також не існує інформації про створення команд у ті часи в цьому місті. Відомо, як зазначають місцеві історики футболу, що цього року мешканці міста лише познайомилися з цією грою, яку їм інколи демонстрували прибулі до Миколаєва моряки британського торгового флоту та команда, що була створена підданими Великої Британії, які працювали того часу в Миколаєві.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Одним із найперших документів саме тих часів, що свідчать про підключення місцевих мешканців Миколаєва до гри в футбол за існуючими тоді правилами, є повна правомірність вважати розповідь миколаївського кореспондента московського журналу "Къ спорту!" п.Вокасу, який в №23 цього журналу за 7 червня 1915 року на сторінці 16 чітко й детально розповів, як усе насправді було:

"Николаевъ. ...Я позволю себе несколько остановиться на г.Бэйте. До его приезда футболъ у насъ находился въ зачаточномъ состоянiи. "Футболисты" бегали по задворкамъ, били мячъ, какъ Богъ на душу положитъ, и не имели ни малейшаго представленiя о сыгранности, комбинацiяхъ и правилахъ игры. Многие даже не имели представленiя о сущности футбола, знали что нужно бить мячъ, а какъ бить, зачемъ и для чего - это не было важнымъ. Въ это время на нашемъ горизонте появляется г.Бэйтъ. Курьезно его первое знакомство съ нашими "футболистами".

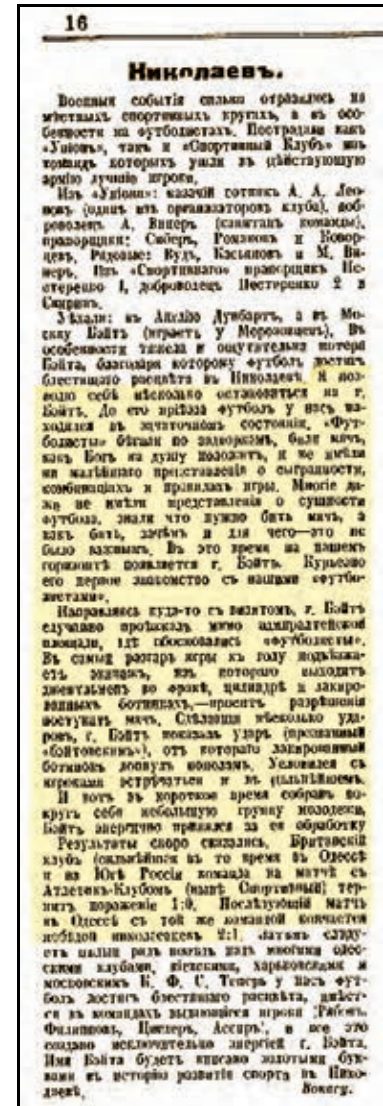
Направляясь куда-то съ визитомъ, г.Бэйтъ случайно проезжалъ мимо адмиралтейской площади, где обосновались "футболисты". Въ самый разгаръ игры къ голу подъезжаетъ экипажъ, из котораго выходитъ джентльменъ во фраке, цилиндре и лакированныхъ ботинкахъ, - просить разрешенiя постукать мячъ. Сделавши несколько ударовъ, г.Бэйтъ показалъ ударъ (прозванный "бэйтовскимъ"), от котораго лакированный ботинокъ лопнулъ пополамъ. Условился съ игроками встречаться и въ дальнейшемъ.

И вотъ въ короткое время собравъ вокругъ себя небольшую группу молодежи, Бэйтъ энергично принялся за ея обработку.

Результаты скоро сказались. Британскiй клубъ (сильнейшая въ то время въ Одессе и на Юге Россiи команда на матче с Атлетикъ-Клубомъ (ныне Спортивный) терпитъ поражение 1:0. Последующiй матчъ въ Одессе съ той же командой кончается победой николаевцевъ 2:1...

Вокасу".

(але про наведені тут матчі миколаївського "Атлетикъ-Клуба" з одеським ОБАКом, що відбулися 5 листопада 1911 року (1:0) та 25 березня 1912 року (2:1) мова піде далі, а тут лише хочеться зазначити, що до 1911 року навіть миколаївський дописувач тих часів не бачив місцевого футболу в цьому місті й про це чітко вказав - Примітка автора).

З журналу "Къ спорту!" №23 за 7.06.1915 р

Вигадане святкування 90 та 100-річчя народження футболу в Миколаєві

Одразу ж треба визнати, що лише за часів незалежності України керівництво футболу Миколаєва та області почало приділяти певну увагу історії футболу. А першим поштовхом цьому послужив вихід футбольної команди спортклубу "Миколаїв" у сезоні 1997/98 років до вищої української ліги футболу. Одразу фахівці згадали, що 90 років тому вже грали в футбол у Миколаєві й присвятили це досягнення місцевого футболу саме до цього "ювілею", особливо й не замислюючись, що документального підтвердження зовсім не існує. Та це, як частенько таке траплялося, мало кого цікавило. Головною була мета якнайкраще відсвяткувати перемогу. До того ж, вже під "ювілей" вдалося отримати дозвіл на запрошення до Миколаєва якоїсь чудової іноземної команди, але не дуже сильної, щоб не зганьбити себе у товариському матчі з нею. Вибір випав на одну з бразильських команд - команду штату Сан-Паулу, до якої входили гравці місцевих клубів міста Лімейра - "ІнDEPENDенте" та "Інтернаціонал", які, до речі, пропонувалися керівникам клубів України та Росії для підписання контрактів (тобто "на продаж").

Та щоб там не було, але ж, звісно, такий матч викликав величезний інтерес серед мешканців "закритого" у радянські часи для іноземців міста Миколаєва. Хоча те, що їх прийшло на стадіон лише 8 тисяч пояснювалося тим, що матч транслювався по телебаченню, де у прямому ефірі показали ще й урочистості до 90-річчя зародження футболу в Миколаєві (як бачите, поки що "зародження", а не саме "народження" - Примітка автора). Гостей та уболівальників привітав міський голова А.О.Олійник й, до того ж, відбулося й вшанування футболістів-

З однієї з українських газет за 3 липня 1998 р.

го вдалося видати вже восени 2008 року. Треба зіставити усі обставини, щоб зрозуміти автора, який може й мав наміри змінити щось щодо "дати народження", але це б вже сприймалося неоднозначно, й книга тоді, можливо б, і не побачити світла.

Святкування 100-річного ювілею було проведене 18 жовтня - саме під видання цього першого в Україні такого історичного футбольного фоліанту великого розміру, книги-довідника на 488 сторінках. Цього дня програма святкування розпочалася о 9-й годині ранку з презентації цієї книги в малому залі міськвиконкому в присутності керівників міста, ветеранів футболу, керівництва обласної та міської федерації футболу. Усі вони отримали від міського голови В.Чайки ювілейні медалі "100 лет николаевскому футболу" та пам'ятні вимпели. На презентації О.Л.Двойнисюк висловив подяку усім, хто допомагав йому: **"Я вдячний усім, хто йшов назустріч і допомагає при зборі інформації. Це журналісти, тренери, історики, ветерани футболу - кожен з них вніс свій вклад в книгу. Воістину це енциклопедія, в якій зібрані біографічні і статистичні відомості"**.

Біля 10-ї години відбулися відкриття футбольних майданчиків СДЮШОР "Торпедо" і на Центральному стадіоні міста, на місці колишнього гаревого поля розмірами 42x22 м. Відкриття другого майданчика було більш насиченим на сюрпризи: по-перше, було багато подарунків (футбольні м'ячі вручили дівочим і юнацьким футбольним командам, а по комплекту футбольної форми СДЮШОР "Миколаїв" отримали особисто губернатор і мер), а по-друге, було багато і видовищ: керівник Федерації футболу Миколаївської області М.Єропунов грав у воротах, а губернатор О.Гаркуша і мер В.Чайка били по 3 пенальті (й, до речі, таки забили по одному м'ячу). Крім того, мер Владимир Чайка сповістив, що наступного року обов'язково повинен бути завершений ремонт Центрального міського стадіону, який було розпочато ще 3 роки тому. До речі, він пообіцяв ще в цьому році деяку фінансову підтримку, з тим, щоб у наступному році була завершена заміна сидінь та проведене нормальне, згідно усіх вимог УЄФА, освітлення.

ветеранів. Перед початком матчу з літака вистрибнули парашутисти, які приземлилися у центрі поля з державними прапорами України й Бразилії та з футбольним м'ячем.

Вже на 12-й хвилині матчу, український арбітр призначив у ворота бразильців "пенальті", але миколаївець пробив вище воріт (пояснюється величезним хвилюванням). Але м'яча першими пропустили гості - вже на 53-й хвилині, вони ж через чверть години й зрівняли рахунок. Однак, на 73-й хвилині миколаївці забили переможний м'яч і матч завершився на їх користь - 2:1.

Після матчу відбувся святковий вечір з бразильцями, на якому гравцям СК "Миколаїв" було вручено малі золоті медалі переможців першої ліги.

Потім довгі десять років ніхто нічого змінювати не бажав. До 100-річного ювілею одним із кращих істориків миколаївського футболу, журналістом Олександром Леонідовичем Двойнисюком готувалася до друку чудова книжка "Футбольный Николаев", яку йому за допомогою футбольного статистика миколаївського "Суднобудівника" Б.І.Кутово-

Книга до 100-річчя футболу Миколаєва

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Пам'ятний знак до 100-річчя футболу Миколаєва

Та головна подія святкування відбулася о 12-й годині біля Центрального стадіону. На проспекті Леніна, між вулицями Бузника та генерала Карпенка, був відкритий меморіальний знак з нагоди спортивного свята у Миколаєві. На гранітній стелі (проектант пам'ятника - "Миколаївський гіпроград", художній керівник проекту - заслужений діяч мистецтв України В.Іваницький) вигравіювані понад сотню імен тих людей, які зробили значний внесок у розвиток футболу Миколаєва - тренерів, арбітрів, спортсменів, меценатів, а також тих спортсменів, яких вже давно немає, але їх внесок у розвиток футболу пам'ятають, а пам'ять шанують. Усі імена розміщені в алфавітному порядку, а на зворотному боці стели вигравіювані пам'ятні дати футбольної історії Миколаєва. Вінчає меморіальний знак - кубок.

На відкритті стели теплі слова проголосили не тільки керівники області та міста, але й архієпископ Миколаєвський і Вознесенський владико Питирим. А Василь Забрда зачитав привітання від президента ФФУ Григорія Суркіса. Було сповіщено, що Григорій Михайлович дуже хотів особисто висловити ці ж слова привітання, але цього дня був у відрядженні за кордоном щодо справ Євро-2012. Тобто, підтримка як цього свята, так і самої дати була однозначною. Це відбулося трохи більше ніж 10 років тому, і можна не сумніватися й бути впевненим, що вона не змінилася й зараз.

Пам'ятний знак біля Центрального стадіону Миколаєва

Потім о 13-й годині відбулася, вже на стадіоні урочиста церемонія - парад команд і нагородження футбольної громадськості міста та області - тренерів, футболістів, меценатів, ветеранів футболу, журналістів. Їм вручили грамоти Федерації футболу України, Федерації футболу Миколаївської області, облдержадміністрації, обласної ради. Вищезгаданий В.Забрда, член виконкому ФФУ А.Д'яченко і перший заступник голови комітету дитячо-юнацького футболу ФФУ О.Орехов нагородили грамотами ФФУ миколаївських тренерів, футболістів і меценатів. Свої грамоти й дипломи вручили обласна й міська федерації футболу. У перервах між церемоніями проводилися концертна програма: співали й танцювали миколаївські артисти. В 14-30 відбулися футбольні матчі серед команд ветеранів "Ніанат" - "Бастіон" та на Кубок 100-річчя миколаївського футболу між командами "Торпедо" і "Вороновка".

Керівництво футболу країни, області та міста на відкритті стели до 100-річчя футболу Миколаєва

Ветерани футболу Миколаєва з книгою та нагородами

Музика до свята 100-річчя

Юні футболісти на святі

Стан справ на міських стадіонах Миколаєва під час ювілею

Закінчилося свято у неділю, 19 жовтня, товариським матчем на відкритому до цього майданчику між командами Миколаївської та Херсонської міських рад.. Гра була досить цікавою, хоча й результат її був не дуже приємним для миколаївців - 5:6 на користь херсонців.

Та добре! Нехай керівництво на всіх рівнях заплющувало очі на відсутність достатнього документального підтвердження щодо визначення дат, для визначення їх справжніми датами народження футболу в багатьох регіонах України, бо серед керівників, як правило, мало є таких, що цікавляться історією. Але куди ж дивилися ті "спеціалісти", що іменували себе істориками, а насправді дати визначали виключно під замовлення? А куди дивилася армада спортивних журналістів, які тиражували вигадані дати народження наймасовішими тиражами існуючих засобів масової інформації вже в наші часи? Щоб усі розуміли хибність такого підходу до тлумачення історичних подій, наведемо декілька цитат із найпопулярніших футбольних видань, які схвально віднеслися до повідомлення про свято в Миколаєві, й сприйняли на віру правдивість визначеної ділками від футболу дати його народження саме в Миколаєві:

Газета "Спорт-Экспресс в Украине" за 17 жовтня 2008 р.:

"Вековой юбилей николаевского футбола. В субботу в Николаеве состоится футбольный праздник: именно 18 октября официально принято считать датой, когда игра миллионное впервые посетила город на Южном Буге....", сповіщав кореспондент "СЭ" О.Матусевич (дивно, з чого б це він визначив, що офіційно прийнята дата саме 18 жовтня? - Примітка автора).

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Газета "Команда" за 17 жовтня 2008 р.:

"У футболу Николаева юбилей!". В субботу, 18 октября, в Николаеве пройдут торжественные мероприятия, посвященные 100-летию местного футбола. По случаю круглой даты в городе корабелов запланировано множество интересных событий... На праздник приглашены почетные гости - президент ФФУ Григорий Суркис, члены исполкома федерации, бывшие игроки николаевской команды, а также представители областной и городской власти".

Газета "Киевские ведомости" за 17 жовтня 2008 р.:

"Юбилей николаевского футбола. Завтра в Николаеве пройдут торжественные мероприятия, посвященные знаменательному событию - 100-летию местного футбола... В торжественных мероприятиях примут участие делегации из всех районов области, приглашены на праздник почетные гости - члены исполкома Федерации футбола Украины во главе с президентом ФФУ Григорием Суркисом, ветераны николаевского футбола, а также первые лица областной и городской власти".

Газета "День" за 17 жовтня 2008 р.:

"Завтра в Миколаєві відбудуться урочистості з нагоди знаменної дати - 100-ліття місцевого футболу. На Миколаївщині у футбол почали грати давно, ще з кінця позаминулого століття. Це й не дивно, адже в тутешні порти постійно приходили судна з іноземними моряками, зокрема, англійцями. Але офіційною датою появи цієї гри в регіоні вважають 1908 рік, коли англієць Бейт організував у Миколаєві перший футбольний клуб - "Зебра"..." (Як бачите, тут вже відверто вигадано, що футбол у Миколаєві грали ще в ХІХ столітті. Ось так і створюються "легенди" - Примітка автора).

Интернет. Сайт "Pn.mk.ua " за 18 жовтня 2008 р.:

"Футбольный Николаев" был презентован в День 100-летия Николаевского футбола. Ко Дню столетия футбола в Николаеве была презентована книга-справочник двух авторов - Александра Двойнюка и Бориса Кутового "Футбольный Николаев". В книге собрана вся история футбола нашего города, от становления до развития. Городской голова Владимир Чайка поблагодарил авторов, редакционный совет, который помогал собирать информацию об одном из самых любимых видов спорта Николаева и сделал подарок не только тренерам и ветеранам футбола, но и всему городу..."

Народження футболу в Миколаєві

Вже зі згадок ветеранів відомо, що місцеві гімназисти, начебто, випросили у гравців команди "Zebra" старого м'яча та почали ганяти на пустирі біля порту в районі зсипання жувелиці. Там же частенько грали й англійські моряки поміж собою. Саме тут з'явилися перші місцеві миколаївські футболісти Збинський, Коротков, Медвідь та інші вихованці середнього механіко-технічного училища (потім це був суднобудівний інститут). Вони й створили у місті спочатку команду "Техники", а вже потім з'явився й **1-й Миколаївський спортивний гурток "Діагорь"**. Обидві ці команди грали поміж собою, а також і з англійськими моряками. За інформацією І.В.Миронова, саме в "Діагорі" починав грати у футбол він сам, а також - мешканці Миколаєва, у майбутньому відомі футболісти Ф.Рябов, Верман та брати Г. і П.Полегеньки. Місцеві ентузіасти футболу в ті часи збиралися на квартирі Збинського (вул. Левандовська, 23), де вивчали "теоретичну базу", сперечалися щодо правил гри, обговорювали склад їх команд до майбутніх зустрічей з англійськими моряками. Саме звідси на кожне тренування й зустріч доставлялися на майданчик шогли для воріт. Звісно, ця процесія дивно одягнутих парубків з дерев'яними стовпами на плечах, збирала допитливих мешканців міста, тому на матчах було досить багато глядачів - без будь-яких афіш та анонсів в газетах. Дуже швидко, дехто з цих місцевих гравців вже

Ф.Ф.Рябов

І.В.Миронов

Г.Ф.Полегенький

досить гарно вправлялися з м'ячем, і їх почали запрошувати навіть до команди "Zebra". Тобто, ситуація абсолютно аналогічна одеській, лише на якихось 8-10 років відбулася пізніше. Перша згадка про футбол у миколаївській "Трудовой газете" з'явилася лише 1910 року:

"...Къ тому же здесь (у спортивных гуртках - Примітка автора) доминирует игра въ футбол, которымъ здесь очень увлекаются гимназисты. Между темъ футболъ - не спортъ; скажу больше - мне кажется, что футболъ даже не полезенъ, такъ какъ разжигаетъ нездоровые интересы. Вспомните случай съ английскимъ футболистомъ, умершимъ во время матча благодаря увлекшемуся товарищу. Намъ нуженъ более здоровый спортъ".

На початку 1911 року добрим підтвердженням того, що мешканці Миколаєва були заклопотані не обхідністю створення спортивного майданчика у місті, є нарис в журналі "Русский спорт" №14 за 24 лютого цього року в рубриці "Провинция" (на сторінці 6):

"Николаевъ. Въ Николаевскую городскую управу жителями г. Николаева гг. Ваксманомъ и Заславскимъ подано заявление, въ которомъ они просятъ управу отдать имъ въ аренду городской участокъ земли срокомъ на 5 летъ для устройства на немъ манежа для велосипедной езды, детскихъ игръ, гимнастическихъ упражненихъ и обучения фехтованию и вообще для устройства всехъ видовъ спорта".

Також про перший футбольний матч місцевої команди у Миколаєві документально підтверджено вже в місцевій "Трудовой газете" №626 за 12 травня, де був проанонсований перший футбольний матч між **миколаївською вільною командою** та англійцями на майданчику біля "каторжної" тюрми. А в №628 за 14 травня детально розповідається про цю зустріч англійської команди юнг з англійських пароплавів, що стояли у порту, з "русской" командою. Судило цей матч "жюри" з двох місцевих мешканців. Перемогли місцеві футболісти - 1:0. Саме день проведення цього першого документально підтвердженого матчу

25 (12 за ст.ст.) травня 1911 року потрібно рахувати **днем народження футболу Миколаєва**.

У звіті про матч чітко вказано, що це був перший матч місцевої миколаївської команди й вважати це помилкою було б просто дивно. Напевно це так. Очевидно, миколаївці вважали команду "Зебра" все ж таки англійською командою, а не місцевою. Звичайно, ніхто не заперечує, що були до цього матчі місцевих команд поміж собою та команди англійської колонії "Zebra" з командами тих же англійських моряків.

Підтвердження викладеного:

"Сегодня, въ 6 час. вечера на площади возле каторжной тюрьмы состоится футбольный матчъ между николаевской вольной командой и англичанами".

"Трудовая газета" (Миколаїв) №626 за 12.05.1911 р.

"Третьего дня на площади за каторжной тюрьмой состоялся футбольный матчъ въ футболъ двухъ командъ: русской и английской. Состязание это представляло большой интересъ, т.к. англичане и русские въ этомъ спорте въ Николаеве встречались впервые. Кроме того крупный интересъ представляло участие въ матче одного англичанина - чемпиона фут-боля. Однако, чуть ли не передъ самымъ состязаниемъ стало известно, что англичане-офицеры съ пароходовъ, стоящихъ въ порту, принять участие не могутъ. Ввиду того, что по правиламъ футъ-боля, неявка какой-либо стороны засчитывается ей въ поражение, то англичане, не желая быть побежденными, экстренно образовали команду изъ учениковъ - юнгъ своихъ пароходовъ, которая и заменила офицеровъ на матче, не будучи тренирована для матча. Какъ со стороны русскихъ, такъ и англичанъ, выступило по 11 человекъ. Тутъ же сторонами было избрано жюри, въ составъ которого вошли 2 члена, и оба русские. Уже съ начала "битвы" ясно выразилась неподготовленность англичанъ. После недолгихъ усилий русской команде удалось загнать мячъ въ ворота англичанъ. Публика, собравшаяся въ огромномъ количестве, шумно приветствовала победителей. Англичане, однако, еще не сдаются и, какъ говорятъ, требуютъ реванша, который состоится въ субботу или въ воскресенье на томъ же самомъ месте и в то же время".

"Трудовая газета" (Миколаїв) №628 за 14.05.1911 р.

Уся інша наведена інформація це тільки припущення, і жодної конкретної дати не має. Якщо хтось не згоден з цим, то, дійсно, можна назвати будь-який рік раніше 1911 і помилки не буде. Але юридично це буде невірно. До того ж, треба ще відмітити, що цей перший відомий матч місцевої команди Миколаєва є усі підстави вважати міжнародним.

Вперше те, що у Миколаєві 1911 року була не одна місцева команда, а, не менш як дві, видно з коротенького повідомлення у "Трудовой газете" №652 за 14 червня 1911 року на сторінці 3, а саме:

"Въ скоромъ времени въ Николаеве состоится футбольное состязание двухъ командъ местныхъ футболистовъ за звание 1-й николаевской футбольной команды. Въ состязании примутъ участие учащиеся местныхъ реального и ср. мех.-технического училища".

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

М.Севастопольський

Таким чином, у Миколаєві 1911 року було точно дві місцеві команди - **команда реального училища** та відома вже нам команда середнього механіко-технічного училища (яку мешканці міста називали просто "Техніки"). До того ж, вони між собою цього року визначали "чемпіона" міста. На жаль, невідомо хто переміг. Як бачите, з цього нарису в газеті також видно, що команда футбол-клуба "Zebra" стояла осторонь цих місцевих команд, хоча, завдяки, знайденим фотографіям чітко встановлено, що в англійській "Zebra" цього року, поряд з іноземцями, вже грала значна кількість громадян Російської імперії, а саме: Рябов, Вінер, Дмитрієв, Севастопольський, Миронов, Філіппов, Збинський, та мабуть ще й інші. По іншому й не могло бути, бо футбольний клуб "Zebra" вже мав декілька повноцінних команд, про що повідомлялося у "Николаевской газете" №1688 за 1 вересня 1911 року на сторінці 4:

"Расписание тренировок в Николаевском футбол-клубе "Зебра". Общие тренировки всех "тимов" Николаевского футбол-клуба назначаются на вторник, четверг и въ воскресенье на 4 ½ часа дня на поле Сухого Фонтана".

Саме тому, і саме з цього часу вважати команду "Zebra" не міською командою вже немає жодних причин, тому надалі ми її вже будемо позначати як "Зебра". А перший виїзний міжміський матч миколаївської команди був запланований на 18 червня в Одесі (проанонсований миколаївською "Трудовой газетой" №656 за 10 червня 1911 року), але був відкладений. Провести його вдалося вже 26 червня (звіт про цей матч був надрукований в тій же газеті №668 за 3 липня 1911 року). Грала перша вільна команда Миколаєва з одеською командою ОКФ і прогала (0:2). Детально про цей матч, як і про інші міжміські матчі миколаївських команд, наведено в одному з наступних підрозділів цієї глави - "Міжміські товариські матчі в Причорномор'ї".

Планувався на 10 липня матч-реванш цих команд у Миколаєві, та щось у одеситів не заладилося та й миколаївці заявили, що будуть вдома грати іншим, ніж в Одесі складом. Можливо тому одесити ввічливо поцікавилися, чи не захочуть часом миколаївці виступити в окремому матчі - "Одеса проти Миколаєва", тобто, між збірними командами цих найбільших південних міст Російської імперії. Миколаївці погодилися, і цей матч було проведено 24 липня, та через травму гравця збірної Миколаєва Клінча він був припинений за рахунку 0:0. Потрібно зазначити, що у збірній Миколаєва грали англійці з миколаївського англійського футбол-клубу "Zebra". У деяких друкованих виданнях є інформація, що це був матч команд "Зебра" та ОБАК, і що рахунок його був 1:0 на користь команди "Зебра", але це нічим не підтверджено. Планувалося цей матч дограти у серпні, але на початку серпня до Миколаєва приїхала лише одеська команда "Аполлон", яка вже саме з командою "Зебра" зіграла уніцію (0:0).

А от 14 серпня у Миколаєві відбувся майже справжній міжнародний матч. 13 серпня в "Николаевской газете" №1679 був надрукований анонс матчу команди "Зебра" з командою англійських моряків, а в наступному номері цієї газети, мабуть для розігріву вболівальників, було зроблене таке собі "незначне" уточнення, що матч буде проведено зі **"специально прибывшей съ о.Мальта командой англичанъ футболистовъ, взявшихъ въ прошломъ году "большой призъ" - кубокъ въ Берлине"**. Ось так і робилося все в Росії з давніх часів - брехня на брехні, а потім з таких "перлів" горе-історики й створювали легенди. На щастя, хоча б вже у звіті про цей матч, у тій же газеті за 17 серпня було вказано, що "Зебра" грала зі звичайними **"английскими офицерами съ пароходоуъ "Dilwic" изъ Мальты (5 игрокоуъ) и съ "Elwig Hause" (6 игрокоуъ)"**.

Команда футбольного клубу "Зебра" 1911 р. (зліва направо): стоять - Бейт (четвертий), присіли - Севастопольський і Збинський (другий і третій), сидять - Вінер, ..., Панхоке, Миронов і Філіппов

Матч закінчився унічию (0:0). До речі, в цій газеті вже "Зебра" іменувалася миколаївською командою, а її гравці - миколаївцями. Тобто однозначно в складі цієї коменди були мешканці цього міста.

Цього року "Зебра" провела в серпні-вересні ще декілька матчів з командами моряків з англійських суден. Їх була чималенька кількість: 21 серпня - з командою англійського пароплава "Ельвік-Хауз" (0:1) і 28 серпня - з командою англійського пароплава "Веллінгтон" (1:1) та ще двічі з тією ж збірною офіцерів пароплавів торговельного флоту - 4 вересня (0:2) та 11 вересня (2:0).

Але "Зебра" грала не тільки з англійськими моряками. У цей час їй вже достойну конкуренцію склали й інші миколаївські команди. Відомо, що 25 вересня "Зебра" переграла "Діагорь" - 3:1 ("Николаевская газета" №1709 за 28 вересня), 2 жовтня перемогла ще й команду миколаївської гімназії - 2:0 (листок додатку до "Николаевской газеты" №17123 за 4 жовтня), а ось з **командою комерційного училища** у першому матчі 5 жовтня була лише нічия (0:0) і тільки у другому матчі 9 жовтня, була перемога, але лише 1:0. Відомий ще й результат матчу 23 жовтня другої команди "Зебра", знову ж, з "Діагором" (1:0).

І.А.Казарновський

Та основними матчами сезону 1911 року стали домашні матчі миколаївської команди "Зебра" з кращими одеськими командами з "Спортингъ-клубу" 16 жовтня (1:3), на якому було... біля 3 тисяч глядачів; з ОБАК 30 жовтня (1:0), в якому гол було забито на останній хвилині матчу, а глядачів вже було біля 5 тисяч; з другою командою "Шереметьевського клубу" 6 листопада (0:0), але в останній зустрічі сезону все ж прогнала другій команді ОКФ (1:3). До речі, всі ці одеські команди прибували до Миколаєва пароплавами.

В анонсі матчу зі "Спортингъ-клубом" у "Николаевской газете" двічі в №№1733 і 1736 був представлений очікуваний склад команди "Зебра" у цьому матчі з 11 гравців: **Форварды: гг. Казарновский, Манцбендель, Панхоке, Крэмеръ, Винеръ. Хавбеки: Т-ъ, Севастопольский, Збинский. Бэки: Бэть и В-ъ. Голькиперъ:**

Штейнигеръ" (як бачите, англійців в "Зебрі" було вже зовсім небагато, а прізвища двох з них навіть не змогли перевести на російську мову й вказали лише "Т-ъ" і "В-ъ" - **Примітка автора**). До того ж, зазначений гравець Манцбендель (частенько його іменували Максбенделем, Мансбенделем тощо) насправді мав прізвище Максбейн і був англійцем, але у Миколаєві йому дали таке прізвисько.

А гравець "Зебри" **Ісаак Казарновський** повернувся на батьківщину до Миколаєва 1910 року з Швейцарії, де декілька років грав ыз старшим братом у командах "Янг Бойз" Берн і "Янг-Феллоуз" Цюрих - тобто, **вони були першими українськими "легіонерами"**. Детально про нього викладена інформація в останньому томі цього видання у розділі "Видатні особистості футболу України".

І ще одне - у звіті про матч з ОБАКом із "Николаевской газеты" №1741 за 5 листопада чітко вказано: **"...на поле появилась, во главе съ капитаномъ Mr. Бэтомъ, команда "Зебры"**, тобто, Бейта названо "містером", бо він був англійським підданним, а не громадянином Російської імперії.

Цікава інформація була надрукована у миколаївських газетах. Сповідалося, що один ыз кращих на той час гравців "Зебри" та її віце-капітан лівий форвард **С.Казарновський** (очевидно - брат І.Казарновського) виїхав до Швейцарії в Цюрих. На прощання капітан "Зебри" Чарльз Бейт подарував йому від команди золотий пам'ятний жетон. Тоді в Російській імперії значки лише входили в моду та й виготовляли їх лише на Монетних дворах Санкт-Петербургу та Москви, а от жетони вже використовувалися у повній мірі для нагородження переможців та відзначення кращих гравців.

Залишається лише вказати останній міжміський матч цього сезону у Миколаєві 8 листопада між унівською збірною Миколаєва та одеською командою "Черноморская команда" (1:1).

На початку 1912 року керівництвом і гравцями футбол-клубу "Зебра" було прийняте рішення на базі клубу створити у Миколаєві спортивне товариство "Николаевский Атлетикъ-Клубъ", аналогічно ОБАКу в Одесі. Цей клуб було створено в березні 1912 року, а розроблений його статут вже 2 квітня було передано на затвердження до канцелярії градоначальника. Ось як про це сповіщає офіційний довідник ВФС, виданий 1913 року: **"...существовавший съ марта прошлаго года "Атлетикъ Клубъ"..."**. Організаторами цього нового спортивного осередку були, крім іноземців Босаліні, Багге, Бейта та Клінча, ще й громадянин Російської імперії, мешканець Миколаєва Збинський. Таким чином, вже цього року миколаївська "Зебра" змінила свою назву на **"Николаевский Атлетикъ-Клубъ"**.

Підтвердження викладеного:

Николаевский Атлетикъ-клубъ

"Въ понедельник, 2 апреля поданъ для утверждения въ канцелярию Его Превосходительства г-на градоначальника уставъ спортивного общества "Николаевский Атлетикъ-клубъ"

До легализации это общество было известно подъ названіемъ "Футболь-клубъ "Зебра". Организаторами его являются гг.Боссалини, Багге, Бейтъ, Клиньчъ и г.Збинский.

Въ Одессе подобные кружки исчисляются десятками: Британско-Атлетический клубъ, Шереметьевский кружокъ спорта, Одесский кружокъ "Футболъ", "Спортингъ-клубъ", "Турнь-Ферайнь", "Флорида", "Вега" и т.д. Здесь они сплочены въ футбольную лигу, которая функционируетъ два сезона: весенний... и осенний...

...Съ Николаевомъ одесскимъ футболистамъ пришлось встретиться на Пасху, причеиъ матчъ окончился победой николаевцевъ. Это последнее заставило николаевцевъ призадуматься о легализации клуба, что и привело къ образованию нового спортивного общества, подъ названіемъ "Николаевский Атлетикъ-Клубъ".

Клубъ будетъ иметъ свое собственное оборудованное поле, где будутъ происходить все матчи и тренировки. Комиссией уже назначенъ рядъ матчей съ футбольными командами разныхъ городовъ.

Е.С."

"Трудовая газета" (Миколаїв) №891 за 4.04.1912 р., с.4

Матчем з одеситами, про який йде мова у наведеному нарисі, був матч 25 березня 1912 року в Одесі, у перший день пасхальної неділі, між створеним ыз миколаївської "Зебри" "Атлетикъ-клубом" та одеським ОБАКом (2:1). Це фактично був матч-реванш одеситам за їх поразку в Миколаєві наприкінці жовтня минулого року. Виграти в Одесі у такого відомого суперника - це було значною подією в футбольному житті Миколаєва.

Навіть не дочекавшись затвердження владою статуту свого нового клубу, "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" у Миколаєві 15 квітня другою своєю командою зіграв унічию з першою командою одеської "Флориди" (1:1), а першою командою обіграв одеський ОКФ (3:2). У перших числах травня він другою командою обіграв першу команду миколаївського "Діагора" (1:0). Зверніть увагу, що у другому складі колишньої англійської "Зебри" вже, напевно, й не було жодного англійця: Грин, Грицуненко, Костін, Масанжинов, Ляшенко, Філіппов, Харитонов, Вінер і Петля. До речі, відомий склад і "Діагора": Урсулов, Верман-1, Лайзерович, Верман-2, Миронов, Масанжинов-2, Беляєв, Дмитраш, Рябов, Степанов та Алексєєв. Цікаво, що судив цей матч ще й третій Верман.

Команда "Николаевского Атлетикъ-Клуба" 1912 р.

29 травня "Атлетикъ-Клубъ" переміг нову миколаївську команду "**Гаммари**", а потім, у матчі-реванші в серпні знову переміг її (3:2). 10 червня "Атлетикъ-Клубъ" своїм другим складом побував у Херсоні, де програв місцевому "Спортингъ-клубу" (1:2). А от "слабенький" миколаївський "Діагоръ" на цей раз розбив збірну офіцерів англійських пароплавів "Nord Britten" і "Columby" з рахунком 3:0. Це вже означало, що в футбол в Миколаєві вже 1912 року грали на

достатньо високому рівні, й ніякі англійські моряки вже не могли бути конкурентами місцевих клубів.

Десь в цей час, у Миколаєві на розі вулиць Садової та Пограничної було відкрито футбольний майданчик "Атлетик-клуба" і одним із перших матчів, проведених на ньому, був матч 17 червня господарів зі збірною командою Одеси, вірніше - "**сборной одесской летней команды**", який миколаївці виграли (1:0). "Николаевская газета" №1923 за 19 червня не тільки надала склад миколаївської команди: "**голкиперъ Клиньчъ, беки Бейтъ и Збинский, хавбеки Хорьковъ, Токмаковъ и Верманъ Э., форварды Добжицкий, Рябовъ, Мансбендель, Шрамъ и Винеръ**", але ще й вказала, що місцевим фотографом Коносевичем були зроблені знімки моментів цієї гри.

Матч "Атлетикъ-Клубъ" Миколаїв та збірної Одеси. 1912 р.

24 червня, тут же, "Николаевский Атлетикъ-клубъ" зіграв унічию з херсонським "Спортигом" (1:1). Гол у миколаївців забив з пенальті Бейт. Цей матч відзначився тим, що *"во время игры пострадали два херсонских футболиста, которые были оставлены въ Николаеве на излечение: одинъ получилъ сильный ушибъ ноги, а другой переломъ кости правой руки... Первая помощь пострадавшимъ была оказана военнымъ фельдшеромъ, после чего ихъ отправили на автомобиле въ городскую больницу"* (див. "Николаевская газета" №1930 від 27.06.1912 р. - Примітка автора). Це сталося за 15 хвилин до кінця матчу й продовжувати зустріч вже не було можливості.

15 липня один із перших своїх матчів й, до того ж, на своєму майданчику, зіграла створена цього року миколаївська команда **"Рускій соколь"**, в якому переграла не когось, а відомий одеський ШКС та ще й з рахунком 2:0. Відомий склад переможців: Браїловський, Чепур, Симаков, Герасимов, Артеменко, Свілик, Рашковській, Селецькій, Міцкевич, Квітницькій, Чернов.

Цього ж дня на своєму новому майданчику "Атлетикъ-клубъ" переграл літню збірну Одеси (4:0). З журналу "Русский спортъ" за 29 липня 1912 року відомий склад переможців: А-ъ - Бейт, Збинський - Верман, Бернер, Хорьков - Вінер, Шрамм, Панхоке, Мансбендель, Рябов.

Треба відмітити ще кілька матчів цього року в Миколаєві, бо серед них є такі, де грали тільки що створені команди: третя команда "Атлетик-Клуба" - **гурток любителів спорту "Везувій"** (7:0), 20 липня **"Спортъ"** - "Гаммари" (1:1), 22 липня **"Аріадна"** - "Везувій" (2:2).

Відбувся ще матч 22 липня між "Николаевским Атлетикъ-Клубомъ" та одеською "Большефонтанской командой кружка любителей спорта" (3:1), який увійшов у історію футболу Миколаєва, як перший платний матч у місті: *"цены местамъ назначены следующие: сидеть - 50 коп., стоятъ (съ взрослыхъ) - 20 коп., съ учащихся, детей и низшихъ чиновъ - 10 коп."*. При цьому *"Матчъ въ ненастную погоду не отменяется"*. Результат такого нововведення - *"Матчъ, несмотря на плату за входъ, привлекъ значительное число публики"*, а загальна сума чистого збору дорівнювала біля 50 руб., що означало кількість глядачів десь біля тисячі чоловік (див. "Николаевская газета" №1952 від 24.07.1912 р. - Примітка автора). І знову матч-реванш цієї одеської команди 29 липня, в якому миколаївці грали у складі: Сібер - Бейт і Збинський - Хорьков, Верман і Дмитрієв - Вінер, Бернер, Панхоке, Мансбендель і Філіпов. Цього разу миколаївці програли (0:1), гол забив Яворський. Тепер вже миколаївці забажали провести третій матч з цією збірною командою Одеси - 12 серпня, ы здобули перемогу (1:0).

5 і 6 серпня у Херсоні на циклодромі Батенко були проведені зустрічі місцевого "Спортиг-клуба" та збірної Миколаєва по першій та другій командам. Про яку збірну Миколаєва йшла мова - невідомо, бо "Николаевский Атлетик-Клуб" і був тією самою збірною у місті Миколаєві. Першого дня перемога була на боці миколаївців (4:3), а от на другий день, миколаївці за 10 хвилин до кінця матчу покинули поле, бо проти них грало не 11 суперників, а 12, і завдяки цьому вони пропустили поспыль два голи й результат матчу став 5:4 на користь херсонців (див. "Трудовая газета" №993 за 9 серпня - Примітка автора). До того ж, херсонська газета

"Южная Россия" взагалі констатувала, що миколаївці грали грубо. Напевно через це, херсонці й додали лишнього гравця, а суддя, чомусь на це не звернув уваги !?

1912 року у вересні у Миколаєві була створена футбольна команда **"Уніонъ"**, організатором якої був А.Вінер. За цю команду грали в ті часи: Артем'єв, Асушкін, Норов, Борисенко, Верман, Вінер, Войтенко, Гальперін, брати Грушини, Дальштрем, Денисов, Дроздовський, Епштейн, Касьянов, Коровін, Курабо, Лайзерович, Леонов, Миронов, Рябов, Серганов, Сібер, Сімаков, Філіппов, Хомяков, Юр'єв...

Вже 9 серпня "Уніонъ" приїхав до Херсону, де зіграв ыз другим складом "Спортигъ-клуба", а 8 вересня з першим складом цієї команди зіграла унічию (0:0) миколаївська "Гаммари".

Команда гуртка любителів спорту "Везувій" 1912 р.

Команда "Уніонъ" Миколаїв. 1912 р.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Саме друга команда "Николаевского Атлетикъ-Клуба" вже набрала такої сили, що 29 серпня виграла у "Гаммари" (3:2), а 2 вересня, навіть херсонський "Спортингъ" (4:2). Відомий склад цієї другої команди в останньому матчі: Сібер - Верман, Федоров - Дмитрієв, Лайзерович, Теодорович - А.Вінер, Сакстті, Рябов, Філіппов, Денисов. Як бачите, половина команди давно зарекомендувала себе у першому складі цього клубу.

Цього часу, звісно, проводили товариські матчі й інші миколаївські команди: "Діагоръ" - "Везувій" (3:0, голи забили Машенджинов, Рябов і Алексєєв), "Діагоръ" - нова команда **"Николаевский кружок "Футбол"** (НКФ) - 2:1, команда "Спортъ" - НКФ (1:0). А "Діагоръ" все ще "грався" з командами англійських пароплавів - "Квинмур" (2:1) і "Д.Милтон" (1:0, гол Рябова).

Створення "Николаевского Спортивного Клуба" та вступ до "Всероссийского Футбольного Союза"

З вищенаведеного чітко видно, що у Миколаєві в цей наприкінці літа 1912 року, вже було біля десяти футбольних команд, які усіма силами намагалися показати своє вміння грати у футбол, і в змаганні боротися за звання кращої команди Миколаєва. Звісно, всі добре розуміли, що кращої команди, чим "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" у місті не існує, бо ця команда однозначно була збірною командою Миколаєва. Змагатися з нею не було ніякого бажання. Але провести змагання між іншими командами хотіли усі. До того ж, ув місті вже на слуху було слово "ліга" і всі розуміли, що саме таке об'єднання буде здатне проводити змагання. Але як його створити поки ще ніхто не знав.

Ось як про ситуацію з футболом в цьому місті писала місцева "Трудовая газета" №1027 за 22 вересня 1912 року на сторінці 3:

"Лиговые матчи въ футболъ. Съ субботы, 22 сентября, начинаются внутренние лиговые состязания всеми футбольными командами г. Николаева за исключением 1-го тима "Атлетикъ-клуба". Команды оспариваютъ звание первенства, а также переходящий кубокъ. Кубокъ учрежденъ местными футбольными командами на собственные средства и разыгрывается ежегодно осенью. Команда, получившая наибольшее количество очковъ считается победительницей и получаетъ кубокъ. Исключение сделано для 1-го тима "Атлетикъ-клуба" вследствие того, что все команды, принимающие участие въ состязанияхъ, признали его первенство. Состязание будетъ происходить на поле "Атлетикъ-клуба". Вопросъ об организации футбольной лиги назрелъ давно. Кружки футболистовъ, съ отсутствиемъ организаций, часто месяцами не играютъ, не имея возможности устроить состязания. Настоящие лиговые матчи даютъ возможность выяснитъ качества каждой команды въ отдельности, а для частыхъ игръ вообще, состязания эти имеютъ еще то значение, что после лиговыхъ матчей, все команды будутъ разбиты по категориямъ, въ зависимости отъ количества очковъ, полученныхъ каждой командой въ отдельности. Состязания обещаютъ быть въ высшей степени интересными, такъ какъ команды выставляютъ свои лучшие силы. Матчи будутъ бесплатными. За исключениемъ финальныхъ, которымъ въ виду большихъ затратъ будутъ платными".

Повністю цей текст за підписом **"В.Ус-овъ"** був повторений і в "Николаевской газете" №1999 за 22 вересня, й доповнений лише одним реченням: **"1-й матч состоится между 2-мъ тимомъ "Атлетикъ-клуба" и "Николаевскимъ кружкомъ футболистовъ" сегодня, въ 4 часа дня".**

А потім і московський журнал "Русский спортъ" №43 за 21 жовтня цього року поспішив зазначити, що у Миколаєві **"На-дняхъ организовалась здесь футбольная лига, въ составъ которой вошли: Николаевский атлетический клубъ, "Діагоръ", "Гаммари", "Спортъ", "Фемида", "Везувій" и Никол. кружокъ футболъ. Черезъ несколько дней начнутся лиговые матчи на осенній переходящий кубокъ. Начались матчи ученическихъ командъ на "первенство" учебныхъ заведений. Въ розыгрыше "первенства" принимаютъ участие команды: Ник. коммерч. учил., технич., реального, Александровской гимназіи и Веревск. гимн..."**

Названі журналом команди дійсно розпочали проведення змагань на першість міста. Перший матч було проведено 22 вересня – друга команда "Николаевского Атлетикъ-Клуба" програла "Николаевскому кружку футбола" (НКФ) з рахунком 0:2. Перші голи забили Озеров на 10-й хвилині та Карий на 63-й хвилині.

Відомо, що команди "Уніон" та ще одна нова команда **"Флорида"** приєдналися пізніше. У цій неофіційній першій спробі провести чемпіонат Миколаєва, крім вказаного першого матчу, відомий результат ще матчу "Діагоръ" - "Гаммари" (4:0) і все... . Таким чином, були якісь негаразди, або погода не сприяла матчам, але надалі про них преса перестала сповіщати.

Щоправда, з наведеного вище московського журналу відомі ще якісь результати матчів, проведених во-сени цього року, а саме "Атлетикъ-клуба" з "Гаммари" (3:2), "Діагора" з "Везувієм" (3:0) і НКФ (3:1), "Спорта"

з НКФ (1:0) та з "Флоридой" (2:0), але чи були це матчі за розкладом першості міста - невідомо. Також, вже в цьому журналі за 25 листопада, наведені ще результати матчів, що були проведені у період з 1 жовтня по 15 листопада. Якщо ж вважати їх, все ж таки, ліговими матчами, то тоді, за відомими результатами, таблиця першого неофіційного чемпіонату Миколаєва матиме ось такий вигляд:

Результати матчів першого незавершеного циклу чемпіонату Миколаєва 1912 року
(станом на 15 листопада)

місця	команди	1	2	3	4	5	6	7	8	9	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Діагорь"				3:1	3:1	1:0	3:0		4:0	7	7	0	0	23:3	14
2	"Флорида"			0:2				2:0	6:1		4	2	1	1	8:3	5
3	"Спортъ"					1:0					2	2	0	0	3:0	4
4	"Атлетикъ-клубъ-П"									3:2	4	2	0	2	6:7	4
5	НКФ	1:4			2:0		3:3				5	1	1	3	7:11	3
6	"Фемида"							1:0			3	1	1	1	4:4	3
7	"Везувій"									4:0	4	1	0	3	4:6	2
8	"Уніонъ"		0:0								2	0	1	1	1:6	1
9	"Гаммари"	0:5			0:2						5	0	0	5	2:18	0

Примітка: не має повної впевненості, що деякі наведені матчі не були просто товариськими

За наведеною таблицею кращою є команда "Діагорь", яка перемогла в усіх відомих матчах, і її по справжньому, можна **умовно вважати неофіційним чемпіоном Миколаєва 1912 року** (якщо не рахувати відсутність першої команди "Атлетикъ-клубъ"). Щодо другого та третього місць, то ставити на їх місце конкретні команди просто недопустимо через відсутність результатів більшості матчів.

В запланованій окремій першості серед команд середніх навчальних закладів Миколаєва, навіть, результати перших двох матчів 23 вересня невідомі: зранку грали "Комерсанти" з "Техніками", а ввечері "Реалісти" з "Техніками". Але, за інформацією з журналу "Русскій спортъ" (Москва) за 25 листопада, чітко відомо, як завершився цей чемпіонат:

Результати матчів першого чемпіонату Миколаєва 1912 року серед команд середніх навчальних закладів

1. Комерційне училище.
2. Технічне училище.
3. Реальне училище.
4. Олександрівська гімназія.
5. Вєревська гімназія.
6. Березовська гімназія.

Футбольна команда гімназії Миколаєва 1912 р.

Наприкінці сезону 1912 року відбулися чотири матчі з херсонцями: друга команда "Атлетикъ-клубу" в Херсоні переграла 7 жовтня місцевий "Спортинг-клуб" (9:6), а також у жовтні, начебто, команда "Николаєвскаго кружка футболу" зіграла з херсонцями вдома унічию (2:2). Потім 4 листопада у Херсоні збірна Миколаєва перемогла тамтешній "Спортинг-клубъ" (2:1), 2 грудня, там же, "Николаєвский Атлетикъ-Клубъ" переміг "Спортингъ" (4:2), а в матчі-реванші у Миколаєві 9 грудня "Атлетикъ-Клубъ" просто розгромив херсонців (6:0). Цікаво, що у цьому матчі капітан миколаївців Чарльз Бейт на прохання команди зіграв не в обороні, а в нападі - саме на тому місці, на якому він грав у футбол на своїй батьківщині в Англії. До речі, до цього матчу він три місяця перебував удома в Англії. Ще відомий матч місцевого "Уніона", вдома з херсонцями, які перемогли їх 3:1. Також, восени був матч "Діагора" з англійською збіркою пароплавів, в якому була поразка - 0:4.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

У Миколаєві, звичайно, добре знали про створення ще 6 січня 1912 року Всеросійського Футбольного Союзу (ВФС), серед засновників якого були й їх сусіди - Одеська Футбольна Ліга. Але створити таку ж Миколаївську Футбольну лігу їм в цьому році так і не вдалося. Звісно, миколаївці зверталися до Санкт-Петербургу з заявою про вступ до ВФС, а також за допомогою і до одеситів Але справа в тому, що навіть "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" все ще не був офіційною організацією, бо його статут так і залишався не затвердженим "Николаевским Особым Городским по делам об обществах Присутствием". Невідомо - чи то ВФС, чи влада Миколаєва поставили вимогу прибрати з назви утвореного клубу іноземне слово "Атлетикъ" і замінити його більш прийнятним в Російській імперії - "Спортивный". Це було виконано вже в лютому 1913 року й статут клубу було перероблено. Саме у лютому 1913 року на загальних зборах було обрано тимчасовий комітет "**Николаевского спортивного клуба**" (НСК). Головою клубу обрали **Павла Миколайовича Засухіна**, його товаришем (заступником) - Піктона Альфредовича Багге, секретарем - Віктора Августовича Фішера, скарбником - Владислава Павловича де Сен-Лорана та членами комітету А.Клінча та Чарльза Бейта. Навіть ревізійна комісія була обрана у складі А.Є.Кушакевича, Ф.В.Аккермана та В.П.Юриціна. Затвердили й кольори клубу - синьо-білі. Але до затвердження статуту клубу назву команди "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" вирішили поки що не змінювати. Вже 1913 року "Николаевский спортивный клуб", який виконував обов'язки саме футбольної ліги міста, було прийнято до Всеросійського Футбольного Союзу. Офіційна адреса знаходження правління клубу - квартира секретаря клубу В.А.Фішера по вул. Спаській №25/2. Уся ця конкретна інформація була наведена в довіднику "Ежегодникъ Всеросійскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.", децю з якого наводимо:

Підтвердження викладеного:

НИКОЛАЕВЪ Николаевскій Спортивный Клубъ

" Въ феврале месяце сего года, группой местныхъ спортсменовъ былъ реорганизованъ существовавший въ Николаеве съ марта прошлаго года "Атлетикъ Клубъ", при чемъ переработанный уставъ былъ препровожденъ Николаевскому Градоначальнику для утверждения, каковое, однако, до сего дня еще не состоялось.

Состоявшимся въ феврале общимъ собраніемъ былъ избранъ временный комитетъ...

...Клубъ имеетъ въ своемъ распоряженіи арендуемое имъ поле для футбольныхъ игръ, а также ему предоставляется Морскимъ Ведомствомъ место въ саду дворца для устройства трехъ площадокъ для лаунъ-тенниса..."

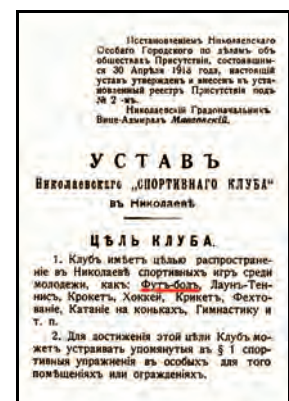
"Ежегодникъ Всеросійскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.", 1913 р., стор.121

Ось що конкретно писала "Николаевская газета" № 2200 за 1 червня 1913 року після того, як ВФС запросив збірну Миколаєва прийняти участь у чемпіонаті Росії 1913 року: **"Къ сожалению, въ Николаеве имеется только одинъ клубъ, изъ командъ котораго придется выбрать лучшихъ игроковъ, въ то время, какъ другіе города имеютъ свои лиги, въ которые входитъ по несколько клубовъ..."**. Таким чином, твердження деяких друкованих видань про існування і навіть про дату заснування Миколаївської Футбольної Ліги не відповідає дійсності.

30 квітня 1913 року, нарешті, статут "Николаевского спортивного клуба" був затверджений постановою "Николаевского

Особого Городского по делам об обществах Присутствия",

був внесений до встановленого реєстру та підписаний Миколаївським Градоначальником віце-адміралом М'явговським. Статут було цього року надруковано в Типо-Літографії А.Френкеля у Миколаєві (вул.Нікольська - вул.Московська). І вже після цього "Николаевский спортивный клуб" набув офіційного визнання, а також в подальшому, розробив емблему клубу та спромігся замовити значки для своїх членів та жетони для нагородження кращих у клубі.

Статут "Николаевского спортивного клуба". 1913 р.

Значок НСК

Жетон НСК

"Николаевский спортивный клуб". 1913 р. (зліва направо): стоять - Коровін, Нестеренко, Севастопольський, Дембар, Бейт, Збинський; сидять - Лепехін, Карев, Шрамм, Гальперин, Свирін

Весною 1913 року миколаївці відправили запрошення до Київської Футбольної Ліги з проханням направити до них збірну Києва для проведення зустрічі зі збірою Миколаєва - 25 і 26 березня. Кияни відповіли згодою, й швидко були визначені дати матчів. Але вперше від Києва до Миколаєва прибула не збірна, а одна з кращих у Києві - команда "Політехніки". Суперником киян була, звісно, команда "Николаевского Атлетик-Клуба". Перший матч був відкриттям сезону в Миколаєві, який **"быль открытъ николаевским градоначальникомъ, контр-адмираломъ Мязговскимъ, давшимъ мячъ на центръ поля... а оркестромъ Прагского полка были сыграны встречный марш"**. Матч закінчився з нічийним результатом (1:1) (гол у миколаївців забив Рябов). Наступного дня кияни виступили більш успішно й миколаївці програли (0:2). Відомий повний склад "Атлетикъ-Клуба": Клінч - Бейт, Верман - Дмитрієв, Севастопольський, Гритуценко - Вінер, Циглер, Панхоке, Рябов, Саллоніки. У другому матчі на воротах стояв Сібер, у захисті - Збинський, а Бейт грав у нападі (див. "Трудовая газета" (Миколаїв) №1176 за 28.03.1913 р. - Примітка автора). Після проведених матчів відбувся звичний для тих часів банкет, на якому кияни запросили миколаївців нанести тепер візит до їх міста.

7 квітня "Николаевский спортивный клуб" (вже під цією назвою, бо напевно представляв збірну команду Миколаєва) в Херсоні переміг місцевий "Спортинг" - 2:1 (з газети "Херсонская почта" за 9.04.1913 р. - Примітка автора). У складі миколаївців були новенькі гравці - півзахисник Большоні та нападаючий Ципелін. Цього року не тільки кияни, але й харків'яни відвідали Миколаїв. 15 і 16 квітня проти миколаївців грав харківський "Фенікс" - 2:0 і 1:2 (з газети "Одесский листок" за 18.04.1913 р. - Примітка автора).

5 травня в Одесі на полі ОБАКу англо-російська збірна Одеси приймала "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" як збірну Миколаєва. Перший гол одесити забили вже на 10-й хвилині (Джекобс), потім відзначився Богемський, гол у миколаївців забив Бейт з пенальті. А у другому таймі одесити забили ще 5 м'ячів. В підсумку - 7:1. **"Николаевцы за все время еще не имели такого поражения"** - писали "Одесские новости". А "Одесский листок" сповістив, що **"Состязание собрало массу публики. По окончании игры одесские спортсмены чествовали николаевских игроковъ въ Европейской гостинице"**. Відомий склад цієї "збірної" Миколаєва: Сібер - Верман, Бейт - Дмитрієв, Севастопольський, Збинський - Вінер, Панхоке, Рябов, Циглер, Гицутенко.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Объява:

Николаевский спортивный клубъ
(Николаевский Атлетикъ-Клубъ)
Въ воскресенье, 19 мая 1913 г.
Междугородний футбольный матчъ

ОДЕССА - НИКОЛАЕВЪ

На поле Николаевского спортивного клуба
(Садовая, уголь Пограничной)
Участвуютъ: Команда Одесской Футбольной
Лиги, составленная изъ лучшихъ игроковъ Одессы
и 1-ый тимъ Николаевского Спортивнаго Клуба.
Начало матча ровно въ 4 ½ часа дня.
На поле будетъ буфетъ, снабженный прохлади-
тельными напитками и разными сладостями.

Билеты заблаговременно продаются
въ ресторане Барбэ и въ день матча на поле

Є інформація ще про матч 15 травня цих команд, з результатом 3:1 на користь одеситів, але вона документально не підтверджена, це щось з "споминів ветеранів". А от матч-реванш точно відбувся 19 травня у Миколаєві. Цікава реклама цього футбольного матчу, що була надрукована в місцевих газетах (наведена на ілюстрації).

Миколаїв грав у складі: Дембар - Нестеренко, Бейт, Дмитрієв, Севастопольський, Збинський, Клінч, Вінер, Токмаков, Рено та Циглер. Матч все ж миколаївці програли (2:3).

24 травня у будинку місцевої управи відбулися ще одні загальні збори "Николаевского спортивного клуба", метою яких було дообрати ще двох членів комітету та кандидатів у члени комітету клубу. Зі звіту в "Николаевской газете" №2195 за 26 травня (сторінка 3) відомо, що членами комітету були обрані В.І.Збинські та О.О.Радецькій, а кандидатами В.Ф.Соболев,

К.Ф.Гізен, М.М.Максимович і І.П.Загомала. До того ж, до спортивної комісії включили Збинського, Гізена, Багге, Бейта та Клінча. Саме на цих зборах комітет затвердив програму змагань команди НСК із одеськими "Шереметьєвцями" та "Черноморцями".

Поміж собою й інші миколаївські команди цього року теж, звичайно, грали, але, на жаль., все це були лише товариські матчі, бо на проведення розіграшу першості міста тоді так ніхто й не спромігся.. Перелікуємо відомі товариські матчі з новими миколаївськими командами: "Діагорь" - "Армада", "Флорида" - "Кембридж-клубъ" (1:0), "Клифъ" - "Фемида", "Експорт" - "Вега" (3:2), "Експорт-2" - "Оріонъ" (2:5), "Експорт" - "Виндзоръ" (5:1), "Флорида" - "Элеваторский спортингъ", "Флорида" - "Трудовая" (1;0), "Вега" - "Нижегородский кружокъ футболистовъ" (0:1), "Фениксъ" - "Шереметьевский кружокъ" (1:1). Як бачите, нових команд в місті було дуже чимало, але впоратися з організацією змагань поміж ними могла, очевидно, все ж, лише футбольна ліга, а не комітет найсильнішого клубу.

Становлення футболу Миколаєва

Традиційно миколаївські команди грали й з командами моряків ыз англійських суден. 1913 року "Діагорь" тричі зустрічався з командами пароплава "Prince Line". У першому матчі 28 квітня миколаївці перемогли (4:0), рахунок другої зустрічі (12 травня) невідомий, але відомий склад "Диагора": Брезжинський - М.Верман, Лейзерович - Пона, Сімаков, Ж.Верман - Степанов, Алексєєв, Рябов, Массанжинов, Беляєв. Третій матч 26 липня завершився унічію (1:1). Ще вони грали 21 квітня з командою пароплава "Квайцдон" (4:1), 21 липня - "Гретастон" (тут ще грали Бак, Крамник, М.Миронов та Дмитраш), та 1 вересня "Патагонія" та "Денстер". В липні молода команда "Николаевский Шереметьевский кружок" грала з командою пароплава "Фридериксъ" (1:0), миколаївська "Фемида" першим складом грала 6 серпня з командами пароплавів "Pictoni" та "Принць Лейдженъ" (1:1), а другим складом 8 серпня з командою пароплава "Белона" (0:2).

"Николаевский спортивный клубъ" у червні провів матчі з одеськими командами: 3 червня з ОКФ (2:1), 9 червня з командою "Черноморцы" (2:1), а 30 червня з "Флоридою" (0:0). Цікавий матч був проведений новою миколаївською командою "Сирена" з командою Вознесенська, яка вперше прибула до Миколаєва. "Любители спорта" Вознесенськ програли з рахунком 1:5. А у Вознесенську 30 червня побував "Николаевский спортивный клубъ", який переміг місцевий "Орель" (2:0). До того ж, цього дня тут друга команда миколаївського "Диагора" поступилася "Викторіи" (1:2).

Команда "Николаевский спортивный клубъ" 1913 р.

Знаменна подія відбулася у Миколаєві на початку липня - вперше до цього міста прибула знаменита команда з Москви - "Кружок футболистов "Сокольники" (КФС), 2 липня миколаївці перемогли москвичів (2:0). Відомий склад миколаївців у цьому матчі: Денбар - Нестеренко, Бейт - Дмитрієв, Севастопольський, Збинський - Вінер, Поляков, Панхоке, Рено, Циглер. Про цей матч, який за прийнятим нами рішенням - міжрегіональний, більш детальна інформація буде наведена в останньому томі цього видання у главі про міжрегіональні матчі А про наступні події, пов'язані з прийняттям участі цього 1913 року "Николаевского спортивного клуба" у другому чемпіонаті Російської імперії вже велась мова у першому томі цього видання у підрозділі "Участь команд українських міст в офіційних змаганнях" (с.241-256). За розкладом змагань матч 18 серпня між Одесою та Миколаєвом спочатку планувалося провести у Миколаєві, але на цей матч раптом не захотіли їхати одесити, мотивуючи, начебто, грубою поведінкою миколаївських вболівальників. Дивно, але чомусь, у цих "закулісних іграх" одеситів підтримали харків'яни, яким було доручена організація цих змагань на півдні Російської імперії. А керівництву ВФС було однаково, тому вони не заперечували. І матч було перенесло... до Одеси. Звісно, миколаївці, отримавши про це телеграму, страшенно обурилися й, показавши свій характер, просто не поїхали до Одеси, за що їм одразу зарахували поразку. За своє, таке безпринципне ставлення до проведення змагань, у подальшому, керівники ВФС були покарані тим, що взагалі були вимушені визнати цю першість не розіграною.

8 вересня "Николаевский спортивный клуб" удома знову обіграв "Херсонский спортивный кружок" (4:1), потім, 15 вересня - одеський "Спортинг-клуб" (2:1), а 29 вересня ще й одеський "Индо" (1:0).

Але, найбільш визначним, виявився матч-реванш цього року в Києві, де 5 жовтня миколаївці несподівано обіграли місцевих "Политехників" (2:1). Грала у цьому матчі команда в складі: Сібер - Верман, Бейт - Нестеренко, Севастопольський, Збинський - Вінер, Філіппов, Рябов, Поляков, Циглер. Та, на жаль, втомлені гості наступного дня програли збірній Києва (1:4), хоча виправдовуючись, посилалися на те, що у збірній Києва грали декілька чехів, забуваючи про своїх англійців. Потім миколаївці вперше потрапили до "первопрестольної" Москви, і вже там "відвели душу", 10 жовтня завдав поразки у матчі-реванші команді КФС (2:0).

13 жовтня перша команда миколаївського "Уніона" в Одесі грала з місцевим ШКС, і вже 5 листопада у місцевій "Трудовой газете" у нарисі "Новый спортивный клуб" повідомлялося, що **"Въ недалекомъ будущемъ въ Николаеве открывается новый спортивный клубъ подъ названіемъ "Уніонъ"..."**. У "Трудовой газете" №1388 за 15 грудня сповіщалося, що цей клуб був затверджений 12 грудня 1913 року й свій футбольний сезон відкриє у березні 1914 року. Таким чином, це вже був другий офіційний клуб у місті. Головою клубу ще в грудні 1913 року на установчих зборах було обрано **І.Т.Бородина**. У складі нового клубу наступного року з'явилося чимало гравців із "Николаевского спортивного клуба", а саме - Сібер, Верман, Вінер, Рябов, Філіппов, тобто ті, які вже у складі головної команди міста відійшли на другі ролі. Саме це давало можливість створити у місці якусь, більш-менш, суттєву конкуренцію. Та, як виявилось, новачок виявився не з простих і, навіть, перевищив вміння свого одноосібного попередника. Вже перші зустрічі "Уніона" засвідчили, що новий клуб був грізним суперником. А розпочав він з того, що 10 листопада потренувався на збірній екіпажу англійського пароплава "Блекфріакетъ", потім 17 листопада "розім'явся" на цій же збірній, посиленій гравцями з пароплава "Наймродъ", а завершив сезон вже 15 грудня, провівши контрольну гру зі збірною ще одного британського пароплава.

Щоб нам був більш зрозумілим стан справ з футболем у Миколаєві на порозі 1914 року, наведемо невеличкий нарис зі сторінки 9 московського журналу "Русский спортъ" №1 за 5 січня 1914 року:

"Николаевъ (Отъ нашего корреспондента). Нашъ "мертвый сезонъ" подходит къ концу - готовятся къ открытію футбольнаго сезона.

На общемъ собраніи членовъ Уніонъ-клуба были избраны капитанъ и вице-капитанъ команды. Капитаномъ избранъ одинъ изъ лукчшихъ правыхъ форвардовъ Николаева, основатель клуба - А.Винеръ.

Команда "Уніонъ". 1914 р. (зліва направо): стоять - Вінер, Рябов, Касьянов, Філіппов; присів - Леонов в центрі; сидять - Верман, Сібер, Миронов

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Готовясь кь весеннему сезону команда Уніона усиленно тренируется, при чемь для тренировок избираетъ, преимущественно, англійскія команды коммерческихъ судовъ, которыхъ обыкновенно бьетъ съ результатом 10:0, 8:0 и т.д.

Недавно состоялся матч Уніонъ-клубъ - Армада. Результатъ этого матча оказался весьма плачевнымъ для последней, которая считается одной изъ лучшихъ командъ Николаева - 9:2.

Вообще, все местныя команды начинаютъ обнаруживать деятельность: тренируются, собираются для совещаній насчетъ будущихъ состязаній, формируютъ новыя клубы и т.д."

Перші свої офіційні міжрегіональні матчі 1914 року цей клуб планував провести 1 та 2 березня з командою з Києва - кружка "Политехники". Але з Києва прийшло повідомлення про хворобу воротаря Оттена і відкриття сезону вирішено було перенести. Спочатку мали надію на 8 та 9 березня, але кияни змогли приїхати лише на 16 та 17 березня. Матчі відбулися на міському стадіоні (нині - це на розі вулиць Садової та Пограничної), де вже остаточно "освоївся" "Уніонъ", бо "Николаевский спортивный клуб" вже будував собі новий майданчик на вул. Кур'єрській (це в районі пересічення нинішніх вулиць Макарова та Артилерійської, а поряд з цим стадіоном знаходився старий пивзавод міста). У першому матчі, у неділю 16 березня, миколаївці перемогли (3:2), а другий матч, у понеділок, завершився унічию (0:0). Більш детально розповідь про ці поєдинки наведена у останньому томі цього видання у главі про міжрегіональні матчі.

З місцевої "Трудовой газеты" №1457 за 13 березня відомо, що **"...Новоутвержденный местный Спортклубъ "Уніонъ, помещающийся на Садовой уголь Пограничной, открываетъ свой сезонъ 16-го и 17-го марта футбольными матчами со спортивно гимнастическимъ кружкомъ студентовъ политехнического института, занявшимъ въ Кіеве первое место..."**, а з цієї ж газети №1463 за 20 березня чітко відомо, що: **"Въ воскресенье, 16-го и въ понедельник 17-го с.г. состоялось открытие футбольнаго сезона..."**.

Цієїж весни "Николаевский спортивный клубъ" перебрався на свій другий спортивний майданчик. А колишнім основним своїм футбольним полем він просто вимушений був ділитися з іншими миколаївськими командами й, в першу чергу, з новим спортклубом "Уніонъ". Таким чином, цей спортивний майданчик на розі вулиць Садової та Пограничної вже придбав статус міського стадіону. Його до нового сезону, як змогли відремонтували та "підмарфетили". У вищезазначеній газеті за 13 березня вказано: **"Клубъ "Уніонъ" широко поставилъ спортивное дело. Для членовъ имеются соответствующие гимнастические аппараты и опытные руководители. Въ программу гимнастики, кроме футбола, входятъ: бегъ на малые и большіе расстоянія, прыжки, упражненія на параллеляхъ и кобылахъ, прыжки на высоту съ шестомъ, борьба и фехтованіе. Въ скоромъ времени еще будутъ устроены кольца, трапеция и лаунъ-теннисъ"**.

Фрагмент сучасноґ карти Миколаєва з позначками місць розміщення перших футбольних майданчиків

(1 - місце проведення перших матчів на Адміралтейській площі; 2 - зипний пункт жувельниці в порту, де проводили матчі екіпажі пароплавів; 3 - місце проведення першого задокументованого матчу за каторжною тюрмою; 4 - перший міський стадіон "Атлетикъ-клубу" (на розі вул.Садової та Пограничної, нині тут стадіон біля Вищого училища фізичної культури); 5 - другий майданчик "Николаевского спортивного клуба" (на розі вул.Артилерійської та Макарова).

Щодо "Николаевского спортивного клуба", то за інформацією, надрукованою у "Трудовой газете" №1465 за 22 березня 1914 року, відомо, що 20 березня у приміщенні миколаївської міської управи відбулися загальні збори членів цього клубу, на яких, окрім фінансового звіту за 1913 рік, був обраний новий склад комітету і ревізійної комісії. Посади голови клубу, його товариша, секретаря та скарбника залишилися без змін, а от членами комітету замість В.І.Збинського та О.О.Радецького обрали В.А.Матросова та М.М.Максимовича. Кандидатами у члени комітету стали В.І.Збинській, Ф.Ц.Кетцерау, А.Диков і Л.Гулькевич, а до ревізійної комісії замість Ф.В.Аккермана та В.П.Юриціна були обрані Ф.Я.Шеффер і Г.Браун, а кандидатами добавили П.І.Синкевіча та В.А.Шестерикова. А головне, що було вирішено на зборах – це доручено комітету заключити договір на оренду ділянки для улаштування нового футбольного плацу на місці дачі Яковенко по вул. Кур'єрській.

Після матчів із київською командою "Политехники" миколаївський "Уніонъ" вже 23 та 25 березня провів міжрегіональні матчі з харківською командою "Женессъ". У перший день миколаївці перемогли харків'ян (6:0), а другого дня розійшлися мирно (2:2). До речі, арбітром другого матчу був одесит С.Ремер, також преса вже чітко вказувала, що стадіон на розі Пограничної та Садової вулиць був саме полем клубу "Уніонъ", або цей клуб, навіть, іменувала господарями цього поля.

Крім того, 8 квітня вдома "Уніонъ" при суддівстві одеського арбітра програв одеській "Веге" (2:3), а місцева преса ("Трудовая газета" №1478 за 10 квітня) чітко охарактеризувала це: **"Къ сожалению, реферироваль одеситъ, явно допускавший отклонения отъ правилъ въ пользу игроковъ "Веги", чемъ и привелъ въ замешательство команду "Уніона", допустившей проигрышъ" (!?)**.

На наступний матч 13 квітня з одеситами - "Шереметьевским кружкомъ спорта" - був запрошений, як пише та ж "Трудовая газета" №1463 за 16 квітня, **"Быль приглашень одинъ изъ лучшихъ одесскихъ рефери Ф.Л.Шримптонъ"**, але матч завершився безрезультатно - унічию (0:0). І тоді ця газета зробила висновок: **"Обе команды оказались одинаковой силы, что составляетъ большой плюсъ для "Уніона", такъ какъ шереметьевцы и одесский "Спортингъ" считаются сильнейшими игроками въ России" (!?)**.

Цікаво, що 20 квітня у сусідньому Вознесенську побувала команда миколаївського кружка, теж "шеремет'євців", яка зіграла там із місцевим футбольним гуртком "Викторія", але рахунок зустрічі невідомий.

До речі, 7 квітня у Харкові на черговому перевиборному засіданні Всеросійського Футбольного Союзу (ВФС) у члени, крім "Николаевского спортивного клуба", було прийнято ще й миколаївський "Спортивный клубъ "Уніонъ". Це свідчить про те, що 1914 року в Миколаєві футбольну лігу так ще й не створили. "Николаевский спортивный клубъ" аж ніяк не хотів втрачати минулої слави, тому на відкриття свого нового майданчика, 20 квітня, запросив не якусь клубну команду, а саме збірну Києва. "Трудовая газета" №1427 за 20 квітня відмітила, що **"Сегодня "Николаевский спортивный клубъ" начинаютъ состязания на заарендованномъ клубомъ новомъ поле на даче Яковенко по Курьерской улице, где будутъ устроены трибуны"**, а "Николаевская газета" №2459 за 20 квітня відмітила, що під час змагання буде грати оркестр Празького полку, а перед відкриттям майданчика буде проведений молебень. Цей матч, через дуже погану погоду відбувся 21 квітня, вже між збірними Миколаєва та Києва. Він завершився унічию (1:1). Цікава розцінка місць на цьому майданчику, вміщена в останній газеті на сторінці 1 - в розділі оголошень: **"Цены местамъ: ложи шестиместные - 5 руб., место въ ложе - 1 руб., скамья - 60 коп. Учащиеся - 40 коп. стоятъ 20 коп. и 10 коп."**

Команда "Николаевского спортивного клуба". 1914 р.

27 квітня до Миколаєва прибули ще дві одеські команди - "Индо" та "Спортингъ-клубъ". Перша мала зустрітися з "Уніоном" на місцевому стадіоні цього дня о 15.30, а друга - з "Николаевским спортивным клубом" на його новому майданчику, теж цього ж дня, о 16.30. Чому так сталося, що не змогли, хоча б більш рознести початок матчів, невідомо. У першому матчі "Уніонъ" без проблем переміг "Индо" (4:0), а от другий матч завершився поразкою НСК від "Спортингъ-клуба" (0:1).

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Наприкінці квітня Миколаїв, у повній мірі, долучився до співпраці з проведення чемпіонату Російської імперії цього року. З тієї причини, що усі вже розуміли необхідність створення більш-менш самостійної футбольної ліги на півдні Російської імперії (тобто, практично - на теренах сучасної України), у Києві 27 квітня було проведене засідання **"Южно-Русского отдела Всероссийского Футбольного Союза"**, де серед обраного керівництва знайшлося місце й представнику Миколаєва, хоча, й лише як кандидата у члени правління. На цю посаду було обрано **А.Клінча**.

Вже у травні було вирішено, нарешті, визначитися у двобої, який - же з миколаївських офіційних спортивних клубів сильніший. Перший матч був проведений 11 травня на новому майданчику "Николаевского спортивного клуба". Арбітром на цю зустріч запросили знову одесита Шримптона. Перемогли більш досвідчені господарі. Цей матч заслуговує надання гарного звіту про нього. Кращим був звіт у Санкт-Петербурзькій газеті "Футболист" №11 за 24 травня 1914 року:

"Николаевъ. Н.С.К. - Уніонъ. Наконецъ то решилъ давножданый матчъ Н.С.К. - Уніонъ. Уже съ 3 ч. начала стекаться въ большомъ количестве публика и все поле было окаймлено густой пестрой лентой зрителей, наблюдавшихъ съ огромнымъ интересомъ за игрой, которая началась въ в 4 ¾ ч. Форварда Уніона быстрымъ темпомъ начинаютъ игру, штурмуютъ ворота Н.С.К., но защита последняго съ успехомъ защищаетъ свои интересы. Все же на 30 м. левый inside Машенджиновъ подхватываетъ подпрыгнувшій мячъ животомъ и забиваетъ первый голъ. Н.С.К. решилъ дорого продать победу и съ успехомъ линия форвардовъ въ лице центра г. Петли сквитывается. До конца хавтайма счетъ 1:1. После перерыва долгое время нетъ результата, пока въ пользу Н.С.К. былъ данъ penalty-киек, который прекраснымъ ударомъ забиваетъ г.Бейтъ, а черезъ минуту левый inside Галперинъ забиваетъ Уніону третій голъ. Игра принимаетъ ожесточенный характеръ. Съ обеихъ сторонъ замечается проявление грубости. Уніонъ не унываетъ и красиво атакуетъ Н.С.К., но здесь встречается деятельный отпоръ со стороны Бейта, Денбара, Севастопольского и прекрасно игравшихъ Збинскаго и Коровина. На 32 мин. вырывается впередъ Филипповъ и сильнымъ шуткомъ бьетъ по голю. Денбаръ отбиваетъ этотъ неминуемый голъ, однако къ мячу несется Рябовъ и превосходнымъ ударомъ забиваетъ второй голъ Н.С.К. Эта удача воодушевляетъ Уніонъ, который старается сквитаться, однако, сильно увлекшись нападениемъ хавбеки позволяютъ правому крылу Н.С.К. Карему дать пассъ параллельно воротамъ. Свириный подхватываетъ пассъ и забиваетъ голъ. Такимъ образомъ Н.С.К. победилъ (4:2). 19-го состоится на поле Уніона матчъ-реваншъ. "Н.С.К." - Держаръ; Коровинъ, Бейтъ, Раввиновъ, Севастопольскій, Збинскій; Лепехинъ, Карій, Петля, Гальперинъ и Свириный. "Уніонъ" - Сиберь; Козика, Мироновъ; Касьяновъ, Лайзеровичъ, Симаковъ; Винеръ, Филипповъ, Рябовъ, Машенджиновъ, Орешка. P.S."

Цікавим був і звіт у "Николаевской газете" №2477 за 13 травня:

"Футболъ. Третьего дня на поле николаевского Спортивного клуба состоялся футбольный матчъ на первенство между 1-м тимомъ футбольной команды "Уніонъ" и хозяевами поля. Въ начале игра шла вяло, такъ какъ игроки "Уніона" еще не освоились съ полемъ, на которомъ имъ приходилось играть впервые. Но затемъ, к концу первого хавтайма, игра пошла быстрее и черезъ 30 минутъ "Уніонъ" забилъ "Спортингу" первый голъ. Но черезъ 10 минутъ получилъ голъ въ свою очередь. Раздался свистокъ рефери: первый хавтаймъ кончился. Во второмъ хавтайме игра пошла быстрымъ темпомъ, все время прерываемая свистками рефери для штрафныхъ ударовъ. Черезъ ½ часа отъ начала "Спортингъ" забилъ "Уніону" второй голъ, а черезъ несколько минутъ - третий. Вскоре "Уніонъ" забилъ "Спортингу" второй голъ. До конца матча осталось 10 минутъ. За две минуты до конца "Спортингъ" забилъ "Уніону" 4-й голъ. Матчъ окончился победой "Спортинга" - 4:2. Въ следующее воскресенье, 18 мая, на поле "Уніона" состоится матчъ-реваншъ".

І ось, 18 травня, в **"решительномъ"** матч-реванші - нічия. Дамо звіт з тієї ж Санкт-Петербурзької газети "Футболист" №11 за 24 травня 1914 року:

"Николаевъ. Уніонъ - Н.С.К. (0:0) (поле Уніонъ). Неожиданный исходъ перваго матча (4:2 въ пользу Н.С.К.) заставилъ публику снова уверовать въ своего бывшего фаворита, униженного своими поражениями отъ О.С.К. и Т.Ф. Публики опять большое количество.

Обе команды выходятъ въ полныхъ составахъ, хотя у Уніона отсутствуетъ Лайзеровичъ. Игру начинаетъ Уніонъ и его форварда дружно обходятъ полузащиту, однако ихъ попытки вбить голъ не увенчиваются успехомъ, после чего имъ приходится отступить. Темпъ игры, довольно вялый вначале, переходитъ въ жаркія схватки, где проявлялись въ одинаковой степени и грубость, и ловкость, а подчасъ и красота. Какъ бы то ни было, а игра, изобиловавшая прекрасными, захватывающими моментами окончилась въ ничью (0:0).

Теперь остается заметить относительно игроковъ. Сперва Н.С.К. - Денбаръ работаль хорошо и своимъ хладнокровиемъ спасъ несколько опасныхъ голей. Нестеренко делилъ съ нимъ успехъ защиты, составляя главную опору для команды. Онъ былъ почти непробивимъ. Бейтъ работаль превосходно, однако уже не такъ, какъ прежде. Его регрессъ объясняется его возрастомъ. Все же онъ далъ то, что отъ него требовалось, а именно правое крыло Уніона обходило его лишь на пассахъ. Коровинъ игралъ хорошо, но въ

одинаковою степеню і грубо. Его центральний партнер Севастопольській биль удивительно хорошь, въ те моменты, когда онъ съ неизменнымъ счастьемъ отбиралъ мячи у уніонцевъ. Збинскій въ отчетный день доказалъ свой классъ игры, составляя хорошую помощь г.Бейту. Относительно линіи форвардовъ Н.С.К. нужно сказать, что она неважна.

Уніонъ выставилъ голкиперомъ Сибера, игравшаго въ этотъ день очень хорошо. Беки: Касьяновъ и Мироновъ составили собою приличную пару. Касьяновъ обладаетъ сильнымъ ударомъ и приличнымъ бегомъ. Мироновъ почти безъ промаха биль превосходные удары. Хавбеки не имели въ своихъ рядахъ Лейзеровича, котораго заменилъ Корица, игравшій очень грубо, хотя полезно для команды. Вудъ хорошо держалъ свое крыло, Симаковъ прекрасно подкреплялъ нападеніе своими ударами. Винеръ игралъ сносно, его пасьсы были удачны, однако онъ часто делалъ offsid'ы. Филипповъ игралъ очень хорошо и замечательно шель впередъ съ мячомъ. Успехъ делиль съ нимъ Рябовъ, показавшій въ этотъ день свою превосходную технику. Цидлеръ и Горшанинъ на левомъ фланге заменили Орешко и Машенджинова, чемъ не мало содействовали успеху нападенія Уніона. Первенство за "Николаевскимъ Спортивнымъ Клубомъ" P.S."

То хто ж сильніший? Тут чітко вказано, що Н.С.К. Але давайте все ж звернемося до нотатки з тієї ж газети "Футболіст" №12 за 31 травня 1914 року:

"Николаевъ. Нась просятъ сообщить, что футбольный матчъ на первенство г.Николаева будетъ разыгранъ лишь осенью. Последніе же матчи между Н.С.К. и "Уніономъ" - товарищескіе".

І тут можна поставити крапку, вірніше - три крапки. Чемпіонів на цей час не було ще визначено.

А поки знову звернемо увагу на товариські міжміські матчі миколаївських команд. "Николаевский спортивный клуб" вдома програв 4 травня одеському "Турнь-Ферейну" (0:1), а на 25 та 26 травня НСК запросив команду "Одесскаго кружка "Футболъ" (ОКФ). У цей же час "Уніонъ" запросив... аж так звану збірну кращих клубів Москви. Але, як і очікувалось, у цій "війні" між двома миколаївськими клубами – ніякі москвичі не приїхали, а з "Уніоном" грала якась **"сборная команда, составленная изъ лучшихъ игроковъ г.Одессы"**, а насправді - **"составленная изъ командъ "Спортинга", ШК, ОБАК и ОКФ подъ флагомъ клуба "Флорида" (?).** НСК перегравав ОКФ (4:2 у двох матчах) на своєму майданчику, а "Уніонъ" так звану "збірну" Одеси (8:3 у двох матчах) на своєму майданчику. Як бачите, "війна" за глядача велася на повну силу, і за будь-якими вигадками. До речі, тут перемагав більш кмітливий "Уніонъ", у якого прихильників було більше.

Відомий ще й матч 25 травня у Херсоні, де миколаївська "Армада" перемогла місцевий "Спортингъ" (2:1), але 29 червня ця херсонська команда розгромила у себе вдома команду "Николаевского Шереметьевского кружка" (6:0). До речі, у Вознесенську 8 червня друга команда "Уніона" переграла по всім статтям місцеву команду "Спортъ" (5:0).

Дуже цікавий міжнародний матч на початку травня відбувся між прибулою до Миколаєва англійською командою "SS Alerro" (скоріше за все це команда пароплава) та збіркою студентів Миколаєва. Миколаївці програли родоначальникам футболу - 0:4 (про цей матч нотатка знайдена аж у англійській газеті "Hull Daily Mail" за 12 травня 1914 року і наведена в останньому томі цього видання у главі про міжнародні матчі).

Взагалі, за великим рахунком, у червні 1914 року сталася вже й значна подія в історії футболу Миколаєва - його краща команда ("Николаевский спортивный клубъ") зустрілася у двобой в справжніх, які можна визнати офіційними, міжнародних матчах із командою заморської Туреччини - "Фенербахче" Стамбул (це місто - столиця Туреччини у ті часи офіційно мало назву Константинополь - **Примітка автора**). Ця команда приїхала після двох матчів в Одесі до Миколаєва. Тут її іменували як збірну константинопольських футболістів, і її суперником 5 та 8 червня став "Николаевский спортивный клубъ". Матчі були проведені на новому стадіоні цього клубу. В першому матчі миколаївці перемогли - 1:0 (гол забив 21-річний Микола Горшанин). А ось в другому матчі миколаївці чомусь програли - 0:3 (до речі, це була єдина перемога "Фенербахче" в п'яти проведених турецькими футболістами матчах). Більш детально і про ці матчі розповідається в останньому томі цього видання у главі "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах", а тут, на честь такої знаменної у житті цього міста події, наведемо повний протокол переможного матчу, складений завдяки чудовому звіту, вміщеному в санкт-перербурзькій газеті "Футболіст" за 14 червня 1914 року. В ньому, до речі, чітко вказано, що **"состоялся первый разъ съ 1908 года въ Николаеве международный матчъ съ иностранной командой"**. Звісно, якось дивно виглядає цей висновок після того, як ми знаємо, що 1908 року перший матч був тут команди "Zebra" з командою моряків англійського пароплава. Та напевно ж автор добре розумів, що тоді грали не миколаївці, а англійці поміж собою. Але тоді, до якої категорії слід віднести величезну кількість матчів з командами британських пароплавів миколаївського "Діагора" ще з 1912 року, та й інших місцевих команд? Очевидно, що автор такі матчі відносив до категорії неофіційних. Але заперечувати, що вони були і відносяться саме до міжнародних матчів також не варто.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

"Николаевский спортивный клубъ" Миколаїв (Російська імперія) -

- Збірна Константинополя (Туреччина) - 1:0 (0:0)

5 (18 за н.ст.) червня 1914 р., м. Миколаїв, майданчик "Николаевского спортивного клуба".

НСК Миколаїв: Денбар - Бейт, Нестеренко - Збинський, Севастопольській, Коровін - Свирін, Гальперін, Горшанін, Іконніков, Горовець.

Збірна Константинополя: Арсланіан - Галіб, Аріф - Сабрі, Гасан, Сурейах - Лазарос, Нурія, Нузхет, Мехмед, Гікмед.

Арбітр: Гробман (Одеса).

Голи: 1-0 - Горшанін (73 хв., з подачі кутового Гальперіним).

На той час команда Миколаєва "Уніонъ" знаходилася в Одесі, де 8 червня зіграла з кращою в ті часи командою Одеси "Спортингъ-клубъ", але прогала (2:4). Але, вже 15 червня, "Уніонъ" обіграв удома одеську "Веу" (3:0). Щоби про все розповісти, потрібно відмітити інформацію й про зв'язки Миколаєва з Очаковим та Вознесенськом, одразу в один день, бо туди 8 червня з'їздила "друга" команда "Уніонъ". У Вознесенську (за звітом миколаївської "Трудовой газети" №1529 за 12 червня) вона переграла місцеву команду "Спортъ" (5:0), а в Очакові (за звітом "Николаевской газеты" №2500 за 11 червня): вона прогала місцевому "Соболю" (0:2) - !? Добре хоча, що по Очакову, вже наступного дня, "Николаевская газета" №2501 на останній сторінці спромоглася опублікувати "Письмо въ редакцию. Mr.г.Редакторъ. Во вчерашнемъ номере газеты была помещена заметка въ отделе "Спортъ", въ которой сказано, что 2-й Тимъ спортъ-клуба "Уніонъ" играла въ г.Очакове и потерпела фиаско. Между темъ между тимомъ "Уніона" и очаковской командой никакой игры не происходило". Ось так "миколаївський футбол" вже почав переходити на "професійні рейки" й заробляти гроші не лише за рахунок брехливих анонсів у місцевих газетах, але й з виїздами до поряд розташованих містечок "підробних команд" своїх, вже відомих і "знаменитих" клубів.

Відомо, що 15 червня "Уніонъ" вдома переміг у матчі-реванші "Веу" Одеса (3:0), а у матчі-реванші 22 червня вдома програв "Спортингъ-клубу" Одеса (0:1) А от проанонсований у Воскресенську матч між другою його командою та вознесенським "Спортм" 22 червня, скоріш за все, просто не відбувся, бо інформації про нього ніде немає. Але Санкт-Петербурзька газета "Футболистъ" №23 за 16 серпня сповістила про матч 27 липня у Миколаєві між другою командою "Уніонъ" та збірною командою Вознесенська, який закінчився перемогою миколаївців (4:0).

29 червня на футбольній арені Миколаєва знову з'явилася команда "Русській Соколь", яка спромоглася зробити виклик самому "Уніону", і щоби не було жодних претензій, погодилася грати на міському стадіоні при суддівстві такого матчу арбітром з Одеської колегії рефері (на жаль, результат цього матчу невідомий). Щоправда, з тієї ж вищевказаної газети "Футболистъ", відомо про матч 27 липня інших миколаївських команд "Николаевского Спортивного Клуба" та "Русській Соколь", який завершився програшем соколів (0:7).

3 липня миколаївці з своєї "Трудовой газети" №1547 дізналися про те, як буде проведений розіграш Всеросійської першості з футболу 1914 року. А саме про два кола розіграша по олімпійській системі; про те, що до участі у Південному колі вже записалося 12 міст, у тому числі й Миколаїв, і що розіграш розпочнеться матчами 27 липня, а закінчиться фіналом наприкінці вересня.

На початку липня "ожили" й інші миколаївські команди. Відомо про матч 6 липня "Армади" та нової команди "**Викторія**" (1:2), а 19 липня планувався матч другої команди "Уніонъ" та "Фемиди".

Добре відомо, що 19 липня розпочалася перша світова війна, з початком якої більшість іноземців, як підданих інших країн, покинули Миколаїв, та й ще, як виявилось, назавжди. Але футбол тут продовжувався. 3 серпня "Николаевский спортивный клубъ" знову провів "міжнародний" матч із командою англійських морських офіцерів з пароплаву "Thisstlehann" (5:2), що перебував тоді у Комерційному порту Миколаєва. Увесь збір із цього матчу було передано родинам призваних до армії з запасу. Потім, 6 серпня відбувся ще один дуже цікавий і, до того ж, теж благодійний матч - між "Николаевским спортивным клубом" і "Уніоном" "подъ. аккомпанементъ оркестра казачьего полка". Ця подія - матч, як писали газети "...открываетъ второй сезонъ текущего года футбольнымъ товарищескимъ матчемъ...". У матчах ці дві команди зустрічалися двічі 6 та 24 серпня і в обох поєдинках перемагав "Уніонъ" (2:1 і 4:2). Нічого дивного у цьому не було, бо англійці у команді "Николаевского спортивного клуба" були майже відсутні. 17 серпня такий же благодійний матч був проведений і у Вознесенську - грали збірна цього містечка, зібрана з гравців двох існуючих тут клубів "Спортъ" та "Викторія", з прибулою з Миколаєва вже вищезгаданою новою командою "Викторія" (перемагли

миколаївці 4:2). А на початку вересня ще один благодійний матч на рахунок "Червоного хреста" провели між собою миколаївський "Уніонь" і одеський "Шереметьевский кружок спорта". До речі, є інформація, що цього року в Миколаєві побувала ще й команда з Єлісаветграду, але тут над нею просто "познущалася" одна з місцевих команд, розгромивши з рахунком 11:0 (кажуть, що ця інформація була надрукована в одному з номерів газети "Красный Николаев" за 1927 р., тобто, це з категорії згадок ветеранів - **Примітка автора**).

Щодо участі у розіграві першості Російської імперії цього року, то не дивлячись на воєнний стан, Санкт-Петербурзька газета "Футболіст" №20 за 26 липня опублікувала наступне:

"...Въ этомъ году Николаевъ принималъ участіе въ розыгрыше первенства Юга-Россіи. Намечень даже первый матчъ съ командой Елисаветграда. Но несмотря на это въ Николаеве даже не слышенъ составъ сборной и когда она начинается. Пока еще не было ни одной совместной тренировки несмотря на то, что черезъ две недели начинается розыгрышъ первенства. Всему виной враждебное отношеніе между членами "Уніонъ" и "Спортивнаго".

Як бачите, проблеми у взаємовідносинах між двома офіційними клубами міста такі існували на той час.

Саме у серпні 1914 року в Миколаєві вже третім офіційним спортивним клубом став "Русский сокол". Як писалося у "Николаевской газете" №2567 за 31 серпня **"Вследствие учреждения спортивнаго клуба "Русскій соколъ", Всероссійскій футбольный союзъ потребовалъ образования Николаевской футбольной лиги, уставъ которой вырабатывается на дняхъ въ соединенномъ засѣданіи комитетовъ"**.

Команда "Русскій соколъ" Миколаїв. 1914 р. (зліва направо): голова правління клубу, Дроздовський, Артем'єв, П.Полегенький, ..., Метличевській, ... (інші невідомі)

RUSSIAN SOKOL

Емблема спортклубу
"Русскій соколъ"

Поки обдумували як створити футбольну лігу, одразу вирішили провести чемпіонат Миколаєва 1914 року серед двох кращих команд міста. Для цього в Миколаєві, навіть, була створена суддівська комісія з футболу. Матч відбувся 21 вересня на майданчику "Николаевскаго спортивнаго клуба". Переміг "Уніонь" з рахунком 2:1, і фактично став чемпіоном міста. Підтвердженням цього є нотатка в "Трудовой газете" №1617 за 27 вересня:

"Спортъ. Въ воскресенье, 21 сентября с.г., на поле "Спортивнаго клуба" состоялся матчъ на первенство Николаева 1914 года между "Уніономъ" и хозяевами поля. "Уніонъ" выигралъ (2:1) и взялъ первенство". Але, за домовленістю, ще ніхто не

святкував перемогу, бо команда, що програла, мала право на матч-реванш і могла ще відігратися.

Але, до цього сталася ще одна подія, про яку вже 25 вересня миколаївські шанувальники футболу на шпальтах своєї "Трудовой газеты" №1615 прочитали:

"Футболисты-добровольцы. Вчера оправились на войну въ качестве добровольцевъ "премьеры" местныхъ футбольныхъ командъ г.Винеръ, Романовъ и Борисенко".

Та від матчу-реваншу ніхто не мав наміру відмовлятися і про нього було сповіщено у тій же "Трудовой газете" №1617 за 27 вересня: **"...Завтра на поле спортклуба "Уніонъ" состоится реваншъ по вызову "Спортивнаго клуба". Начало въ 3 ½ часа дня... Матчъ въ случае необходимости будетъ продолжень до окончательного результата"**. Вирішальній матч відбувся 28 вересня на майданчику "Уніона", і тут знову **"Уніонь"** був сильнішим (2:1), і був вже офіційно визнаний чемпіоном Миколаєва 1914 року. Найкращий звіт про цей матч, і про чемпіонів, був вміщений у "Николаевской газете" №2591 за 30 вересня (сторінка 6). Він заслуговує буди наведений у повному вигляді:

"Спортъ. Въ воскресенье состоялся последний матчъ для розыгрыша первенства въ городе Николаеве на 1914 годъ между первыми командами спортклуба "Уніонъ" и "Спортивнаго клуба", закончившийся победой "Уніона". По окончаниии матча команда "Уніона" во главе съ капитаномъ г-номъ Винеромъ качала капитана "Спортивнаго клуба" г.Бейта, какъ рассадника и учителя футбольной игры въ Николаеве. Г-н Бейтъ былъ тронутъ проявленіемъ чувствъ своихъ противниковъ, въ теплыхъ словахъ благодариль за честование и обещалъ употребить все усилия, чтобы искоренить антоганізмъ между игроками спортивныхъ клубовъ. По случаю победы "Уніона" на квартире товарища председателя г-на И.Т.Бородина

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

состоялся банкетъ для первой команды, на которомъ присутствовали также и комитетъ. Пиршество затянулось далеко за полночь.

Подведя итоги деятельности спортъ-клуба "Уніонъ" за первый год его существования следуетъ отметить, что изъ 19 матчей с 10 сильнейшими командами юга России, "Уніонъ" всегда выходилъ победителем, не сдавши только съ однимъ одесскимъ "Спортивнъ-клубомъ", въ составе котораго имеется несколько чемпионовъ России. Спортъ-клубъ "Уніонъ" въ течение текущего года также устраивалъ матчи и для второй команды, которая во главе съ капитаномъ г.Орешко участвовала въ 9 матчахъ съ различными первыми командами и всегда выходила победительницей. Кроме того, на поле "Уніона" весь годъ тренировалась третья команда любителей изъ членовъ клуба и членовъ комитета "Уніонъ".

Треба уточнити, що насправді, взагалі, 1914 року "Уніонъ" за весь сезон провів 19 матчів (10 перемог, 5 нічиїх і лише 4 поразки при співвідношенні м'ячів 38:21). Також, є ще й можливість привести основний склад цієї команди, який безпосередньо сприяв перемозі "Уніона":

Сібер
Кас'янов, Козика-І
Вуд, Лейзерович, Сімаков
Віннер (капітан). **Філіпов, Рябов** (віце-капітан), **Денисов, Циглер**
Запасні - **Асушкін та Масенджінов**.

Також, насамкінець, у цьому році слід відзначити, що наприкінці вересня у Миколаєві відбулося засідання усіх трьох місцевих клубів, що входили до "Всероссийского Футбольного Союза", метою якого було відпрацювання статуту "Николаевской футбольной лиги".

Сезон 1915 року планували розпочати матчем 12 квітня між "Армадою" та "Викторією", відомий результат матчу між цими командами 19 квітня - 4:1 перемогла "Викторія". А офіційне відкриття сезону було проведено 19 квітня матчем "Николаевского спортивного клуба" та "Уніона", який закінчився унічію 2:2. Ось, як про цей матч писав московський журнал "Къ спорту!" №22 за 31 травня 1915 року:

"Николаевъ. После восьмимесячного перерыва, 19 апреля, на поле Спортивного Клуба состоялся товарищескій матч между "Уніономъ" и хозяевами поля. Команды играли въ следующемъ составе. "Уніонъ": Норовъ, Мироновы 1 и 2-ой, Винеръ III, Лейзеровичъ, Симаковъ, Масаннджиновъ, Филипповъ, Рябовъ, Гальперинъ и Циглеръ. "Спортивный": Демкало, Мооръ, Юрьевъ, Молчановъ, Гершлеръ, Коровинъ. Крашенинниковъ, Дальштремъ, Горшанинъ, Карій и Полегентій. Матчъ кончился счетомъ 2:2. Игра вялая и неуверенная. Изъ игроковъ прекрасно играли бекъ Мооръ и центр-хавбекъ Лейзеровичъ, показавший очень классную игру...".

Цей матч увійшов до історію футболу Миколаєва та України взагалі, бо вперше документально була зафіксована участь у ньому видатного українського футболіста - воротаря **Романа Норова**. Також, у першому складі "Уніона" вже грає ще один видатний український футболіст - нападаючий **Ассір Гальперін**, у майбутньому - відомий як видатний спорторганізатор та здібний тренер.

26 квітня, вже на полі "Уніона", відбувся матч-реванш цих команд, в якому впевнену перемогу здобули уніонівці (4:0): "...Сильно нажавъ, уніонцы не выпускали мяча за поль-поля, и все время игра велась въ одинъ голъ...". З минулорічним чемпіоном Миколаєва було багато бажаючих грати. 10 та 11 травня "Уніонъ" грав із одеською "Флоридой" - в першого дня зіграв унічію (1:1), а на другий переміг (8:2). У деяких виданнях вказано, що "Уніонъ" у перший день грав другим складом, але це не так, бо у вищевказаному журналі "Къ спорту!" №22 чітко вказано: "**10 и 11 мая... Уніонъ игралъ въ измененномъ составе: Норовъ, Симаковъ, Борисенко, Владекъ, Лейзеровичъ, Денисовъ, Филипповъ, Асушкинъ, Рябовъ, Гальперинъ и Циглеръ**".

А що ж війна? Про це краще за усіх повідав журнал "Къ спорту!" №23 за 7 червня::

"Николаевъ. Военныя событія сильно отразились на местныхъ спортивныхъ кругахъ. А въ особенности на футболистахъ. Пострадали какъ "Уніонъ", такъ и "Спортивный Клубъ" изъ командъ которыхъ ушли въ действующую армію лучшие игроки. Изъ "Уніона": казачій сотникъ А.А.Леоновъ (одинъ изъ организаторовъ клуба), доброволецъ А.Винеръ (капитанъ команды), прапорщики: Сиберь, Романовъ и Коворцевъ, Рядовы: Вудъ, Касьяновъ и М.Винеръ. Изъ "Спортивного" прапорщикъ Нестеренко I, доброволецъ Нестеренко 2 и Свиринъ. Уехали: въ Англію Дунбартъ, а въ Москву Бэйтъ (играетъ у

Р.І.Норов

А.М.Гальперін

Морозовцевъ). Въ особенности тяжела и ошутительна потеря Бэйта, благодаря которому футболъ достигъ блестящего расцвета въ Николаеве... Имя Бэйта будетъ вписано золотыми буквами въ исторію развитія спорта въ Николаеве".

17 травня вдома "Уніонъ" переміг одеський "Индо" (2:0), а 24 травня, тут же, вже миколаївський "Спортивный клубъ" переміг одеську слабеньку команду "Уніонъ" (3:1). Потім, цього дня в Одесі вже миколаївський "Уніонъ" переграє одеський "Спортингъ-Клубъ" (3:1). 31 травня цей одеський "Спортингъ-Клубъ" другим складом прибуває на матч-реванш до Миколаєва, але програє "Уніону" (1:5). До речі, цього числа у Миколаєві команда "Николаевского спортивного клуба" зіграла черговий "міжнародний" матч із командою екіпажу англійських пароплавів, і перемогла іноземців (2:0).

Далі миколаївський "Уніонъ" перемагає вдома тричі одеську "Вегу": 14 червня (3:1), 25 та 26 червня (1:0 і 3:0). Привеємо і склад цього непереможного "Уніона": **Норов - Роман, Коровин, Владек, Лейзерович, Симаков, Денисов, Гальперін, Рябов, Філіппов та Асущкин**. "Николаевская газета" чітко відзначила, що у першому півріччі 1915 року "Уніонъ" провів 10 матчів, усі виграв, при співвідношенні м'ячів 32:8. До речі, миколаївський "Уніонъ" мав намір ще зустрітися й з одеським "Шереметьевскимъ кружкомъ спорта", однак перемовини ні до чого позитивного не привели.

16 серпня, якийсь, начебто, третій склад "Уніона" (або, за іншими джерелами, просто збірна команда "Николаевского спортивного клуба" та "Уніона") у Херсоні поступилася місцевому "Херсонскому Спортивному Кружку" (1:2). Цього часу "Николаевский спортивный клубъ" домовився на 22-23 серпня зіграти зі збірною літньою командою Одеси, але відомий результат матчу з цією збірною, який було проведено у Миколаєві 30 серпня, так і завершився унічію (1:1). Відомо, що й миколаївський "Уніонъ" мав намір зустрітися на початку вересня з цією збірною Одеси, та щось і тут не склалося. Але відомо, що 30 серпня "Уніонъ" змішаною командою (першою з другою) відвідав Херсон та там поступився команді "Херсонского Спортивного Кружка" (1:3).

6 вересня ця херсонська команда прибула до Миколаєва й зустрілася з другою командою "Николаевского спортивного клуба", яку теж перемогла (1:0). Також добре відомо, що 16 вересня у Херсоні миколаївський "Уніонъ", все ж таки, основним своїм складом переграє місцевий "Спортивный кружокъ" (4:0), а потім 4 та 5 жовтня вперше у Харкові спочатку виграв у місцевого "Спортингъ-клуба" (2:1), а потім програв збірній Харкова (4:5).

Є ще інформація про перебування у Миколаєві 1915 року команди "Клифъ" з Олександрівська (нині - Запоріжжя), яка виграла у "Русского сокола" (2:1) та програла "Николаевскому спортивному клубу" (1:4).

Із місцевих осінніх матчів відома зустріч 13 вересня другої команди "Николаевского спортивного клуба" з **командою учнів комерційного училища ім.С.Ю.Вігте**, в якому учні програли (0:4), а про сам матч преса писала: **"Защита коммерсантовъ оказала упорное сопротивление. Слабо и очень даже слабо работало нападение. Игра индивидуальная и абсолютно никакой сыгранности"**.

Не дивлячись на те, що йшла війна, місцеві команди продовжували виходити на футбольні майданчики. Вже десь, наприкінці літа 1915 року, у Миколаєві прислухалися до порад з інших міст півдня Російської імперії, і при вже розробленому, але ще не затвердженому міською владою статуті, була неофіційно створена "Николаевская Футбольная Лига" (НФЛ), до якої увійшли три офіційних спортивних клуби міста: "Николаевский спортивный клубъ", "Уніонъ" і "Русскій соколь". До того ж, одразу існуюча з минулого року суддівська комісія була перетворена у Колегію суддів з футболу при цій лізі. Підтверджуючі це архівні документи ще й досі не знайдені, але, все ж, деякі побічні документи свідчать про це. Наприклад, знайдено Диплом на звання судді Миколаївської Футбольної Ліги від 20 вересня 1915 року, виданий одному з перших миколаївських арбітрів **А.М.Моренко**, підписаний одним із товаришів (заступників) голови Ліги та її секретарем П.В.Соколовим, а також Головою Колегії суддів І.Соколовим та секретарем

Андрій Моренко - один із перших дипломованих арбітрів Миколаєва

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Диплом на звання судді НФЛ

Колегії. Цей документ наведено на ілюстрації і він свідчить, що цього часу у Миколаєві вже існувала як Футбольна Ліга, так і Колегія суддів при ній. До речі, відомо, крім названих двох членів Колегії суддів, ще декілька її членів: Верман, Крамник, Севастопольській, Хмельницькій...

Ніякої документально підтвердженої інформації про проведення 1915 року чемпіонату Миколаєва немає, але у деяких друкованих виданнях вказано, що, нібито, чемпіоном міста знову був "Уніонь", а друге місце, звичайно, було у "Николаевского спортивного клуба".

Але є інформація про декілька матчів на першість Миколаєва серед команд середніх спортивних закладів, яка проводилася у жовтні 1915 року. Перший матч відбувся 11 жовтня між командами Олександрівської гімназії та Комерційного училища, але результат його не виявив переможця. Потім, 22 жовтня, команда Олександрівської гімназії розгромила команду середньо-механічного технічного училища (7:3) і повинна була 1 листопада зіграти ще один матч, знову з Комерційним училищем, щоб виявити переможця цих змагань, та, на жаль, результат цього фінального матчу невідомий і, можливо, він взагалі не відбувся.

Вже наступного року в московському журналі "Къ спорту!" №4 за 24 січня для визначеної кращої миколаївської команди "Уніонь" були підбиті підсумки минулого осіннього сезону й зазначено:

"Николаевъ. Николаевскій спортъ-клубъ "Уніонъ" въ 1915 г. *Война сильно повліяла на ходъ футбольнаго спорта, съ*

одной стороны, вырывая лучшія силы, а съ другой стороны, погасивъ интересъ къ спорту вообще. Съ большими трудностями приходилось подтягивать первую команду для приближенія ея къ возможно боевому составу прошлаго года, дабы не уронить силы "Уніона".

Почти въ одно время изъ первой команды ушли на войну вратарь - Сиберь, защита - Касьяновъ, середній - Вудъ, передніе - Винеръ, а за нимъ вследъ еще Филипповъ и Асушкинъ. Пришлось заполнить освободившіяся места игроками второго тима и новопоступившими.

Такимъ образомъ во второй половине сезона первая команда держалась въ след.составе: вратарь - Норовъ; защита - Романъ и Симаковъ, запасной - Коровинъ; середніе - Берковскій, Лейзеровичъ и Дмитріевъ; передніе - Крашенинниковъ, Гальперинъ, Рябовъ (капитанъ), Денисовъ и Сергановъ.

Составъ комитета за немногими исключениями остался тотъ-же, что и въ прошломъ году, а именно:

Председатель В.С.Лукьяновъ; тов.председателя - И.Т.Бородинъ; секретарь - Б.С.Френкъ; казначей - А.М.Волковъ; завед.хозяйствомъ И.И.Бородинъ; 2 члена комитета Л.С.Вельтманъ и С.Л.Патрикеевъ; 2 кандидата къ нимъ Б.Л.Прима и В.И.Бородинъ; 3 члена ревиз.комиссіи М.М.Соломонюкъ, Н.И.Неровня, О.А.Шехтеръ; 2 кандидата къ нимъ К.В.Лемешовъ и А.И.Бемстеръ.

*В теченіе 1915 г. первой командой "Уніона" всего было сыграно 13 матчей (далее они перечислены). Итого за 13 матчей "Уніонъ" имели 10 победъ, 2 раза сыгралъ въ ничью и 1 разъ былъ побежденъ, забивши всего 42 мяча противъ 14 полученныхъ... **Б.С.Кнерфъ".***

21 лютого на щорічних зборах "Уніона" товаришем голови комітету було обрано А.А.Хмелевського (замість І.Т.Бородіна, що вирішив піти з цієї посади), зав.господарством К.В.Лемешова, членами комітету - Н.Ф.Долинського і Б.Л.Приму, кандидатами С.Л.Патрикеева і М.М.Соломонюка. Та й ревізійна комісія змінилася - Г.П.Куркчі, Н.І.Неровня та А.І.Демстер з кандидатами В.Є.Карповим і Ф.Л.Одарюком. До того ж, представника цього клубу Х.-Б.Френка було обрано до Миколаївського воєнно-спортивного комітету (ця інформація з вказаними прізвищами та ініціалами запозичена з журналу "Къ спорту!" №10 за 6 березня 1916 р.).

22 березня у Миколаєві, у приміщенні міської управи, був зроблений крок у напрямку примирення двох кращих клубів міста та координації взаємодій, тобто, фактично - у напрямку створення повноцінної футбольної ліги у цьому місті. Ініціатором проведення цих зборів виступив новий голова "Уніона" А.А.Хмелевський з запрошенням голови "Спортивного клуба" Б.А.Юренєва, якому запропоновано головування на цих зборах при секретарі зборів В.П. де Сан-Лорані. На зборах було запропоновано обрання 8 членів комісії порівню з обох клубів для сумісного, у подальшому, обговорення питань проведення "об'єднаних матчів".

За пропозицією А.А.Хмелевського було вирішено підпорядкувати гравців клубів єдиним правилам переходу з одного клубу до іншого та й взагалі доручити обраній комісії перемовитися з усіма гравцями з визначенням де все ж вони будуть грати 1916 року. А головне - це прийняте на цих зборах рішення заборони грати у поточному році гравців, які залишили один клуб, у другому клубі. До того ж, звісно, було розглянуте питання календаря матчів із чередуванням вихідних днів для обох клубів. Першими матчі дозволено проводити "Уніону" 11 та 12 квітня.

Спроби навести порядок у питанні переходу гравців з одного клубу до другого призвели, як частенько таке бувало, до зворотного. Усі гравці клубу "Уніонь" раптом, у середині квітня, просто узяли й перейшли до НСК. Ось як про це пише журнал "Къ спорту!" №17 за 1 травня:

"Николаевъ. Спортъ Клубъ "Уніонъ", вступаю въ третій годъ своей деятельности, ныне встретилъ съ весьма замечательнымъ событіемъ. Поставленная на-диво его первая команда, державшая со славой въ 1914 и 1915 гг. знамя "Уніона" вдругъ, безъ всякаго серьезнаго основанія, въ полномъ составе перешла въ соседній "Спортивный клубъ".

Тщетно члены "Уніона" добивались узнать причину перебежки, каковая до сихъ поръ осталась для всехъ загадкой. Было-ли здесь участіе со стороны "Спортивнаго Клуба" или агитація отдельныхъ игроковъ команды или давленіе со стороны начальства заводской мастерской, где работаютъ некоторые игроки, утверждать не берусь. Но мы стоимъ передъ очереднымъ фактомъ перехода полной команды изъ одного клуба въ другой.

При опросе отдельныхъ игроковъ выяснилось, что двое изъ них, находясь на службе на местномъ заводе, опасались неудовольствія начальства, состоящаго въ комитете "Спортивнаго Клуба", другіе двое пожелали изъ солидарности последовать за первыми; остальные же частью, предвидя въ "Уніоне" вследствие этого слабый составъ; ушли, чтобы не ремизиться; а частью предъявили смехотворное требованіе ликвидировать "Уніонъ" и "Спортивный" и составить единственный футбольный клубъ въ Николаеве и даже, загодя впередъ, дали ему названіе. Но эти доводи игроковъ имъ представлялось полученіе завереніе заводского начальства, что ни о какомъ давленіи не могло быть речи, что очень антиспортивно уменьшаютъ количество футбольныхъ клубовъ, но все было напрасно.

Всемъ известно, что игроки нигде не закрепощены и что они по желанію могутъ въ начале сезона свободно переходить въ другіе клубы. Но везде это наблюдается въ виде единичныхъ случаевъ. Въ "Уніоне" же случился казусъ перехода полной команды.

Прецедентъ, равнаго которому; пожалуй; не отыщется въ летописи футбольныхъ организацій.

Замечательно еще то, что этотъ переходъ произвелъ ошеломляющее впечатленіе и на членовъ "Спортивнаго Клуба", которому и не снилась такая "благодать".

Вотъ дилемма для російскихъ футбольныхъ организацій. Чемъ гарантированъ отъ такого перебега всякій клубъ? Неужели это въ порядке вещей? Одинъ Аллахъ ведаеть.

Очень интересно было бы по этому случаю услышать мненіе лицъ причастныхъ къ футбольному спорту. Ведь мы все члены одной сплоченной семьи - Всероссийскаго Футбольнаго Союза и огорченія каждого члена должны живо всеми пониматься".

Посилений таким чином, "Николаевский спортивный клубъ" 11 квітня 1916 року побував у Одесі, де зіграв з місцевим "Спортингомъ" унічию (3:3). Повністю ослаблений "Уніонъ" чекав 12 квітня одеську "Вегу", але вона не приїхала, тому перший матч "Уніонъ" провів 17 квітня з "Николаевским спортивным клубом", але, звісно, програв, до того ж, аж 1:7.

А НСК, знову в Одесі, 23 та 24 квітня спочатку переміг "Вегу" (3:2), а потім програв тому ж "Спортингу" (3:4). Цього ж дня у Миколаєві "Уніонъ" переміг одеський ОКФ (1:0). А от "Русскій соколъ" облюбував собі Херсон, бо тільки там мав хоч якісь шанси на перемогу. Перший матч цього року в Херсоні 11 квітня "Русскій соколъ" таки програв "Херсонскому Спортивному Кружку" (0:4), хоча, як писав московський журнал "Къ спорту!" №17 за 1916 рік, у "Русского сокола" був чудовий воротар та захисники. 29 квітня "Русскій соколъ" несподівано для всіх перегравав у Херсоні збірну цього міста (7:0), потім 15 травня перегравав "Херсонский Спортивный Кружокъ" (1:0), а 30 травня, начебто, знову перегравав збірну Херсону (знову - 7:0). До речі, цю ж збірну, вже наступного дня 31 травня, начебто, перегравав і миколаївський "Уніонъ" (вже аж 8:0).

Николаевъ.

По уходѣ всей первой команды пришлось наскоро, за недѣлю до Пасхи, собирать свѣжій составъ, въ виду предстоящаго 12 апрѣля матча съ Одесскимъ спортивнымъ кружкомъ «Вега».

Къ сожалѣнію, «Вега» не приѣхала, и матчъ не состоялся.

Тогда на 17-е апрѣля принято было приглашеніе Спортивнаго Клуба играть на ихъ полѣ.

Пришлось, слѣдовательно, новой командѣ «Уніона» состязаться со своей-же бывшей первой командой.

«Уніонъ» выступить, наслѣхъ стренированныхъ.

Матчъ окончился 1:7 въ пользу Спортивнаго. Реферировалъ Морешко.

Про матч 17.04.1916 р. "Уніонъ" - НСК- 1:7 (звіт з журналу "Къ спорту!" за 8.05.1916 р.)

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Б.Р.Войтенко

Наприкінці травня до Миколаєва прибула збірна команда Києва. У першому матчі 29 травня кияни перемогли "Уніонь" (4:2), який грав у складі: Метличевський - Борисенко, Грушин-2 - Горшанін, Грушин-1, Вінер-2 - Полегенький-2, Серганов, Червоношенко, Прохоров, Вінер-1 (голи забили Серганов і Г.Полегенький). Але 30 травня "Николаевский спортивный клубъ" переміг киян (4:2). Миколаївці грали у складі: Б.Войтенко - Роман, Сімаков, Дмитрієв, Севастопольський, Берковський, Полегенький-1, Кураба, Рябов, Гальперін, Крашенинніков (голи забили двічі Рябов, Гальперін і Кураба). Зверніть увагу на закріплення в складі НСК в майбутньому видатного українського футбольного воротаря **Бориса Войтенка**, детально про якого буде наведено в останньому томі цього видання у розділі "Видатні особистості футболу".

До речі, в цей же час трапилася одна дуже сумна подія. Як сповістив московський журнал "Къ спорту!" №23 за 12 червня 1916 року, 22 травня загинув на фронті уродженець Миколаєва, один із кращих футбольних воротарів Півдня Російської імперії **Костянтин Сібер**.

Підтвердження викладеного:

Прапорщик К.В.Сіберъ

"Спортъ-клубъ "Уніонъ" понесъ тяжелую утрату. 22-го мая палъ на поле брани славной смертью героя местный уроженецъ К.В.Сіберъ. Одинъ изъ лучшихъ голькиперовъ Юга Россіи. Окончивъ въ запрошломъ году коммерческо-училище имени графа С.Ю.Витте, покойный, совместно съ несколькими товарищами изъ спортъ-клуба "Уніонъ", поступилъ въ армію добровольцемъ, чтобы возможно раньше отправиться на театр военныхъ действий, но вследствие своего образовательнаго ценза былъ посланъ въ одесскую школу прапорщикова. По окончаніи школы покойный еще некоторое время оставался въ Николаеве, откуда временами откомандировывался для сопровожденія рядовыхъ на позиціи, а затемъ и самъ былъ отправленъ на фронтъ.

Смерть К.В.Сібера глубоко опечалила всехъ знавшихъ его. Это былъ доброй души юноша, съ замечательно приветливымъ характеромъ. Подъ спокойной, сдержанной манерой обращенія, скрывалась кипучая жизнелюбность. Товарищи его горячо любили еще и за ловкость и отличную игру въ футболъ. К.В. ждали въ отпускъ сюда на праздникъ Св.Троицы, а вместо пріезда живого жизнелюбнаго Кости, получились известіе о его смерти и, можетъ быть, скоро привезутъ сюда его хладный трупъ.

Много воиновъ гибнетъ славной смертью героевъ въ нынешнюю кровопролитнейшую изъ міровыхъ войнъ и роднымъ К.В.Сібера, равно какъ и товарищамъ его отраднo сознaвать, что горячо любимый Костя палъ на поле брани за Царя и отечество, а все-таки до боли тяжела эта утрата; такъ да будетъ же ему земля пухомъ.

Спи вечнымъ сномъ, милый, незабвенный Костя.

Кнерфъ".

Журнал "Къ спорту!" (Москва) №23 за 12 червня 1916 р., с.10

Весною 1916 року була проведена весняна першість Миколаєва 1916 року серед команд трьох офіційних клубів міста: "Николаевского спортивного клуба", "Уніона" і "Русского сокола" по двом категоріям. Серед команд першої категорії чемпіоном міста став **"Николаевский спортивный клубъ"**, друге місце зайняв **"Уніонъ"**, а третім був, звичайно, **"Русский соколъ"**.

Вирішальний матч був проведений 19 червня і про нього досить докладно сповістив московський журнал "Къ спорту!" №26 за 3 липня 1916 року. Цей звіт, звичайно, потрібно навести:

"Николаевъ. Футбольное первенство. 19 іюня на поле спортъ-клуба "Уніонъ" состоялся розыгрышъ первенства гор. Николаева между хозяевами поля и Спортивнымъ клубомъ. Обе стороны усердно готовились къ состязанію въ сознаніи серьезности момента. "Уніонъ", сыгравшій въ этомъ сезоне со Спортивнымъ до того два раза въ пользу Спортивнаго, надеялся въ третье состязаніе свести игру въ ничью. Публика, ждавшая съ большимъ интересомъ розыграша первенства и понимавшая, что обе стороны будутъ резаться какъ никогда, повалила на матчъ.

Въ первомъ хавтайме, съ места въ карьеръ, обе команды начали игру съ ожесточеніемъ то одна, то другая сторона, быстро чередуясь, приближалась къ воротамъ противника. Вратарю "Уніона" задано было много работы. Было много опасныхъ моментовъ, и за весь первый хавтаймъ только на 15-й минуте крайній левый Спортивнаго клуба провель мячъ въ ворота "Уніона".

После перерыва "Уніонъ" видно, поставилъ себе задачей сквитовать голъ и сталъ играть съ удвоенной энергіей. Спортивный клубъ также не отставалъ, но игроки предполагаютъ, а судья располагаетъ. А.Моренко, реферировавший матчъ, сталъ заметно придираться къ "Уніону" и даватъ ему свистки и, къ удивленію всей публики, указаль штрафной безъ защиты въ ворота. Мячъ, после некоторого колебанія со стороны Спортивнаго, былъ забить крайнимъ правымъ въ ворота "Уніона". Вследъ за этимъ былъ удалень съ поля бекъ "Уніона" за дерзость по адресу судьи. Оставшійся въ единственномъ числе бекъ былъ вскоре такъ подбитъ, что оставилъ игру. Игра продолжалась при 11 противъ 9 игроковъ "Уніона", лишенныхъ главной защиты. Скоро полуправымъ Спортивнаго былъ забить "Уніону" третій мячъ.

Такимъ образомъ, вместо розыграша первенства, получилось какое-то недоразумение, и розыгрышъ, по всей вероятности, придется повторить при другомъ судьѣ" (звісно, це так вважалося лише автору звіту в журналі, але проводити ще один матч після трьох поразок це було занадто й на це ніхто не пішов - Примітка автора)

А от серед команд другої категорії першим був "Уніонъ", другим - "Русскій соколь", а "Николаевский спортивный клубъ" був аж на третьому місці. Наведемо турнірні таблиці цього весняного чемпіонату 1916 року (не дивлячись на відсутність результатів деяких матчів підсумок першості відомий - Примітка автора):

Результати матчів весняного чемпіонату Миколаєва 1916 року
(станом на 19 червня)

місця	перша категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Николаевский спортивный клубъ"		1:0 3:0	2:0 ?	3	3	0	0	6:0	6
2	"Уніонъ"	0:1 0:3		3:0 ?	3	1	0	2	3:4	2
3	"Русскій соколь"	0:2 ?	0:3 ?		2	0	0	2	0:5	0
місця	друга категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Уніонъ"		6:1 4:0	5:0 ?	3	3	0	0	15:1	6
2	"Русскій соколь"	1:6 0:4		1:0 ?	3	1	0	2	2:10	2
3	"Николаевский спортивный клубъ"	0:5 ?	0:1 ?		2	0	0	2	0:6	0

Крім офіційних матчів цієї першості, в якій приймали участь лише команди вказаних трьох спортивних клубів міста, були ще й товариські матчі інших міських команд, але лише навчальних закладів – Реального та комерційного училищ, Олександрівської гімназії та приватної гімназії І.П.Березовського. До речі, відомі й міжміські матчі команди миколаївської Олександрівської гімназії у Миколаєві: 6 травня з "Херсонским Спортивным Кружком" і вже 4 вересня з командою одеського "Александровскаго кружка спорта" (результати цих обох матчів невідомі).

У червні відомий цілий ряд міжміських матчів регіону Причорномор'я: 12 червня "Николаевский спортивный клубъ" побував у Херсоні, де переграв "Херсонский Спортивный Кружокъ" (2:0), а наступного дня 13 червня тут миколаївський "Русскій соколь" переграв збірну Херсону (4:2). Також, 26 червня у Херсоні й збірна (літня) Миколаєва переграла "Херсонский Спортивный Кружокъ" - 3:1.

Потім, начебто, у липні й "Уніонъ" побував у Херсоні, де зіграв два матчі з місцевим "Спортигом" 30 липня (2:0) та 31 липня (0:0). Відомий склад миколаївців: Норов - Верман, Грушин - Червоношенко, Ремарев, Вінер-2 - Денисов, Масанжинов, Полегенький, Вінер-1, Хомяков. До речі, суддею в цих матчах був миколаївець Хмельницький. Існує інформація, що, начебто, цього дня і "Николаевский спортивный клубъ" в Херсоні переграв збірну Херсону - 3:1.

До речі, "Русскій соколь" майже прописався у Херсоні - 6 та 7 серпня він обіграв там новостворену команду Спортивного гуртка "Говард" (4:1 і 3:0), а потім - ще двічі збірну Херсону 15 серпня (4:2) і 8 вересня (1:0). Про цю команду газети вже писали: **"У Русского сокола" - хорошая тренированность, великолепны вратарь Метличевский и форварда Бобровъ и Белугинъ"**.

15 серпня, вже у Миколаєві "Уніонъ" теж не зміг подолати херсонців (1:1), також існує інформація й ще про один нічийний матч "Уніона" у Херсоні 22 серпня (0:0). І тільки 5 вересня у Херсоні "Уніонъ" зустрівся з підсиленим "Херсонским Спортивным Кружком" (фактично - збіркою Херсону), й таки, впевнено подолав її (3:0). До речі, 5 вересня, начебто, і "Николаевский спортивный клубъ" переграв цю збірну (2:0). А 6 вересня з цією збіркою Херсону в матчі-реванші миколаївський "Уніонъ" зіграв унічию (0:0), а 8 вересня її знову переграв миколаївський "Русскій соколь" - 1:0.

А далі, **увага!** Ще у перших числах серпня 1916 року нарешті був затверджений постановою "Николаевского Особого Городского по делам об обществах Присутствия" і був внесений до встановленого

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

реестру та підписаний Миколаївським Градоначальником віце-адміралом Покровським статут "Николаевской Футбольной Лиги". Одразу *"...въ городской управе состоялось объединительное заседание комитетовъ местныхъ футбольныхъ организаций: Спортивного общества, Спортивного клуба "Унионъ" и "Русского сокола" на предметъ обсуждения вопроса объ образованиии въ Николаеве футбольной лиги. Собрание постановило: составъ президиума избрать на этомъ же собрании, а членовъ лиги по 3 отъ каждого общества избрать въ комитетахъ заинтересованныхъ обществъ. Закрытой баллотировкой избраны: председателемъ лиги Б.А.Юреневъ, товарищемъ председателя Г.Л.Товэ, казначеемъ В.Л.Инглези и секретаремъ П.В.Соболевъ"* (див. "Николаевскую газету" №3136 за 10.08.1916 р. - Примітка автора).

Таким чином, відомий перший голова "Николаевской Футбольной Лиги" - **Борис Олександрович Юренєв** - директор миколаївських заводів і верфей, його заступник **Григорій Львович Товє** та секретар **Петро Володимирович Соболев**. Трохи пізніше відбулося перше засідання комітету ліги, на якому було розглянуто затверджений статут ліги (напевно, з деякими правками та змінами) та були обрані другими товаришами (заступниками) голови ліги: **Андрій Олександрович Краснобабенко** - від "Уніона" (при радянській владі на початку 20-х років керував запровадженням фізичної культури в Києві, а також приділяв увагу й футболу в цьому місті – Примітка автора) та **Жавжаров** - від "Русского сокола".

"Уніонъ" Миколаїв з керівництвом і вболівальниками. 1916 р.

Після офіційного визнання "Николаевская Футбольная Лига" одразу звернулась до "Московской Футболь-Лиги" із заявою на проведення матчів у Москві. Там доброзичливо їм запропонували орієнтовні дати 30 і 31 липня та й витрати на організацію матчів узяли на себе. Але, чомусь, миколаївці не змогли у цей час виїхати, й турне було перенесено на вересень. Окрім того, "Николаевский спортивный клубъ" наприкінці серпня прийняв участь у престижному турнірі у Харкові з нагоди відкриття нового спортивного майданчика "М.Гельферих-Саде", в якому прийняли участь збірні команди Харкова, Миколаєва, Катеринослава та Ростова-на-Дону. Замість збірної Миколаєва вирішено було відправити добре зіграну на той час команду "Николаевского спортивного клуба" під прапором збірної міста. У півфінальному матчі 28 серпня миколаївці перемогли збірну Ростова-на-Дону (6:0). А в фіналі 29 серпня **збірна Миколаєва** несподівано для всіх переграла збірну Харкова - 3:0 і **стала переможцем цього одного з найперших престижних турнірів півдня Російської імперії**. До речі, це було найвище досягнення футболу Миколаєва за цих часів. Це всі добре розуміли, а миколаївці, взагалі, вважали себе чемпіонами Півдня Російської імперії 1916 року.

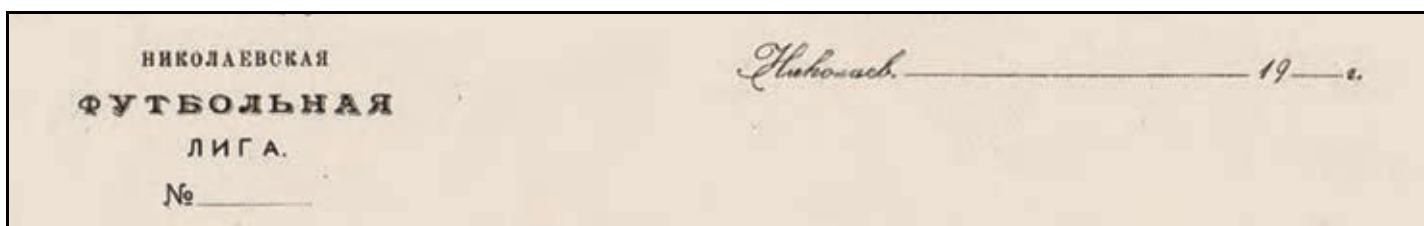
ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Ось як це висвітлила "Николаевская газета" №3153 за 1 вересня: **"Во вторник, 30 августа, изъ Харькова вернулась футбольная команда "Николаевского спортивного клуба". 28-го наша команда встретила со сборной командой Ростова и побилла ее 6:0. Въ тотъ же день сборная Харькова выиграла у сборной Екатеринослава - 2:1. На следующий день... "Николаевский спортивный клубъ" победилъ Харьковъ - 3:0. Имея победу надъ сборной Киева 4:2 и отказъ Одессы выступатъ на состязании, "Николаевский спортивный клубъ" фактически вышелъ победителемъ Юга России по футболу".**

Безумовно, потрібно ще й навести коментар центрального друкованого органу тих часів по усій Російській імперії - московського журналу "Къ спорту!". В №28 цього журналу за 25 вересня 1916 року на сторінці 13 вказувалося: **"Любители футбола ждали отъ финального матча Харьковъ - Николаевъ много удовольствия. Ихъ надежды оправдались и матч можно признать прямо великолепнымъ. Николаевъ показалъ игру, которую намъ приходилось видеть только у столичныхъ командъ, и благодаря своимъ бекамъ и прекрасной сыгранности ему удалось окончить матчъ всухую и взять у хозяевъ 3:0. Общее впечатление, создавшееся после этихъ игръ. Порадовалъ Николаев, показавший столь классную и корректную игру, хотя у некоторыхъ игроковъ и прорывались грубости"**.

Деякі видання інформують, що, начебто, цього року 8 та 9 вересня "Николаевский спортивный клубъ" все ж таки побував у Москві, а потім ще 14 вересня грав у Петрограді, але чомусь про ці матчі немає жодного документального підтвердження. Виходячи з того, що історія футболу в цих російських столицях дуже добре вивчена відомими усім, хто цим цікавиться, фахівцями, то потрібно все ж визнати, що цього турне не було.

Офіційний бланк Миколаївської футбольної ліги для листування

18 вересня на майданчику "Николаевского спортивного клуба", у присутності Миколаївського градоначальника віце-адмірала Покровського, матчем "Русскій соколь" - "Уніонъ" (1:3) відкрився осінній чемпіонат міста, який цього разу вже проводився серед команд трьох категорій. Розіграш проводився серед команд тих же трьох офіційних клубів міста. Вирішальним був матч 8 жовтня між "Николаевским спортивным клубом" і "Уніоном" (3:0). Турнірне становище команд першої категорії у порівнянні з весняним чемпіонатом не змінилося. Осіннім чемпіоном Миколаєва по першій категорії знову став **"Николаевский спортивный клубъ"**, друге місце зайняв **"Уніонъ"**, а третім був все той же **"Русскій соколь"**. А от серед команд другої категорії на цей раз вже першим був **"Русскій соколь"**, а другим - "Уніонъ". "Николаевский спортивный клубъ" тут знову пас задніх. По третій категорії (розіграш проводився за олімпійською системою) перше місце зайняв "Уніонъ". Наведемо турнірні таблиці цього осіннього чемпіонату 1916 року:

Результати матчів осіннього чемпіонату Миколаєва 1916 року (18 вересня - 9 жовтня)

місця	перша категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Николаевский спортивный клубъ"		1:0 3:0	2:1 3:0	4	4	0	0	9:1	8
2	"Уніонъ"	0:1 0:3		3:1 3:0	4	2	0	2	6:5	4
3	"Русскій соколь"	1:2 0:3	1:3 0:3		4	0	0	4	2:11	0
місця	друга категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Русскій соколь"		1:0 1:2	6:4 1:0	4	3	0	1	9:6	6
2	"Уніонъ"	0:1 2:1		1:1 3:2	4	2	1	1	6:5	5
3	"Николаевский спортивный клубъ"	4:6 0:1	1:1 2:3		4	0	1	3	7:11	1

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Останніми матчами цього чемпіонату були матчі 16 жовтня між переможцем по першій категорії та першою збірною "Николаевской футбольной лиги", і між переможцем по другій категорії та другою збірною "Николаевской футбольной лиги" (на жаль, результати цих матчів невідомі). Відомий склад першої збірної НФЛ: Норов; Грушин (обидва - "Уніонь"), Ковальов; Дроздовський (обидва - "Русській соколь"), Лейзарович, Червонченко (обидва - "Уніонь"); В.Войтенко ("Русській соколь"), Полегенький, Асушкін (обидва - "Уніонь"), Автомієв ("Русській соколь"), Серганов ("Уніонь"). Арбітром матчу був І.В.Соколов.

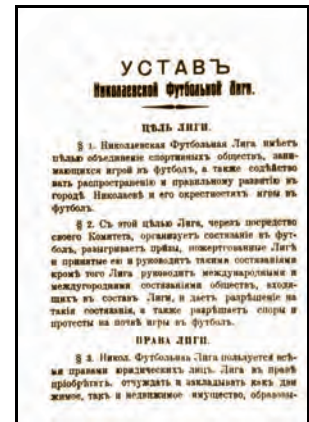
Вже після закінчення чемпіонату футбольною лігою у типографії "Геллерь" був виданий щорічник за минулий сезон - "Николаевская Футбольная Лига. Ежегодникъ 1916 г." на 24 сторінках, упорядником якого був П.В.Соболев. Саме у цьому щорічнику було надруковано статут "Николаевской Футбольной Лиги".

У жовтні до Харкова поїхав і "Уніонь". Але 22 жовтня він програв харківській команді ФК "М.Гельферих-Саде" (2:3), хоча у першому таймі перемагав 2:0. 23 жовтня "Уніонь" зустрівся зі збірною Харкова, але результат цього матчу залишився невідомим (див. харківську газету "Южный край" №13662 за 23.10.1916 р. - Примітка автора).

Після того, як розпочалася перша світова війна, багато миколаївських футболістів залишили місто. Піддані Великої

Щорічник НФЛ 1916 р.

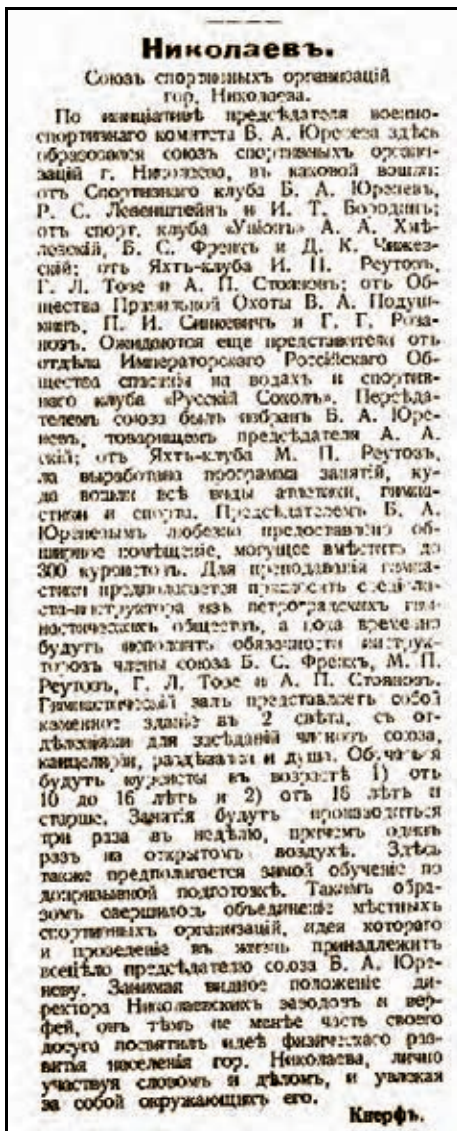

Статут НФЛ в щорічнику

Британії подалися на батьківщину (Демберг, Бейт, Моор, Вуд), декого забрали на фронт до діючої армії, а дехто переїхав в інші міста Російської імперії. Восени 1916 року у "Вестнике Санкт-Петербургской футбольной лиги" була надрукована кореспонденція миколаївця В.Войтенко, в якій той перерахував тих, хто покинув Миколаїв. Крім названих вище англійців, були вказані воротарі Сібер і Норов, захисники Юрьєв, Корвін, Кас'янов, півзахисники Збинський і один з Вінерів та нападаючі Асушкін і Філіппов. Якщо подальша доля засновника футболу Миколаєва Чарльза Бейта досить суперечлива, бо він раптом опинився... у підмосковному Орехові у прославленній команді "морозовців" КСО, то один із кращих воротарів півдня Російської імперії К.В.Сібер, як вже було вище зазначено, точно загинув на фронті 22 травня 1916 року.

Також, цього року у Миколаєві відбулася важлива подія - за ініціативою голови військово-спортивного комітету міста та Миколаївської футбольної ліги, директора миколаївських заводів і верфей Б.А.Юренєва було створено Союз спортивних організацій міста, в який увійшли від спортивних осередків, де культивувався футбол: від "Николаевского спортивного клуба" - сам Б.А.Юренєв та Р.С.Левенштейн і І.Т.Бородін, від "Уніона" - А.А.Хмелєвський, Б.С.Франк і Д.К.Чижевський. А трохи пізніше, до них приєдналися й представники "Русского сокола". Б.А.Юренєв навіть для виховання й тренування спортсменів цього союзу надав приміщення - великий кам'яний будинок із залом засідань та тренувань на 300 чоловік, канцелярією, роздягальною і душовою кімнатою для гімнастів.

Більш точно про цю спортивну організацію була навіть розповідь в московському журналі "Къ спорту!" №28 за 25 вересня 1916 року в нарисі "Николаевъ. Союзъ спортивныхъ организацийъ гор. Николаева", текст якого наведений тут на ілюстрації. Таким чином, вже 1916 року усі спортивні організації Миколаєва були досконально об'єднані в єдиний союз під єдиним керівництвом і взаємодіями. Наступного 1917 року, не дивлячись на революційні події у Російській імперії, та й у самому Миколаєві, поки ще мирно, й без кровопролиття, футбольне життя йшло

Нарис про ССО Миколаєва

собі, як годиться. Весною був проведений черговий чемпіонат міста за двома категоріями. Цього разу змінився чемпіон - їм став "Уніонь", другим був "Русській соколь", а повністю "знекровлений" "Николаевский спортивный клуб", лише - третім. По другій категорії повних даних немає, але точно відомо, що кращим був "Русській соколь". Наведемо турнірні таблиці цього весняного чемпіонату 1917 р.:

Результати матчів весняного чемпіонату Миколаєва 1917 року

місця	перша категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Уніонь"		6:1 4:0	2:2 5:0*	4	3	1	0	17:3	7
2	"Русській соколь "	1:6 0:4		1:0 ?	3	1	0	2	2:10	2
3	"Николаевский спортивный клуб "	2:2 0:5*	0:1 ?		3	0	1	2	2:8	1
місця	друга категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Русській соколь "		0:2 3:0	1:0 0:2	4	2	0	2	4:4	4
2	"Уніонь "	2:0 0:3		1:1 ?	3	1	1	1	3:4	3
3	"Николаевский спортивный клуб "	0:1 2:0	1:1 ?		3	1	1	1	3:2	3

* це результат повторного матчу, бо результат першого матчу (2:2) було опротестовано

Відомий склад "Уніона" - весняного чемпіона Миколаєва 1917 року: Норов, Борисенко, Грушин, Червоношенко. Ремарєв, Юрьєв, Масанжинов, Серганов, Г.Полегенький, Асушкін, Хомяков. Після завершення цього чемпіонату було проведено матч, який потім вже був традиційним, між переможцями та збіркою Миколаївської футбольної ліги - переміг "Уніонь" (1:0), а от переможець по другій категорії поступився цій збірній (2:3).

Перший міжміський матч у Миколаєві, начебто, відбувся 9 квітня між "Николаевским спортивным клубом" і одеським "Спортигом", але результат його невідомий. А от матчі, які планувалося провести 21 та 22 травня зі збіркою Києва, взагалі невідомо чи відбулися, хоча відомо, що кияни до них досить ретельно готувалися. Також невідомий результат матчів у Миколаєві 4 червня між "Николаевским спортивным клубом" і одеським ОКФ, від якого увесь збір був переданий на користь... політичних амністованих, і в Херсоні 11 червня між "Уніоном" та місцевим "Спортигом". А от домашні матчі "Уніона" 16 та 17 липня з одеським ОКФ були миколаївцями програні (2:3 і 2:8).

22-24 червня в Одесу, під прапором збірної Миколаївської футбольної ліги, виїжджає той же "Уніонь", який у перший день програє "Веге" (0:1), потім - збірній робітничих команд Одеси (1:3), і наостанок, виграє у молодій команді "Маккаби" (2:1). Відомий склад "Уніона" у цих матчах: Норов - Грушин, Борисенко - Дальштрем, Дроздовський, Епштейн - Масанжинов, В.Войтенко, Кураба, Вінер, Хомяков.

Одесити теж не забарилися й одразу нанесли візит до Миколаєва. 29-31 червня збірна Одеси провела три матчі зі збіркою Миколаєва - в першому прогнала (0:4), а в двох інших була нічия (3:3 і 2:2).

Ще є інформація про матч 26 серпня у Херсоні між миколаївським "Уніоном" та місцевим "Херсонским Спортивным Кружком", але результат цього матчу також невідомий.

Саме цього року, у Миколаєві, було проведено багато благодійних матчів. Окрім названого вище матчу, коли гроші від проданих білетів пішли амністованим політичним в'язням, ще був, наприклад, матч на користь "Союза Георгиевских Кавалеров" між "Русским соколом" і командою "Би-мост". Це була збірна команда,

Іван Юрьєв

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

складена з гравців лігових команд, які були задіяні на будівництві мостів. До того ж, цей "Би-мост" переміг у цьому матчі аж 6:1. Відомий і склад переможців: Метличевський - Кравченко, Горячев, Демянков. Губанов, Рено, Черепакін, Артем'єв, Крашенінников, В.Войтенко і Дроздовський. Усіх їх мобілізували будувати мости, але до чого тут георгієвські кавалери? Напевно, вони дуже голодували.

Десь ще у червні в Миколаєві було створено єврейський спортклуб **"Маккаби"** за ініціативою **С.Н.Квитницького** та **М.С.Тимена**. Тимчасовий комітет клубу тоді очолив **Ш.М.Конторович**. А вже 16 вересня відбулися загальні збори членів цього клубу, на яких головою клубу обрали **І.С.Полиньковського**.

Восени 1917 року у Миколаєві був проведений осінній чемпіонат міста за трьома категоріями. У чемпіонаті прийняло участь вже 5 клубів. Крім відомої трійки, ще грали команди спортивного клубу "Маккаби" та нового товариства **"Бой-скаути"**. Чемпіонат розпочався 3 вересня, а закінчився у жовтні. Чемпіоном міста серед чотирьох команд першої категорії цього разу став **"Николаевский спортивный клуб"**, другим був **"Уніонь"**, а третім - **"Русській соколь"**. Серед трьох команд другої категорії ("Николаевский спортивный клуб" зіграв лише один матч) кращим був **"Уніонь"**, а серед п'яти команд третьої категорії - **"Русській соколь"**. Наведемо турнірні таблиці цього осіннього чемпіонату 1917 року:

Результати матчів осіннього чемпіонату Миколаєва 1917 року (3 вересня - жовтень)

місяця	перша категорія	1	2	3	4	м	в	н	п	м'ячі	о	
1	"Николаевский спортивный клуб"		5:0 6:0	2:0 3:1	9:0 2:0	6	6	0	0	27:1	12	
2	"Уніонь"	0:5 0:6		7:0 7:0	11:1 7:0	6	4	0	2	32:12	8	
3	"Русській соколь"	0:2 1:3	0:7 0:7		4:0 -:-	6	1	0	5	5:19	2	
4	"Маккаби"	0:9 0:2	0:11 0:7	0:4 -:-		6	0	0	6	1:33	0	
місяця	друга категорія	1	2	3	м	в	н	п	м'ячі	о		
1	"Уніонь"		3:0 7:1	3:0 0:2	4	3	0	1	13:3	6		
2	"Маккаби"	0:3 1:7		4:0 2:0	4	2	0	2	7:7	4		
3	"Русській соколь"	0:3 2:0	0:4 0:2		4	1	0	3	2:9	2		
місяця	третья категорія	1	2	3	4	5	м	в	н	п	м'ячі	о
1	"Русській соколь"		2:1 2:2	4:0 3:1	3:0 +:-	4:0 +:-	8	7	1	0	19:4	15
2	"Уніонь"	1:2 2:2		4:0 ?	5:0 +:-	14:0 +:-	7	5	1	1	26:4	11
3	"Николаевский спортивный клуб"	0:4 1:3	0:4 ?		0:3 6:1	0:2 2:0	7	2	0	5	9:17	4
4	"Маккаби"	0:3 -:+	0:5 -:+	3:0 1:6		3:0 -:+	8	2	0	6	4:14	4
5	"Бой-скаути"	0:3 -:+	0:14 -:+	2:0 0:2	0:3 +:-		8	2	0	6	2:24	4

Примітки: Позначками +:- вказані ті матчі, результат яких відомий, а точного рахунку матчу немає. Позначками -:- вказаний матч, в якому обом командам була зарахована поразка за значне запізнення.

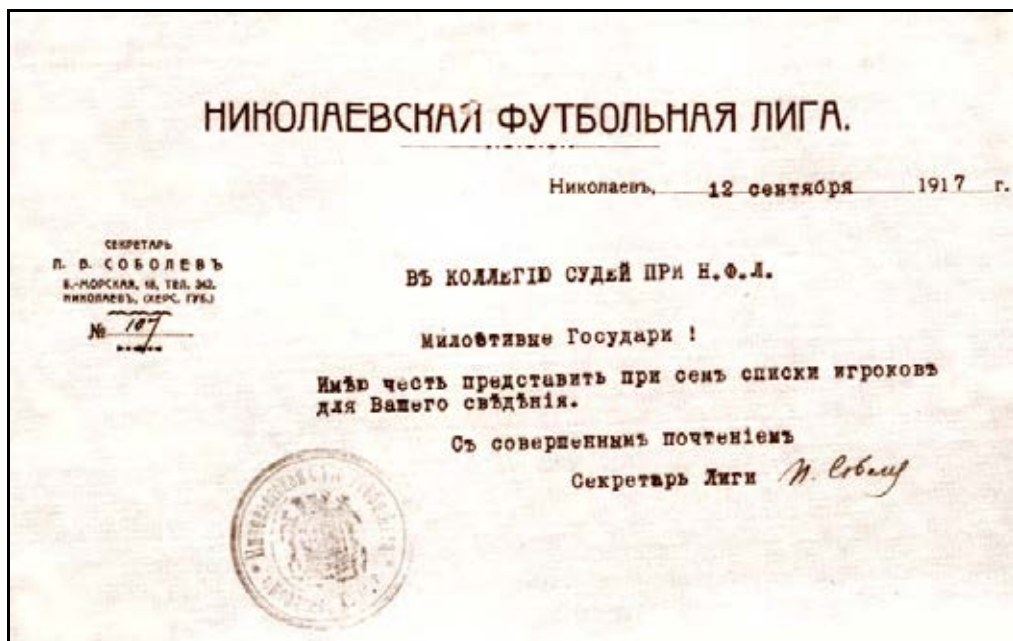
В останньому матчі серед команд першої категорії 1 жовтня між "Уніоном" і "Николаевским спортивным клубом" (0:5), який визначив чемпіона міста, команди грали в таких складах: "Уніонь" - Борисенко. Грушин-2, Червоношенко, Ремарєв, Грушин-3, Вінер, Масанжинов, Полегенький-1, Кураба, Артем'єв; "Николаевский

спортивний клуб" - Б.Войтенко, Роман, Симаков, Берковський. Севастопольський, Никитенко, Серганов, Полегенький-2, Рябов, Крашенинников, Гаве. Судив цей матч А.Моренко.

Вже традиційно, були проведені матчі команд переможців по першій та другій категорії зі збірними команд ліги. 1 жовтня грала друга команда "Уніона" й перемогла збірну ліги по другій категорії аж 5:0. За одним зі знайдених протоколів засідань Комітету ліги, відомо про визначення збірної команди по другій

Лист на офіційному бланку Миколаївської футбольної ліги з гербовою печаткою

ко. Дроздовський, Ремарев. Грушин-2, Вінер, Масанджинов, П.Полегенький, Кураба, Артем'єв (усі представляли "Уніон", крім Дроздовського з "Русского сокола"), а також були й запасні гравці: Белухін, В.Войтенко, Омельченко та Гансман з "Русского сокола" та Червоношенко з "Уніона".

Восени 1917 року головою "Николаевской Футбольной Лиги" був **Андрій Олександрович Краснобабенко**, а членами Комітету ліги, крім нього, були ще П.С.Калогерас, С.Н.Квитницький, К.П.Пупет, В.Г.Ассуховський, П.В.Соболев і Борис Савелійович Френк. 4 жовтня на засіданні Комітету ліги перемога "Николаевского спортивного клуба" була офіційно затверджена (протокол №16) - така процедура існувала у ті часи. Нагородили 12 жетонами й другу команду "Уніону" за перемогу серед команд другої категорії.

В архівах знайдені дуже цікаві документи: лист на офіційному бланку, надрукованому в типографії, з гербовою печаткою ліги (див. ілюстрацію), датований 12 вересня 1917 року, від секретаря Миколаївської футбольної ліги П.В.Соболева до Колегії суддів при цій лізі, щодо надання списків гравців команд усіх миколаївських клубів цього року й самі списки станом на 8 вересня. Згідно цих списків, цікаво виглядає кількість футболістів в спортивних організаціях міста: СК "Уніон" - 62 особи, СК "Русский сокол" - 57, СК "Маккаби" - 48, "Николаевский спортивный клуб" - лише 29, ну і звісно, "Бой-скауты" - 16. Також цікавим є те, що 1917 року в цих клубах грали відомі у майбутньому радянські футболісти й фахівці футболу:

- "Уніон" - Р.И.Норов і Г.Ф.Полегенький;
- "Русский сокол" - І.Миронов;
- "Маккаби" - А.М.Гальперін,
- "Николаевский спортивный клуб" - Б.Р.Войтенко, М.А.Севастопольський, П.Ф.Полегенький.

Усе було добре до 25 жовтня, поки у Миколаєві всі не дізналися про більшовицький переворот у Петрограді. А вже наступного дня на миколаївських заводах почалися мітинги та був створений у місті революційний комітет, а потім - і військові більшовицькі організації. 16 грудня відбулося їх зіткнення з українськими військовими частинами - гайдамаками, й полилася кров. Розпочалася громадянська війна на території усєї колишньої Російської імперії.

категорії у складі: представники "Маккаби" - Нейштуть, Шурхавецький, Соболев, Яблуновський, Заливадний і Капралов; представники "Русского сокола" - Кетцерау, Кошара, Костін, Чернов, Перехристь, а запасними були Ламбринудіс і Вербов з "Русского сокола" та Остринський і Гаркуша з "Маккаби".

А 3 жовтня був проведений матч між чемпіоном Миколаєва та збірною ліги по першій категорії, в перерві якого було проведено нагородження 11 чемпіонів спеціальними жетонами за дозволом Комітету ліги. Відомий склад збірної ліги у цьому матчі: Норов, Грушин, Борисенко.

А.О.Краснобабенко

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Загальні висновки:

У розглянутий нами період, насамперед, потребують визначення кращі футбольні команди спортивних осередків Миколаєва та й кращі особистості цього виду спорту повинні бути якось оцінені.

Спочатку розглянемо досягнення команд за офіційними їх досягненнями:

Чемпіони і призери Миколаєва за роки їх визначення

назва	1914		1915		1916		1917		I	II	III	бали
	в	о			в	о	в	о				
"Николаевский спортивный клуб"	I*	II	II**	I	I	III	I		3	1	1	12
"Уніонь"	II*	I	I**	II	II	I	II		2	3	-	9
"Русский соколь"				III	III	II	III		-	1	3	5

Примітка: позначені * - це неофіційне визнання, ** - це документально не підтверджено

Звісно ж, за наведеними показниками найвизначнішим футбольним осередком цього міста був **"Николаевский спортивный клуб"** (НСК, той же "Атлетикь-клубь", що виник із заснованої іноземцями футбольної команди "Zebra" ("Зебра"). Окремо, в повній мірі цьому клубу приділена увага і в розділі "Перші кращі клуби України" глави "Довідкові матеріали" цієї книги.

Щодо кращих діячів футболу цього міста, то серед гравців в ті часи на теренах України виділялися з найкращого боку засновник футболу в Миколаєві, захисник НСК **Чарльз Бейт**, а також із прославлених футболістів України, вже наступних часів **Роман Норев**, **Ассір Гальперін** і **Борис Войтенко**. Саме їм, теж в повній мірі, приділена увага і в останньому томі цього видання у підрозділі "Видатні особистості футболу".

Герб Вознесенська

ВОЗНЕСЕНСЬК

Вознесенськ - адміністративний центр Вознесенського району Миколаївської області України. Розташований на березі річки Південний Буг при впадінні в неї річки Мертвовод.

У XV ст. на місці сучасного Вознесенська стояла татарська фортеця Чичаклей. Литовський князь Вітовт зруйнував її і побудував тут замок Соколець. За часів Запорозької Січі місто Соколи (Соколів, Соколов) входило до Бугогардівської паланки і вже

наприкінці XVIII ст. місто стало адміністративним центром цієї паланки. Після сформування Бузького козацького полку (з 1785 року - Бузький єгерський корпус) його канцелярія знаходилася у цьому місті. Місто Вознесенськ було засновано біля Соколова 1795 року як центр Вознесенського намісництва, до 1802 року входило до складу Новоросійської губернії, а потім до **Херсонської губернії Російської імперії**. На початку 20-х років XX ст. місто входило до складу Миколаївської губернії, Одеської губернії та округи, а з 1937 року - до Миколаївської області Української РСР.

Вознесенськ. Базарна площа.

Перші кроки футболу у Вознесенську

У Вознесенську місцеві жителі познайомилися з футболом десь на початку ХХ ст. Є інформація, що вже 1913 року, 16 квітня, у Вознесенську збірна цього містечка поступилася миколаївському КЛС (0:1), а наступного дня - і миколаївському "Соколу" (1:3).

Отже, можна без сумнівів вважати датою народження футболу у Вознесенську саме **квітень 1913 року**.

Також відомо, що цього року у місті з'явилися команди - "Спортъ" і "Любители спорта". Остання, 2 червня вперше побувала у Миколаєві та провела цікавий матч із місцевою новенькою командою "Сирена", але програла (1:5). Цього ж року у місті з'явилися ще дві команди - "Орёлъ" і "Викторія", які приймали команди Миколаєва. "Орёлъ" 30 червня програв "Николаевскому спортивному клубу" – 0:2, а "Викторія" цього ж дня обіграла другий склад миколаївського "Діагора" (2:1). У складі "Викторії" виділялися: воротар Вальд, бек Сімаков, форварди Ремірев. Богданов і Бровченко.

Наступного 1914 року вознесенська "Викторія", начебто, вдома 20 квітня грала з "Шереметьєвцами" з Миколаєва, але результат матчу невідомий. Хоча зі звіту, надрукованому в Санкт-Петербурзькій газеті "Футболіст" №15 за 21 червня, відкриття футбольного сезону у Вознесенську цього року відбулося 8 червня і на цей день сюди була запрошена друга команда миколаївського "Уніона", якій місцевий "Спортъ" програв - 0:5. Зі звіту відомо, що **"...У Вознесенцевъ хорошо играли форварда гг. Аврашковъ и Ермолаевъ. Слабъ былъ голкиперъ..."**. Що ж до анонсованого матчу-реваншу цих команд, 22 червня у Воскресенську, то інформація про нього відсутня, але та ж газета "Футболіст" №23 за 16 серпня сповістила про матч вже 27 липня у Миколаєві між другою командою "Уніонъ" та збірною командою Вознесенська, який закінчився перемогою миколаївців - 4:0:

"...Загнали голы Вознесенцамъ 2 Рябовъ и 2 Орешка. У Вознесенцевъ хорошо играли гг. Кривуленко, Мирошниковъ, и Ремаревъ. Победители выступали въ следующемъ составе: Голь Денисовъ; Козика II и Борисенко; Машенджиновъ II, Поляковъ; Романовъ, Ермолаевъ, Рябовъ, Асушкинъ и Орешка. Реферировалъ матчъ г.Усиковъ".

Вознесенськ. Місцевий стадіон (перше відоме фото).

ІНШІ НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ МИКОЛАЇВЩИНИ

На Миколаївщині ще грали у футбол в ці часи й у **Очакові**. Датою народження футболу в цьому місті слід, все ж, вважати не 1915 рік, як про це наведено на сайті Федерації футболу Миколаївської області, а все ж **червень 1914 року**, хоча, з конкретикою й тут не все в повному порядку, й потребує пояснення.

Справа у тому, що вперше про футбол у цьому містечку сповістила "Николаевская газета" №2500 за 11 червня 1914 року на сторінці 3. Тут мова йшла про поразку другої команди миколаївського "Уніона" 8 червня в Очакові від місцевої футбольної команди "Соболь" з рахунком 0:2. Ось цей текст:

"Въ воскресенье, 8 июня, въ городе Очаковъ состоялся матчъ - 2 тима николаевскаго клуба "Уніонъ" с 1-м тимомъ Очаковскаго "Соболь". Игра велась очень оживленно и закончилась победой очаковцевъ - 2:0. Въ будущемъ очаковская команда приглашаетъ николаевскую на матч-реваншъ и высказываетъ пожелание, чтобы николаевцы пригласили более опытныхъ партнеровъ, чем те съ которыми состязались 8 июня".

Все б нічого, якби, по-перше, саме у цей день друга команда "Уніону" не грала у Вознесенську. Дехто з істориків одразу позначив цей матч просто на рахунок третьої команди "Уніону", і зовсім не звернув увагу на нотатку в тій же "Николаевской газете" №2501 за 12 червня (вже на сторінці 4):

"Письмо въ редакцию. Мг.г.Редакторъ. Во вчерашнемъ номере газеты была помещена заметка въ отделе "Спортъ", въ которой сказано, что 2-й Тимъ спортъ-клуба "Уніонъ" играла въ г.Очакове и потерпела фиаско. Между темъ между тимомъ "Уніона" и очаковской командой никакой игры не происходило".

Ось так... Звичайно, хто розуміється у футболі тих часів, то одразу збагне, що просто в ті часи роз'їзджали по містечкам усілякі створені "підпільно" команди, які іменували себе назвами відомих на той час

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

клубів і... заробляли гроші, проводячи матчі з місцевими слабенькими командами, які тільки набиралися сил і досвіду й були задоволені будь-яким суперником, особливо іменитим.

Але це справа для роздумів миколаївців. А от щодо очаківців, то, звичайно, цього часу футбольна команда "Соболь" тут існувала, інакше про неї б і мова не велась.

Якою мотивацією користувалася Федерація футболу Миколаївської області, визнавши роком народження футболу в Очакові саме 1915 рік, на жаль, невідомо. Але це спонукало спортивну громадськість цього міста зробити висновок, що *"так що в 2015 г. нашому футболу исполняется ровно 100 лет. Кто же они первые футболисты Очакова - мы пока достоверно не знаем. Предположим, что это могли быть военнослужащие (все-таки наш город в то время считался крепостью) или гимназисты, которые благодаря "продвинутому" учителю гимнастики начали пинать мяч на каком-то очаковском пустыре. Впрочем, не известно так же какое название носила первая очаковская футбольная команда. Есть только год создания. Но если была одна команда, то должны были появиться и соперники. Однако история пока умалчивает о становлении и развитии игры в первом десятилетии очаковского футбола"* (цей висновок запозичений з нарису депутата очаківської міськради С.Кузнеця "1923 г. Команда "Стадион", надрукованого в газеті "Очаков" №6 за 7 лютого 2014 року, а також розміщеного й на сайті Інтернету - www.ochakiv.info за 18.02.2014 р. - Примітка автора) Ось так зараз в Очакові усі розуміють це питання.

* * *

У цьому розділі використана інформація, наведена в декількох друкованих виданнях. Як було вище вже зазначено, першим дослідником футболу тих часів слід вважати **Івана Васильовича Миронова**, який залишив після себе рукописні спогади.. Вперше ж друкований нарис щодо зародження й розвитку футболу у Миколаєві, з'явився 1958 року в збірнику **"Футбольный Николаев"** (редактор Б.Аров). У радянські часи історією та статистикою миколаївського футболу цікавилися Г.Мельниченко, О.Сидоренко та найбільша колекція довідників та програмок матчів була у Валентина Костюка (переїхав жити до Ізраїлю). Автором-упорядником цих друкованих видань був Павло Микитович Шевченко, але найбільш серйозно статистикою миколаївського футболу займався **Борис Іванович Кутовий**. Саме завдяки його дослідженням, вже за часи незалежності України, 1997 року вийшла друком невеличка книжечка журналіста **Олександра Леонідовича Двойнисюка "Футбольный Николаев"** (на 88 сторінках), яка фактично стала першим виданням історичного плану, в якій інформація надавалася з документальним підтвердженням. А через 11 років цей вже відомий в Україні футбольний журналіст та історик (у співавторстві з

І.В.Миронов

Б.І.Кутовий

О.Л.Двойнисюк

вказаним вже статистиком миколаївського "Суднобудівника" Б.І.Кутовим) спромігся видати одну з найбільш чудових книг із історії футболу України - **"Футбольный Николаев"** (вже на 488 сторінках, великого формату - фото обкладинки наведено вище на одній з перших сторінок цього підрозділу в розповіді про святкування 100-річчя футболу Миколаєва). Саме ця книга й послужала основою при створенні цієї розповіді про перші кроки футболу Миколаївщини.

ФУТБОЛ НА ХЕРСОНЩИНІ

Герб Херсона
(кінець XIX ст.)

1803 року Херсон став центром великої губернії Російської імперії, що охоплювала усе Причорномор'я України і до якої входили Одеса, Миколаїв, Єлисаветград і Тираспіль. Вже 1923 року - центр Херсонської округи, до 1925 року в Одеській губернії, а з 1944 року - адміністративний центр Херсонської області Української РСР.

Херсон - місто-порт в Україні, нині - адміністративний центр Херсонської області України. Херсон розташований на правому березі Дніпра. Заснований 1778 року князем Г.Потьомкіним за наказом цариці Катерини II на місці російського укріплення - форту Св. Олександра, відомого ще як Олександрівський шанець (існувало з 1737 року), яке дісталось турками. При поверненні цих земель до Російської імперії було збудоване нове місто як потужна фортеця, а також верф для побудови Чорноморського флоту.

ХЕРСОН

Херсон. Базар на Привозі (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Херсоні

Добре відомо, що вже наприкінці XIX століття (начебто, з 1897 року, але документального підтвердження немає) у Херсоні існувало "Херсонское общество содействия физическому воспитанию детей" (ХОСФВД), яке мало свій майданчик для проведення занять з дітьми під назвою "Детские Игры" (відкритий 27 квітня 1898 року на місці, де зараз знаходиться місцевий стадіон "Спартак"). Одразу правлінням ХОСФВД був закуплений і спортінвентар, серед якого, начебто, були й "м'ячи всіх видів" (звідки це узяті, на жаль, невідомо). У звіті Правління цього товариства за 1900 рік зазначено, що гра "ножної м'яч" була однією з найулюбленіших у місцевих дітей. Саме це, начебто свідчить, що вже цього часу про існування такої гри, як "футбол", у цьому місті вже щось чули (та ніхто не може показати копію тієї сторінки цього звіту, де це вказано, та його обкладинку з зазначеним роком, або хоча б вказати місце, де ті звіти зберігаються зараз, тому довіри до вказаного зовсім ніякої немає).

Херсон. Один з куточків майданчик ОСФВД (початок XX ст.)

Однак, знову в такому ж віртуальному звіті ХОСФВД за 1905 рік було вже вказано:

"...Было-бы желательнo развить въ связи съ площадкой некоторые виды здорового спорта, какъ напримеръ лодочныхъ гонокъ, плаванья, велосипедного и друг. Въ настоящее-же время даже такой, казалось бы наиболее доступный видъ гимнастического спорта для юношей нашихъ среднихъ учебныхъ заведений, какъ ножный мячъ, встречаетъ малое распространение".

Якщо припустити, що це дійсно так, і якщо це саме 1905 рік, а не 1910, наприклад (бо і таке може бути), то це свідчить, що за п'ять років ця гра, чомусь, не набрала значного поширення, хоча грала вже не тільки дітвора на майданчику ХОСФВД, але й молодь з херсонських гімназій та училищ. Можливо через те, що грали в неї не за правилами гри під назвою "футбол" і не мали навіть поля належних розмірів та не могли створити двох команд по 11 гравців. Тому й величали цю гру назвою "ножної м'яч", а не, усім скрізь відомою назвою, "футбол". Щоправда, дехто каже, що, начебто, в якійсь місцевій газеті 1905 року бачив слово "футбооль", та навести в якій саме газеті та за яке число, очевидно, "посоромився"

Та ось, нарешті, й перше документальне свідчення - текст нарису, надрукованого 11 травня 1907 року в херсонській газеті "Родной край" №351, де наведено першу згадку про англійську гру в м'яч у Херсоні:

"Маленькая хроника. Вечеромъ, 9 мая 1907 года на площади, возле пристани Р.О.П.иТ. (Русское общество пароходов и торговли - Примітка автора), собрала много много молодежи игра въ мяч, прибывшихъ въ херсонский портъ матросовъ-англичанъ съ заграничныхъ пароходовъ. Игра эта состоитъ въ томъ, что бьютъ мячъ о землю или, выражаясь по-местному "даютъ каши". Затемъ, когда мячъ поднимается вверхъ, играющие стараются не дать ему снова упасть на землю, для чего непрерывно подбиваютъ его ногой. Вотъ именно самый-то способъ игры - подбивание мяча ногой вверхъ - и служитъ новинкой для херсонцевъ, привлекая такую массу зрителей. Главное условие игры - ловкость. И действительно, сразу бросается въ глаза ловкость, играющихъ англичанъ. Пробовали и наши херсонцы показать свою ловкость, но выходила она у нихъ "медвежьей". Вместо ловкого удара ногою въ мячъ, нашъ русский игрокъ опрокидывался, не выдерживая равновесия, чѣмъ вызывалъ веселый смехъ среди окружающихъ, въ то-же время усиливая интересъ къ самой игре. Судя по тому, съ какимъ увлечениемъ играли счастливы-англичане, можно предполагать, что эта игра принадлежитъ къ числу самыхъ любимыхъ игръ между ними".

Так ось коли у Херсоні познайомилися зы справжньою грою Футбол", а до цього грали, очевидно, "ногами у м'ячика на свіжому повітрі". Це перше документальне свідчення про футбол у Херсоні. Як ми бачимо, у цьому місті ця гра була новинкою і грали в неї ще не місцеві парубки, а іноземні моряки. Але, навіть з цього газетного нарису важко уявити - у що саме, все ж таки, грали англійські моряки, будемо рахувати - що у футбол. Тому з повною впевненістю будемо вважати, що саме у травні 1907 року херсонці вперше познайомилися зы справжнім футболом. Дехто, чомусь, вважає цей наведений нарис ыз газети розповіддю про матч між англійськими моряками та херсонцями, але це, звісно, не відповідає дійсності, бо у наведеному тексті про це немає жодного слова, а лише вказано про спроби декого з херсонців вдарити по м'ячу, яким грали англійці між собою, і як кумедно це виглядало.

Цікавий факт!

Цінителі історії футболу України добре знають, що в багатьох друкованих виданнях про футбол Одеси, а наразі, майже на кожному сайті в Інтернеті наведений колоритний, цікавий і дуже симпатичний малюнок щодо появи футболу... так-так, саме в Одесі. Я колись довго розпитував усіх знайомих мені одеситів про автора цього, у повному розумінні, шедевр мистецтва шаржу і карикатури. Але ніхто так і не відповів.

А виявляється усе дуже просто. Не тільки одесити брехали на весь світ про своє місто - як батьківщину "отечественного " футболу, але ще й малюнок вкрали у херсонського майстра карикатури Віктора Хмеля, про що свідчить нотатка з наведеної тут херсонської газети. До речі, 2014 року вийшов друком альбом згадок і малюнків цього херсонського художника під назвою "Херсонские истории, предания и были", що є доказом авторства цього митця.

Коли я готував перший том цього видання, то, начебто, передчував таке і на сторінці 100 підписав цю ілюстрацію "...в одному з портових міст", а зараз вже чітко вказую, що це про Херсон... а не про Одесу. Потрібно завжди сприяти справедливості.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Також далі зазначимо, що документально нічим не підтверджено, що з гімназистів і реалістів була створена футбольна збірна Херсону, яка вже 1908 року, начебто, виїхала до Миколаєва та провела там матч із місцевою командою "Зебра" і програла (0:6). Насторожує те, що миколаївська "Зебра" була цього року тільки створена й запрошувати команди з інших міст до Миколаєва, мабуть все ж, не мала можливості. Ця брехня

Відверта брехня херсонського журналіста А.Андрєєва

Є ще, також нічим не підтверджена інформація, що першою футбольною командою Херсону була **"команда ХОСФВД"** з гравців, які тренувалися на майданчику цього товариства. Ця команда провела влітку 1910 року декілька футбольних матчів - перших у Херсоні, які були, начебто, задокументовані в офіційному звіті правління "Херсонського общества содействия физическому воспитанию детей" за 1910 рік (що це за звіт, що у ньому було написано і де він зараз зберігається - досі невідомо. Начебто, він був надрукований в одній з місцевих газет за згадками одного з місцевих журналістів. Де саме, невідомо. Тому довіряти наведеному у ньому, та й ще про рік 1910-й не має сенсу - **Примітка автора**). Там, начебто, вказані три матчі. Першим був матч у середині червня з якоюсь одеською командою, якій херсонці поступилися (0:3). Далі, наприкінці липня, херсонці перемогли збірну комерційних училищ Одеси, а вже, наприкінці серпня, знову була переможена ще якась команда з Одеси (рахунки останніх двох матчів невідомі). Але те, що 1910 року мала бути створена така команда, свідчить повідомлення у газеті "Югъ" №170 за 3 серпня цього року:

"На дняхъ при площадке о-ва содействия физическому воспитанию детей открывается местный кружокъ "Футболистовъ". Желющие вступить въ члены кружка должны обращаться на площадку къ заведующему".

Але, чи була створена ця команда, чи ні - невідомо. Ясно лише, що вищенаведені матчі - це просто брехня. До того ж, дехто стверджує, що ця ж газета "Югъ" за 26 серпня 1910 року, начебто, писала про третій матч наступне:

"На дняхъ на площадке о-ва содействия физическому воспитанию детей состоялся матчъ местныхъ футболистовъ съ одесскими. Победителями оказались херсонские футболисты. Одесситы вызвали местныхъ на реваншъ, который состоится въ ближайшее воскресенье".

була надрукована херсонським журналістом Анатолієм Андрєєвим у місцевій пресі вже 2000-х років. Щоби читач розумів, наскільки у Херсоні була поширена брехня про перші кроки футболу, наведемо одну з публікацій цього ж А.Андрєєва, де вказано, що, начебто, з миколаївською "Зеброю" грали ще 1906 року, а 1909 року херсонці навіть були запрошені до Одеси на престижний турнір під назвою... "Кубок черного моря" (він наводить і фото херсонського "Спортинга", хоча насправді, це усім відоме фото одеської команди). Й до того ж, він не тільки рекомендує, але навіть дивується, чому це херсонці ще й досі не відзначили на чинному рівні 90-річчя свого футболу. Як бачите, нахабству журналістів меж немає й досі.

Є ще, без якогось підтвердження інформація, що цього ж 1908 року з'явилася ще й робітничка команда "Вельзевул". Крім того, були створені ще декілька "диких" команд, які назв не мали або просто їх не пам'ятав ніхто. У ці роки, в основному, проводилися стихійні матчі.

У жодному разі, не потрібно навіть прислухатися до тих визначень, що саме у 1907 чи 1908 роках почав культивуватися футбол у "Херсонском спортивном клубе", бо ми не маємо, навіть, достовірного підтвердження, що цей клуб, а як виявляється - лише гурток, на той час вже існував у місті. Адже статут цього гуртка було затверджено лише 1912 року, але про це далі.

Все було б добре, якби це було, доведено, і фото нотатки, хоча б з останньої газети, ми могли тут побачити, але на жаль... немає. До того ж, головне те, що ця щоденна газета "Юг" (ред.-вид. В.І.Гошкевич) у Херсоні видавалася у 1898-1907 роках, посилення на неї 1910 року просто відверті вигадки. Виявляється, буває й таке. На які тільки підробки не йдуть "горе-історики", щоб додати хоча б один рік до дня народження свого рідного футболу.

Та й наступного 1911 року першою, начебто, документально підтвердженою інформацією про перший у Херсоні футбольний матч херсонської команди, можна було б вважати ще одну "випіску" з чергового звіту "Херсонского общества содействия физическому воспитанию детей", вже за 1911 рік (на той час, начебто, це товариство існувало 15-й рік), де, кажуть, було наведено наступне:

Підтвердження викладеного:

"Футболъ въ этомъ году начинался съ открытия площадки. Пользовались мячомъ, приобретеннымъ въ прошломъ году, а также своимъ, купленнымъ въ складчину.

Въ воскресенье разрешались матчи, т.е. состязания съ посторонними, не херсонскими футболистами. **Въ конце мая** несколько футболистовъ встретились въ порту **съ матросами одного изъ английскихъ пароходовъ**, игравшихъ въ футболъ. Матчъ былъ назначенъ на следующий день, въ воскресенье. Были мобилизованы все наши футбольные силы. Къ назначенному сроку явились англичане. Начался матчъ. Нашихъ футболистовъ нельзя было узнать. Откуда взялась така выдержка? Чувствуютъ серьезность состязания, играютъ не горячась, сдержанно, соблюдаютъ полный порядокъ. Первую половину игры, до перерыва, англичане ведутъ очень горячо, съ натискомъ. Наши не успеваютъ оглянуться, какъ "голь" взята. Наши играютъ несколько не уверенно, но передъ перерывомъ все больше и больше воодушевляються, и победа достается англичанамъ не такъ легко. Наши более стойко выдерживаютъ натискъ и временами переходятъ въ наступление, хотя еще слабо и не уверенно. До перерыва команда англичанъ выигрываетъ 6 очков, наша ни одного. После перерыва наша команда играетъ живее, чувствуется, что вполне освоилась съ противникомъ. Въ продолжение всей второй половины игры наша команда ведетъ наступление и выигрываетъ одно очко, команда англичанъ - ни одного...".

Звіт "Херсонского общества содействия физическому воспитанию детей" за 1911 рік.

Так, тоді, 28 травня (за розрахунком із використанням інформації у викладеному нижче наступному нарисі з газети – Примітка автора) 1911 року, **херсонці поступилися 1:6** команді англійських моряків, але набралися досвіду. До того ж, цей матч відноситься ще й до категорії міжнародних зустрічей з футболу, а про усі міжнародні матчі більш детальна інформація наведена в останньому томі цього видання у главі "Участь у міжнародних товариських матчах та офіційних турнірах". Та на жаль, копії й цього звіту немає, а головне, ніде не можна знайти інформацію, де саме цей звіт зараз зберігається і де його можна переглянути. Ось чому, приймати рішення щодо визначення дати 10 червня (28 травня за ст.ст.) днем народження футболу у Херсоні, якось не зовсім добропорядно по відношенню до інших міст, хіба що - визнати цю дату "умовною".

До того ж, вже через два тижні документально підтверджено одразу двома місцевими газетами: "Родной край" №127 за 14 червня 1911 року на сторінці 3 та "Херсонская газета - копейка" №580 теж за 14 червня, також на сторінці 3, про перший програний матч не 1910 року, як брехливо вказано вище, а проведений точно **25 (12 за ст.ст.) червня 1911 року**, в якому херсонські футболісти ганяли м'яча на все тому ж невеличкому, відомому вже нам майданчику під назвою "Детские игры". Ось текст із газети "Родной край":

"Третьего дня (въ воскресенье) на площадке общества содействия физического воспитания (СФВ) детей состоялся смотръ футболистовъ херсонской и одесской командъ. Победительницей оказалась одесская команда. Это отчасти объясняется темъ, что херсонская команда была не въ полномъ составе".

А ось з "Херсонской газеты - копейка":

"Третьего дня на площадке общества СФВ.Детей состоялся матчъ футболистовъ херсонской и одесской командъ. Победителями осталась одесская команда. Это отчасти объясняется темъ, что херс. команда была не въ полномъ составе" (навіть у 1911 році не змогли зібрати команду з 11 гравців).

До речі, цей матч з одеситами є міжміським, а про усі міжміські матчі більш детально викладено в наведеному далі підрозділі - "Міжміські товариські матчі в Причорномор'ї".

Таким чином, залишається лише констатувати факт, що в Херсоні футбол народився у червня 1911 року.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Те, що піонером у розвитку футболу в Херсоні був саме **"Херсонській Спортивний Кружок"** не викликає жодних протиріч, але те, що футбольна команда цього гуртка була створена саме 1907 чи 1908 року без документального підтвердження викликає великий сумнів. До речі, у подальшому в засобах масової інформації досить часто футбольна команда цього гуртка іменувалася **"Спортингъ-клубом"**. До того ж, вже у радянські часи в деяких друкованих виданнях вказувалося, що біля витоків цієї команди була група молодих людей на чолі з **Леоновим** і **Чортковим**, а саме: **Сальватер, Пруневич, Салкіндер, Панкові, Зубович** і брати **Махліни**. Здебільшого, все це зі згадок ветеранів, але є й документальні цьому підтвердження.

Те, що крім англійців та одеситів, цього року, з херсонцями змагалися ще й миколаївці та представники інших міст, нічим не підтверджується, але повідомлення в деяких друкованих виданнях про те, що на жаль, у більшості випадків херсонці програвали суперникам, слід взяти до уваги. До того, ще й вказується, що вони все більше часу приділяли засвоєнню цієї гри.

Але ствердження про те, що в Херсоні вже 1911 року почалися змагання на першість міста, досить сумнівні. До того ж, чогось підтвердженням цього наводиться срібний нагородний жетон, присвячений літній першості Херсону по II- й категорії, в усякому разі, так вигравіровано на звороті цього жетону. Також там важко розгледіти чи це 1911, чи 1916, або навіть 1918 роки... (див. далі - **Примітка автора**).

Перші команди Херсону грали, в основному, на єдиному в ті часи майданчику для гри у футбол в місці (зараз на цьому місці площа Свободи), яке іменувалося циклодромом Батенко, а також, інколи, ще й на відомому вже нам майданчику "Дитячих ігор", який, як ми добре вже знаємо, належав "Обществу содействия физическому воспитанию детей".

Сучасна карта Херсона з позначками історичних футбольних місць

(1 - перше в місті справжнє футбольне поле на циклодромі Батенко, нині - площа Свободи, 2 - майданчик дитячих ігор ОСФВД, нині стадіон "Спартак")

1912 рік був, дійсно, насичений багатьма міжміськими матчами. Першою до Херсону 27 травня прибула друга команда "Шереметьевського СК" з Одеси, але й вона просто розгромила команду "Спортингъ-клубъ". - 5:1, хоча, й херсонці у першому таймі показали гідну гру й програвали лише 0:1. 17 червня "Спортингъ-клубъ" зустрівся ще й з другою збірною Одеси, але знову програв 0:4, хоча, у першому таймі програвав лише 0:1.

Найчастіше херсонці цього року зустрічалися з миколаївцями. Спочатку вдома 10 червня вони перемогли другу команду миколаївського "Атлетикь-клуба" (2:1). А вже 24 червня команда "Спортингь-клубъ" під назвою "Збірна Херсону" вперше у своїй історії зіграла на виїзді - в матчі-реванші у Миколаєві, де дуже добре провела зустріч із "Атлетикь-клубом", яка завершилася унічію 1:1 (відомий автор голу у херсонців - один із братів Махліних). Преса відмітила чудову гру херсонських гравців Махліна, Панкові та **Грабенко**, а також і воротаря, прізвище якого не наведене.

Потім 5 та 6 серпня, у Херсоні на циклодромі Батенко, були проведені зустрічі місцевого "Спортингь-клуба" та збірної Миколаєва - по першій та другій командам. Про яку збірну Миколаєва йшла мова - невідомо, бо "Николаевскій Атлетикь-Клубъ" і був тією самою збіркою у місті Миколаєві. Першого дня перемога була на боці миколаївців (4:3), а от на другий день миколаївці за 10 хвилин до кінця матчу, пропустивши поспіль 2 голи, одразу виявили перебільшення складу херсонців на одного гравця і, за результату матчу 0:2 на користь херсонців, покинули поле.

9 серпня до Херсону приїхала ще одна новостворена миколаївська команда "Уніонъ", яка грала з другим складом "Спортингь-клуба". 2 вересня у Миколаєві друга команда "Николаевскаго Атлетикь-Клуба" перемогла "Спортингь-клубъ" (4:2), а 8 вересня "Спортингь-клубъ" вдома зіграв унічію (0:0) з миколаївською командою "Гаммари". 1 (або 7) жовтня відбувся матч у Херсоні між другими командами "Спортингь-клубъ" та "Николаевскаго Атлетикь-Клуба" - 2:4 (або 6:9 - можливо це результат обох матчів - **Примітка автора**).

Є інформація, що у вересні у Миколаєві херсонський "Спортингь-клубъ" переграв місцевий "Уніонъ" (3:1), а у жовтні (або на початку листопада) він же зіграв унічію з "Николаевским кружком футболистов" (2:2). 4 листопада у Херсоні "Спортингь-клубъ" програв збірній Миколаєва ("Атлетикь-Клубу") - 1:2. Це була остання гра херсонської команди під цією назвою.

Справа у тому, що наприкінці 1912 року ця команда була офіційно зареєстрована під новою назвою - **"Херсонскій Спортивный Кружокъ"** й, до того ж, не клуб, а гурток. У листопаді був затверджений Статут цього спортивного осередку. Також вже став відомим його голова - **Е.П.Каруана**.

Вже наприкінці сезону 1912 року херсонці під новою назвою (за аббревіатурою - ХСК) зіграли ще два матчі з миколаївцями. 2 грудня знову вдома програли "Атлетикь-Клубу" - 2:4 (або 1:4), а в матчі-реванші у Миколаєві 9 грудня, "Атлетикь-Клубъ" просто розгромив ХСК (6:0).

Значок "Херсонскаго Спортивнаго Кружка"

Цього року в Херсоні не обійшлося і без вже традиційних міжнародних матчів із командами екіпажів англійських пароплавів. Таких матчів було три: перший - наприкінці серпня херсонці програли (0:3), а результати двох наступних, проведених у вересні, невідомі.

Ще однією із визначних подій для футболу Херсону було видання 1912 року брошури **"Уставъ Херсонскаго Спортивнаго Кружка въ г. Херсонѣ"**.

Обшія положенія.
§ 41. Кружокъ имѣеть печать съ надписью «Херсонскій Спортивный кружокъ». Цвѣта кружка: цвѣтъ Херсонскаго Городскаго флага—бѣлый съ желтымъ.

Текст одного з параграфів статуту ХСК

7 квітня 1913 року у Херсоні сталася неординарна подія - було офіційно урочисто відкрито спортивний сезон "Херсонскаго Спортивнаго Кружка" (адже, вже був затверджений херсонським губернатором бароном Н.А.Гревениць статут цього гуртка, який минулого року був навіть надрукований). Головою цього гуртка залишався Е.П.Каруана, віце-головою - М.Г.Штейнгарт і секретарем - Ходушин.

До цієї події поле колишнього циклодрому Батенко було викуплене правлінням "Херсонскаго Спортивнаго Кружка" у колишнього власника й стало

Офіційна печатка "Херсонскаго Спортивнаго Кружка"

Друковане видання статуту "Херсонскаго Спортивнаго Кружка" у 1912 р.

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

новим його орендарем у місті. Ось як про це писала газета "Херсонская почта" №22 за 27 березня на сторінці 3: **"Въ "Спортивномъ кружке". Поле "Спортивного кружка", отведенное ему городомъ, уже приведено въ порядокъ. Ежедневно на поле тренируется подъ управлениемъ секретаря "Спортивного кружка" г.Ходушина местная команда футболистовъ. Среди нихъ большіе надежды подаеть голкиперъ Орловъ, москвичъ (ось вам і перший "легіонер" - Примітка автора)".** Саме на циклодромі Батенко проходили урочистості, а потім і футбольний матч поміж командами "Херсонскаго Спортивнаго кружка" та "Николаевскаго спортивнаго клуба", в якому перемогли гості (2:1). Відомий склад херсонської команди: **Орлов - Кравченко** і Г-ъ - **Гайдучені, Боровський і Дойбан** - Пруневич, Махлін, З-ъ, **Климашов і Черток**.

Газета "Херсонская Почта" №34 за 9 квітня на сторінці 5 писала:

Підтвердження викладеного:

Открытие херсонскаго спортивнаго кружка

"Третьего дня, въ 4 часа пополудни на поле (бывш. Циклодр. Батенко) состоялось официальное открытие спортивнаго кружка, председателемъ котораго состоить г. Каруана, вице-председателемъ - М.Г.Штейнгардтъ и секретаремъ - г. Ходушинъ. Баронессой А.М.Гревениць при крикахъ ура, былъ поднятъ флагъ херсонскаго спортивнаго клуба за темъ, от имени николаевскаго спорт. Клуба, капитанъ этой команды г.Бейтъ, преподнесъ ея превосходительству букетъ цветовъ, а Ю.Махлинъ, капитанъ команды херсонскаго кружка, преподнесъ букетъ цветовъ г-же Каруана - отъ имени Х.С.К. Вследъ за этимъ состоялось футбольное состязание открытое г. херс. Губернаторомъ, барономъ Н.А.Гревениць".

"Херсонская Почта" (Херсон) №34 за 9.04.1913 р.

5 квітня цього року був відкритий і відомий нам дитячий майданчик "Общества содействия физическому воспитанию детей", де 7 квітня, як писалося у херсонській газеті "Родной край" №256 за 6 червня **"...врачебной комиссией будетъ произведенъ осмотръ детей, играющихъ въ футболъ. Все играющие и желающие играть въ футболъ должны явиться въ этотъ день къ 5 часамъ пополудни на площадку. Не подвергшиися осмотру къ игре допущены не будутъ"**.

Цього часу у Херсоні з'являються нові футбольні команди **"Говардъ", "Меркурий", "Трудовая"**... Преса висвітлила проведення матчів цих команд з третьою командою ХСК: 24 березня матч з "Говардом" завершився унічию (2:2), 28 квітня - програшем "Меркурия" (1:4) та 25 травня - перемогою "Трудовой" (2:1).

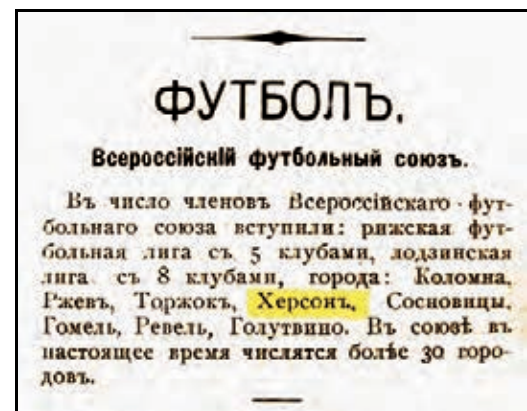
А краща футбольна команда ХСК вже з березня проводила міжнародні матчі з командами екіпажів англійських пароплавів: 25 березня грала з командою пароплава "Чалбернъ" (рахунок не відомий), потім 31 березня розгромила команду пароплава "Хаземуръ" (12:0), 24 квітня зіграла унічию з командою пароплава "Экиптянь Принсъ" (1:1), 28 квітня перемогла команду пароплава "Кромарту" (6:2), 5 травня команду пароплавів "Дартвень"- "Тревеллайнъ" (3:2), 9 травня грала з командою пароплава "Дартвень", 23 травня перемогла команду пароплава "Дальтонъ" (3:0) і 25 травня - збірну пароплавів (4:1). Ось таке тренування пройшла майбутня збірна Херсону.

Міжміські матчі розпочалися матчами з миколаївськими командами: 16 квітня ХСК вдома зіграв унічию з "Николаевским кружком футболистов" (1:1), а 17 квітня, навіть, переміг цю команду (2:1). Потім дійшла черга до одеситів. Першою до Херсону прибула команда "Одесскаго кружка "Футбол", яка 21 квітня перемогла кращу херсонську команду (4:0).

А вже наприкінці квітня в газеті "Херсонская почта" №50 за 30 квітня на сторінці 4 було надруковано, що **"Въ ближайшее время предполагается матчъ соединенной команды Херсонъ-Николаевъ противъ одной изъ лучшихъ командъ г.Москвы"**. Але це були лише сподівання.

6 червня 1913 року "Херсонській Спортивній Кружокъ" було прийнято до Всеросійського Футбольного Союзу, тому футбольний ажіотаж навколо цієї гри набув у Херсоні найбільшого поширення. Ось як писала газета "Херсонские новости" №24 за 8 серпня:

"Спортъ. Разные виды спорта съ каждымъ днемъ все более и более прививаются въ Херсоне. Особенно футболъ. Организуются отдельные группы, состязующиися между собой за право на чемпионские лавры. Чувствуется, какъ зреет, спортивный экстазь... Поощряя увлечение молодежи спортомъ, следуетъ все-таки следить за темъ, чтобы он не являлся источникомъ возможныхъ несчастныхъ случаевъ"

Повідомлення в журналі "Русскій спортъ" за 9 червня 1913 р.

У червні до Херсону навідувалися дві одеські команди "Флорида" і "Вега". Перша, 2 червня обіграла ХСК (2:0) і 3 червня (2:1), а також, начебто, ще грала й 27 червня (рахунок невідомий), Та й "Вега" перший матч, начебто, провела 9 червня (рахунок невідомий), а 16 червня розгромила ХСК (4:0).

У серпні вже стало відомо, що у другому чемпіонаті Російської імперії з футболу 1913 року будуть приймати участь і херсонці. Ось як про це сповістила мешканців Херсону газета "Родной край" №402 за 22 серпня на сторінці 3:

"Спортъ. Въ ближайшемъ времени состоится целый рядъ междугородныхъ состязаний въ футболъ на первенство юга Россіи. Состязания устраиваются Всероссійскимъ футбольнымъ Союзомъ въ Петербургѣ. Для перваго тура намечены состязания между следующими городами: Херсонъ - Севастополь, Киевъ - Харьковъ, Юзовка - Ростовъ и Одесса - Николаевъ. Первый туръ долженъ быть законченъ къ 1-му сентября".

На першу гру до Херсону 15 серпня севастопольці відмовилися прибути й, їм умовно зарахували технічну поразку, а потім, 1 вересня в Одесі на стадіоні ОБАКу, збірна Херсону поступилися найсильнішій,

З газети "Футболіст" (Санкт-Петербург)
№7 за 15.09.1913 р.

того часу, команді півдня Російської імперії - збірній Одеси з рахунком аж... 0:10. Відомий склад збірної Херсону в цьому матчі: **Шаєвський** - Кравченко, **Дем'яненко** - Гайдученко, Боровський, **Гальпер** - Черток, **Жоланзієвський**, Зубович, Махлін, Пруневич. Протокол цього офіційного матчу та повноцінний звіт наведені в I-му томі цього видання у підрозділі "Участь команд українських міст в офіційних змаганнях" глави "Участь у футбольних структурах та змаганнях державного рівня".

Після цієї нищівної поразки "Херсонській Спортивний кружокъ" 8 вересня побував у Миколаєві, де у матчі-реванші програв ще й "Николаевскому спортивному клубу" - 1:4 (або 1:3). Щоби вже завершити розповідь про міжміські матчі цього року, наведемо інформацію про точно проведені у Херсоні матчі з ХСК миколаївської команди "Гаммарі" 27 жовтня і 10 листопада та "Николаевского кружка футболистов" 17 листопада, хоча результати цих матчів невідомі. Також відомий останній міжнародний матч 1913 року в Херсоні 13 жовтня, знову зі збіроною екіпажів тих же англійських пароплавів, на якій ХСК таки "відвів душу", перегравши моряків (5:0).

До того ж, треба відмітити, що ХСК другим своїм складом 12 жовтня розтросив новеньку херсонську команду "**Олімпъ**" (6:0). А третя команда ХСК восени грала на рівних із другою **командою 2-ої гімназії** п'ять матчів: 16 жовтня (0:2), 21 жовтня (3:2), 26 жовтня і 13 листопада (результати невідомі) та 20 листопада (1:4), а також 23 листопада з командою "Трудовая" (1:2). До речі, відомий ще матч 22 жовтня херсонських команд **Комерційного училища** та **Семінарії** (1:1).

Наступного 1914 року, 8 квітня, "Херсонській Спортивний Кружокъ" вдома зустрівся у першому цього року міжміському матчі з командою "Одесскаго кружка "Футбол" і зіграв з нею унічію (2:2), а 25 травня ХСК несподівано, знову ж вдома, програє миколаївській команді "Армада" (1:2).

1 червня ХСК показує - на що він здібний - у Херсоні перемагає другу команду "Николаевского спортивнаго клуба" (2:1), а 29 червня просто нищівно громить команду "Николаевского Шереметьевского кружка" (6:0). Зі звіту про цей матч, надрукованому у московському журналі "Къ спорту!" №27 за 5 липня 1914 року відомий повний склад херсонців у цьому матчі: Шаєвський - **Руденко**, Гальпер - Зубович, Дем'яненко-1, **Дем'яненко-2** - Климашев, **Меднов**, **Михайловський**, **Шпехт** і Пруневич.

Також, цього року є інформація з херсонської газети "Родной край" №635 за 3 червня про планування проведення у цьому місті ще й міжнародної зустрічі з турецьким "Фенербахче" зі Стамбулу:

"...На дняхъ предполагается футбольное состязание съ турецкой командой, которая съ громаднымъ успехомъ выступала въ Одессе противъ лучшихъ тамошнихъ командъ. Въ Одессу для переговоровъ съ турками выехалъ господинъ Э.П.Коруана, председатель херсонскаго спортивнаго кружка" (Е.П.Каруана був тоді віце-консулом Великої Британії та й ще консулом Туреччини - Примітка автора).

Та зустрітися з турками не вдалось. А далі, здебільшого через початок першої світової війни, футбольне життя в Херсоні цього року згасає.

1915 року, начебто, перший відомий, завдяки пресі, матч був проведений у Херсоні вже аж 16 серпня - ХСК вдома виграв з рахунком 2:1 у третьої команди миколаївського "Уніону". Але офіційно підтвердженням все ж є матч 30 серпня (за звітом у журналі "Къ спорту!" №39 за 27 вересня 1915 року) між ХСК та змішаною першою та другою командами миколаївського "Уніону", в якому херсонці перемогли (3:1). Потім ХСК

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

спромігся виїхати до Миколаєва, де 6 вересня зустрівся з другою командою "Николаевского спортивного клуба" - знову перемога (1:0). До речі, у звіті про цей матч із журналу "Къ спорту!" №39 за 27 вересня 1915 року вказаний і повний склад херсонців: **Угринович-1 - Лернер**, Меднов - **Лapidус, Кара, Леонов - Нальотов, Малов, Мілевич, Буєвській та Угринович-2**. Окрім цього, у звіті є й цікаві висновки:

"...Изъ херсонцевъ очень хорошо играли Лернеръ, Медновъ, Милевичъ, край-правый Налетовъ. Значительно слабее левое крыло нападенія; хавбеки изъ "увлекающихся", играютъ самостоятельно и нетъ у нихъ никакой связи съ нападеніемъ..."

А от найсильніша у Миколаєві цього року перша команда "Уніона" у Херсоні з ХСК грала 14 вересня й перемогла (4:0). Також, начебто, вона грала і 20 вересня (рахунок невідомий).

Та не все було так гарно, як тут викладено. Виявляється, було чимало недоліків. З ними можна ознайомитися, хоча б, із нарисом у московському журналі "Къ спорту!" №7 за 14 лютого 1916 року, де було вказано:

"...Необходимо указать на бездеятельность Херсонскаго Спортивнаго кружка. Лучшей иллюстраціей его деятельности можетъ служить то обстоятельство, что за два года существования кружка не состоялось ни одного общаго собранія его членовъ и само правленіе за эти два года ни разу не собиралось. Старанія небольшого количества членовъ Спортивнаго Кружка поднять дело на должную высоту не достигаютъ успеха. Мне кажется, что будь на посту председателя Кружка более энергичное лицо, дело выявлялось бы совсемъ съ обратной стороны... Есть кому работать, но жожаковъ в Кружке нетъ... Сэръ-Гей".

Потрібно також ще звернути увагу на те, що у цьому ж нарисі ще є інформація про вже існуючу на початку 1916 року у Херсоні футбольну лігу: *"...Все надежды и упования местныхъ спортсменовъ оставлены на весенній сезонъ, когда откроютъ занятія: ...Лига футболистовъ-учащихся средне-учебныхъ заведений..."*

Весняний сезон 1916 року у Херсоні було відкрито 11 квітня переможним матчем "Херсонскаго Спортивнаго Кружка" з миколаївською командою "Русскій соколь" (4:0). Московський журнал "Къ спорту!" №17 за 1 травня 1916 року в звіті про цей матч навів також склад херсонської команди: Н.Салкіндер - І.Лернер, С.Меднов - Б.Кара, Д.Лapidус, **П.Ковтунович** - А.Мілевич, І.Леонов, Н.Нальотов, А.Руденко та М.Угринович.

До того ж, у цьому звіті було зазначено: *"...Нельзя не отметить І.Лернера, С.Меднова, Б.Кара, Д.Лapidуса, А.Милевича и Н.Налетова, приведившихъ въ восторгъ своей великолепной игрой ту многочисленную публику, которая собралась на матчъ и выразившая своимъ любимцамъ благодарность за доставленное удовольствіе громкими и продолжительными аплодисментами"*.

Команда "Херсонскаго Спортивнаго Кружка" 1916 р.

Надалі є інформація, що, начебто, вже 29 квітня миколаївський "Русскій соколь" у Херсоні, несподівано для всіх, переграє якусь збірну цього міста (7:0), тобто, можна здогадуватися, що це не була команда ХСК. Відомий ще й матч ХСК 6 травня у Миколаєві з командою Олександрівської гімназії, але результат його ніде не наведений. Ще в одному матчі, вже 15 травня, знову ж у Херсоні, миколаївський "Русскій соколь" переміг цього разу вже саме ХСК (рахунок невідомий).

12 червня у Херсоні "Николаевскій спортивный клубъ" переграє ХСК (2:0), й завдяки звіту з журналу "Къ спорту!" №25 за 26 червня відомо, що херсонці були задоволені таким результатом: *"...Большая часть такой удачи должна быть отнесена на сторону отличной игры нашего голкипера Н.Залкиндера, котораго публика награждала аплодисментами. Хорошо играли В.Махлинъ (форвардъ) и І.Лернеръ и С.Медневъ (беки)"*.

Наступного дня, 13 червня, миколаївський "Русскій соколь" переграє збірну Херсону (4:2).

А 14 червня відбулися довгоочікувані звітно-виборчі збори членів "Херсонскаго Спортивнаго Кружка". Про цю непересічну подію у футбольному житті Херсону краще навести розповідь з того ж журналу "Къ спорту!" №25 за 26 червня:

"...14 іюня состоялось 3-е очередное общее собраніе членовъ Херсонскаго Спортивнаго Кружка. Заслушавъ отчеты за 1914-1915 гг., собраніе единогласно постановило

таковыя утвердить. Председатель правления Э.П.Каруанъ сделалъ докладъ о передаче лазарета, сооруженного на средства членовъ Спортивнаго Кружка Красному Кресту со всемъ инвентаремъ.

Общимъ собраніемъ единогласно постановлено избрать почетнымъ членомъ Кружка г. херсонскаго губернатора, егермейстера Двора его Величества, В.Г.Ветчамина и А.А.Сергеева - пожизненнымъ почетнымъ членомъ Кружка за его особо выдающіяся заслуги передъ Кружкомъ.

Постановлено возобновить вступленіе во Всероссійскій Футбольный Союзъ и отослать отчеты о деятельности Кружка за 1914-1915 гг. Главнонаблюдающему за физическимъ развитіемъ въ Россіи г.-м. В.Н.Воейкоу.

Въ составъ правленія на 1916 годъ оказались избранными баллотировкой: председателемъ В.І.Бродовскій, товарищемъ председателя Э.П.Каруанъ, секретаремъ М.О.Рачковскій, казначеемъ Я.Н.Карпъ, заведывающимъ хозяйствомъ Л.З.Длугачъ. Члены правленія: Б.П.Паризо, С.Ф.Курбатовъ (онъ же и заведывающимъ спортомъ), В.И.Уильямсъ, В.Ф.Пейфферъ, В.С.Чарнецкій. Членами ревизіонной комиссіи - Б.Бродскій и Л.Люблинъ".

26 червня, вдома ХСК програв якійсь літній збірній Миколаєва (1:3). 31 липня, начебто, "Николаевскій спортивный клубъ" переграв збірну Херсона (3:1).

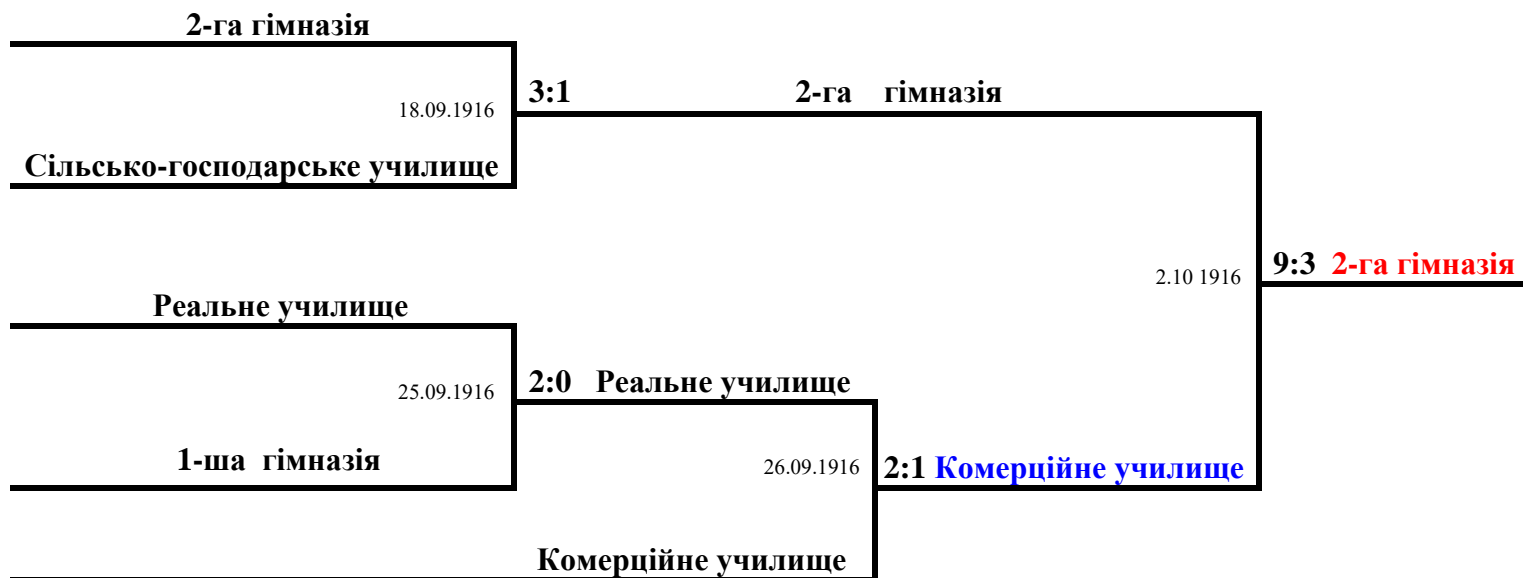
6 та 7 серпня миколаївський "Русскій сокольник" переграв у Херсоні місцевий "Говард" у двох матчах (4:1 і 3:0), а 15 серпня у Миколаєві "Уніонъ" не зміг подолати ХСК (1:1). До того ж, миколаївський "Русскій сокольник" 15 серпня переграв збірну Херсону (4:2). Потім, лише 5 вересня, "Уніонъ" таки переміг підсилений ХСК, тобто, фактично - збірну Херсону (2:0), а наступного дня у матчі-реванші зіграв унічию - 0:0 (за іншими джерелами ці два матчі були проведені 30 і 31 липня - Примітка автора). Зі звіту про цей матч, надрукованому в журналі "Къ спорту!" №28 за 25 вересня 1916 року відомий склад херсонської команди: "...голкиперъ Залкиндеръ, беки: Лернеръ и Кара, хавбеки: Леоновъ, Зубоничъ и Ламитусъ, форварда: Климашовъ, Милевичъ, В.Махлинъ, Сальватеръ и Налетовъ".

До речі, щодо цієї збірної Херсону, то вона за день до зустрічі з "Уніоном" (напевне, у контрольному матчі) прогнала своєму ж місцевому ХСК (0:2).

6 вересня миколаївський "Уніонъ" зіграв матч-реванш із цією збірною Херсону унічию (0:0), а вже 8 вересня ще й миколаївський "Русскій сокольник" переграв цю збірну (1:0).

1916 року у Херсоні (про це вже вище було наведено) вже функціонувала "Лига футболистовъ-учащихся средне-учебныхъ заведений". Восени ця ліга провела перший розіграш першості Херсону з футболу серед цих навчальних закладів з 18 вересня по 2 жовтня, в якому взяли участь п'ять команд: 1-ої та 2-ої гімназій, реального, комерційного та сільсько-господарського училищ міста. Змагання проходили за олімпійською системою й результати їх наведені нижче. Першим чемпіоном Херсону серед середніх навчальних закладів стала **команда 2-ої гімназії**, яка у фінальному матчі 2 жовтня перемогла **команду Комерційного училища** з рахунком - 9:3.

Лига футболистовъ-учащихся средне-учебныхъ заведений Перший розіграш першості Херсону серед команд середніх навчальних закладів

ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Щоби читач вірніше сприймав ситуацію з проведення цього першого змагання місцевого рівня у Херсоні, слід навести текст нарису про цей чемпіонат з добре відомого вже нам журналу "Къ спорту!" (Москва) №29 за 23 жовтня 1916 року:

"Херсонъ. Впервые за время своего существования Херсонский Спортивный Кружокъ проявилъ симпатичную инициативу, организовавъ футбольные матчи на розыгрышъ футбольнаго первенства воспитанниковъ местныхъ средне-учебныхъ заведений.

Въ прошедшихъ матчахъ, кстати, вызвавшихъ большой къ себе интересъ среди местныхъ спортсменовъ, Херсонский Спортивный Кружокъ очень деятельно организовалъ сосязанія, съ разрешенія председателя военно-спортивнаго комитета, директора 1-й мужской гимназіи, К.И.Тюльпанова.

Въ состязаніяхъ приняла участія слeдующія команды: 1-й и 2-й мужскихъ гимназіи, реального училища, сельско-хозяйственнаго и коммерческаго училища.

Всехъ состязаній было 4. Порядокъ состязаній регулировался по вынумому жребію. Не забыты жертвы текущей войны, - 25% съ чистого сбора обчислялись въ пользу больныхъ и раненыхъ воиновъ, что при сборе въ 850 рублей, дало въ пользу воиновъ около 200 рублей. Оркестръ былъ предоставленъ Кружку командиромъ 457-й пешей Таврической дружины полковникомъ К.М.Ивановымъ безвозмездно, за что нельзя не выразить ему свою искреннюю благодарность.

Порядокъ состязаній былъ слeдующій: 18-го сентября состязались команды 2-й мужской гимназіи и команда сельско-хозяйственнаго училища (3:1 въ пользу 2-й мужской гимназіи), 25 сентября команды реального училища и 1-й мужской гимназіи (2:0 въ пользу реального училища).

26-го сентября - команда коммерческаго училища и команда реального училища, вышедшая победительницей въ состязаніи 25 числа (2:1 в пользу коммерческаго училища).

2-го октября состоялся финальный розыгрышъ первенства. Участвовали команды-победительницы прежнихъ матчей: команда 2-й мужской гимназіи и команда коммерческаго училища.

Состязаніе закончилось счетомъ 9:3 въ пользу 2-й мужской гимназіи.

Победителямъ, которые играли въ слeдующемъ составе: **В.Ярошенко** (голкиперъ), **Д.Лапидусъ** и **Б.Кара** (беки), **В.Штанько**, **К.Размаинскій**, **В.Фрассъ** (хавбеки), **П.Малышъ**, **М.Гартманъ**, **Д.Милевичъ**, **А.Корабельниковъ** и **С.Пачесскій** (форварда), - по окончаніи матча были розданы особые жетоны, а также ценный призъ - серебряный кубокъ - дар **Э.П.Куруана** и **В.И.Уиліамса**.

Призъ будетъ храниться во 2-й мужской гимназіи до слeдующаго спортивнаго сезона и перейдетъ въ собственность гимназіи лишь въ томъ случае, если футбольная команда ея сохранитъ перевесъ въ состязаніяхъ еще въ течение 2-хъ летъ".

Як бачите, з цього нарису ми знаємо повний склад перших чемпіонів Херсону, серед яких було немало й гравців навіть першої команди "Херсонського Спортивнаго Кружка", а також маємо уяву про нагороди, що отримали переможці.

Вже наприкінці листопада цього року, в журналі "Къ спорту!" №30 за 27 листопада в статті завідуючого спортом ХСК С.Ф.Курбанова "Къ вопросу о спортивномъ объединеніи приднепровцевъ" (на заклик катеринославця А.В.Зіскінда у цьому ж журналі №19) наведені цікаві організаційні подробиці щодо херсонського футболу:

"...Довольно успешная работа местного Спортивнаго кружка за последние годы показала свою работоспособность херсонскихъ спортсменовъ, ... что вполне освоились съ задачами спорта работники его...

...Какъ известно, постановленіемъ общаго собранія Херсонскій Спортивный Кружокъ возобновилъ вступленіе членомъ во Всероссийскій Футбольный Союзъ, причемъ отчеты о деятельности Кружка за 1914-15 гг., посланы въ Союзъ, а также главнонаблюдающему за физическимъ развитіемъ въ Россіи ген.-м. В.Н.Воейкову, а также избранъ новый составъ правленія кружка. Все вышеуказанное служитъ пріятнымъ симптомомъ развитія деятельности кружка...

Мне, какъ спортивному работнику Херсона, очень дороги и близки вопросы спортивной жизни Юга Россіи вообще, а Приднепровья въ особенности...

...Херсонскій Спортивный Кружокъ не прочь присоединиться къ приднепровцамъ для более продуктивной работы въ развитіи спортивной жизни Приднепровскаго края, что несомненно будетъ достигнуто путемъ объединенія...

...Херсонскій Спортивный Кружокъ всегда стоялъ за объединенную работу съ иногородними кружками... Херсонскій Спортивный Кружокъ, повторяю, согласенъ присоединиться къ организаціи лиги

Жетон першости Херсону 1916 р.
(або 1918 р.)

Тренер футболу ХСК
І.М.Махлін

*Приднєпровья, - теперь очередь за следующими къ Херсону кружками.
Заведующій спортомъ Херсонскаго Спортивнаго Кружка С.Ф.Курбановъ".*

Також, у цьому ж номері журналу наведене й фото тренера футболу ХСК **І.М.Махліна**, відомого в ті часи ще й як арбітра футбольних матчів (раніше нам вже були відомі гравці ХСК: Ю.Махлін - капітан футбольної команди та його брат В.Махлін - **Примітка автора**). До речі, як бачите, вже 1916 року з'являється такий термін, як "тренер", що довгий час до цього, та й після цього, ніяк не знаходив застосування у футболі як Російської імперії, так і в СРСР.

Щодо 1917 року, то на жаль, є інформація лише про два матчі у Херсоні - 11 червня між миколаївським "Уніоном" та місцевим ХСК та 26 серпня між літньою збірною Миколаєва та тим же ХСК, але результати цих матчів невідомі. Щодо розіграшу другого чемпіонату Херсону 1917 року, то інформація, на жаль, відсутня й можна лише зробити припущення, що через політичні революційні події в Російській імперії цей чемпіонат провести не вдалося.

ІНШІ НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ ХЕРСОНЩИНИ

На Херсонщині, крім самого губернського центру Херсону, футбол у ті часи був досить поширеним також у містах Скадовську та Генічеську. Розповідь про перші кроки футболу у Генічеську читач знайде в розділі "Футбол у Приазов'ї" цієї глави, а от про **Скадовськ**, на жаль, збереглося дуже мало інформації.

Мабуть, першими видами спорту, котрі з'явилися у цьому містечку, були саме водні види. Ще в дореволюційні часи згадуються вітрильні регати, котрі проводив засновник міста. А щодо футболу, то звісно Ж, є лише припущення, що він потрапив у місто разом із англійськими моряками ще на початку ХХ століття. До того ж, як свідчить місцевий ентузіаст футболу й аматор пера Анатолій Олександрович Поправка у своїй книжці "История футбола Скадовщины" (вид. 2002 та 2004 рр.), до цього міста завезли футбол англійські моряки **саме в 1890 році** (!?, це за його дослідженнями, але без жодних наведених підтверджень). Щоправда, він визнає, що регулярні заняття, взагалі, з фізичної підготовки у Скадовську почали проводитися лише вже у 30-ті роки минулого століття, тобто, вже за часів радянської влади..

* * *

О.П..Крупиця

У цьому підрозділі використана інформація, яка, здебільшого, збиралася по крупицям з дуже багатьох джерел. Але, перш за все, потрібно зазначити архівні матеріали та інформацію з періодичних видань початку ХХ століття, що були знайдені й опрацьовані вже в останні роки всебічно вимогливим до обґрунтованого відображення подій минулих часів мешканцем Херсону **Олександром Павловичем Крупицею** - спортивним журналістом, дослідником історії футболу Таврійського краю та Херсонщини. Саме завдяки йому, з'явилося чимало документальних підтверджень етапів появи й становлення футболу у Херсоні.

Однак треба визнати, що без допомоги з боку нового представника знавців історії футболу Херсонщини в особі **Віталія Валентиновича Дармосюка**, без деяких знахідок якого і без його розсудливого погляду на взаємне розуміння питання основної існуючої проблеми, а саме визначення дати народження футболу Херсону, створення цього розділу було б просто неможливим.

ФУТБОЛ У БЕССАРАБІЇ

ТИРАСПОЛЬ

Герб Тирасполя

Тирасполь - місто у республіці Молдова, третє за кількістю мешканців місто цієї країни. З 1990 р. - де-факто столиця самопроголошеної невизнаної держави Придністровської Молдавської Республіки. Знаходиться на лівому березі річки Дністер. Назва міста походить від античної назви Дністра - "Тірас".

Один із центрів українського життя у Придністров'ї. Поблизу міста діє пункт пропуску на кордоні з Україною Тирасполь - Гребеники.

Після закінчення російсько-турецької війни 1787-92 рр. за Ясським мирним договором кордон між російськими і османськими володіннями пролягав по річці Дністер. Приєднані до Російської імперії землі були названі Очаківською областю. 1792 р. російський фельдмаршал Суворов тут заклав фортецю на місці молдавського поселення Сукля, а при фортеці було засновано місто Тирасполь (статус міста з 1795 р.). До 1795 р. Тирасполь був центром Очаківської області, а з 1806 р. став повітовим містом Херсонської губернії.

Герб МАРСР у складі УРСР

Тирасполь. Вид на центр міста (початок ХХ ст.)

У 1924-40 рр. - Тирасполь у складі Молдавської Автономної РСР (з 1929 р. - столиця МАРСР) Української РСР. З 1940 р. - місто у складі Молдавської РСР

З 2 вересня 1990 р. - столиця самопроголошеної, але невизнаної у світі Придністровської Молдавської Республіки (тут розташовані парламент і уряд ПМР)

Карта Молдавської АРСР у складі Української РСР

Поява та перші кроки футболу в Тирасполі

Досі немає єдиної думки про те, в якому саме місті Бессарабії уперше почали грати у футбол, і коли був проведений перший публічний матч. Але, однозначно, мова про це скрізь ведеться: про місто Бендери (лише за спогадами очевидців, без будь-якого документального підтвердження) та про місто Кишинів (за знайденими документами). А от своєю появою у Тирасполі популярна англійська гра зобов'язана учням старших класів Олексіївського реального училища та ентузіастам із числа молодих робітників, які приблизно **наприкінці 1910 - на початку 1911 років**, організували перші футбольні команди у цьому місті. Матчі, як правило, проходили на одній з двох площ Тирасполя - **Сінній** (нині Театральна) або **Бородинській**. Але, на жаль, і ці ствердження історика і статистика Валерія Лисового теж ґрунтуються лише на свідченнях очевидців. Перевірити це досить складно. Перший номер першої міської газети "Тираспольская жизнь" з'явився 1 листопада 1906 року, але вже через місяць, це видання припинило своє існування. Лише через сім років, з 4 лютого 1913 року почала виходити нова газета, цього разу під назвою "Днестровский край", що проіснувала до квітня 1917 року.

Тирасполь. Реальне училище (початок ХХ ст.) на вул. Покровській (нині - вул. 25 Жовтня)

Гімназисти Тирасполя (фото початку ХХ ст.)

Та все ж, є загальні документальні згадки про футбол у Бессарабії з газети "Друг", що видавалася тоді у Кишиневі. Ось що вона писала 1911 року: *"...Наряду съ сокольской гимнастикой, введённой въ местные учебные заведения, начинает процветать игра въ футболъ (ножной мячъ), которая давно уже завоевала себе прочные симпатии в столицах..."*.

Тому, скоріше за все, саме цього часу учні тираспольського реального училища, а потім, напевно ж, і місцевої гімназії, вже були знайомі з цією грою. Збереглася наведена тут фотографія гімназистів Тирасполя, на якій, звичайно, були й учні, які на уроках гімнастики, безумовно, грали і в футбол.

Можливо, з липня 1912 року бере початок хронологія зустрічей двох сусідів – футбольних команд Бендер і Тирасполя, але, на жаль, жодного нарису з місцевих газет до початку 1915 року ніде не наведено. Існує

ствердження, що лише з 1914 року ці матчі стають регулярними. Є інформація, що згадку про одну з них можна знайти у бендерській газеті "Бессарабский южный край", яка видавалася з 1913 по 1917 рік (до 30 січня 1914 р. вона мала назву "Южный Край"). Напевно, це анонсований матч 6 липня 1914 року в Бендерах між місцевою командою "Тефи" та командою з Тирасполя, результат якого невідомий, і тому невідомо чи, взагалі, відбувся цей матч.

За радянських часів вперше про це є розповідь (без жодного документального підтвердження) у кишинівському календарі-довіднику з футболу 1967 року, де було вказано:

"Не прошло и нескольких месяцев, какъ мужественная, динамичная спортивная игра перекочевала на площадки и другихъ городовъ Молдавии. Въ июне и июле того же 1914 года, футбольные встречи, носившие пока товарищеский характеръ, стали проводиться въ Бендерах и Тирасполе. Однако вскоре вновь все затихло. Первая империалистическая война и последовавшая за ней оккупация Бессарабии, сослужили недобрую службу въ истории развития молдавского спорта, въ томъ числе и футбола".

Якщо ж посилатися на офіційні підтвердження щодо року появи перших футбольних колективів у Тирасполі, то такими можна вважати виданий у Кишиневі 1971 року методичний довідник "Физкультура и спорт в Молдавии" (автори А.Сафонов, С.Красоткин та А.Масловський), де чітко на сторінці 93 у розділі "Футбол" зазначено: "В 1914 году... футбольные коллективы появились в Бендерах и в Тирасполе". Хоча, навіть це не визначає, що вони проводили якісь конкретні повноцінні футбольні матчі на належних майданчиках і за належною кількістю гравців в обох командах.

Уся, документально підтверджена, інформація щодо конкретних футбольних матчів у Тирасполі відноситься вже до 1915 року. Першим таким підтвердженням є нарис із московського щотижневого журналу "Къ спорту!" №24 за 14 червня 1915 року, де на сторінці 14 розповідається про футбольний матч 26 квітня (з інших джерел - 22 травня) 1915 року між тираспольською командою (на жаль, назва її не наведена, але з інших джерел відомо, що вона іменувалася "Спортингом") та командою "Санитась" із Кишинева, що закінчився перемогою гостей з рахунком... 11:0. Ось, що тут конкретно наведено:

"Кишиневъ. Местная футбольная команда "Санитась" недавно выезжала въ Тирасполь, где на площади противъ артиллерійскихъ казармъ состоялся матчъ между кишиневцами и тираспольцами. Публики собралось очень много. Матчъ окончился въ пользу "Санитась". Последний забилъ тираспольской команде 11 мячей, въ то время, какъ тираспольцы не сумели забить ни одного...".

Текст з журналу "Къ спорту!" за 14.06.1915 р.

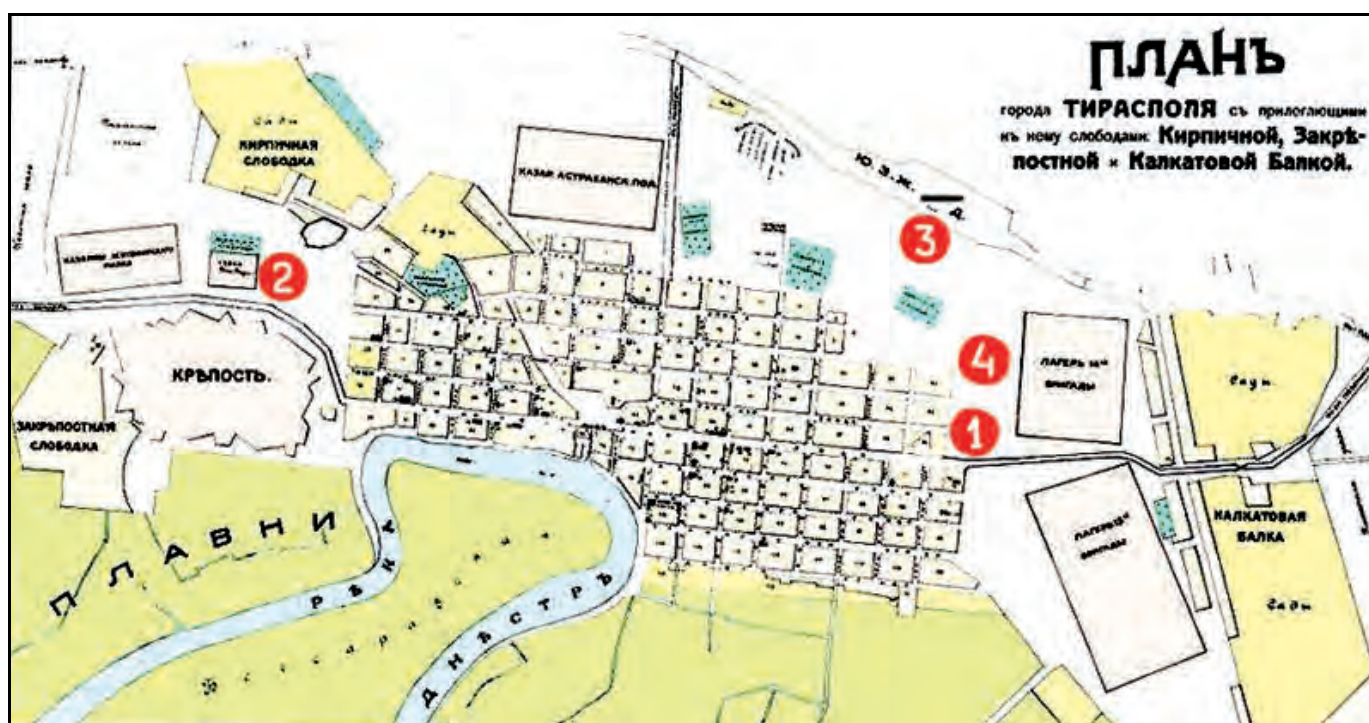
ФУТБОЛ В ПРИЧОРНОМОР'І

Через деякий час, той же журнал, вже в №27 за 5 липня 1915 року на сторінці 15 повідомляє про другий матч тираспольців із кишинівцями, цього разу, навіть, благодійний:

"7-го юня кишиневская футбольная команда "Санитасъ" выезжала вторично въ Тирасполь, где на вокзальной площади состоялся матч между тамошнимъ "Спортингъ-Клубомъ" и "Санитасомъ". И на этотъ разъ кишиневцы вышли победителями при результате 7:0. На матче, весь сборъ съ котораго пошелъ на усиление средствъ помощи раненымъ, собралось очень много публики, среди которой преобладала учащаяся молодежь".

З цього нарису нам вже відома назва одного з перших спортивних осередків Тирасполя - "Спортинг-клуб", що культивував футбол і команда якого приймала участь у міжміських матчах.

Таким чином, залишається лише констатувати факт, що **в Тирасполі футбол народився весною 1915 року.**

Карта Тирасполя 1903 р. з позначками історичних футбольних місць (перші футбольні майданчики: 1 - на Сінній площі (нині Театральна пл.), 2 - на Бородинській площі (тоді біля артилерійських казарм), 3 - на Вокзальній площі, а також 4 - місце нинішнього Республіканського стадіону)

Перші матчі футболу у Бесарабії (з книги С.Гандлер та інш. Футбол - наше всє!, Кишинів, 2017 р.)

29 червня 1915 року до Тирасполя навідалась команда "Кишиневский КЛС". Її матч із місцевою командою "Спортинг-клуб" завершився перемогою тираспольчан (2:1). А вже 19 липня цього року тираспольський "Спортинг-клуб", начебто, побував у Кишиневі, але результат матчу-реваншу з командою "Кишиневский КЛС" невідомий.

У серпні пройшов ще один благодійний матч, в якому зустрілися представники Тирасполя та Бендер. Репортер тираспольської газети "Днестровский край" №251 за 20 серпня 1915 р. повідомляв:

"Въ воскресенье состоялся футбольный матч между нашей и бендерской командой. Играли вяло. Результатъ - 0:0. У бендерчанъ хорошо игралъ левый бекъ, у насъ - голкиперъ".

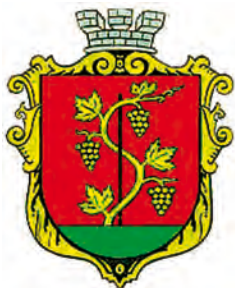

До речі, згадку про газету "Днестровский край" ми знаходимо і в книзі Ю.Коршака "Старый, старый футбол" (Москва. 1975 р. вид.), де в главі VIII "Россия без чемпиона" вказано:

"При всех курьёзах и недочётах первых всероссийских турниров их влияние на развитие футбола всё таки сказывалось. Футбол проникал в самые отдаленные уголки Российской империи. В печати уже почти не появлялись "антифутбольные" заметки. Тон её выступлений резко изменился. Вот как, например, газета "Днестровский край" отметила возникновение футбола в Молдавии. Заголовок заметки о матче команд Бендер и Тирасполя гласил: "Шапки долой - футболість идёт!". Сказано громко и не без претензий. Но футболистам России, выражаясь языком этой газеты, пришлось ещё немало пройти, чтобы завоевать почёт и уважение".

Інформація про футбольну діяльність на території Бессарабської губернії в 1916 і 1917 рр. відсутня.

БІЛГОРОД - ДНІСТРОВСЬКИЙ

Герб Білгорода-Дністровського

Білгород-Дністровський (до 1944 р. - **Аккерман**) - місто обласного підпорядкування в Одеській області, районний центр. Місто розташоване на Дністровському лимані за 18 км від Чорного моря та за 81 км від Одеси (автошляхом).

Засноване в IV ст. до н.е. на острові, що омивався двома рукавами Тираса (Дністра), за назвою Офіус ("місто змій"), а незабаром на високому правому березі річки виросло поселення скіфів-орачів Тіра. 107 р. Римська імперія завоювала Дакію, вийшла до Дунаю та зробила його прикордонною річкою. Форпостом імперії стала Алба-Юлія (так перейменували Тіру). 238 р. Алба-Юлію захопили готи, а 371 р. тут з'явилися орди гунів, які відновили історичну назву поселення - Туріс. Та вже через три століття воно стало резиденцією легендарного хана Аспаруха, після нашествия якого тут утвердилося східнослов'янське плем'я тиверців. Воно підняло місто з попелу й назвало його Білим городом. IX ст. у Північне Причорномор'я прийшли кочові угри, яких згодом змінили печеніги. 1241 р. місто захопили татари, тому надали йому нову назву Ак-Ліба, та 1288 р. хан Ногай за щедру плату віддав місто генуезьким купцям. Одразу починають змінюватися його назви: Білий Замок (Аспрокастро) стає Зеленим (Мальвокастро), потім Замок на горі (Монкастро), а з 1362 р. навіть Чорним (Маврокастро). 1395 р. місто було взяте армією Тимура під командуванням еміра Османа. У цей час місто набуває вільного статусу, розвиває ремесла, карбує монету. Наприкінці XIV ст. Білгород (а тоді Четатя-Албе, або Фегер-Вар) увійшов до складу Молдовського князівства в Угорському королівстві. Саме тоді з'явилися нові оборонні споруди, а остання розбудова фортеці 1482 р. постала на шляху до експансії турецьких султанів. Для контролю за загарбаною територією саме сюди було переселено татар, які утворили Буджацьку орду із центром в Ак-Кермані (Білій Фортеці, Кермані чи Акджі).

За Бухарестським трактатом 1812 р. землі між Дністром і Дунаєм перейшли до Російської імперії. Татар було виселено до Таврійської губернії. Згодом Аккерманська фортеця втратила своє воєнно-оборонне значення, і 1859 р. її передали в управління міської влади Аккерману. Вже за адміністративним поділом Української Народної Республіки місто входило до складу землі Одеса, а після громадянської війни Бессарабія загалом і Аккерман зокрема, потрапляють під владу Румунії, де 1925 р. місто під румунською назвою Четатя-Албе стає повітовим центром королівства. Однак, під час Другої світової війни місто знову потрапляє до складу Радянського Союзу і указом Президії Верховної Ради СРСР від 9 серпня 1944 р. його було перейменовано на одну з колишніх назв - Білгород із визначенням Дністровський.

Білгород-Дністровська фортеця

Аккерман. Сучасна вул. Калініна (початок XX ст.)

Перші кроки футболу в Аккермані

На жаль, інформації щодо перших кроків футболу в сучасному місті Одеської області - Білгороді-Дністровському, а у описані тут часи - місті Аккермані Бессарабської губернії Російської імперії, зовсім мало. За інформацією, наведеною у другому томі "Антології футболу Російської імперії" М.І.Травкіна, відомо що 1914 року в цьому місті найбільш розвинутою та популярною була команда з спортивного осередка "Терроръ", а також відомі футбольні команди "Стелла", "Танго", "Сатурнь" та "Стрела".

У пресі тих часів першими в 1914 році були анонсовані матчі аккерманської команди "Терроръ" 13 квітня з одеською командою "Стелла" та 4 травня двох місцевих команд поміж собою "Террора" з "Танго", але результати цих матчів невідомі, тому й стверджувати, що вони відбулися, недоцільно.

Першим, начебто задокументованим (без вказівки де саме запозичена інформація), матчем в Аккермані була зустріч **11 травня 1914 року** поміж першою та другою командою "Террора", що завершилася перемогою першої команди з рахунком 3:0. А наступного дня, 12 травня, зустрілися між собою перша і друга команди місцевої "Стелли" (2:0). Футбольного дня, 18 травня, спочатку на поле вийшли дитячі команди "Сатурна" и "Стрелы" (1:0), а після них - перші команди "Террора" та "Танго", цього разу результат вже відомий - 1:0 на користь "Террора". Тобто, **часом народження футболу Білгород-Дністровського є травень 1914 року**.

27 червня в Аккермані відбувся такий міжміський, вперше задокументований, матч між кращою на той час місцевою командою "Терроръ" та одеською "Спартою", який, як і слід було очікувати, завершився поразкою від більш досвідчених одеситів (0:1).

Другий матч у місті з одесити, цього разу з командою "Романовский Спортинг-Клубъ" (?) 6 липня теж показав ще недостатню підготовку "Террора", й знову його поразку, з рахунком - 1:2.

На жаль, іншої інформації про футбол у цьому місті того часу немає.

* * *

У цьому підрозділі використана інформація, що була зібрана й опрацьована по крихтам із джерел тих часів вже в останні роки найкращим дослідником бессарабського футболу [Андрієм Михайловичем Проданом](#) - журналістом із Кишинєва (Молдова). Саме завдяки йому з'явилися документальні підтвердження появи футболу в Тирасполі.

У радянські часи історією та статистикою бессарабського футболу, практично, ніхто не цікавився. А вже в останні роки з'явилася чудова книга С.Гандлера, О.Попова та Є.Штирбу "Футбол - наше все!", видана у Кишинєві 2017 року на 600 сторінках на молдавській та російській мові, в якій 4 сторінки присвячені першим крокам футболу в Молдові до 1917 року.

А.М.Продан – історик футболу з Молдови

МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ У ПРИЧОРНОМОР'І

1907 рік

В Причорномор'ї перший міжміський матч, звісно, був проведений не між міськими футбольними командами, а між командами англійців. Ось, як про це було чітко подано того часу в журналі "Спорт" за 29 березня 1908 року на сторінці 200:

"Спортъ въ Одессе. Существуетъ только небольшой замкнутый кружокъ, который играетъ весной, летомъ и осенью почти каждое воскресенье, причемъ играетъ противъ английскихі матросовъ съ приходящихъ въ портъ пароходовъ. Въ прошломъ году команда ездила въ Николаевъ, но сыграла съ тамошними игроками (до речі, теж з англійцями - Примітка автора) только въ ничью, благодаря потере одного игрока въ самомъ начале игры... О другихъ кружкахъ ни слуху, ни духу".

То про який перший міжміський матч у Причорномор'ї місцевих команд в 1907 року може йти мова? Це ж абсурд! А цим нас засоби масової інформації "годують" ще й досі.

1911 рік

12 червня - Херсон - матч "команди ХОСФВД" з командою Одеси - 0:3. Інформація про цей перший міжміський матч у Херсоні та й, до речі, взагалі перший в історії футболу Херсону, наведена в одразу двох місцевих газетах: "Родной край" №127 за 14 червня 1911 року на сторінці 3 та "Херсонская газета - копейка" №580, також за 14 червня, і також на сторінці 3 у підрозділі "Футбол на Херсонщині". Ось текст з першої газети:

"Третьего дня (въ воскресенье) на площадке общества содействия физическому воспитанию (СФВ) детей состоялась смотръ футболистовъ херсонской и одесской командъ. Победительницей оказалась одесская команда. Это отчасти объясняется темъ, что херсонская команда была не въ полномъ составе".

А ось з "Херсонской газеты - копейка":

"Третьяго дня на площадке общества СФВ.Детей состоялась матчъ футболистовъ херсонской и одесской командъ. Победителями осталась одесская команда. Это отчасти объясняется темъ, что херс. команда была не въ полномъ составе" (навіть у 1911 році не змогли зібрати команду з 11 гравців - Примітка автора).

26 червня - Одеса - **перший міжміський матч**, який був запланований на 18 червня (проанонсований миколаївською "Трудовой газетой" №656 за 10 червня 1911 року) був відкладений. Провести його вдалося **26 червня** і це документально підтверджено звітом у миколаївській "Трудовой газете" №668 за 3 липня **1911 року**. **Грала команда "Одесского Кружка "Футбол" (ОКФ) з так званою першою "вільною" (вже не англійською) командою Миколаєва** й перемогла - 2:0. До того ж, цей матч був анонсований і місцевою газетою "Одесскій листокъ" №146 за 26 червня: *"Сегодня въ пять часовъ вечера состоится матчъ команды одесскаго кружка "Футболъ" съ прибывшей изъ Николаева вольн. футбольн. коман. Поле о.к.ф. Французский бульваръ, дача Беккера".* У деяких виданнях дата цього матчу помилково вказана - 12 червня, а в інших - 26 липня.

10 липня - Миколаїв - планувався матч-реванш цих команд, та щось у одеситів не заладилося та й миколаївці заявили, що будуть вдома грати іншим, ніж в Одесі складом. Можливо, саме тому одесити ввічливо поцікавилися, чи не захочуть часом миколаївці виступити в окремому матчі - "Одеса проти Миколаєва", тобто, між збірними командами цих найбільших південних міст Російської імперії. Чи погодилися миколаївці - невідомо, але деякі видання визначають, що така домовленість була.

24 липня - Миколаїв - у друкованих виданнях, чомусь матч між збірними позначений як матч між ОКФ та "вільною" командою цього міста. Однак, так сталося, що через травму гравця збірної Миколаєва Клинка ще на початку гри, цей матч було перервано за рахунку 0:0. Потрібно зазначити, що у збірній Миколаєва грали англійці з миколаївського англійського футбол-клубу "Zebra" (далі "Зебра" - Примітка автора). У деяких друкованих виданнях є інформація, що це був матч команди "Зебра" з ОБАКом, і що рахунок його був 1:0 на користь команди "Зебра", але це нічим не підтверджено.

7 серпня - Миколаїв - відомо, що матч між ОКФ та "вільною" командою Миколаєва планували дограти у

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

серпні, але на початку серпня до Николаєва приїхала якась невідома одеська команда "Аполлон", та й навіть вона з миколаївською кращою командою "Зебра" зіграла уніцію - 0:0.

16 жовтня - Миколаїв - через те, що у Николаєві була чудова та сильна місцева команда "Зебра", в якій грало багато англійців, це сприяло тому, що кращі одеські команди восени пароплавами відправлялися туди. Вже 15 жовтня газета "Одесский листок" №238 сповістила читачів про від'їзд "Спортинг-Клуба" з Одеси:

"Спортъ. Сегодня вечеромъ выезжаетъ въ Николаевъ первая команда Спортингъ-Клуба по приглашению лучшей Николаевской футбольной команды для участия въ матче, назначенномъ на воскресенье (16 октября). Команду Спортингъ-Клуба сопровождаетъ въ Николаевъ много членовъ клуба и гостей, интересующихся первымъ иногороднимъ выступлениемъ своего клуба".

А в анонсі цього матчу в "Николаевской газете" двічі в №№1733 та 1736 був представлений очікуваний склад команди "Зебра" з 11 гравців: **"Форварды: гг. Казарновский, Манцбендель, Панхоке, Крэмеръ, Винеръ. Хавбеки: Т-ъ, Севастопольский, Збинский. Бэки: Бэтъ и В-ъ. Голькиперъ: Штейнигеръ".**

Тоді одесити не підвели своїх вболівальників. Вони обіграли "Зебру" - 3:1 (0:0). Судив зустріч одесит Дегерт. На матчі було присутньо... біля 3 тисяч глядачів. Вже тоді, у миколаївській газеті у звіті про цей матч були відзначені воротар одеситів Крижанівський, який пропустив лише один гол, та й той - з пенальті, та нападаючий Богемський. А "Одесский листок" №251 за 30 жовтня 1911 року писав: **"Состоявшаяся въ прошлое воскресенье поездка Спортингъ-Клуба (А) въ Николаевъ, на матчъ съ местной командой "Зебра" принесла победу гостямъ (3 на 1)".**

30 жовтня - Миколаїв - газета "Одесский листок" писала, що "Спортинг-Клубъ" був кращою командою в Одесі 1911 року, бо не зазнав жодної поразки. Та це визначення кращої одеської команди місцевою газетою не потрібно вважати серйозним, бо вже в анонсі на наступний матч 30 жовтня у Николаєві ОБАКу, ця ж газета назвала цей клуб таким, що **"занимаєть въ Одессе 1-е место, а въ России - 3-е"**. Щодо першого місця в Одесі, то це ще справедливо в якійсь мірі, а от щодо третього - в Росії, то звідки цей миколаївський дописувач узяв таке, залишається невідомим. Очевидно, приплів для розігріву глядачів, яких, до речі, на цей матч прийшло аж 5 тисяч (!?), як про це пише автор цих "каламбурів".

ОБАК, все ж, прибув до Николаєва. Ось анонс цього матчу з "Николаевской газеты" за 28 жовтня 1911 р.:

"Въ воскресенье, 30 октября, въ Николаеве состоится футбольный матчъ между "British Athletic club" и футболъ-клубомъ "Зебра". Британский клубъ занимаетъ въ Одессе 1-е место, а въ России - 3-е". І далі: **"ФК "Зебра" будетъ представленъ въ следующемъ составе: Форварды: гг. Казарновский, Манцбендель, Панхоке, Крэмеръ, Винеръ., Хавбеки: Т-ъ, Севастопольский, Збинский. Бэки: Бэтъ и В-ъ. Голькиперъ: Штейнигеръ"** (зверніть увагу - газета іменує ОБАК ще 1911 року чисто британським клубом із назвою "British Athletic club", а свій британський клуб вже як "Зебра", а не "Zebra" - Примітка автора).

ОБАК, недооцінивши сили суперника, програв місцевій команді "Зебра" - 0:1 (0:0). Гол був забитий А.Вінером (в інших виданнях - Панхоке) на останній хвилині матчу, судив матч одесит Джекобс і на матчі було присутньо біля 5 тисяч глядачів. До речі, відомі склади команд у цьому матчі:

"Зебра" - Штейнігер, Бейт, В-ъ, Т-ъ, Севастопольський, Збинський, А.Вінер, Крамер, Панхоке, Манцбендель, Казарновський;

ОБАК - Гельер, Ферт, Робсон, Оуен, Карр, Мартін, Моват, Іоане, Джекобс, Джонас, Робинсон.

Ось як про цей матч писав той же "Одесский листок" №256 за 5 листопада 1911 року:

"Поездка Од. Брит. Атлет. Клуба въ Николаевъ 23 октября на матчъ съ местной командой "Зебра" принесла победу хозяевамъ (1 на 0)".

А ось і звіт про цей матч із "Николаевской газеты" №1741 за 5 листопада 1911 року:

"Футбольный матчъ "Бритиш-Атлетик клубъ" - "Зебра". Небывалое до сихъ поръ въ Николаеве зрелище представляла изъ себя Адмиралтейская площадь въ это воскресенье. Посмотреть интересное состязание собралось около 5000 человекъ.

Въ 2 3/4 ч. на поле появилась, во главе съ капитаномъ Mr. Бэтомъ, команда "Зебры", встреченная аплодисментами одесситовъ и публики. Черезъ несколько минутъ игра началась и съ самого начала повелась очень оживленно. Благодаря преимуществу английскихъ хавбековъ, игра велась большей частью на стороне "Зебры". Но изъ самыхъ опасныхъ положений спасали голкиперъ и бэки. Постепенно николаевцы начали переводить игру къ воротамъ противника, сделавъ несколько красивыхъ фланговыхъ атакъ, но безъ особыхъ результатовъ. 1-й халфтаймъ окончился 0:0. Во второмъ халфтайме игра ведется более

равномерно. Англичане проявляють красивую комбiнацiонну гру инсайдовъ, проводя рядъ атакъ, которые однако, блестяще отражались новымъ николаевскимъ голкиперомъ Штейнигеромъ и несравненнымъ бэкомъ Бэтомъ. Игра приближается къ концу. Все ожидаютъ, что игра закончится въ ничью. Остается 2 минуты. Левый форвардъ Казарновский получаетъ мячъ и стремительно бросается впередъ. Съ легкостью обойдена линия хавбековъ. Еще остается впереди 2 бэка. Красивымъ дриблингомъ обходитъ ихъ Казарновский, и на расстоянии 10 метровъ бьетъ въ goal. Мячъ ударяется въ перекладину и летитъ обратно. Быстро подхватываетъ его головой А. Винеръ и бьетъ опять въ перекладину. Мячъ отскакиваетъ. Заднимъ ударомъ даетъ Казарновский center, мячъ беретъ Панхоке и проводитъ его въ ворота.

Ликованию публики нетъ пределовъ. Победителей уносятъ на рукахъ. Благодаря усиленнымъ стараниямъ полиции публика оставалась за чертой и не мешала игре.

"Бритишъ-Атлетикъ Клубъ" игралъ въ следующемъ составе: Форварды: Модать, Иовнентъ, Джекобсъ, Джонасъ, Робизонъ, хавбеки: Оценъ, Карръ, Перкиенсъ, беки: Фиртъ и Робзенъ, голкиперъ - Цоллеръ".

Як бачите, у цьому звіті чітко вказано: "...на поле появилася, во главе съ капитаном Mr. Бэтомъ, команда "Зебры", тобто Бейта названо "містером", бо він був англійським підданним, а не громадянином Російської імперії.

Але, розуміючи історичну важливість цього матчу, слід навести майже повний його протокол:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

"Зебра" ("Zebra") Миколаїв -

- Британский Атлетический Клуб (British Athletic club) Одеса - 1:0 (0:0)

30 червня (13 липня за н.ст.) 1911 р., м. Миколаїв, майданчик ФК "Зебра", біля 5 тис. глядачів.

Суддя: Джекобс (старший) - Одеса.

"Зебра" Миколаїв: Штейнігер, Бейт, В-ъ, Т-ъ, Севастопольський, Збинський, А.Вінер, Крамер, Панхоке, Манцбендель, Казарновський.

ОБАК Одеса: Гельер, Ферт, Робсон, Оуен, Карр, Мартін, Моват, Иоане, Джекобс, Джонас, Робинсон .

Голи: 1-0 - Панхоке - 89 хв. (або А.Вінер), з передачі Казарновського.

6 листопада - Миколаїв - матч місцевої команди "Зебра" з одеською командою ШКС - 0:0.

8 листопада - Миколаїв - матч учнівської збірної Миколаєва та одеської "Черноморской команды" - 1:1.

Визначення кращої команди Причорномор'я 1911 р. на міжміській арені

(тут і далі прийняте рішення за перемоги нараховувати по 3 очки, а за нічії - по 2)

місяця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Зебра" Миколаїв	5	1	1	3	2:5	5
2-3	СК Одеса	1	1	0	0	3:1	3
2-3	ОКФ Одеса	1	1	0	0	2:0	3
4	ШКС Одеса	1	0	1	0	0:0	2
5-6	ОБАК Одеса	1	0	0	1	0:1	0
5-6	ХОСФВД Херсон	1	0	0	1	0:3	0

Примітка: До таблиці не введено ще дві одеські команди: одна - невідома, друга - маловідома.

Якщо оцінити проведені зустрічі цього року, то з п'яти матчів у трьох перемогу здобули одесити, один матч завершився унічию і лише один одесити програли, тобто, у підсумку цим було підтверджено, що вони найкращі у регіоні. Відчувши насолоду від перемог із миколаївською "Зеброю", одесити наступного року зв'язки з миколаївськими футболістами ще більше посилили.

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

1912 рік

25 березня - Одеса - у перший день пасхальної неділі ОБАК знову несподівано програв миколаївській "Зебрі", яка фактично вже іменувалася "Атлетикь-клубом" - 1:2 (0:0). Чудовий звіт про цей матч був надрукований у московській газеті "Ауто" за 4 квітня 1912 року, який тут наводиться:

"Футбольный матч Одесса - Николаевъ. Въ воскресенье, 25-го марта, въ Одессе состоялся реваншъ, данный николаевцами одесскому британскому клубу, который потерпелъ - въ ноябре прошлаго года въ Николаеве поражение. Николаевцы были представлены въ следующемъ составе: голкиперъ г.Баггъ; бэки гг.Бейтъ и Федоровъ; хавбэки: правый г.Хорьковъ, 2-й, centre г.Севастопольскій, левый г.Збинскій; форварда: правый г.Винеръ А. пр. inside г.Шраммъ, centre г.Панхоке, левый inside г.Мансбендель, левый г.Филипповъ; запасные гг.Стеркинъ и Девисовъ.

Матчъ (платный) состоялся на поле Британско-Атлетическаго клуба, очень удобнаго для состязаній, и привлекъ массу публики, преимущественно учащейся молодежи. Ровно въ 3 ч. 45 м. рефери г.Гердъ далъ сигналъ къ началу игры. Красивымъ pasing'омъ приближаются одесскіе форварда къ николаевскому голу, но благодаря превосходной игре николаевской защиты, быстро отбрасываются къ центру. Въ свою очередь николаевцы производятъ рядъ атакъ на англійскій голъ, но также безрезультатно. Со стороны публики то и дело раздаются аплодисменты по адресу особенно отличающихся игроковъ. Слышатся возгласы: "Браво Джонесъ, браво Бейтъ! И т.д. Первый halfтеим оканчивается въ ничью. Публика теснымъ кольцомъ окружаетъ николаевцевъ, обмениваясь съ ними впечатленіями по поводу игры.

По окончаніи перерыва николаевскіе форварда быстро бросаются къ голу противника, энергично защищаемый превосходными одесскими бэками и голкиперомъ. Наконецъ на 15 минуте, благодаря отличному корнеру, даннымъ г.Винеромъ, centr'у хавбеку г.Севастопольскому удается вбить одесситамъ мячъ въ голъ. Игра начинается снова, и на 10 минуте левому insid'у г.Мансбенделю опять удается вбить голъ англичанамъ. Вновь начинаютъ игру, которая также показываетъ превосходство николаевцевъ, хотя одному изъ одесскихъ форвардовъ г.Гедду удается вбить голъ николаевцамъ. Через 5 минутъ после начала новой игры рефери свиститъ конецъ.

Публика шумными аплодисментами приветствуетъ победу николаевцевъ. Въ свою очередь капитанъ николаевской команды г.Бейтъ провозглашаетъ традиционное "hipp, hipp, uga!" въ честь одесситовъ, дружно подхваченное николаевцами. Долго еще публика не расходится съ поля, оживленно обсуждая подробности матча. Такимъ образомъ, реваншъ опять окончился въ пользу николаевцевъ (2:1)".

Маючи такий звіт, просто непросто не навести протокол матчу за звичною вже читачам формою:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

Британский Атлетический Клуб (British Athletic club) **Одеса** -

- **"Атлетикь-клубъ" Миколаїв** - **1:2** (0:0)

25 березня (7 квітня за н.ст.) 1912 р., м. Одеса, майданчик ОБАКу.

Судья: Герд - Одеса.

ОБАК Одеса: Гедд...

"Атлетикь-Клубъ" Миколаїв: Багг - Бейт, Федоров - Хорьков, Севастопольскій, Збинскій - А.Вінер, Шрамм, Панхоке, Мансбендель, Філіппов (запасні - Стеркін і Девісов).

Голи: 0-1 - Севастопольскій (з подачі кутового Вінером) - 60 хв... 0:2 - Мансбендель - 70 хв., 1:2 - Гедд - 40 хв.

15 квітня - Миколаїв - матч між першими командами "Атлетикь-Клубу" та ОКФ Одеса - 3:2 (1:1). Був ще й матч на рівні других команд цих двох клубів. До них є невеличкий звіт у московській газеті "Ауто" №38 за 22 квітня 1912 року, підтвержений ще й ілюстрацією нижче:

"Состязанія одесситовъ съ николаевцами. 15 апреля на поле николаевского Атлетикъ клуба состоялось два матча съ одесситами.

Изъ николаевскихъ форвардовъ особенно выделялись левый форвардъ, centre - г.Панхоке, правый г.Винеръ и insid'ы гг.Максбендель и Шраммъ. Хавбэки играли очень дружно, такъ что трудно судить объ игре каждого изъ нихъ, но особенно выделялся centre г.Севастопольскій, если не считать некоторыхъ его недостатковъ, какъ то выбегаютъ съ центра вправо.

Изъ бэковъ классически - выдержанно игралъ г.Бейтъ, который спасалъ николаевцевъ изъ самыхъ опасныхъ положеній. Правый бэкъ также былъ въ ударе. Превосходнымъ голкиперомъ былъ г.Багге, который обладаетъ всеми достоинствами хорошаго игрока.

Такимъ образомъ, матчъ окончился победой николаевцевъ (3:2). После матча публика на рукахъ вынесла г.Бейта и Багге, какъ особенно отличившихся игроковъ...

Н.Г."

17 червня - Миколаїв - влітку тут, зустрілися команди на рівні, начебто, збірних Одеси й Миколаєва, бо миколаївський "Атлетик-клуб" був фактично єдиною узаконеною командою в цьому місті, в якій грали найкращі гравці Миколаєва. Саме ця команда й нанесла поразку так званій "**збірній одеській літній команді**", хоча, й з мінімальним рахунком 1:0 (судив цей матч миколаївський суддя Левін). Перший матч відбувся на тільки-но збудованому футбольному майданчику "Николаевского Атлетикъ-клуба" на розі вулиць Садової та Пограничної. Відомий досить дивний склад збірної Одеси у цьому матчі: Воронін - Скрипченко-1, Наталухін - Литвинов, Срипченко-2, Могілевський-1 - Свенцишевський, Могілевський-2, Барицький, Лівшиць, Литвинський. Про цей матч тут наведена інформація лише через те, що це перша згадка про матч одеської, нібито, збірної, а не клубної команди, на виїзді. А "Николаевская газета" №1923 за 19 червня цього року вказала склад і миколаївської команди: **"гол-киперъ Клиничъ, беки Бейтъ и Збинский, хавбеки Хорьковъ, Токмаковъ и Верманъ Э., форварды Доб-жицкий, Рябовъ, Мансбендель, Шрамъ и Винеръ"**.

Состязаніе одесситовъ съ николаевцами.

15-го апрѣля на полѣ николаевского Атлетикъ-клуба состоялось 2 матча съ одесситами.

Изъ николаевскихъ форвардовъ особенно выдѣлялись лѣвый форвардъ, centre—г. Пяхоке, правый г. Винеръ и insid'ы гг. Максбендель и Шрамъ. Хавбеки играли очень дружно, такъ что трудно судить объ игрѣ каждого изъ нихъ, но особенно выдѣлялся centre г. Севастопольскій, если не считать нѣкоторыхъ его недостатковъ, какъ то выдѣлать съ центра вправо.

Изъ бэксовъ классически—выдержанно игралъ г. Бейтъ, который спасалъ николаевцевъ изъ самыхъ опасныхъ положеній. Правый бэкъ также былъ въ уд рв.

Превосходнымъ голькиперомъ былъ г. Багге, который обладаетъ всеми достоинствами хорошаго игрока.

Такимъ образомъ, матчъ окончился побѣдой николаевцевъ (3 : 2). Послѣ матча публика на рукахъ вынесла гг. Бейта и Багге, какъ особенно отличившихся игроковъ.

Ва скоромъ времени предполагается реваншъ съ Спортивнымъ Клубомъ. Н. Г.

3 газеты "Ауто" (Москва) за 22.04.1912 р.

24 червня - Миколаїв - матч місцевого "Атлетикъ-клубу" з херсонською командою "Спортингъ-клубъ" під назвою "Збірна Херсону", яка вперше у своїй історії зіграла на виїзді у матчі-реванші, у Миколаєві, де дуже добре провела зустріч із "Атлетикъ-клубом" - нічия 1:1 (відомі автори голів: перший у миколаївців з пенальті забив Бейт, а гол у херсонців - один із братів Махліних). У журналі "Русскій спортъ" за 8 липня 1912 р. про цей матч вказано, що:

"...Матчъ этотъ, къ сожаленію, не обошелся безъ несчастныхъ случаевъ: пострадали двое игроковъ херсонской сборной команды: у одного оказалась переломанной рука, у другого - разбита нога; обоимъ пришлось отправить въ больницу..."

А ось "Николаевская газета" №1930 від 27 червня.1912 року про цей матч писала, що він відзначився тим, що **"во время игры пострадали два херсонскихъ футболиста, которые остались въ Николаеве на излечении: одинъ получилъ сильный ушибъ ноги, а другой переломъ кости правой руки... Первая помощь пострадавшимъ была оказана военнымъ фельдшеромъ, после чего ихъ отправили на автомобиле въ городскую больницу"**.

Це сталося за 15 хвилин до кінця матчу, й продовжувати зустріч вже не було можливості. У згаданій газеті була відзначена чудова гра херсонських гравців Махліна, Панкові та Грабенко, а також -воротаря, прізвище якого не названо.

15 липня - Миколаїв - миколаївський новостворений "Русскій Соколь" на майданчику цього спортивного осередку, неочікувано, обіграв досить відомий "Шереметьевській Кружокъ Спорта" (ШКС) з Одеси - 2:0. З журналу "Русскій спортъ" за 29 липня 1912 року відомі склади переможців: Браїловський - Чепур, Симаков - Герасимов, Артеменко, Свілик - Рашковській, Сенецькій, Міцкевич, Квітницькій, Чернов і переможених: Абрамович - Баранов, Нінадок - Фабрикант, Шершерович, Наместніков - Петриковській, Степанов, Лавут-І, Лавут-ІІ, Байкевич.

16 (або 15) липня - Миколаїв - тут було проведено матч-реванш миколаївського "Атлетикъ-Клуба" на майданчику цього клубу з літньою збірною Одеси, в якому миколаївці просто розгромили одеситів з рахунком 4:0. З журналу "Русскій спортъ" за 29 липня 1912 року відомі у миколаївців: Клінич - Бейт, Збинський - Верман, Бернер, Хорьков - Вінер, Шрам, Панхоке, Мансбендель, Рябов.

Николаевъ, Херсон. губ.
(Отъ нашего корреспондента).
Въ воскресенье, 24 іюня, на полѣ николаевского атлетикъ-клуба состоялся футбольный матчъ между 1-й командой «Атлетикъ-клуба» и херсонской сборной командой. Матчъ окончился въ ничью (1:1). Матчъ этотъ, къ сожаленію, не обошелся безъ несчастныхъ случаевъ: пострадали двое игроковъ херсонской сборной команды: у одного оказалась переломленной рука, у другого— разбита нога; обоимъ пришлось отправить въ больницу. Въ осеннемъ сезонѣ предполагается рядъ матчей съ командами городовъ Южной и Средней Россіи.

3 газеты "Русскій спорт" за 8 липня 1912 р.

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

22 липня - Миколаїв - одеська команда "Большефонтанного Кружка Любителей Спорта" (фактично збірна Одеси) в першому матчі програла місцевому "Атлетикъ-клубу" (тобто, збірній Миколаєва) - 1:3 (0:1).

29 липня - Миколаїв - одеська команда "Большефонтанного Кружка Любителей Спорта" в другому матчі перемогла місцевий "Атлетикъ-клубъ" - 1:0 (0:0), гол забив Яворський. У цьому матчі відомий склад одеситів: Гробман (ОКФ) - Мотекайтес (ОКФ) і Кнохт ("Турнь-Ферейнь") - Барський (ШКС), Гізер (ШКС) та Іванов ("Спортингъ-Клубъ") - Мучник, Яворський, Фаленцький (усі - "Спортингъ-клубъ"), Луньов (?) та Лівшиць ("Турнь-Ферейнь"). З нього видно, що це була дійсно збірна. Миколаївці також грали у бойовому складі: Сібер - Бейт і Збинський - Хорьков, Верман і Дмитрієв - Вінер, Бернер, Панхоке, Мансбендель і Філіпов. Гол забив Яворський. Тепер вже миколаївці забажали провести третій матч із цією, фактично, зірною Одеси.

Фрагмент матчу між командами Одеси та Миколаєва 1912 р.

5 серпня - Херсон - матч місцевого "Спортингъ-клубу" (фактично зірної Херсону) та зірної Миколаєва по першим командам закінчився з рахунком 3:4. Наступного дня був ще й матч других зірних команд цих міст (2:0). Ось як, про ці матчі сповіщала миколаївська "Трудовая газета" №993 за 9 серпня:

"Двухдневное футбольное состязание Николаевъ - Херсонъ. 5 и 6 августа въ Херсоне на Циклодроме Батенко состоялось футбольное состязание Николаевъ - сборная команда 1 и 2 тимъ - Херсонъ - Спортингъ-клубъ 1 и 2 тимъ. Настоящий матч-реваншъ, по вызову Николаева, определяетъ первенство состязавшихся, которое выпадаетъ на долю хозяевъ поля. 1-й день состязания закончился 4:3 въ пользу Николаева. 2-й день состязания для николаевцевъ былъ очень печальнымъ, и они за 10 минутъ до конца 2-го хавтайма, получили 2 гола, бежали, ссылаясь на то, что противниковъ было 12 человекъ вместо 11-ти. Почти все николаевцы хорошо тренированы, но, по словамъ "Южной России", играютъ грубо. Несмотря на отсутствие лучшихъ игроковъ херсонского "Спортинга" состязание закончилось въ пользу хозяевъ поля - 5:4".

До того ж, херсонська газета "Южная Россия", взагалі, констатувала, що миколаївці грали грубо. Напевно через це, херсонці й додали лишнього гравця та суддю, чомусь, на це не звернув уваги !?

8 (або 12) серпня - Миколаїв - одеська команда "Большефонтанного Кружка Любителей Спорта" у третьому матчі знову програла місцевому "Атлетикъ-клубу" - 0:1.

19 серпня - Одеса - місцева "Вега" грала з миколаївським "Атлетикъ-клубом", але результат невідомий.

26 серпня - Миколаїв - тут грала з місцевим "Атлетикъ-клубом" ще одна якась збірна Одеси, але й цей результат матчу невідомий.

вересень - Миколаїв - тут херсонський "Спортингъ-клуб" переграл місцевий "Уніонъ" - 3:1.

жовтень (або на початку листопада) - Миколаїв - тут херсонський "Спортингъ-клуб" зіграв уніцію з "Николаевским кружкомъ футболистов" - 2:2.

Також, ще відомий матч місцевого "Уніона" вдома з херсонцями, які перемогли їх 3:1.

4 листопада - Миколаїв - другий матч "Атлетикъ-клуба" з ОБАК із Одеси - результат і тут невідомий.

4 листопада - Херсон - місцевий "Спортингъ-клубъ" (збірна Херсону) програв збірній Миколаєва ("Атлетикъ-Клубу") - 1:2. Це була остання гра херсонської команди під цією назвою.

2 грудня - Херсон - миколаївський "Атлетикъ-Клубъ" (збірна Миколаєва) переміг місцевий "Херсонскій Спортивный кружокъ" (колишній "Спортингъ-клубъ" - фактично збірна Херсону) - 4:2 (або 4:1).

9 грудня - Миколаїв - у матчі-реванші місцевий "Атлетикъ-Клубъ" просто розгромив "Херсонскій Спортивный кружокъ" - 6:0. Капітан миколаївців Чарльз Бейт грав не в обороні, а в нападі.

Якщо оцінювати проведені зустрічі 1912 року, то треба команди поділити на дві групи - на рівні футбольних збірних міст цього регіону та на рівні футбольних клубів спортивних осередків міст регіону.

**Визначення кращої команди Причорномор'я 1912 р. на міжміській арені
(на рівні збірних команд міст)**

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	Миколаїв	8	6	1	1	21:9	20
2	Одеса	3	1	0	2	2:4	3
3	Херсон	5	0	1	4	7:17	2

Примітка: У Миколаєві та Херсоні було лише по одному спортклубу, тому команди цих клубів зараховані як збірні цих міст.

Якщо оцінити проведені зустрічі 1912 року на рівні збірних команд та команд, які без усякого сумніву можна вважати збірними, то з восьми матчів, проведених командою Миколаєва, у шести вони отримали перемогу, й цим просто знівельювали першість одеситів у регіоні.

**Визначення кращої команди Причорномор'я 1912 р. на міжміській арені
(на рівні команд спортивних осередків міст регіону)**

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Атлетикь-Клубь" Николаев	2	2	0	0	5:3	6
2	"Спортингь-Клубь" Херсон	2	1	1	0	5:3	5

Примітка: До таблиці не занесено 6 команд із 2-х міст, так як вони зіграли лише по одному матчу

1913 рік

7 квітня - Херсон - матч "Херсонського спортивного кружка" (фактично збірної Херсону) та "Николаєвського спортивного клубу" (фактично збірної Миколаєва) - 1:2 (0:1) У складі миколаївців були новенькі гравці - півзахисник Большоні та нападаючий Ципелін.

Цей матч було присвячено офіційному відкриттю нового першого сезону цього "Херсонського спортивного кружка" (ХСК). До того ж, поле колишнього циклодрому Батенко було передане цьому гуртку, й саме на ньому проводився цей матч після усіх урочистостей. Відомий склад херсонської команди: Орлов - Кравченко і Г-ъ - Гайдучені, Боровський і Дойбан - Пруневич, Махлін, З-ъ, Климашов і Черток. Газета "Херсонская Почта" №34 за 9 квітня на сторінці 5 писала:

"Открытие херсонского спортивного кружка. Третьего дня, въ 4 часа пополудни на поле (бывш. Циклодр. Батенко) состоялось официальное открытие спортивного кружка, председателемъ которого состоитъ г. Каруана, вице-председателемъ - М.Г.Штейнгардтъ и секретаремъ - г. Ходушинъ. Баронессой А.М.Гревениць при крикахъ ура, былъ поднятъ флагъ херсонского спортивнъ-клуба за темъ, отъ имени николаевскаго спорт. Клуба, капитанъ этой команды г.Бейтъ, преподнесъ ея превосходительству букетъ цветовъ, а Ю.Махлинъ, капитанъ команды херсонскаго кружка, преподнесъ букетъ цветовъ г-же Каруана - отъ имени Х.С.К. Вследъ за этимъ состоялось футбольное состязание открытое г. херс. Губернаторомъ, барономъ Н.А.Гревениць"

Про відкриття "Херсонського спортивного кружка" писала й миколаївська "Трудовая газета": *"Прогремелъ салютъ изъ пушки, разрезана широкая лента, протянутая поперекъ поля. Духовой оркестръ исполняетъ маршъ "Морской король", первые тимы николаевскаго и херсонскаго "Спортивгов" выбегаютъ на новый футбольный плаць".*

16 квітня - Херсон - другий матч місцевого ХСК та "Николаєвського кружка футболу" - 1:1 (0:1).

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

16 квітня - Вознесенськ - тут відбувся матч між збірною Вознесенська та командою "Кружок любителей спорта" (КЛС) Николаїв - 0:1 (0:0).

17 квітня - Херсон - матч місцевого ХСК та "Николаевского кружка футбола", неочікувано - 2:1 (0:1).

17 квітня - Вознесенськ - матч між збірною Вознесенська та командою "Соколь" Николаїв - 1:3 (0:2).

21 квітня - Херсон - сюди навідався "Одесский Кружокъ "Футбол", який також, як і попередні команди Одеси, що там побували, переміг місцевий "Спортивный кружокъ" - 4:0 (0:0).

5 травня - Одеса - одесити настільки звикли до матчів із Миколаєвом, що ще 24 лютого наступного 1913 року газета "Одесский листок" №47 сповістила: **"Кроме обычных лиговых состязаний, состоятся еще... 5 мая Николаевъ - Одесса"**. І дійсно, ця ж газета вже №105 за 4 травня анонсувала цей матч:

"Спортъ. Завтра на поле од. брит. атлетич. клуба состоится междугородное состязание въ футболъ между прибывающими въ Одессу лучшими игроками николаевского спортивного кружка и 11 лучшими представителями одесской футбольной лиги. Реферировать матчъ Одесса - Николаевъ будетъ рефери и секретарь од. футбольной лиги Д.Гердъ".

Це вже, пробачте, був матч не якоїсь там **літньої** чи **Большефонтанної збірних Одеси**. Цього разу це була **"Англо-російська збірна команда Одеси"** (навіть одесити спочатку не могли ніяк привичаїтись називати збірною Одеси команду, яка у своєму складі мала майже половину гравців-іноземців – **Примітка автора**). На майданчику ОБАКу збірна команда Одеси (англо-російська) приймала "Николаевский Атлетикъ-Клубъ" (збірна Миколаєва). Відомий склад команди одеситів: Васильєв (ШКС), **Гаттен** (ОБАК), Родіонов (ОКФ), Іванов (СК), **Оуен** (ОБАК), Гізер (ШКС), **Блюм**, **Джекобс** (обидва - ОБАК), Богемський (СК), Злочевський, Чорба (обидва - ШКС). Відомий і склад миколаївців: Сібер - Верман, Бейт - Дмитрієв, Севастопольський, Збинський - Вінер, Панхоке, Рябов, Циглер, Грицутенко. Судив матч англієць з Одеси Д.Герд.

Перший гол одесити забили вже на 10-й хвилині (Джекобс), потім відзначився Богемський. Гол у миколаївців забив Бейт з пенальті. А у другому таймі одесити забили ще 5 м'ячів. В підсумку - 7:1 (2:1). **"Николаевцы за все время еще не имели такого поражения"** – писали "Одесские новости". А "Одесский листок" №107 за 7 травня подав просто історичний звіт:

"Спортъ. Третьего дня на поле од. британского атлетического клуба состоялось состязание въ футбол между прибывшими в Одессу лучшими игроками николаевского спортивного кружка (так вже іменувався "Атлетик-клуб" - **Примітка автора**) **и 11 лучшими представителями од. футбольной лиги. Состязание окончилось полной победой Одессы съ результатомъ 7:1. Состязание собрало массу публики. По окончании игры одесск. спортсмены чествовали николаевскихъ игроковъ въ Европейской гостиннице"**.

Залишається лише подати наш традиційний протокол цього матчу:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

Англо-російська збірна команда Одеси -
- **Збірна Миколаєва ("Николаевский Атлетикъ-Клубъ") - 7:1 (2:1)**

5 травня (18 травня за н.ст.) **1913 р.**, м. Одеса, майданчик ОБАКу.

Судья: Д.Герд (Одеса).

Одеса: Васильєв (ШКС) - Гаттен (ОБАК), Родіонов (ОКФ) - Іванов (СК), Оуен (ОБАК), Гізер (ШКС) - Блюм (ОБАК), Джекобс (ОБАК), Богемський (СК), Злочевський (ШКС), Чорба (ШКС).

Миколаїв: Сібер - Верман, Бейт - Дмитрієв, Севастопольський, Збинський - Вінер, Панхоке, Рябов, Циглер, Грицутенко (усі – "Николаевский Атлетикъ-Клубъ").

Голи: 1:0 - Джекобс (10 хв.), 2:0 - Богемський (? хв.), 2:1 - Бейт (? хв., з пенальті). 3:1 ... 7:1 - гравці Одеси (у другому таймі)

15 травня - Миколаїв (або Одеса) - є інформація про матч збірних Одеси та Миколаєва, який закінчився перемогою одеситів – 3:1, але вона документально не підтверджена, щось на рівні - "згадок ветеранів".

19 травня - Миколаїв - тут відбувся матч-реванш збірних команд Миколаєва та Одеси, який завершився з результатом 3:2 на користь одеситів. Тут у складі одеситів були: Каждан - Мізерський, Тихонюк - Оуен,

ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ

Гесслер, Иванов - Блюм, Джекобс, Богемський, Злочевський і Фаленський. Відомий і склад миколаївців (вже як членів "Николаевского спортивного клуба"): Дембар - Нестеренко, Бейт - Дмитрієв, Севастопольський, Збинський - Клінч, Вінер, Токмаков, Рено, Циглер. (чудові фото обох команд тут наведені). Судив матч знову англієць з Одеси Д.Герд. І про цей матч є коротенький звіт у газеті "Одесский листок" №119 за 21 травня:

"Спортъ. Въ Николаеве третього дня состоялось междугородное состязание въ футболъ между 11 лучшими игроками одесской футбольной лиги и представителями николаевского спортивного кружка. Состязание окончилось въ пользу Одессы съ результатомъ 3:2. Зрителей было около 5 тыс. человекъ".

Збірна Одеси 19 травня 1913 р. у матчі з командою "Николаевского спортивного клуба" у Миколаєві

Команда "Николаевского спортивного клуба" 19 травня 1913 р. у матчі зі збірою Одеси у Миколаєві

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

2 червня - Херсон - тут цього разу побувала одеська "Флорида", яка традиційно перемогла ту ж херсонську команду "Спортивного кружка" з рахунком 4:1 (або 2:0).

2 червня - Миколаїв - матч місцевої "Сирени" та команди "Любители спорта" Вознесенськ - 5:1.

3 червня - Херсон - ще один матч місцевого "Спортивного кружка" та "Флориды" Одеса - 1:2.

3 червня - Миколаїв - тут "Николаевский спортивный клуб" переміг одеський ОКФ - 1:0 (или 2:1).

9 червня - Херсон - тут побувала і одеська "Вега", яка знову ж зустрілася з тією ж херсонською командою "Спортивного кружка", але результат матчу невідомий.

9 червня - Миколаїв - "Николаевский спортивный клуб" переміг одеську команду "Черноморцы" - 2:1.

16 червня - Миколаїв - сюди приїхала одеська "Флорида", яка зіграла з місцевим "Николаевским спортивным клубом" унічию - 0:0. Про цей матч відомо з "Одесского листка" №143 за 20 червня

16 червня - Херсон - одеська "Вега" вдруге зіграла тут із "Спортивным кружком" і знову перемогла - 4:0. Про це також сповістив "Одесский листок" №143 за 20 червня:

"Въ воскресенье въ Херсоне одес. спортивный кружокъ "Вега" игралъ въ футболъ противъ херсонского кружка спорта. Состязание окончилось въ пользу одесситовъ съ результатомъ 4:0".

27 червня - Херсон - сюди вдруге поїхала одеська "Флорида", але результат матчу невідомий (проведення матчу під питанням).

8 вересня - Миколаїв - є інформація, що тут відбувся матч "Николаевского спортивного клуба" та "Херсонского спортивного кружка" - 4:1 (2:0).або 3:1.

15 вересня - Миколаїв - тут "Николаевский спортивный клуб" перегравав одеський "Спортинг-Клуб" з рахунком 2:1.

29 вересня - Миколаїв - цього дня "Николаевский спортивный клуб" перегравав одеський "Индо" - 1:0.

27 жовтня - Херсон - матч місцевого "Спортивного кружка" та миколаївського "Гаммари" - рахунок невідомий.

30 червня - Вознесенськ - матч місцевої команди "Орёл" з командою "Николаевского спортивного клуба" - 0:2 (0:1).

10 листопада - Херсон - матч місцевого "Спортивного кружка" та миколаївського "Гаммари" - рахунок теж невідомий.

17 листопада - Херсон - матч місцевого "Спортивного кружка" та "Николаевского кружка футболистов" - рахунок невідомий.

Цим і завершився сезон міжміських матчів 1913 року і тепер можна зробити висновки:

Визначення кращої команди Причорномор'я 1913 р. на міжміській арені (на рівні збірних команд міст)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	Одеса	3	3	0	0	13:4	9
2	Миколаїв	7	2	1	4	12:18	8
3	Херсон	4	1	1	2	5:8	5

Примітка: У Миколаєві та Херсоні було лише по одному спортклубу, тому команди цих клубів зараховані як збірні цих міст.

Якщо оцінити проведені зустрічі 1913 року на рівні збірних команд та команд, які без усякого сумніву можна вважати збірними, то з трьох матчів, проведених командою Одеси, в усіх перемоги. Миколаївці зіграли аж 7 матчів, але вступилися у чотирьох і втратили пальму першості у регіоні.

**Визначення кращої команди Причорномор'я 1913 р. на міжміській арені
(на рівні команд спортивних осередків міст регіону)**

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Николаевский спортклуб"	6	5	1	0	8:2	17
2	"Флорида" Одеса	3	2	1	0	6:2	8
3	ОКФ Одеса	3	2	0	1	8:1	6
4	"Херсонский спортклуб"	5	0	0	5	2:18	0

Примітка: До таблиці не занесено команди з 3-х міст, так як вони зіграли лише по одному-два матчі

Миколаєвський клуб не втратив свого першого місця і залишився найкращим також 1913 року.

1914 рік

8 (або 7) квітня - Херсон - тут грав "Одесский Кружок "Футбол" з місцевим "Спортивным кружком", зіграв унічию - 2:2 (1:1), як писала місцева газета **"...благодаря плохому составу"** (у деяких виданнях вказано, що грала збірна Херсону, а не "Спортивный кружок", але ж, напевно, це одне й те ж було на той час, і всі це розуміли - Примітка автора),

Тут маємо можливість надати звіт про цей матч, надрукований у петербурзькій газеті "Футболіст" №6 за 19 квітня 1914 року:

"Херсонь. Матч Херсонь - Одесса. На поле "Херсонскаго Спортивнаго Клуба" встретились первые команды хозяев поля и Одесскаго Кружка "Футбол".

Уже при первых минутах игры происходит свалка у ворот Херсона, в результате которой Херсонь получает гол. Но вот бьют корнер и мяч, отлично принятый головой, в голу Одессы.

Во втором хавтайме первый гол забивают херсонцы, в лице центр-форварда, хорошо принявшего пас с края. И лишь за 3 м. до конца игры г.Мучник, приняв пас головой, загоняет мяч в ворота Херсона.

Результат матча 2:2. Отлично реферировал рефери О.Ф.Л. г.Шринпрокь.

Состав одесситов следующий: Д.Каждань, А.Кастевичь, Ланинь, Товбинь, Сидляровь, Питенко, Ф.Каждань, Гохбергь, Сербовь, Романовь, и Мучникь.

8 квітня - Миколаїв - місцевий "Уніонь", при суддівстві одеського арбітра, програв одеській "Вега" - 2:3, а місцева "Трудовая газета" №1478 за 10 квітня з цього приводу писала: **"Къ сожалению, реферировал одессить, явно допуская отклонения от правил в пользу игроков "Веги", чем и привел в замешательство команду "Униона", допустившей проигрыш"** (!?).

Чудовий звіт цього матчу був надрукований у Санкт-Петербурзькій газеті "Футболіст" №6 за 19 квітня 1914 року:

"Николаевь. Матч "Унионь" - "Вега". Во вторник, 8-го апреля, на поле Николаевскаго Спорт-Клубъ "Унионь" состоялся футбольный матч между 1-й командой хозяев поля и 1-й командой Одесскаго спортивнаго кружка "Вега".

После свистка рефери инициативу нападения сразу же берут на себя одесситы, отличающиеся большой стренированностью. Несмотря однако на все усилия одесситов и николаевцев первый хавтайм был кончен в ничью.

Во втором хавтайме сей час-же после начала левый инсайдъ "Унионь" г.Циглерь прорывається къ голу "Веги" вбивает первый гол. Игру начинают с середины поля и через несколько минут одесситы вбивают "Униону" первый голъ. Затем последовательно через 6 минут загоняют второй и еще через 3 минуты 3-й гол Николаеву. За пять минут до конца матча г.Циглерь снова прорывається къ голу "Веги" и вбивает второй и последний гол.

Такимъ образомъ, матч кончился 3:2 в пользу "Веги".

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

Нужно заметить, что рефери г.Решеръ весьма пристрастно судилъ матчъ, явно держа сторону Одессы. Такъ напримеръ, одинъ изъ игроковъ Одессы у своего голя, за линіей штрафной площади, тронулъ мячъ рукой, за что следовало Одессе битъ "penalty", но рефери не призналъ его и далъ штрафной ударъ с защитой голя. Следовало бы впредь комитету "Уніона" приглашать рефери отъ нейтральнаго клуба.

Необходимо отметить образцовый порядокъ на поле и гостепріимство Уніонцевъ во главе съ А.А.Леоновымъ.

Составъ победителей: Мошинскій I, Петренко, Мизерскій I Искровъ II, Мошинскій II, Искровъ I, Костевичъ, Кальсада, Кеглеръ, Заносевъ и Лифшицъ.

Реваншъ предложено сыграть въ іюне месяце.

М. Видоровичъ".

13 квітня - Аккерман - як бачите, до трьох міст регіону підключилося ще й четверте місто - Аккерман (нині Білгород-Дністровський) з Північної Бессарабії. Цього дня був анонсований матч одеської команди "Стелла" з місцевою командою "Террор" (на жаль, результат матчу невідомий, та одесити, очевидно, перемогли, адже, футбол в цьому місті тільки зароджувався - Примітка автора).

13 квітня - Миколаїв - місцевий "Уніонъ", при суддівстві ще одного одеського арбітра, зіграв із одеським "Шереметьевским кружком спорта" уніцію - 0:0. Тут слід навести звіт про цей матч із "Трудовой газеты" №1483 за 16 квітня (сторінка 4):

"Спортъ. *Въ воскресенье, 13 апреля, на Садовой, уголь Пограничной состоялся футбольный матчъ между Шереметьевскимъ кружкомъ спорта и первымъ тимомъ николаевского спортъ-клуба "Уніонъ". Былъ приглашенъ одинъ изъ лучшихъ одесскихъ рефери Ф.Л.Шримптонъ. Матчъ этотъ задолго волновалъ местныхъ любителей. Было много гостей изъ Одессы. Незирая на ненастную погоду, собралось порядочно зрителей. Шереметьевцы были уверены въ своихъ силахъ и заранее торжествовали победу. Команде "Уніона" подтянулась и приготовилась къ упорной защите. Первый хавтаймъ закончился въ ничью - 0:0. Зрители, волнуясь за "Уніонъ", старались предугадать результаты второго хавтайма, но и онъ закончился в ничью - 0:0. Обе команды оказались одинаковой силы, что составляетъ большой плюсъ для "Уніона", такъ какъ шереметьевцы и одесский "Спортингъ" считаются сильнейшими игроками въ России".*

До того ж у Санкт-Петербурзькій газеті "Футболістъ" №7 за 26 квітня були вміщені й склади цих обох команд: "Уніонъ": голк. Сиберь; беки: Косьяновъ и Мироновъ; хавбеки: Вудъ, Лайзеровичъ и Симаковъ; форварда: Винеръ, Филипповъ, Рябовъ, Цишеръ и Машеджиновъ. Шереметьевцы — голк. Ципъ; беки: Мизерскій, Павловъ; хавбеки: Гавриловъ, Ризеръ, Барскій; форварда: Чорба, Яворскій, Прокоповъ. Злачевскій и Фаленскій. "

20 квітня - Вознесенськ - тут відбувся матч між місцевим футбольним гуртком "Викторія" та миколаївським кружком "шереметьевцев" (рахунок невідомий).

27 квітня - Миколаїв - одеська команда "Индо" тут на місцевому стадіоні прогнала "Уніону" - 0:4.

27 квітня - Миколаїв - одеський "Спортингъ-Клубъ" - чинний на той час чемпіон Одеси, обіграв команду "Николаевского спортивного клуба" - 1:0 (1:0) на його новому майданчику - гол забив Богемський.

Ось звіти про ці два матчі з "Трудовой газеты" №1494 за 29 квітня (сторінка 3):

"Спортъ. *Въ воскресенье, 27-го апреля с.г. на Садовой, уголь Пограничной состоялся футбольный матчъ между одесскимъ спортивнымъ кружкомъ "Индо" и николаевскимъ спортъ-клубомъ "Уніонъ". Команда "Индо" считается въ Одессе одной изъ сильнейшихъ и въ текущемъ весеннемъ сезоне сыграла въ ничью съ "Вегой" и шереметьевцами. Игра "Индо" отличается мужественнымъ характеромъ, въ виду чего игроки "Уніона" приготовились къ жестокой расправе. Игра началась въ очень быстромъ темпе, все время прерываемая свистками рефери для штрафныхъ ударовъ. Матчъ закончился победой "Уніона" - 4:0.*

Въ этотъ же день на поле местного Спортивного клуба состоялся матчъ хозяевъ поля съ одесскимъ "Спортингъ-клубомъ" (взявшимъ первенство Одессы), закончившийся победой Одессы - 1:0. Публика, посетившая поле "Уніона" не видела игры Спортивного клуба и наоборотъ. Желательно было бы, чтобы оба местныхъ клуба условились не играть въ одинъ и тотъ же день, а чередовались воскресеньями, чтобы дать возможность любителямъ футбола посещать оба клуба".

29 квітня - Херсон - тут місцевий "Спортивный кружок", начебто, наніс нечувану поразку самому одеському ШКС - 6:0.

4 травня - Миколаїв - одеський "Турнь-Ферейнъ" виграв у "Николаевского спортивного клуба" - 1:0 (1:0).

25 травня - Херсон - тут миколаївська "Армада" перемогла місцевий "Спортивный кружок" - 2:1 (0:1). Є невеличкий звіт про цей матч із миколаївської "Трудовой газеты" №1517 за 29 травня:

"...Игру начали николаевцы и вскоре первый хавтаймъ заканчивается (1:0) въ пользу "Спорта". Во втором хавтайме на 23 минуте николаевцы отвоевываютъ позицию, вбивъ голъ херсонцамъ. Вскоре николаевцы вбиваютъ второй голъ и матчъ оканчивается (2;1) въ пользу николаевскихъ спортсменовъ. Матчъ реферироваль г.Чепуръ..."

25 та 26 травня - Миколаїв - команда "Одесского кружка "Футбол" у двох матчах програла команді "Николаевского спортивного клуба" із загальним рахунком 2:4.

25 травня - Миколаїв - якась команда з Одеси під прапором "Флорида", іменована у пресі як "збірна клубів Одеси" (складена з кращих гравців клубів "Спортинг-Клубъ", ШКС і "Флорида") програла місцевому "Уніону" - 2:4. Дивно, але як виявилось, до складу цієї одеської команди, нібито, входили: Погорелкін, Соболевський-1, Ангерт, Гесслер, Кособуцький, Мангель, Соболевський-2, Вітіс, Богемський, Злочевський і Краутман.

26 травня - Миколаїв - та ж сама, так звана "Флорида" з Одеси, програла "Уніону" - 1:4. Справа у тому, що "Уніонъ" замість анонсованого матчу зі збіркою Москви, яка, чомусь, не приїхала, знайшов заміну на **"сборную команду, составленную изъ лучшихъ игроковъ г.Одессы"**. Ось що написали одразу дві місцеві газети ("Трудовая газета" №1515 та "Николаевская газета" №2487, обидві - за 25 травня) про цю збірну, яка зненацька з'явилася замість збірної Москви:

" - Сегодня и завтра на поле николаевского спортъ-клуба "Уніонъ" (Курьерская улица) состоятся два междугородныхъ матча между сборной командой, составленной изъ лучшихъ игроковъ г.Одессы и 1-ой командой "Уніона". Составъ сборной команды: голкиперъ - Погорелкинъ (С.К.), беки: Соболевский (Ш.К.), Ангертъ (С.К.), хавбеки: Гесслеръ (С.К.), Кособуцкий (С.К.), Мангель (О.Б.А.К.), форварда: Соболевский (С.К.), Витисъ (С.К.), Богемский (чемпион России), Злочевский (Ш.К.) и Краутманъ (О.Б.А.К.). Начало матча в 5 час.дня. "

Про результат цих матчів повідала "Трудовая газета" №1516 за 28 травня: *"...состоялись матчи:..."Уніона" со сборной изъ одесскихъ командъ "Спортинга", Ш.К., О.Б.А.К. и К.Ф., подъ флагомъ К."Флорида". Результатъ матчей за оба дня... въ пользу "Уніона" - 8:3. Особенно много публики было въ "Уніоне".*

Дивно, але ніхто навіть не перевірів, хто ж саме насправді грав за цю "збірну клубів Одеси". Щоб було більш зрозуміло читачу, як тоді газети брехали щодо назв визначених клубами суперників і гравців, які повинні були вийти на поле, наведемо звернення комітету Одеської футбольної ліги, надруковане в "Николаевской газете" №2497 за 7 червня 1914 року:

"Письмо въ редакцию. Mr.г.Редакторъ! Не откажите въ любезности поместить въ вашей уважаемой газете следующее; комитетъ Одесской футбольной лиги крайне удивляется появлениемъ объявления Николаевского спортивного клуба "Уніонъ" въ №2487 "Николаевской газеты" о матче Одесса (сборная) - "Уніонъ" 25 и 26 мая с.г. Во-первыхъ, команда Одесса (сборная) посылается комитетомъ Одесской футбольной лиги, въ данномъ же случае комитетъ Одесской футбольной лиги даже не зналъ о томъ, что будутъ матчи. Во-вторыхъ, въ команду Одесса (сборная) входятъ только двое изъ игроковъ, названныхъ въ объявлении. В-третьихъ. Многие изъ названныхъ въ объявлении игроковъ не знали о томъ, что ихъ имена попали въ объявление и вовсе не думали принимать участие въ матчах. На самомъ деле играла команда, собранная безъ ведома Одесской футбольной лиги и состоящая изъ посредственныхъ игроковъ 1-ой категории и даже попадались игроки III-ей категории, а поэтому комитетъ Одесской футбольной лиги протестуетъ противъ подобного объявления, лишь вводящего публику въ заблуждение.

Секретарь Одесской футбольной лиги Джонъ Гердъ"

Таким чином, читач, напевно ж, розуміє - в які часи, і за яких правил та зобов'язань - проводилися тоді матчі навіть на рівні збірних міст Російської імперії. Тому вірити публікаціям, оголошенням та висновкам треба дуже обережно, постійно перевіряючи правдивість викладеного, хоча б, в інших джерелах інформації.

8 червня - Одеса - місцевий "Спортинг-Клубъ" перемаг миколаївський "Уніонъ" - 4:2 (3:1). Тут є можливість надати звіти з місцевих газет. Ось, що писала газета."Одесские новости" №9377 за 10 (23) червня: **"Спортъ. Футболъ. Спортинг-Клубъ - Уніонъ."**

"8 мая состоялся матчъ между Спортингъ-клубомъ и николаевской командой "Уніонъ". Спортингъ выступаль въ ослабленномъ составе: Погорелкинъ, Ангертъ, Даниловъ, Ивановъ, Касабутский, Боль, Дыхно, Витисъ, Гельфенбейнъ, Бернштейнъ, Борицкий. После свистка рефери нападаетъ Уніонъ, но вскоре игра переносится къ его же воротамъ, где г.Витисъ даетъ первый голъ. Вскоре г.Гельфенбейнъ забиваетъ второй голъ, но николаевцы тотчасъ оплатили тем же. Къ концу хавтайма г.Гельфенбейн, получивъ

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

пась от край-правого г.Борицкого, забиваеть 3-ий голъ. Много помогаль своими прекрасными шюттами въ центре г.Дыхно. Унионі производитъ впечатление слабой команды; стренировано только нападение. Во второмъ хавтайме много мешалъ игре г.Ивановъ, умышленно вышедший изъ своей роли хавбека и темъ весьма портивший игру. Капитану "Спортинга" г.Ангерту не мешало бы обратитъ на это серьезное внимание.

Во второмъ хавтайме николаевцы дають еще одинъ голъ, но г. Ивановъ съ penalty красивымъ шюттомъ загоняетъ мячъ подъ штангу.

Общий результатъ 4:2 въ пользу Спортинга, который выступаль безъ г.Богемского. Со стороны Спортинга выделялись гг. Дыхно, Витисъ, Даниловъ и Бернштейнъ, отметившийся своими прекрасными пассами г.Косабутский, играющий всегда одинаково хорошо, но на этотъ разъ былъ не въ ударе. "Мазаль" передний бекъ г.Ангертъ. Со стороны "Униона" отличались форварды Рябовъ и Денисовъ, давшие по одному голу. Реферироваль г.Щримптонтъ...
Е.К."

А ось,що писала миколаївська "Трудовая газета" №1528 за 11 червня:

"Футбольный матчъ Одесса - Николаев. В- воскресенье, 8 июня, в- Одессе играла команда "Унионъ", которая выступала против- одесского "Спортингъ-клуба" на поле последнего. По свистку рефери г.Щримптона николаевцы вяло ведутъ нападение, благодаря чему оно не увенчивается успехомъ и ударомъ г.Иванова игра переводится на сторону противниковъ, где благодаря хорошей пассивовке, г.Витиссу удается забить первый голъ. После этого николаевцамъ удается сквитаться, благодаря сильному удару г.Винера, а затемъ въ течение 10 минутъ г.Гельфенбейну удается забить Николаеву два гола. После перерыва долгое время нетъ результата, и лишь на 25 минуте николаевцамъ удается забить "Спортингу" второй голъ. За несколько минутъ до конца игры одесситамъ былъ данъ "penalty", которымъ г.Ивановъ и воспользовался. Матчъ окончился въ пользу одесситовъ со счетомъ - 4:2 "

До речі, крім цього, вже з Санкт-Петербурзької газети "Футболистъ" №14 за 14 червня також відомо, що "...Матчъ... какъ и следовало ожидать, закончился победой одесситовъ, несмотря на отсутствие въ ихъ составе некоторыхъ лучшихъ игроковъ. Не играютъ гг.Богемскій и Соболевскій, а г.Дыхно хромаетъ и видно, что онъ еще не оправился отъ ушибовъ, полученныхъ на матче съ Турціей... Относительно николаевскихъ игроковъ можно сказать... Въ общемъ команда сыграна, но высокога класса игры не показываетъ".

15 червня - Миколаїв - одеська "Вега" у матчі-реванші прогнала миколаївському "Уніону" - 0:3. Ось декілька слів зі звіту про цей матч у "Трудовой газете" №1533 за 17 червня:

"...Матчъ, въ начале вялый, постепенно оживлялся и въ результате "Унионъ" выигралъ - 3:0 въ свою пользу, отыгравъ, такимъ образомъ, потерянный голъ три раза. Этимъ матчемъ "Унионъ" доказаль, что бывшее въ свое время поражение, явилось только следствиемъ случайности".

Трохи докладніше подамо зі звіту в Санкт-Петербурзькій газеті "Футболистъ" №16 за 28 червня:

"...На 14-й минуте одинъ изъ игроковъ "Веги" трогаетъ у своихъ воротъ мячъ рукой, за что рефери г.Усиковъ даетъ "penalty" - въ пользу "Униона". Бьетъ правый инсайдъ Филипповъ и вбиваетъ первый голъ "Веге"... Во второмъ хавтайме... На 15-й минуте левый инсайдъ Денисовъ съ хорошо поданного Филипповымъ пасса вбиваетъ второй голъ "Веге"... На 42-й минуте Филипповъ вырывается и забиваетъ 3-й и последний голъ "Веге"...".

22 червня - Миколаїв - матч-реванш місцевого "Униона" з одеським ""Спортингъ-Клубом" - 0:1 (0:0). Цей матч-реванш був аносований у багатьох місцевих періодичних друкованих виданнях. Навіть повний склад одеської команди був надрукований в оголошенні в "Трудовой газете" №1538 за 22 червня:

"...Участвуютъ одесситы: голкиперъ Погорелкиън; беки - Ангертъ и Даниловъ; хавбеки - Вербицкий, Косовицкий и Ивановъ (чемпионъ Россіи), Витисъ и Дыхно (чемпионъ Россіи)...", а в нарисі на сторінці 3 так чітко було вказано, що "...Участие въ этомъ матче-реванше Богемского, Иванова и Дыхно - чемпионовъ Россіи, делаетъ состязание особенно интереснымъ".

Коротенький звіт про цей матч було надруковано лише в Санкт-Петербурзькій газеті "Футболистъ" №17 за 5 липня, з якого й став відомий результат цього матчу - 1:0 на користь одеситів.:

"Николаевъ. Матчъ Николаевъ - Одесса. 22 июня на поле спортивного клуба "Унионъ" состоялся матч-реваншъ между хозяевами поля и первой одесской командой "Спортингъ". Первый матчъ между этими командами состоялся недавно въ Одессе и кончился полной победой "Спортинга" (4:2). Несмотря на то, что на этотъ разъ не было лучшихъ игроковъ "Спортинга" Богемскаго, Иванова и др., одесситы сразу повели оживленную атаку, все время осаждая Николаевскій голъ. Но все ихъ нападенія въ первомъ хавтайме

остаються безрезультатні точно також, як і нападення николаєвцевь. Первий хавтаймь, такимь образомь, сыгрань въ ничью (0:0).

Во втором хавтайме игра носить менее оживленный характерь, благодаря усталости игроковь. Теперь николаевцы чаще осаждають голь противника. Несмотря на то, что у николаевцевь былъ удобный моментъ забить голъ съ "penalty" - имъ это не удаеться благодаря великолепной въ этотъ день игре одесскаго голкипера, Погорелкина. Одеситамъ же все таки выпадаеть моментъ забить единственный за все время голъ. Игра кончаеться при счете 1:0, въ пользу "Спортингъ". Реферироваль матчъ Усиковъ".

27 червня - Аккерман - сюди навідалася ще одна нелігова одеська команда "Спарта", яка перемогла місцевий "Террор" з рахунком 1:0. З газети "Одескіє новости" №9396 за 1(14).липня відомий склад аккерманської команди, хоч і неповний: Розенберг, Хаджі, С.Коган, Полтора, Хазін, Гольденберг, Кекльберт і Січкоріз.

29 червня - Херсон - місцевий "Спортивный кружокъ" розгромив команду "Николаевского Шереметьевского кружка" - 6:0. Тут є можливість подати й звіт про цей матч, який був надрукований у московському журналі "Къ спорту!" №27 за 13 липня 1914 року:

"Херсонъ. 29-го іюня на поле Херсонскаго спортивнаго кружка состоялся матч между 1-ой командой Х.С.К. и Николаевским Шереметьевским клубомъ. Игра велась все время у голя Николаева. Результатъ перваго хавтайма 2:0 въ пользу Х.С.К.

Во втором хавтайме Николаевъ стремится отыграться, но попытки разбиваются объ атаку нападенія хозяевъ поля, и хавтаймъ кончається со счетомъ 4:0 въ пользу хозяевъ.

Общій счетъ 6:0. Составъ победителей Шаевскій (голь), Руленко, Гальперъ, Зубовичъ, Демьяненко I, Демьяненко II, Климашевъ, Медновъ, Михайловскій, Шпехтъ. Пруневичъ. Отличался сильной и корректной игрой подающій надежды Гальперъ, также Климашевъ".

6 липня - Аккерман - тут цього разу місцевий "Террор" програв одеському "Романовскому Спортингъ-клубу" - 1:2.

6 липня - Бендери - матч між місцевою командою "Тефи" та командою Тирасполя (результат невідомий, і невідомо - чи взагалі відбувся цей матч). Згадку про цей матч, нібито, можна знайти у бендерській газеті "Бессарабский южный край", що видавалася з 1913 по 1917 рік (до 30 січня 1914 р. вона мала назву "Южный Край"), але нічого конкретного з цієї газети ніде не наводиться, навіть не вказана дата номера газети.

29 липня - Херсон - раптом з'явився ще один неймовірний результат - є інформація, що одеський ШКС знову програв місцевому "Спортивному кружку", до того ж, знову 0:6 (навіть відомий результат першого тайму - 0:2). Ось такі бувають дива. Але, й співпадіння чисел - 29 квітня і 29 липня якось наводять на роздуми.

17 серпня - Вознесенськ - вже після того, як почалася Перша світова війна, був проведений благодійний матч на рахунок родин запасу, які були призвані на військову службу - грали збірна цього містечка, зібрана з гравців двох існуючих тут клубів "Спортъ" та "Викторія", з прибулою з Миколаєва новою командою цього міста, також із назвою "Викторія" (перемогли миколаївці - 4:2).

початок вересня - Миколаїв - тут був проведений міжміський благодійний матч на рахунок "Червоного хреста" між місцевим "Уніоном" із одеським "Шереметьевским кружком спорта".

Цим і завершився, такий визначний сезон міжміських матчів 1914 року за їх кількістю та приєднанням команд із невеликих містечок. Тепер, за їх результатами, можна робити серйозні висновки, хоча звісно ж, що неофіційні, але достатньо обґрунтовані. Це, по-перше те, що визначення кращої команди Причорномор'я 1915 року на міжміській арені на рівні збірних міст провести зовсім немає ніякої можливості, бо таких матчів цього року просто фактично не було.

Із нижче наведеної умовної таблиці визначено кращу команду Причорномор'я 1915 року на міжміській арені на рівні команд спортивних осередків міст цього регіону. Перше місце належить Футбольному Клубу "Уніонъ" з Миколаєва, який встановив рекорд чисельності проведення матчів, половина з яких були переможними (8 матчів). Щодо другої команди у регіоні - одеського "Спортингъ-Клубу", то йому це місце дісталось лише через те, що він із трьох зіграних матчів, жодного не програв. А от третє місце "Херсонського Спортивнаго Кружка", викликає багато питань, бо з 5 матчів, три перемоги з однаковим результатом по 6:0 - це вже занадто і пахне, звичайно, підробкою інформації.

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

Визначення кращої команди Причорномор'я 1914 р. на міжміській арені
(на рівні команд спортивних осередків міст регіону)

місця	назва	ігор	перемог	нічийх	поразок	м'ячі	очки
1	"Уніонъ" Миколаїв	8	4	1	3	19:11	14
2	"Спортингъ-Клубъ" Одеса	3	3	0	0	6:2	9
3	Херсонский Спортивный Клубъ	4	2	1	1	15:3	8
4-5	"Вега" Одеса	2	1	0	1	3:5	3
4-5	Николаевский спортивный клубъ	4	1	0	3	4:10	3

Примітка: До таблиці не занесені 2 одеські команди ОКФ і ШКС, які у двох матчах мали лише по 2 очки, також, 3 одеські, які зіграли лише по одному матчу.

1915 рік

26 квітня (або 22 травня) - Тирасполь - матч на площі біля артилерійських казарм між місцевою командою та командою "Санитас" із Кишинева - 0:11. Ось звіт про цей матч з московського журналу "Къ спорту!" №24 за 14 червня 1915 р.:

"Кишиневъ. Местная футбольная команда "Санитасъ" недавно выезжала въ Тирасполь, где на площади против артиллерійских казармъ состоялся матчъ между кишиневцами и тираспольцами. Публики собралось очень много. Матчъ окончился въ пользу "Санитасъ". Последній забилъ тираспольской команде 11 мячей, въ то время, как тираспольцы не сумели забить ни одного..."

10 травня - Миколаїв - одеська "Флорида" зіграла унічию з минулорічним чемпіоном Миколаєва "Уніоном" - 1:1. Ось як про цей матч писав журнал "Къ спорту!" (Москва) №22 за 31 травня 1915 року:

"...10 и 11 мая въ Николаеве гастролировала одесская команда "Флорида". Уніонъ игралъ въ измененномъ составе: Норовъ, Симаковъ, Борисенко, Владекъ, Лейзеровичъ, Денисовъ, Филипповъ, Асушкинъ, Рябовъ, Гальперинъ и Циглеръ. Темпъ, изобилуетъ рискованными и захватывающими моментами. Публика съ напряженнымъ вниманиемъ следитъ за ходомъ борьбы. Голькиперы обеихъ сторонъ играютъ безукоризненно, принимая очень трудные мячи. Все же игру Уніона можно охарактеризовать въ первый день осторожной, осмотрительной. Игроки испытывали своего противника, представляя ему инициативу нападенія. Матчъ кончился счетомъ 1:1..."

11 травня - Миколаїв - одеська "Флорида" поступилася миколаєвському "Уніону" - 2:8. Звіт і про цей матч наведений у газеті "Одесские новости" №9707 за 15(28) травня 1915 року:

"Спортъ. Футболъ. 10 и 11 мая въ Николаеве состоялись матчи между первыми командами николаевского спортъ-клуба "Уніонъ" и одесского спортивного клуба "Флорида". Въ первый день игра кончилась 1:1, а во второй "Уніонъ" победилъ 8:2, причемъ одинъ голл былъ данъ "Уніону" штрафной безъ защиты".

А журнал "Къ спорту!" писав:

"...Второй день завершился полной победой Уніона при счете 8:2. Игра на редкость комбинированная, пассировка съ центра на край, край съ инсайдами, инсайды съ центромъ, - все это совершенно сбило съ толку защиту одесситовъ. Изъ восьми мячей центръ форвардъ Рябовъ вбилъ 7. Сейчасъ Рябовъ въ блестящей форме..."

17 травня - Миколаїв - одеський "Индо" програв у Миколаєві "Уніону" - 0:2.

24 травня - Одеса - як повідомляв московський журнал "Къ спорту!" №24 за 14 червня 1915 року: *"... николаевский "Уніонъ" выехалъ въ Одессу играть со Спортингъ-Клубомъ въ следующемъ составе: Норовъ, Симаковъ, Борисенко. Владекъ, Лейзеровичъ, Дмитриевъ. Асушкинъ. Филипповъ, Рябовъ, Ассиръ-*

Гальперинь и Денисовъ. *Матчъ кончился победой "Уніона" 3:1.* Таким чином, місцевий "Спортингъ-Клубъ" програв миколаївському "Уніону" - 1:3. За "Спортингъ-Клубъ" в цьому матчі грав Богемський, Дихно, Вітіс (забив гол, але не реалізував пенальті), у воротах стояв Погорелкін, Докладніше можна ознайомитися з цим звіту в газеті "Одесскіе новости" №9719 за 27 травня (9 червня за н.ст.):

"В воскресенье "Спортингъ-клубъ" на своем поле встретился съ николаевскимъ спортъ-клубомъ "Уніонъ". По свистку рефери Д.Д.Герда на поле выбегаютъ обе команды.

Одесситамъ въ первомъ хавтайме приходится играть противъ солнца и, несмотря на это, игра всё время ведется на стороне николаевцевъ. Долго, однако, одесситы не могли достигнуть результата, такъ какъ край слева - Дыхно абсолютно не подаетъ мячей, а хавбеки хорошо отнимаютъ мячи, но плохо пассируютъ своимъ форвардамъ. Но вотъ край правый Костинъ, вообще недурно игравший, подаетъ пасъ въ центръ. Его "мажутъ" николаевские беки и мячъ съ ноги Витуса въ воротахъ гостей. Этимъ кончается первая половина. Во второй половине инициатива нападения неожиданно переходитъ въ руки "Уніона". Спустя несколько минутъ николаевцамъ въ лице Осушкина удаётся сквитать полученный голъ. Одесситы растерялись. Результатомъ этого былъ еще одинъ голъ, проведенный николаевцами. Вскоре одесситамъ представился случай сквитаться. Судья назначилъ одиннадцатиметровый ударъ. Но Витисъ не попадаетъ въ ворота. Тутъ уже ясно видно, что победа за николаевцами.

Одесситы начали волноваться, вместо того чтобы играть. Николаевцы наоборотъ приободренные, хорошо пасуя, всё время подходятъ къ воротамъ СК, край левый николаевцевъ посылаетъ свечку. Мячъ падаетъ надъ воротами СК, а вратарь Погорелкинъ доканчиваетъ его полетъ въ свои-же ворота. Результатъ матча выразился победой николаевцев со счетомъ 3:1.

Классъ игры гостей не высокъ и несомненно ниже "Спортингъ-клуба" и лишь благодаря дружной игре, которую игнорируютъ одесситы, они выиграли матчъ. Хорошо беретъ мячи вратарь Норовъ. У СК выделялся одинъ Богемский. Онъ проводилъ все комбинации, но за отсутствиемъ партнеровъ не могъ достигнуть результата. Слабы Погорелкинъ и Дыхно.

Матчъ посетило изрядное количество публики".

Наведемо чудову інформацію про цей матч із того ж журналу "Къ спорту!" №24 за 14 червня 1915 року:

"...Команда Спортивнаго Клуба выступала въ усленномъ составе. Играли приехавшіе студенты хавбекъ Збинскій и край-левый Салоники 2-й, и лучший бекъ николаевскій г.Мооръ.

Казалось бы, что команда, выступая въ такомъ составе, должна была сделать матчъ интереснымъ и красивымъ, но къ сожаленію приходится констатировать обратное. Характерная черта, подмеченная мною въ игре николаевскихъ футболистовъ - это полное отсутствіе инициативы. Никогда николаевцы своимъ гостямъ-противникамъ не пробовали и не пробуютъ предложить свой темпъ игры, а играютъ такъ, какъ имъ предлагаютъ и оттого матчи бывають частенько довольно скучными.

То же самое можна сказать и объ отчетномъ матче. Одесская команда "Уніонъ, очень слаба (въ лиговыхъ состязаніяхъ заняла не то седьмое, не то восьмое место). Есть отдельные хорошие игроки, такъ напримеръ: центръ-форвардъ Гитра, бекъ Коганъ и край-левый, но въ целомъ команда страдаетъ отсутствіемъ сыгранности. Матчъ выиграли николаевцы со счетомъ 3:1. Въ Спортивномъ хорошо играли: Мооръ, Дальштремъ, Полегентій и Юрьевъ..."

Такий матч потребує наведення його протоколу, для більшої наглядності інформації, яку ми маємо:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

"Спортингъ-Клубъ" Одеса - "Уніонъ" Миколаїв - 1:3 (1:0)

24 травня (6 червня за н.ст.) 1915 р., м. Одеса, майданчик "Спортингъ-Клубу", велике число глядачів.

Судья: Д.Д.Герд (Одеса).

Одеса: Погорелкін, Моор, Коган, Дальштрем, Полегенький, Юрьев, Вітіс, Костин, Богемський, Гитра, Дихно, Збинський, Салоніки-І.

Миколаїв: Норов, Сімаков, Борисенко, Владек, Лейзерович, Дмитрієв, Осушкін, Філіппов, Рябов, Ассір-Гальперін і Денісов.

Голи: 1:0 - Вітіс (у першому таймі), 1:1 - Осушкін (на початку другого тайму), 1:2, після цього Вітіс не забиває пенальті.

31 травня - Миколаїв - у матчі-реванші одеський "Спортингъ-клубъ" знову поступається місцевому "Уніону" - 1:5. Наведемо лише ту інформацію, яка була вказана у журналі "Къ спорту!" №24 за 14 червня 1915 року:

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

"...31 мая Спортингъ-Клубъ приѣзжаетъ играть въ Николаевъ. На матче-реванше "Спортингъ" выступить въ такомъ составе, какимъ онъ не обладалъ даже въ самые свои лучшія времена. Изъ "Шереметьевскаго Клуба" ушли въ "Спортингъ" лучшіе игроки шереметьевцевъ: Злочевскій, Подольскій, Кажданъ (защищавшіе честь Сборной Одессы противъ Петрограда) и Чорба. Результатъ матча предвидеть не трудно, хотя различные возможности вероятны...". А результатъ матчу наведений вже в журналі "Къ спорту!" №4 за 14 червня 1915 року.

7 червня - Тирасполь - матч на вокзальній площі між місцевою командою "Спортингъ-клубъ" та командою "Санитас" із Кишинева - 0:7. А ось звіт та ілюстрація нарису з московського журналу "Къ спорту!" №27 за 5 липня 1915 р.:

"7-го іюня кишиневская футбольная команда "Санитасъ" выѣзжала вторично въ Тирасполь, где на вокзальной площади состоялся матчъ между тамошнимъ "Спортингъ-Клубомъ" и "Санитасомъ". И на этотъ разъ кишиневцы вышли победителями при результатѣ 7:0. На матчѣ, весь сборъ съ котораго пошелъ на усиленіе средствъ помощи раненымъ, собралось очень много публики, среди которой преобладала учащаяся молодежь".

З журналу "Къ спорту!" (Москва) за 5.07.1915 р.

14 червня - Миколаїв - відбувся матч миколаївсько-го "Уніона" з одеською "Вегой" - 3:1. Чудовий звіт з цього матчу був наведений "Къ спорту!" №26:

"...14-го іюня "Уніонъ" игралъ съ одной изъ лучшихъ одесскихъ командъ "Вегой". Матчъ этотъ собралъ на площадку поля огромное количество публики. Скептикамъ, утверждающимъ, что интересъ у насъ къ футболу палъ въ широкой массе и что увлеченіе имъ прошло, придержся сделать "переоценку ценностей".

Стало страшно за николаевцевъ, когда одесситы до матча вышли на поле побить мячъ. Народъ все рослый, крепкій, здоровый. Удары по голу у нихъ точныи и метки. Режутъ мертвые углы, какъ верхніе, такъ и нижніе. Въ победу "Уніона", за очень малымъ исключеніемъ, почему-то никто не верилъ. Все ожидали перваго пораженія за весь сезонъ. Страхи оказались напрасными. Действительность показала, что "Уніонъ" значительно сильней "Веги", и классъ игры у нихъ лучше, чемъ у одесситовъ. Въ цветахъ "Веги" играли: Лутковскій, Багровъ, Березовскій, Федоровъ, Машинскій, Соловьевъ, Залевскій, Кауфманъ, Завадовскій, Зиновьевъ и Кажданъ. Въ цветахъ "Уніона": Норовъ, Романъ Сомаковъ, Владекъ Лейзеровичъ, Дмитріевъ, Циглеръ, Филипповъ, Рябовъ, Ассиръ-Гальперинъ и Денисовъ. Съ места "Вега" сразу делаетъ сильный нажимъ на ворота "Уніона", но безрезультатно. Затемъ по полю только и видно, какъ игроки мчатся отъ однихъ воротъ къ другимъ.

На 7-й минуте край-левый Денисовъ, получивъ мячъ съ центра, прорывається впередъ, опутываетъ хавбека и бека, бьетъ по голу и проводитъ мячъ в одесскія ворота. Бурными аплодисментами публика приветствуетъ первый голъ. Наблюдаю игроковъ. Лица у всехъ бледныя и взволнованныя: у однихъ отъ радости, у другихъ отъ неожиданности. Игра принимаетъ такой характеръ, что кажется у игроковъ силъ не хватитъ довести ее до конца.

Одесситы предложили бешенный темпъ, надеясь взять своихъ противниковъ изморомъ, но расчетъ оказался ошибочнымъ; николаевцы оказались не менее выносливыми и тренированными. На 19 минуте Ассиръ даетъ "свечу" на голъ, а Филипповъ грудью вноситъ мячъ въ ворота одесситовъ. Черезъ несколько минутъ "Вега" удається отквитать одинъ мячъ 11-тиметровымъ ударомъ. Ударъ даетъ за то, что бекъ, падая, заделъ мячъ рукой. Мячъ въ сетку "Уніона" проводитъ г.Машинскій.

После перерыва инициативу игры берутъ уніонцы. Комбинація следуетъ за комбинаціей. Ворота какъ однихъ, такъ и другихъ часто въ критическомъ положеніи. Голькиперамъ приходится усиленно работать. Усилия обеихъ сторонъ не даютъ положительныхъ результатовъ и только минуты за 2-3 до конца матча Ассиръ прорывається и вбиваетъ еще одинъ голъ. Победа "Уніона" выразилась въ счете 3:1.

Игра "Веги" поражаетъ своей цельностью и гармоничностью. Трудно дать кому-либо предпочтеніе, такъ какъ все играютъ дружно и хорошо. Но все же отмечу гг.Машинскаго, Багрова и Лутковскаго, которымъ всю тяжесть игры пришлось вынести на своихъ плечахъ.

Что касается игроковъ "Уніона", то пальма первенства безусловно принадлежитъ центральной тройке въ лице Рябова, Филиппова и Ассира-Гальперина. Рябовъ, имея противъ себя такого хавбека, какъ Машинскій (игралъ въ Петрограде за сборную Одессы), все же игралъ довольно свободно.. Его отличительное достоинство то, что мячъ у себя онъ никогда долго не держитъ, а распределяетъ его моментально между партнерами. Филипповъ обладаетъ виртуозной техникой и сильнымъ ударомъ, но въ отчетномъ матче онъ никакъ не могъ найти точку прицела. То же самое можно сказать и о Ассире. Центр-хавбекъ Лейзеровичъ, пожалуй, игралъ не хуже г.Машинскаго.

Ценное приобретение сделалъ "Уніонъ" въ лице г.Романа, играющаго бека. Хорошій бегъ, сильный ударъ и недурная техника, но Романъ увлекается и частенько не держитъ своего места. Норовъ замечательный;

вратарь: гибкій, ловкій, быстро соображаетъ, не теряется въ критическихъ минутахъ и обладаетъ цепкой хваткой. Хороши Денисовъ, Дмитріевъ, Владекъ и Симаковъ.

І для цього матчу зробимо протокол для більш наглядної інформації, яку ми маємо:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

"Уніонъ" Миколаїв - "Вега" Одеса - 3:1 (2:0)

14 (27 за н.ст.) червня 1915 р., м. Миколаїв, майданчик "Уніона", велике число глядачів.

Суддя: ?

"Уніонъ": Норов - Роман, Сомаков - Владек, Лейзерович, Дмитрієв - Циглер, Філіппов, Рябов, Ассір-Гальперін, Денисов.

"Вега": Лутковський - Багров, Березовський - Федоров, Машинський, Соловійов - Залевський, Кауфман, Завадовський, Зінов'єв, Каждан.

Голи: 1:0 - Денисов (7 хв.), 2:0 - Філіппов (19 хв), 2:1 - Машинський (через декілька хв. з пенальті), 3:1 - Ассір-Гальперін (87 хв.).

25 червня - Миколаїв - одеська "Вега" знову програє "Уніону" - 0:1;

26 червня - Миколаїв - одеська "Вега" знову програє "Уніону" - 0:3;

Про ці обидва матчі наведемо інформацію, що була вказана у журналі "Къ спорту!" №32 за 8 вересня 1915 року:

"Футболъ. После полутора-месячного перерыва, 25 и 26 июля, вновь встретились команда одесской "Веги" и николаевского спортъ-клуба "Уніонъ"..."

...Въ цветахъ "Веги" играли: Лутковскій, Багровъ, Гавриковъ, Березовъ, Машинскій, Федоровъ, Кажданъ, Ф.Лифшицъ, А.Ковалевскій, Лифшицъ 2-ой и Залевскій. Въ цветахъ "Уніона": Норовъ, Романъ, Коровинъ, Владекъ, Лейзеровичъ, Симаковъ, Денисовъ, Ассиръ, Рябовъ, Филипповъ, Асушкинъ.

Игру начали энергично и оживленно, а къ концу хавтайма сильно сдали такъ до конца матча. Первая половина игры результата не дала. Во второй половине на 32 мин. отлично поданный на центръ мячъ Денисовымъ перенимаетъ Филипповъ и сильнымъ ударомъ проводитъ его въ одесскія ворота. Результатъ 1:0 въ пользу "Уніона". "Решающій матчъ" второго дня, какъ было афишировано, прошелъ хуже, чемъ предыдущий. "Уніонъ" нападаетъ, "Вега" защищается. Игра идетъ почти въ одни ворота. Первый мячъ былъ вбитъ исключительно по вине голкипера. Слабо шедшій мячъ Лутковскій вместо того, чтобы взять руками, бьетъ ногой, мажетъ, и мячъ медленно вкатывается въ сетку.

Черезъ 2-3 минуты "Вега" лишается самага лучшаго своего игрока Багрова. Несчастный случай съ Багровымъ удручающимъ образомъ подействовалъ на игроковъ, которые уже не играли, а только старались дотянуть матчъ до конца. Багровъ съ сильного разбега корпусомъ хотель отбросить Денисова отъ мяча, но не рассчиталъ и упалъ очень неудачно. Въ безсознательномъ состояніи Багрова снесли въ еврейскую больницу, где врачи констатировали у него сотрясеніе мозга. Сильно ослабленная въ защите Вега пропускаетъ еще два мяча, вбитые Филипповымъ и Ассиромъ. Результатъ 3:0 въ пользу "Уніона". Изъ игроковъ Веги должно отметить Багрова, Машинскаго и Ковалевскаго. Въ Уніоне хороша вся линія хавбековъ и крайніе форварда.. Слабее обыкновеннаго играетъ центральная тройка форвардовъ. Красиво комбинируетъ, а передъ голомъ нетъ правильныхъ ударовъ. Причина - отсутствіе тренировки. Обвинять игроковъ нельзя, ибо здесь вина въ несколько неправильной постановке дела въ клубе..."

29 червня - Тирасполь - матч між командами місцевого "Спортингъ-клуба" та "Кишиневский КЛС" - 2:1.

19 липня - Кишинів - матч між місцевою командою "Кишиневский КЛС" та командою "Спортингъ-клубъ" Тирасполь - результат матчу невідомий.

16 серпня - Тирасполь - благодійний матч, в якому зустрілися представники Тирасполя та Бендер - 0:0. Про цей матч було коротеньке повідомлення у тираспільській газеті "Днестровский край" №251 за 20 серпня 1915 року, де було вказано:

"Въ воскресенье состоялся футбольный матчъ между нашей и бендерской командой. Играли вяло. Результатъ - 0:0. У бендерчанъ хорошо игралъ левый бекъ, у насъ - голкиперъ".

22 та 23 серпня - Миколаїв - "Николаевский спортивный клубъ", нібито точно домовився зіграти зі збірною літньою командою Одеси, але про ці матчі інформація відсутня.

30 серпня - Миколаїв - "Николаевский спортивный клубъ" таки зіграв зі збірною літньою командою Одеси унічию - 1:1. Надаємо інформацію, яка була вказана у журналі "Къ спорту!" №39 за 27 вересня 1915 р. :

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

"Николаевъ. Футболъ. 30 августа на поле Николаевского Спортивного Клуба состоялся матч между командой хозяевъ поля и "летней сборной одесской командой. Матчъ скучный, вялый и крайне неинтересный. Виновны въ этомъ отчасти одесситы, отчасти сами николаевцы. Составъ команды, съ которымъ приехали къ намъ гости не выдерживаетъ никакой критики. Не было мало-мальски приличнаго игрока, который могъ бы играть или же руководится игрой. Впечатленіе отъ игры одесситовъ такое, точно играютъ только что начинающіе обучатся футболу. Единственное пріятное исключеніе оставилъ голкиперъ, показавшій сравнительно хорошую игру. Что касается игры николаевцевъ, то, какъ мне уже неоднократно приходилось отмечать, играютъ они въ зависимости отъ того, съ кемъ имъ приходится играть. Если играютъ съ хорошей командой играютъ хорошо, съ плохой - плохо и еще стараются играть хуже ее. Отчетный матчъ Спортивный клубъ игралъ до того плохо, что дальше, кажется ужъ и идти некуда. Результатъ матча 1:1".

14 вересня - Херсон - миколаївський "Уніонъ" своїм сновним складом переграв місцевий ХСК - 4:0.

16 (або 20) вересня - Херсон - миколаївський "Уніонъ", нібито, знову грав з ХСК, але рахунок матчу невідомий.

Цим і завершився сезон міжміських матчів 1915 року. Тепер можна робити висновки: по-перше, визначення кращої команди Причорномор'я 1915 року на міжміській арені на рівні збірних міст привести немає можливості, бо таких матчів фактично не було.

Визначення кращої команди Причорномор'я 1915 р. на міжміській арені (на рівні команд спортивних осередків міст регіону)

місця	назва	ігор	перемог	нічий	поразок	м'ячі	очки
1	"Уніонъ" Миколаїв	9	8	1	0	40:6	26
2	"Флорида" Одеса	2	0	1	1	3:9	2
3	"Спортингъ-Клубъ" Одеса	2	0	0	2	2:8	0
4	"Вега" Одеса	3	0	0	3	1:7	0

Примітка: До таблиці не занесені бессарабські команди, та 2 одеські, які зіграли лише по одному матчу

Цього разу футбольний клуб "Уніонъ" із Миколаєва побив усі рекорди, бо по-перше, провів 9 міжміських матчів, а по-друге, жодного з них не програв, й таким чином, остаточно довів, що миколаївський футбол був найкращим у регіоні Причорномор'я..

1916 рік

9 квітня - Миколаїв - тут, нібито, відбувся у цьому році перший міжміський матч між "Николаевскимъ спортивнымъ клубомъ" та одеським "Спортингъ-Клубомъ", але результат його невідомий.

11 квітня - Одеса - тут "Николаевский спортивный клубъ" таки зіграв з тим же ""Спортингъ-Клубомъ" уніцію - 3:3 (1:3). Цікавий звіт про цей матч із журналу "Къ спорту!" №16 за 24 квітня на сторінці 15:

"...Интересное состязаніе и теплый солнечный день собрали на поле С.Клуба всю спортивную Одессу. Режировалъ и очень хорошо г.Шримптонъ, ставшій за последнее время монополистомъ серьезныхъ матчей.

Игра съ места ведется живымъ темпомъ и мячъ поминутно подводятъ то къ одному, то къ другому голу. На 6-ой минуте центръ форвардъ Сп.Клуба Богемскій, красиво прорвавшись, подводитъ мячъ къ самому голу противника, где происходитъ горячая схватка и Гельфенбейнъ изъ кучи забиваетъ мячъ. Николаевцы не теряютъ енергіи и делаютъ все усилія чтобы отквитаться и одинъ моментъ казалось, что ихъ усилія увенчаются успехомъ, но удачная защита Погорелкина спасаетъ положеніе. До конца хавтайма игра ведется ровно и на второй голъ, забитый Богемскимъ, гости отвечаютъ, благодаря удачному прорыву крайнего правого. Только передъ самымъ перерывомъ, Богемскій, красиво обведя защиту, забиваетъ еще одинъ голъ и, такимъ образомъ, первая половина игры кончается со счетомъ 3:1 въ пользу одесситовъ.

Во втором хавтайме картина несколько меняется. Отсутствие старой защиты и неважная игра голкипера Погорелкина (въ отчетномъ матче) даютъ себя знать и хавбеки Одессы должны постоянно отходить къ своему голу. Лишенные поддержки форварда не имеютъ возможности доводить до конца комбинаціи, и нападеніе Николаева, где выделяется Рябовъ, начинаетъ обстреливать ворота одесситовъ. Дважды имъ удаётся забить мячъ въ сетку Одессы и матчъ кончается при счете 3:3.

Хочется отметить хорошую стренированность Николаевского Спортингъ-Клуба, являющагося теперь въ сущности сборной Николаева, такъ какъ къ нему перешли теперь все игроки "Уніона". Превосходенъ центръ форвардъ Рябовъ, хорошъ центръ-хавъ Севастопольскій, недурно игралъ бекъ Романъ, которому, однако, следуетъ поставить на видъ грубоватую игру. Хороша линия хавбековъ, особенно правый.

У чемпионовъ Одессы прекрасное нападеніе. Великолепень неуязвимый чемпионъ Одессы Богемскій, хороши Гельфенбейнъ и Дыхно. Бернштейнъ является хорошимъ партнеромъ другимъ, но слишкомъ осмороженъ, что ослабляетъ его натискъ. Переведенному весной изъ 2 ком. Шаповаленко не хватаетъ скорости прежняго прекраснаго крайняго - Костевича. Линія хавбековъ, составленная изъ Искрова, Табачникова (и третьяго вообще затруднительно назвать, такъ какъ леваго играетъ каждый разъ новое лицо, - на этотъ разъ игралъ Костинъ) играетъ хорошо; кой-кому недостаетъ гибкости и подвижности, отчего форварда иногда должны делать лишнюю работу. Защита съ отъездомъ Данилова и болезнью Ангерта представлена Петковымъ и Ивановымъ, которые играютъ слабее предшественниковъ. Особенно чувствуется отсутствие Ангерта съ его знаніемъ игры и прекраснымъ ударомъ. Голкиперъ Погорелкинъ играетъ очень неровно. Последніе два мяча (особенно предпоследній) всецело лежатъ на его совести.

Въ заключеніе нельзя не отметить "экспансивности" части публики, поломавшей отъ нетерпенія ворота и поэтому вошедшей безъ билетовъ.

"Алу"

"Спортингъ-Клубъ" Одесса в Одесі 11.04.1916 р.

НСК Миколаїв в Одесі 11.04.1916 р.

Цьому матчу також необхідно зробити протокол для більш наглядної інформації, яку ми маємо:

Протокол матчу:

Товариський міжнародний матч

"Спортингъ-Клубъ" Одеса - Николаевский спортивный клубъ - 3:3 (2:0)

11 (24 за н.ст.) квітня 1916 р., м. Миколаїв, майданчик "Уніона", велике число глядачів.

Суддя: ?

"Уніонъ": Норов - Роман, Сомаков - Владек, Лейзерович, Дмитрієв - Циглер, Філіппов, Рябов, Ассір-Гальперін, Денисов.

"Вега": Лутковський - Багров, Березовський - Федоров, Машинський, Соловійов - Залевський, Кауфман, Завадовський, Зінов'єв, Каждан.

Голи: 1:0 - Денисов (7 хв.), 2:0 - Філіппов (19 хв), 2:1 - Машинський (через декілька хв. з пенальті), 3:1 - Ассір-Гальперін (87 хв.).

11 квітня - Миколаїв - місцевий "Уніонъ" переміг одеський ОКФ - 1:0.

11 квітня - Херсон - тут відбувся матч між "Херсонскимъ Спортивнымъ Кружкомъ" та миколаївським "Русскимъ соколомъ", який завершився перемогою господарів - 4:0. Осъ звіт про цей матч із московського журналу "Къ спорту!" №17 за 1 травня 1916 року:

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

"Херсонь. Спортивними організаціями Херсонь не багать і потому съ удовольствіемъ отмечаю о такомъ событіи, какъ футбольный матчъ между командами: Николаевскій "Русскій соколъ" и 1-й командой Херсонскаго Спортивнаго кружка; которымъ открытъ былъ весенній сезонъ 11 апреля с.г.

Матчъ, разыгранный на поле Х.С.К., былъ очень оживленнымъ и несмотря на то; что въ николаевской команде "Русскій соколъ" весьма приличны были вратарь и защитники; все же окончился блестящей победой въ пользу Херсонскаго Спортивнаго Кружка при общемъ счете мячей 4:0.

Составъ 1-й команды Х.С.К. былъ следующий: вратарь - Н.Салкиндеръ; защитники - І.Лернеръ, С.Медновъ; полузащитники - Б.Кара, Д.Лапидусъ, П.Ковтуновичъ; передовые - А.Милевичъ, І.Леоновъ, Н.Налетовъ, А.Руденко и М.Угриновичъ. Реферировалъ г.Махлинъ.

Нельзя не отметить І.Лернера, С.Меднова, Б.Кара, Д.Лапидуса, А.Милевича и Н.Налетова, приведшихъ въ восторгъ своей великолепной игрой ту многочисленную публику, которая собралась на матчъ и выразившая своимъ любимцамъ благодарность за доставленное удовольствіе громкими и продолжительными аплодисментами".

23 квітня - Одеса - місцева "Вега" програла "Николаевскому спортивному клубу" - 2:3 (1:0). Ось звіт про цей матч із журналу "Къ спорту!" №18 за 8 травня 1916 року:

"Одесса. Матчи Николаевъ - Одесса. ...23-го выступила противъ Николаева "Вега". По свистку судьи Д.Каждана команды вышли на поле. Игра началась натискомъ и перевесомъ "Веги". Прекрасная подача хавбековъ Ересова и Березовскаго (особенно сильно играетъ слева первый, буквально парализовавший всю игру праваго фланга Николаева, состоящаго изъ такихъ прекрасныхъ игроковъ, какъ Ассиръ и Крашенниковъ) делаетъ свое дело, и крайніе "Веги", поминутно прориваясь, подаютъ прекрасные мячи къ голу. Но слабая игра всехъ среднихъ форвардовъ мешаеъ "Веге" притти къ какому-нибудь результату.

Къ концу перваго хавтайма Николаевъ разыгрывается, и у гола "Веги" жаркія схватки. Спасаютъ дело Багровъ и голкиперъ Типикинъ. Минуть за пять до перерыва мячъ, посланный справа, идетъ на аутъ мимо левой штанги. Защита "Веги", видя это, даже не бежитъ назадъ. Левый крайній Николаева быстро вырывается, съ самой черты подаетъ мячъ къ голу, и сетка, неожиданно для публики и даже игроковъ, съ двухъ шаговъ получаетъ первый подарокъ. После перерыва больше наседаеъ Николаевъ, и ему удается в лице Рябова и Ассира сделать 2 мяча, но "Вега" отвечаетъ темъ же, и матчъ кончается 3:2 въ пользу Николаева.

Отмечу неприятный случай, бывший на этомъ матче. Игрокъ Ассиръ, сбитый вполне правильно раза 2-3 съ ногъ Ересовымъ (рефери даже не отмечалъ этого свисткомъ), въ конце сталъ делать очень грубые подножки и, получивъ одну въ ответъ, пытался вступить въ драку. Рефери долженъ былъ удалить его съ поля. Одновременно былъ удаленъ и Ересовъ, абсолютно этого не заслуживший.

Вообще относительно Каждана скажу, что онъ не оправдалъ возлагавшихся на него ожиданій и реферировалъ матчъ очень неудачно. Ему недостаеъ решительности и быстроты въ умень ориетироваться...".

24 квітня - Одеса - знову "Николаевский спортивный клубъ" поступаеъся, Цього разу місцевому "Спортингъ-Клубу" - 3:4. Звіт про цей матч із того ж журналу "Къ спорту!" №18 за 8 травня 1916 року:

"Одесса. Матчи Николаевъ - Одесса. ...Второй матчъ Николаевскаго Спортъ-Клуба произвелъ еще более тяжелое, со спортивной точки впечатленіе. Противъ Николаева на этотъ разъ выступалъ Сп.-Кл. Рефери - Евфиму. Одесситы съ места берутъ инициативу въ свои руки, и поминутно у воротъ николаевцевъ создаются опасныя положенія, изъ которыхъ они выходятъ, благодаря хорошей игре бековъ и порядочному количеству фоловъ. Вообще следуетъ заметить, что если есть возможность незаметно для рефери сделать фолъ въ опасный моментъ, то николаевцы (главнымъ образомъ несколько игроковъ) широко пользуются этой возможностью. Такъ было на матче съ "Вегой", а на матче съ Сп.-Клубомъ это вызвало неприятный инцидентъ. Въ половине перваго хавтайма за "хендсъ" въ штрафной площадке Николаеву бьютъ штрафной, и Бернштейнъ прекраснымъ ударомъ забиваетъ мячъ въ сетку. После перваго гола николаевцы играютъ грубее, и не проходитъ и десяти минутъ, какъ явный фолъ заставляеъ рефери остановить игру для свободнаго удара, но оказываеъся, что фолъ былъ сделанъ въ штрафной площадке. Приходится бить второй "penalty". Тогда команда Никола. Сп. Клуба, недовольная решениемъ рефери, удаляеъся съ поля, несмотря на убежденія своего капитана Севастопольскаго. Этотъ безтактный и неспортивный поступокъ гостей заставляеъ хозяевъ поля для того, чтобы спасти состязаніе и избежать публичнаго скандала, отказаться бить "penalty", и Гельфенбейнъ отправляеъ мячъ на аутъ. Тогда николаевцы перекладывають "гневъ на милость" и снова выходятъ на поле.

Скоро николаевцы отквитывають голъ, но дальше игра веедeтcя съ заметнымъ преимуществомъ одесситовъ, и на 3 гола, данные великолепно игравшими Богемскимъ, Гельфенбейномъ, Николаевъ отвечаетъ только двумя. Последний свой голъ Николаевъ забиваетъ после упорной борьбы перед концомъ матча и этмъ определяеътъ результатъ 4:3 въ пользу одесскихъ чемпионовъ.

Проигрышъ Николаева, скажутъ некоторые, явился следствиемъ гола, забитаго съ "penalty", но съ

этимъ нельзя согласиться. Проигрышъ Николаева - результатъ всей системы игры, съ применениемъ фоловъ и другихъ неправильностей. Эта система избавила ихъ отъ несколькихъ головъ, но она же и принесла имъ поражение.

Отмечу, что у одесситовъ героемъ дня былъ Богемскій, которому публика после матча устроила овацію. Надо думать, что Од. Футб. Лига займется поведениемъ игроковъ Никол. Сп.-Кл. на этихъ двухъ матчахъ въ Одессе".

24 квітня - Миколаїв - місцевий "Уніон" знову переміг одеський ОКФ - 1:0 (0:0). Звіт про цей матч із журналу "Къ спорту!" №18 за 8 травня 1916 року:

" Николаевъ. ...Въ следующее воскресенье, 24-го апреля, "Уніонъ", переименивъ вратаря и полуправаго, пригласилъ сюда одесскій спортивный кружокъ "Футболъ", занявшій тамъ четвертое место. Реферировалъ Моренко.

Команда "Уніонъ", подстегнутая прошлымъ урокомъ, подтянулася и показала лучшую игру.. Со стороны "Уніона" хорошо играли вратарь, оба защитника, средний полузащитникъ и крайній правый, а со стороны О.К.Ф. - левый защитникъ, средний полузащитникъ и крайній левый. О.К.Ф. въ первой половине матча, сильно теснившій "Уніонъ", затемъ заметно выдохся. Матчъ окончился 1:0 въ пользу "Уніона".

Кнерфъ".

29 квітня - Херсон - несподівно для всіх, миколаївський "Русскій соколъ" несподівано для всіх після першої поразки переграв збірну Херсона - 7:0.

4 червня - Миколаїв - матч між "Николаевскимъ спортивнымъ клубомъ" та одеським ОКФ, результат якого невідомий. Зате відомо, що увесь збір від цього матчу був переданий на користь... політичних амністованих.

6 травня - Миколаїв - тут відбувся матч між командою Олександрівської гімназії та "Херсонскимъ Спортивнымъ Кружкомъ", але результат його невідомий.

15 травня - Херсон - матч між "Херсонским Спортивным Кружком" та миколаївським ""Русским соколом" знову завершився перемогою гостей, хоча, тільки 1:0.

30 травня - Херсон - миколаївський "Русскій соколъ" переграв збірну цього міста, цього разу - 7:0.

31 травня - Херсон - миколаївський "Уніонъ" переграв збірну цього міста і відповідно - аж 8:0.

6 червня - Миколаїв - тут місцевий "Уніонъ" неочікувано програв одеському ОКФ - 0:1.

12 червня - Херсон - "Николаевский спортивный клубъ" переграв "Херсонскій Спортивный Кружокъ" - 2:0. Звіт про цей матч із журналу "Къ спорту!" №25 за 26 червня 1916 року:

" Херсонъ. Матчъ Николаевъ - Херсонъ. 12 іюня на площадке Спортивнаго Кружка состоялся междугородній футбольный матчъ между 1-й командой николаевского "Спортингъ-Клуба" и командой Херсонскаго Спортивнаго Кружка (1 тим.), окончившійся въ пользу первой со счетомъ: 2:0.

Такой результатъ для насъ надо признать отличнымъ и совершенно неожиданнымъ. Отъ такой прекрасной команды, как николаевская "Спортингъ-Клубъ" ждали гораздо большаго.

Вотъ ужъ, действительно, показали намъ николаевцы хорошую стренированность, красивую и спокойную игру. Поражение херсонцевъ объясняется, главнымъ образомъ, темъ, что наша команда, наскоро состав-ленная, играла въ высшей степени слабо: не видно было никакой сыгранности между игроками и тренеровки.

Большая часть такой удачи должна быть отнесена на сторону отличной игры нашего голкипера Н.Залкиндера, котораго публика награждала аплодисментами. Хорошо играли В.Махлинъ (форвардъ) и І.Лернеръ и С.Медновъ (беки)...".

13 червня - Херсон - матч між "Херсонскимъ Спортивнымъ Кружкомъ" та миколаївським ""Русскимъ соколомъ" завершився цього разу скромною перемогою гостей - 4:2.

26 червня - Херсон - тепер вже літня збірна Миколаєва, що вирішила трохи підзаробити, зіграла з "Херсонскимъ Спортивнымъ Кружкомъ" - 3:1.

16 липня - Миколаїв - матч місцевого "Уніона" з одеським ОКФ був миколаївцями програний - 2:3.

17 липня - Миколаїв - матч місцевого "Уніона" з одеським ОКФ знову миколаївцями програний - 2:8.

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

22 липня - Одеса - сюди під прапором збірної Миколаївської футбольної ліги прибув "Уніонь", який одразу, у перший день, поступається місцевій "Веге" - 0:1.

23 липня - Одеса - миколаївський "Уніонь" програв збірній робітничих команд Одеси - 1:3.

24 липня - Одеса - миколаївський "Уніонь" виграв матч у молодій команди "Маккаби" - 2:1.

Відомий склад "Уніона" у цих матчах: Норов - Грушин, Борисенко - Дальштрем, Дроздовський, Епштейн - Масанжинов, В.Войтенко, Кураба, Вінер, Хомяков.

29 липня - Миколаїв - одесити теж не забарилися й одразу нанесли візит до Миколаєва, як літня збірна Одеси, і у першому матчі програли збірній Миколаєва - 0:4.

30 липня - Миколаїв - збірна літня Одеси у другому матчі зіграли з цією ж збірною Миколаєва - 3:3.

30 липня - Херсон - тут миколаївський "Уніонь" переграє "Херсонский Спортивный Кружок" - 2:0.

31 липня - Херсон - наступного дня миколаївський "Уніонь" зіграв уніцію з "Херсонским Спортивным Кружком" - 0:0. Існує навіть інформація, що, начебто, цього дня і "Николаевский спортивный клуб" переграє збірну Херсону - 3:1, що взагалі абсурдно.

31 липня - Миколаїв - збірна літня Одеси у другому матчі зіграли з цією ж збірною Миколаєва - 2:2.

6 серпня - Херсон - настирливий миколаївський "Русский соколь" переграє місцевий "Говардь" - 4:1.

7 серпня - Херсон - наступного дня миколаївський "Русский соколь" переграє місцевий "Говардь" - 3:0.

15 серпня - Миколаїв - місцевий "Уніонь" тут теж не зміг подолати херсонців - 1:1. Звіт про цей матч з журналу "Къ спорту!" №28 за 25 вересня 1916 року:

*"**Николаевъ.** 15 августа на поле спорт. клуба "Уніонь" состоялось междугороднее состязание между первыми командами Херсонскаго Спортивнаго Клуба и спорт. Клуба "Уніонь", закончившееся результатом 1;1. Судилъ матчъ Я.Хмельницкій. Въ оба гавтайма уніонцы сильно жалы херсонцевъ, которые провели собственнаго изобретенія систему, а именно: вся ихъ команда толпилась въ воротахъ съ вратаремъ посредине, въ виду чего не то что мячу, но и яблоку пройти было бы трудно. Хорошо еще. что шуты уніонцевъ шли то по земле, то поверхъ штанги, иначе интересно было бы посмотреть, что предприняли бы херсонцы при шуте въ одинъ изъ верхнихъ угловъ воротъ. Такимъ образомъ получилась на одной стороне игра безъ нападенія, но зато съ 10 защитниками, при чемъ немудрено заполучить себе гентсъ съ неизбежнымъ пенальти, что имело место и на данномъ матче. Однако следуетъ признать, что въ отдельныхъ игрокахъ Херсонскаго Спортивнаго Клуба виденъ матеріалъ, изъ котораго при добросовестномъ руководстве можно было бы выработать сильную команду. При всемъ томъ "Уніону" отчаянно не везло. Опасныхъ моментовъ для херсонцевъ было много, но шуты уніонцевъ часто шли мимо воротъ и по-деломъ. Переживаемое ли время виною или что-либо другое, но футболисты очень охотно выступаютъ въ матчахъ и въ то же степени неохотно тренируются. Можетъ быть последній матчъ для уніонцевъ послужитъ урокомъ и они поймутъ, что если въ ученіи легко, то тяжело въ походе. Кнерфъ".*

15 серпня - ? - можливо, знову у Херсоні, миколаївський "Русский соколь" переграє збірну Херсону - 4:2.

22 серпня - Херсон - начебто, миколаївський "Уніонь" тут зіграв уніцію з "Херсонским Спортивным Кружком" - 0:0.

4 вересня - Миколаїв - тут був матч між командами миколаївської Олександрівської гімназії та одеського "Александровского кружка спорта" - результат невідомий.

5 вересня (або 30 липня) - Херсон - тут миколаївський "Уніонь" переграє підсилений "Херсонский Спортивный Кружок" (фактично збірну Херсону) - 2:0 (або 3:0). У деяких виданнях вказано, що це "Николаевский спортивный клуб" переграє збірну Херсону - 2:0.

6 вересня (або 31 липня) - Херсон - миколаївський "Уніонь" зіграв уніцію - 0:0 У матчі-реванші з підсиленим "Херсонским Спортивным Кружком" (фактично збірною Херсону). Звіти про ці два матчі з журналу "Къ спорту!" №28 за 25 вересня 1916 року:

"Херсонь". На поле Херсонського Спортивного Кружка состоялся міжгородній футбольний матч. Особенний інтерес прибрель этотъ матчъ, благодаря участію въ немъ Николаевской команды "Уніонъ", победительницы на всехъ футбольныхъ матчахъ 1915 г. юга Россіи.

Оспаривала матчъ 1-ая команда Херсонського Спортивного Кружка, которую составляли: голкиперъ Залкиндеръ, беки: Лернеръ и Кара, хавбеки: Леоновъ, Зубоничъ и Ламитусъ, форварда: Климашовъ, Милевичъ, В.Махлинъ, Сальватеръ и Налетовъ.

Матчъ прошелъ весьма оживленно и даже красиво. Победа осталась за "Уніономъ" со счетомъ 2:0.

Составъ победителей былъ следующий: голкиперъ Норовъ, беки: Верманъ и Грушинъ, хавбеки: Червоношенко, Ремеревъ и Винеръ II, форварда: Денисовъ, Монсанжиновъ, Полегенькій, Винеръ I и Хомяковъ.

Состоявшійся матчъ-реваншъ между этими же командами окончился результатомъ 0:0.

Много помогло такому благополучному исходу матча-реванша те обстоятельство, что в нашей команде приняли участіе лучшие игроки, некоторое время отсутствовавшие – бекъ Медновъ и форвардъ Климашевъ, которые несмотря на свою нестренированность, все же показали красивую и сильную игру. Какъ и всегда, хорошъ былъ В.Махлинъ.

Реферировалъ матчи со стороны николаевцевъ Хмельницкій, любимій нашей публикой за свое вполне беспристрастное реферированіе".

8 вересня - Херсон - ненаситний миколаївський "Русскій соколь" знову переграв збірну Херсону - 1:0.

Тепер можна робити висновки: по-перше, визначення кращої команди Причорномор'я 1916 року на міжміській арені на рівні збірних міст провести немає можливості, бо таких матчів фактично не було, а по-друге, нескінченні перемоги миколаївського "Русского сокола" у Херсоні теж залишимо без уваги.

**Визначення кращої команди Причорномор'я 1916 р. на міжміській арені
(на рівні команд спортивних осередків міст регіону)**

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	"Уніонъ" Миколаїв	14	6	4	4	21:15	26
2	ОКФ Одеса	5	3	0	2	12:6	9
3	Николаевский спортклубъ	4	2	1	1	11:9	8
4	Херсонский спорткружокъ	8	0	4	4	1:15	8
5	"Спортъ-Клубъ" Одеса	2	1	1	0	7:6	5
6	"Вега" Одеса	2	1	0	1	3:3	3

Примітка: До таблиці не занесена одна команда, яка зіграла лише один матч і програла його

Футбольний Клуб "Уніонъ" з Миколаєва перевершив свій рекорд за кількістю проведених міжміських матчів (з 9 до 14) і зберіг, звичайно, свою першість у регіоні., Але цього року з 7 проведених матчів, що заслуговують на увагу, чотири виграли одесити, тому хоча б на небагато, але знову повернули собі першість.

1917 рік

11 червня - Херсон - матч між миколаївським "Уніоном" та місцевим "Херсонским Спортивным Кружком" - результат невідомий.

26 серпня - Херсон - матч між літньою збірою Миколаєва та місцевим "Херсонским Спортивным Кружком" – результат невідомий. Тут коментарії непотрібні, бо у ці бурхливі часи було не до футболу.

Тепер лише залишилося визначитися з кращими футбольними командами Причорномор'я на рівні як збірних міст (1912-13 рр., бо в інші роки їх оцінити просто немає можливості), так і спортивних осередків цього регіону (1911-16 рр., тобто, коли є можливість їх оцінювати):

ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І

Визначення кращої команди Причорномор'я 1912-13 рр. на міжміській арені
(на рівні збірних команд міст)

місця	назва	ігор	перемог	нічиїх	поразок	м'ячі	очки
1	Миколаїв	15	8	2	5	33:27	28
2	Одеса	6	4	0	2	15:8	12
3	Херсон	9	1	2	6	12:25	7

Примітка: У Миколаєві та Херсоні в розглянуті роки було лише по одному спортклубу, тому команди цих клубів зараховані як збірні цих міст.

Визначення кращої команди Причорномор'я 1911-16 рр. на міжміській арені
(на рівні команд спортивних осередків міст регіону)

місця	назва	1911	1912	1913	1914	1915	1916	бали
1	Николаевский спортивный клуб	3	3	3	-	-	1	10
2	"Уніонь" Миколаїв	-	-	-	3	3	3	9
3	"Спортинг-Клуб" Одеса	2	-	-	2	1	-	5
4-5	Одесский Клуб "Футбол"	1	-	1	-	-	2	4
4-5	"Флорида" Одеса	-	-	2	-	2	-	4
6	Херсонский спортивный кружок		2		1			3
7	"Шереметьевский КС"	1	-	-	-	-	-	1

Примітка: До таблиці занесено усі команди, які кожного з зазначених років відзначилися на призових (1-3) місцях і відповідно їм за це у цій таблиці надані бали: за перше місце - 3, за друге - 2 і за третє - 1.

Таким чином, як бачите, при умовній оцінці розвитку футболу в регіоні Причорномор'я миколаївців, безумовно, можна вважати кращими з 1911 по 1916 роки: три роки - НСК і три роки "Уніонь". Як бачите, повна однаковість і вести суперечки, хто кращий, навіть, немає ніякого сенсу, бо явної переваги зовсім не побачити. Ось така ситуація з міжміськими матчами у цьому регіоні.

"Николаевский спортивный клуб". У 1913 р.

"Уніонь" Миколаїв у.1915 р.

Кращі футбольні команди Причорномор'я у міжміських матчах

Футъ-болъ.

Замѣчательный ударъ.

ЗМІСТ

ВІД АВТОРА-УПОРЯДНИКА	3
ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	7
ПЕРЕДМОВА	9
ФУТБОЛ У ГАЛИЧИНІ	13
ФУТБОЛ НА ЛЬВІВЩИНІ	14
ЛЬВІВ	14
СТРИЙ	76
САМБІР	91
ДРОГОБИЧ	97
ФУТБОЛ НА ПРИКАРПАТТІ	100
ІВАНО-ФРАНКІВСЬК	100
КОЛОМІЯ	110
КАЛУШ	111
ФУТБОЛ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ	115
ТЕРНОПІЛЬ	115
БЕРЕЖАНИ	123
ЗБАРАЖ	124
МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ У ГАЛИЧИНІ	126
ФУТБОЛ У ЗАКАРПАТТІ	151
УЖГОРОД	151
МУКАЧЕВО	170
БЕРЕГОВЕ	173
ЧОП	174
ВИНОГРАДІВ	176
МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ КОМАНД ЗАКАРПАТТЯ В УГОРЩИНІ	177

ФУТБОЛ НА БУКОВИНІ	183
ЧЕРНІВЦІ	184
ФУТБОЛ У ПРИЧОРНОМОР'І	193
ФУТБОЛ НА ОДЕЩИНІ	194
ОДЕСА	194
ФУТБОЛ НА МИКОЛАЇВЩИНІ	249
МИКОЛАЇВ	249
ВОЗНЕСЕНСЬК	285
ФУТБОЛ НА ХЕРСОНЩИНІ	289
ХЕРСОН	289
ФУТБОЛ У БЕССАРАБІЇ	301
ТИРАСПІЛЬ	301
БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ	304
МІЖМІСЬКІ ТОВАРИСЬКІ МАТЧІ У ПРИЧОРНОМОР'І	306

Науково-популярне видання

КОЛОМІЄЦЬ Анатолій Федорович
ПЕРШІ КРОКИ ФУТБОЛУ УКРАЇНИ
Том 2

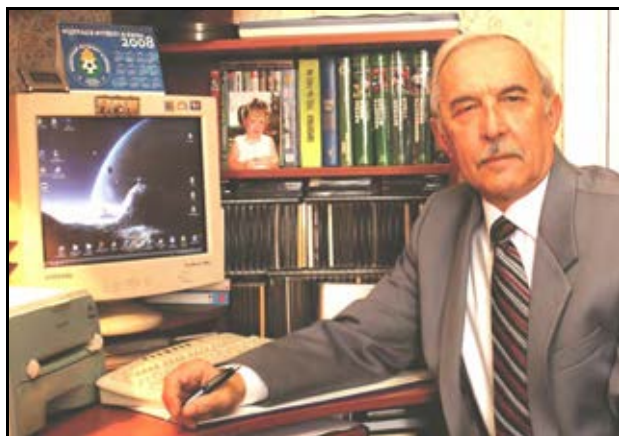
Підбір ілюстрацій та оформлення цього видання - Коломієць А.Ф.

Це добре ілюстроване історико-довідкове видання досить докладно знайомить із максимальним документальним підтвердженням з першими кроками та становленням футболу за часів Австро-Угорської імперії у Галичині (на Львівщині, Прикарпатті та Тернопільщині), народженням, першими кроками та становленням футболу у Закарпатті та на Буковині; а також за часів Російської імперії у Причорномор'ї (Одещина, Миколаївщина, Херсонщина та Бессарабія). До того ж, приділена значна увага міжміським товариським футбольним матчам у межах кожного із наведених регіонів (надані переліки матчів за датами їх проведення та повна відома нині інформація про їх перебіг).

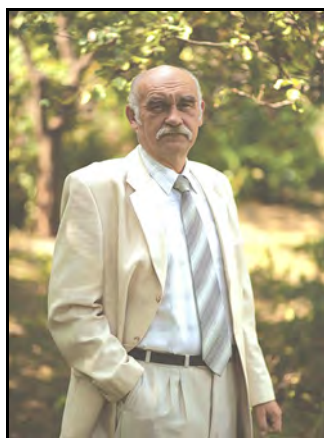
Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № **93996**, зареєстроване Департаментом інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на ім'я **Коломійця Анатолія Федоровича 15 листопада 2019 р.**

Тираж 50 примірників

Анатолій Коломієць – автор цього видання

Співавтори та помічники автора по висвітленім у цьому томі регіонам

Богдан Люба - Львівщина

Тарас Вінцовський - Одещина

Михайло Рушак – Закарпаття

Віктор Зарванський - Тернопільщина

Олег Олексин - Івано-Франківщина

Андрій Продан - Бессарабія

Михайло Олійник - м.Стрий

Football

фут-бо́ль

футбо́ль

КОЛОМІЄЦЬ Анатолій Федорович - історик з футболу України та письменник, голова Правління Українського товариства колекціонерів-футболофілів, організатор Об'єднання любителів історії і статистики футболу, за фахом - інженер-електрик.

1944 року народження, уродженець м Києва, освіта - вища (закінчив Київський технікум радіоелектроніки та Київський політехнічний інститут). Працював в 1962-94 рр. в оборонній промисловості (Київський НДІ гідропрладів) щодо забезпечення новою технікою ВМФ СРСР. З 1994 р. - на керівних посадах в відомчій воєнізованій охороні на залізничному транспорті України, пішов на пенсію з посади начальника сектора кадрових, соціальних питань та охорони праці Управління воєнізованої охорони Укрзалізниці. Загальний трудовий стаж - 50 років.

Одружений, має 3-х синів і 5 онуків.

Автор-упорядник чотирьох томів книг "Київський футбол на межах часів" (2007, 2010, 2011 і 2013 рр.вид.); "Динамо" Київ (Футбольні клуби світу) - 1994 р.вид.; брошур "Бюлетень футболофіла" (три випуски - 1991 і 1992 рр.вид.); журналів "Футболофіл" (1993 і 1996 рр.вид.); редактор щомісячної газети "Футболофіл-ревью" (2000-2001 рр.вид.); автор багатьох статей в газеті "Український футбол", журналах "Динамо" Київ і "Футбольна правда" (Росія). Один із співавторів мультимедійної енциклопедії "Динамо "Київ - ХХ століття" (на 3-х дисках CD) і "Динамо" Київ - 2001-05".

Нагороджений медаллю "Ветеран праці", відомчими нагородами - "Залізнична слава" і "Відмінник воєнізованої охорони Укрзалізниці", почесними нагородами Федерації футболу України - "За заслуги", Федерації футболу м.Києва - "За заслуги", медалями I, II і III ступенів та "За розвиток динамівського руху", Колегії футбольних арбітрів і інспекторів України - "За заслуги".

Копаний м'яч

Корана

Piłka nożna